

ಸಂಪಾದಕರು
* ಎಚ್.ಜೆ.ಸೈ

ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ದಾಸ ನಾಹಿತ್ಯ
ದಶನ

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

- 1 ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ರೈಲು-1974
ಲಿ ಎಂ ಎಸ್ ಪರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ
- 2 ಹೆಣ್ಣು ಸವಣುಬದ ಕಣ್ಣು
ವಿವಿಧ ಲೇಖನಗಳು-1975
(ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಿಳಾ ವರ್ಷದ ಕೊಡುಗೆ)
- 3 ಹೃದಯ ವೀಣೆ-1976
ಲಿ ಬಿ ಟಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ
- 4 ಬಾಪ್ ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಸರಸ-1979
ಲಿ ಎಂ ಎಸ್ ಪರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಂಪಾದಕರು
ಎಚ್.ಜೈಸಿಂಹ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ಮೈಸೂರು-೪

DASASAHITYA DARSHANA A collection of Essays by
different authors Edited by Sri H S Krishnaswamy Iyengar
Published by Mangala Bharati Prakashana Mysore-4
Pages 622 + xvi First Edition 1984 Price Rs 75/-

ಪ್ರಕಟಣೆ 1984

ಹಕ್ಕು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ*

ಬೆಲೆ ರೂ ೭೫/-

ಮಂಖಿಟ್ರ ಎಂ ಮೋಹನ್

ಮುದ್ರಕರು
ಲೋಟಸ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ರಾಜಾಜಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 010

* ಆದರೂ ಆಯಾ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಸಂವಾದಕರ ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹರಿದು ಕೊಂಡು ಬಂದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮನೋವಿಕಾಸವನ್ನೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು.

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು. ವಿಷ್ಣುಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿದವರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ದ್ವೈತವಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇವರು. ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರು. ಅದನ್ನು ನಂಬಿದವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ತಾವು ನಂಬಿದ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಒಲವುಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಧರ್ಮವೇ ಇವರ ಸ್ನೇಹಿತನು.

ಆದರೆ ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಧಾರವಾದದ್ದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲಂಥದ್ದು ಧರ್ಮವೇ ಎಂದು ಇವರು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಜೀವನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು. ಇದ ಹಾನಿ ಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚುಪ್ರಗಳಿರಾ! ಎಂಬಂಥ ನಿಲುವು ಹರಿದಾಸರದು. ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮಾನವಾನುಕಂಪ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಆವೇಗ ಕೊಂಕು ದೊಂಕುಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧ ನಗೆ ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಉದಾತ್ತವಾದದ್ದನ್ನು ಭಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಸಾಂದರ್ಭ್ಯ-ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಂಡಿತರು. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದವರು. ಇವರಲ್ಲಿನೇಕರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿದ್ದದ್ದು ಜನತೆಯ ಕಡೆಗೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜನರಿಗಾಗಿ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರೆಯೆರೆದರು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅನುಭವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇವರು ಹಾಡಿದ್ದಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಯಿತು.

ಕಾವ್ಯಮಾಯಿ ತು ಕೆ ಲುಗರನ್ನು ರೆ ಹಿಡಿಯಿತು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿತು
ಅದೊಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ

ಹರಿದಾಸರು ವಿಶ್ವವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಭಾರತದ ದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಣ ಭಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಂದವರೂ ಹರಿದಾಸರು ಇದು ಇತಿಹಾಸದ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಶಿವಶರಣರೂ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ದಿ ಫ - ಮಿಫ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಾತ್ತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಜನತೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾ ರರೂ ಆಳ್ವಾರರುಗಳೂ ಜನತೆಯ ಭಾವಿಸುಲಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಕನ ಜನಾಡಿನ ಶರಣರೂ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾ ರರೂ ಶಿವಭಕ್ತರೂ ಆಳ್ವಾರರು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರೂ ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಭೆ ದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಈ ಎಲ್ಲರ ಕೃತಿಗಳಲೂ ಅನೇಕ ಸಮಾಸ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಎತ್ತಿಪಂಥದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಆರಾಧನೆ ಅಮೃತಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಟವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದ ಹೇಳಿಕೆ ಈಶ್ವರ ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುರಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ತ್ವರ ಶಾಂಡಿಲ, ತನ ನ್ನು ತಾನು ಮರೆಯುವಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಎಣಿಸದಂಥ ಪ್ರೇಮವೇ ಯೆತ್ತಿ ಎಂಬುದು ಭಾಗವತದ ವಿವರಣೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ರಾಮಾಯಣದ ಮಾತು ಆಂಗುಲವೂ ಸೇಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಯೆತ್ತಿಯೆಂದು ರಾಮಾನುಜರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನು ರಿತು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇದೊಂದೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬುವುದೂ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ದು ಮಧ್ಯರ ಮತ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿರಾಕಾರ ನಿಗ - ಣ ಎಂಬ ಭ ವನೆಗಿಂತ ಪರಮಪುರ ಪನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ಮೃತ್ ಪಡಿಸುವುದೇ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ದೇವರೂ ಕರ ಕಾಪಾರಿದಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಎಂಬ ಭಾವದ ತಳೆಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾವ್ಯಮು ಮೂಂತು ಭಕ್ತಿಯ ಅಜೆ ಶದಿಂದಾಗಿ ಮಾನವಾನುಕಂಪದಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಹಂಬಲ ಗಿಂದಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಗೆ ಯ ಗ ಣವುಳ್ಳದ್ದು ಸ್ವತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಲವೇಳೆ ಅಳವಡುವಂಥದೂ ವಿವಿಧ ಬೆಂದೂ ಬದ್ಧವಾದ್ದೂ ಜನತೆಯ ನಡುವಿನಲ್ಲೇ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹೊಚ್ಚಿದೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ್ದು ಯಿತು

ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಲಪ್ರೇರಣೆಯಾದ್ದು ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದಂತೂ ನಿರ್ಮಿ
ವಾದ ಇದು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯೇ ದ್ವೈತ ದೃಷ್ಟಿಯದೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು
ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ನಾ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಆರ್ಯರ ಆಗಮನ
ದೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಭಾರತ
ದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಭಕ್ತಿ ದ್ರಾವಿಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ
ಪದ್ಮಪುರಾಣ ಸಾರ ತ್ತದೆ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವ
ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಬಗ್ಗೆ ತಾತ್ಕಾರವೂ ಇತ್ತು ತೆ ದೋಷವಾದ ಯಜ್ಞ
ಯಾಗಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಗೌರವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಕಾರಣ
ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಇದು ಅನ್ಯಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಮಿಳು
ಆಳ್ವಾರುಗಳೆಲ್ಲರ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲ ನಾನಾ ಜಾತಿಗಳ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳೂ
ಇದ್ದಾರೆ ಪರಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಬಹು
ದಾಗಿದೆ ಕ್ರಮೇಣ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಜಗ್ಗುಯ ವಾದಾಗಿ ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ನಿರತರೂ
ಇದನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಒಂದೂ ಗೌರವದ
ಸ್ಥಾನ ಲಭಿಸಿತು ಎನ ಬಹುದಾಗಿದೆ ದಾರ ಆಗಮನಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ
ಈ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗಿತ್ತು

ಆದರೆ ಭಕ್ತಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ
ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದ ತೂ ನಿಜ ಡಾ|| ಕೆ. ಸಿ. ವರದಾ
ಚಾರಿಯವರು ಇಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆರ್ಥ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಇತಿಹಾಸ
ವನ್ನು ಮೂರು ಅವಧಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಧಿಯೂ
ಸುವಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ್ದು ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಡವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ಚೇತನವನಾ ರೂಪಿಸುವ
ವಾಡಿಕೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು ಈ ಪ್ರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೆಗ್ಗಿದ ಎದುರಿಸಿತು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿ
ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಹಿಂದೆ ಏಕ ಚೇತನವನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಬೆಗ್ಗಿದದಲ್ಲಿ
ನಡೆಯಿತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಮಹಾಚೇತನದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡುವ ಹಂಬಲ
ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಆದರೆ ಎಂದಿ ಮುಖಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂಪ್ರೀತ
ರನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದುವು ಈ ಕರ್ವ
ವಿಧಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಬೆಳೆದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯ ನು ಮುಟ್ಟಿ
ದವು ತತ್ಪಲವಾಗಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಟ್ಪಿತು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸರಿಯಾದ ಮೈದಿರ ದೃಷ್ಟಿಯ ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ
ತಡೆದಿದೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು
ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾದುವು ಜ್ಞಾನದ

ಅಸ್ತಿಭಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಬಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬಂತು ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೇ ಸೊಡರೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ ರಾವಣಾನುಜರೂ ಮಧ್ವರೂ ಜ್ಞಾನದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಜ್ಞಯಜ್ಞಾಗಾದಿಗಳ ಅಂಧಾಚರಣೆಯ ಮಿದುಡ್ಡ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡುವಾದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಮತಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಮೂಲ ಸೆಲೆಯನ್ನು ಮರೆತು ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮೃತ್ಯವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪುನರಂಜ್ಞೇವನವಾಯಿತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವರು ಬಂದದ್ದು ಶಂಕರರು ಆದ್ವೈತಿಗಳಾದರೂ ಭಕ್ತಿಪರಮತರಾಗಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವರ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಬಕ್ತರನ್ನೇಕೆಂದು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು ಅವರಿಗೆ ದೇವರು ನಿರಾಕಾರತ್ವ ಬಲು ದೂರ ವಾದವೆನೂ ಅಲ್ಲ ಇವರು ದೇವರನ್ನು ಜನರ ನಡು ಮೆರೆಯಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ದೇವರ ಬಾಯಿಂದ ಆಡಿಸಿದರೂ ಈ ಸಂದರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನೆರೆಮನೆಯವನಂತೆ ಪರಿಚಿತನಾದ ಅವನು ಮಗುವಾದ ತಂದೆಯಾದ ಗುರುವಾದ ಸಂವರ ತರುಣಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಅಳಿಯನಾದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನವ್ಯರಾದ ರೇಷ್ಮೆಯ ದಾರದಿಂದ ದೇವರೂ ಬಕ್ತರಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ಅವರ ಹಾಡಿಗೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕುಣಿದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿ ಒಂದು ಮಹಾಪೂರ ವಾಗಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಈ ಮಹಾಪೂರವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರೂ ಇವರ ಅನಂತರದ ಮೂರನೆಯ ಅವಧಿಯೇ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅರವಿಂದ ರವೀಂದ್ರ, ಗಾಂಧಿ—ಇವರು ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಿದ ರೆನ ಬಹುದು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಂಪು ಮುಖಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ 'ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಇದರ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರೌಢ್ಯಗಳೂ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳು ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೂ ಹರಿದಾಸರು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಲೇಖನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ಹರಿದಾಸ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಈ ಕೃತಿ ಇದೂ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವವರಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೆತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರು ಅಥವಾ ಅಳವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿರುವವರು ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಗಾಗಿಯೇ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿ ಇವರಿಗಲ್ಲ ನನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ದ ಸಂಪಾದಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಕಾಶಕರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಈ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಈ ಕೆಲಸ ವನು ನನಗಿಂತ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲವರಿದ್ದಾರೆಂಬುದೇ ಈ ಅಳುಕಿಗೆ ಕಾರಣ ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನನ ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪರವಾಗಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿಯವರ ಒತ್ತಾಯ ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಿ ಬೇಕಾಯಿತು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಿರಿದಾದ ಕಾಲಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಮ್ಮ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಮೌನವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಯೆಂದಾಗಲಿ ನಿರಾಕರಣೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಲಾಗದ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿ ಒಂತು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಲೇಖನ ಬರೆಯಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿಯೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಗದೆಂದೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಒಡಿದ ಕೆಲಸ ಬಿಡಬಾರದೆಂಬ ಹಟದಿಂದ "ಗುನ್ನಡೆಯಲೇಬೇಕಾಯಿತು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿಜವಾದ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು ತರುಣರನೇಕರು ಉತ್ಸಾಹ ದೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ವತ್ಪನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಕನಾದ ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆ ನನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಗೆಳೆಯರ ದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟರ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು ಈ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ನನಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಬಡಿಯಿತು ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಾಗಿ ಅಸಹಕರ ಚಳವಳಿ ಹೂಡಿತು ಆದಾಗಲೂ ಒಡಗೂಡಿದವಾಗಿ ಜೊತೆಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ವೇದನೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯ ವಣ್ಣಲಾರನೆನಿಸಿತು ಆಗ ನನಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರು ಶ್ರೀ ಬಿಟ್ಟರು ನನಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ನನ್ನ ಬೇನೆ ಪರಿಹರವಾಗದಂಥದಲ್ಲ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದವರು ವೈದ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಿ ಆರ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿರಾಯರು ನಾನು

ಲೇಖನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓದಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ್ನು ಓದಿ ನನ್ನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವರದಿಪತ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಗಗಳು, ಮಗ ಮತ್ತು ಸೋಸಿ ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ನೆರವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಈ ಗ್ರಂಥಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೂ ಬಹು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಪಾಪಾಡವನ್ನು ಮೆರೆದ ಲೋಟಸ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅವರಿಗೂ ಹೃತ್ಯಾದಿಕ ವಂದನೆಗಳು

— ಎಚ್.ಸೈ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಮಂಗಳಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸಂವಸಾರು ಒಂದು ದಶಕ ಆಗುತ್ತ ಬಂತು ಈ ಸಂದೀರ್ಭ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೂತ್ತ ತೀರ ಕಡಿಮೆ

1975 ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾವರ್ಷದ ಅಂಗವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕರಕೋಟ್ಟು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣು ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವು

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ತಿರುಮಲೆ ರಾಜಮ್ಮ, ಶ್ರೀಮತಿ ಜಿ ನಾ ಮಂಗಳ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುದೀಪಾ, ರಾಮಣ್ಣ, ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿರಾಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ ಜಯಂತಿ ಬಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕಿಯರೂ ಹಾಗೂ ವಿದುಷಿಯರ ಲೇಖನಗಳಿವೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪುಟ ಖರ್ಚಾಗಲು ಐದಾರಂವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾದಾಗ ಈ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದೈಯಕ್ಕೆ ತನ್ನೆರರೆಚಿದಂತಾಯಿತು

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೈಚಾರಿಶ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥ ಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಕಾಲ ಬರಲು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಬೇಕೋ ?

ಈಚೆಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಖರೀದಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಗಳೂ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇತರ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಘಟನೆ ಖರೀದಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಅಡ್ಡವೇಳೆಗಳನ್ನೊಡ್ಡದೆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾರಾಟ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಅದಕಾಶಗಳಿಲ್ಲ ದಂಥ ನಮ್ಮಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿವಿರತ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪಾಡಂತೂ ಹೇಳತೀರದು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿ-ಮಿತಿ ತಪ್ಪಿದ ಕಾಗದದ ಬೆಲೆ ಅಷ್ಟೆಬೇಡೇಡೇ ಮಂದ್ರಣ ಮತ್ತು ರಟ್ಟು ಹಾಕುವಿಕೆಯು ಬೆಲೆಗಳಂತೂ ತೀರ ದುಬಾರಿಯಾಗಿ ಸಾಲ-ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಿಸಿದರುತೂ ಅಂತಹವರ ಸ್ಥಿತಿ ಬಡ್ವಿಗೆ ವಿನಾಸು

ಈ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶ ನಕ್ಕೂ ಕೈ ಹ ಕದೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನೇ ನೆಟ್ಟ ಕೊಂಡ

ನಮ್ಮಂಥವರ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯೂ ದುರ್ಭರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೂ ಯಾರಮಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣಾ ರೂಪವೆಯನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವಹಿಸಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಸನ್ನಾಹ್ಯ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಅವರೇನೋ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಲೇಖಕರೊಳಗೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬರೆಸಲಾಯಿತು ಆದರೆ ಕಾಲಾವಕಾಶ ತೀರಕವಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಲೇಖಕರು ಯಾರೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಹಲವು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳಲು ವಂದಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರಿಗೆ ದಂಬಾಲು ಬಿಗಿ ಏನಾದರೂಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಎಲ್ಲ ಇವು ಕಾರ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ನಿಜವಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಸ್ವತಃ ಕತೆ ಗಾರರೂ ನಾಟಕ ಕರ್ತೃಗಳೂ ಕವಿಗಳೂ ಕಾದಂಬರಿಗಾರರೂ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆದ ಇವರ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳೇ ನಮ್ಮ ಆಶಯ

ನಮ್ಮ ವೇಲಿನ ಕರಣಕೊಂದಲೋ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೋ ಅಂತೂ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರು ಎರಡನೇಬಾರಿಯೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಲು ಒಪ್ಪಿ ಈ ಮಹತ್ವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೇ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಸಾತಕೋತ್ತರ ಪದವೀಧರರು ದಾಸಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಕೆಲಸವೂಂಡು ತಿರುವವರೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವವರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇಂದದೊಂದು ಅಡಾಯೋಕ್ತಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಅನ್ನುವ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವೂ ನಮಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂಳಗೊಂಡ ಇಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೊರಬರಲು ಕಾರಣರಾದ ಸಂಪಾದಕರು ಲೇಖಕರೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ನ. ಪಾ. ಕರಾವಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳೊಡನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಶಸ್ಸು ಸೇರಬೇಕು

ನೂರಾರು ಅಡೆ-ತಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಮ್ಮ ದುರಾದ್ವೈತದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಬೇವೆ ಒಂದು ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಕಣ್ಣೇ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

ಇನ್ನು ಮಂದ್ರಣದ ವಿಚಾರ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಯಾವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕಾದರೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಧುಮ್ನಕೈಬಹುದು ಆದರೆ ಗ್ರಂಥ ಮಂದ್ರಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಜಾಗರಣೆ ತರುವುದು

ಇಂಥ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತವರು ಲೋಟಿಸ ಪ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಮೂಲಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರು ಅವರೇನೋ ಮಂದ್ರಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಕೊಂಡರು ಆದರೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಒದಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಮೂರಂಕಟ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದರೂ ಮೈಸೂರು ಮಿಲ್ಲಿನ ಡೆವಿ ಬಿಳಿ ಕಾಗದ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಹೋಡಿಸುವರು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ತಾಪತ್ರಯ ತಲೆನೋವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ಕರಡು ತಿದ್ದುವ ದೋಷದಿಂದಾಗಿ ಮೂರು:- ನಾಲ್ಕು ಘಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೋ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರೋ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಂದ್ರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಬಂತು ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಲೇ ಹೆದರುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರು ಮುಂದೆ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಮಂದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಅವರ ಪುತ್ರ ಚ|| ಸೋಮಶೇಖರರಿಗೂ ಮಂದ್ರಣಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ತುಣವೂ ಚಲಿಸದ ಈವತ್ತಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಯೋತ್ಸವ ಹಣವನ್ನೂ ನಮ್ಮಂಥ ಪ್ರಕಾಶಕರು ತರುವುದೆಂದಿ ? ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತೂ ನಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಒಂದು ಮೈಸೆ ಹುಟ್ಟದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಾರಿಕಾಣದೆ ತಲೆಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತು ಕೂತಾಗ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ನಿಂತವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀ ಎನ್ ಆರ್ ಗೋವಿಂದರಾವ್ ದಂಪತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಆತ್ಮೀಯ ಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀ ಐ ಚಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಆವರು

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಬೃಹತ್ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಲೇಖಕಿಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಮಂದ್ರಣರಿಗೂ ಮೂವಿಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದರಿಗೂ ಮತ್ತೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ತಮ ವಿಶ್ವಾಸ

ಮೈಸೂರು-೪

ಎಂ ಎಸ್ ಶೀಲಾನೂರ್ತಿ

ಪ ರ ವಿ ಡಿ

	ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ		v
	ಪ್ರಕಾಶಕರ ವಸಾಹಿ		xi
೧	ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥ	ಸೀತಾರಾಮ ಹಾಗೀರ್‌ದಾರ್	೧
೨	ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ	ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ	೩೨
೩	ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ	ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಖಾಯಿ	೬೨
೪	ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು	ಎಸ್ ರಮಣಮಣಿ	೭೨
೫	ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ		
	ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು	ಡಾ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್	೧೦೩
೬	ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಕನಕದಾಸರು	ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ	೧೩೯
೭	ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೆ	ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕಂದಿ	೧೬೧
೮	ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು	೨ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ	೧೯೨
೯	ಮಹಿಪತಿದಾಸರು	ಎಂ ಜಯಂತಿಬಾಯಿ	೨೦೪
೧೦	ವಿಜಯದಾಸರು	ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್	೨೩೭
೧೧	ಪ್ರಸನ್ನ ಪಂಕಟದಾಸರು	ವೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ	೨೬೬
೧೨	ಗೋಪಾಲದಾಸರು	ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ	೨೮೪
೧೩	ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು	ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ	೩೧೧
೧೪	ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು	ಜಯಂತ	೩೩೭
೧೫	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು	ಅಶ್ವಮಜಾದೇವಿ	೩೪೪
೧೬	ವ್ಯಾಸರಾಯರು	ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥ್	೩೫೮
೧೭	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ-ಪ್ರಕಟಣೆ	ಡಾ ಬಿ ಎಸ್ ಹಾಗರಸ್ಕ	೩೬೯
೧೮	ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಸಿ ಪಿ ಕೆ	೩೮೧
೧೯	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ		
	ಮೌಲ್ಯಗಳು	ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ	೩೯೨
೨೦	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ	ಆರ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ	೪೦೩

೧೦	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಸಿ	ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುಬತ್ತ	೪೦೮
೧೧	ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದವು	ಡಾ ಕೆ. ಬಿ. ನಾರಾಯಣಪ್ಪನ ದ್	೪೪೨
೧೩	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಮ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ	೪೬೭
೧೪	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ	ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಮದಾ	೪೮೯
೧೫	ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಬಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ	೫೧೪
೧೬	ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು	ಡಾ ಅರಿಯನ್	೫೩೯
೧೭	ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ವೈಜ್ಞ ಎಂ. ಬಿ. ನಂಜುನಾರಾಧ್ಯ	೫೫೫
೧೮	ಅಪ್ಪಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು	ಡಾ ಬಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲ್	೫೮೫

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥ

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್

ಹರಿಪಾರಾಯಣ ಹರಿಪ ರಾಯಣ
ಹರಿಪಾರಾಯಣ ಎನು ಮನವೆ
ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ನಾವ ದ ಬೀಜವ
ಹಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಧರೆಯೊಳಗೆ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು

ಭಾರತದ ತದಂತರ್ಗತ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇಶೋಪಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕಾಲದಿಂದ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು

ಅತುಲಃ ಶರಣೋ ಭಿ ಮಃ ಸಮಯಚ್ಛೋ ಹವಿರ್ಹರಿಃ |
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಸಮಿತೀಶಯಃ ||

ವಿಷ್ಣು ದೇವತೆಯನ್ನೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುವವರೇ, ವೈಷ್ಣವರು¹ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ ಬೇರೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಷ್ಟು ಪುರಾತನ

1 ಮಹತ್ತರ ವಿಷ್ಣೋ ಸುಮತಿಂ ಭಜಾಮಹೇ (ಮು 1-156 3)

2 ವಿಷ್ಣುಸಹಾರಧಿಯಸ್ತು ಮನಃ ಪ್ರಗ್ರಹವಾನ್ಮರಃ |

ಸೋಽದ್ವನಃ ಪಾರಮಾರ್ಥೋತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ||

(ಕರೋಪನಿಷತ್ತು)

ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿ ಈ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಥವಾ ಹರಿಯನ್ನು ದಾಸ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ ಯಾವನು ಭಜಿಸುವನೋ ಆತ ಹರಿದಾಸ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲರಿದ್ಜ್ ಕವಿಯ (Coleridge's The Ancient Mariner)

1 ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಭಿನ್ನಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿದ್ದು ಹಾತ್ಮಿಕ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಹರಿಯ ಹಿರಿಯದೇವತೆ,

(a) ಹೂದ್ ಆತುಃ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಾನಾಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ (ತತಃಪಥ XIV 1)

(b) ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೇ ಪರದೇವತೆ |

ಹರಿ ಸರ್ವವಿಶ್ವಮಯಂ ಜಗತ್ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ದರೆ ಜಾರ್ಗನ್ (Jargon) ಹೇಳಿಕೆಗೇ³ ಇರುವುದುಂಟು ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ಹಾಗೂ ಹರಿದಾಸಪಂಥ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ ಸದ್ಯ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿಕೀರ್ತರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ⁴ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ⁵ ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ ಬರೆದಿರುವ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಾಧು ಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗದು

ಈ ಒಳಿತದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ (Source Material) ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಯಾರು ಬರೆಯುವ ಇತಿಹಾಸವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಗಳು ತುದ್ದವಾಗಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜ ವರ್ಣನದ ಕಾಲದ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆ ಗೋದಾವರಿ ವರೆಗಿನ⁶ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರೆಗಳನ್ನು ವಂಶಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಆ ತುದಿಯಿಂದ ಈ ತುದಿಯವರೆಗಿನ ಸ ವಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅನಂತರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು ಇದಾದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಆಕಾರ ಮೊದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರಣ ಮೊದಲು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು ಇದರಿ

ಕ್ರ ಶ 959 ರಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನುಳ್ಳ ಯಶಸ್ವಿಲಕ ಚಂಪೂ

- 2 Jargon Vocabularies artificial or Confused statements
ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ನುಡುಗುಗಳು ಪದವ್ಯುಹಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅವುಗಳ ಮುಖ ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ (Their face value cannot be taken as a source for writing history)
- 3 (a) ವಿದ್ವಾನ್ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚದಾಸಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೧ ೫೨
(ಆ ಸಾ ಪ ಪತ್ರಿಕೆ ನಂ ೩೩ ೩೪)
(b) ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಪು ೨೫೩ (೦ ೫೩)
- 4 ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಗೋಡಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್) ಪೀಠಿಕೆ ಪು viii xix
- 5 ಕವಿರಾಜವಾರ್ಗ
ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ
ದಾವರಿ ವರಮಿರ್ಚ್ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್ |
ಛಾವಿಸಿದ ಚನಪದಂ ವಸಾ
ಧಾವಳಯ ದಿರಿಣ ವಿತದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ || 136 (KBP)

ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸೊ ಮದೆ ವಳೂರಿಯು ಆದರೆ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬಾದ್ವ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪಂಥಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೆ ಳುತ್ತ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ

ಜೈನಮೇಕಂ ಮತಂ ಮುಕ್ತಾ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಸಮಾತ್ರಯೌ |

ಮಾರ್ಗೌ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮಾಗಮಾಃ ||

[ಜೈನ ದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಕ್ಕ ದರ್ಶನಗಳು (ಜೈನೇತರ ಮತದ) ಆಗಮಗಳು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನಗಳ ವರ್ಗಾವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ]

(Somedeva seems to say that excepting the Jaina doctrine all other systems favour either the path of duality (dvaita) or that of non duality (advaita) * ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತವಾಗಲಿ ಬಾದ್ವ ಮತವಾಗಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತವಾಗಲಿ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲ ಇದು ಸರಿಯಾದರೆ ಆಗ ಇದ್ದ ಇತರ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಮತವನ್ನೇ ದ್ವೈತಮತವೆಂದೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯೇ ಆಗಲೂ ಇದ್ದಿತು ಎಂದೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗ ತ್ತದೆ ಅವರ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ

ಶ್ರೀ ಹಂಸಂ ಪರಮಾತಾ ನಂ ವಿರಿಂಚಿಂ ನಕಾದಿಕಾಂ

ದುರ್ವಾಸಸೋ ಜ್ಞಾನನಿಧಿನಿಂದ್ರವಾಪನ ತೀರ್ಥಕಾನ್ || ||

ಶೈಲೈಃ ತೀರ್ಥಾನ್ ಚ್ಚಾನೇಕಾನ್ ಪದತಿ ಥಾರ್ಗ್ ನಮಾಮ್ಯಹಮು
ತಪ್ತಾಶ್ಚಾಪಿ ಪಾಶ್ಚಾತೀರ್ಥಾಪಿ ಅನ್ಯಾಪಿ ತದಂತಿಕಾಂನಮಿ ||3||

ಪುರೈವ ಕ ಪ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಭಿಕ್ಷಾ ಶೋಧಿತ ಮಾನಸಂ
ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ತೀರ್ಥಂಚ ಮಧ್ವಾರ್ಯಾಣಾಂ ಗುರುಂ ಭುಜೇ ||4||

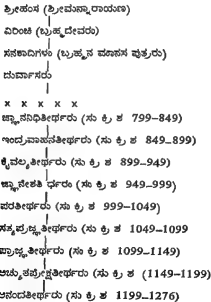
ಅ ತು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥೇಂದುರ್ನೋ ಹೃದಂಬರೇ
ಯದ್ವಚಸ್ತಂದ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾಂತ ಸಂತಾಪಂ ವಿನಿಶ್ಚಿಂತತಿ ||೪||

ದುರ್ವಾಸರವರೆಗಿನ ಪೌರಾಣಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಮುಂದಿನವರ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅವರಂದರೆ ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಯತಿಗಿ೦ದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ಯತಿಗಳವರೆಗೆ

6 Dr K K Handiqui Yasastlika and Indian Culture PP 371 372

7 ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಿ ಪೂಜಾತತ್ವ (ಸಂ ಬಾಳಗಂ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮಾ ಮತ್ತು ಬೆ೦ಗಲಿ ಹುಚ್ಚರಾಯರು) ಪು ೧೮೨

ಇರುವ ಎಂಟು ಜನ ಯತಿಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲವು ನರಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥ ಶ್ರೀಕೂರ್ಮರ ಅಸನಗಳಿಂದ^೩ ಸ್ವಪ್ನವೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276 ಎಂದು ಡಾ|| ಆರ್ ಜಿ ಭಂಡಾರ್‌ಕರ್ ವೊದಲಾದ ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸೂಚಿಸಿರುವದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಈ ಯತಿಗಳ ಜೀವನಾವಧಿಯ ಕಾಲಗಡುಗಳು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ (tentatively) ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತವೆ (ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯತಿಯೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರು ಅನಂತರವೇ ಉತ್ತರ ದಿ ಮರಕ್ಕೆ ಪೀಠವನ್ನು ಲಂಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ವಯೋಮಾನದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಾಸರಿ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಎಂದು ಹಿಡಿದರೆ ವೆ)

ಈಗ ಮೇಲ್ವ್ಯಾಸಿಸಿದ ದೈವತಪಂಥದ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಕೀರ್ಧರಂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ 2ನೆಯ ಗೋವಿಂದ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪುತ್ರ ನೃಪತುಂಗ ಇಬ್ಬರೇ ಆತನ ತಂದೆ ಧೃವ ಧಾರಾವರ್ಷನ — ಇವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ ಇದೇ ಧೃವ ಹಾಗೂ ಗೋವಿಂದರ ಸಮಕಾಲೀನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಹಾಕವಿ ಬಿಜಾಪುರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೀಮಾಕೀರದ ಸೆಂಟೆವಾಡದ (ಶಂಭುವಾಡ > ಸ್ವಯಂಭೂ ವಾಡ) ನಿವಾಸಿಯಾದ ಸ್ವಯಂಭೂ ತನ್ನ ಭಂದಲಕ್ಷ್ಮಣ ಗ್ರಂಥ (ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂದಸ್) ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವೈಂದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪದ ವೇಲೆ ಇನಿತು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಪಂಥದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ರಾಧೆಯ ಹೆಸರು ಮೊದಲು ಕಂಡುಬರುವುದು ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಹು ಈಚಿನ ದಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೂತನ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಜಯದೇವ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಚೈತನ್ಯದೇವ ಮುಂತಾದವರ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಯಿತು ¹⁰ ಮತ್ತೆ ರಾಧೆಯ ಹೆಸರಂತೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ 9ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದು ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ¹¹ — ಇವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಸ್ವಯಂಭೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ (ಶಿಲ + ಕ ಯ ಗಣಗಳು)

ಸೀತದಿಕ್ಕಂ ತೋ ಸ ದ್ವಿಸಹಾವಸ ಸ್ತಂಹವಿಶ್ರಾಂತಃ ಶುದ್ಧೈ ಭಾವನಃ —

ಉಲ ಸರಪಸಿಸಾವಿ ರಮಂತೋ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋವೀಹಂ* ರಾಹಾಘಟೇಶ್ವರ
ಕರಿ ಪುಂಡಲಂ ಧೂಲಿಪುಂಜಂ

ಲಲಿತಲಹಟ ಪತೇಣ ಪಶ್ಯಾಃಘೋಷೈವಂ ಇಂಕಿ ಓ ಸಲಂ
ಜಾವಕಂಕೇ ಆ ಕೇರೀ ಪದಂ |

- 6 ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಡಿತ ನಾಥರಾಮ ಪೇಡಿದ (ಜೈನ ಸೂತ್ರ ಬಿರ್ ಇತಿಹಾಸ ಪು ೧೧) ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತ ರಾಜುಲ ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನ (ಪೂಮಚರೀಃ ಉಷ್ಣಿ ದ್ವಿತ ಪು ೮) ಅವರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಓಪಿ ಕೊಂಡಿದೆ ನೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಯಂಭೂಕವಿಯಕಾಲ ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೭೫೦ ರ ಫಿ
- 10 (a) ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಶ್ರೀಶ ಪ ಚರಿತ್ರೆ (ಕನ ಡಾಜುವಾದ ಆರ್ ವ್ಯಾಸರಾವ) ಪು ೧೫೫
(b) ಕನ ಜಿ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪು ೧೬೬ (೯೬೬)
- 11 ಅದೇ ಗ್ರಂಥ (ಕ ಶಾ ಸಾಂ ಅ) ಅ ಡಿ 41 Puskalkar Studies in Epics and Puranas of India p 81

ವಿಫಲಿತ ಕರರೂ ಪೋ ಪರೋಽಽ ಜಾತಾ ಪುರೋ ಪುಣ್ಣ ಮೂಲಂದಮೋಂದೀ
 ಉಮೇಂದೀವರಾಕ್ಷೀ ಕಿಸೋಗೀ
 ವಿಹಸುಲ ಸವಿವಾಸಂ ಪುನಶ್ಚೋ ಲಲ ಸೋ ಗಾಢಮಾಲಿಂಗಿಕ ಸ ಆರಂ ಜುಂಬಿ
 ಣಿಬ್ಬರಂ ರಾಮಿಲಿ ಆ || 75 1
 ಪ್ರಪ್ತ ಶರಣಿ ಶಾಯಗಂ ರಮಮಾಣಾಃ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋಪೀಭಿಃ ರಾಘವಾಶ್ಚಪ್ತಃ
 ಪುಂಜಿತಂ ಧೂಲಿಪುಂಜಂ
 ಲಲಿತೋಭಯಂ ಹಗಾ ಛಾಂ ಪುಣ್ಯವ್ಯಾಕ್ಷಿಪತ್ಯೇ ನೀತಃ ಸ ಯಂ ಯಾವತ್
 ಸಂಕೇತಕೇಲೀ ಪ್ರದೇಶಮ್ |
 ವಿಫಲಿತ ಕರರೋಧಃ ಪುರೋಕಯಂತಿ ಯಾವತಾ ವತ್ ಪುರಃ ಪೂರ್ಣಮಾಚಂದ್ರ
 ಮುಖೀ ನವೇಂದೀವರಾಕ್ಷೀ ಕೃತಾಂಗೀ
 ವಿಹಸ್ಯ ಸವಿವಾಸಂ ಪುನಶ್ಚಯಾ ಸ ಗಾಢಮಾಲಿಂಗಿಕಃ ಸಾದರಂ ಜುಂಬಿತೋ
 ನಿರ್ಭರಂ ರಮಿಪತ || 75 1 || 12

ನೋಡು ಶರಣಿ ಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪಿಯರೊಂದಿಗೆ ಆಮವ ರಾಜಾಶ್ಚಪ್ತ ರಲ್ಲಿ ರಾಘ
 (ಕೃಷ್ಣನ) ಎರಡೂ ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಿನ ರಾಕಿಯನು ತುಂಬಿ (ಆತನ) ಕಣ್ಣನು
 (ತನ) ಲಲಿತಪ್ರಗಂಧ ಮುಖ ಕೀಲಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಡಲು ಸ ಯಂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು
 ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಕ ಶಾಂಗಿ ನವೇಂದೀವರ ಸ್ತ್ರೀ ಪೂರ್ಣಮಾಚಂದ್ರಮುಖಿ ಆ ಕಡೆ
 ಈಕಡೆ ವಿಶೇಷಮೋಡಿ (ಕ ಪ್ತನ ಕಣ್ಣನು) ಮು || ಹಿಡಿದ (ತನ) ಕಿ ಗಳನು ಬಿಟ್ಟು
 ಬಿಡಲು (ಕೃಷ್ಣನು) ಆಕೆಯನು ಹಿಡಿದು ಜುಂಬಿದನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆಲಂಗಿಸಿದನು
 ಮತ್ತು ರಮಿಸಿದನು ಅವನು ಕಂಡ (ಅಧಿಕ ಕತ) ಇತರರು ವಿಲಾಸಭರಿತ ರೀತಿ
 ಯಲಿ ಹಾಸ್ಯದರು]

ನವಂಗಿ ಸದ್ಯೆ ಈ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಟಗ್ಗಿ, ಏನೂ ತಿಳಿಯದಂ ಒಂದಂ
 ಪೂತಂ ಸತ್ಯ ಆತ ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಆ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು ಇದರಿಂದ ದೃಕ್ತವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ
 ಶಿನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟೊತ್ತಿಗೇನೆ ರಾಧಾ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ
 ಪ್ರಾಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಾಗೂ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾವ್ಯ ನಾಯಕಿ
 ಯಾಗಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಭಕ್ತಿಯು-ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ, ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ

12 (a) ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂಧಸ (ಗಂ ಪರಮಾಮೋದರ ವೇಲಜತಂ)

೧ ಕುಕ್ಕಾದಿಧಿಃ ಪು ೩೬

(b) ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ
 ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ತುಲಸೀ ವಂದನವೆಂದ ವೇಲಿ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ತಿಕ ರಾಧಾ ದಾಮೋದರ
 ಪ್ರಸನ್ನ ಎಂದು ಬರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ ಇದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಎಂಬುದನ್ನೇ
 ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದು ಅವರ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರಣ
 ಈ ಪಂಥ (cult to worship) ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿ
 ವಿಶೇಷ ವಿಧಿದೆ

ತನ್ಮಯತಾಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ದು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡುವ ಕಾತುರ ಸಂಕೇತಸ್ಥಲ ಸುಕ್ಷೇಮಕರ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶಿಲಿಸುವಷ್ಟು - ಇವಿತು ತಲುಪುವಷ್ಟು - ಕಾಯ ಗೊಡಲಿಲ್ಲ! ಅಷ್ಟು ಆಕೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ರತಿಯ ಅವೇಶ ಆ ರಾಧಾರತಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೆನ್ನದೆ ಆತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾಗರ ಆತನನ್ನು ಕೂಡ ಬಯಸಿದ ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಾಧೆಯೆಂಬ ರಾಸಗಂಗೆಗೆ ಸೇರಿದ ಉಪನದಿಗಳು ಆ ರಾಸರಸವಂತೀಶ್ರವಂತಿ ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹವಣಿಸಿ ಹರಿದುದೇ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆತ್ಮನಿವೇದನ¹³ ಈ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ನಾರದಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆಯೆಂದು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಗುಣಮಹಾಸಕ್ತಿ-ರೂಪಾಸಕ್ತಿ ಪುಣಾಸಕ್ತಿ ಸ ರಣಾಸಕ್ತಿ ದಾಸ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಸಖ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಪಾತ್ಯರ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ ತನ ಯತಾಸಕ್ತಿ ಪರಮವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪಾ ವಿಧಾ ಅಪಿ ವಿಶಾದಶಧಾಭವತಿ¹⁴

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಭಾರತದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ದ್ವೈತ ದರ್ಶನ ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಬೇರುಗಳು ಈ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಭೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವತ್ತಿದ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದಲಿಯ ಅನುಭಾವ ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಗೂ ಮೂಲ¹⁵ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸ್ಥವನು ಆತನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬದುಕುವುದೇ ಹರಿದಾಸರ ಪರಮಗಂಧಿ

ಕೃಷ್ಣಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ ದಿ ಮನುಹ

ಕೃಷ್ಣ ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸೊ

ವೈಷ್ಣವೋತ್ತಮನಾಗಿ

ವಿಷು ವೇ ಗತಿಯೆಂದು || (ಪುರಂದರದಾಸರು)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಂತರವಿದ್ದಂತೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟಿ ಆದರೆ ಅದು ಅಜ್ಞ ಜನರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮೇಯ ರಕ್ಷಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು ಮೊದಲನೆಯದು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ

13 ಶ್ರವಣಂ ಶೀರ್ಷಣಂ ವಿಷೋಃ | ಸ ರೂಪ ಪಾದಸೇವನಂ | ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || ಭಾಗ 7-5 23

14 ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರ ರತಿ (ಗ್ರ. ೩ ಸೋಮನ ಭಾಷಣಂ) ಪು ೧೦೩

15 ರಾಧಾ ಭಕ್ತಿಗೂ ಶಿವಶರಣೆ ಅಶ್ವಮಹಾ ದೇವಿಯ ಭಕ್ತಿಗೂ ಮಾತೃ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ ನವರ ಭಕ್ತಿಗೂ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಮಹಾದೇವಿಯು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿರ್ದೇಶ

ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವು ಎರಡನೆಯದು ಬಂದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವು ಆದರೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಅಂಶಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೂ ಒಂದು ಅಂಗದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ಆ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ದಾಸಕೂಟ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೆಸರುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿವೆ ¹⁶ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಂದಿದೆ ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಮಾವೇಶವಾಗದೆ ಭಕ್ತಿಯು ಏರ್ಪಡಲಾರದು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದಯ ಹೊಂದದ ಕಿತನ ಕೀರ್ತನವಲ್ಲ ಪೂಜೆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲ ಶ್ರೀಮದನಂದತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಾತ್ಮಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಸ್ಯ ಸಂದೃಢಃ ಸರ್ವತೋಧಿಃ |

ಸ್ನೇಹೋ ಭಕ್ತಿರಿತಿ ಭೋಕ ಸ್ತಯಾ ಮ ಕ್ಷಿಣ್ವಾನ್ಯಥಾ || ¹⁷

[ಭಗವಂತನ ವ ಹಾತ್ಯ ಸಂದೃಢವೂ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವೂ ಆಗಿ (ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ) ಜನ್ಮ ತಳೆಯಬೇಕು ಅದರಲ್ಲೂ ಆತ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣ ಹೆಚ್ಚಿನವ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು ಸ್ನೇಹವೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ] ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯ ಚಿಹ್ನಾ ಸಮವಹಾರು ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ

(a) ಸಾತ್ತ್ವಿ ನ ಪರಮ ಪ್ರೇಮರೂಪಾ || ಸೂ ೨

[ಅದು (ಭಕ್ತಿ) ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪವಾದದು]

(b) ಅನೋಽನ್ಯಾತ್ರಯತ್ಸಮಿತ್ಯನೇ || ಸೂ ೨೯

[(ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತೂ ಜ್ಞಾನ) ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು] ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಒಂದೊಂದೆ ಆಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

(c) ತಸ್ಯಾಃ ಸಾಧನಾನಿ ಗಾಯತ್ರಾಚಾರ್ಯಾಃ || ಸೂ ೩೪

[(ಭಕ್ತಿಯನ್ನು) ಪಡೆಯಲು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹಾಡುವರು] ಆದರೂ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ

16 ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮ ಪಿ ಪಂಡಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೩೭ (೪ ಸಾ ಪ ಪ)

17 ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ರಿ ೮೬/೧೦೭

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸವಂಶ

(d) ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ೨ ಪ್ರೇಮಸ ರೂಪವೆ ॥ ಸೂ ೨೨

ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಎಂದೆ ಮಹಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನುಭವಿಸಲು, ಅಸಾಧ್ಯ ವೆಂದೆಲ್ಲ ವಿಷಯ ಸಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಅನ್ಯಾವೃತ ಭಜನಾತ್ ॥ ಸೂ ೨೩.

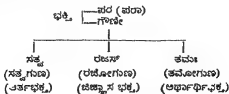
[ನಿರಂತರ ಭಜನೆಯಿಂದ ಆ ಪರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು] ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಏಕ ರಂತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದೂ ಗುಣಕೀರ್ತನಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಗಾಯನದ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಜಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣು ವಶವಾಗುತ್ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ನಾರದರ ಪಾಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ಮನೋಗತಿರವಿಚ್ಛಿನಾ ಹೃದ್ ಪ್ರೇವ ಪರಿಪ್ಲುತಾ
ಅಭಿಸಂಧಿರ್ವಿನಿಮುಕ್ತಾ ಭಕ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣು ವಶಂಕರೇ ॥

[ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಗತಿ ಸಂತತವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನವೇ ಭಕ್ತಿ ಅದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಶಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ] ಅರ್ಥಾತ್ ಭಕ್ತಿಯು ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿಸು ತ್ತದೆ ಭಕ್ತನ ಪ್ರೇವ ಪೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಪ್ರೇಮವಾಗಿರಬೇಕು ಇದನೆ ನಾರದರಂ ತ್ರಿರೂಪವಾಗಿರುವ (ಸತ್ವ ರಜಸ್ ತಮೋಗುಣಗಳ) ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಧೀನ ವಾಗದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕು ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿತ್ಯದಾಸನಂತೆ ನಿತ್ಯಕಾಂತೆ ಯಂತೆ ಭಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದೇ ಉದ್ದೇಶವು ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ತ್ರಿರೂಪಭಂಗಪೂರ್ವಕಂ ನಿತ್ಯದಾಸ್ಯ ನಿತ್ಯಕಾಂತಾ ಭಜನಾತ್ಮಕಂ
ಪ್ರೇಮಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರೇಮೈವಕಾರ್ಯಮ್ ॥ ಸೂ ೨೪

ಆ ಭಕ್ತಿಯ ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ

ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಬೇಕು
ಎಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತ ಭಕ್ತನಾದವನು

ನಾ ಪಗೇನ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಪ
ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳ ನೆಲಸಿರು ಹರಿಯೇ ||

ಎಂದು ಹಾಡಬೇಕು ಅತ್ಯಾರಾಮನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು
ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ
ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ತಂಬೂರಿಯ ತಂತಿ ಮೀಟಿದರು ತಮ್ಮ
ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಚಿಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸಿದರು ಕಾಲಲ್ಲಿಯ ಗೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಫಿಲ್ ಫಿಲ್
ಎಂದು ಕುಣಿಸಿದರು

ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೊ ಎನ ಇಷ್ಟು
ಗಾಸಿಮಾಡುವುದೇಕೆ ದಯ ಸಂಪನ

ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು

ನಾರ ಯಣ ನನ ನಾಮದ ಸ ರಣಿಯ
ಸಾರಾಮೃತದ ಸಾಲಿಗೆ ಬರಲಿ

ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲಿಗೆಯ ನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರು

ಹರಸ ರಣ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ
ಪರಗತಿಗೆ ಇದಾ ನಿರ್ಧಾರ

ಕಟ್ಟಾಸೆಯಿಂದ ಗೀತ ನರ್ತನದಿಂದ ಸೂಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರು ಎಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮುಂದೆ
ನಿಂತಿತ್ತು

ಸಮೋಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ನ ವೇ ದೇಹೋಽಸ್ಯ ನ ಪ್ರಿಯಃ |
ಯೇ ಭಜಂತಿ ತು ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಿತೇ ತೇಷುಚ ಪೃಥಮ ||

(ಗೀತಾ IX-29)

ಆಲೋಕ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾನ್ ವಿಜಾಯಾತ ಪುನಃ ಪುನಃ
ಇದಮೇಕಂ ಸಂನಿಷ್ಠನಂ ಧ್ಯೇಯೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸದಾ || (ಮ ತಾ ೧)

ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಋತ್ ಯಜುಸ್ ಸಾಮ ಹಾಗೂ
ಅರ್ಭವಣ ಮೇದಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳ ಸಂಗಮ
ವಿದೆ¹⁸ ಸಾಮವೇದವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಇಲ್ಲವೆ? ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡೂ

18 ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳು ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ಜಾರ್ಜ್‌ಜ್
ಹೇಳಿಕೆ

ಸಂಗೀತವೆಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಎರಡೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ ರೂಪಗಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಇನ್ನೇನು ? ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯದೆ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಬಿಂಬದ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಇರದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಬಿಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ವಿನಾಶ್ಲಾನಂ ಕುತೋಽಭಕ್ತಿಃ ಕುತೋಽಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾಶತತ್ (ಗೀ ಭಾ IX 31)
ಪರಿವಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರಾ ಪುತ್ರ ಮಹಿದಾಸನ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನಿದೆ ? ದಾಸರ ಸಂಗೀತಭರಿತ ಕಿರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾದರೂ ಏನು ? ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ

ಕೇಳನೊ ಪರಿ ತಾಳನೋ
ತಾಳಮೇಳಗಳಿದು ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ||೨||
ತಂಬೂರಿ ಮೊದಲಾದ ಅಖಿಲ ವಾದ್ಯಗಳಿದು
ಕೊಂಬುಕೊಳಲು ಧ್ವನಿಸ್ಪರ್ಶಗಳಿದು
ಮಂಟರು ನಾರದರ ಗಾನ ಕೇಳುವ ಪರಿ
ತಂಬೂರ ಈ ಡಂಬಕದ ಕೂಗಾಟ ||೨||
ಜಾನಾಬಗೆಯ ಭಾವರಾಗ ತಿಳಿದು ಸ ರ
ಜ್ಞಾನ ಮನೋಧಮಿ ಽ ಜಾತಿಯಿದು
ದಾಸವಾರಿಯ ದಿವ್ಯನಾಮ ರಹಿತವಾದ
ಹೀನ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮನವಿತ್ತು ||೨||
ಅಡಿಗಡಿಗಾನಂದ ಬಾಪ್ಪಪುಳಿಂದ
ನುಡಿಸುಡಿಗೂ ಶ್ರೀಪರಿಯೆನು ತ
ದ್ವೈಭವರೂಪ ಕೂಡಿ ಪರಿಕೀರ್ತನೆಯಪಾಡಿ
ಕಡೆಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲನಂದರ ಕೇಳ್ತೆ ||೩||೧

ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುರಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ನಾರದರ ಸಾತ್ವಸ್ಥಿನ್ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸದ್ಯ ಇದು ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು ಮೂಡು ವುದೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ - ಭಗವಂತನ ಸೇವೆ - ಎಂದೇ ಮಾಡಬೇಕು ಪ್ರಾಯಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಥರಪುರದ) ವಿಟ ಲನ ಪರಮಭಕ್ತ

ಪ್ರಸನ್ನ ಪ್ರೇಮದಭಂಗ ವಿಹ್ವಲ ಪದಾಂಭೋಜ ಮಂತ್ಯ ಮಂಥುಕರ ಕನ್ನಡ ಕವಿ
ಬೊಂಡರಸ (ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೧೩೦೦) ತನ್ನ ಕೃತಿ ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಯಲ್ಲಿ

ಸಕಲಾಂಶರೂಪಿ ಬೀವಪ್ರಕರ ಚೈತನ್ಯರೂಪಂ ಜಗದಾ
ಪಕಥಾವಂ ವಿಹ್ವಲವೇದಾಗಮತತಿ ಸತತಂ ಸಾರ್ವಸಂಬಂಧದಿಂ ಕೌ
ತುಕದೀದಾನಾವೃದಂ ಬಡ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂ ಹರಿಸ್ತೋತ್ರಮೋದೀಗಣೇ ಚಿ
ತ್ರಕಥಾವಿನಾ ರವ ೩ ೬ನೆ ಸಲಿಸಿದರೂದಂ ಸತ್ಯವಿಶ್ವೇನ ಮಂಜ ೮ ||

ಎಂದು ಸರ್ವಾರ್ಥವೂ ಭಾವ ಹಾಗೂ ನಿದ್ವಂದ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ
ದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ವೈ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಭಗವಂತನನೇ ವಿಲ್ಲಾ
ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಭಕ್ತ ನೋಡುವನು ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕೇಳುವನು ಅವನ ವಿಷಯ
ವನ್ನೇ ಕುರಿತು ವಾತನಾಡುವನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವನು
ಮತ್ತೆ ಆತನನ್ನು

ಪ್ರೀತಿ ನಿರಂತರಂ ಬಯಸು ಮನಸರದಂ ಸಲಿಸೇವಗಯಂ ಬೆ
ಳ್ಳಾಗಿ ಮರಾಸೆಯೆಂದಹ ಪರಕೃತಿನಂದಿತನ ಗಿ ತೀವ್ರದ್ವೈ
ನ್ಯಾಗಮದುಂ ಕಟ್ಟು ನಿಜವಾದ ಪಯೋರಂಪಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯನಂ
ಯೋಗದೊಳರ್ಪ ಚಿತ್ತಮನಲಂಕಿಸಿಲಿ ವೈದಭಂಗವಿಟಿ ಲಾ ||
ನಿಜಗುಣನ ಮಮಂ ಭುವನ ಮೋಹಪ್ರಮಂಗಳಮೂರ್ತಿರಾದ ಎದಮಂ
ಭಜಿಸುವೆಂಬ ಪೋಟ್ಟು ಭಗವತ್ಪ್ರಕೃತ್ಯನಾಸಹಿತೆಯೆಂ
ಬಜಗರಮೆಯು ಸುಂಗಿ ನರೆ ದಾರ್ಗತಿಕ್ಕುವುದಂ ಖಗೇಶ್ವರ
ಭ ಜ ಪಿಟಗಿ ನಿಜ ಭಿಭಕ್ತಿಯವೀವುದಭಂಗವಿಟಿ ಲಾ ||

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಅರ್ಥಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಭಾವೇನ
ನಿತಿಂತ್ಯ ಭಗವಾನೇವ ಭಜನೀಯಃ || ಎಂಬುದೇ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯದ
ಆಶಯ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಗ ರಿಯೇ ಅದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿದಾಗ-ತೀರ್ತಿಸಿದಾಗ-ಆ ಕೀರ್ತಿ ಸಲ್ಲುತ್ತಿ
ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಮದ ಅನುಭವವನ್ನು
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೋ
ಅವನಿಲ್ಲದೇ ಬಾಳಂ ವ್ಯರ್ಥ ನಿಷ್ಕಾರ ಶೂನ್ಯ-ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೋ
ಅವನ ಸಾನಿ ಭಕ್ತಿ ಪರಿತಪಿಸ ತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಮೈದೋರ ವನು

ಸಕೀರ್ತ್ಯಮಾಣಃ ಶೀಘ್ರಮೇವಾವಿರ್ಭವತಿ

ಅನ ಭಾವಯಂತಿ ಚ ಭಕ್ತಾಃ || ನಾ ಭ ಸೂ ೮೦

ಭಜನ ಯಜನ (ಪೂಜನ) ಕೀರ್ತನ ಅನುಭಾವನ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ

ಸಂಬಂಧ ಚತುಷ್ಟಯಗಳು^{೨೦} ಈ ಸಂಬಂಧ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಬಂಧ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪೂಜಾ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಚತುರ್ವಿಧವಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಗಳಿರಬಾರದು

ನಾಸ್ತಿ ತಿ ಷು ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ

ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಃ || ನಾ ಭ ಸ್ವೂಪಿತಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ನು ನೋಡಿ

ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿ ಇವರವರಲ್ಲ

ಹೊಲಗೀರಿಯೊಳು ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿಯಲ್ಲ ||ಪ||

* * *

ಅಜನುತ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ದಾಸರ

ಭಜನೆಯ ದಾರಿಯು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಲೆಯು |

ನಿಜವರ್ಯಾರಾದ ಸು ನರ ಪದಪದ ಪ

ಭಜಿಸದಿರುವಳೆ ಸುದ್ದಹೊಲತಿ ||ಪ||

ಹರಿದಾಸಪಂಥವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವ ನಾಡ ದಿಗಳ ಗುಂಪು. ತಮ್ಮ ನಡೆ, ನುಡಿ ರೀತಿ ನೀತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

20 ಭಕ್ತಿ ಕೀರ್ತನ ಅನುಭಾವ—ಇವು ಬಹಳ ಪುರಾತನ ಸಂಗತಿಗಳು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದವು ಭಜಾ ಸೇವಾಯಾಮ —ಈ ವಾಚನವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಜನೆ— ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಕೆನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಜನೆ ಎಂದರೆ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಆಗಿ ಬಹುದು ತಾರತಮ್ಯೋಕ್ತೆ ಭಜನಾಮೆ ತ ಎಂದರೆ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಂದರ್ಥ ಕೆನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ರೂಪಕ ಇವು ಸಮಿ ಳತವಾದಂತೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟು ಭಜನೆ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಮಿ ಳತವಾಗಿಯೂ ವರ್ತಿಸುವುದುಂಟು

21 ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೧ ಲೋಕನೀತಿ ಪದ್ಯ ೮೨ ಪು ೫೦ ೫೯ ಈ ಬಗೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಷ್ಟೊತ್ತೆ ದಾಸರನ್ನೂ ನೋಡಿದೆ ನೆನೆ ಅವರು ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರ ಭಗವಂತನರೀಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮೆಚೆಮನೆಗೂ ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಜೀವನದತ್ತ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಲಕ್ಷಣವೂ ಸಮಾಜವೂ ಸತ್ಪುಣ್ಯ ಒಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಸುತಿ ದರು ಆ ಹೊಲಿದಾಸರು ಹೊಸಹೊಸದಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಸಂಗ್ರಹಣಾರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಒಳಿಸುವುದು ಸಹಜವೇ ಜನರ ಖಾಲಿಯ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮವನ್ನು ತರುವುದು ಅಪರ ಕ್ರೋಧವೇ ಆಗಿತು ಅಂತಹವರ ಪಾಪ ನಿರ್ದೋಶನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ರಲ್ಲಿ ಅಲಾಳ ವೆಂಕಪ್ಪ ಒಬ್ಬ

ಕೀಳಲೊಲ್ಲನೆ ಎನೆ ಮಾತನು ರಂಗ !
 ಕಾಣಮರ್ದನವಿಗಿ ಬೇಳೆ ಗೊ ಪಮ ಬುದ್ಧಿ ||೨||
 ಒಟ ಕಂಗಳ ಮುಚೆ ಲೊಲ್ಲನೆ ಬೇಗ !
 ಬೆಟ್ಟಕೆ ಬೆನೊ ದಿ ಸಂಪನೆ ||
 ಸಿಟ್ಟಿಂದ ಕೋರೆಯ ಮೋರ್ಪನೆ ಬೇಗ !
 ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನ ಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ ರಂಗ ||೧||
 ಮೂರಡಿಭೂಮಿ ಯು ಬೇಡಿದನೆ—ಸೈವರ
 ಬೇರ ಕಡೆಯ ಲು ಕೊಡಲಿ ತಂದನೆ ||
 ನಾರಸೀರೆಯನುಟು ಕೊಂಡನೆ ಬೇಗ
 ಚೋರತನದಿ ಪರವಿಹಾಲ ಕುಡಿದನಮ್ಮ ||೨||
 ಬತ್ತಲೆ ನಾರಿಯರನ್ನಟ್ಟಿದ ಬೇಗ !
 ಉತ್ತಮದ ಅಶ್ವವ ಹತ್ತಿದ ||
 ಹತ್ತಾವತಾರವನೆತ್ತಿದ ನಮ
 ಸತ್ಯಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯ ||೩||೨೩

ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂಮಾರ್ ವರಾಹ ಸೃಸಿಂಹ ವಾಮನ ಪರಶ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಬೌದ್ಧ
 ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ — ಇವು ದಶಾವತಾರಗಳಾದರೆ ರಂಗ ಇದು ಇವುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು
 ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳ ಅಚ್ಚಿಗಿನದು ! ಮತ್ಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯಿರದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
 ಮಲಗಿಸಿದರೆ ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾನೆ ಎತ್ತಣಿಂದ ಎತ್ತಣ ಸಂಬಂಧ ? ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು
 ಅವತಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ವಿರೋಧ ಗುಣಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದೆ
 ಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅದು ಸಮಯ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ — ಎಲ್ಲದರ ಪೂರ್ಣ
 ನಿರಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ (annihilation of place time and action) ಅದ್ಭುತ
 ವಾಗಿದೆ²³ ಅದು ಭಕ್ತಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ! ಭಕ್ತಿಪಂದದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಕುವಾರ
 (ಸನಕ್ಕುವಾರ), ವ್ಯಾಸ ಶುಕ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ²⁴ ನಾರದ ಗರ್ಗ ವಿಷ್ಣುಕೌಂಡಿನ್ಯ
 ಶೇಷ ಉದ್ಭವ ಆರುಣ ಅಕ್ಕರ ವಿದುರ ಬಲಿ ಹನುಮಾನ್ ವಿಭೀಷಣ
 ಅಂಬರೀಷ ಭೀಷ್ಮ ಸನಕಸನಂದ ಸಾಂಪ್ರಾಯನ ಪರಾಶರ ಮೈತ್ರೇಯ
 ಮಹಿದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದುವೆ ಮುಂದಿನವರು
 ಅನುಸರಿಸಿದ ದಾರಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ
 ದವರು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಕೀರ್ತಕರು

23 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೪ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಪದ್ಯ ೩ ಪು ೨೫ ೨೬

24 ತರ್ಕಕರ್ಣಾಂಕುಶಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಅತಿಶಯ

25 ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ಎಷ್ಟುಜನೆ ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ ಮೋಡಿ
 Sandilya Bhakti sutras (Ed Swami Harashananda)
 Introduction pp xvi xix

ಅರ್ಥಾತ್ ಮಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಕಾರಣ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಹರಿದಾಸವಂಥ ಮಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ಇದ್ದವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಮನ್ವಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವೇದಗಳೂ ಭಾರತ ಪಾಂಡರಾತ್ರಾಗಮ ಮೂಲರಾಮಣಿಯೂ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದುವು ಭಾಗವತ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಹರಿವಂಶ ೧ ತಾ — ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಗಮ ಇಲ್ಲಿದೆ ತಾರತಮ್ಯದ ಜ್ಞಾನ ದ್ವೈತದ ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಮಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾನ್ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಭಾರತದ ಸಾಧ್ಯಂತ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ದ್ವೈತದ ಮುದ್ರೆಯ ನೊತ್ತಿತು ಈ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಎಂದರೆ ಮಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ವಂತ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅನೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಮಧ್ಯ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿವು 1) ಹರಿಃಪರತರಃ (—ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ) 2) ಸತ್ಯಂಜಗತ್ 3) ತತ್ತ್ವತೋಫ ದಃ 4) ಜೀವಗಣ ಹರೇರ ಚರಾಃ 5) ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾಃ 6) ಮಕ್ಶಿರ್ನೈಜಸಃ ಸಾಸುಭೂತಿಃ 7) ಅಮರಾಭಕ್ತಿಃ 8) ಅಕ್ಷಾದಿಪ್ರಮಾಣ ಶ್ರಿತಯಂ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನ) ಮತ್ತು 9) ಅವ್ಯಾಯಿಕ ವೇದೋಹರಿಃ (ವೇದಗಳಲ್ಲದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಷ್ಣು) — ಇವನ್ನು ನವರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮನ ಧ್ಯಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂಜಗತ್ ತತ್ತ್ವತೋ
ಫೇದೋ ಜೀವಗಣ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀಚೋ ಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾಃ
ಮಕ್ಶಿರ್ನೈಜಸುಸಾಸುಭೂತಿರಮರಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ತ್ವಾಧಿನಂ
ಹ್ಯಕ್ಷಾದಿಶ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಾಮಾ ಯೈಕವೇದೋಹರಿಃ ||

ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಸತ್ಯ ಜಗದ ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯ ತಿಳಿದು ತಾರತಮ್ಯದಿ ಕೃತ್ಯನಧಿಕೃತ ಸಾರಿ ||
ಜೀವ ಈಶಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಜೀವಜೀವಕ ಭೇದವು |
ಜೀವ ಜಡರೂಳು ಭೇದ ಜಡರೂಳು ಭೇದ ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ ||೧||

ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ತನಕ ಕಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವವೆಂದು ಮಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ

ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರಿಹೋಗಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಹೊಸಪಂಥ ಎನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ವಾಲ್ಮೀಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇನಿತು ಅಷ್ಟೇಷಣೆ ನಡೆಸಿದರೆ ನವ ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಂದ ರಂಕರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕರು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗೀತ (—song) ವೆ ತ್ತು ಪಂಥ (—path) ಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಗೀತೆಗಳು ವೃತ್ತಗಳು ಶ್ಲೋಕಗಳು ದೇಶೀಯ ಕವಿತೆಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ದೇವತಾಸ್ಮೃತಿ ಭಕ್ತರ ವರ್ಣನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ

ಐತರೇಯ ತೈತ್ತಿರೀಯ ಮುಂತಾಗಿ ಆರಣ್ಯಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಮೃತಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ ಮೇ ವಾಸುದೇವಾಯಧೀಮಹಿ ತಸೋ

ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ (ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕ x ಪ್ರವಾ)

ವಸುದೇವ ದೇವಕೀಯ ರ ಪುತ್ರನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆತ ಘೋರ ಅಂಗೀರಸನ ಶಿಷ್ಯ ಎಂದೂ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತದ್ವೈತದ್ ಘೋರ ಅಂಗೀರಸಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ದೇವಕಿ ಪುತ್ರಾಯ ಉಕ್ತ್ವಾ ಇತ್ಯಾದಿ (ಛಾ viii) ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆಯೆಂದು ಸು ಕ್ರಿ ಪೂ ಅರಂಭದಿಂದಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ವಾಸು ದೇವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಣಿನಿಯೇ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯ ಯೂ ಒಂದು ಅದೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರ ಬಹುದು ಪ್ರಾಚೀನದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಣ್ಣನ್ನು ನೆಟ್ಟರೆ ಗೋದಾವರಿಯಿಂದ ಕಾವೇರಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆಳಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಸಾತವಾಹನರು ವಾಕಾಟಕರು ಕದಂಬರು, ವಿಷ್ಣು ಕುಂಡಿನರು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಳಚುರ್ಯರು ಸೇಳುಣರು ಗಂಗರು ಬಾಣರು ನೊಳಂಬರು ಹೊಯ್ಸಳರು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತೂ ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಕೀರುತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಗಳನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ Cult—To worship ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಥ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಸಾತವಾಹನರು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಕಲ್ಯಾ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಇಮ್ಮಡಿ ಸಾತಕರ್ಣಿಯ ನಾನಾಭಾಟ (ನಾಣೀಭಾಟ) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ವಾಸುದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರ ಸ್ತುತಿಗಳಿವೆ

ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ²⁶ ವಾಕಾಟಕರ ಎರಡನೆಯ ರ ದ್ರಸೇನ ತನ ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರಭಾವತೀ ಗುಪ್ತ, ಇವಳ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾದನು ನಳವಂಶದ ಭವತ್ಸವರ್ಮನ ಪುತ್ರ ಸ್ವಂಧವರ್ಮನು ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅಜಂತೆಯ ಒಂದಂ ಶಾಸನದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತುತಿರಾಚಲ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷು ಕೃಷ್ಣ ಮೊದಲು ವರಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಾಯಂತಿದ್ದಾರೆ ಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ²⁷ ಅರ್ಥಾತ್ ಆಗ್ನಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ವರಾಹ ಲಾಂಛನವನ್ನು ತಳೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಮ ಭಾಗವತರೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಪೋಗದಿರೆಲೋರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಭಾಗವತರು ಕಂಡರೆತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ದರೂ || ಎಂಬುದನ್ನು ಇವಿತು ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಭಾಗವತರು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರೆ! ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರೂ ಭಾಗವತರೇ ಮತ್ತೆ ಭಾಗವತರೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರೆ ಈ ಚಾಲುಕ್ಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸವಣಸಾಧಿತರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡದೆ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ, ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅದು ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಮಂಗಳೀಶನು ತನ್ನನ್ನು ಮಂಜಾಕೂಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ಪ್ರತಿಮಾ ಪ್ರಭಾವ ರಾಮ ಇವಾಪರಾಜಿತಃ ವಾಸ ದೇವ ಇವ ಶ್ರೀಮಂತಃ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನಲ್ಲದೆ²⁸ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗ ಹಾಂತ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕದಂಬ ರವಿವರ್ಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೊರಮಂಗ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೌಸ್ತುಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮಕ್ಕು ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ²⁹ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ರಾಜನಿಗೂ ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಪೂಜನೀಯ ಗೌರವಯುತ ಭಾವನೆಯೇ ಇದ್ದಿತೆಂದ ಮೃತ್ಯುವಾಗೂ ತ್ತದೆ ಕದಂಬ ದೊರೆ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥವರ್ಮನ ಕಾಲದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 450 ರ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನವಾದ ಹಲ್ಮಿಡಿಯ ಶಾಸನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿಯಿದೆ

26 Early History of the Deccan (Yazdani) Vol I p 141

27 ibid p 198

28 Sources of Karnataka History (Dr S Srikantha Sastri) p 36

29 MAR 1933 1

ಜಯತಿ ಶ್ರೀ ಪರಿಷತ್ ಡಿ. ಕ್ಯಾಂಪ್ [ರಚಕ:]

ದಾಸರ ಕೀರ್ತಿ ಸೇವಕರಾಗತಾಗ್ತಿ [ಶಿಷ್ಯನಾನ್ಯ:] ಸುದರ್ಶನ: ||೩೦

[ದಾಸರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಳಯ ಕಾಂಡ ಆಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸುದರ್ಶನ ಸಂತೆಯೂ (ಸುದರ್ಶನ ಚಿತ್ರದಂತೆಯೂ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನು ಧರಿಸಿಯೂ (ಇರುವ) ಅಚ್ಯುತನು ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ] ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಅದೊಂದರೆ ರಾಜರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಭಕ್ತಿರಸ ದೇವತೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು ಅಚ್ಯುತನ ಸ್ತುತಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ತುತಿಯೂ ಅಂತೆಯೆ ಹರಿಯ ಪೂಜನ ಆಗ್ನಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿದ್ದಿತು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವಾಗ ದಾಸ ವಿಲ್ ಬಸವರಾಜು ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಅಪೋಘವಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯ ಪೂರ್ವಿ ದಿ ವಿಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

The present work comprising as it does the musical compositions of writers who were anterior to Purandara by about three centuries sets the scholars to think afresh and review the position ³¹

ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಸಕಲೇಶವರಾದರಸನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನವೇ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಅದು ಹೀಗಿದೆ

ತಂಗಾಳಗಿರು ಮರಣಿ ಎ

ತಂಗಡೂರ್ವ ಶಿವಲಿಂಗದಮನೆ ! ||ಪಲ್ಲವ||

ಸಂವಗಯ ಮರಣಿಗೇಣ ಪರಿಮಳದ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ವಿ)

ಕಂಪಕೊಯ್ಯನಾರರೊ ? ಇಂಪುಳ್ಳ (ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ+ವಿ)

ಜಾನ್ಮಜ್ಜಮ ಕಾಣೆ ಕೆಳದಿ ! (ವಿ+ಬ್ರ+ವಿ)

ಎಲೆಯಲ್ಲದಲಿವ ಮರಣಿ ನಿಲಲಾಂಟಿ (ವ+ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ)

ನಳರಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ ಮರಣಿ ? ನಿನ್ನ ಹೊಲಿಲು (ವಿ+ಬ್ರ+ವಿ+ವಿ)

ತಲೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿಕಂಡೆ ನಾ ಮರಣಿ ! (ವಿ+ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ ?)

ಹುಟ್ಟಿದೆದೆಯ ಬಿಟ ಮರನೆ ಕೈವಲ್ಯಕೆ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ವಿ)
 ದ ಪ್ಲವಾದ ಹೆಮ ರನೆ | ಮುಟ್ಟಿತ್ತಿ (ಬ್ರ+ಬ್ರ+ರು+ವಿ)
 ಪುಟಿಯ ಕೀಲ ಬಿಟ ದ ಮರನೆ | (ಬ್ರ+ವಿ+ರು)
 ಏಟ ಇಳೆಯಲಟ ಯದ ಅಲ್ಲಮಗೆ ಹೋ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ಬ್ರ)
 ಮಾಟು ಜೋದ ಮರನೆ | ಆಟು (ಬ+ಬ್ರ+ಬ್ರ+ಬ್ರ)
 ದರ್ಶನಾಕಾರೂಢದ ಮರನೆ | (ವಿ+ಬ್ರ+ರು)
 ಸುಕ್ಕಿಮುಕ್ಕಿದ ಮಾಯೆಗೆ ಇವಕೆಲ್ಲ
 ಕರ್ಪ್ಯ ಶಿವನೊಬ್ಬ ಕಾಣೆ | ಎನೆ
 ಚಿತ್ತಶುದ್ಧವ ಮಾಡು ಸಕಲೇಶ ಕೆಳದಿ [32]

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವ ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಐದು (ಸ್ತೂಲರೂಪದ) ತ್ರಿಪದಿಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಈಗ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸು ಕ್ರಿ ಶ ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟನ ಗುಣಕೀರ್ತನೆಯನ್ನೂ, ಶಾಸನವನ್ನು ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಶಾಸನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸನದ ಪಾರವನ್ನು ಕವಿತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿಸುವ

ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟನ್ ಶಿವಪ್ರಸನ್ನಪ್ರಿಯನ್
 ಕಪ ಉನ ವರ್ಣಿತಾ ಕರಿಯುಗ ವಿಪರೀತನಿ [1ಪ||]*
 ವರನೆ ಜಕ್ಕಿನೋ ಮೃತ್ಯುರ್ನಾತು ಮಾಣಾವಕೂ ನಮ್
 ಮೃತ್ಯುಸ್ತತ ಲ್ಲಕೋದೇಖವಗ್ನಾಭಂಗಸ್ಥಿಪೇ ದಿನ [2*]
 ಸಾಧೂಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧೂಯ್ಯಾನೆ ಮಾಧೂರ್ಯಂ
 ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕರಿಗೆ ಕರಿಯುಗ್ ವಿಪರೀತ
 ವಾರ್ಧವವೀತನ ಉಪ್ಪ [3*]
 ಒಳ್ಳಿತು ಕೊಯೊ ರಾಪೊ [೪] ಧ್ವಿದುಮದರನೆ
 ಬಗ್ಗಿತ್ತು ಕರಿಗೆ ವಿಪರೀತಾ ಪುರಾಕೃತ
 ಮಿಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹುಮದು ಒಂದು [5*]
 ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಘವ ನೈಟೊ ದೇವಮಗನು
 ಬಿಟ್ಟುಳೊಲಿಗೆ ವಿಪರೀತಂಗಿತಕರ್ಪ
 ಲೈಟ ಮೇ ಗಣ ಶ್ವರವಿಚಾರಮಾ [6*]**

32 ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗಾಥ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಹೋಂದುವಂತೆ (ಸ್ತೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ) ಪರಿಷ್ಕರಿಸ ಬಹುದು. ಗಣಪರಿವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಗದ ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ಲೇಖಕ ಗಣಪ್ರಾಂತ ಲಯದಗೀತೆ ಮುಖ್ಯ ಅದಿಲಿದೆ.

33 Ind Ant Vol X p 61(ಶಾಸನದ ಪಡಿಯಚ್ಚನು ನೋಡಿ)

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಕ್ರಿಪೆದಿಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯಾಗಿಯೂ ಬಿಡಿಯಾಗಿಯೂ ದೇಶೀಯ ಪದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಎದರ್ಶನವೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂ ಆಗಿ ಅವು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಸುಂದರ ವಚನವನ್ನೂ ನೋಡಿ.

ಆದಾರತು || ದಾಘ ತದಿಂದ ಧರೆ
ಬಿಡಿರಿದುವು ಮುಕುಟ ತಾಗಿ ತಾರಕೆಗಳು
ಉದುರಿದುವು ಕೈತಾಗಿ ಲೋಕಂಗಳಲ್ಲಾ ||
ಮಹಿಮಾದಾಘಾತಾದ್ ವೃಜತಿ ಸಹಸಾಸಂಶಯ ಪದಂ
ಪದಂ ವಿಶ್ವೋರ್ ಬ್ರಾಮ್ಯದ್ ಭುಜಪರಿಭರಾಗ ಗ್ರಹಗಂ
ಮ ಹ ರ್ ದೌರ್ಬಾಸ್ಯಂ ಯಾತ್ಯನಿಭೃತ ಜಟಾ ತಾದಿತ ತಟಾ
ಜಗದ ರಕ್ಷಾಯೈಶ್ಚಂ ನಟಿಸಿ ನನು ವಾಮೈವ ವಿಭುತಾ ||
ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಂಗಮದೇವನುಂ ನಾಟ್ಯವನಾರ್ ||೩೪೦||³⁴

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯದ ಆಕರ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯವು ಈಗ ಪುಷ್ಪದಂತನ ಶಿವಮಹಿಮೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನದು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಾಗಿದೆ³⁵. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟಿನ ಗುಣಕೀರ್ತನ ವೈಫಲ್ಯ ಹಾಡೇ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನ ಯಾವುದು ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೋ ಅದು ಕೀರ್ತನ ಕೀರ್ತನವೆಂಬುದೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂದವಲ್ಲ. ಕೀರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳ ರಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಕ್ರಿ. ಶ 1007ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದಾಸಪಂಚಾವಣಿ ಅತ್ತಿಮಟ್ಟಿಯ ಲಕ್ಕುಂಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಗೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇದ್ದುದಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ³⁶. ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ರಿ. ಶ 1244 ರಲ್ಲಿ

34 ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ ಪುಟ ೨ ೨ ಬಸವನಾಳಿ) ಪುಟ ೧೪೦

ಶಿವನ ಸಾಟ್ಯದ ಪಡೆಗಿತಿ ವಿಮು ಪದದ ಭ್ರಮೆಯನುಂಟುಮಾಡಿತು ಎನು ವುದು ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಳಂಗಮರ್ದನ ಇಲ್ಲವೇ ಭೂಮಿಯನು ಅಳಿದ ವಾಮನನ ಪದಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರ ಬಹುದು ನೋಡಿ ತು ನೋ ವಿಷ್ಣುರುರುಕ್ರಿಮಃ ಇತ್ಯಾದಿ

35 ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ ೩ ಸುಂದರೇಶನ್)

36 BK Insp Vol I pt 1 No 52

ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಗಾವಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷ್ಣವ ನೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ³⁷ ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾದ ವಾರಕಾರಿಗಳ (ಪಂಡರಂಗಿಯ ವಾರಿಯರ) ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ³⁸ ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರೀವಿಠಲ ದೇವರ ಶ್ರೀಹರಿ ದಿನಗಳ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಈ ವಿಷಯದೇವರೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಸಲೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ವೈಷ್ಣವರೆಂದರೆ ಮಾಧ್ವರೆ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೇಕಡ 99 ಉಳಿದವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾದರೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಬಹುದು ಎಲ್ಲ ದಾಸರೂ ವಿಟಲ > ವಿಠಲ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತೆ ಯಾವುದ ದರೂ ಹೆಸರನ್ನೇ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ (ಕನಕದಾಸರು) ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ (ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು) ಮುಂತಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ತಳೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಟಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ವಿಶೇಷ ಈ ವಿಟಲ ಅಥವಾ ಪಂಡರಾದ್ರೀಶ ಮಸುಧಾಧಿಪತಿ ರಂಗ ಮಾನಪುರದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆ ಅವಿಧ ಯನ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ³⁹ ಮಳಬೀಡ (ಮಾನ್ಯಬಿಟ್ಟ) ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಯದಂಪಂತೀ ಯರು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಿರುದಂಗಳು ಗರುಡಧ್ವಜ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಕೇತವುಳ್ಳವುಗಳೆ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ವೀರನಾರಾಯಣ ಇಂದ್ರನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದಂಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಗೋವಿಂದ ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಧ್ರುವನ ಪತ್ನಿ ಶೀಲ ಮಹಾದೇವಿ ಪೂರ್ವ ಚಳುಕ್ಯ ವಂಶಿನಿದ ಐ ಜ ವಿಟ್ಟರಸನ (ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ) ಮಗಳು ವಿಟಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಬಹಳ ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷ್ಣು—ವಿಷ್ಣು—ವಿಟ—ಲ+ವಿಠಲ—ವಿರು—ವಿಟು—ಇತ್ಯಾ ಹೀಗೆ ಹಲವು ರೂಪವನು ತಳೆದಿದೆ ಈ ಶ್ಲೂ ಧ್ರುವಧಾರಾವರ್ಷನ ಪುತ್ರ ಕಂಬಯ್ಯನ ಸಾದುಂತನೊಬ್ಬನ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟರಸ ಈತ ಕೋಲಾರ ಒಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಬಿಟ್ಟದೇವ ಎಂದೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿಠಲ ಎಷ್ಟು ಪುರಾತನ ? ಈಗಿನ ಮೂರ್ತಿಯು ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆ

37 S I I Vol XV No 178 p 221

38 Ibid No 187 p 230

39 MAR 1929 ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನ ಈ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯೆಂದರೆ ಪಂಡರ ಪುರದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನೇ ದೇವತೆ

ಎಂದು ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಸೋಲಾಪುರ್ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ (ಕರವೀರ ಪುರ) ಈಗಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥಳಗಳೇ ! ನೋಡಿ ಸೋಲಾಪುರ ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂದತ್ವರ ಘಟದಲ್ಲಿಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು —

||ಪಂಚವೋ ಗೌಡದೇಶೇ ಧಾರಾತೀರ್ಥೇ ಸಾಗಾರ್ಜುನಸ್ತಸ್ಯ ಶಕಃ ಚತ ಲಕ್ಷವರ್ಷಾಃ||
ಪಪ್ || ಕರವೀರಪತ್ಯನೇ ಕರ್ನಾಟಕೇ ಕಲ್ಪಾತ್ಮವತಾರಃ ತಸ್ಯ ಶಕ ಏಕವಿಂಶತ್ಕಾಶ್ವಶತಮಿತಾಶಾ ||

X X X X X

ಸಹಸ್ರಾ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ ಪ್ರಾಂತಾಂತ (ಕರ್ನಾಟಕಾಂತ) ಕಲೀ ಲೋಯೀಲ್ ಹ್ಯಾಚಾ
ಶಕ ೮೨೦ ವರ್ಷೇ 40

“ಸೋಲಾಪುರ್ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ ನಗರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪಂಥರಪುರ ಪ್ರದೇಶ ಹ ಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯ ಎಲ್ಲವೂ ಹಿಂದೂಮೈ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದವು ಪಂಥರಪುರದ ಅಭಂಗವಿಟ ಲ ಅನೇಕರ ವ ನೆಯ ಮನವ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದಿತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತರಾದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರು ವಿಟ ಲನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕಾನಡಾ ಹೋ ವಿಟ ಲು ಕರ್ನಾಟಕ
ಯೇಶೇ ಮಹಲಾವಿದಲಾ ವೇಧು
ಸೋಲಬುಂಧೀ ಫೇಶಾಢು ಮಂಜಾಟಿ ಬಾಲವೀ
ಆಕವಿಲ್ಯಾ ನೇದೀ ಸಾಧು || 41 (a)

[ದೀ ಕನ ಡ ವಿಟ ಲ ಕರ್ನಾಟಕದವ | ನನ ಮನವ ವೇಧಿಸರುಮಿ
ಗಂಟನು ಬಡ್ಕೊ ಮೂನವ ರಕ್ಷಿಸಲು | ಓ ಸಾಧನಕೆ ಆಸಾಧ್ಯ ||]

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಟ ಲನ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಹ ಡಂಗಳಂ ವಿಟ್ಟಲನ ಸುತ್ತ ವಂತ್ವ ಕನ್ನಡದ ಮಾತಾವರಣ ವಿಶೇಷ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಹೀಗೆ ವಿಟ್ಟಲನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಕಾಲಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಸುತ್ತಮಂತ್ರಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಂದಂತಾಯ ತು ಸಗೂಣ ನಿರ್ಗುಣ ವಾಯಿತು ! ಸಾಕಾರ ಭಕ್ತಿಯ ವಸ್ತು ನಿರಾಕಾರ ವಸ್ತುವಾಯಿತು || ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅದಂದರೆ ದ್ವೈತಮತದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ

40 ನನ್ನ ಹೇಳಿಗೆ ಪುತ್ರಿಯನೀಯಲಾ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಚಾಂಗದ ಪುಟಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ
ಶ್ರೀ ಎಂ ಪಿ ಜೋಶಿ ಅವರಿಗೆ ವಾಣಿ ಮಣಿ ಸೋಲಾಪುರ್ ಪಂಚಾಂಗ 1980 81
ರೌದ್ರನಾಮ ಸಂವತ್ ೮ ಸಂವತ್ ೮೫೮ ಪು ೫

41 (a) ಸಾರ್ಥ ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನದೇವ ಅಭಂಗ ಗಾಥಾ (ಸಂ ೧೩) ಪ್ರಸ್ತಾವ ನರಹರ ಚೋಶಿ
ಅಭಂಗದಂಟೆ 20 ಪು 15

ಯತಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನೇಶ ತೀರ್ಥರ ಹೆಸರೇ ಜ್ಞಾನದೇವನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅನೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉತ್ತರಾದಿಪುರದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಜ್ಞಾನೇಶರು ಆ ವರದ ಪೂರ್ವ ಪಿಳೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಜಾವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾನುಭಾವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಡುವುದು ರೋಕದಲ್ಲಿರುವ ರೂಢಿಯ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು

ವೆಳವೇಡದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ಒಯತೀರ್ಥರ (ಚೀಕಾರಾಯರು)
ತಿರುಕೋಯಲೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ರಘೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ
ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ
ಸವಣೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ಸತ್ಯಬೋಧರ —

ಹೆಸರಂಗಳನ್ನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಇಟ್ಟುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಅಂತೆಯೆ ಜ್ಞಾನೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ತಂದೆ ತಾಯಿ — ವಿಟಲ ವರುಕ್ರಿಸ್ತಬಾಯಿ — ಆತನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರಲು ಸಾಧ್ಯ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಗೋಕುಲದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಆತ ಬಹು ಸಂದರವಾಗಿ ಎಬರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ಸ್ಮರಣಪ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಮರಾಠಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದಮಿತ್ಥಂ ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ⁴¹(b)

ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಡರಪುರದ) ವಿಟಲನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನ ಆತನನ್ನು ಕರಿತು ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಯತಿಗಳು — ಸಂತರು — ದಾಸರು — ಆರಾಧ್ಯರು ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮಗಂಜವೆಂದು ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾರೆ ತೆಲುಗಿನ ಪದಕವಿ ಪಿಶಾಮಹ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಕೀರ್ತನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಎಟಲನೇ ವಲುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಅವರು ಪಂಡರಂಗನನ್ನು ಎಚ್ಚತ್ತಿರಡು ಜನ ಆದ್ಯರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಲು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಆವಾಡ್ನಿಯಲ್ಲ ಪರಿಣತರ ಗಿದ್ದ ವಿವಂಗತ ಗೋರಬಾಳ ಹೂಮಂತರಾಯರು ಅರವತ್ತು ಜನ ಆದ್ಯರು ಆರಾಧ್ಯರು ಆಗಿಹೋಗಿರುವರೆಂದು ಬರೆದುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ೫೦ ಐದಗಳು ೨೦ ಸಂಭಾದಿಗಳು ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಶೋಧಕ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಕೆಲವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ⁴² ಈ

41 (b) ಅದೇ ಗ್ರಂಥ ಮುಖ ೩ ಪುಟ ೯

42 ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆ ಪು ೨೬೦

ಸಾಹಿತ್ಯ ಈಗವದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋಂದೀ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಯುಕ್ತ ನಾವು ಅವುಗಳ ಯಥಾ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಜನರಿಗೆ (ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ) ಹರಿದು ಬರುವಾಗ ಆ ವಾಚ್ಛೆಯ ತನ್ನ ಸುಷು ರೂಪವನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ಕೀರ್ತನದ ಭಾವಯೋಂದನ್ನೇ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇದು ಪ್ರಾಚೀನ ಇದು ಆರ್ವಾಚೀನ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಅಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಕ್ರಿ.ಶ 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂದು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯವೊಂದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಕಾರೀಕಿ ಸಂಖ್ಯಾ ಶತಕಾಲಾಚೀ
ವಿಳಂಬಿ ವರ್ಷೇ ಕಲಿ ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲೇ
ಪಕ್ಷೇ ದಶಮಾಂ ದಿನಮಧ ಕಾಲೇ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೋ ಭೂದ್ಗುರು ವಿರಲಾಖ್ಯಾ ||

ಇದು ಶಾ.ಶ ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಒಂದ ವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದಶಮಿಯಂದು ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿರಲನ ದರ್ಶನವಾದುದನ್ನು ಹಿಳಿಸುತ್ತದೆ⁴³ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನು ಕರಿತು ಬರೆಯುತ್ತ ಹುಲಗೂರ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಅಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಶಾ.ಶ ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ ಶಾ.ಶ ೧೨೦೦ರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ ೮೭೯ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩೫೯) ಇದ್ದರು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ⁴⁴ ಈ ಇಬ್ಬರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಡಾ|| ವರದರಾಜರಾಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇಬ್ಬರು ಅಚಲಾನಂದರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ⁴⁵ ಈ ಊಹೆಯು ಆತ್ಮಂತ ಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಸರಿಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ಆಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು (ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ) ನಲ್ಲೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ 15-16 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಶಾಸನವು

43 ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಪು. ೫೭ (1974)

44 ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತವೂ ದಾಸಕೂಟವೂ ಪು. ೫೯-೯೦ (೧೯೫೦)

45 ಡಾ|| ಬಿ. ವರದರಾಜರಾವ್ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಹೀರಿಕೆ ಪು. ೪||

ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ⁴¹ ಆದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲದಾಸರು ಅಲೂರಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಕ್ರಿ.ಶ 15 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದರೇ ಆಗಿರಬಹುದು ಅವರೇ ಹುಲುಗೂರು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ತೀರ್ಥನಗಳ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗಬೇಕು

ಶಾ.ಶ ೮೦೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು ಆ ಮನೆತನದವರಲ್ಲಿ ದೂರತ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ನಂಬುವಂತಿದೆ ಈ ಅಚಲಾನಂದರ ಪಂಥದರು ಇನ್ನೂ ತುರುವೇಕೆರೆ ತಿಪಟೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ವರಲ್ಲಿ ಆದರೆ ತಾವೂ ಮಹಾದ್ವರಂತೆ ಮುದ್ರೆ ಹಾಗೂ ನಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ ಇವರ ಕುಲದೇವತೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಟ ಒಯಿಂಬ ದೂ ವಿಶಾರಣೀಯ ಅಂಶ ಈ ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿಟ ಒನು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನೆ - ಎಂದರೆ ಅಚಲಾನಂದರು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರದಾನಕ್ಕೊಂದು ಹೋದಾಗ ಪ್ರಾಯಃ ಕಾಲಂ ಚ ರಿಯೊ ಇಲ್ಲವೇ ಸಳಹಗಿ ಸಿಕ್ಕೊ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗು ತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಯಂ ವಿಟಲನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದತ್ತಿ ಕಾಯ್ದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಂತಿದೆ

ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ || ಪ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ರಮಣ ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ || ಅ ಪ ||

ಹಿರಣ್ಯನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವೃಷ್ಣಾದನೆ

ಪರಿಪರಿಪುರಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಪರಿಸಿ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ || ೧ ||

ಖೇಮರಥಿಯೊಳಗೊಬ್ಬದಾಸ ಮುಣುಗಿ ಪ್ರೋಗಿರಲು

ಹೂಮಾಲೆ ಸೀತಾಂಬರವನು ತೋಯ ದೆ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ || ೨ ||

46 Ep car Vol VIII (1984) ಅಲೂರು 38 ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳ ಚಿತ್ರವಿದು ಇದು ಬೆಳ್ಳುವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆಯೆನು ವೈದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಶಾಸನವು ಕೀವಲ ೧ ಮ ಭದ್ರೋಪಮನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದ ವೈದರಿಂದ ಹೊಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳು ವಂತಿಲ್ಲ

ಇತ್ಯಾದಿ⁴⁷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಗತಿಯ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ದಾಸನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರು ಹೇಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಶೃಂಖಲಾಬದ್ಧವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಲ್ಲರ ತಾ ಶಾಸನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪುನಃ ರಚಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ ಅದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನು ಹೇಳುವವರು ದಾಸವಾಚ್ಛಯದ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಸೂಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬಯಸುವವರು ಶಾ ಶ ೮೦೧ (ಕ್ರಿ ಶ ೮೭೯) ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರನ್ನೂ ೩ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯಂಧಿಯ ಶಾಸನದ ವೈಷ್ಣವಗೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇಂತಹರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು ಹರಿದಾಸ ಪಂಥವು ಆಗ ಇದ್ದಿತೆನ್ನು ವುದಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಸೋಮದೇವ ಸೂರಿಯು ಹೆಳಿದ ದ್ವೈತಮತದ ಅನ ಯಾಯಿಗಳು ಇಂತಹರು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಾಗದು

ಕ ಪಕ್ಷಿರ್ಗಾಮೃತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ವಕ್ತೃ ರೀಲಾಶುಕ⁴⁸ ಅಪರನಾಮಧೇಯ ಬಿಲ್ಲುಮಂಗಲ ಕ್ರಿ ಶ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು⁴⁹ ಈ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ

ಯಂ ಶೈವಾಸ್ವಮುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇದಾಂತಿನೋ
ವಿದ್ವಾಬುದ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಮಿವ ಶರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾಃ
ಆರ್ದನಿತ್ಯಥ ಜೈನಶಾಸನತಾಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಮಾಮಾಂಸಕಾಃ
ಸೋಕ್ತಯಂ ನೋ ವಿಧದಾತು ಪಾಂಥಿಕಫಲಂ ಶ್ರೀದೇವಕೇ ನಂದನಃ ||

ಇದೇ ಪದ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾರಭೇದಗಳಿಂದ ಬೇಲೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಪಡೆದಿದೆ, ಅದು ಇಂತಿದೆ

- 47 (a) ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು (ಸಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ) ಪು ೪೫ (೧೯೮೨)
(b) ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಭಾಗ ೩ ಪದ ೩೩ ಪು ೧೩ (ಪ್ರಾಚೀನ ೧ ನಂ. ೨೦೫ ರೂ)
(c) ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಕೀರ್ತಿ ಪು 111 ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕ ಗದಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು
- 48 History of Sanskrit Literature (M Winternitz and Subhadra Iha) Vol III Pt I p 140 (MD)
ಬಿಲ್ಲುಮಂಗಲ ಎಂದೇ ಕವಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಆದರೆ ಬಿಲ್ಲು ಮಂಗಲ ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರು ರೀಲಾಶುಕ ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಅಥವಾ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರೂ ಗದ್ಯ ಸ್ವಪ್ನವಿಲ್ಲ ಈತ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ⁵⁰ ಕರ್ನಾಟಕದವನು ಆದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು

ಯಂ ಶೈವಾಸ ಮಂಪಾಸತೇ ಶಿವೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಪಿ ದಾಂತಿನೋ
ಬಾಬ್ಬಾ ಬ ದ್ವೈತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯ್ಯಾಯಾಃ
ಅರ್ಹಶೇತಿವ ಹೈನಶಾಸನಮಿತಿ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಾಃ
ಸೋಪಾಯಂ ವೇದ ವಿಧಧಾತು ವಾಂಛಿತಫಲಂ ಶ್ರೀಕೇಶವೇಶಸ್ವದಾ ೩೩

ಕ್ರ. ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಕವಿಯಂ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ದೇವಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿಸಿರುವುದು ತಂಬ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಆತನ ನುಡಿ ಕನ ಡ ನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶಾಸನಸ್ತು ವಾಗಿರುವುದು ಅವನ ಯಾವುದೊ ಸಂಬಂಧದ ಏಳೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಕಿನಂದನನ ಹಿರಿಮೆ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರ. ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ೩ನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ (ಕ್ರ. ಶ. ೧೧೨೯-೧೧೩೯) ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೃತಿ ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸ (ಅಭಿಘಾತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತತ್ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರೊ|| ಡಿ ಎಲ್ ಎನ್ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ^{೪೨}. ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸದ ಕರ್ತೃ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಆತನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಹಲವಾರು ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆತ ಆ ಮೂಲಕ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನೇ ಎಸಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಬರೆದ ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಕಂದ ಪದ್ದದಿ ಏಲಾ ಮುಂತಾಗಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಾಗಿವೆ. ಏನು ಭಂದಸ್ಸೇ ಸೂಳಾದಿಗಳ ಮೂಲ.

ಶುದ್ಧಾ ಯಾ ಲಗತ್ತೇತಿ ಡಿ ವಿಧಃ ಸೂಡ ಉಚಿತೇ
ಏಲಾದಿ ಶುದ್ಧ ಇತು ಕೊ ಣ ಧೃವಾದಿ ಸಾಲಗೋ ಮತಃ ||

ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಕನ್ನಡಿಗನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು ಎನು ವುದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

- (ಅ) ಮೇದಿಣಿ ವರ್ತಿಸಲ್ಪಾದಿಯೊಳ್ ಮೀನಾಗಿ
ಮೇದಪೊತ್ತಿಗೆಯನೆತ್ತಿ ತಂದಿತ್ತವನ
ಪಾದದಗಳೇಗೆ ಪಿ ಹಿಮೆಯಂ ||
- (ಆ) ಗಡಗದಿಂದುರಗಿನ
ಪಿಟಿಪಡೆಗಳ ದೀಪ್ತಿ
ಗಡೆಗೊಂದು ತಮಗೆತ್ತುವಾರತಿಯಾ |

ಸೋಡಗಲೆಪೋಲೆ ಪಾ
ಲ ರೇಲೋದಾರ್ ವಿಷ್ಣು
ಕುಡುತಿತಿ ವಾಸುಕಿಪ್ಪ ಸಿದ್ಧಿಯಂ||

- (೧) ಜನತೆಗಳೆಲ್ಲರೊಂದೆ ಪ್ರಗತಿ ಸುರಗೋವಿಂದ
ದಧುಜಕುಲ ಸಂಪಾರ ಅಭಿಷಮಲ ನೀಪಾರ
ಭಕ್ತ ಜನ ಭಯಹರಣ ಸುರಸಂಭವಿತ ಚರಣ
ಪುಣ ಲಲಿತಯ ಸದನ ಸರಸಿರುಹನಿಭ ವದನ
ನೀಲಜಲಭರವರ್ಣ ಮಕರಕ ಲಲಿಲ ಕರ್ಣ
ಪುರುಷರವಿನಿಭುತ ಕೃ ಸ್ವಭುಜಪಾಲಿತ ಚಕ್ರ
ಜಾಲದೈತಗಗದರ್ಪ ದಮಿತ ಕಾಲಿಯ ಸರ್ಪ
ಕಂಠಭುಜಬಲಪಾತಧಕ್ಷ || (ಪದ್ಮದೀಪನ ದ)

ಮೊನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರ ಹಲವು ವಿಲಾಸಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಎಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದು ನಾರಾಯಣ ಪರವಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಯಾಗಲಿ ಎರಡೂ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ ಒಂದು ವಿಲಾ ಪದ್ಮವನ್ನು ನೋಡಿ

ಯೌವನ | ಭೂಪತಿ | ಗೋಪನ | ಭೂಮಮಿ | ಪದ ಮ | ಭೂಕರ
ಶ್ಯಾಮಲ ವಿಗ್ರಹ ಕಾಂತಿ ವಿನಿರ್ಜಿತ ನವ್ಯಜಲಧರ
ದೇವಕಿನಂದನ ~ ರಸರೋರುಹ ಸಂಜಯ ಹಿಂಜರ
ತೊ ಭನ ಮನ ಕಲಿತ ಸತ್ಯಮಲಾನಯನಾಂಜುಲ ವಿನೈಮ ಭವನ
ಪ್ರದುಗ್ಧಾಪ್ತವ ತತಯ ಪದಲಿತ ಪುಂಡರೀಕನಯನ
ಕೌಟ ಭರತ ಮರೀಚಿಕದಂಟ ಭಾಸಾವರನ ಪಾಂಪುರಂದರಗೀತಕ
ಬಿರುದಪ್ರೇಮ ಕುಸುಮ ಶರಜನ ವಿದೋಹಿತ ನಿರಲಭವನ
ಉತ ತಿ ಸ್ತುತಿಕಾರಣ ಪ್ರಭೋನ ದಾಯಣ ||೩||

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಭಾಗವತಪುರಾಣ ಮಹಾಭಾರತ ಐತರೇಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕರೋಪನಿಷತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ಮುಖ್ಯ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯ ಕಾವ್ಯದ ರುದ್ರಭಟ್ಟ ಚೌಂಡರಸ ಮೊದಲಾದವರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ

- 51 ಪೂ| ದಿ ಎಲ ಎನ್ ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸದ್ವಿಧಿ ಭಂದಪ್ಪ
ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೪೫ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪು ೨೩ ೩೩ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾರಾಂತ್ರಿಕಗಳು
ಇವಯಂಬುದರ ಅರಿವು ನನಗಿದೆ ಏನೆ ಇದ ರೂ ಕವಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ
ಎನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೧೫೦ ಕ್ಕೂ
ಮುಂಚೆಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು ವಾಗಿತ ನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ
ಸಂಗತಿ

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಕುವಾರಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೂ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಸುರವರೋರಗವಂದ ನಿಗಮೋ

ತ್ವರ ಕಲಾಪಾನಂದ್ಯ ವಿಶ್ವಂ

ಭರಪದಾಂಜು ಜಫಂ ಭೂನುತ ಮುನಿಜನೋತುಂ

ಶರಣವ ಸುರಪಾಲನಾಯಕ

ಹರಿದಿ ನಿರುಪಮ ತತ್ತ್ವವಿದ್ಯಾ

ಶರಧಿ ಸಲಹುಗೆ ನಮ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಗುರುಂ ಯು ||೨೨

ಸುಮಾರು ಇದೇ ಸಮ ಯದಲ್ಲಿ ನರಹರಿತಿ ಥರರು ಕೀರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯೂ ಇದೇ ಸುವಾರಿಗೆ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೨೯೨) ಹುಟ್ಟಿತು ಆತನ ಅಭಂಗ ಗಳೂ ಅದೇ ಕಾಲದವೆಂದ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವು ದಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ವಿಟಲನ ಸ್ತುತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಿತು ದುದ್ದೇವ ಅದಂ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ನರಹರಿಕೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1281) ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1422-1480) ವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1447-1539) ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1480-1600) ಪುರಂದರದಾಸರು (ಸು 1480-1564) ಕನಕದಾಸರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕರು ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿದಿ ಹಾಡುಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳು ಕೊರವಂಜಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳ ಪದಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ಸಮ್ಮದ್ಯಗೊಳಿಸಿದರು ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೂ ಹಬ್ಬಿಸಲು ಗಯ್ಯ ಗಯ್ಯರು ಹರ್ಮಿಡಿ ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷ್ಣು (ಅಚ್ಯುತ) ಮಾರ್ಗವರೇ ಹತ್ತಾರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹರಿದಾಸರ ಅರಾಧ್ಯ ದೇವರು ಆ ದೇವರ ಕಥೆಯ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವದೊಳಗಿನ ಜೀವ ಅವನ ಶ್ರೀಮವೇಸರ್ವಸ್ವ

ಎಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗವೋ |

ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ಯಮುನಿ ಗೋದಾ ಸರಸ್ವತಿ ಸುಧಾ |

ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಗಳು ಬಂದು ಎಣಿಯಾ ನಿಲ್ಲುವುವು |

ವ್ಯಥೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ ಮೊಟ್ಟವನು ||

ಆ ವಿಟಲನ ಪಾದದುಂಗುಟದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಭಕ್ತಿರಸ ಗಂಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಹರಿದಿ ದ್ದಾಳೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಆದ್ಯಂತ ಅಮೃತದ ಸೇತಕೆ ಗೈದಿದ್ದಾಳೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ

—ಶಾಲಿನಿ ರಸುನಾಥ

ಮಧ್ಯಕಾಲಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೂ ಆದುದು ರಾಜಕೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಏಕೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಗೋಚರಿಸಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸುವ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಫಲಗಳ ಆಗಿವೆ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಾ ಪೂರದ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೆಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಗವತ್ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಧ್ಯವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಭದ್ರ ತಳಪದಿ ಇದ್ದು ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾನಾರೂಪಗಳ ವರ್ಣನೆ ಭಕ್ತನ ಅಂತರ ಗತೋದ್ಧಾನ ಕಳವಳ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಧ್ಯವತ ತತ್ತ್ವವಿರೂಪಣೆಯೂ ಕಂಡು ಬರ ತದೆ ಅನೇಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಳಕಳ ವಿಡಂಬನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಯಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಮುಕ್ತರಾದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಯೆನ್ನಬಹುದು ಇವು ವ್ಯಕ್ತಿವಾದದ್ದು ಸಹಜವಾದ ಅಡುನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮತತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ತಾಯು ಡಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಆಡುಭಾಷೆಗೆ ದೇವಭಾಷೆ ಯ ಸ್ಥಾನವಹನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂಘದ ಉಗಾಭೋಗ, ವೃತ್ತ ನಾಮ ದಂಡಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಗೇಯಗುಣ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಪಾಪರರನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು

ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ವೈದ್ಯಕೀಶೋಪ್ಪತ್ತದೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಈ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಮಹಿದಾಸನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗು ತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅರಂವತ್ತ ಮಂದಿ ಆದ್ಯರು ಒಂಟು ಜನ ಆರಾಧ್ಯರು ಪ್ರಮುಖರೆಂದೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಆರಾಧ್ಯರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಂದೂ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ *

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದು ದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಸಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಉಳಿದ ವರ ಕೃತಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಿದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟೇ ಇದೆ ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವುದೆಲ್ಲ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದವು ಸಾಕಷ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ದಾಸರು ಎಷ್ಟು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾ ರೆಂದೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗದೇಕಾದರೆ ಆ ಹೊಕ್ಕಿಗಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬೇಕು ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ-ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸ ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತಿತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಆ ಭಾಷೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ವಂಖಿ ವಾಗಿ ಅವರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಗಳಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳಿವೆ ಅದರ ಉಗಮವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ ಕ್ರಿ ಶ ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾಸಂದರು ದೊಡಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೆಲವರದ್ದು * ಆದರೆ ಅಚಲಾಸಂದ ವರಚಿತ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳೋ ಬೇವನವೆ ನೀ ಮಧ್ಯೆ ಮತವನನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಲೋಲನಂಕ್ಷಿಗಳ ನೆನೆದು ಸುಖಿಸೋ ಎಂದು ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚಲಾಸಂದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅಚಲಾಸಂದವಿರಲಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಗಾಢೋಗಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅವು ಈ ಎರಡನೆಯ ಆಚಲಾನಂದದಾಸರದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕೆಲವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ * ಇಂತು ಮರುಳಾದ ನಾ ಇಂತು ಮರುಳಾದ ತಿಳಿಕೊ ಎನ್ನೊಳಗೆ - ಎದುರಾರೋ ಗುರುವೆ ಸಮರಾರೋ ಮತ್ತೂ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೇ ಈ ನಾಲ್ಕು ರಚನೆಗಳು ಆಪರದ್ವಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಮೂಲಪಾರದ ಒಗ್ಗಿ ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾರಗಳ ಹಾಗೂ ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಕಂಡಂ ಬರುವ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಗುಣನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ದೊಂದಿಗೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ವತಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದಿವ್ಯ ಮೌನತಳೆದಿರುವುದು ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಒಗಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದಂ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆದಿಪತ್ಯವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದೇ ನಂಬಲಾಗದ ಸಂಗತಿ ಒಮ್ಮೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಲವೇ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತರಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಚೊತೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರನು ಸ್ವತಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ ಅವರ ನಂತರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲ ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರಿಗೆ ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಹೆಸರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಕಂಡುಬಾರದಿರುವುದು ಅವರ ಸಂಶಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಹದಿನೈದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋರಬಾಳ ಹಣಮಂತರಾಯರು ತಾವು ದಕ್ಷಿಣಾದೇಶದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹದಿನೇಳು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳು ದೊರೆಯದೆ, ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳ ಮೂಲದ ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ, ಈ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಾದ ಹೊರತು ಗೊತ್ತೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ಎಂದಂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಅಥವಾ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜಗುರು

ಪರಂಪರೆ ಯೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖಿಯೋಗಿ ಮತ್ತು ದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ರಚನಾಕಾಲವೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಂ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆದರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆದ್ಯಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೇ ಆಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆದ್ಯಪ್ರವರ್ತಕರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವವೋ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದೇ ಈ ವಿಷಯದ ವಾದಗಳ ತಿರುಳು.

ಕೆಲ ಆರಾಧ್ಯ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿ ಆದ್ಯರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೇಂಬ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆ ಇದೆ. ವಿದ್ಯಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಆದ್ಯರು ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಆದ್ಯರ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಶ್ರೀಗೋರವಾರ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದವರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು. ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆ ಆರಾಧ್ಯರೂ ಆದ್ಯರೂ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಇಡೀ ಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ಯರ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ದೊರೆಕಿದ್ದರೂ ಅವರ ಒಲವನ ಮುಕ್ತಿಕರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆದ್ಯರನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭಾದ್ಯಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ೧೨ ೧೩ ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೯ ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ೧) ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೂ ಜಯ ತೀರ್ಥರೂ ೧೨ ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಜನತೆಗೋಸ್ಕರ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದು.
- ೨) ೧೩ ರಿಂದ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪು ಉದಯಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿದ್ದು.
- ೩) ವಿಜಯದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದ ದಾಸವೃಂದವು ರಚಿಸಿದ್ದು.

೪) ಪ್ರಾಣೇಶರಾಯರು ಗರುಪ್ರಾಣ ಶರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ಧಿ

ಅವರಾದ ಮೇಲೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವೇಕ ಪ್ರತೀಕೋಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸ, ಗಳ ಬೇರುಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿ ಬಾಡುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವ ಪಂಚಮುಖಿಯವರೂ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟುಗಳ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ವಹೀನವಾದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಡಾ ಎಚ್ ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ಶಮ್ಮ ಸಂತೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅರಂಭದ ಕಾಂ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ವತ್ತು ಅವನತಿಯಕಾಲ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಎಚ್ ಕೆ ಶಿವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸಯುಗ ಎಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ¹⁰ ಡಾ ಕೆ ಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡೇ ಘಟ್ಟಗಳು ನರಹರಿಕೀರ್ತರಿಂದ ಪುರಂದರ ಕನಕದಾಸರವರೆಗೆ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟ ನರಹರಿಕೀರ್ತರ ನಂತರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರೆಗಿನ, ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ವರೆಗಿನ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ೩ ಎರಡೂ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಅಜ್ಞಾತಕಾಲಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ¹¹ ಕೊನೆಯ ರೀತಿಯ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೂ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಲ್ಲದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ನರಹರಿಕೀರ್ತರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದೂ ಒಮ್ಮೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರವರೆಗೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ನಂತರ ಕುಂಟುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಂಪಿ ಅಥವಾ ವಿಜಯನಗರ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ರಾಯಚೂರು ಪಂತ್ಯಾಲಯಗಳೂ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾಗುತ್ತವೆ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ಪಂಡರಿಯ ಎರಲ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟರಮಣ ಕೀರ್ತಿಸಂಪ ಮುಖ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಜೊತೆಗೆ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಮುಖ

ಪರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತಿನ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾವನಾಡಿಕೆ ಒರೆ-ಕೋರೆಗಳ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ದೊರಕಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಪರಿದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರದ ಹಲವು ವಿಪರಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಲೋಲಾಪತೆಯಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗಳೇ ಹೊರತಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇಡೀಯಾಗಿ ಒಂದೇ ಅದು ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಣಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಿಸಿದ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಸಂದೇಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಶರಣರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಘಟಿಸ್ತಳವಿದ್ದಂತೆ ದಾಸಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವನಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು ಸ್ವರೂಪಪುಷ್ಪಾಂಶ ಭವಮೇ ವಂಕ್ತಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ. ಅನ ಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ ಸು—ಎಂಬುದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೊಂದುವರೆದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿದಾಸರಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊದಲೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಕರಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಜೀವನದ ನಶ್ವರತೆ ಭೋಗದ ಅನುಪಯಂಕೃತಗೊಳ್ಳುವುದು ವಾನವರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹೀಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯರ ದಲ್ಲಿ ಗುರುಂನ ಅನ್ಯಾಪತ್ಯ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆನೀಡಿ ಅಂಕಿತ ಸೂಚಿಸಿ ಪರಿದಾಸರ ನಾ ಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಪರಿದಾಸರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಗೈದು ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಲೋಕ ನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತರಂಗದ ಶೋಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ ಅನುಭವ ಅನುಭಾವಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಅವರು ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತಾರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ತಾಳೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಯಾ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಅಥವಾ ಗುರು ಕರುಣಿಸಿದ ಅಂಕಿತದ ಮುದ್ರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇರುತ್ತದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಯಾದವ ಹರಿದಾಸನಾದರ ಅವನಿಗೆ ಗರುವಿನಿಂದಲೇ ಅಂಕಿತದೊರೆಯಬೇಕು ಯಶೋಬ್ಬ ಹರಿದಾಸನಾದರ ತನಗಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿತದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇರುವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ನಾನಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವೂ ಆಗಬಹುದು ಆಗ ದಾಸರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇಗ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ನರಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೈಕುರ ದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮುಖ್ಯ ಹರಿದಾಸರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದುದನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲ ಸು ೧೪೫೦ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮರಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಲೆಯ ಸ್ಥಾವಿಗಳು ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾವ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಂಗದಿಂದ ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮರವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ ಅದನ್ನೊಂದಂ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಗೌರವ ದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೋಯುತ್ತ ಹಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳೊಂದೂ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮಳು ಅಳ್ವಾರರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಬಹುದು ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಮತಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಅರಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ವಶವಾಗದ ಅವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯರಂಪರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೊಗಿವ್ವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ರಂಗವಿಠಲ ಬೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಢೊಗ ವ್ಯತ್ಯನುವ ದಂಡಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿರಲೂಬಹುದು ಅನೇಕ ಬಿಡಿ

ರಚನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅವರು ಗೋಪಿಗೀತಾ ವೇಣುಗೀತಾ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ರುಕ್ಮಿಣೀಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ಮಧುನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ ಪರಮನಾಸ್ತಿಕವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಅವನ ಕ್ಲೂಪ ಹೃದಯವನ್ನು ಮೃದುಮಾಡಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಅಂತೆಯೇ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿಪಾರಮ್ಯ ನೀತಿಬೋಧ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಪದ ಲಾಲಿತ್ಯ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಶೃಂಗಾರ ತಾತಿ ಭಕ್ತಿರಸಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಭಕ್ತಿರಸಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ಗೀತೆಗಳು ಗೀಯಗಂಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಕವೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೂ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಗೀಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ನರ್ತನಗಳ ಮೂಲಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮನು ಮೀರಿಸಬಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧರನು ತಯಾರಾದುದಿ ಕನ್ನಡ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾಸುರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೪೭-೧೫೩೯) ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಗುರುಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಪರ್ವಾದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದು ಹರಿದಾಸರ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರದೇಯನೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿದರೆನ್ನಬಹುದು ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಮಧ್ಯಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದಕ ತರ್ಕತಾಂಡವ, ನ್ಯಾಯವೃತ್ತ ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಸಕೂಟದ ಒಳವಲಗೆಗೆ ಕಾರಣ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾಮದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೊಂದೇ ಶಿಷ್ಯ ಆಥವಾ ದೇವಭಾಷೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಕನಡ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸುವ ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕರಿತು ಹುಟ್ಟುಗೂಟಕ್ಕುವ ಪಂಡಿತವರ್ಗ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲು ಸಾಕು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವರ ತರುವಾಯದವರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರದ ಹೊರಗೂ ತಂದಿದ್ದು ಕೆಲಕಾಲ ಮಂಡಿವಂತರ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ಸಮಾಜದ ಬಹುಪಾಲು ಜನರಿಗೆ ವುರಾಣ ಉಪನಿಷತ್ತು ಮಧ್ಯಮತಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವ ಗುವ ಸ ಲಭಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಕೈಗೊಂಡರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗಾಗಿ

ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಹಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಜತೀರ್ಥರು ಕ್ರಾಂತಿಕರ ರಕ್ತರೂ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಲೈವರೂ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾದವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರಾಕೃತಗಳೆಂದೂ ತುಚ್ಛವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಈ ಪಂಡಿತ ಯತಿವರೇಣ್ಯರವರೂ ಇತರ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದವರ ಅಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಾರಣರಾಗಿರಬಹುದು ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಇವರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಊಹೆಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಅಧ್ಯಯರ್ಥತನವನ್ನು ಇಂಥ ಮರಾಠೀಶರು ಕೆ ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಆದರ ಪರಿಣಾಮವು ಅಗಾಧವಾದದ್ದೂ, ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದೂ ಆಯಿತು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯನಗರದ ಐವರು ಅರಸರಿಗೆ ಕುಲಗುರುವಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ದರ್ಶನ ಭಕ್ತನಮೋರೆ ಅಂತರಂಗದ ಕಳವಳ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆ ಜನತಾದ್ವೈ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶೈಲಿ ಪದವಿನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಪ್ರಯೋಗ ಭಾವರಸಪುಷ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊಳಲು ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನೆಗೆ ಬೆಲುವ ಮೋಹನಾ ಎಂದೂ ಹಾಡಿರುವ ಗೀತೆ ತುಂಬಾ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಾಗ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವ ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನ್ನೇ ಮುಂತಾಗಿ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗೈಯುತ್ತಲೇ ಖಂಡಿತವಾದಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾದದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಅಭಿಮಾನಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು ಇದೇ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಗುರುಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ದಾಸರಿಂದ ದಾಸರಿಗೆ ತಲೆಪೂರಿಸಿಂದ ತಲೆಪೂರಿಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರೂ ಒಬ್ಬರು ಸಾಸರ ಬೆಡ್ಡುಗಳೆಲ್ಲ ಶೇಷನೇ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು ವ್ಯಾಸವೆಂಬರಾಯರ ಸಂನ್ಯಾಸದಿರುವ ಎಂದೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ

ಅಭಿವರಣದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಅಹಿಶಯನನ ಒಲಂಬೆಯಿಂದ ಮಹಿಮೆಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರ ಎಂದೂ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮಾಶಿತಯಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದಕ್ಕೂ ದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರೇ ಮೇಲ್ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಆದರೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಸುರೇಶ್ ಗುರು ದಾಸಪರಂಪರೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಶಿಷ್ಯ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರಷ್ಟೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವಸಿದ್ಧಿಯ ಶ್ರೇ ಸಾಧಿಸಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವಾದರೂ ದೊರೆಯಲಿ ಆದರೆ ಈ ಗುರು ವ ಹಿಮಗಳ ಕೀರ್ತಿಸುವಿಕೆ ಸಮರ್ಥ ಶಿಷ್ಯರ ಕೊಂಡಾಡುವಿಕೆ ಇವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಂತೂ ಅದರ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದೊಂಡು ಬಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ರಚನೆಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದವು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗೀರಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹತ್ವ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕುಲಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದ ಹಾಗೂ ಮಡಿವಂತರ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಧೀರರು ವ್ಯಾಸರಾಜರನ ಬೇಕು ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕೃತಿರಚನೆನ್ನೂ ಪಡೆದೊಂಡಿತ್ತಲ್ಲದೇ ವಸ್ತು-ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಕೀರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸು ೧೫೫೦) ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರೆಯೊಳು ವಿಜಯೇಂದ್ರ-ವಾದಿರಾಜರೆಂಬ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪಡೆದು ಮೆರೆದ ಕೀರತಿಯೆ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದು ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಆದರೆ ವಾದಿರಾಜರೂ ಹಾವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಸೋದೆಯ ಮರದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವರೂ ಹಿರಿಯ ಕವಿಗಳಾದ ಅದರ್ಶಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶರಾಗಿ ರಾಜನೀತಿ ಚತುರರಾಗಿ ದೀರ್ಘ

ಕಾಲಬಾಳಿದವರು ಸಕಲ ಉದ್ಭ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚತುಷ್ಟು ಕಲೆಯನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆರೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಸ್ವಪ್ನಪದ ಕೀಚಕವಧ ಕೇಶವನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸಾಂಗತ್ಯಕೃತಿಗಳನೆಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಧೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮದಾಚಾರ್ಯರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಹಾಡಿರುವರು ತ ಳುಭ ಪೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ದೇವರ ನಾವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸ್ವರ್ಣಕಾರರಿಗೆ ಕೋಟೀಶ್ವರದವರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಮಾತುಗಳನೆ ಗ್ರಾಮ್ಯ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿತಿ ಲರನಿ ಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳಂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮೊಡಬೇಕು ಎಂಬುದಂ ಅವರ ಹಂಬಲ ಅಂತೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯುಭರವೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಆಳವೂ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆಯೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತರ್ಕಶುದ್ಧವಾಗಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶ ಕೌವೇಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ

‘ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ವಂಬಲವೆ ।

ಸೃಷ್ಟಿಗೋಡೆಯೆನ್ನ ಸೇರಿಸಂಖಿಸಬನ್ನಿರೋ ॥

ಎಂದು ಕರೆದು ಭಕ್ತಿ ಬೇವನದತ್ತ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರು ಹಾಗೆ ಮನಸೋತವರು ತ ಳ್ತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಂಖಿ ಪಡೆಯ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಕುರಿತ ಅವರ

ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಡವು ಇಲ್ಲ

ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನುಸೊಲ್ಲ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಇವರ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹಯವದನ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ಮುಂದೆ ಒಂದ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿದ್ದಾರೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೂ ಒಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಇವರು ಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದರು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ೧೦೪ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲವು ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇದಂ ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ಪದವು ಮಾತ್ರ ದೊರಕಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ ಕಲ್ಪಿಸ್ತೊಬ್ಬರಾದ ಗುರು ಮಧ್ವಪತಿದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯಂ ರಂತಹ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ದಾಸಪರೀಕ್ಷಾರಿವರು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಸತ್ವದಲ್ಲೂ ಮಹತ್ವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವರಾದರೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನದ ಇತರ ಮಗ್ಗುಲಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವಂತಾದುದು ಇವರ ಅವ್ಯುತವಾಣಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜನರ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ತುಚ್ಛತೆಯಾಗಿ ಇರಬಲ್ಲದನ್ನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿದರು ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಗಳಿರಡನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಾಗಿಯೂ ಮೇಲ್ನುಟ್ಟದಲ್ಲಿವೆ **ಈಸಬೀಳು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೀಳು** ಅನಂ ಗಾಲವ್ವಾ ಚಿಂತೆ ಜೀವಕೆ ತನ್ನ ಮನವು ಶ್ರೀರಂಗನೊಳೆ ಮೆಚ್ಚುವ ತನಕ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದಂ ಇದಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ ಹ ಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ ಹೀಗೆ ಆನೇಕ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಹರಿಸಬಹುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳೂ ನೇರಚುಚ್ಚುಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪದಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ ಪದುಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶಭಕುತಿ ಇಲ್ಲ ಡೊಂಕುಬಾವದ ನಾಯಕರೆ ನೀವೇನೂಟವ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆಯ ಗೀತೆಗಳಂತೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಹೀಗೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣೆ ಹರಿಗೆ ರುಗಳಸ್ತರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗ ನಿವೇದನೆ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಸಮಾಜಮಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜಬೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸನ ವ ಧ್ವವಂತವು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆರತು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಳಿದ ಜೀವನದ ದರ್ಶನ ವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೇ ಅದು ಮತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹೇವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಮ ಗುಳಿಯವರ ಮಾತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಭಾಷ್ಯವ ಗಿದೆ ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಉದ್ಧಾರ ವಂತವೈರಿಗಳ ಪರಿಹಾರ ಪಂಚವಂದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೋಜ್ಜೀವನ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದ್ಧಾರ ಇವನ್ನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವ ದಾಸರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ* ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೇ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಗಾಧವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದುದು ಶಬ್ದ- ಅರ್ಥ ಸಂಗೀತ ಇವು ಮೂರರ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಜೀವಾಳ ಅವು

ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಅವರು ಪಾಡಿದ್ದೇರಾಗ ಹೇಳಿದ್ದೇ ಪದಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಅಗರ ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರ ವಂತೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಹಲವು ದಾಸರೂ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಗಡದ ಭೂಪರಾಗಿದ್ದು ಮೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಎಂವನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಟ್ಟಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲನನ್ನೆ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅವನ ಅನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನೆ ಜನತೆಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನೆ

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ರಂಪುವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನು ಕುರಿತ ನಾನಾರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಭಕ್ತಿ-ಭಗವಂತರ ನಡುವಿನ ಪಂಚವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಷ್ಠಿಸಿರುವುದು ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ಕಳೆ ವಳ ಬೇಗುದಿ ಅಸೆ-ನಿರಾಸೆ ತೃಪ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಲವಾರು ಸಂಚಾರೀಭಾವಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇನ್ನೊಂದೆ ತಮಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇದನ್ನು ನಾವು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತವತ್ತಲಿನ ಸವಣಜದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭ್ತಿಯನು ಬೋಧಿಸಿ, ಸವಣಜದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕರಿತಾದ ಆಪಾರಕಳಕಳೆ ಪಡೆದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದು ಉತ್ತಮವಾಗಿರಬಹುದು ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮೊನಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಸಮಾಜದ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಧನೆಗೆ ಅವು ಸಹಾಯಕಾರಿ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅವರ ಮೊದಲ ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಪ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ವರ್ಣನೆ ಲೀಲ ವಿಮೋದಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ನೋವು ನಲಿವುಗಳನ್ನೂ ಉತ್ಕಟಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಜಾತಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ದುರ ಜರ ವಂತ ದವನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ, ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಲು ದಾಸರು ಹಿಂದು-ಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದರೂ ದಾಸರು ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕಜಾಸರ (೧೫೦೯-೧೬೦೬) ಹೆಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಪೂರ್ಣವಿದ್ದು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮತದ ಒಗ್ಗು ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಂ ಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು

ಮಂಗಳಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಯಾವೂ ದು ಮತದ ಪಡಿಯಟ್ಟಿಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯದೆ ಎಲ್ಲಮತದ - ರಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮರು ¹⁴ ಅಂತೆಯೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ತಮ್ಮನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮೇಲೂ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳು ಬಂದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭೈರೃವಾಗಿ ಎದ ರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣದೇವಾಯದಲ್ಲೊಬ್ಬ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಇಂತಹ ಭಟನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇರಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರೇಮ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ನೇಹ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಭೈರೃವನು ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಕಂದಾಚಾರ ಪೊಸ್ಮಿನಂಬಿಕೆ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತನೂ ಒಂಡಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಕಳಕಳ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೂ ಹರಿದುಬರಗಂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎನ್ನಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರವು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವರ ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಅವು ಕಡಿಮೆಯದೇವೆಲ್ಲ ಕನಕದಾಸರು ಅದಿಕೀಶವ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಹರಿಚಿತ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, 'ನಳ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ' 'ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ' ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಅವರ ಮಂದಿರಿಗಳು ತತ್ತ್ವ ಗರ್ಭಿತ ಒಗಟುಗಳಾಗಿದ್ದು ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಹರಿಚಿತ್ತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ ಹೃದಯದ ನಾಪಾರೀತಿಯ ಮೂರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದಕೃತಿ ದೇವನು ಬಡವರ ಒಂಥುವೂ ಭಕ್ತಿರ ಪಕ್ಷವಾತಿಯೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬ ದನ್ನು ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತ ಇವುಗಳ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಸಾಂಕೆ ತಿಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಗಮನಾರ್ಹ ನಳಚರಿತ್ರೆ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಮೋಹನ ತರ ಗಿಣಿ ರಾಜಕೀಯಧ್ವನಿಯ ಮತ್ತು ತತ್ಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ಪೌರಾಣಿಕಕಾವ್ಯ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಬಲ್ಲದು ಅಂತರಂಗದ ಆಳ ಭಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಭರತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡ ನೀಮಾಯ ಯೋಳಗೋ ಮುಂತಾದುವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾವಗಿ ತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತದೆ ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದು ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಕೆಲ-ಕುಲವೆಂದು ಹೋರಾದ ದಿರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಹೇವನದರ್ಶನ ಸಮಾಜವಿಮರ್ಶೆ ಲೋಕಾನುಭವ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೊರ-ಹೊಮ್ಮಿವೆ ಕನಕದಾಸರು ಜಾನಪದ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನ್ನೀರೆ ಮುಂತಾದ ಗೀತೆಗಳ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆ ನೋಡಿದರೆ, ವಿಶಾಖಮನೋಭಾವನೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಕಂಡು ಹರಿದಾಸನೊಬ್ಬ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವುದು ವಿದಿತವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ರಂ ಶ್ರೀ ಮಗಳಿಯವರು ಅವನ ವಾಣಿಯಲಿ ಸಹಜವೋಗ್ಯ, ದೇಸಿಯ ಸವಿತರುಳು ಮೈಗೊಂಡಿವೆ ಅವನು ಮಹಾಭಕ್ತನಾದಂತೆ ಮಹಾಕವಿಯ ಸತ್ತ್ವವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಚೇವನವೇ ಮಹಾಶ್ವತಿಯಾಗಿತ್ತು. 10 ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹೆಸರು ಕನಕದಾಸರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದೇ ಈ ಇವರ ದಾಸವರ್ಯರ ಕೃತಿರಚನೆಗಳಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೊಡಂಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದೆನ್ನಬೇಕು ಅವರ ರಚನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವೇ ದೊರಕಿತು ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರು ಭಕ್ತಿರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬರುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಾಲ್ಕುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರಚನೆಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಗಂರು ಮಧ್ವ ಪತಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸಯುಗದ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಗಂಧಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯಕಾರಣವನ್ನೂ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆಭಾವವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ 11 ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೆ ಅವು ಉಳಿದುಬರುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರ ಪ್ರಭಾವವು ದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿರಚಿಸುವುದೂ ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲ ಆದ ದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೂ ಅವು ಅಮೂಲ್ಯವನ್ನು ತಲುಪುವಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಒಳಿತು ಜೊತೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದ ನಂತರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟುದು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿನ ಗೊಂದಲಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿವೆ ಶೈವ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ವೀರಶೈವ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಧರ್ಮದ ವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಟೀಕೆಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಿನಾಶದ ಅಂಚನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವಂತಾ ಯಿತು ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಆಯಿತು ಅಷ್ಟೂತ್ಪಿಗಾಗಲೀ ವಿಜಯನಗರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಕೂಟ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಂತಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘ ವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸವ ಥಿಸುವ ಹಾಗೂ ವಿವರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈ ಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಗೀತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಸುಲಭವಾದ ಅರ್ಥಗಂಭೀರವಾದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ವಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆನ್ನ ಬಹುದು ಶೈವಾದ್ವೈತ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣದೀಕ್ಷಿತರನು ಮಾಡದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಯರದ್ದು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಕೈಕೊಂಡರು ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಏನೋ ರಾಯಚೂರು ಆದವಾನಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಎನಗೆ ಗೋವಿಂದ ಎಂಬ ವಿರಕ್ತಿಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಹಾಡೊಂ ದು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಕೆಲವರು ಇದು ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ರಚನೆಯನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮಂದಿರೀ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ದಾಸರವೆಂದೂ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ¹⁷ ಅದುದರಿಂದ ಈ ಕುರಿತು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ವಿನನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸಾದಿ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸ ಕೂಟಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಮುಂದಿನಭತ್ತ ವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಣೀವನಳಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತರು¹⁸ ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ

ಹರಿದಾಸರಂಗಳೆಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವದಾಗುತ್ತಾರೆ ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗ್ರಂಥದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಂಗನಾಪುರ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರು ವ್ಯಾಸಕೃಷ್ಣ ತೀರ್ಥರು ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿಗಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಇವರೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಈ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಪಂಡರಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರ ಕೈಗೆ ಸೇರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿರಲದರ್ಶನ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗದಾಯಿತು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ವಿರಲನಿಂದ ತಿರುಪತಿಯಂತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರೇನೋ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲನಿಗಿಂತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಣಿತನಾದ ಆದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ಘಟ್ಟದ ಅನೇಕ ದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತವು ಪಂಡರಿಗೆಯ ಶ್ರೀವಿರಲನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ದೊರಕಿದೆಂಬ ದುಃಖದಾಹರಣೆಗೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆವಿರಲನ ಅಂಕಿತದೊರಕಿದ್ದರೂ ಅವರು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ(ಕ್ರಿಶ್ಚಿ ೧೪೮೨-೧೫೫೫) ಸ್ಥಾನ ಹಿರಿದಾದುದು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನೆಗೊಳಿಸಿದವರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿ ಅವರದ್ದು ಸಮಕಾಲೀನ ದಾಸರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೋಹನ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರ ಗುರುಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಅವರ ಜೀವನ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ವಿಷಯ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೇಲ್ಪ್ರಾಂತ್ಯಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಸಾವಿರ ಪದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೈತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೈತಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಐದುಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರಭಾಗ್ಯವಿದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರತ್ತ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೈತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನತುಂದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ಹರಿಯಧ್ಯಾನ ಅವನ ಲೀಲೆ ಹರಿನಾಪ ಮತ್ತೂ ಹರಿದಾಸರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತುತಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಕೈವಲ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಬಂದ

ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಹರಿದಾಸರಾದ ಇವರು ಮುಖ್ಯತಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಏಕೋ ಸುಳಾದಿದಾಸರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಇವರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ

ಮಧ್ಯತತ್ತ್ವಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಳಾದಿ ಮಾಡಿ ಹಾಡಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಾಗವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಒಂದು ಸ ಧನೆಯಾದರೆ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸರನ್ನಾಗಿಸಿ ದಾಸಕೂಟದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕ ರಣರಾದುದು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು (1728 - 1765) ಒವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿಭರಿತವಾದ ಕ ತಿಗಳೆಂದು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಲಭ್ಯ ವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಬಿರ ದೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ದೊರೆತಿದೆ ಬಾಗಣ್ಣ—ಎಂಬುದು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಅವರದು ನಿಷ್ಕಾವ ಬಕ್ತಿ ಏನ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು (ನೀನಿತ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬೇಡದಂದದಿ ಪಾರು ಮಾಡ ಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಂತೆ ಇವರೂ ದೃಢತೆಗಾಗಿ ವ ಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಹಾಡ ಬೇಕಾಯಿತು ಅದುದರಿಂದ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ಹರಿಪ ರಮ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕ ರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆ ವೈರಗ್ಯ ವರ್ಣನೆ ಗ ರುಸ್ಮೋತ್ತಾದಿ ಗಳು ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಕಲೆ ಯನ್ನು ಬೃಹದವರ ಗಿದ್ದು ಆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಾಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಹೆಳನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ರಂಗೋಲಿ ಚಿತ್ರರಂಗವನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಅವಮೃತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಆಯ ಪಶ್ಯವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿದ್ದರನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದೆ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಒಡವೊಡಿದೆ ಐದ ಮಾಧುರ್ಯ ಅರ್ಥಗ ಂಭೀರ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ಸೇತ ಗೂಢಾರ್ಥ ಭರಿತ ಭಾವಗಳ ಔನ್ನತ್ಯಗಳಿಂದ ಕುಂಬಿರ ವ ಕೃತಿಗಳು ಮಾಮೂಲ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿವೆ ಹೀಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪ್ರವಂಖಿ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನು ಪುನರಂಜ್ಜೀವಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖರಾದರೆ ಇವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆರ ಬಳಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಮೊದಲೇ ತಲ್ಲೂರ ಸ ಬೃಹಾಚಾರ್ಯ ಕೊಂಡಿ ವ ಧಾಚಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ವೇದಾಂತ ಪಂಡಿತರೂ ಪಂಗಡವ ದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಮೊದಲಕ್ಕಿಂತೇಪಚ್ಚ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಭಾಗ್ಯದಾಸರಂತಹ ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಾರರೂ ಗೋಪಾಲದಾಸ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು, ಹರಿದಾಸ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅಪಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು (೧೭೮-೧೮೦೯) ಮೊದ ಮೊದಲ ದಾಸಕೂಟವನು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಬಹುಜನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಸಹಿಸಲಾರದ ಉದರಬೇನೆಯ ನೆಪವಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸ-ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೋವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದಂ ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಮೆರೆದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನು ದಾಸ ಚಳುವಳಿಯರೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥ ಎರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸೂಳಾದಿ, ಉಗ್ರಭೋಗಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇವರು ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಪುರಂದರದಾಸ-ಕನಕದಾಸರ ತರುವಾಯ ದಾಸ ಕೂಟದಪರಂಪರೆಯನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನು ಹಿರಿಯನು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯದೊಡನೆ ಕನ್ನಡ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಪ ಯೊಡನೆ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದ ವು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ವಸುವ್ವಾಲಿ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಸಾರಗಳು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕಾದ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಯಯ ದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಗ್ರಂಥ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ದ್ವೈತವ ತಾನುಗುಣ ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಸಾಧನೆ-ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥವದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣತರ್ಮರು ವೇದ ಅಗಮಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ತೂತಿಗಳು ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳು ಶ್ರೀಮದಾ ಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಭಕ್ತಿರಸಾಮೃತವೇ ಹರಿ ಕಥಾಮೃತಸಾರವಾಗಿದೆ^{೨೨} ಇದು ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ೩೨ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಅವರು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಮಹತ್ವ ದೊರೆತು ಅದು ದ್ವೈತ ನಿಪ ವೈಷ್ಣವರಿಗಲ್ಲ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ ಅಪರ ತತ್ತ್ವಸುವ್ವಾಲಿ ಒನಕೆನಾಡಿನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯದಾಗಿದೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಾನುಸಾರಿಯಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸುವ್ವಾಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯುರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಜಾನಪದೀಯ ವಾಗಿಯೇ ಇದೆ

ಉದಾ ಉಂಡ ಉಟ್ಟದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆ ನ್ನಿ ಕಂಡ
ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೆ ನ್ನಿ | ಮೂರ್ತೀಕೃತಿ
ಪಾಂಡವ ಪ್ರಯನೇ ದೊರೆಯೆನ್ನಿ

ತತ್ತ್ವ ಸುವ್ವಾಲಿ ಅರ್ಪಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಫಲ ಶ್ರುತಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ

ತಂತ್ರಸಾರ ವನ್ನು ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ಬರೆದ ಒಗ್ಗ ಇನ್ನೂ ಸಂಪದ ವೇ ಇದೆ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರ ಕವಿಚರಿತೆರ ರರ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅದರ ಭಾಷೆ ರೀತಿಗಳು ದಾಸರ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಂತ್ರಸಾರ ವು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನ ಡಿಗಳಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹ ಡು ಇದು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 150 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗ ರುಸ್ತುತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅಪ್ಪಾರ್ವ ಪದಬಂಧ ನಿರರ್ಗಳ ಶೈಲಿಯ ಓಟ ಅರ್ಥ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಮರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇವು ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢವನ್ನಾಗಿಸಿವೆ ಜಗನಾಥದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯ—ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತರು ಶಂಭೋಸುರ ಗಂಗಾಧರನೆ | ಪಾಲಿಸಂಬಾರಮಣಲಿಂಗಾ | ಎಂಬ ಪದ ರಚನೆಯ ರೀತಿ—ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ಸಂಗೀತಜ್ಞರನ್ನೂ ಒತ್ತರ್ಮಪದಿಸುತ್ತವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದ ಅಷ್ಟ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿ—ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಪಾಲಿಸನ್ನ ಗೋಪ ಲಕ್ಕಪ್ಪ ಅವ ಭಯವಿಲ್ಲವೋ ಅವ ಭಯವಿಲ್ಲ ಬಲರಾಮವಾಗಿದೆ ಹರಿಯ ಮಂಜ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ಚೂನಿವಾಸಾ ನಿನ್ನ ಸೇವ ನುಸೇವಕರ ದಾಸ ಎನಿಸಿ ಜೀವಿಸುವ ನರಗೆ ಆಯಾಸ ಯಾಕೆ ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನ ಯ್ಯ ಎನ್ನರಸ ಎನ ಕೆ ಲದೈವ ಸುಖದೋರೊ ಮುಂತಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಭಾಷೆ ಲಯಗಾರಿಕೆ ಅರ್ಥ ಎಲ್ಲವೂ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ ವಿಶ್ವರೂಪ ಭಗವಂತಾಗಿ ವಿರಾಟರೂಪದ ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹನದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಇವರು ಅವರ ಸಾಕುಮಗನೂ ಹೌದು ಗುರುಕರುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪಾತ್ರರಾದ ಮೋಹನದಾಸರು ಮೊ ಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಲುವವರ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸ್ತೋಂಕಲ್ಲದೇ ಬರೆಯುವ ಸುಲಭ ಶೈಲಿ ಇವರದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಂತೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಹರಿಗುರುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗವೇದನೆ ಭಾಗವತ-ಭಾರತ ಕಥೆಗಳ ಪರ್ವಾನೆ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮೋಹನದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ತಾವು ಬದುಕಿ ಉಯ್ಯುವಂತಾದಂ ದರಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ೨೦೭ ಮಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ ಕೋಲಾಹಾಡು ಮೋಹನದಾಸರ ಮಹತ್ವದ ರಚನೆ ದೇಶೀಯ ಬಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು ಕೃಷ್ಣಾಜ್ಞಾನರ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸಚ್ಚಂದ್ರಿಯರ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಯುಕ್ತಿಯಲಿಮೋಹನ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗಿರುವ ಮೋಹನದಾಸರು ಆಡುಭಾಷೆಯ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಗಾದೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅರಿಯದ ಗೂರೊಳಗೆ ಆಗಸರ ಮಾಳಿಯೇ ಮುತ್ತುವೆ ಈಸು ಬುರುಡೆಬಿಟ್ಟು ಬಿ ಸೋಕ್ಕನು ಕಟ್ಟಿ ಈಸುವ ತೆರನಂತೆ ಮುಂತಾದ ನ ಣ್ಣಡಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಹಜವೆಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಲ್ಲರು ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರ ಪಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಿದವರು ಮೋಹನದಾಸರು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀನರಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ೧೦ನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯ ಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಾಲಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನ ಹೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ, ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾಸುದೇವ ವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹರಿದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನವರನ್ನು ಪಂಗಡಾತಮದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ರೆಂದೇ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬೇಣಂ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು 'ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯರಾಶ್ರಯ ವೇಕೋ | ತಂದೆ ಗುರುವಿಜಯರಾದ್ಯೂ ಎಂದಂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರೇ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಾಣೇಶ

ವಿರಲ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಮು ಯ್ಯದಪದ ಗಾಲವಚರಿತ್ರೆ ಮುಂತಾಗಿ ಹದಿನೇಳಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿವೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಿಷ್ಟ ಕನ್ನಡಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗಹನವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಾಷೆ, ತತ್ತ್ವ ಎರಡೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ದಾಸರ ಮಗ ಗುರುಪ್ರಾಣಿ ಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಸೋದರಳಿಯ ರಾವ ದಾಸರು ಶ್ರೀಶ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಪದಗಳನ್ನು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಣವ ದಾಸಪ್ಪನವರು ದೊಡ್ಡ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಯರ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಪದಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ದಾಸಕೂಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರು ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರೆಷ್ಟು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ವಗಳು ಕೃತಿರಚಿಸಿದ ವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ನೆರೆಯಪುರಂದರವಿರಲ ತಂದೆಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ದೊರೆತ ಹೊರತು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ರಚನೆಗಳು ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತದೆ

ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಯಧರು ತಮ್ಮ ಕನ ೯೬ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಹತ್ತು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಮಾಂತನುಸಾರಿಗಳು ಎನು ವಂಕಿಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಹೊರ ಸೂಸುತ್ತಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ ಇಂಥವರಿಗೆ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯಹಾಗಲೇ ಅಂಕಿತವಾಗಲೇ ದೊರೆ ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ವೀಯಿದೆ ಆದ ದ ರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನವರು ಬಾಗಮ್ಮ ಹೆಳವನಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಭೀಮವ್ವ ಓರಬಾಯ್ಕಟ್ಟೀ ದೇವಮ್ಮರನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನವರು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂಥವರು ರಾವೇಶ ಎಂಬ ವ ದ್ವಿತೀಯಲ್ಲಿ ಕ ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹ ಡುಗಳು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮ್ಮ ಬೀಗರ ಹ ಡುಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳೆನ್ನಲ ಗಿದೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ತಾರತಮ್ಮ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕೃತಿ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಮವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಶೃಂಗ ರದ ವರ್ಣನೆಯ ನ್ನೂ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಯನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸ

ಲಾಗಿದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ತ ರತಮ್ಯಜ್ಞಾನವೂ ಒಂದೆಡೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತಿದೆ ಎನ್ನು ಬಹುದು ಅವ್ವನವರ ಉಳಿದಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇ ಕವ ಗಿ ವಿಮಾಹ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವಂತಹವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶ ವತ ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಾವತಾರ ಕೃಷ್ಣವತಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಇಡಿ ಭಾರತದ ವರ್ಣನೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವ್ವನವರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಭಕ್ಯಾತಿಶಯದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ವಿಕಾಸದಿಂದ ಆಡುಮಾತಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನುಬಹುದು

ಅವ್ವನವರ ಶಿಷ್ಯ ಭ ಗಮ್ಮ ಕೂಡ ಸ ಹಿತ್ಯರಚಿಸಿದ್ದು ಅವಳ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧ ಬಾಗವತ ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಬೆಗವನಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ತನ್ನೂಲಕ ಅವನ ಶೀಲೆಯಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಾದುದು

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಮಹತ್ವದ ಮಹಿಳೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಚಲಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದ ಅವಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗನಾಥನ ಭಕ್ತಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತ ನು ಬಿಡಿಸಿದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗ ಾಧನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಳು ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಂಡ ಮಹಾತಾಯು ಇವಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರ ಮಂಡಿ ಲವ ಕ ಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ಘಾಟನ ಹಾಡು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಕಥೆಯ ಹಾಡು ಕೃಷ್ಣಕೊರಮಂಡಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನಕ ವ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತ ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣಗಳೆಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಜೇಂದ್ರ ಮೊಕ್ಷ ಗಿಳಿ ಪುರಿಜಾತಗಳನ್ನು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒರೆದಿದ್ದಾಳೆನು ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ ತಾನು ದಾಸರದಾಸರದಾಸಿ ಎಂಬ ನವ್ರತೆಯ ನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿತವಳಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭಾವರಸಭೃಷ್ಟಿ ಒಲಂಕಾರ ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಸಹಜ ವಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿಬಂದು ಅವಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಸಿವೆ

ಉಳಿದ ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗೈದವಳು ಪ್ರಾಯಶಃ ಹರವನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ (೧೮೨೨ ೧೯೦೨) ಭೀಮೇಶಕ ಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದ ನವ್ರತ ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ರತಿಕಲ್ಯಾಣ ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ನಳಚರಿತ್ರೆ ಶಾಕುಂತಲ ಚರಿತ್ರೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆ ಸುದಾಮಚರಿತೆ ಸ್ತುತಿಮಣಿ ಮಾಲಿಕೆ ಮಂಗಳ ಇವಲ್ಲದೆ ಶ ಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಐದು ಶುಕ್ರವಾರದ

ಹಾಡು ಮುಂತಾದವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೇವಂತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಹಿಮೆಯವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜ್ಞಾನವೆಡೆಯಲು ಅವರ ಧರ್ಮದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ವರ್ಣನೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ಒಗಟು ಒಡಚೆ ವಿಕಿ ಜಾಣ ಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಈ ಒಗಟುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ತ ನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ

ಓರಬಾಯ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ (೧೮೯೦) ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಗುರುರಾಘವೇಂದ್ರ ರನು ಕುರಿತು ಅೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ನರಸಿಂಹವಿರಲ ಇವಳ ಅಂಕಿತ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ವಿಜಂಭಿಸುವ ಶೈಲಿ ಇದಳದ್ದು

ಅನಂದದಾಸರ ವ ಗಳು ತುಂಗಮ್ಮ ಕೆಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚಿಕ್ಕಿರೂರಿನ ಹಾಡಿನ ಹುಸ್ತಮ್ಮ ಜಯಪರಾಶ್ವರ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದನೆನ್ನುವ ಇವಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಂಗುವೆಂದೇ ಘನಿಸಿ ಭಕ್ತ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಬೇಳ್ವಾಲು ಮೊಸರು ಚೆಲ್ಲನ ಕೈಯೊಳಿಟ್ಟು
ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣಲಿ ನೋಡುವೆ
ಬುತ್ತಿ ಉಕ್ಕಿನಕಾಯು ತುತ್ತಾ ಮಾಡುಣಿಸುವೆ
ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆ ಹೊಸ ಮುತ್ತಾ ವರ್ಣಕ್ಕೇಬೋ

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವಳ ಕೊಡುಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ನಿತ್ಯ ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆವ ಅಷ್ಟಮರದ ಯತಿಗಳನ್ನು ವಂತ್ರಾಲಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಅವಳು ಸ್ತುತಿಗೈರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ರ ಪರಿವಾಸರ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮ ಚಿ ಪಮ್ಮ ಬೇವಮ್ಮ ವ ಜಮ್ಮ ಮುಂತಾದವರ ಹೆಸರಿದ್ದು ಅವರ ಸ ಹಿತ್ಯದ ವಿವರಗಳಾವವೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ

ವಿಜ ಪುರಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಕ ಓಂಡಿಕಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗ ರೂಪಿನಿಂದ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ್ತಿವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಂಧ್ಯಮತಸ್ತರಾದ ಅವರ ದೇವರನಾಮಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳಂತೆ ಯೋಗಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಐ ಹತ್ಯಾ ದೊರಕಿದೆ ಬೇಲೂರುಕೇತವದ ಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ ಇವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಯೋಗದ ಅನ ಭವಗಳು ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಒಬ್ಬನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಧೋರಣೆಯ ನ್ನು ಕ ಾಬೇಕೆಂದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ೫

ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆಗೆ ಪರವಶಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಷ್ಟನ್ನೇ ಗೆ ಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಅಂತೆಯೇ ಲಾವಣಿ ಕೋಲುಪದ ಸುಗಿ ಯಪದ ಕೋರವಂಜಿಯಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದಮಟ್ಟಿಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಮಗ ಗೆ ರ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಗಣೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಪೆಂಬ ಗಂಥವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಅಣ್ಣಾವಧೂತರು ವ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲದರಾಗಿದ್ದು ವಿರಲ ವ್ಯಾಸ ಮಂದಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಉರ್ದು ಈ ಮೂರೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ಖಿರಶೇಷಾಚಿ ಯ ರರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆ ಸುರಪುರದ ಅನಂದದಾಸರು ಕಮಲೇಶವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರಲ್ಲದೆ ಕದ ರು ಮಂಡಲಗಿ ಛಿ ಮಣಾಚಾರ್ಯರು ಆದವಾನಿಯ ರಮಾಸುಂದರ ವಿರಲದಾಸರು ಸ್ವಾಮಿ ರಾಯಣ ಚಾರ್ಯರು ಅಸಗಿಹಾಳ ಗೋವಿಂದದ ಸರೂ ವ ಣ್ಣಾರುಹನುವ ದ ದಾಸರೂ ಮಣನವಿ ಗಂಡ ಚಾರ್ಯರು ಅನೇಕ ಉತ್ಕವ ದೇವರನ ಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಇವರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯ ವೇಣ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ದಾಸರು ಕೆ ತಿರಚಿಸುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಗೋಪ ಲದಾಸರಿಂದ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೮ ೨೦ ಹಲದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಇವರಲ್ಲ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೊಂಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರರ ಶ್ರೀದವಿರಲರ ಪೀಠಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವೇಣ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ತಂದೆ ಮುದ್ದು ಮೋಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರು ನೂರಾರು ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಗುರು ಗೋವಿಂದ ವಿರಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು

ದೀಕ್ಷೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಗಳೆನೂ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ನಂತರ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ದಾಸರು ಒಂದಂತೆ ತೋರ ವುದಿಲ್ಲ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸ ವುದಿಲ್ಲ ಉಳಿದವರಲ್ಲ ಪೂರ್ವದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವುನಃ ಹಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು

ಪೂರ್ವಮಾಯವಾಗದೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೊಂದಿಗೆ ದಾಸರು ಮಹತ್ವದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾವಂಜಿ ಗುರುರಾಯರು ಗೋರ ಬಾಳ ಹನುಮಂತರ ಯೆರು ಸಂಚೋದರಾಮರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರ ಇವ ರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಹದ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿ ದಾಸಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಲಬ್ಧಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಾದ ಸಂಪಾದನೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಾಗ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೂ ಕೊಂಡರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರ ವೆನ ಬಹುದು

೧) ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ನ್ನೇ ತನ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಸ್ವರೂಪ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಕನಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆನ್ನಬೇಕು ಆದರೆ ತೀವ್ರಾನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಾಮೋಗ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಆದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ತನ್ನಿರುವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸದೇ ಇರದು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆ ರದಾಸರ ಕನಕದ ಸರ ರಚನೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುವು ಜಗನಾಥ ದಾಸ ಮತ್ತಿತರ ಕೆಲವು ದಾಸರ ಕತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

೨) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಶೈಲವದಲ್ಲಿ ಭಗವದಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಿಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಪ್ರೌಢಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪುಷ್ಟಗೊಂಡು ಕಾರಾಣಾಂತರದಿಂದ ರೋಗಗ್ರೀಡಿತ ರಾದಂತೆ ಕುಗ್ಗಿ ಮಧ್ಯಮತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸಾರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ನವಜೀತನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಮಿಮುಗಿಸಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಬರಬರ ತ್ತು ಮೊದಲಿನ ಸತ್ವ ಚೈತನ್ಯಗುಣ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೇ ಸೊರಗ ತ್ತು ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

೩) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇವಲ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೇ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳ

ಅದನ್ನು ಮತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಸರ್ವಜನಾ ದರಣೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಕೆಳವರ್ಗದವನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸನಾದುದು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬಂದುದೂ ಇವೆಲ್ಲ ದಾಸಕೂಟದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಸವ ಗಳಿಸು ಒದಗಿಸಿ.

೪) ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮರ ಪರಂಪರೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೃದಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾದ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಯತಿವರೇಣ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸೊಹೃದ್ಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇಂಥ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಕೆಲವಾದರೂ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯಾದಿಷ್ಟೀತ ಪರಾಜಯಂ ಎಂಬಂತೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ದಾಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಮರಸ್ಥಾನಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ದೀಕ್ಷೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಯಿತು. ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಂತೂ ಹರಿದಾಸರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶಃ ವತಕತ್ವಗಳ ಸವರ್ಧನೆ ಪ್ರಸಾರದತ್ತ ಹೊಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ಗುರುಸ್ತುತಿ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ತುತಿ ಪದ್ಯಗಳು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಗುರುವೇ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

೫) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಡುತ್ತಾ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕೆಣಿಯತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಉದದಾಸರೂ ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬೇಕು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಗೇಯಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಗ-ತಾಳ-ಲಯಗಳಿಂದ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಉದ್ದೇಶ ಹರಿದಾಸರದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚು ಬಂದ ಸಂಧರ್ಭ - ಉದ್ದೇಶಗಳೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತ ನೈತೃಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಿಲ್ಲ.

೬) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನೂ

ನೀಡಿದಂತೆ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅತಿವ ಹೆಚ್ಚದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಮೂಸಸ್ಕೂರ್ತಿ ದೊರಕಿದ್ದು ಅವರಿಂದಲೇ

೭) ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉಗಮ ಎಂದಿನಿಂದ ಎಂಬುದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಾಬರ ವ ಸಂಘಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗ ದಂಡಕ ವ್ರತ್ತನಾಮ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರ ವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಂದೋರೂಪ ಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನು ಕೆಂಪುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವನ್ನು ಕೃಷಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗಲೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಜಾನಪದಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರ ವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೮) ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಭಾಷೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ ರ್ಧಮತತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾರಿ ಭಾಷಿಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆ ಆಡುಭಾಷೆ ಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ದಾಸರಂತೂ ಜನಪದದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನುಡುಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ನಾಣ್ಯದಿಗಳನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೯) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಗಿದ್ದ ಹೆ ಪಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಾಲಯಗಳೂ ಆ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲೇ ಇದ್ದದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

೧೦) ವ ರ್ಧಕಾಲೀನ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣಗಳ ಅಧ್ಯಯ ನಕ್ಕೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವ ಹೆಚ್ಚದ ಆಕರವ ಗಟ್ಟಿಯು. ಕನಕದಾಸರ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾವ ಧ ನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳ ಮೊತ್ತಿಗೆ ಕನಕದಾಸ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೧೧) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಾತ್ಮಿಕತೆಯವೇ ಎಲ್ಲರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರುವ ಮಂಖ್ಯ ಅಂಶ

(೧೨) ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೈತಿಕ ಎತ್ತರವನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿಕೊಂಡರು ತಾವು ರಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಡಿಯುತ್ತ ಮನೆಮನೆಗೂ ಅವನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ಕ ರ್ಯವನ್ನೂ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೇ ಮಾಡಿದರು ಅದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ವ ತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಾರ ವಿಶೇಷಾಲ್ಪೇ ಆಗಿರ ವುದು ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- ೧ ಗೋರವಾಳ ಹೂಮಂತರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಂಘಾದಿಗಳಂ ಲಿಂಗಸೂರು ೧೯೫೭ ಪೀಠಿಕೆ ಪು ೫
- ೨ ಶ್ರೀ ಕಪಟರಾಳ ಶೈವ್ಯರಾಯ ಹರಿದಾಸ ಪರ ಪರ ಪ್ರಬ ದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂ ೪೬ ಸಂ ೧
- ೩ ಶ್ರೀ ಕೆ ಎಂ ಕ ಪ್ಪರಾಯ ರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ೦೨ ಹರಿ ದಾಸರ ಪಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಕೆ ಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿವರರು ದ ಸಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟ ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಡಗಿಸುತ್ತಾ ಒಬ್ಬ ಹಾರಿ ದಾಸರ ಂಖ್ಯೆ ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ವುದೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯ ದು
- ೪ ಪುರಂದರದಾಸರು ಣಾಲ್ಯಾ ಲಕ್ಷದ ಎಪ ತ್ತ್ಯಾದು ಸಾವಿರ ಕತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದೂ ಮುಂದೆ ಅವರಿಂದ ಸ್ವಪಾಂಕಿತರಾದ ಮಹಯದಾ ರು ಇಪ ತ್ತ್ಯಾದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಣದು ಲಕ್ಷ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುವ ದ
- ೫ ಬೆ ಲೂರು ಕೆ ಶವದಾಸರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಂಖ್ಯೆ ಎಪ ಲೋಳನ ಮೈಸೂರು ಡಿ ಮು ೧ ರು ಪು ೩೫
- ೬ ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶವ ಿರ್ತಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೫ ಪು ೫
- ೭ ಹಿ ವರದಾಸರಾಜ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩ ಪೀಠಿಕೆ ಪು VII—XVI
- ೮ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಂತ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸಪರಂಪರೆ ಪ್ರಕಟನೆ ೧೨ ೧೯೪೪ ಪು ೬ ೭
- ೯ ದಾ ಸ್ವಾ ವಂಶಮ ಖಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨ ಪು ೪೯ ೫೦
- ೧೦ ಎಚ್ ಕಿವೇರುಮೈಸ ಮಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮೈಸೂರು ಪು ೩೫೫
- ೧ ಡ || ಕೆ ಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀ ಯ ಭಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಭ ರವಾಡ ೧೯೭೦ ಪು 11

- ೧೨ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೆ ಸೂರು ನಾಲ್ಕನೇ ಮು ೧ ೬೪
ವು ೨೪೯
- ೧೩ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೩ ವು ೨೨ ೨೬೦
- ೧೪ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೨ ೧
- ೧೫ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೨೯೫
- ೧೬ ಶ್ರೀ ಕವಿಚರಣ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೧೦೦
- ೧೭ ಡಾ ವೆ ಆ ದಿವಾಣಿ ಪ್ರಸಾದಯೋಗ್ಯ ಮೈಸೂರು ೧೯ ೨ ವು ೧೦೫
- ೧೮ ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಡಮುಖಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೬೮
- ೧೯ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೨೯೭
- ೨೦ ಒಟ್ಟೇರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ ಒಗಸಾ ಭದ್ರ ರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭುಟ್ಟಿದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦ ವು ೮೫
- ೨೧ ಬೆಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ನಾ ಮು ೧೯೭೩
ವು ೫೪೩

ಸಹಾಯಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

- ೧ ಕವಿಚರಣ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೋಶನೆ
೧ ೭೦
- ೨ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ (೨೦) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭುಟ್ಟಿದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦
- ೩ ಕೊರಟೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೮೨
- ೪ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪಿ ಎಂ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೆ ಸೂರು ೧ ೫
- ೫ ಗೋರಾಪಳ ಹಣಮಂರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಮ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಂಘಡಿಗಳು ಲಿಂಗಸೂರು ೧೯೬೭
- ೬ ತಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮೆ ಸೂರು ೧೯೬೮
- ೭ ದಿವಾಣಿ ವೆ ಆ ಪ್ರಸಾದಯೋಗ್ಯ ಮೈಸೂರು ೧೯೭೨
- ೮ ಪಂಡಮುಖಿ ರಾ ಸ್ವಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨
- ೯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೪
- ೧೦ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಂಡು ಅವಲೋಕನ ಮೈಸೂರು
ಪರಿಷತ್ ದ್ವಿ ಮು ೧೯೮೦
- ೧೧ ವಾಹಿನಿ ಸರೋಜಿನಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಧ ರವಾಡ ೧ ೬೫
- ೧೨ ಮುಗಲಿ ರಂ ಶ್ರೀ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು ೧೯೬೮
- ೧೩ ಪರದರಾಜರಾವ ಜಿ ಹರಿದಾಸತ್ಯದಯ ಮೈಸೂರು ೧ ೬೭
- ೧೪ ಪರದರಾಜರಾವ ಜಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩

- ೧೫ ವಲದರಾಜರಾಜ್ ಚಿ ಜರಿಭಕ್ತಿವಾಹಿನಿ ಬೆಂಗಳೂರು ೦೦೦೩
 ೧೬ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಆರ್ನಾಟಕದ ಜರಿವಾಸರು ನಂಜನಗೂಡು ೧೯೩೫
 ೧೭ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಎಚ್ ಎಸ್ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೦೭೫
 ೧೮ ಆರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕೆ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ
 ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೯

ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ

— ೬೩ — ಇಂದುಬಾಯಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಅವಳಿ ಸಮಾಸ ಪದಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪಡೆದಿವೆ. ದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ದಾಸರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಎನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಸಮಾಸ ಪದದ ಪೂರ್ವ ಪದವಾದ ದಾಸ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೇ ವಿವಿಧ ಅರ್ಥಭಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಕೆಯಾಗಿರು ವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ವೈತಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮ ಒಬ್ಬನೇ ಆತನೇ ಶ್ರೀಹರಿ ಉಳಿದವರಲ್ಲರೂ ಆತನ ದಾಸರೇ. ಹರಿನಿತ್ಯ ಜೀವರೂ ನಿತ್ಯರೇ ಎಂದರೆ ಈ ಹರಿ ದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವರೇ ಎಂದ ಯಿತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸಕೂಟ ಅನಾದಿಯಾದದ್ದು ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ ಬಂದದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯು ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ ಶೇಷ ಗರುಡ ರಂದ್ರಾದಿಗಳು ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.

(ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೩)

ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದಾಸಕೂಟ ಈ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು "ನಾರದ ಮಹಾಕವಿ ನಿಯಿಂದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ" ಪ್ರಾರಂಭವು ಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವಸಿಷ್ಠ ಲವಕುಶರು ವ್ಯಾಸಕುಹಾರ್ಜುನಕುಚಾರ್ಜುನ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಕ್ಕುವುದು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಆನಂದಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರ ಬರೆದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು "

(ಗುಂಡ್ಲು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳ್-'ದಾಸಕೂಟ' ಎಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ? ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂ ೫೦ ಸಂ ೫)

ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೆ ರತು

ಪನ್ನಂಗಶಯನ ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ದಾಸರೊಳು

ನನ ಪೊ ಲುವರುಂಟಿ ಮಧ್ವ ಮುನಿರಾಯ — ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಐ ಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದೆಡೆ ಇದ್ದರೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ ವಿಶ ಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕನ ಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಮಧ್ವರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಳಹದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತನು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ

ದಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಸೇವಕ ಎಂದೂ ಕೂಟ ಎಂದರೆ (ಪಂಥ) ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರ ಗುಂಪು ಎಂದೂ ಅರ್ಥ ವಾಗುತ್ತದೆ ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚರದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಎಂದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು

— (ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೯)

ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಕ್ರಿ ಶ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಜಲಾನಂದ ವಿರೂಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು ಆದರೆ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಜಲಾನಂದದಾಸರ ಗಲಿ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ನರಹರಿತೀರ್ಥ ರಾಗಲಿ ಆದ್ಯರೆಂಬವರಾಗಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗಳೆದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಮತವು ಉದಿಸಿ ಈ ವೇಳೆಗೆ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಇನೂ ರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು ಆದರೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿದ್ದವು ಮೊದ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅದು ವಿದ್ಯಜ್ಞನರ ಅವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಮಿಸಲಡೆಯಲ್ಲದೆ ಸಾವಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ ಅದರ ಸಾರ ದೊರೆಯ ಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು ಸಾಲದ ದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸ ವರ್ಧನೆಗೆ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ಮೊದ್ಯಮ

ಮಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಇದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ತರಲಾರು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವೇ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರನ್ನುವುದೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಾದ ಕಾಲ ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕುಣಿದು ಮೆಲೆದು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಕ ಹಾಕಿದರು ಗ ರುವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಉದಿಸಿ ಬಂದು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದುವರಿದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಲ ರಂಭಿಸಿತು

— (ಜಿ ವರದರಾಜರ ವ್ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪು XIX)

ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ವಾಹಿನಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದೆ ಆದರೆ ಐ ಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಯಾರು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯೇನೂ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಯಾವ ದಾಸರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಹೇಳದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಗುಂಡ್ವಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳರು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲರ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಈ ಪದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಂದರೆ ಂನಿ ಂನಿ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭ ರತದಾದ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವವಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವೇದ ಂತಗ್ರಂಥಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಇವು ಎಟುಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ಕೀಳರಿಮೆಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಪ್ರಾಶಸ್ತಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತನಾಡುವುದೂ ಶಿಷ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರ ದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಕಾಲ ಹೀಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಪಂಥಗಳೂ ಶೈವ ಆದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪಾಶಂಪತಾದಿ ಮತಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ

ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಜನತೆಯ ಆದರಣೆ ಅನುಸರಣೆ ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮಧ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಳುಬಾಗಿಲಾ ಪರದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಹೀರಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಾರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ನರ್ತಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಗಳಾದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದವು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಇದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಬೆಳೆದರು. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರು ಹರಿದಾಸ ಕೂಟವನ್ನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಚೆನಾ ೧ ಬೆಳೆಸಿ ಉನ್ನತಿಗೇರಿಸಿದರು. ಇದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟ. ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೮೭-೧೭೩೫) ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಬಲಗೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ತಟ್ಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದು ದಾಗಿಯೂ ರಾಘವೇಂದ್ರಕೀರ್ಥರು ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟ ಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನುಳ್ಳ ಈ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ "ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿಯೂ ಗಣ್ಯವಾಯಿತು".

ಹೀಗೆ ಮುಘ್ಘಾಟಾರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತಿಗಳು ಮುರಾಧಿಪತಿಗಳು. ಇವರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಇವರನ್ನು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರನ್ನು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದರೂ ದಾಸ ಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಕೈ ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹರಿಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಲಾರರು.

ವಿಜಯದಾಸರು 'ಹರಿದಾಸ' ಲಕ್ಷಣ ಸುಳಾದಿ ಎಂಬ ಒಂದು ಸೆಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸನಾಗುವವನು ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ

- ೧) ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ
- ೨) ಸಾಲ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಸಾಲದೇನುವುದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ
- ೩) ಹರಿದಿನ ಪ್ರತಾಪರಣೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ
- ೪) ದೈವನಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ
- ೫) ಹರಿಸೇವೆಗೇ ಈ ಜೀವನ ಮೀಸಲು

ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನೆನಿಸಿದರೆ ಅಂಕಿತ ಪನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಪಡೆದ ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಅಂಕಿತದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಇದು ಈ ದಾಸರ ಕೃತಿ ಎದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುವಾಗ ಗುರುಗಳು ಅಂಕಿತ ಪದ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಂಕಿತಪದ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲರಿಗೆ ಅಂಕಿತಕೊಟ್ಟಾಗ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಅಂಕಿತಪದ ಹೀಗಿದೆ

ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲ ನೀನೆ ಸಂತೈಪುದು
ಶ್ಲೇಷನಾಶನ ನಿನ್ನ ದಾಸರವನೆಂದರಿತು

|| ಪ ||

ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ನಾಯಕ "ವೆಗೆ ಹೇಯ ಲೌ
ಕಿಕ ಮಾರ್ಗವನೆ ಬಿಡಿಸಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಟವನೆ ಗೈಸು ಸದ್ವರ್ತಮ ಕರ್ಮಗಳ ದೇ
ವಕತನರು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ಒಲಿದು

|| ೩ ||

ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ ಶ್ರೀ ವಘ್ನಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮನಾಮವಾದ ಆನಂದಕೀರ್ಥ ವೆಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಂಗವಿಠಲ ವೆಂಬ ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎನ್ನುವ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದರು

ಹೀಗೆ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಗುರುಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೊದಲಿಗರು ಇವರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದವರು ದೇವರನಾಮ

ಗಳನಂ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಗುರ ದತ್ತವಾದಂ
ದಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದುದು (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೩) ಇವರ ನಂತರ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರ
ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲ ನೇ ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲ
ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಕಾರಣ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಸರ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಎಂಬ
ಪದ ಸೇರಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಉಪಾಸನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆದವು
ಈ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತಾರೂಪ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲ ಈಗಲೂ
ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕಾಂಚನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲನನ್ನು ನಾದಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಹೇಳುವ ರೂಢಿ
ಯಿದೆ (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೪)

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಕೃಷ್ಣ
ವಿರಲ - ಎಲ್ಲರೂ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳಾದರು ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ವನಜ ಭವಾಂಡದೊಳು ಹರಿದಾಸತ್ವ ದೀಕ್ಷೆ
ಬಲಂ ಕಪ್ಪವೆಂದು ಕಾಣೊ
ವನ ಜಾಧಮಿಗೆ ಇದು ಸ ಲಭವಲ್ಲವೊ ಪ್ರಾಣಿ

ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿದಾಸರು ಹೀಗಿರಬೇಕು

ತಪ್ಪ, ಮುದ್ರಾಂಕಿತ ಧರಿಸಬೇಕು ಭುಜದಿ
ಸಿರಿಯೊಮ್ಮ ಭವಾದ್ಯರಿಗೆ ತರತಮಭೇದದಿಂದೆರಿಗಿ
ಪೂರೆಯೆಂದಾದಲಿಬೇಕು
ಅನ್ನಪಾನಕ್ಕೆ ಅವಸರ ಬೀಳದಿರಬೇಕು
ಅಂದವರು ತನಗೆ ಬಹಳ ಬಂಧುಗಳು ಎನಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು
ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಲಿ ನಿತ್ಯ ತಿರುಗಬೇಕು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ —

ಅಸೆಯೆನು ನಿಜದಾಸಗೈದಿಹ ಪುಂಸರೆಲ್ಲರಂ ದಾಸರೆನಿಸುವರು

ಹೀಗೆ ವಂಧ್ಯಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಕೃತಿರಾಶಿಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ

ಕೀರ್ತಿವಂತರಾದವರು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಇವರ ಕೂಟವೇ ದಾಸಕೂಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಆರುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ದಾಸಕೂಟ ದ ಅವಳಿ ಪದದಂತೆ ತೋರುವ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವನು ಅರ್ಥೈಸು ವಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವುಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ತೋರಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ —

ವ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು—ಬಾದರಾಯಣರು ಈ ವ್ಯಾಸಕೃತ ವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಒಲ್ಲವರು ಪಂಡಿತರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೆಂತಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ದಾಸಾರ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞರು ದಾಸಕೂಟದವ ರಂತಲೂ ಪ್ರತೀತಿ (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥರು ಪು ೫೭)

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾದಿಂದಲೇ ದಾಸವರ್ಗದ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕೂಟ ದ ಸ್ವರೂಪ ಬಂದಿರ ಬೇಕು ದೀಕ್ಷೆಯ ಕ್ರಮ ಅಂಕಿತ ಪ್ರಧಾನಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮೊದಲಿಗಿರನ್ನ ಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರೇ ಅದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಪು ೧೬)

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪದದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಪದ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಎರಡನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಪದ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತ್ವಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪಂಡಿತರ ಯತಿಗಳ ವರ್ಗವನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟ ಗಳೆಂಬ ಪ್ರಬೇದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾದವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

The words Dasaru and Vyasaru first came into vogue in the time of Purandara Dasa and his religious preceptor Vyasa raja. Later on the disciples of Purandara Dasa were called Dasakutastas. But afterwards the words Vyasakuta and Dasa kuta acquired a different meaning altogether. Vyasakuta meant Those who were well versed in Sanskrit and conversant with the knowledge of the Vedas and the different branches of philosophy. And on the other hand Dasakutastas meant

Those who conveyed the message of the Dvaita philosophy and religion through the Vernaculars

(Karnataka Historical Review—Vol IV
Jan July 1937 Pp 87 95)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿ ನಿಂತವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಗುರಿ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು, ವೇದವಿಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ದೈವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ನಿರ್ದೇಶ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದರೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೇ ದಾಸಕೂಟದ ಧೈಯೋದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಭೆ ದವೇನೂ ಈ ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಇಲ್ಲ ಎರಡೂ ಹೇಳುವುದು ಒಂದನ್ನೇ ಒಂದೇ ವೃಕ್ಷದ ಶಾಖೆಗಳು ಇವು ಭಾವ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಆದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸಕೂಟಸ್ಥರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು, ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಕೈಕಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಮಹನೀಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ

ವ್ಯಾಸಕೂಟವು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ದಾಸಕೂಟವು ಬಂದ ಅಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಮೆ ಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವನ್ನೆ ಒಪ್ಪದಂ ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಜನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಸಮ್ಮಿಶನವಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು

(ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೮ ೫೯)

— ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿದ್ದರೂ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಅವೇಳೆಗಳೆ ನಡೆಯಿತೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಒಂದೇ ಭಾಗವತ

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಡಿತಮೂಢವಾದ ಶಾಖೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಜನಸಂಮುಖವಾದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶಾಖೆ ದಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಿವಿಧವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ ತತ್ವತಃ ವಿರೋಧವಿರದಿದ್ದರೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಹೀಯಾಳಿಕೆ ತೋರಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟದವರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಗಿತ್ತು ? ಮೊದಲು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿದ್ದ ನಂತರ ವಿರಸ ಮೂಡಿತೆ ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೊದಲಾದದ್ದು ಯಾವಾಗ ? ಹೇಗೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ : ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದಿರುವ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಸಾರ ಹೊರಟ ಇವರ ನಡುವೆಯೇ ಹೀಗಾದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

—ಎಸ್ ರಮಾನುಜ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬಿತ್ತಿದ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಬೀಜ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಿತಾದರೂ ಅದು ಚಿಗುರಿ ಹಮ್ಮಿಕರವಾಗ ತೊಡಗಿದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡ ಡ ಪ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನೀಡುವ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಭ್ಯವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರವ ದಿಂದ ಇಟ್ಟ ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಲಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಅವರ ಧೈಯವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ದಿಶೆಯ ಳ್ಲಿ ತ ವೇ ಸ್ವತಃ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀವಾಸರಾಯರಂತಹ ಪಿಷ್ಕರುಗಳನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿಸೆ ಲೆ ತಮಿಳು ಆಳ್ವಾರರುಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪುಷ್ಟಿನೀಡಿತು ಕನ ಡ ವಂದರ ಮೂಗುಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಪೀರಾಧಿಪತಿಗಳಾದವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಭ ವಯನಾ ಡುವುದು ಉಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಪೀರಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ವಂತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೂ ರೂಢಿಗೆ ತರುವಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ನಡೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗಂಡೆಯನ್ನು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಗಳ ಪ್ರಬಂಧ ನೀಡಿತನ್ನಬಹ ದು ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ವೇದಉಪನಿಷತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಸಾರ ತಿಳಿಯಲಿಂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬೆಂಬಲವೂ ದೇಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರ್ಷಣೆಯೂ ಇವರ ನಡೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದರಬಹುದು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ ರದೇ ತದ್ಗು ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಬದಲಾವಣೆ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನತೆ ಇಂತಹದೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ಸೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಸಾಧನೆ ಅವರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಪಿತಾಮಹ ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದೆ ಇತರ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿಲ್ಲರೂ ಇವರನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿ

ಹೋಗಲಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕ ರಣದಿಂದಲೇ ಇರಬಹುದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧೃವಾಂಶ ಸಂಭೂತರೆಂದೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಮೊದಲೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಒಂ | ನವ ಸ್ತೌ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ |

ನಮಃ ಪುರಂದರ ಯೋಗಯಂ | ವಿಜಯಂ ಜಾಯಂ ನಮಃ |

ಇವರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಕಲಕಷ್ಟಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧಿ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಲಭಿಸುವುದೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಅಂತೂ ಇವರೂ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಜನತೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ

ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಪ ರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ರಚಿಸಿದ ಏ ಲನೇಕ ರಚನೆಗಳು ಪಾದರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಗ ರುರಾಜ ಸ್ಮಾರತ್ರ ಮತ್ತೂ ವಿಜಯದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸುಳಾದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿ ರುತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಿಧಿ ಕೀರ್ತರ ಶ್ರೀಪಾದರ ಜಾಪುಕ ಮತ್ತೂ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಬೋಧ ಗುರುವಂಶ ಕಲ್ಪತರು ವಂತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಹ ಅವರ ಯತ್ನಾಶ್ರಮದ ನಂತರದ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗನು ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರು ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮುಂಚಿನ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದನ್ನು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವನದಾಸರು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಚರಿತ ಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಸ ರಾಂಶವಷ್ಟನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ತಂದೆ ಶೇಷಗಿರಿಯಪ್ಪ ಹಾಗೂ ತಾಯಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚಿನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಒಮ್ಮೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ ದನಕರ ಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದನು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಕೀರ್ತನಾಧಿಗಳು ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿನ ಪುರುಷೋತ್ತಮರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಬಾಲಕನನ್ನು ಕರೆದು ಮಗು ಅಬ್ಬೂರು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದೆಯೆ ಪ್ರ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಬಾಲಕನು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಇಗೋ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ದನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಷ್ಟು ದೂರವೋ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದ

ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಉತ್ಪರಿಸಿದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಮೋನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಬ್ಬೂರಿನ ದಾರಿ ತೋರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು ಆದರೆ ಆ ಬಾಲಕ ಅದು ನನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವಿತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಬರುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೆದರಿಯಾಳು ಎಂದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಾಲಕ ನಿಂದ ಅವನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟವರ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆಂದು ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಹರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಅನಂತರ ಪುರ ಪೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಾಲಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತಮಗೂ ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಪಿಷ್ಕನು ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರು ಹರಿಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು ನಂತರ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನ ಭೇಟಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಾಯಿ ತಂಬ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಆ ಬಾಲಕನಾರಿರಬಹುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರು

ಇತ್ತ ಮಗನು ಬಂದದ್ದು ತಡವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿ ಕಾಯ ಬತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವನ ತಾಯಿ ಬಂದ ಕ್ಷಣವೇ ಏಕಪಾ ಹೋತ್ತುಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಲ ಯತಿವರ್ಯರ ಭೇಟಿಯ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದನು ಆಕೆಯ ಮೂತ್ಯ ಹೃದಯ ಮುಂದೇನು ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಆತಂಕಗೊಂಡಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾರನೇ ದಿನವೇ ಶೇಷಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಪುರ ಪೋತ್ತಮರಿಂದ ಅದೇಶಬಂತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಪತಿಗಳು ಅವಾಕ್ಕಾದರು ಆದರೆ ಗುರುವಾಚ್ಛೆ ಮೀರಲಾರದೆ ಪುತ್ರಸಮೇತರಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡರು ಅವರು ಶೇಷಗಿರಿಯನ್ನು ಕರೆತು ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅವನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಸುವರ್ಣ ತೀರ್ಥರು ಸಿದ್ಧರಿರುವರು ಮುಂದೆ ಅವನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಮನಬಲಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಇರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು

ಸುವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ದಿನೇ ದಿನೇ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಲ್ಲಗಳ ನಂತರ ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೀಠಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವೇದಾಂತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಂದದ ಪೂರ್ವಕೀಳಿಗೆಯ ವಿಬ ಭೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಲಿತು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು

ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೊಪ್ಪ ಎಂಬ (ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ದೇವಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಂದರು ಇಬೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿವರದ ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರೂ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಇಬ್ಬರೂ ಯತಿವರರು ಕೇಳಬೇಕೆ ? ಸಮಗಾಮ ದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು ನಂತರ ವಿಬುಧೇಂದ್ರರು ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರನ್ನಿಸಿದ್ದ ರಘುನಾಥರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವನ ವಿದ್ಯಾಪರಿಶ್ರಮ ವನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅತೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದರು ಅಂತೆಯೇ ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ವಸಾರನೆಯಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಭೆಯೊಂದು ನಡೆಯಿತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರ ವ್ಯಾಯಸಧೆಯಲ್ಲಿನ ಕರೀಣವಾದ ವಾಕ್ಯವೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಿಸಿದರು ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ನಾನೊಬ್ಬ ಬಾಲಸಂನ್ಯಾಸಿ ತಾವಾ ದರೋ ವ ಹಾಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳು ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ನನಂಥವನ ಗುಣಕಥೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ನಮ್ರರಾಗಿ ನುಡಿಯಲು ರಘುನಾಥರು ವೆ ಚ್ಚುಗಿಯಿಂದ ನಾಳೆ ಬರೇ ಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಾವು ಇದನ್ನು ವಂನು ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾದರು ಸಂಚಾರದನಂತರ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತಿರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪೂರೈಸಿದ್ದರಿಂದ ವಾಪಸ್ಸಾದರು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾಗಲು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಮರದ ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದಾಯಿತು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು ಇಂಟರ ಹೊರಟು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವದಂತು ಅಲ್ಲಿಯ ವರವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮುಳುಬಾಗಿಲು ವಿಜಯ ನಗರದ ಅರಸರ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಇವರ ಆಗಮನದಿಂದ ದ್ವೈತದರ್ಶನವನ್ನು ಕಲಿಸ ವ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮರಾಢಿಪತ್ಯವನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಕೂಡಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಭಾಗವತದ ಕಥೆಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕನ ದೀಕರಿಸಿ ಹಾಡಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರ ಮಂಜೀನ ಹಾಡಿಸ ವ ಪದ್ಧತಿಯ ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಾವು ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (147) ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಅರಸನಾದ ನರಸಿಂಹರಾಜನು ಇವರ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕನಕಾಭಿ

ಮೇಕ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜ ವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಒಂದು ದೇವರನಾಮ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಉತ್ತರ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಿ ಬರಲು ಅಲೋಚನೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣ ಕೈಗೊಂಡು ಹೋದಲೆಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾತ್ಮಭಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾಗವತಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಕಾಶಿಯ ಕೊಬ್ಬಿದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕಾಶೀರಾಜನ ಸವ ಸ್ವಾಮ ದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸೋತ ಪಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಬಿಟ್ಟು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪಾಂಗ್ಮಂಥ ಮಾಡಲು ಹಯಗ್ರೀವ ವಂತ್ಯೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಪಡೆದು ಮಂಗಳ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದಾವನಸ್ಸು ರಾದರು

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಚನ ಪಟ್ಟಣದ ಅಬ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಾತೀರ್ಥರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಲವು ಕಾಲ ಅದ್ವೈತ ವ ರ ದಿಶೆತ ಮಹಿಸಿಕೊಂಿಸಂತರ ಮ ಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅದ್ವೈತ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜಾರಾಯರ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ತೊಂಬತ್ತೆಯ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜಿ ಎಸಿದ್ದರು ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ ಶ 1404-1502 (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಯ ರು ಪು xii) ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇವರ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ ಶ 1420-1486 ಎಂದು ಹೇಳಿ ತ್ತಾರೆ (ಪುಟ 250) ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಒಂದಾವನಸ್ಸುರಾದುದು ಕ್ರಿ ಶ 1486 (ಪುಟ 37) ಇದು ಮೇಲಿನ ಶರ್ಮಾರವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ ಅಂತೂ 15 ನೇ ಶತಮಾನದ ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಒಸಿಸಿ ಆ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ವರಗೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತೋರಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಯ ರ

ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ

ಅಹಿತಯನನ ಒಲುವೆ ಯೆಂದೆ | ಮಹಿಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ
ಮುತ್ತಿನ ಕವಚ ಮೇಲ್ಕುಲಾವಿ | ರತ್ನ ಕಿತ್ತಿದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ |

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಶ್ರೀಗಂಧಲೇಪನ | ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಮೆರೆದು ಬರುವ ರಿ

- 1 ಶ್ರೀಮದ್ವೀರನ ಸಂಹರಾಜ ನ ಪತೇರ್ಧೂರೇವಣತ್ಯಾವ್ಯಥಾಂ |
ದೂರೀಕೃತ್ಯ ದರ್ಶಿತೋಚ್ಚಲ ವ ಹಾ ಸಿಂಹಾಃನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ||
ಶ್ರೀಮತ್ಕೂರ್ಮವಾಟ ನಾಮಕಪುರೇ ಸರ್ವೇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾ |
ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದಯೋಗೇಂದ ಕೇಖರ ದುರ್ವಿಧೂರ್ಯಾತ ಸಃ ಶ್ರೇಯಸೇ ||

ವಿಶ್ವಹತ್ಯೆ ದೋಷ ಬರಲು : ಕ್ಷಿಪ್ರ ಶಂಖೊ ದಕದಿ ಕಳೆಯೆ ।
 ಅಪ್ರಬುದ್ಧರು ದೂಷಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆ । ಕಪ್ಪ ವಸನವ ಶುಭ್ರಮಾಡಿದ ೨
 ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ನಾಣಾ । ಪರಿಯ ಶಾಕಗಳನು ಭುಂಜಿಸೆ ।
 ನರರು ನಗಲು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ । ಕರಣದಿಂದ ಹಸೆಯ ತೋರಿದ ೩

ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗದೆ ಅವರ ವಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ನಂತರ ಅವರ ಕೃತಿಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುವೆ

1) ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಭಕ್ತಜನರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಗಂಗೆಯನು ಸ್ನೋತ್ರ ಮಾಡಿ ನೈಸಂಹ ತಿರ್ಥದಲೆ ಆಕೆ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರು

2) ಶಂಖೊ ದಕ ಪೋಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಕಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನೊಬ್ಬನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಗುಸು ಗುಸು ಮಾತುಗಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಧವಳ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತರಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಶುಭ್ರಮಾಡಲು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಅವರಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು 7 ದಿನಗಳು ನಿತ್ಯ ಶಂಖೋದಕವನು ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಕ್ಷಿಸಿ ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು

3) ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಪೂರ ಪೋತ್ರವು ತೀರ್ಥರ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮೃದು ಮಲಗಿರಲು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಜಗರವು ಅವರನ್ನು ನುಂಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಂತು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಸರ್ವಭಾಷೆಯಿಂದ ಅಜಗರದೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ಅದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು

4) ಭೀಮರಥೀತೀರದಲ್ಲಿ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಣಪೀಠಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ರಂಗವಿರೂಪದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು

5) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅರುಮತ್ಸಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷಾಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ರಾಜನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಒಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಏನೂ ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡಲು ವಂಧ್ಯಾಸ್ತ್ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಗವತ್ಪೋಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಯಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಂದೊಕೊಟ್ಟರು ಎಂದಿನಂತೆ ಪೂಜಾಭಿಕ್ಷೆಗಳು ನೆರವೇರಲು ರಾಜನು ನಾಟಿ ಪಶ್ಚತ್ತಾಪದಿಂದ ಶರಣಾದನು

6) ಸಾಕುವ ನರಸಿಂಹನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ನಿವಾರಣೆ

7) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಖ ಪಾರಬ್ಧ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವು ಅಸುಯೋಪದರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಸುಖಭೋಗ

ಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲೆಂದೆಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆಗ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ತಾವು ತಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಸೂಯಾಪರರ ಎದುರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದಿಡಲು ಆಗ ಆದೂ ಅವರಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಾಗದೆ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ಯಂತ

8) ಮುಸ್ಲಿಮನೊಬ್ಬನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೋಸುಗ ಮುಚ್ಚಿದ ಹರಿವಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮಾಂಸವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟು ನಿಯಮ ಭಂಗಮಾಡಿದನೆಂದು ಹಿಗ್ಗು ತ್ತಿರಲು ರಾಯರ ಮಂತ್ರಪರನದಿಂದ ಅದು ಹೂವು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾದ ದು

ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರೆದರೆಂದೂ ಹೇಳಲ ಗಿದೆ ಮಹಾ ತ್ವರುಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಇವುಗಳ ನಿಜಾಂಶ ಏನೇ ಇರಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ೩ ಲಾನಂತರ ಪಡೆದ ಜನಾದರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಸಹಾಯಕವಾದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಈ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದೂ ನಿಜವೇ

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜ್ಞ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಗಿರುವ ಇವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರ 101 ರಚನೆಗಳಿವೆ ಇಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಸ್ತಕದಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಇವರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪಣೆ ಉಪದೇಶ ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪಣೆ

ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವೂ ಸುಲಭವೂ ಪ್ರಿಯವೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಭಕ್ತವಾದವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ (ನ ರದ) ಭಕ್ತಭಗವಂತನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಭಕ್ತಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇಂತಹ ಭಕ್ತರೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ರಾದವರೆಂಬ ದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಭಕ್ತಿಯ ನವವಿಧಮಾರ್ಗಗಳ ಹಾಗೂ ಪಂಚಭಾವಗಳ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ

ಸಖ್ಯೆ ಮಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಎರಡ ನೆಯದೂ ಭಕ್ತ-ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಯುತವೂ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವೂ ಆಗಿದೆ ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ತನಗೆ ತೀರ ಪರಿಚಿತವಾದ ಒಡೆಯ ಗೆಲೆಯ ನ್ನಲ್ಲ ಎಲೆಯ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಭವಮಾನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ರೀತಿ ಸುಮಧುರ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಈ ಭಾವಗಳನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅನಂಜನಾ ನಕ್ಕಿ ತಂದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶಾಂತ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ದೇವನ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತುತನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಾಂತಿ ನೆಲಸುತ್ತದೆ ಈ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಷ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ

ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗಳ ಚೆಲುವನ್ನು ಹಲವು ಉಪಮಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದ ಪರವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಂಗ ಎರಲನ ಶ್ರೀ ಮುಕುಟಕಿ ಶರಣಾ

ಸೊಂಪು ನೋಟದ ಚೆಲುವ ಸೋಗಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಶರಣಾ

ಸಂತಿಗೆಯ ಕುಸುಮ ಸಮ ನಾಸಿಕಕಿ ಶರಣಾ

ಗುಂಪುರತ್ನದ ಕರ್ಣ ಕಂಡಲಕ್ಕೆ ಶರಣಾ

ಇಂಪುದರ್ಪಣ ನಿಭ ಕವೋಲಗಳಿಗೆ ಶರಣಾ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ತಾಪು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಇತರರು ಆ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೆಂದು ರಂಗನಾಥನ ನೋಡೂವ ಬನ್ನಿ ದಿವ್ಯವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹನ (48) ಅಪ್ಪಾನಿಸುತ್ತಾರೆ

ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಂತು ಪಿತನೆ ನಿನ್ನ ಎಂತು ವರ್ಣವೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಪಾಲಿಸನ್ನೆನು ನಿರಂತರದಲಿ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6) ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅವನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಡಿತೋರಿ ಸುತ್ತಾರೆ

ಎಚ್ಚರವಿರುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವನನ್ನು ನೆನೆದು ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಈ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಅವನ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯೇ

ಇಂದಿನಿರುಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದೆ ಕಂಡನೆ ಗೋವಳನ

ಅನೆ ಮುತ್ತಿನ ಪೆಂಡೆಯ ಕಾಲಂದುಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ
ಜಾಣನಂಗಜನ ಪಿತನ ಕೈಯ ವೇಣು
ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಕಂಕಣ ಹೊನ್ನುಡಿ ಘಂಟೆ
ವಾಣಿಯ ರಚನೆ ಎಲ್ಲಿ (ಯು) ಈ ಗೋವಳನಾ (ಅನು 3 ಕೀ 1)

ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಹಿಗುವ ಅನಂದವನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಸದಾ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತೋತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದವನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಾಣಿಸಬಹುದು ಯಾರಾದರೂ ಇದೇನು ಹುಚ್ಚೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದವಾಗಿದೆ

ಆಕಾಶದ ಆಳವನ್ನು ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರರಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಲ್ಲವೆ —————
—————ಕೊಳದ ಆಳವನ್ನು ತಾವರೆ ಬಲ್ಲದ್ದು ದಡದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ
ಗಿಡಮರ ಬಳ್ಳಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆಂದು ಇಂತಿವೇ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಅರಿತವರಿಗಷ್ಟೆ ಅದರ ತೀವ್ರತೆ ಅರಿವಾಗುವುದು (ಅನು 2 ಕೀ) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಪಾಶ್ಯ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರದು ಎತ್ತಿದತ್ತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ವನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ದೊರಕಿರುವುದೇ ಹಿರಿತನವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನದಾಸನೆನಿಸುವುದು ಆ ಜನ್ಮ ಸ ಕೃತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ

ಅನ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನರಿಯದೆ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೆನೋ
ಅನ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಬಂದಂ ಇಂದಂ
ನಿನ್ನವನೆನಿಸಿದೆ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆನ ಮನ
ನಿನ ಲೈರಗಿತೋ ನೋಯ ದಂತ
ಎನ್ನ ಪೊರೆದು ಪಾಲಿಸೋ ದೀನನಾಥ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ (12)

ಒಮ್ಮೆ ತನುಮನಧನವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಬಳಿಕ ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಯಾರೂ ಖನನ ಮಾಡಲಾರರು

“ಕರುಣದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು
ನಿನ ಚರಣ ಕವಲ ಕೊಪ್ಪಿಸಿದ ಒಳಿಕೆ
ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಮರಳುವಾಡುವರೆ
ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೂಲೆ ಸುಂಕಉಂಟೇ ದೇವಾ (ಉಗಾಭೋಗ 14)
ಕರಣಾಕರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಡಿಯೊಳಿಟ್ಟುಕಾಯೋ ರಂಗೂರಲ

ಸರ್ವವೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವೇನ್ನುತಾ, ಆತನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗೆ ಶರಣಾಗಿ ದ್ವಾರಿ, ಶರಣಾಗಿ ಬಂದ ತನ್ನ ಗುಣರೋಷವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ರಕ್ಷಿಸೆಂದಂ ಭಗ

ವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನು ಭಗವಂತನನ್ನ ಮಿಂಡಿತಾ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಒರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನಾ ಧೀನ ಶರೀರ ಕರಣ ಚಿ ಪೈಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷ ನಿರಯಗಳು
ಅಂತರಾತ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ
ಮಿಂತೋ ಚಿತ್ತವಿನ್ನೆಂತೋ ಪಾಲಿಸೋ ರಂಗವಿರಲ
(ಸ ಛಾಂ 30)

ಪನ್ನಗೇಶಶಯನ ಪ್ರಹರೇ
ಇನ್ನು ಬಿಡೆನೊ ಬಿಡೆನಯ್ಯಾ ಸಂಪನ್ನ
ಎನ್ನ ಗುಣ ದೋಷವರಸದೆ
ಇನ್ನು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

ಕೆಲವರಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಧನದಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ
ಸಂತೋಷ ಉಂಟ ದರೆ ಈ ದಾಸರಿಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುವುದೇ ಸಂತಸದ
ವಿಚಾರ ಉಗಾಭೋಗ (40) ಅವನ ಕಾಮ ಜಪದಿಂದ ದೊರೆಯುವಂತ ಸುಖಕ್ಕೆ
ಸಮನ ದದ್ದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಸಖ್ಯ ಈ ಭಾವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಜುಗಾರ ಸಂಬಂಧ
ಪ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಈ ಭಾವವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನನು ಲಭುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತ
ನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವೋಹಿ ಹೂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನೊಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ನಿಂದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿವಿ ನೀ ಸಾಕಲ ರದೆ ಜಗದೇಶ ಕಾರಣ ಪುರ ಪನೆ ಕೃಪ್ಪ (ಕೀ
47) ಎಂದು ಆತನನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ವ ಧೈಯ ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ಪಾರ್ಥನ ರಥಕ್ಕೆ
ಸಾರಥಿಯಾದುದನು ಬಲಿಂ ಮನೆ ಕಾದುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನೆನಪಿಸಿ ತ್ತಾ
ನೀನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆಫಾದಮೇಲೆ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಪ್ಪಾ ನೀನೋ ನಿನ್ನ ದಾಸರೋ
ಎಂದು ಲಭುವ ಗಿ ಭೇಡಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಈ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ
ವಿನೂ ಅಗಬಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ ನೀನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೋ
ಪಾನಾ ತೆರದಿ ನಿಧಾನಿಸಿ ನೋಡುಂ ನೀನೇ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾದ ಮೇಲೆ
(ಕೀ 31)

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತೆಪ್ಪನೆ ವಾಸಮಾಡ ತ್ರೀಯೋ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ
ಅಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರಲೋ ಎಂಬ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ

ಹಾಕಿರುವ ರೀತಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಲಿಗೆಯ ಮಟ್ಟ
ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲೋ

ಬೇಸರದೆ ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ

ಪಾಸವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೋ

(ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ಮಧುರ ಮಧುರ ಭಾವಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಗೋಪಿ
ಯರು ಶ್ರೀಮಾದರಾಜರು ಇವರ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ
ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬಿತ್ತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಜೀವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ
ಹಾತೊರೆಯುವುದನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಈ
ಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರಚನೆ ಇವರ ಮಧುರ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ
ಆತ್ಮಾರದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು

ಸದ್ವೈರಾಡಲು ಬಿಡವೋ ನಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು (ಕೀ
55) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಕಲ್ಪತನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ನನ್ನ ಕೈ ಎಳೆದು ಬಳೆಗಳನ್ನು ವರಗಳೆಂದು ಪದಕಗಳನು ಸದ್ವೈರಾಡಬೇಡ ನನಗೆ
ಹಿಡಿದು ಡಾಬಿನ ಗೆಜ್ಜೆ ಸದ್ವೈರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ ಈಗ ನನ್ನ ಅಧರಾಮೃತವನು
ನಿ ನು ಸವಿದಲ್ಲಿ ಸದ್ವೈರಾಡ ನನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದರೆ ಆತ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾಗುವು
ದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭೇಟಿಗೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ ಪ್ರೇಮಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡದಿ
ರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನೊಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರ ರೆಗೆ ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸಂದ್ಭಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತದೆ ಆ ಸಂದ್ಭಿ ಕೇಳಿದಾಗಿನ
ಗೋಪಿಯರ ಕಳವಳ ಕೇಳಿದ್ದಾ ಕೌತುಕ ಕೇಳಿದ್ದಾ (ಕೀ 16) ದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ

ನಂತರ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ
ಹೊ ಗೆಜ್ಜೆ ದ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿ ಇರಲಾರವೆಂದೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಆತ ನನಗೂ
ನಿಮನ್ನಗಲಿರುವುದು ಕಷ್ಟ ಹೋಗಿ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡುವೆ ನನ್ನ ಮಾವ ಮಲ್ಲಯಂದ
ನೋಡಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದೂ ಅಭಯವಿತ್ತರೂ ಇವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ
ನಿನ್ನಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗಿನ್ನಾರು ಇಲ್ಲ ರತಿವತಿಸಿತ ಎಲ್ಲವೂ ನಾನೇ ಎಂದು ಗೊ ಳಾಡು
ತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಳ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು
ಒಡುತ್ತಾನೆಂಬ ತಂತಿ ಆತನು ಇವರನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾಡೆ ಇಡಲು ಒಬ್ಬ
ಮಗ ಮನ್ನಥ ಸಂಪ್ಪು ಬೂದಿಯಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯೇ

ಇಲ್ಲ ಇವರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯ ಟ್ಟಿರೂ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿರೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ ನೊಂದೂ ಕೊಂಡು ಕಡೆಗೆ ದಾರಿಕಾಣದೆ ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 43) ಕೃಷ್ಣಗೋಪಿಯರ ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ನೀಳವಾದ ವೃತ್ತನಾಮ ಚತುರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ತಣುಕುಗಳು ಇಂತಿವೆ

ಮಾರನಯ್ಯನೆ ಕೇಳು ಅಲಿರುತಿಹ ಸಾರೇರು ಬಲು ನಿಪುಣರೋ
ನೀರಜಾಂಬಕ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನವ ನಿಮಿಷಾರ್ಥದೊಳು ಸೆಳೆವರೋ
ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳು ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯಿರಿಹೊ
ಬಿಲ್ಲಿನುತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ
ಖುಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನನು ಕಳುಹಿ ಕರಸಿದರಲ್ಲಿ
ವಲ್ಲಭಿಯರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಮೆರೆವೆ
ನಾರೀಹಾರಕಿರೀಟ ಕಂಡಲಯುಗ
ಮಾರಕೆ ಏಯ ಮೂತಿಲಿಂದಲದರೆ ಮನಸೆಮ್ಮೆಳೊಂದಾಗದೆ
ನಾರೀರೊಲುಮೆಯುಂಟೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ನನ್ನಾತ್ಮಕೆ ದೂರ್ವರೇ
ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವೆ ನೋಡಬೇಕೆನುತ ನಮ್ಮಾವ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸಲದಕೆ
ಇಲ್ಲದಪವಾದ ಈ ಸುಳ್ಯು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀ
ವೆಲ್ಲಿ ಸೃಜಿಸಿದಿರಿ ಸರಿಯಲ್ಲ ನಿಮಗಿಳಿಯೊಳಗೆ

ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಬೆಂದೂ ಬಸವಳಿದು ನಡೆಯಲಾರಳು
ನುಡಿಯಲಾರಳು ಆತನ ಕಾಣದೆ ಕಾತರಿಸುವ ಮನದಿಂದಾಗಿ ಊಟಸೇರದು ನಿದ್ರೆ
ಬಾರದು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆ ಆನ ಭವಿಸುತ್ತಾ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಸಾಕವ್ವ ಎಂದು
ಉದ್ಗಾರಮಾಡುತ್ತಾಳೆ (17) ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಬಲ್ಲಿನವ್ವಾ ಲಕುಮಿಯ ನಲ್ಲ
ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತನುಹೊರೆಯೊಲ್ಲನವ್ವಾ (11) ತರೀರದ ಭಾರ ತಡಿಯಲಾರೆ
ಮನ್ನಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಈಡುಮಾಡಿ ಹೊರಟಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ವಂದಾನಿಲ
ತ ಕಪಿಕಗಳ ಕಲರವ ಚಂದ್ರಕಿರಣ ಎಲ್ಲವೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಲಿವೆಯೆಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ
ಅವನು ನನಗೆ ಸುಳ್ಯು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿವೆ ವನಿತೆಯರನ್ನು ಕಾಣಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಇವನಿಂದ
ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟತಪ್ಪದ್ದೆಲ್ಲ ಎಂದು ಮರಗುತ್ತಾಳೆ ಮಗದೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ
ಸೇರಿ ವಿಹರಿಸಿರುವ ಜಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ನೆನಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ವಿರಹತಾಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು
ಸುತ್ತಿವೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯದ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ರೀತಿ ಹೃದಯ ಸ್ಫುರ್ತಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ವನದೇಗಗಳು ಈ ಲತೆವೆಗಳೆ
 ಈ ನದಿಪುಳನಗಳು ಶಶಿವಿಲೆಗಳು
 ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲು ಶುಕಪಿರವ
 ಯಾಕೆ ಮಾಡವನ ಮರೆಯಲೀಯದಿವೆತ್ತಿದಿ (ಕೀ 7)*

ಕೃಷ್ಣ ಮದುರೆಗೊಡುವ ನಂತರ ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿರಹ ತಾಪವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಈ ತರಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣ ಅಂತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ಮರಾಠಿಪತಿಯೊಬ್ಬರು ಇಷ್ಟು ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟಿಬಲ್ಲರೇ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡೆದಂತಿದೆ

ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾಯಿಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸುಮಧುರವಾದುದು ಮಿಗಿಲಾದುದು ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲಾಕ್ಷಿ ಯಿಲ್ಲದೆ ತೋರುವ ಪ್ರೀತಿ ಅಸದಳವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮುಂದಾಡುವುದು ಅವನ ಒಗ್ಗು ಅತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸುವುದು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುವುದು ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದ ಗೋಪಿಯರ ಪತ್ತಿರ ಅವನನ್ನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ವರಾಹಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತುಂಬ ವನ್ನೋಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳೆಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಆ ದಾಸ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಆಳದ ಅರಿವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆಯ ಕಣ್ಣು ಪಂದಾಡದೇ ಎಲ್ಲೋ ದೂರದಲ್ಲಿ ಆಡುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಸಹಿಸಳು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲೂ ಅರಸಿ ಸುಸ್ವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರು ವಾಗ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಟ್ಟಿದ ಬೆರಳು ಉಂಗುರ ಪದಕ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಿದೆ ಈ ಆವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸರಿಸಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆ ದುರಿಗೆ ಇರದೆ ದೂರವೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ? ಎಂದೂ ಮಂನಿದು ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣ (ಕೀ 9 10) ಮೋಹಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಇವರ ಎರಡು ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿದರೆ ಬೆಲುವಾದ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕಿ ತೆಂಬ ಭಯ ಬೇರೆ ಯಶೋದೆಗೆ ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೂ ಎಂದು (24) ಹಲುತ್ತಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಮುಂಯೇ ಕುಳಿತು ಬೇಸರವಾದೀತೆಂದು ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣಾಬಾರೋ ರಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯು

- 2 ಅಂಡಾಳ ನಾಚ್ಚಿಯಾಳ ತಿರುಮೋಯಲ್ಲಿ ಇಂತೆಯೇ ವಿಲಾಸುತ್ತಾಳೆ 10ನೆಯ ತಿರು ಮೋಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಗಿಡುಳ್ಳಗಳು ಹೂಗಳು ಪಕ್ಷಿಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯವಯವದ ಶೋಭೆಯನ್ನೂ ನುಡಿಗಳೆನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿರಲು ಅವುಗಳಿಂದ ಬಹಳ ವಾಗಿ ನೋಡ ನಾಯಕಿ ಇನ್ನೂ ಬೀವಿಸುವ ಆಶೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರಾಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳವಾರ ತಿರುನೆಂದುದಾಂಡೆಹಂ ನ 25ನೇ ಶ್ಲೋಕವನು ಉದಾಹರಿಸ ಬಹುದು

ತ್ವಾಳಿ (33) ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರೋಫು ಬಾಲಬಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಅತ್ಯೀಯತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತ ಬಗವಂತನನ್ನು ಅರೆಗಳಿಗೆಯೂ ಕಾಣದೆ ಇರಲಾರನೆಂದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಈ ಕೃತಿಗಳು ವ ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ

ಯಶೋದಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೇ ? ಮತ್ತೆ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಟಕೊಡುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಅನಂದ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಕುಡಿದು ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ನೀರ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತೆ ಹೆಂಗಸರು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆಸಿಡುತ್ತಾನೆ ನಿನ್ನ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರಂತೆ ಒಂದು ಮೋಸಮಾಡ ತಾನೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಅವನ ಆಟಗಳು ಯ ಶೋದಯ ಹತ್ತಿರ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ವ ಗನಿಗೆ ಬ ದ್ವಿಕರಿಸುವಾರದೇ ಎಂದು ಬೈಯಂ ತ್ತಾರೆ ಆ ಹೆಂಗಳೆಯರು (ಅನು 3 ಕೀ 15)* ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಯಶೋದ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರ ರಂಗಯ್ಯನ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರ

ಸಾಕು ನಿಮ್ಮ ದೂರಬಲ್ಲೆನು

ಈ ಕುವರನಾಕೃತ್ಯ ಮಾಳ್ವನೆ (ಅನು 3 ಕೀ 3)

“ಏನು ಸುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ನನ ಮಗನನ್ನು ದೂರುತ್ತೀರಿ ಅಂತಹುದನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕಂದ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂದು ಭಿ ಮಾರಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ

ಅವಳಿಗೂ ಗೊತ್ತು ತನ್ನ ಮಗ ತುಂಬನೆಂದು ಹಾಗೆಂದು ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಅತ್ತ ಕಳುಹಿ ಒಳಗೆ ಒಂದು ಮಗನನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯಪ್ಪಾ ಸಾಕಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂದು ಗದರುತ್ತಾಳೆ

ಹೀಗೆ ಗರಿಗದರಿ ಸಾಗುವ ಕ್ಷನೆಯ ಬರೆಹಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ ಓದುಗರ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತುವಂತಿವೆ

ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಲಾಲಿ ಹಾಡುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ (21 50) ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿನೆ ಗುಮ್ಮ ಬುದನೆಂದು ಪೊ ರ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೆದರಿ

3 ಪರಿಯಾಳಾರ ತಿರ ಮೂಳ ಯ ದ್ವಿ ಇಂಪ ಮೋಷಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಉದಾ ಎಲೆ ಗ ಣತಾಲಿಯ ಯಶೋದಯೇ ನಿನ್ನ ಮಗ ಮಾಡಿದ ತುಂಟತನ ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೇ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗದು ಹ ತುಂಟತನಗಳನ್ನು ಮಾಡ ವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಎಂದು ಅಪನ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣನೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿದೆ (ಅನು 3 9) ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹರಿಗೆ ವಂಗಳ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಅನು 3 ಕೃ 11)

ಅತ್ಮಶೋಧನೆ

ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಅತ್ಮಶೋಧನೆ ಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ (ಬಕ್ಷ) ಈ ಹಂತ ದಾಟಿಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗುವುದು ಹಿಂದೆ ದೇವನನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಹಲವಾರು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ನೋಂದು ಬೆಂದು ಕಾಲಕಳೆದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸಿ ತಾ, ಹತ್ತು, ಹುಪಾರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಆತನನ್ನೇ ನೆನೆಸೆದಿದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ದಯಾಮಯನಾದ ಆತ ದಯೆಗೈಯದಿರಲು ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಆತ ನಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಭವ ದೂಡಿ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವು ಮೂಡಿ ಆತನನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭಜಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದು ತ್ತಾರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ನೋಂದು ಬೆಂದು ಪರಿಪಕ್ವನಾಗ ವವರೆಗೂ ಕಾಯುತ್ತಾನೆ ಒಮ್ಮೆ ಒಲಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಎನನಾ ದರೂ ಮೌಢ್ಯವನು ಆ ಜಗನ್ನಿರಾಕಾಶ ಕೆ

ಶ್ರೀಪಾದರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರುವೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಮೊರೆಯಿಡುವುದನ್ನು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ನೀ ಕರುಣೆಯೆಂದು ನಿನ್ನ ನಾ ವ ರೆಹೊಕ್ಕಿ

ನೀಕರಿಗದೆ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಯಯ್ಯ

ನಿನ್ನವನೆಂಬೆ ನಾನು ಮತ್ತನೂವನರಿಯೆ ನು

ನಿನ ವನೆಂಬೆ ನಾನು

ಕಂದರ್ಪನೆಂದೆಂದು ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡೋ

ಮೃಂದಾರಕಾಧೀಶ ರಂಗವಿರಲ (ಸುಳಾದಿ 2-4)

ನೀ ಕರುಣಾಕರನೆಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನರಿಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ ಮೃತ ಜಪ ತಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವ ನೆಮನೆಗೂ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯ ನಾಮಾತ್ರಯವಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಕೃಪದೋರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ

ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾತ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಂಟಿ

ಮನುಲೋಕದಲ್ಲಂಟಿ ತನ ಪರೀಣವಲ್ಲಭ

ಅಮೃತ ಒಸರುವ ಪದಪದುಮದ

ನೆಳಲ ನೆಲೆವನೆಯಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸೊ ರಂಗವಿರಲ (ಸು 2 7)

ಬೆಂದ ಸಂಸಾರದಿ ಬಂದು ನೋಂದು ಬಳಲಿದನಯ್ಯ
ನಂದನಂದನ ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

ಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯ ದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಜಪಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ಡಂಭಾಚಾರ ತೋರುವವರಿಗೆ
ವ ನೆಮನೆ ಅಲೆಯುವವರಿಗೆ ಏನೂ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ
ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಪ್ಪುಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ವುದಿಲ್ಲ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ
ವಿಲ್ಲ ವ ನವು ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ ಅದರೆ ನೀ ಈ ಅವಗಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ
ನನ್ನನ್ನು ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ ಅಜಾಮಿಳನಿಗೆ ಮ ಕ್ರಿಕೊಟ್ಟ ಪ್ಯಾತಿಯ ನ್ನು
ಕೇಳಿ ನಾ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತರಣಾಗಿರುವೆ (ಕೀ 22) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಭಗವಂತನನು ಎಂದೂ ತಿಳಿದೇನು ? ದಾಸರ ಸಂಗವೆಂದೂ ದೊರಕೇತು ?
ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ (58) ನೀನಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನಾರು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ? ನಿ ನಲ್ಲದೆ
ಅನ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ದುರಿತ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ
(61) ಹರಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆದರೆ ಸಾಕು ನರಕ ಬಯವಿಲ್ಲವೆಂದಿರ ವಾಗ (30-5)
ತಾನೆಷ್ಟು ಭಾರಿ ನೆನೆದರೂ ಹರಿಯೇಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ
ನಾನೇನು ಬೋಗಭಾಗ್ಯ ಬೇಡಿಬಂದಿರುವೆನೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯ ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಕಥಾ
ಮೃತಕೊಡು ನಿನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಕೊಡು ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವ
ಭಾಗ್ಯಕೊಡು ಸಾಕು (5) ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು
ನಾನೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದೂ ನೆಲಸು (27) ಎಂದು
ಒಡೆ ತ್ತಾರೆ ಅವನು ಒಲಿಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ನಾನೇ
ಸಜ್ಜನನಾದರೇ ಇಂತ ಹೀನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಗರಗುವೆನೇನಯ್ಯ ? (28) ಗೊತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ ನಾನಿಂತಹ ತಪ್ಪುಗಳನು ಮಾಡ ತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನ
ತಪ್ಪನು ಮನಿ ಸಿ ಕಾಯ ಬೇಕೆಂದು ಅಗ್ರಹಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತವ ರ ಸಂಗ ಎನ
ಗಿತ್ತು ಸುತೋ (8) ಎಂದು ಮೊರೆಯಿ ಡುತ್ತಾರೆ ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ತನ್ನ
ಭವದೋಖಿ ಹಿಂಗಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವಾಗಬಹ ದೆಂಬ ಹಂಬಲ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ
ವ ನೆಗೆ ಬಾ ನೀನೇ ಗತಿ ಬೇಗನೆ ಉದ್ಧರಿಸು ನಾನಿನ್ನ ಸೇವಕ (35) ಎಂದು
ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಅಪ್ಪಾನನೀಡುತ್ತಾರೆ ತಂದೆ ಕಾಯ ಯ ರು ತಮ್ಮ ಕಂದನ ಅ ಪಗಣಾ
ವನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಿಡುವುದು ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ
ಭನತೆಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ (ಅನು 3 17) ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನ ದಿದು ಬೇಡುವ ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಬಗವಂತನು
ಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನದ ಚಿತ್ರಣವಾಗಿದೆ ಅನ ಬವದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ
ತಯಾರಾಗಿ ಬಂದ ಈ ರಚನೆಗಳು ಉನ ತ ವ ಟ್ಟಿದ್ದವಾಗಿವೆ

ಕಡೆಗೆ ಇಟ್ಟಾಂಗೆ ಾರುವೆನೋ ಹರಿಯೆ ಎನ ದೊರೆಯೇ (4) ಹಾಲ
ಲ್ಲಾದರೂ ಅದು ನೀರಲ್ಲಾದರೂ ಅದ್ದು ನಿನ್ನನೇ ನಂಬಿರುವೆ (32) ಎಂದು
ಹತಾಶೆಯಿಂದ ನ ದಿಯುತ್ತಾರೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆತ ಒಲಿದ ದಿದ್ವಾಗ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ
ವಕಾಡ ವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾಯಲಿ

ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ತರೀರವನು ಕಳೆಯ ಲೋ

ಪರಂವತವನೇರ್ಮರ ಕಲೋ ಕೃಷ್ಣ

ಗರಳ ಮಡ ವನ ಧುಮುಕಿ ಉರಗ ಫಣ ತ ಕಿಯಲೋ ()

ಎಂದು ಕೇಳ ತ್ತಾರೆ

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪುನೀತರಾಗಿ ಬೇರೆಯ ವರಿಗೂ
ಅವನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಹರಿಯಗುಣ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರೋ (ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 8)

ಕಿರಾತನನ್ನು ಒಲಿದ ಆಹಲ್ಯೆಯ ನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶಬರಿಯ ಎಂಬಜನ್ನು ತಿಂದ
ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾಮಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ನಾನಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ

ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರ ಮತ್ತೆ ತಾ

ನನ್ನರಿಗೊಪ್ಪಿಸದೆ ಮುನ್ನಿನ ಘನವೆ ಕಳೆದಿನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ

ಘನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಶ್ರೀ ರಂಗ ವಿರಲನ್ನು

ಎಂದೂ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರನ್ನೆಂದು ಸಲಹದೆ ಬಿಡನೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಸಂಪಾದಿಸಿದನಂತರ ಆತ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಭಕ್ತ
ನನ್ನು ಕೈಬಿಡ ವುದಿಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತ ಅರಿತು ಪಾಪಮಾಡ ವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆತ
ಅರಿಯ ದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಹರಿ ಎಣಿಸೆ ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು (ಅನು 3 ಕೀ 28)
ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ಉಪದೇಶವಾಣಿ

ತಾವು ಪಡೆದ ಸಂತೋಷವನು ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಹಂಚುವ ಆಸೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಅಂತೆಯೇ ಇತರ ಮನ ಜರಿಗೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೆಟ್ಟಿ ಹರಿಯ ನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕೆಡ
ಬೇಡಿರೆಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರು ಇದಕ್ಕೆ
ಹೊರತಲ್ಲ ತಾವು ಕಂಡ ಸತ್ಯವನು ಇತರರು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಾನವ
ಲೋಟೆಯ ಉದ್ದಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತವರೆಲ್ಲರ ಸಹಜ ಗುಣ

ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟಿ ಕೆಡಬ್ಬಾಡೆ

ವಿಕಟದಲಿ ಮಾನವರು ಕೆಟರಲ್ಲರುನಿಜ (ಕೀ 1) ಎಂದು ನರಕಾಸರೆ ಅಂದು 1 600ಮಂದಿ ಹೆಂಗೆಳೆಯರನ್ನು ತಂದೂ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಳನ್ನೂ ಒಬ್ಬಳಿಲ್ಲ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ದುರ್ಯೋಧನ ನಹುಷ ಇವರನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಏನೆಲ್ಲ ಮರೆದರೂ ಏನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಿಭೀಷಣ ಧೃವ ಹನುಮಾದಿಗಳು ಹರಿಯನು ಭಜಿಸಿ ಸಕಲ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದರು ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಪೇಳುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಯಾರಿಗೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ರಂಥವರು ಪಾಡುಪಡಬೇಕಾಯಿತು ವ ನುಷ್ಯನು ಸ್ಥಿತವಂತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಬರುವರು ದರಿದ್ರನಾದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಕೊಡ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯ ದೆಲ್ಲ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ (ಕೀ 15) ಎಂದು ಸಂಸಾರದ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಿಗಳ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ಯಾರೂ ಯಮನಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತಡಮಾಡದೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯ ದೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 19) ಮಾನವ ಜನ್ಮ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹರಿಯ ಚರಣಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಜನ್ಮ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (54)

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಯಾರೂ ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡದಿರಲು ಏನು ಭ್ರಮೆ ಈ ಜನರಿಗೆ ಏನು ವಾಂಛಲ್ಯ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಾಣವನ ಂಗಿ ಮೀನು ಮೋಹ ಹೋಗುವಂತೆ ಇವರು ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ

ಏನು ಭ್ರಮೆ ಮನುಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ

ಮೀನು ಗಾಣ (೪) ವ ನುಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತೆರನಂತೆ

(ಅನು 3 ಕೀ 4)

ನನ್ನ ಮನೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನನ ವ ಕ್ಕಳು ಎಂದು ಸಂಸಾರ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಾ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಒದ್ದಾಡುವ ಮನುಜರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೇ ಅವರನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತವೆಂದು ವ ಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾ ರಂಗವಿರಂಜನ ನಾಮಸ್ತರಿಸಲು ವಿಗಡ ಸಂಸಾರ ಹಗರಣ ನೀರುಗಳೆಳೆಯಂತೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಉಪದೇಶಮಾಡ ತ್ತಾರೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಲ ಕೀರ್ತಿ ಧೈರ್ಯ ಅರೋಗ ಆನಂದ ಅಜಾಡ್ಯ ವಾಕ್ಟುತ್ವ ಮುಂತಾದ ವು ರಂಗವಿರಲನನ್ನು ಹನುಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಂಸಾರ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದೇ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಬೆಕ್ಕಿ ಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು ಸರ್ವ
ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮೊಂದೆ ಮಂತ್ರಿಯ ಬಯಸುವೆಗೆ
ಸತಿ ಅನುಕೂಲ ಬೇಕು ಸುತನಲಿ ಗೆಣಬೇಕು
ಮಂಕಿವಂತನಾಗಬೇಕು ಮತ ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು
ಜಪದ ಜಾಣುವೆ ಬೇಕು ತಂದನೇಮದೆ ಬೇಕು
ಉಪವಾಸ ವ್ರತ ಬೇಕು ಉಪಶಾಂತವಿರಬೇಕು
ಸುಸಂಗ ಹಿಡಿಯಲಿಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗ ಬಿಡಲಿಬೇಕು
ರಂಗವಿರಲನ್ನು ಬಿಡದೆ ನೆರೆ ನಂಬಿರಬೇಕು (ಕೀ 37)

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವವನಿಗೆ ಸುತ ಮಂತ್ರಿಯ ವಾತಾವರಣ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಒತ್ತಣವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿರಬೇಕು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗ ಇರಬೇಕು ಜಪ ತಪ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನೇಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತ ಕೆಟ್ಟ ಸಂಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ ಜನರನ್ನು ನೀತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಫಲವದ್ವರ್ತನ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕ್ಷಾಂಕ್ಷೆ ಇವರದು ಇವರ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಮಿಡಿಯುವ ಹೃದಯದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ ಓದುಗರಿಗೆ

ಕತ್ಯುಪ್ರತಿಪಾದನೆ

ಗುರು ಮಧ್ವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ ಪರಮತಗಳ ಮಿಡನೆ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ತಾರತಮ್ಯ ಮೊದಲ ದ ವಿಷಯಗಳು ಶ್ರೀಪದರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ ಇವರ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಮಾಧ್ವ ತತ್ತ್ವ ಪಚಾರವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿದೆ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಒಗ್ಗಿ ಬರೆಯ ತ್ತಾ ಶ್ರೀ ಪಾದರು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮುದ್ರದ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಣಿಮುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗ ವೃತ್ತಪಾಮಗಳೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಚಿನ್ನದ ಚೌಕಟ ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವ ಕಂಠ ಹಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯದಿಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ—ಯಾವುದೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರು ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭೃಗುಮುನಿಯ ವೃತಾಂತದ ಮೂಲಕ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭೃಗುಮುನಿಯು ಹರಿ, ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಮುನಿಜನಗಳಲ್ಲಿ ತರ್ಕ ಮೊದಲಾಗಲು ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಅರಿಸಬ್ಬಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು

ಹೊರಟು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಭೈಗುಮುನಿಯು ತನಗೆ ವಂದಿಸದಿರಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನಿಂದಿಸಲು ಅವನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಹರನನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಹರನು ಭೈಗುಮುನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೆಂದು ತಪ್ಪು ಕೊಳ್ಳಬರುತ್ತಾನೆ. ಮುನಿ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿ ಇವನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಈಶ್ವರನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಾನೇ ಕಾಲುಕೆರೆದು ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಅಂಗವಾಗಿ ಅವನ ಎದಿಗೆ ಒದೆಯು ತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವು ಅವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುನಿಯು ಕಾಲಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಭೈಗುವು ಮುನಿಯು ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೇಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ. ಸಮುದ್ರವ ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಹರಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದು ಗಡೇಂಧ್ರನನು ವಿಷ್ಣು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು ರಾಜಸೂಯೆಯಾಗದಲ್ಲಿ ಭಿಷ್ಣುನು ಕೃಷ್ಣನೇ ಅಗ್ರವ್ಯಾಜಿಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಹರಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಘಂಟಾಘೋಷ ವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪೊಡವಿಮನುಜರಲ್ಲಿ

ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗಕೆ ರಂಗವಿರಲ(36)

ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನ ಶೈಲಿ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಹಲವಾರು ಪ್ರರಾಣದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಹರಿಹರರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ತಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಪಾದಿಸಿ ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರಳು ಜನರು ಹರಿಹರರ ಚರಿತೆಯನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವುದು (60) ಎಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗೆಂದು ಇವರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತಾರೆಂದಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೊಂಡಾಡ ವ ರಿ ತಿ ಮಾಡ್ತು ಮತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಮೊದಲು ಹರಿ ನಂತರ ಈಶ್ವರ ಹರಿ ಶಾತ ಹರ ಮೊಮ್ಮಗ ಹಸಳೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜಟಾಮಂಡಲಧಾರಿ ಕೈಲಾಸ ಗಿರಿಯ ದೊರೆ ಭೂಭೂಷಣ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಹರನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಹರಿಯು ದಯೆ ದಿಂದ ವಿಷವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿಯೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡ ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಕೃತಿ ಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರ ನಡುವಿನ ಒಂದು ರಸ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ತಾತನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮೋಹಿನೀರೂಪ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡು ತ್ತಾನೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಮೋಹಿನೀವೇಷ ಧರಿಸಿ ಹರಿ ಬರಲು ತಾನೇ ಮೋಹಪರ ವಶನಾಗಿ ಹಿಡಿಯ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವೆಂದರಿತು ನಾಚಿ ಕ್ಷಮಾವಣೆ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ.

ಇಂತ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹರಿಯನೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಹೋಗಲಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನೊರೆತು ಪೊರವ ದ್ವೀಪವಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ನಾರಾಯಣನನ್ನು (29) ಕೆಂಗಳಿದ್ದಾತಕೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದೆ (12) ಎಂದು ಶ್ರೀರಂಗನನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿದವರನು ಕಾಯ್ದುನಮ್ಮ ಸೂರ್ಯನೇ ಈ ಪ್ರಭಾವ ಸುರಮುನಿಗಳ ಸಂಜೀವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ನಮ್ಮ ಪೊರವ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಶಾವತಾರವನ್ನಂತೂ ನಾನಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ನರ ಸಿಂಹಾವತಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ವಾಂಛೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ಇದು ಪಡೆದಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ (31-50 ಮೊದಲಾದವುಗಳು) ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ಮರಿಸಿಹ ಪ್ರಾಧುರ್ಭಾವದಂತಹ ವೆಂಬ ದೀರ್ಘ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತನಿಂಹ ಪ್ರಾಧುರ್ಭಾವ ವೆಂಡೆಕೆ ಶ್ರೀ ವದ್ವಾಗತದ ವಿಳನೆಯ ಸ್ತಂಭ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕನಡೆ ಅನುವಾದವಿದು ವೀರ ರಸ ಪ್ರಧಾನ ವಾಗಿರುವ ಇದು 546 ಸಾಲಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುವು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಾಗಿದೆ ಅನುವಾದವಾದರೂ ಅಂಧಾನುಕರಣಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದರ ಗುಣವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೋರಿ ಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆರಗು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೂಲಕ "ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳು ಮಹಾವೈರಿಗಳು ದೇಹ ವೆಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವರು ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನಂದು ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ತಾನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಸ್ತಂಭ ಹಾಗೂ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವಿನ ಕಾಲಗ ರುದ್ರರವ ಣೀಯವಾಗಿದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ನರಸಿಂಹನ ಅಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿ ರವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಂ ಬಂದವನೋ ಇನು ನನಗೆ ಮೃತ್ಯು ಸದಿಲಿಖಿಸಿದಂತಯೋ ಎಂದು ಕೊಂಡರೂ ವೀರನಾದ್ದರಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದೆ ಪತಂಗದ ಹಳು ಜ್ವಾಲೆಯ ಮಹತ್ವವರಿತೂ

ಪುತ್ರ ಸಂಹಾರಕುದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿಪೊಡೆ

ಎನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿದ್ದು ಬಂದನೋ

ಇನ್ನೂ ಮೇಲೇನಂದನ್ನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ತಾ

ಸಿದ್ಧವಾಂತಿಪ್ಪೆದೇನೋ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿ

ದೋಷಕ್ಕೆಬಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತೇನೆಯೋ ಎಂದು ಮಾ
ತಾಡುತಾ ನಿಂತು ಉದ್ಯದ್ಗದಾಧಾರಿ ಚಿ
ತ್ತೇಜ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೇ ಶ್ರುವಾ ಕ್ಷಣಭುಕ್
ಜ್ವಾಲೆಯೋಳ್ ಬಿದ್ದುದೆನ್ನೇ ಸಮುದ್ಯದ್ಗತ
ನದ್ವನಂತಾಗಿ ನೈಸಂಹನಲ್ ಹಾರಿದಂ

ಅದನು ಸಮೀಪಿಸುವಂತೆ ನೈಸಂಹನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದ್ವಾನೆ

ಹರಿಯಾದರೋ ಹಿರಣ್ಯಾಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನನ್ನ ಸ ಹರಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚೆಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
ರೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ

ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಾರ ಕ್ರಿಯಾ
ಕಾರಿಯಾಗಿವೆ ನೈಸಂಹನ ದ್ಯದ್ಗದಾ
ಧಾರಿ ತಾನಾಗಿ ಸದ್ವಿದ್ಯದ್ಯದಾಭೋದ್ಯದ
ದ್ವೇಗದೇಗೋರು ಸಂಪದ್ಗದಾದಂಡವಂ
ಕೊಂಡು ಯದ್ವಕ್ತಿ ಬಾಹೂ ಮಹಾದೈತ್ಯವ
ಯನ್ನ ತಾ ನೋಡಿ ರೂ ಪೋಜ್ವಲ ಜ್ವಾಲೆಗಳ್
ತೇಲಿ ಹಾನೊಲ್ಲಸಜ್ಜಹೈಯಿಂದಲ್ ಪ್ರಕಾ
ಶ್ಯತ ತಾ ಚೀರ ತಾಗಾಟ್ಟಿಹಾಸ ಕ್ರಮಂ
ನ್ಯಾಸದಿಂ ಹಾರುತಾ ಕೊ ಚಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ
ಬೀರುತಾ ಚ ಗುರ ತ್ವಂತ ಕಾಳಾಹಿನಂ
ಪಿಡಿವನಂತೊಪ್ಪಿ ತಾಗಾ ದಿಶೀಪುತ್ರನಲ್
ದೂಕಿದಂ

ಮೂಲ ಶೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ
ಕನ ಡಧಾಟಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತುಗಳು ಕನ ಡಕ್ಕೆ
ಒಗ್ಗಿ ಬಂದರೆ ಹಾಗೆ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ನಿರರ್ಗಳ ಸರಳ ಶೈಲಿ
ಮನಸ್ಸಿಗಾನಂದ ನೀಡುತ್ತದೆ

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮಿ ಸಲಾಗಿರುವ
ಒಂದಂ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ
ಪೂಜಾ ವಿವರಗಳ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಧಾನ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ
ತಂತ್ರಸಾರ ವೆಂಬ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಹೋಲುವುದು
ಇನ್ನೂ ಎಂದು ವಿಶೇಷ ಅಂತೂ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ
ತವುಗಿರುವ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೇ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ವ ಮಧ್ವನಾಮ (20) ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದುದು 27 ನುಡಿಗಳುಳ್ಳ ಈ ಶ್ಲೋಕ (+3 ಪುಂಶ್ಚಿತಿ ಒಗ್ಗನ್ನಾಥ ದಾಸ ರಿಂದ) ಒಯ ಜಯ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಣ ಅಖಿಲ ಗುಣಸದ್ಭಾವ ಮಧ್ವನಾಮ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ ವಾಯದೇವರ ಅವತಾರಿಗಳಾದ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವರ ಹಿರಿಮೆಯನು ಕುರಿತು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತನ ಹಲವಾರು ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನೇ ಸಿತ್ತಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ಅದಿಚ್ಛಿನ ವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ

ಅಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆನೆ ಹನುಮಂತ

ನಿಜ ಭಕ್ತಿಯನ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದ

ರಾಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಂದಾದರೆ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿ ದಾಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶನಾದವನು

ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಾಗಿ ಹಿಡಿಂಬ ಬಳಿ ಕೀಟಕ ಕೌರವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವೀರ ಸರಹರಿಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮೆರೆದ ಭೀಮ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳ ಸಂಕೀರ್ತ ಇವನ ಚಿತ್ರಣ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವರಾಣಸಿ ವಾದವು ಅಸ್ತದಿಕ ಮತವೂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರಾಧ್ವಮುನಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಸುಧೆಯನ್ನಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಂತೂ ಇವರ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ

ಈ ಮಧ್ವನಾಮದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಪುಂಶ್ಚಿತಿ ಯಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು

ವೈಶ್ವರೀದವರು ಸತ್ಕುತ್ರರ್ಮದವರು

ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯವಹುದು ಸಕಲ

ಶತ್ರುಗಳಂ ಕೆಡುಗಾರಪಮೃತ್ಯು ಬರಲಂಜಾವುದು

ಸೂತ್ರನಾಮಕನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾತ್ರದಿ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಪೇಳಿದ ಮಧ್ವನಾಮ ಸಂ

ತಾಪ ಕಳೆದಖಿಲ ಸೌಖ್ಯವನೀವುದು

ಶ್ರೀಪತಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಾನ ತೋರಿ ಭವ

ಕೊಪದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವುದು

ಮಧ್ವನಾಮ ಪರಶೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮಧ್ವನಾಮ ದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅದರ ರಚನಕಾರರಿಗೆ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಹಾದರಾಜರ ಮೌಢ್ಯಮತ ನಿಜೆ ಮರುದಂತ ಮತ ಹಿಡಿಯದೆ ಇತ ಪರ ದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅರಿತು ವಿವೇಕದಿ ವ ರ ಯ ದೆ ನಮ್ಮ ಗುರ ರಾಯರ ನಂಬ ಬದುಕಿರೋ (41) ಎಂದು ನ ಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣ ತ್ತದೆ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ ಏಸು ಜಪಿಸಲು ಫಲಕೊಡದಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಗ ರೂಪದೇಶ ವ ಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಸ ರ ವ ಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೋದದೆ ಗುರು ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪುಟದಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಂನ ಭಜಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪರಮಗತಿ ದೊರಕದೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಯ ಬಗ್ಗೆಯಂತೂ ಅವಿ ತ ವಿಶ್ವಾಸ ಅದ್ವೈತ ಮತ ಮೂರಿದು ದ್ವೈತ ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಅವರನ್ನು ವಂದಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ⁴

ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಸಾರದ ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಂಥ
ಅದ್ವೈತ ಪಂಥ ಮೂರಿದು ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದಂಥ
ರುದ್ರ, ವಂದೂ ವಗಾರುತಿ ರಂಗವಿರಲ ಪದ
ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುನೀಂದ್ರರ
ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೈ

(ಅಮುಖಂಧ 3 ಕೀ 22)

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕ ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರವ ತ ಖಂಡನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯವ ತದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯು ತ್ತಾರೆ ವಸಾಯಾಮತ[ವೊ]ಳತಲ್ಲ ನಿನಗೆ ನಾಯಿ ಜನ್ಮವು ಬಾರದೆ ಒಡಲ್ಲ (41) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾತಿಭೇದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ವಯೋಭೇದ ವಾವ ಭೇದ ಇಂತಿದೆ ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಗಳೆದಂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭೇದಮತವನ್ನು ಬೋಧಿಸ ವ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿರೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ನೀನಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕ್ಷುಲ್ಲಕರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವ ನನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಲ್ಪು ಗೋವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಒಯ ಸಿದ ಕರು ಹಲ್ಲುಮೂರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯ ದಂತಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪಮೆ ಸಹಿತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸುವ್ಯಂಜಿ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (58) ನರರು ಸುರರು, ಸುರೇಂದ್ರರು ಹರವಿರಿಂತಿ ಸಿರಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಾದವನು ಹರಿ ಜಗತ್ತು

4 ಈ ಕೃತಿ ತನು ಗುರು ಕಘಾಪಾಠಕೀರ್ತನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಸತ್ಯವೆಂದು ಅರಿವು ಪಂಚ ಭೇದವ ತಿಳಿದು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ವೈಷ್ಣವನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (6) ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಯತಿಗಳೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದದವರುಗಳ

ಪ್ರತಿಗಾಣನು ಈಶ್ವರಿಯೊಳು ಯತಿರಾಯನಾ

ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರರನ್ನು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರು ನಾವೋ ಬರಿ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬಾ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವವಿಲ್ಲದೇ ಹೊಟ್ಟಿಕಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೇ ಹೊಗಳುವ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ

ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾವಣಾ ಸಂವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾದಾರ್ಪಣದಂಡಕ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯನಾಮ ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘವಾದ ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು ಕೊನೆಯದರಡರ ಪರಿಚಯ ಈಗಾಗಲೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲರಡರತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸೋಣ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ (39) ಭಾಗವತದಲ್ಲಿನ ಭ್ರಮರಗೀತೆ (x ಅ 47) ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ನೂರ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಹಲವರು ಸ್ವಂತ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರ ಭಾವ ಸೂಸುವ ರಮ್ಯಗೀತೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಲ್ಲಿ 17 ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ 8 ನುಡಿಗಳಿವೆ ಗೊಳಿಯರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಗೋವಿಂದನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾವು ಅವನನ್ನೇ ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮ್ಮನ್ನೇ ಸಂತಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೂ ತಮಗೂ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಾಟಿ ಎಂಬುದರ ವಿಮರ್ಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ತಪ್ಪೇನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಲಹುವಂತೆ ಭೃಂಗದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣನವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮ ಗೊಲ್ಲತೇರಾವು
 ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊಮ್ಮೊಂಡವನಗೆ ಮಕ್ಷಿಗಗಂಕಿವ್ವೆವು
 ಮೊ ಕ್ಷದರಸನು ಅವ ಗೋಕ್ಷೀರದಿ ತೃಪ್ತರಾವು
 ಲಕ್ಷಿಸುವುದೆಂತೋ ಎಮ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ರಕ್ಷಿಸುದಿಸಿ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಪಣ್ಣಿಯ
 ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಷಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವನು
 ಈ ಕ್ಷೋಣಿ ಚರಾಚರ ದೀಕ್ಷಿಗೆ ನರರ ಸಾಮ್ಯ
 ವಕ್ಷ [ಮ]ಣರಾದೆವೋ ಮೂರ್ಖರೋ ಹೇ ಕತನಾ

ಅಂದವೊಳು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಬಂದವರಾರ್ಥವ
 ನೊಂದನಣಿಸದೆ ಸಲಹೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಸಾಕ್ಷಾಂಗದಿಂದ
 ವಂದಿಪೆವೋ ಭಕ್ತ ಬಂಧುವಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ
 ಮಂದಿರದೊಳಿಂದಂದಿರೆಂದು ಹೇ ಕತನಾ

ಗೋಪಿಯರ ಮೊರೆಯೇ ಉದ್ವಿಕ್ತಕ್ಕೂ ಕೇಳುವ ಈ ವೃತ್ತನಾಮ ಗೀತಗೋವಿಂದದ
 ಶ್ಲೋಕ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯೂ
 ಹೇ ಕತನಾ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂದರ ಕವಿ
 ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುವ ಈ ಕೃತಿ ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ
 ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ (13) ಕುಂಜವೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಗಳ
 ಗಾತ್ರ ಎಂದು ತುರುವಾಗುವ ಈ ಕೃತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ನಡುವಿನ
 ಬಿರುಸು ವ ಗಾಢವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾರು ಅಪ್ಪರು ಎನ್ನುವುದೇ
 ಇವರ ಸಂವಾದದ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣ ರ ಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ
 ವಿವಾಹವಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸತ್ಪಾತಿತ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ
 ತಾನೇ ಇಬ್ಬರ ಸಂವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಮಿಣಿ ಗೆಲುವಿನ ಪತಾಕೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ
 ಭಾವ ಯ ಮೋರ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿ ಒಳೆಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಭಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರವೇಶ
 ವಾಗಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಸಂತಪಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಂಭಾಷಣೆಯು ತುಣುಕುಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ನಿಜಳೆಂದು ರಂಗನು ಎನ್ನ
 ವಿಜಯನಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ
 ಭುಜಗಳಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದ
 ಸುಜನ ರ ಕ್ಷ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ
 ಅರಸರ ಸ್ವಭಾವ ತಮ್ಮ

ಆರೋರ ಮನೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು
 ಇರಸಿ ದಾಸೇರಿಂದ್ವೇಗೋದಂ
 ಸ್ಮರಿಸೆ ಭಾವಿನಿ ಸುಗುಣ ಕಾವಿನಿ

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಭಾಮೆ ಬಿ ಗಿದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಆರಸಿಯರನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡ ಕೋಗ ವೃದ್ಧನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಎಂದು ಭಾಮೆಯನ್ನು ಬೆಚ್ಚು ಹಿಡಿಸು ತ್ತಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭಾವಿನಿ ಸುಗುಣ ಕಾವಿನಿ ಎಂದು ಭಾಮೆಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ ಬಾಡು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕದನೋತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಿಟ್ಟು ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸ ಮೋಧಿಸದೆ ಇರ ವುದು ಎತಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ

ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸರಸಮಯವಾಗಿಯೂ ಜೀವಂತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಉತ್ತಮ ಕುಸುಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಸವಳ ವಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗದೇ ಕಾರಣವಿದ್ದು ಹೇಗೆ ಸತಿಯರು ಜಗಳವಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ದಕ್ಕ ಉತ್ತಮ ನದರ್ಶನವಿದೆ

ವಾಗ್ವಿಜ್ರ ವಾಗ್ವಿಜ್ರವೆನ್ನು ವುದು ಇವರದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇದರ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದನ್ನು (೧ 1560) ವಾಲ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪಂಡಿತರ ಪರಿಶೋಧನೆ ಗೊಳಪಡಿಸಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥ ಮುಳ ಬಾಗಿಲಿನ ಮಂಥ್ವೇಶರು (ರಾ ಛೀ ವಣಧವರಾವ್) 1974 ರಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥಾತ್ಮೀಯತೇತ್ವರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹಃ
 ವಾಗ್ವಿಜ್ರಾಖ್ಯಂ ಮಹಾಗ್ರಂಥಂ ನಿರ್ಮಾತುಂ ತರ್ಕ ಸಂಗ್ರಹಮ್

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ವೇದ ಪೌರುಷೇಯತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವ ಧರ್ಮಸುತ್ವಾ ಕಾರ್ಯತಾವಾದ ಚಾರ್ವಕ ಮತ ಹಾಗೂ ಅರ್ಹತ ಮತ ವಿಂಡನ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ತತ್ವವನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ವಿಷಯದೃಢೀಕರಣ ಮತ್ತು ತೃತೀಯಾಭ್ಯುದಯ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯದ 2 ಪಾದಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಬೇಕಾದ ನುಡಿ ತಥ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ

ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಗ್ರಂಥದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ತತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಕರಣ ಪಾಟವಂ ಎಂದಂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ * ()

ಗ್ರಂಥವು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಗದ್ಯವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇದು 300 ಗ್ರಂಥ (ಶ್ಲೋಕ ?)ಗಳ ಲೈ ಸ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವ ತ್ವ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥ ವಿಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ ⁴

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಗೆ ಕನ್ನಡವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಘು ನಾಥ ತಿ ಥರ್ ಭೆ ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭ ಇವರ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸತ್ಯವೆಂದು ಸ ರುತ್ತದೆ

ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಶೈಲಿ

ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ವೃತ್ತನಾಮ ಹಾಗೂ ದಂಡಕ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಇದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಭ್ರವ ರ ಗೀತೆ ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಗಣ ಮಿಂಚಿದ್ದರೂ ಪುರಂದರ ಕನಕರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಗೋಡಿದಾಗ ಇವು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಪಾಮರರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇವಾದ್ದರಿಂದ ಸರಳವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಇರುವಷ್ಟು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅಂತರ ಚವ ತ್ಯಾರಗಳಿಲ್ಲ ಅನುಭವ ಗಾಢವಾದಾಗ ಭಕ್ತನ ವಶಾತು ಗಾಢೆಯಂತೆ ರಸವತ್ಯುಗಬಲ್ಲವು ಮೊರೆಯ ಕರೆ ಮೀರಿದಾಗ ಮಾತುಗಳು ಮಂತ್ರತತ್ವಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವು ತಿವಿಗೆ ಇಂಪಾದ

4a ಈ ವಿವರಗಳು ವಾಗ್ವ್ಯಾಪ್ತ ಷ್ಠಕ ಮುಂತಾದ ದಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ

5 A History of Dvaita School of Vedanta and its Literature Vol II 1961 pp 251 252

ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯರು

6 ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸಂ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯ, p xlv (ಜನಪ್ರಿಯ ಅಪ್ಯಾಕ್ತಿ)

ಪ್ರಾಸ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಜೇಡಿದುಕ್ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದವಾಗ್ಗೆ ಕಾಣಬಹುದು * ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯದ ಮಾತು

ಇವರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು ಗಾದೆ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಉದಾ ರತ್ನ ಮಂತ್ಯಳು ಹಂಚ್ಚಿರಾದರೆ ತಾಯ್ತಂದೆ ಎತ್ತದ ನೆಲಕೆ ಬಿಸುಡುವರೆ ಗೋವಿಂದ ಸರಳು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮ್ಯಾಲೆ ಸಂತೆ ಉಂಟೇ ದೇವಾ

ಅರಸು ಮಂಟ್ರಲು ದಾಸಿ ರಂಭೆಯಾದಳು ದೇವ ಪರುಶು ಮಂಟ್ರಲು ಬೋಹ ಸ್ವರ್ಣ ಗೋವಿಂದ

ನರಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡೆಡದಲ್ಲಿನ ವೀರರಸ ಭ್ರಮರ ವೇಣು ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ದವತೆ ಇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕ್ಕೊಡು ತ್ತದೆ ತುರುಗಾಯಬಂದ ಗೋಪಿಯೆಂದ ಆಳಂದದಿಂದ ಎಂದೂ ಅರಂಭವಾಗುವ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ (ಅನು 3 ಕೀ 12) ಹಾಸ್ಯದಹೊನಲನೆ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣನ ದೇಣುಗಾನದನು ಕೀಳಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಆತುರದಲಿ ಗೋಪಿಯರ ಆಭಾಸ ಗಳು ನಗು ಉಕ್ಕಿಸುತ್ತವೆ

ತಂದೆಯ ಕಂದನೆಂದು ಕೊಂಕುಳೊಳ್ಳಿಟ್ಟ
ಕಂದನ ಕೆಳಗಿಟ್ಟ
ಅಂದಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಿವಿಗಳಿಟ್ಟ
ಮುತ್ತಿನ ಬಟ್ಟು
ಹೊಂದಿಸಿ ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟು

1

ಮೂರುಳಿಯ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ
ಕರುಗಳನು ತಂದು
ಕರದಿಂದಲಿತ್ತಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ
ಇರಿಸುತ್ತ ಹಾಲ
ಬೆರೆಸುತ್ತ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮೊಸರಿಮೊಳಗೆ
ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನೆದು
ಹೊರಟರು ಬಿಸಿಲು ಚಳಿ ಮಳೆಯೊಳಗೆ
ಮನೆಮನೆಯೊಳಗೆ
ತರಳರ ಬೆದರಿಸಿ ಮಾರ್ಚಿಲಿಕ್ಕೆ ಮೊಲೆ
ತ್ವರಿತದಿ ಉಣಿಸಂತ ಸರಿಸರಿಯನುತಲಿ

ಪೂರ್ವ ಶಿಧಿಗಳನ್ನು ಪಂಚಾನವೃಂಶವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾ, ದೈವ್ಯಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ, ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಳಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು. ಇವರ ರಚನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೇ ವಿವಾದವಿದ್ದರೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂದೆ ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಒದಗಿಸದವೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ. ಆತ್ಮವನ್ನು ತಟ್ಟುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಇಂಪು ತಂಪನ್ನು ಗಾಳಿಯೆಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗೆ ತಾಕಿಸುವ ಅಂತಃ ಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಜ್ಞಾನದ ಹೊಂಗಿರಣಗಳನ್ನು ನರನಾಡಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಧೂಮ್ನಿಕ್ಯಿಸುವ ಭಕ್ತಿರಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನವ ವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ನೃಪಂಧಘೋದನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಪಾಠೇಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ? ಅರಳು ವಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯವರು

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರ ಸ್ಥಾನ ಆತ್ಮಾಂತ ಹಿರಿದಾದುದು ಅವರ ಸಾಧನ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ್ಯ ಗೌರವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ತಮ್ಮ ಪೌಥಿವ ಯನ್ನು ಬೆರೆದಿರ ವರು ಸಂಗೀತದ ಮೌಲ್ಯವರಿತು ಅದನ್ನು ತತ್ವಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಮೌದ್ಯವ ವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹರಿದಾಸರದಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕರಣ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಕಲಿಯೊಗದಿ ಗಾನದಲಿ ಕೀತವಯನಲಂ ಕೈಗೊಡುವನು ವಿರಲ ಎ ದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಗಾನದಿಂದಲೇ ದೈವ್ಯಾಪ್ತಾತ್ಮಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸುಭೋಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಲೋಚನೆಯಿಂದ ಇವರು ನಡೆಸಿದ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ತಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ವೃತ್ತನಾಮ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಭಾರಿಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಂಥ ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತಳಪಾಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವರಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿ ಪಾಕಿಕೊಟ್ಟವರು ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸುತ್ತಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ನೀತಿಬೋಧೆ

ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿ ರೇಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಸ ಹಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೂ ಕಾರಣರಾದ ಬರು ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಿಂದ ಇದಕ್ಕಿಂಥ ಇನ್ನೇನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು

ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

- 1 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೆ ತಿಗಳು (ಜನಪ್ರಿಯ ಅಪ್ಪತ್ತಿ) ಸಂ ಡಾ|| ೫ ಪರದರಾಜರಾವ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೆ ಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1973 ಪ್ರಕಟಣೆ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, 1982 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಡ ಗಳು, ಸಂಪ ದಿಕೆ ಕಾದ್ಯಮೋದಿ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಹಾರಯಾ ಧಾರವಾಡ 1977
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ಎಚ್ ಕೆ ವೆ ದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, 1965
- 4 ರಂಗವಿರೂಪ, ಸಂ ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
- 5 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಅರಳುವ ಗ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
- 6 ಹರಿದಾ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೈಭವ, ಅರುಣಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ 5ನೇ ಶತಮಾನದ ತನ್ನವದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಮಂಗಳೂರು, 1982
- 7 ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ದಾಸರು, ಬೇವಿನ ಪ ಮತ್ತು ಕೆ ತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್, ಸಂಧ್ಯಾಶಯನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1978
- 8 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ, ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು, ಉಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು 4ನೇ ಅಪ್ಪತ್ತಿ, 1974
- 9 ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಅಚಾರ್ಯಾ ಜೆ ಎಚ್ ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ? ?
- 10 A History of the Dvalta School of Vedanta and Its Literature Vol II Dr B N K Sarma Booksellers Pubishing Co Bombay 1961

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ - ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್

ವ್ಯಾಸಬೋಧಿತ ಶಿಷ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕುವೆಂಪು,
ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿದೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಡುವುದೆ ಶುಭಕಾರ್ಯ

೧ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆ

ಕನಡೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ಕಂಡ ಒರತ್ತಾರೆ. ಆಂಧ್ರ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಪಂಪ ರಗಳೆಯು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಹರಿಹರ ಪಟ್ಟದಿ ಎರಕಕ್ಕೆ ಕುವೆಂಪು ಸಾಂಗತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ರತ್ನಕರಪರ್ಣಿ ತ್ರಿವದಿಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಇವೆಲ್ಲ ಮೊದಲ ದವರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಸವೇಶ್ವರರೂ ಕೀರ್ತನೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾರೂ ತಾವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆಂದು ಬೇರೆ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಪ್ರಥಮತಃ ದೈವಭಕ್ತರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ವತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಹೃದಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಭಕ್ತರಚನೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ತ್ವವಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಸಹೃದಯರು ಅವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಕವಿಗಳಂತೆ ಅವರು ಹಲಗೆ ಬಳಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಧಾನವೂ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೊಬ್ಬನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಇತರರೂ ಅತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈ ಏನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದ ಕೊಡಲೇ ನಮಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಆ ಮಾಧ್ಯಮದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನರ್ಥ ಪುರುಷನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವರನ್ನು ವುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಅಂ ತವನ್ನೂ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದ ಸರಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಎಂದೂ ಮಂತ್ರಕರಂದಿಂದ ಹೊಗಳಿರ ತ್ತಾರೆ. ಈ ಹೊಗಳಿಕೆಯು

ದಾಟಿಯೂ ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ವೇತ ತೊಟ್ಟು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ದರ್ಗುಲಾಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು ಕಾಡಿ ಬೀಡಿ ಬಳಲಿಸಂತ ಈ ಸು ಗಳಿಸುವ ಪುರುಷ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಅಂಬುಜೋದ್ಭವ ಆತನ ಆಗಮಗಳಿರೆಯದೆ ತಂಬೂರಿ ಮಿಟಲುವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಮಾಯಾ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಟ್ಟು ಗಾಯನವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಗೊಟನಾಮವ ನಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರಿಯೆ ತಾನೆನಂತ ಕೂಟಕವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಎಂದು ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಾಳಿ ಒಡಂಕದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನವಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತು ಬೇಲೂರಿನ ಮೈಕುಂಡದಾಸರನ್ನು ವವರು ಇದ್ದರು ಕನಕದಾಸರಂತೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ಮೈಕುಂಡದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಲಿದಿದ್ದನೆಂದೂ ಆತನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿಗ ಒರು ಈ ದಾಸರನ್ನು ನೋಡಲೆಂದಂ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದಂ ಪಕ್ಕವಾಗುತ್ತದೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಸಹ ಮೈಕುಂಡದಾಸರ ಮನೆಯ ಊಳಿಗೆ ಮಾಡಿದಂಧಾಗಿ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಯತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಮಂಖ್ಯ ಆಧಾರಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಾಡಿರುವ ಅಕ್ಷೀಪಣೆಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವಾದ ಬಳಿಕ ಸಂವತ್ಸಾರ 118 ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವಾಯಿತು ಆಗ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ನ್ನೂ ತಾಳಿದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಿರಿಮೆ ಹೇಗೆ ಶತವಣ ಕಳೆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕುಗ್ಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಅುತ್ತರಾರ್ಧದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿರುವರು ಸ್ತುವದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ವಿಜಯವಿರಲನೆಂಬುದಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನಾಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಜಯದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಈಗ ತಿಳಿದಂ ಬಂದಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕಂಠಿತಂ ಇಪ್ಪತ್ತೂ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗೂ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸಕೃಂತಲೂ ಐತಿಹ್ಯದ ಅಂತ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಆತ್ಮರ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲ ವಿಚಾರಮತಿ

ಗಳೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನವನೂ ಪುನರ್ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ವೊಂದಲ್ಲೊಂದು ಅವರು ಹೇಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸಲು ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ವರದಪ್ಪನಾಯಕನೆಂದೂ ಅವರು ಚಿವಿವಾರವರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳುವರೇ ವಿನಾ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವನಾಮವನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದು ಹೇಗೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕರೆಂದೋ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಾಯಕರೆಂದೋ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸಹ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಸರು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವರ ಪೂರ್ವನಾಮವಲ್ಲ ಅವರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ಅಂದಿನ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಕರಿತೇ ಒಂದು ವಾರ್ಧಕ ಪಟ್ಟಿದಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರ ವರು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಷ್ಟ ತನ ಪರಿವರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಲು ಆಗ ನಾರದರು ಮೂವತ್ತೆರಡು ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ನಾರದರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರೀತನಾದ ಹರಿ ನಾರದರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಭಕ್ತಶ್ರೀಲೋಕ ಲೋಕಾದ ನಾರದರು ಅಚ್ಚಗು ಕಿರಮಣ ದೀನನನು ವ ನಿ ಪುರು ನಿಚ್ಚಟನ ಯ ಕೂಡ ಬಿಡದೆ ಆಡು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ಬಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಕಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಲಿಸುತೆನು ಕೀರ್ತಿಗಳ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುವೆನು ಎಂದು ವಾಗ್ದಾನವಿತ್ತನು ಆ ಮೇರೆಗೆ ನಾರದರು ಪುರಂದರವೆಂಬ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು ಕೆಲವು ಕಾಲದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲಿದರು ಅನಂತರ ವೈರಾಗ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧನಗಿರಿಯಿರುವ ಹಂಬೆಗೆ ಬಂದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದರು ದೇವರು ಅಂದು ಭಕ ತಗೆ ಇತ್ಯ ಭಾಷೆ ತಪ್ಪರಿವಾರದೆಂದು ಇಂದಿರಾಪತಿ ದಯದಿಂದ ಒಲಿದವರ ಮುಂದೆ ಒಂದರೆಳುಗೆ ತೊಲಗದಲೆ ಕುಣಿಸಿದಾನಂದವನ ತೋರಿಕೊಳುತ ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು ಪುರ ದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು ಅವರಂದ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ವೇದಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನಿಯೊಳು ತುಂಬಿಹುದು ಎಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ನಂದಿದಿರುವರು ಆ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪುನಃ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೇರೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವರದಪ್ಪನೇ ಸೋಮ ಗುರುರಾಯ ದಿನಕರನು ಗುರುಮುಧ್ವಪತಿಯೇ ಭೃಗು ಅಫಿಷಲ್ ಜೀವ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಐವ್ವರು ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರೂ ಸಹ ದೈವಾಂಶರನ್ನು

ವುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿ.ಶ 1687-1755) ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರ ವ ಕೃಳೂ ಸಹ ದೆ ವಾಂಶ ಪುರುಷರೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನು ವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಸಂಗತಿ ಯ ವಿವರಣೆಯಿದೆ (ಇಲ್ಲಾದರೂ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು) ಸ ಉದಿ ಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕೆಲವು ಆದ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಆ ಸಮೂಹದವರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರ ಸಮೇತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಪ್ರಕೃತ ಸುಳಾದಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಕನ್ನಡದಾಸರು ಬೇಲೂರು ವೈಕುಂಠದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವ ಹರಿದಾಸರೆಂದರೆ ಇನ್ನಾವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಈ ಆದ್ಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗರೆಂದು ಕೆಲವು ವಿವ್ಧಾಂಸರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು ಪುರಂದರದಾಸರಾಗಲಿ ಕನ್ನಡದಾಸರಾಗಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಯಾಗದ ಮೊದಲಾಗಿ ಗಳಾದ ವಿಜಯದಾಸರಾಯ ರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ಹೆಸರು (ಅಂತ್)ಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅವರು ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವು ಹಾಕಿ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ತ್ರಿಲಿಂಗಿತ್ವಲು ಭವದೂರರಾಗಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ತರೋಡನೆ ವಿರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರ ಪರದ ಅಭಿನವ ಗುರುಮಧ್ವಪತಿ ಎಂಬಂತದಿಂದ ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುಮಾರ್ಥಯುಗದ ಇಲ್ಲವೇ ಈ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆದ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ವ ಪರ ಪರೆಯ ಸ್ಪೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರು ವಂತಿದೆ ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವಿಯೊಳಗೆಂದು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ನಿತ್ಯ ಮೊ ದಮನಸು ಉಳ್ಳ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಂ ಬಲಂ ಜನ ಆದ್ಯರು ಭೆ ದಸಿದ್ಧರು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಯೋಗಿ ವೇದ ವೇದಾಂತರು ಇವರಿವರು ಕಾಣೋ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಚ್ಛತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರ ವರು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವತ್ತು ಆದ್ಯರನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸ ರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಪುನರಾಲೋಚಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲ ವೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ ಈ ವಿಷಯ ಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಅವರು ಬರೆಯ ದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ 75 000 ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೊಂಡಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಇಂಥ ಹರಿದಾಸರು ವಿ ಗಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಸಾದ
ಇಂತು ಎನಗೆ ಬಂದಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲೆ
ಚಿಂತೆ ಯಾತಕೆ ಮನವೆ ಅನಂದತೀರ್ಥರ
ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿವುದು
ಪಂಥವಾಡುವ ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಅವರ
ಪಂಥ ಪೋಗದಲಿರು ಕಂಡರೆ ಕೆಲ ಸಾರು
ಕಂತು ಜನಕ ರಂಗ ವಿಜಯವಿರಂ ತಾನೆ
ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವ ತನ್ನ ನನಸಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಆಪ್ತ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆ ರಿದವರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹ ದಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳನೆ ಳ್ಲ ಪರಿತಿ ಲಿಸಿದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವೇನಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಥಮ ತಃ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರ ತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಣಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಗಳೆಂದು ಹರಿಭಟನೆನಿಸುವೆ ಎಂದಂ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿರು ವರು

ಗಂರು ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಚರಣಾಕ್ಷ ಭಟ ಚರಣ
ವಿರತಿ ಭಕುತಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವನ
ವರ ಉಪನಿಷದ್ವಾರಿಂಧಿಗೆ ತಿಮಿಂಗಿಲನಹನ
ಧರೆಯ ಕವಿಕುಲ ಶಿಖಾವ ಣಿ ಎನಿವನ

ಇದೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿ ಮೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು

ಗೀತ ರಾಯಂ ಸುಖ್ಯಾದುಗಾಢೋಗ ಪದ ಪದ್ಯ
ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರಂನ
ಪ್ರೀತಿ ಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ನಲಿವ ಮೈಷ್ಣವಾಗ್ರ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಿಯನ

ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳೆಂದು ತೋರುವುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಎಷ್ಟರವೆ ಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದನ್ನು ಪುರಂದರನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ನೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಿರ್ತನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೊಗಳಿರುವರು

ಆಗಮಾರ್ಥಗಳ ಅನುವಾಗಿ ಸಾರವ ತೆಗೆದು, ರಾಗ ಪದ ಕಾವ್ಯದಿಂದ
ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಮತವ ಪೊಂದಿ ಬಲು ಭಾಗವತ ದರ್ಶನ ವಹಿಸಿ
ನಾಗಶಯನನ ಗೋವ ಕೊಂಡಾಡಿ ಜಗದೊಳಗೆ ಯೋಗಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಮೆರೆದ
ಯೋಗದಲಿ ಚರಿಸಿ ಒಳಗಾಗದೆ ಕಲಿಯ ಗೆದ್ದ

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ರಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಕಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಗೆದ್ದರನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ಬಹು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೂ ನಾರದನೂ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿಯಾಗದೆ ದೋಷವಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಈ ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಆಯುರ್ದಾಸ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಾದರೋ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಪೇಳಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಹರಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತ ನೀನಾದ್ಯೊ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಗ್ನಿಳಿಯನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವರು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿಯೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರ್ಯತಃ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಕೆಲಸವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು

ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವ ಹರಿದಾಸರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿ ಗೆಯೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಹರಿದಾಸರೂ ಮೊದಲು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಕೈವಾಗಿದು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಕ್ತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಭಕ್ತವರ್ಗದವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸ್ತುತಿ ವದಾಲಿಕೆ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಸರಿ (ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನಾಗಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯೂ ಈವರೆಗೂ ಲಭಿಸದಿರುವುದು ಒಂದು ಸೋಜಿಗವೇ ಸರಿ !)

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಪ್ರಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾಧಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲಳು ಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ
 ಭೂಪತಿಯೆಂದಂ ಗರ್ವಸುತಿದ್ದ
 ಆ ಪತ್ತೀಕುಲ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ
 ಗೋಪಾಲಳುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ
 ತಂಗಳೋವಾಲೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ
 ಅರಸನೆಂದಂ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದ
 ಸರಸಾಚಾರ್ಯ ಪುರಂದರವಿರಂನು
 ತ ಳೋವಾಲೆ ಹಾಕಿಸಿದನು

೨.

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಚಿತ್ರ ಅವರ
 ಜೀವನದ ಮಾರ್ಪಾಟಿನ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿ ರುವಂತಿದೆ ಒಂದು ಕಡೆ
 ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟು ರಿ ವಿಯಿಂದ ಗತ್ತಿನಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರನ್ನೂ
 ವಿವರವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
 ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರನು ವುದು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರ ತ್ತದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಜೀವಿಕೆಯಂತೆ
 ಪುರ ದರದಾಸರ ತಂದೆ ಪರದಪ್ಪನಾಯಕನು ಚಿವಿಾರನಾಗಿದ್ದನೆಂದ ಬಳಿಕ ಅವರ
 ಮಗನೂ ಶ್ರೀವಂಶನಾಗಿದ್ದರಬೇಕು ಎನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ
 ಈ ರಚನೆ ಅವರ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಜೀವನದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು

ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಪಾರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರು ಎನ್ನು ವುದಕ್ಕೆ
 ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ್ಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ
 ಮತ್ತೊಂದು ರಚನೆ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತಿದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸರಣಿ ಇಂತಿದೆ

ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು	ಪ
ಶ್ರೀಪತಿ ಪಾದ ರದಿಂದ ಸೇವೆಯೆಂಬ	ಅ ಪ
ಹರಿಕರ ಣವೆ ಅಂಗಿ ಗುರುಕರುಣ ಮುಂಡಾಸು	
ಹಂದಾಸರ ದಯ ವೆಂಬೊ ವಲ್ಲಿ	
ಪರಮ ಪಾಪ ಕಲಿ ಎಂಬೊ ಪಾಪಾಸು ಮೆಟ್ಟಿ	
ದುರಾತ್ಮರಾದವರ ಎದೆ ಮೇಲೆ ನಡೆವಂಥ	೧
ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದ ಹೃದಯ ಬಾಯಿ ಕೇ ಮದ್ರಾಣಿ	
ನಾಲಿಗೆ ಎಂಬೋದೊ ಲೇಖನಿಕೆಯೊ	
ಶ್ರೀಲೋಲನ ಕಥೆ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳ	
ಶೀಲವ ನದಿ ಬರಿದು ಹರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತ	೨

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಪ್ರಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾಧಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಗುಹ್ಯಪೂರಿತವಾದ ಘಟನೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲದರುತನವೆನೆಗೆ ಏಸುಜನ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಫಲದೊಡಕಿತ್ತೋ ಎನ್ನ ಸಾಸಿರ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನ ಮಾಯಿತು ಶ್ರೀಶನ್ಮ ಭಜಿಸುವುದಕ್ಕಧಿಕಾರಿ ನಾನಾದೆ ದೋಷರಹಿತನಾದ ಪುರಂದರವಿರನ ದಾಸರ ಕರೂಣವೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಗರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಮಗಾದ ಅಮಿತಾನಂದವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ದೇಹ ನಿಷಿದ್ಧ ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯ ಶೋಭಿಸದು ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದಿರ ಬಾರದು ಎಂದು ಪಂಕಜನಾಭ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಅಂಕಿತವನಗಿತ್ತ ಗುರುವರ್ಯ ಮುನಿರಾಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬಹಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣವೆನೆಗೆ ಗತಿ ಪುರಂದರವಿರನ ಅರಿತ ಇವರಿಂದ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು.

ಅತ್ತ ಮೈರಾಜೋದಯ ಇತ್ತ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶ ವಾದ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಅಕ್ಕಿಷ್ಟಲ್ಲ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವನು ಗಳಿಸಲು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಅನು ಸಂಧಾನದ ಚಿತ್ರವಾಲೆ ಸುರಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯೆತ್ತವೆ ನಲ್ಲತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಚಂಚಲಚಿತ್ತವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಅವರು ಹೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ರನ್ನುವುದು ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದರಲ್ಲಿ

ಮನೆಯೆಂಬ ಆಸೆಯೆ ಎನ್ನ ಮುಂದುಗಡಿಸುತಿದೆ

ಮನವಾರುತೆಯು ಎನ್ನ ಭಂಗ ಪಡಿಸುತಿದೆ

ಸುತರ ಸೆಯು ಎನ್ನ ದೈನ್ಯಪಡಿಸುತಿದೆ

ಇನಿತಾಸೆಯುಳಿದು ಬುದ್ಧಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ

ನಿಲುವಂತೆ ಮಾಡೊ ಸಿರಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತೊಳಸುವರು

ಹಗಲು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ಹಸಿವು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ

ಇರುಳು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ನಿದ್ರೆ ಭರದಿಂದ

ಈ ಎರಡು ಬಾಧೆಗೆ ನಾನೊಳಗಾದೆನೆೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಾಡುವರು

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಪ್ರಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾಧಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ನಿನ್ನ ನೊಪ್ಪಿಸುವುದು ಎನ್ನ ನೀತಿ
 ನಿನ್ನ ಅಡಿಗರಗುವುದು ಎನ್ನ ಕರ್ಮ
 ಎನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳ ಎಣಿಸುವುದು ನಿನ್ನದಲ್ಲ
 ನಿನ್ನ ಮರೆದು ಬದುಕುವುದು ಎನ್ನದಲ್ಲ
 ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಡುವೆ ಪುರಂದರವಿರು

ಈ ರೀತಿ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನದಟ್ಟುಮಂತೆ ತಮ್ಮ ಹಂಬಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವರು ದಾಸನ ಮಾದಿಕೋ ಎನ ಇಷ್ಟು ಘಾಸಿ ಮಾಡುವರೇನೋ ಕಣಿವಾ ಸಂಪನ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಗರದರೆ ಬಿನ್ನಹಕಿ ಬಾಯಿಬಿಡುವಯ್ಯಾ ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸುವರು ಭಗವಂತನಾದರೋ ಬತ್ತಿಗೂ ಒರೆಗಿಟ್ಟು ನೋಡುವನು ಇದನ್ನೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಅರಿಯದೆ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದೆನಿಸಿದ ಜನರು ಭಂಗಪಡಲಿಬೇಕು ದಿನ ಪ್ರತಿದಿನ ಅನ ಉದಕ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಕಾಣದೆ ಇರಬೇಕು ಬೆನ್ನತ್ತಿ ರೋಗಗಳು ಹತ್ತಿ ಇರಲಿಬೇಕು ತನ್ನವರ ಕೈಯಿಂದ ಭೀ ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಪನ ಗತಯಾನ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವರಲಾ ಎಂದು ಭಕ್ತನ ಸಹನ ಸಂಯಮಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತಿರುವರು ಆದರೆ ಈ ಸೈರಣಿಯೂ ಎಲಾರಿ ಅಸಿ-ನಿರಾಸೆಗಳ ಹೊಯ್ಯಾಟದಲ್ಲಿ ಕಂಗಡುವಂತಾಗಲು ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ ನಂಬಿ ತೋರು ಈ ಜಗದೆ ಳಿಗೆ ಒಬ್ಬರನು ಕಾಣೆ ಎಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಿಷು ರದ ನುಡಿಗಳನು ಆಡು-ರು ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದ್ಯಾಕೋ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲಿನಗೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವರು

ಈ ರೀತಿ ಪರಿಪರೆಯಾಗಿ ಪರಿತಪ್ಪಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದು ಬೆಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೃದಯ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ಬಿನ್ನದಂತೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅರಿವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗತೋಡಗಿರುವುದನ್ನೂ ಅವರು ಬಹಳ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಗೋವಿಂದನ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಕನಕರತ್ನದ ಖಣಿಯ ಎಂದು ಹಾಡತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟವೇವತೆಯನು ನಖಿತಪಾಂಚವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಶೃಂಗಾರ ಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಕಂಗಳಿಂದಲಿ ಕಂಡೆ ಹಿಂಗಿತು ಭವಭಯ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗುವರು ಬಳಿಕ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಎಜ್ಜಿತ್ತವರಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನೂ ಮುಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನಪ್ಪಂತನ ಕಂಡೆ ಪೂಣ ಕೋಟಿ ಕರಿದಾಜ ವರದನ ಎಂದು

ದೈರ್ಘವಾದ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವರು ಈ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತತವೂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಿದಿಯವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಯ್ಯಾ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ನೀ ನಿಲ್ಲಬೇ ಕಯ್ಯಾ ಮಲ್ಲಮದನ ಸಿರಿವಲ್ಲಭ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸತತ ನಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆ ಬಾಲ್ಯಗೋಪಾಲನನ್ನು ತಾವು ಹೇಗೆ ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವರೆಂದು ವುದನ್ನು ಅರಿತ ಮೂಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಎಂದು ಕನಲಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯುವವರು ಈಗ ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟಿವರಿಲ್ಲವೋ ರಂಗಯ್ಯ ನ ನಂಬದೆ ಕೆಟ್ಟರೆ ಕೆಡಲಿ ಎಂದು ಸಂತ್ಯಾಸರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಈ ರೀತಿ ಹರಿದಾಸ್ಯದಿಂದ ಹದಗೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸಮಗ್ರ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹಂಗಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ಬಹಳ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು

ಪರಗುರು ಉಪದೇಶ ನೆರವಾಯಿತೆನಗೀಗ ಇನ್ನೇನಿವೆ ನನು

||ಪ||

ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗ ದೊರಕಿತು ಎನಗೆ ಗ ಇವೆ ನಿನ್ನೇನು

||ಆ ಪ||

ಮಾಯದ ಸಂಸಾರ ಮವ ಕಾರ ಹಿಂಗಿತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ತೋಯಜಾಕ್ಷನನಾಮ ಜಿಹ್ವೆಯೆಲ್ಲೆಲಿತು ಇವೆ ನಿನ್ನೇನು

ಹಲವು ದೈವಗಳೆಂಬ ಹಂಬಲು ಬಿಟ್ಟಿತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಜಲಜನಾಭನ ಧ್ಯಾನ ಹೃದಯದೊಲ್ಲೆಲಿತು ಇವೆ ನಿವೆ ನನು

ತಂದೆ ತಾಯಿ ವಂಚುಕೊಂದ ವರದನಾದ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮ ಕುಂದ ದಯಮಾಡ್ತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ವಿನೆಂದು ಪೇಳಲಿ ಆನಂದ ಸಂಭ್ರಮ ಇನ್ನೇನಿವೆ ನನು

ಆ ನಂದಗೊ ಪನ ಕಂದನ ಮಹಿಮೆ ಯು ಇನ್ನೇನಿವೆ ನನು

ಎನ್ನ ವಂಶಗಳೆಲ್ಲ ಪಾವನವಾದವು ಇವೆ ನಿನ್ನೇನ

ಚಿಂತೆಯ ಪುರಂದರವಿರು ದೊರಕಿದ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಪುರಂದರದಾಸರುತೆ ಈ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದ ವಿವಿಧ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಾವ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿ ದ್ದವರು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಘಟನೆಯೊಂದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಿಸಿ ಆತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ ದ ಸನಾತನ ವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಭಾಸುರ ರವಿ ಕೋಟಿ ಶ್ರೀಶ ಗುಣವಂಶ ವಾತರಹಿತ ನಿನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಲೇಸಾಗಿಕೊಂಡು ಕಂಡು ಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರು ಹರಿದ ಸತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆನ್ನು

ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಅವರು ಹೇಗೆ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಾಯರಾದರೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯದತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಮೇಲ್ಮೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾವು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿಹಿಡಿದೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಅವರು ಸ್ವಮತ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಘೃಷ್ಣವಾದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಶಾಬ್ದಿಕ ವಿಕ್ರೇದಿತ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ ತತ್ವತೋ
ಭೇದಃ ಜೀವಗಣಾಃ ಹರ ರನುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾ
ಮುಕ್ತಿಸ್ಪರ್ಶ ಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಸಾಧನಂ
ಹೃದ್ವಾದಿ ತ್ರಿಕಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮಖಿಲಾವ್ಯಯೈಶ್ಚ ವೇದೋ ಹರಿಃ

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

- 1 ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
- 2 ಜಗತ್, ಸತ್ಯ
- 3 ಭೇದವು ನಿಜ (ಪಂಚ ಭೇದಗಳು)
- 4 ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರ
- 5 ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ನೀಚವೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟು
- 6 ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾನುಭವ
- 7 ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ
- 8 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬುವು ಪ್ರಮಾಣಗಳು
- 9 ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ

ಇಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೇಯ ನವರತ ಮಾಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು

ಪುರಂದರದಾಸರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಈ ಮೆಲ್ಪಂತ್ಸಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ
ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವರು

ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ
ಕೃತ್ಯವರಿತು ತಾರತಮ್ಯದಿ ಕೃತ್ಯಪಧಿಕೆಂದು ಸಾರಿರೈ
ಬೇವ ಈಶಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಬೇವ ಬೇವಕೆ ಭೇದವು
ಬೇವ ಜಡಕೆ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೆ ದ ಬೇವಜಡ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ
ಮಾನುಷೋತ್ತಮರಿಗಧಿಕ ಕ್ಷಿತಿಪರು ಮನುಜ ದೇವ ಗಂಧರ್ವರು
ಇ ನಪಿತರಜಾಣ ಕರ್ಮಜ ದಾನವಾರಿ ತತ್ವಾತ್ಮರು

x x x x

ವಾಯ ವಿಗೆ ಸವ ರಿಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ವಾಯುದೇವರೆ ಬ್ರಹ್ಮರು
ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ಕೋಟಿ ಗುಣದಿಂದ ಅಧಿಕ ಮಹಿಮ ಳು ಶ್ರೀರವಣ
ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿಂದಧಿಕ ಲಕುವಿಗೆ ಆದಿ ಪುರಂದರವಿರಲನು
ಘ ರೊ ಸವ ರೊ ಇಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ಹನ ಮ ಹ್ಯತ್ಯದ್ವವಾಸನೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ ವರು ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ,
ಮಾನುಷೋತ್ತಮ ರಿಂದ ಹಿಡಿದು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಶ್ರೀಹರಿ
ಹೇಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದನ್ನು ಆರೋಹಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ (ಇದಕ್ಕೆ
ಕಕ್ಷೆವೆಂದು ಹೇಳು) ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪಟಿ ಮಾಡಿ ವಿತದಪಡಿಸಿರುವರು ಈ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೀವಂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುವರು ಆದರೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಲಿತಿತವಾಗಿ
ಸರ್ವಜನ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪರಿಶಿಲಿಸಬಹುದು

ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವ
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ

ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗಾವ ದೇವರಲಿ ಕಾಣೆ	ಪ
ಗೋಪೀಜನ ಪ್ರಿಯ ಗೋಪಾಲಗಲ್ಲದೆ	ಅ ಪ
ದೊರೆಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಧರಣಿದೇವಿಗೆ ರಮಣ	
ಸಿರಿಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಶ್ರೀಕಂಠನು	
ಹಿರಿಯ ತನದಲಿ ನೋಡೆ ಸರಸಿಬೋದ್ಭವನಯ್ಯ	
ಗುರುವೃತನದಲಿ ನೋಡೆ ಜಗದಾದಿ ಗುರುವು	೧

ಪ ವನತ್ವದಿ ನೋಡೆ ಅಮರ ಗಂಗಾಒನಕೆ
 ದೇವತ್ವದಲಿ ನೋಡೆ ದಿವಿಜರೂಡಯ
 ಲ ವ್ಯಾಧಲಿ ನೋಡೆ ಲೋಕ ಮೊ ಹಕನಯ್ಯ
 ಆವ ಧೈರ್ಯದಿ ನೋಡೆ ಆಸ ರಾಂತಕೆ

||೨||

ಗಗನದಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಗರುಡದೇವನೆ ತುರಗ
 ಜಗತೀಧರ ಶೇಷ ಪರಿಯಂತೆ ಶಯನ
 ನಿಗಮಗೋಚರ ಪುರಂದರವಿರಲಗಲ್ಲದೆ
 ಮಿಗಿಲಾದ ದೈವಗಣಿ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ

||೩||

ಶ್ರೀಮನ್ನದ್ವೈಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಸದೃಶವಾದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
 ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವ ಳಲಕೆ ಪ್ಯಾಪಾನ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ. ಆತನ
 ಮೇಲ್ಮೆಯನು ಸೋದಾಪರಣವಾಗಿ "ವರ್ಧಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿ ಗಿಲಾದ ದೈವ
 ಗಳಿಗೀ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುವ ಸಂದಿಧಾನವಂತೂ ಮನವೊಪ್ಪುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸು
 ವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದ ಉಗಾಭೋಗ ಇಂತಿದೆ

ನಿತ್ಯ ಪತಿಭಾವ ಶ್ರೀಲಲಿತಮಿಗಯ್ಯ
 ನಿತ್ಯ ಪುತ್ರಭಾವ ಬ್ರಹ್ಮ ಪೂಜಾರಿ
 ನಿತ್ಯ ಶ್ವ ತ್ರಭಾವ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಭೃತ್ಯಭಾವ ಇಂದ್ರ ಕಾಮ ಆತ್ಮ ಜೀವರಿಗೆ
 ಇಂತೆಂದ ಪುರಂದರವಿರು

ಪ್ರಕೃತ ಉಗಾಭೋ ಗದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
 ಯಾರ ಯಾರ ಸ್ಥಾನವೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ವದ
 ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಗ್ಗಿಪ್ರಯವಾಗಿಸಿರುವರು

ಭೇದ ತತ್ವವು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯು ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಇನ್ನೊಂದು
 ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರ ತ್ತಾರೆ

ಜೀವ ಜೀವಕೆ ಭೇದ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ
 ಜೀವ ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದ
 ಜೀವಾಜೀವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಭೇದ
 ಸಂಸಾರದೊಳು ಭೇದ
 ಮುಕ್ತರೊಡೆಯ ಹರಿ ಭಕ್ತರಾಧೀನ
 ಜಗತ್ಕರ್ತು ನೀ ಸಲಹಯ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ಭಕ್ತಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಗುಂಪುಧವನ್ನು ಶ್ರೀವಾಸರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ವಂಶಿಸ್ಪರ್ಶಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪ್ರಾಧಾನಮ್ ಎಂದು ಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಷ್ಟೆ. ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಂತಿದೆ.

ಸಕಲ ಸಾಧನಕೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ ಗೊಳಿಸುವುದು
ಭಕುತಿ ಸಾಧನವಲ್ಲದನ್ನ ಸಾಧನವುಂಟೆ ?
ಭಕುತಿಗಭಿಪಾನ ಭ ರತಿಯ ಕರುಣದಿಂ
ಮುಕುತಿಗೆ ಪಥವೆಂದು ಮಗವಿಟ್ಟು ಭಜಿಸಿರೋ
ಅಖಿಲೇಶ ಪ್ರರಂದರವಿರಲ ತಾನೊಲಿವ

ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಹರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮಗಳ ಈಶ-ದಾಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು.

ಎರಡೂ ಒಂದಾಗದು ರಂಗ ||ಪ||
ಎರಡು ಒಂದಾಗದು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ರಂಗ ||ಅ ಪ ||
ಒಂದು ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳೆ
ಒಂದೇ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹವು
ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ಫಲಗಳನುಂಟುದು ಮ
ತೊಂದಂ ಫಲಂಗಳನುಣ್ಣುದು ರಂಗ ||೧||
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಒಂದು ಹಾರಿತು, ಒಂದು
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹ ರಲರಿಯ ದು
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲುದು ಒಂದ
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲವ ಆರೊಂದಂ ರಂಗ ||೨||
ನೂರಂಟು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿತು ಅದು
ಹ ರಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಮಾರಿತು
ಮೂರಿ ಪ್ರರಂದರ ವಿರಲ ನಿಮ್ಮನು
ಸೇರಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿತು ರಂಗ

ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ದ್ವೈತಾಂತ ವತ್ತು ತತ್ತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಪ್ರರಂದರದಾಸ ಸ್ವಯಂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಯಂಜಾ ಸಮಾನಂ ವಕ್ಷಂ ಪರಿಪಸ್ವಜಾತೇ ತಯೋರನ್ಯಃ ಒಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ವಾನ ಶ್ಚನ ನೋ ಅಭಿಚಾಕೀತಿ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೂಕ್ತಿಯ ಕನ್ನಡ

ರೂಪಾಂತರ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವನೇ ಹೊರತು ಲೋಕಾಸಕ್ತನಲ್ಲ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಹಲವು ಕೊಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕುಳಿತು ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಇವಿಡೆ ಕಡೆಗೆ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದವಾಗಲು ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವುದು ಇದೇ ಗಪನವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚಿಸಿದ ವೆಬ ಡುಬ ಡುಕೆಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮ್ಯತ್ವಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಒಂದೇ ಹಕ್ಕಿ ಹನ್ನೆಂತ್ಯತೆ ವತ್ತೊಂದಕ್ಕಿ ನೋಡ ತದಪ್ಪ ಹನ್ನೆಂದಕ್ಕಿ ಬಡವಾಗ್ತೆ ತಿನ್ನದ ಹಕ್ಕಿ ಬಲಿ ತ್ಯತೆ ಇನ್ನ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ನೀಕೇಳೊ ತಮ್ಮ ದ್ವಾಸುರ್ವಾದ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲೆತ್ತೆ ಎಂದು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಪಡಿಸಿರುವರು

ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹನುಮ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಭಿಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧು ಬಳಗ, ಆನಂದತಿರ್ಥರೇ ಗತಿ ಗೋತ್ರವಯ್ಯ ಎಂದು ಅವರ ಒಪ್ಪತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಬಳಿಕ ಒಂದೊಂದೇ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಅವತಾರಪುರುಷರು ಏನು ಮಹತ್ವಯುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವೂರ್ವಾಗಿದೆ

ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವವೆ ಇಲ್ಲ ವೆಂದ,
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವಕಿಂತೇ ಗುಣವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ನಿಗ್ರಹ ನಿರಾಕಾರ
ಇರವಯವನೆಂದ ಕಡೆಯಲಿ ತಾನೇ ದೈವವೆಂದ
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯರು
ಒಬ್ಬ ವದ್ವಾಚಾರ್ಯರೆ ಪುರಂದರ ವಿರಲ
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟಿರಾ

ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಸ್ತಿಕರನ್ನು ಮೊದಲೊಂದೂ ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾವ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಮುಂಡಿಸಿದರೆಂಬ ಜಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು ಅವರುಗಳಾದರೋ ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತತ್ತ್ವನುಸಾರ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ದಾಳರು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಯಾಗಿರುವರೆಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಎತ್ತದ ಪಡಿಸುವರು

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೇವಲ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ತೃಪ್ತಿರಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಳವಾಗಿರುವ ಋಷಿಗಳ ಅನುಭವದ ಸಾರವನ್ನು ತಾವೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮೆರುಗನ್ನಿತ್ತಿರುವರು ಇದನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸರಳವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಮನನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿನ ಗ್ರಹ ಕಾರಿಗಳು ಆತನ ಅಜ್ಞೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವೆಂದೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಶವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ

ಭಯಾದಸ್ಯಾಗ ಸ್ತಪತಿ ಭಯಾತ್ಮಪತಿ ಸೂರ್ಯಃ

ಭಯಾದಿಂದ್ರಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ವ್ಯುತ್ಕರ್ಧಾವತಿ ಪಂಚಮಃ

(ಅ || ವಲ್ಲೀ || ಪದ್ಯ 2)

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವ ನೋಚ್ಛವಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರ ವರು

ಚಂದಿರಗೊಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಂಬಿಲ್ಲ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೊತ್ತಿಲ್ಲ
ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ
ನಿಂದು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ವು
ರಂದರವಿರಲರಾಯ ಗಟ್ಟಿರಸು ಕಾಣಿರೋ
ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಮನೆಯ ಭಜಕರಾವು
ವಿದ್ಯಾವಂತರ ವು ಉತ್ಸವಾಂಗನ ತತ್ತಿಗರಾವು
ಪುರಂದರ ವಿರರರಾಯನ ಪೈಗಳುಂವರಾವು
ಧರೆ ಅಂಜುತಲಿದೆ ಗಿರಿ ಅಂಜುತಲಿದೆ
ಸರಿತ್ಸಮ ದ್ರಗಳಂಜಿ ಬೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿವೆ
ಮರುತ ಪಾವಕ ಅಂಜಿ ಚರಿಸಿ ದಹಿಸುತಿವೆ
ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳುಂಫಲ ವೀಪ್ತಲಿವೆ
ಪುರಂದರ ವಿರಲ ನೀನೆಂಥ ಅರಸೋ |

ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಯ ಸರಣಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಗಾಗಿಸದೆ ಇರದು

ಭಗವಂತನ ವಿರಾಡ್ಭಾವವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅದನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಅನಂದದ ಸಂವಿಧಾನವೂ ಹೀಗೇ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನ ಬೋಮ್ಮ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ರುದ್ರಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಚಂದ್ರ ಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಸ್ವಾ ಪರ ವೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ಪುರಂದರವಿರಲ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ

ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ್ಯಜಾನಾತ್ || ಆನಂದಾದ್ಭ್ಯೇವ ಖಲ್ವಿಮಾನಿ
 ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ || ಆನಂದೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ || ಆನಂದಂ ಪ್ರಯಂತ್ಯಭಿಸಂ
 ವಿಶಂತೀತಿ ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವರಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಪರ
 ಮಾನಂದಸ್ವರೂಪಿ ಎಂಬ ದು ಅನುಭವವಾಗದಿರದಂ ಈ ಆನಂದದ ಪ್ರತಿ ಸ್ಪಂದನ
 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು
 ಒಂದೇ ಒಂದು ನೆ ಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿಯಬಹುದು

ಆ ಪಾದ ಆನಂದ ಆ ನಖ ಆನಂದ
 ಆ ಜಾನು ಇಂಥೆ ಆನಂದಮಯ ವಯ್ಯ
 ಆ ಉರು ಆನಂದ ಆ ಕಟಿ ಆನಂದ
 ಆ ಉರ ಆನಂದ ಆ ಭುಜ ಆನಂದ
 ಆ ಕಂಠ ಆ ಮುಖ ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ
 ಆ ಶಿರೋರುಹಗಳಂ ಆನಂದಮಯವಯ್ಯ
 ಆ ಸರ್ವಾಂಗದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ
 ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಮಾನಂದ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿ ಹೀಗೆ ತುಂಬಿ
 ತುಳುಕಿ ವ್ಯದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮೈ ಪುಳಕಿತವಾಗುವುದು

ಈ ಒಗೆಯಾದ ಕೆತ್ತಿಗಳನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪುರ ದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ
 ತುತ್ತು ತಂದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಅವರು ಅಡುವದಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ
 ದಾರ್ಶನಿಕ ದ ಪ್ತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನುವುದು ವಿವಿಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವು ಯಾವ ಆರ್ಥೋಪಾಣಿಯು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆ
 ಯಾಗರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
 ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಬಾರತ ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥ
 ಗಳ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೇ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಂ ಒರುತ್ತವೆ ಪುರಂದರ
 ದಾಸರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕದೃಷ್ಟಿಯು ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮನೆಗಂಡ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು
 ಅವರ ಒಟ್ಟು ಕೃತಿಗಳನು ಪುರಂದರಗ್ರಂಥವೆನ್ನುವುದು ಎಂದಂ ಕರೆದಂ ಗೌರವಿಸಿದ
 ರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಉಚಿತವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯ

ಈ ರಚನೆಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಸ್ವಾನುಭವ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಿಂದ ಹೃದಯಾ ಹ್ವಾದಕಾರಿಯಾದ ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವ ಸಂತರೇ ಆಗಲಿ ತಾವು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಅನಂದವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳೂ ಹೌದು ಆಶುಕವಿತೆಗಳೂ ಹೌದು ರಸಾರ್ಥ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ನುಡಿಗಳು ಹ ದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿರ ತ್ತವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ದರೋ ಪರಮ ವೈಷ್ಣವಭಕ್ತರು ಅವರ ಕೃತಿಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನವವಿಧಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕವ ಗಲಿ ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವೇನು ಎನು ವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗ ತ್ತದೆ ಭಕ್ತಿ ವ ತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಾದ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧ ರ ವ ತ್ತು ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಸರವಾಗುತ್ತವೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಪಂಥದವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ಭ ವವೂ ಸ ಫ್ಟಿಗೊಂಡು ಅವು ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲವು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಸರಣಿಯ ವಿವರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ

ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಹರಿದಾಸ್ಯದ ಅನುಸಂಧಾನವೇ ದಾಸ್ಯಭಾವದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದಿದೆ ಅವರ ಈ ಆರಾಧನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜನಾ ದರನೇಯ ವಾದ ವೆಂದರೆ ಒಂದು ಅವರ ಸಖ್ಯಭಾವ ಇನ್ನೊಂದು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವ

ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಅವರು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ಸೊಗಸೇನೆನ್ನುವುದು ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ ನೀನಾಕೊನಿನ್ನಹಂಗಾಕೊನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೋ ಎಂಬ ಭೋರಣೆಯನ್ನು ವ ನಗಂಡರೆ ಅವರ ಸಲಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಿತವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆಪ್ತ ವಿ ತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನಗೂ ಆಣೆ ಎನಗೂ ನಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಕ್ತರಾಣೆ ಎಂಬ ಸವಾಲಿನ ಸೊಗಸು ಹೇಳತೀರದು ಇಡೀ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವ ಈ ಸ್ನೇಹದ ಸವಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದುದು ದೇವರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ತರ್ಕಸರಣಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದುದು

ತಾಯಿ ಗೋಪಿಯಂತೆ ಒರಳನೆಳಸಲಿಲ್ಲ

ವಾಲಿಯಂತೆ ಎದುರ ವಾದಿಸಲಿಲ್ಲ

ಭೃಗುಮುನಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಎದೆಯೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ
ಭಿಷ್ಣುನಂತೆ ನಿನ್ನ ಹಣೆಯ ನೋಡೆಯಲಿಲ್ಲ
ಕೊಂಕಣಿ ರೆಮ್ಮೆಗೆ ಕೊಡತಿ ಪದ್ವಿಂಬಂತೆ
ಅವರೆ ಮೂದ್ದು ನಿನ್ನ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ದೈವಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ತೋರ್ಪು ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅರಿತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನವೇ ಹೊರತು ಆಗ್ರಹವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಲಿಯ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಳಿತನಾದರೂ ಅವನ ಅನಂತರ ಅಂಗದನಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ದೇವರ ದಯೆ ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾದುದು ಎನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೃಗು ಮತ್ತು ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿಗೆಣ್ಣೆಗಳಿಂದವರಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಆಯಾ ಭಟನೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಸಖ್ಯಭಾವದ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನೂ ಆಸಾದ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪಠಿಸುವಂತಿದೆ.

ನಿನಂತ ಸ್ವಾಮಿ ಎನ್ನಗಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
ನಿನ್ನಂಥ ತಂದೆ ಎನ್ನಗಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
ನೀನೆ ಪರದೇಶಿ ನಾನೆ ಸ್ವದೇಶಿ
ನಿನ್ನರಸಿ ಲಕುಮಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ
ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ತೋರೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ನಮ್ಮ ಪರಿದಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಬಾಲಗೋಪಾಲನೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ. ಆತನ ಆಟ ಪಾಶ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಯಾರೂ ಮೀರಿಸಲಾರರು ಎನ್ನಬಹುದು. ದಾಸರು ಆ ಕಾರಣಿಕ ಶಿಶುವಿನ ಬೇರೊಂದ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಪೋರನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಮೈಗೊಳಿಯ ಪಾತ್ರದ ಪೂರ್ವದ ವಲೂಕ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

“ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ ಸಾಸಿರನಾಮದ ಶತ ಕೋಟಿ ತೇಜದ ಸೂಸುವ ಸುಖಮಯ ಜ್ಞಾನದ ಕೂಸು ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಶಿಶು ರೂಪವನ್ನೂ ಆತನ ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವವರು ಆ ಮೂದ್ದುಗೋಪಾಲನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಯಶೋದೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಒಂದು ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಳಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಶ್ರೀಪತಿ ತಾ ಶಿಶು

ರೂಪಿನಿರುದ್ಧರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೋದ್ಧಾರನ ಆಡಿಸಿದಳೆಂದೇ ಎಂದು ಅದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆತನ ಅತಿಶಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗಳಿ ತಣಿಸುವರು ಆ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಶೋದಗೆ ಎಷ್ಟು ಅನಂದವೋ ಅಷ್ಟೇ ಆತನಕ್ಕೂ ಕಾಡ ತ್ತದೆ ಆ ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಸರಿಯೇ ಒಡನೆಯೇ ತನ್ನವರೊಡನೆ ಹ್ಯಾಗಿ ಮಾಡಲಿ ಈ ಮಗುವಿಗೇನಾಯಿತೋ ಇದರಾಗಮ ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿದು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕೋರಿ ಕಳವಳಪಡುವಳು ಪೊ ಗಾದಿರಲೂ ರಂಗ ಬಾಗಿರಿದಾಚೆಗೆ ಘಾಗವತರು ಕಂಡರೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರೋ ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳುವಳು ತುಂಬ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಾಯಿ ಯ ಮೂತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವವನು ಗೊ ಪ ಗೊ ಪಿಯ ರೆಲ್ಲ ಅವನ ಒಡನಾಡಿಗಳು ಗೊ ಕೆ ಲದೆಲ್ಲ ಅವನ ಪಾಲೇ ! ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದಿರಲು ಗೆ ಮೃನ್ಮಯ ಕರೆಯುವೆನೆಂದೋ ಬೂಜಿ ಬುದಿದೆಯೆಂದೋ ಬೆದರಿಸುವಳು ಕೃಷ್ಣ ಒಂದೆಡೆ ಬಾರಿ ಹೆದರಿದರೂ ಆ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೂ ಸಗ್ಗುವವನಲ್ಲ ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವು ಗೋಪಿಯರು ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಮಗನ ಬಾಧೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ನಾವು ಇನ್ನಷ್ಟು ತಾಳುವೆವೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಎಂದು ಮಗನ ಮೇಲೆ ದೂರಿಸ ಮಳೆಯನೆ ಕೆರೆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿ ಸಹಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಎದೆ ರಿನಲ್ಲಿ ತನ ಮಗನನೆ ಕೆ ಮಹಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ರಂಗಯ್ಯನ ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ಎಂದು ಪ್ರಹ್ಲಾದರವೀಯುವಳು ಆದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಗೊ ವಿಂದನನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗೋಗಿ ಆಡದಿರು ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ, ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರು ಕಂಡರೆ ದೂರುವುದರಿಯೆ ಎಂದು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾಕಾದರೂ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಎಂದು ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತೃಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪುರುಂದರದಾಸರು ಮರೆತಿಲ್ಲ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಮಗನೇ ಯಾಕೆ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ? ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಇನ್ನು ಮಗನಿಬಿಯರು ಎನ್ನ ಮಗನವ ಕಳೆಯುವರೋ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗುವಳು ಆದರೇನು ? ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೇ ನಿಂದಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂದಿಸುವವರೂ ಉಂಟು ತಾರಮಯ್ಯ ಯದುಕೆ ಲವಾರಿಧಿ ಚಂದ್ರಮನ, ಮಾರಣಪನಕ ಮೋಹನಾಂಗನ ಸೇರಿ ಸೆ ಖಿಸಲು ಹಾರೈಸಿ ಬಂದವು ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೆಡೆ ಕಿಕ್ಕೊಂಡು ಬರುವರು ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ನಿಂತ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟು ಅನಂದ ಪಡುವರೆನ್ನೂ ವುದನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಹಳ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು

ಅಂಗನೆಯರಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಚಪ್ಪಾಳಕ್ಕುತ, ದಿವ್ಯ

ಮಂಗಳ ನಾಮವ ಪಾಡಿ ರಂಗನ ಕುಣಿಸುವರು

||ಪ||

ಪಡಿ, ಪಲ್ಲಾರಿ ಭೈರವಿ ಸ ರಂಗ, ದೇಶಿ
ಗಂಡಕ್ರಿಯ ಗಜ್ಜರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕ ಗದಿ
ಕಂಡಕಂಡದಲಿ ನೆರೆದು ರಂಗನ ಉಡಿಯ ಘಂಟೆ
ಘಣ್ ಘಣ್ ಘಣಿರೆಂದು ಹಿಡಿದು ಕುಣಿಸುವರು

ಗೋಪಯಿರ ಈ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಂಡ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕಳ್ಳತನ, ತುಂಟ
ತನಗಳೆಲ್ಲ ತಟ್ಟನೆ ಮರೆತುಹೋಗುವುದು

ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋದರೆ ಯಶೋದೆ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತಂಕ ಅವನನು ಹುಡುಕಲು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹೊರಡುವರು

ಅಮ್ಮಾ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣಿರೇನೆ || ಹೆ ||

ಕ ಶಿ ಎತಾಂಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳು

ಪೂಸಿದ ಶ್ರೀಗಂಧ ಮೈಯೊಳಗಮ್ಮ

ಲೇಸಾಗಿ ತುಲಸಿಯ ಮಾಲೆಯ ಹಾಕಿದ

ವಾಸುದೇವನು ಬಂದ ಕಾಣಿರೇನೆ

ಕರದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ

ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಹುಲಿಯಂಗುರಮ್ಮ

ಅರಳಲೆ ಕನಕ ಕುಂಡಲ ಕಾಲಲಂದಿಗೆ

ಉರಗತಯನ ಬಂದ ಕಾಣಿರೇನೆ

ಕಾಲಲಿ ಕಿರುಗಣ್ಣು ನೀಲದ ಬಾವುಲಿ

ನೀಲವರ್ಣನು ಸಾಟ್ಯವಾಡುತಲಿ

ಮೇಲಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಗವನ್ನು ತೋರಿದ

ಮೂರ್ಛೋಕದೊಡೆಯನ ಕಾಣಿರೇನೆ

ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚಿಹರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗೋಕುಲವನ ಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡುವರು.

ಗೋಪಿಯರ ಹೃದಯಾಸ ಭವವನ್ನೇ ಇಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ
ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ಹರ್ಷಪುಲಕಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ

ಯಾವನ ನೀ ಬಾ ಯದೆ ಕುಲ ನಂದನ

ಮೌಢವ ಮಧುಸೂದನ ಬ ರೊ

ಸೋದರವೂವನ ಮಧ ರೆಲಿ ಮಡುಹಿದೆಯ

ಶೋದನಂದನ ನೀ ಬಾರೋ

ಎಂದು ಕಿರಿಯುವಲ್ಲಿ ತ ವೃ ನೋಡಬಯಸುವ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಮೈಭವವನ್ನು ಬಹಳ
ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಕಣಕಾಲಂದಿಗೆ ಫಲುಫಲುರನುತಲಿ ರಘುನ

ರಘುಣ ವೇಣುನಾದದಲಿ ಚೆಡಕೊಲಿ ಚೆಂಡು ಬುಗುರಿಯನಾಡುತ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ
ಗೋವಳರೊಡಗೂಡಿ ಎಂದು ಹೊಗಳುವರು ಹೀಗೆಯೆ ಬೇರೊಂದಂ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಬಾರೈ ಶ್ರೀವೈಕುಂಠಪತಿ ನಿನ್ನೊಡುವೆ ಮನದಳೆಯೇ ಎಂದು
ಪದಯ ಹಂಬಲ ವನ್ನು ತೊಡಿಕೊಂಡು ಆತನ ಆಗಮನವನ್ನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ,
ನೋಡಿ ಮದ್ದಾಡಿ ಮಾತಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿ ಪಾಡಿ ಪೋಳುವನು ಪರಮ
ಪುರುಷ ಹರಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಕೆಂದಾವರೆ
ಪೊಲ್ಲ ಪದಗಳಿಂದ ರಂಗ ಧಿಂಧಿವಿ ಕೆಂದು ಕುಣಿಯುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿಗೆ ಕಿರಗಿಚ್ಚಿ
ಫುಲ ಫುಲ ರನ್ನುತ ಚಂದದಿ ಪಿ ತಾಂವರೆ ನಲಿದಾಡುತ ಬರೆಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು
ಕರೆಯುವರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲೊಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳು ಮಾಡುವ ವೈಭವವನ್ನೂ
ಕಾಳಿಂಗನ ಹಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುವ ರೋಮಾಂಚಕೆ
ದ ಶೈವನನ್ನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅಸದೃಶವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಈ ಎರಡು
ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ನಿಡಿದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ
ಬಹುದು ರಂಗ ಕೊಳಲನ್ನೊಡಲಾಗಿ ಮಂಗಳಮಯವಾಯ್ತು ಭರೆ ಜಗಂಗಳಂ
ಚೈತನ್ಯ ವರೆದು ಅಂಗ ಪರತವಾದುವು ಎಂದು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಇಡೀ
ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಚಾಚೂ ಬಿಡದೆ ವಿವರಿಸಿರುವರು
ವೇಣುನಾದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತೀಡಿದ ಮಾರುತ ಮಂದಗತಿ ಗೈಯೆ ಬಾಡಿದ
ಬರಲು ಫಲಗೊಂಡಲು ಬಿಡೆ ಪಾಡಲೊಲ್ಲವಳಿಕುಲಗಳು ಬಾಡಿದ ಮಾಮುರೆ ಚಿಗು
ರೊಡೆಯೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರೆ ಕವಿ ಹೃದಯ
ತನಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿ ತುಸು ನಿಧಾನವಾಗು
ವುದೂ ಒಣಗಿದ ಕಸ ಕಡ್ಡೆಗಳು ಚಿಗಿರುವುದು ತುಂಬಿಗಳು ರೋಂಕಿಗೇದೆ ತಪ್ಪನಾ
ಗುವುದೂ ಒಣಗಿದ ಮಾವಿನಗಡ ತಳಿರೊಡೆಯುವುದೂ ಅಪೂರ್ವ ಅನಭವವೇ ಸರಿ
ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬೆರಗಾಗಿ ಸ್ತಂಭ ಭೂತವಾದರೆ ಯಮುನೆಯು ತಂಬಿ ತುಳುಕಿ
ಚಿಲ್ಲಾಡತೊಡಗಿತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮುರಲೀನಾದದ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು
ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಗೋಪ ಗೋಪಿಯರು ಪರವತರ ಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ ಚಿತ್ತ
ಸಂಯಮದಿಂದ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧ ಮುನಿಜನರು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಎದು
ರಾಗಿ ನಿಂತು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕಣ್ಣೆದುರಾಗಿದ್ದ ದೇವನನ್ನು ಒಲೈಸಿ ಗೆದ್ದರು ಭವ
ಸಮುದ್ರವ ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರಣವಂತೂ ಭವವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಕೊಳಲಿನಾದ ಕೀಳಿ
ದೊಡನೆಯೇ ಕವಿ ನಿಮಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಗೋಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಕಿಷ್ಕೇಲು ಹಾಲು ತುಂಬಿ
ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಲ್ಲ ಹಾಗಿಗಾಗಿ ಹಿತೋರೆಯುವ ಕರು
ಗಳೂ ಸಹ ತಾವು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಗಿರಿಕೆಯನ್ನೂ ಸಹ ತಿನ್ನದೆ ಸ್ಥಗಿತವಾದವು ಎಂಬ
ತತ್ವಯುತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ ಬೆರಗಾಗಿರುವಂತಿದೆ ಬಾ-ಕೃಷ್ಣನ ೩ ಚೆಲುವು ನಿಲುವು

ಚಿಲ ವೃಗಳನ್ನು ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳೂ ತ ವು ಧನ್ಯರ ದವೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕರೆದರೊಬ ಸಂಗತಿ ಸೋಜಿಗವಲ್ಲದೆ ವ ತ್ರೇನು ! ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ನುಡಿಯಂತೂ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಕೀರ್ತಿಪಾತ್ರವೆ ಗಿದೆ

ಧಾಮವನಮಾಲೆ ಬಹಿರ್ಭೂಷಿತ
ಸ್ವಾಮಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯನೊ
ನಾಮಕ್ರಿಯ ಮೇಘರಂಜಿಸಿ ಪಾಡೆ
ಸಾಮವೇದ ನಮೋ ನಮೋ ಎನ್ನೆ

ಈ ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯೇ ಎಷ್ಟು ರಸವತ್ತಾಗಿರುವುದೆಂದು ಮನಗಂಡರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಎಷ್ಟು ಭಾವುಕರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಲವಲೇಶವೂ ಕ ಂದು ಬಾಧ್ಯದಂತೆ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾಬಲದಿಂದ ವಿಂಥ ಅರ್ಥಾವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆನ್ನುವುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುರ ಲೀನಾದವ ಸಂಗತಿ ಎಷ್ಟು ಮಧುರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವೋ ಅತನು ದುಷ್ಟ ಕಾಳಿಂಗನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕುಣಿದ ಸನಿ ವೇಶವೂ ಅಷ್ಟೇ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿದುಕೊ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಘಟೆಯಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುವರು ಒಂದು ಕಡೆ ಅತನ ಕ ಣಿತದ ವೈಖರಿ ನೋಡುವವರನ್ನು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅತನು ಪಾಡಿವವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರ ಗಳ ನೀಡುತಲಿ ದಯಮಾಡುತಲಿ ನಲಿದಾಡುತಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಬೇಡುತಲಿ ಇದ್ದ ನೆಂಬ ಚಿತ್ರ ಅತನ ಭಕ್ತಿವ ತ್ಸಲ್ಪವೆಷ್ಟನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸ ತ್ತದೆ ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಈ ಸ್ವತ್ವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ದನಿಗೊಡಿಸುವರು ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಪರ ಕನೆಯರು ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಅಡಲಾರಂಭಿಸುವರು ನಾರದ ತುಂಬುರರು ಗಾನಗೈಯುವರು ಪಂದಿಯು ಪುದ್ದಲಿ ಬಾರಿಸುವನು ಕೃಷ್ಣನ ಈ ನಾಟ್ಯದ ಸೊಬಗು ನಿವಿ ಪ ನಿವಿಪಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯ ಶೋಧೆ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾಗುವಳು ಕೇವಲ ಚಿಣ್ಣಿನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಅರಿವಾಗುವುದು ಆದರೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಂಕದೊಳಿತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡ ವಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೋ ಕಾಳಿಂಗ ನನ್ನು ಸಂಪರಿಸದೆ ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯರ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವದಾನವ ನಿತ್ತು ಗೋಕುಲದಿಂದ ದೂರವಿರುವಂತೆ ಕಳುಹಿಸುವನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕೆ ?

ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಕ್ಷರತಃ ಹೇಗೆ ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೂಟ್ಟುತ್ತದೆ ಯನ್ನುವುದನ್ನು ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಪುರಂದರ

ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಬ ಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬಹುಭಾಗ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಸೇರಿದುದು. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರೌಢಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲಲೀಲೆ ಇಷ್ಟು ನೈಜವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನ್ನಿಸಿದ ಭಕ್ತ ಸೂರದಾಸರ ರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪ್ರಬಂಧರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೌಕಿಕ ವತ್ಸು ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸವನ್ನೆಯ ಗೊಳಿಸಿರುವ ಸರಣಿ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರದಾಸರು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪ ಲನನ್ನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಿತವಾಗುವ ನೈಜನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯೀಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಬಂಧರದಾಸರ ಕವಿ ಸಹಜವಾದ ಹೃದಯವನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನಾಯಾಸವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಾಣ್ಯದಿ ಹಾಣ್ಯದಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ನಿ ಬೆಲ್ಲರು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆಯ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದೇ ರೀತಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರೂಪಕವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಚಾತುರ್ಯವೆ ಚೈಬೇಕಾದದ್ದು. ಹರಿನಾವ ದರಗಿನೆಯ ಹಾರ ತಿದೆ ಜಗದಿ ಪರಮ ಭಾಗವತರು ಬಲೆಯ ಬೀಸುವರು ಎಂಬ ವತ್ಸೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ದರಗಿನೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು ಅದನ್ನು ಕೋಪವೆಂಬ ಮಾಜಿಲ ಕಂಡರೆ ಮಂಗಳವು ತಾಪವೆಂಬುವ ಹುಲಿಯು ಕೊಂಡೊಯ್ಯದು ಆದರೆ ಕಾಪಾಡಲದನೊಯ್ಯು ಹೃದಯ ದೊಳಗಿಂಬಿಟ್ಟು ಆಪತ್ತಿಗೊದಗುವುದು ಆ ಮುದ್ದು ಅರಗಿನೆಯ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಇರುವ ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಸರೆಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಕೆಲವು ಹಾಣ್ಯದಿಗಳತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ಇಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದಿಗೆ ಅರಳಲೆ ಇಬ್ಬರೆ ಕೋಡಗೆ ಕಂದನಾಗಬಲ್ಲದೆ ? ಭರದಿಂದ ತ್ವಾನೆರ ಬಾಲವ ತಿದ್ದಲು ಸರಳವಾಗ ಬಲ್ಲದೆ ಮೋಡೆಕೆ ಮಯೂರ ಕುಣಿವಂತೆ ಕುಕ್ಕುಟ ನೋಡಿ ಕಣಿಯ ಬಲ್ಲದೆ ಊರ ಒಳಗಿನ ಕಳ್ಳ ಅವ ನೆಂಟನೇ ಮಂಡೂಕ ಕೂಗಲದು ಮಂತ್ರವೆಂತೆನ ಬಹುದೆ ನೆಂಟರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವಾತ ಮೂರ್ಖ ಮಡದಿ ಕುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೊಳಿರುವವನು ಮೂರ್ಖ ಹೇನು ಬಲ್ಲದೆ ಮಂಡಿದ ಹೂವಿನ

ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ದುಃಖವು ಎಂಬುದು ದುರ್ಜನನಿಗೆ ದುಃಖವೆಂಬ ಬಲವು ಕೆಟ್ಟದಲ್ಲ. ರೋಗಕ್ಕೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ದುಃಖವು ಕಾರಣವು ಕೆಟ್ಟು, ನೆಂಟರ ಸೇರುವುದು ಕರಣ. ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಬಿಟ್ಟದ ನವಿಲಿಗೆ ಕಣ್ಣಿನರು ಬಂದರೆ ಬೇಟೆಗಾರಿಗೆ ದಯೆ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಸರಹರಿಯ ಕಾಣದ ಕಣ್ಣು ನವಿಲಾಗಿಯ ಕಣ್ಣು ಎಂಬ ಈ ವಾಕ್ಯ ಮೂಲಕ್ಕೆ ರಾಶಿಯನು ಕಂಡರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿದ್ದ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ನಿಶ್ಚಿತ ಪರಿಣಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಮಾನ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಪ್ಪಳ ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲರು ಕಣ್ಣಿನರು ಕಂಡು ಬಂದ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ ಯನ್ನಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಲ್ಲ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದು ಎಲ್ಲೋ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವ ತಬ್ಬ ಕೀಳಬಂದರೆ ಕೂಡಲೇ ಅವರು ತಾಸು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೀಳ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಶನ ಭಜನೆಯ ಮಾಡದ ಮನುಷ್ಯನ ಆಯುಷ್ಯ ವೈಭವವು ಹೋಯಿತು ಎಂದು ದನಿಯತ್ತಿ ಮನುಷ್ಯರು ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ ಹೇಗೆ ವೃಥಾ ಹೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯುವರೆಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿರುವರು ನಗಾರಿಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಹೊಡೀ ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯು ಫಡಫಡ ಹೊಡೀ ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯು ಎಂದು ಅರಂಭಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರು ಅವರ ಹೃದಯ ಸಂತತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯಘಟನೆಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತದೇಶಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಉಪಮಾನ ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು ಎಂಬ ತಿಳಿವಣ್ಣು ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅವರ ಈ ರಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ

ಹೇಗೆ ಬರದೀತು ಪ್ರಾಣಿನದಲ್ಲಿ
ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
ಪಕ್ಷಿ ಕೂತಿತು ಬಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ
ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ
ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಕಟ್ಟಿದರು
ಆಟ ಸಾಕೆಂದು ಮಂದಿರೋಡಿದರು
ಸಂತೆ ನೆರೆದೀತು ನಾಪಾಪರಿ
ತಿರುಗಿ ಹೋಯಿತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿ
ಮೃತಕಾರ ಮೃಗಿಗೆ ಬಂದ
ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹೋದ

ಈ ಸಂಸಾರ ಮಾಯೆಬಿಡಿಸಿ

ಕಾಯೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಇಷ್ಟೇ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಉಪಮಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಅವರು ಬಳಸಬಲ್ಲ ವರಾಗಿದ್ದರೂ

ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ವಾಮನ ಬಂದಂತೆ

ಭಗೀರಥಗೆ ಶ್ರೀಗಂಗೆ ಬಂದಂತೆ

ಮ ಚುಕುಂದಗೆ ಶ್ರೀಮುಕುಂದ ಬಂದಂತೆ

ವಿದ ರನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಂದಂತೆ

ವಿಠ ಪೂನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಂದಂತೆ

ನಿನ್ನ ನಾವವು ಬಂದು ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲಿ

ನಿಂದು ಸಲಹಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನ ಜೀವನವೂ ಒಂದು ರಸವತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯದಷ್ಟು ಆವೋಘ ವಾದದ್ದು. ಆತನು ಅಡಿದ ಮಾತು, ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಭಾವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು. ಇನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಂತಿವೆ.

೩. ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನ ಸಂವಿಧಾನ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಂತ್ಯ ಮುಕ್ತಲಿನ ಜೀವನದ ಕಡೆಗೂ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ಕಡೆಗೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಡಿದೆ. ಅವರು ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೂ ಕೆಹಳೆ ಉದಿದವರಲ್ಲ. ಅವರು ಪ ಸುಷ ರ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳ ಹಿರ ಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕ ರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಕೆಲವು ರಚನೆ ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜಿ ವದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯ ವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನಿ ಡಿರುವರೆನ ವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಆಗಲಿ ಮಾನವನ ಮೇಲ್ವಿಧಾನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆ ಮಂ ಬೆ ಪುರಾಣಗಳ ದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಖಂಡಿ ಸಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬೂಟಾಟಕಿಯ ಡಂಭಾಚಾರವನ್ನು ಬಹಳ ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ

ಪದುಮನಾಥನಲಿ ಲೀಶ ಭಕುತಿಯಿಲ್ಲ

ಉದಯಕಾಲದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ
 ನದಿಯಲಿ ಮಿಂದನೆಂದಂ ಹಿಗ್ಗುತಲಿ
 ವಂದ ವಂತ್ಸರ ಕ್ರೋಧ ಒಳಗೆ ತಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂ
 ಒದಿಯಲಿದ್ದ ವರಿಗಾತ್ಮರ್ಥವ ತೋರುವುದಂ
 ಕಂಚುಗಾರನ ಬಿಡ ರದಂದದಿ
 ಕಂಚು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಂ ನೆರಹಿ
 ಮಿಂಚಬೇಕೆಂದಂ ಬಲು ಬೋಗತಿಗಳ ಹಚ್ಚಿ
 ವಂಚನೆಯಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಂ

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ ಯಶಸ್ವಿಶಿವಾದ ಪುನಃವಿಧಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ವಂಚ್ಯ ವರೆಯಲ್ಲದೆ ಮಿಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ನಾನದ ಸೋಗಂ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಬೆನು ವಂಚಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗಳಿರುವರು

ಇನ್ನು ಮಡಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಡಂಬರವನ್ನು ಸಹ ಇಷ್ಟೇ ಕಟು ವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವರು ಮಡಿಮಡಿ ಮಡಿಯಂದದಿಗದಿಗ್ದುರುತಿ ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೇರಂಟಿ ಎಂದು ಖೋಷಿಸಿ, ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಡಿಯು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವರು ಈ ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದಂ ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಹ್ಯಾಚಾರದ ಪೊಳ್ಳುತನ ವನ್ನ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ತೆಗಳಿರುವರು ಕೀವಲ ಮಿಂಡನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗದೆ ಸಾತ್ವಿಕವರ್ಗಾ ಯಾವುದಂ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರುವವರು ಅವರ ಸರಣಿಯನ್ನ ತಿಳಿಯಲು ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬಟ್ಟಿಯ ನೀರೋಳಗದ್ದಿ ಒಣಗಿಸಿ
 ಉಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಮಡಿಯಲ್ಲ
 ಹೊಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧವ
 ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ಅದು ವ ಡಿಯಂ
 ಇಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರ ಶರೀರವ
 ನೆಟ್ಟ ತೊಳೆಯಲು ಅದು ಮಡಿಯಂ
 ಅಚ್ಚುತಾನಂತನ ನಾಮವ ನೆನೆದು
 ನಟ್ಟುತ್ತದಿ ನಡೆದರೆ ಅದು ಮಡಿಯಂ

ಕೀವಲ ಕರ್ಮರರಾಗಿ ಹಾರ್ದಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಒರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ವರ ಶುಷ್ಕ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡಂ ಪುರಂದರದಾಸರ ತಂಬ ರೋಸಿರ ಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನೂ ಮಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿರ ವ ಮಾನವರನ್ನು ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಬಹಳ ಜಾಣತನದಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವರು

ಯಾರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಮೂರುಮಂದಿಗಳೊಳಗೆ

ನಾರಿಯೋ ಧಾರುಣಿಯೋ ಬಲು ಕನದ ಸಿರಿಯೋ

ಎಂದು ನವ್ಯಸ್ತೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಆ ಮೂವರ ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಕಡೆಗೂ ನಮ್ಮ
ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವರು ಮದುವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ ಡದಿಯಾಗಿ ವ ನೆಗೆ
ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವನು ಕಂಡು ಈ
ಬಗ್ಗೆ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಇತ್ತಿರುವರು ಇನ್ನು ನಾವು ನೆಚ್ಚಿರುವ ನೆಲದ
ಸ್ವಭಾವವಂತೂ ಹೇಳಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ ಅಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣತೀತಿಯ ರಾಜಾಧಿರಾಜರ
ಕಾಳಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅತಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಏಕೈಕ ರಾಜನ
ರಾಣಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿರ ವರು ಇನ್ನು ಹೊನ್ನಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಚಂಚಲ
ಯಾರ ಗಳಿಕೆ ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ ಸೇರುವುದೋ ಹೇಳಬರುವಂತಿಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ
ಮೂರೂ ಕಡೆಯವರಗೂ ನಮ್ಮದಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ವ ನಮುಟ್ಟು
ವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು

ಇಂಥ ಸ ದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಬಯಲಿಗೆಳೆದಿರುತ್ತಾರೆ

ನಗೆಯೂ ಬರುತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯೂ ಬರುತಿದೆ ಪ

ಜಗದೊಳಿರುವ ಜಾಣರೆಲ್ಲ ಹಗರಣ ಮಾಡುವುದನೆ ಕಂಡು ಆ ಪ

ಪರರ ಪನಿತೆಯೊಲುಮೆಗೊಲಿದು ಹರುಷದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರದು

ಹರಿವ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಬೆರಳಿಣಿಸುವವರ ಕಂಡು

ಪತಿಯ ಸೇವೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಪರಪತಿಯ ಕೂಡೆ ಸರಸವಾಡಿ

ಸತತ ಮೈಯ ತೊಳೆದು ಪ್ರತವ ಮಣ್ಣು ಸತಿಯ ಕಂಡು

ಹೀನಗುಣವ ಮನದೊಳಿಟ್ಟು ತಾನು ವಿಷಪ್ರಾಣನಾಗಿ

ವಸಿಂ ಪುರಂದರವಿರಲನ್ನ ಧ್ಯಾನವಣಡುವವರ ಕಂಡು

ಪುರಂದರರ ಈ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕಗುಣದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ
ಎಂಥೆಂಥ ಅನ ಜಾರಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎನು ವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳರ ವರು
ಈ ರೀತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಲೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೆಚ್ಚಿದೆ ಾರಬೇಕು ಪುರಂದರದಾಸರು
ಪ್ರಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಅವರು
ಸದಾಚಾರದತ್ತ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ವಿವರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಸುವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಬೋಧಗೀತೆಲೂ ಈ
ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಅವರು

ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಟಕಿ ವಿಡಂಬನೆ ಕಹ ಕೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಲದು

ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೇ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾನವಜನ್ಮದ್ದಿರುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಆ ಮೂಲಕ ನಾವು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯದ ಅರಿವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗ ತ್ತವೆ ಮನುಷ್ಯತರದವರೇನು ಸುಖ ಎ ದು ಅದರ ಅಶಾಶ್ವತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಉದ್ಗಾರ ವೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು? ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವರು

ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು...ಇದ
ಹಾನಿಮಾಡಲುಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚುಪುಗಿರಾ !

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿದ ಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದಾಸರ ಅತ್ತೀಯತೆ ಮನಸ್ಸೆಳೆಯುವಂತಹುದು ಮುಂದಿನ ಮೂರು ನ ಡಿಗಳೂ ಹೀಗೇಯೇ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತಿವೆ

ಕಣ್ಣು ಕೈ ಕಾಲ್ಕಿವಿ ನಾಲಿಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿ
ಮುಳ್ಳುಮುಕ್ಕಿ ಮರುಳಾಗುವರೆ
ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹರಿಯ ನ ಮಾವುತ
ಉಣ್ಣದೆ ಉಪವಾಸ ಇರ ವರೆ ಖೋಡಿ
ಕಾಲನ ದೂತರು ಕ ಲ್ಲಿಡಿದಳೆವಾಗ
ತಾಳು ತ ಳೆ ದರೆ ತಾಳುವರೆ
ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮೊನ್ನೆ ಧವ ಳವ ಗಳಿಸಿರೋ
ಸುಳ್ಳಿನ ಸಂಸಾರ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲು ಬ್ಯಾಡಿ
ಏನು ಕಾರಣ ಯದುಪತಿಯನು ಮರೆತಿರಿ
ಧನ ಧಾನ್ಯ ಪುತ್ರರು ಕ ಯುವರೆ
ಇನ್ನಾದರು ಏಕೋಭಾವದಿ ಭಜಿಸಿರೋ
ಚಿನ್ನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲರಾಯಕ

ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ದೊರೆತಿರ ವ ಈ ಮಾನವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಹೇಗೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕೆನು ವುದನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿರುವಾಗಲೆ ದೈವ ಚಿಂತನೆಯ ಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿ ಸಿರುವರು ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಧರ್ಮವ ಗಳಿಸಿರೋ ಎನ್ನುವ ಬುದ್ಧಿವಾದ ವಂತೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕಣ್ತರಿಸ ವಂತಿದೆ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಬಾಳಿನ ಏಳಿಗೆ ತನ್ನಿಗಿ ತಾನೇ ಆಗಿ ವುದೆಂದ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಮವ ನೀರೋಳಗಿದ್ದಿ ಫಲವೇನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನ ಜನು ಎಂದೂ ತರ್ಕಿಸಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದೂ ಮಡಿಯ ಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಲವಾರು ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ

ಮನದ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದೇ ಅವರೇ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ತನುತ ದ್ವಿ
ಯೆನು ವರು ಮನವ ಶೋಧಿಸಬೇಕು ನಿಜ ದಿನದಿನ ಮಾಡುವ ಪಾಪಪುಣ್ಯದ
ವೆಚ್ಚ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವರು
ಆಚಾರವಿಲ್ಲದ ನಾಲಿಗೆ ನಿನ್ನ ನೀಚ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಿಡು ನಾಲಿಗೆ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರರ
ದೂಷಿುವುದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ನಾಲಿಗೆ ಎಂದು ನಾಲಿಗೆಯ ದುರ್ಗುಣವನ್ನು
ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ಪಚತ್ತುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆನು ವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವರು

ಕ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಅನಿವಾರ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ಅಸಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ಸತ್ಯಂ ವದ ಧರ್ಮಂ ಚರ ಎಂಬ ಆರ್ಷೇಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಲ್ಲಿ
ವಶಾನವನ ಜೀವನ ಹಸನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಸಿ ವರು ಸತ್ಯ
ವೆಂಬುದೆ ಸ್ನಾನ ಉಪವಾಸ ಜಪ ನೇಮ ಅಸತ್ಯದಲಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ
ವ್ಯರ್ಥ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಗಾತ್ರಿಕ
ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಸತ್ಯವನ್ನ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದುವು ಎನ್ನುವುದು
ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಶ ಷ್ಠ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಡಂಬಿಸಿರುವ
ವಿಧಾನವಂತೂ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಪರರ ಒಡವೆಗಳ ತಂದ ಂಡು ತಾ
ಒಪ್ಪದಿಂದುವವ ಸಪ್ರಶವಮಾಡಿ
ತಪ್ಪದಲೆ ಸ್ವರ್ಗವನು ಸೂರೆಗೊಂಬುವನೆಂಬೆ
ಸರ್ಪಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉರಗನ ಉಪವಾಸ ಎಂಬ ನಾಣ್ಯ ದಿಯೇ ಉಂಟು (ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಗುರು ಉಪದೇಶವಿರುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಉರಗನ ಉಪವಾಸದಂತೆ
ಕಾಣಿಸೋ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ) ಹಾವುಗಳು ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಕುಡಿದು
ಬದುಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಕೆಳಗಲ ಹೇಳಿಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಗ ಳಿಯೇ ಅಹಾರವಾಗಿರ
ಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪವ ಸವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸ ಧ ವೆನಿ ಸದು ಇನ್ನು
ಅದು ನೆಲಸಂಪ ಹುತ್ತವಾದರೋ ಗೆದ್ದಲು ಹುಳುವಿನ ಕರ್ಮ ಕೌತಲ್ಯ ಅದ ದ
ರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಂಡವರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು
ಅವಲಂಬಿಸಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದುಸುವವರನ್ನು ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ
ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡ ವ ಉಪವ ಸವನು ಅತ್ಯುಗ್ರವ ಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿರು
ವರು

ಇನ್ನು ಕಪಟ ಜಪವನ್ನು ಅವರು ಅವಹೇಳನಮಾಡುವ ರೀತಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ
ಕಟ ವಾಗಿದೆ

ಬಿಡದೆ ಮದ ಮತ್ಸರಾಹಂಶ ರದಲಿ ಮುಳುಗಿ
ಒಡವೆ ಬೆರಳುಗಳೆಣಿಸಿ ಮೌನದಿಂದ
ತಡೆಯದಲಿ ಪರಲೋಕ ಸೂರಿಗೊಂಬುವೆನೆಂಬೆ
ಬಡ ಬಕನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಕಧ್ಯಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕವಟ ಜಪ
ವನ್ನು ಕೆ ರಿತ ಪರಿಚಿತ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು
ಅದು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದುದುಂಟು ಅದರಂತೆಯೇ
ಮನದ ಕಲ್ಮಷದಿಂದ ಕೂಡಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವ ಕವಟವನ್ನು
ಇಲ್ಲಿ ಹೀಯಾಳಿಸಿರುವರು ಈ ಪೊಳ್ಳು ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗುವ
ದಾಸರು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡ ವ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ
ಖಂಡಿಸಿರುವರು

ಇನ್ನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ವಂತೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಂದೇಶದಂತಿದೆ

ಧರ್ಮವೇ ಜಯ ವೆಂಬ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ ಪ
ವ ವರ್ತನರಿತು ಮಾಡಲಿಬೇಕು ತಂತ್ರ ಪ ಪ
ವಿಷವಿತ್ತಿದವಗೆ ಪಡ್ಯಸವನ ಸಸಲಿಬೇಕು
ದ್ವೇಷವೂಡಿದವನ ಪೊ ಹಿಸಲಿಬೇಕು
ಪ್ರಸಿಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವನ ಹಾಡಿ ಹರಸಲಿಬೇಕು
ಮೋಸ ಮಾಡುವನ್ವಸರು ಮಗುಗಿಡಬೇಕು
ಹಿಂದೆ ನಿಂದಿಪರನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಲಿರಬೇಕು
ಬಂಧನದೊಳಿಟ್ಟವರ ಬಿರೆಯಬೇಕು
ಕೊಂದ ವೈರಿಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿಬೇಕು
ಕುಂದಣಿಸ ವವರ ಗೆಳೆತನ ಮಾಡಬೇಕು
ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬಡಿಯುವವರ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಲಿರಬೇಕು
ಕಂಡುಸಹಿಸದವರ ಕರೆಯಬೇಕು
ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರಲನ
ಕೊಂಡಾಡಿ ತಾ ಧನ್ಯನಾಗಬೇಕು

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೆಲುಕುಹಾಕು
ವಂತಿದೆ ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಒರೆಯುವ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮನಸ್ಸು
ತುಂಬ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ದಯವೆ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವೆಯ್ಯ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸೂತ್ರವನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ದಯಾಳುವಾದ ವೆನೇತ್ಯೆನು ಎಂತೆಂತಹ ಇತ್ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವನೆಂದು ಆಗ ಅವನು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬಹುದೆನ್ನುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವರು ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದ ಹೆಗ್ಗುರು ತೆಂದೂ ಅಹಿತರನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬಾಳಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ವಿಶದ ಪಡಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೈಗೆ ಎಚ್ಚರದಾದ ಆದರ್ಶವೂತ್ರವೆಂದೂ ಎನಿ ಸಬಹುದು ಆದರೆ ಬುದ್ಧನು ಅಂಗುಲೀಮಾಲ ನೆಂಬ ದರೋಡೆಕಾರನನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನೂ ಏನ ಕ್ರಿಸ್ತನು ತನ್ನನ್ನು ತಿಲಂಬಗೀರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಂಡು ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದ ದನೂ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ಮವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರ ವಲ್ಲಿ ನವಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನೊಂದ ಜನರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ತೆರಳಿದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ವರನ್ನೂ ನೆನೆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೇವಲ ಆತಿಯೋಕ್ತಿಯನ್ನಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ ಉದಾರ ಚರಿತಾನಾಂಕು ವಸ ಧೈವ ಕುಟುಂಬಕಂ ಎಂಬ ವೂತಿನ ಮರ್ಯಾದಾರೂ ಇವೆ,

ಈ ರೀತಿ ಪರಮ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಾದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅತ್ಮಾನುಸಂಧ ನದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಗಣ್ಯರನಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಕವಿ ಸಹಜ ವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಚನೆಗಳು ಶ ಷ್ಯ ಬೋಧೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿ ಸದೆ ರಸವತ್ತಾದ ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳನ್ನಿಸಿ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೂ ಸವಿಯನ್ನಿಸಿದವು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತದ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಖತಾಮಹರಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು ಪರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಪುಜ್ಯಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಂತೆಯೇ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಸಚಿಂತಪ್ಪಯರನ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೇ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಯಿತು ಅವರ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಮರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಯತಿತ್ರೂರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಮೇಲುಪಂಕ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರೆನು ವು ದನ್ನು ವ ರೆಯಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆ

ಯಿಂದ ಬೆಳಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲ ವುದೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರೇ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು. ಈ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಗುರುಂ ವಂದೇ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದಯಾನಿಧಿಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಅಕ್ಷಂಶಃ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದೆ.

ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಕನಕದಾಸರು

—ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಮತೂಕದವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದರು. ಜನರ ಆದರ್ಶವೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವಯುತವಾಗಿ ಬರೆದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರದಾಗಿದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಒನೇಕ ವಚನಕಾರರು ಸಮಾಜದ ನಾನಾ ಪರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದವರು ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕದಾಸರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾದರು. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ಅಂಕ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಹಾಗೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು ಅಂದು ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವಿನಲಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಅರಿಯಲು ನಮಗೆ ಆಧಾರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಆಗಿವೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ (1447-1539) ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಮಿನುಗಿದ ಎರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು—ಒಬ್ಬರು ಪುರಂದರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನಕ. ಅಂದಿನ ಸನಾತನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಯವರ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಎದರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರ ವೇಲೆ ದಯಮಾಡಲು ವ್ಯಾಸವಾಸಿ ಮರದ ಜನರಲ್ಲಿ ದೂರಕೊಂಡವರು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ವಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತೀರ್ಥ ಕೊಡಲು ಕನಕದ ಸರನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಕರೆದಾಗ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಕನಕನ ಕರೆಯಲು ಧೂತಕರ ಗಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವೆ ಯಿತು ಇವನ ಸಂನ್ಯಾಸತನವೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ತಿ ಯಥಾಯಿತು ಎನಲು ಯತಿಯು ನಗುತಿಹನು—ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರೇ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಜನಜೀವನದ ವರ್ಣನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ, 17ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಕಾಮಂಡಿಕೇ ಕೃಷ್ಣರಾಯ "ನೆಂದು ನವಿ ಸುವನು ನಾನು ದಿನ ಹರಿಪದವನಜ ಮಧ ಪರಾದ ಅನುಭವ ಶರಣರ

ಎಂದು ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ನೆರೆ ತಾಳಪಾಕರ ಸಂತಮತಿ ಕನಕರ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಲ್ಲಾಸಕರ' ಎಂದೂ ತೆಲುಗಿನ ತಾಳ್ಮೆಪಾಕ ಅಣ್ಣಾಪೆಟಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕನಕದಾಸರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಅವರು ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಜಯನಗರದ ಉನ್ನತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಜೀವಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಮೊ ಹನಕರಂಗಿಣಿ¹ ಆಧಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಮಾನುಜ ಮುನಿಗೆ ಶರಣು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಂ ಪೆಂಪುವಡೆದ ಸದ್ಗುರುಕರ
ವಾರಿಜೋದ್ಯವ ಶಿಷ್ಯಜನರ
ಪ್ರೇರಿಸಿ ನಾಲ್ಕುಗೆ ಫಲವೀವ ತಾತಾ
ಚಾರಿಯರಡಿಗರಗುವನು

ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ತಿರುಮಲೈ ತಾತಾಚಾರಿ ಇವರ ಮೊದಲ ಗುರು ಬಹುಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲ 1508-1606 ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಯಗಳಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬಹು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಡದಾದಿ ಕೀಶವ ಕಾಗಿನಲಯಾದಿ ಕೀಶವ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳಿವೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಬಹು ಕಾಲವನ್ನು ಅವರು ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿರಬಹುದು.

ಜನನ ಬಾಲ್ಯ

ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೇರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಾಡ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಹಾವೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಗಿನಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಬೀರಪ್ಪ ತಾಯಿ ಬಚ್ಚಮ್ಮ. ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯ ನಗರ ಸಾವಣ್ಣಾದ ಒಬ್ಬ ಜನಪ್ರಿಯ ಡಾಣಾಯಕ ಅವನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಗಳು 75 ವಿಜಯ ನಗರದ ದೊರಗಳ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬೀರಪ್ಪ-ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ 16 ಕ್ಕಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಪತಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಗಂಡುಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಏಳುಮಲೆಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಸೇವೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಮಗನಿಗೆ ನಾವ ಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪನೆಂದೇ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ರಾವಣಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಅಲಂಕಾರ ಕಾವ್ಯವಿರೂಪಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಂದಸ್ಸು ವ್ಯಾಕರಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಅಭ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಕತ್ತೀವರಸೆ

1 ದಾ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹರಿತ್ರಿ

ಕಂಪಿ, ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಬೀರಪ್ಪ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಯುದ್ಧಕಲೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಬಾಹುಬಲವಿದ್ದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನನಾ ದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ತರುಣ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ನಂಬಿಕೆ. ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅವನ ರೂ ಮು ನಿಮಿರುತ್ತಿತ್ತು. ರಣರಂಗ ದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೊಕ್ಕನೆಂದರೆ ಎದ ರಾಳಿಗಳು ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕ ದಳದಲಿ ಕಲಿತನೆಂದರೆ ಫೌಜೂ
ಕನಕುಮನಕಾಗ ವೃದ್ಧು ಹರಿಯೆ

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ತಾರುಣ್ಯದ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪ್ರೀತಿಯ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಘಾತವಾಯಿತು. ಅದರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಧೃಣಾಯಕ ನಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಲಿದು ಒಂದಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಏಳು ಕೋಡಗಳ ತುಂಬ ಚಿನ್ನ ದೊರೆತವಂತೆ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಹಣವನ್ನು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಬಳಸಿದ್ದು ದೇವಾಲಯಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಡಬಗ್ಗರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ. ಇದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಜನ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಕನಕ ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಕನಕನಾಯಕ ನಾದನು ದಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತು ಜನೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಆಡಳಿತ ಸದಸ್ಯ ತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಬಂಕಾಪುರ ಆಗ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ವಿವಾಹವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ತಂತ್ರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಲ್ಲದೆ ಮಡದಿ ಎಂದೂ ಸಂಭೋದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವಿಸ್ಮಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸುಜ್ಞಾನವರ್ಧೂಟಿ ಕವಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಕನಕ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಗುಣಶೀಲೆ ರೂಪವತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗದಿರುವುದು ಸೋಡಗದ ಸಂಗತಿ. ಕನಕನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಎರಡನೆಯ ಅಘಾತ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು ವಿವಾಹವಾದ 3-4 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮಗು ಕೂಡ ಆಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಏಳುಕುಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಮಡದಿ ಕೂಡ ಅಸು ನೀಗಿದಳು. ಆಗಾಗ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಜನರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಾಗ ಬೆಕ್ಕುಫುಟ್ಟಿ ಕಾಳಗಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಹೀಗೆ ನಡೆದ ಕಾಳಗವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಪರಾಭವ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಕೆ ದ ರೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳು ಮೈತುಂಬ ಆಗಿದ್ದವು ಏಳುವುದೇ ಸಾಧವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಕನಕನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬಂದು ನನ್ನ ದಾಸನಾಗುವೆಯೋ ಎಂದು ಕೆ ಇದನಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ ಅರಸನಾದವನು ಆಳಾಗಬಲ್ಲನೆ ಎಂದು ಕನಕ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನೋಡೆ ದಾಸನಾಗುವೆಯಾದರೆ ಬದುಕಿ ವೆ ಎಂದಂತಾಯಿತು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕನಕ ದಾಸನಾಗುವೆ ಈ ನೋವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತವೀಡು ಎಂದನಂತೆ ಆಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಅಪರಿಚಿತ ಬಂದು ಉಪಚರಿಸಿದನಂತೆ ದೈವಕ್ಕುವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಬದುಕಿ ತಿರುಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕನಕ ಭಾವಿಸಿದ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಆಪರು ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ರಣದೊಳಗೆ ದೇಹವ ಖಂಡಕಂಡವ ಮಾಡಿ |

ರಣವನುತ್ಪರಿಸಿ ಮರಣ ತೋರಿದೆ ||

ಪ್ರಣವಗೋಚರನಾಗಿ ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಬಂದು

ಹೊಕಿ ಪ್ರಾಣವನು ತಂದಿತ್ತು ಮಹಾತುಮನೆ || 1 ||

ತುಂತಿಕ್ಕೊಂಡೆವು ಬೆನ್ನಲೊಸರುವ ರೋಹಿತಕಿ

ಲಂತ್ಯ ಮುಖಿ ಗ್ರಹಗಳನು ಕಳಚಿ ಬಿಸುಟಿ ||

ವೀರರಾಹುತ ಬಲದ ಭಾರವನು ತಂದಹಂಕಾರವನು ಮೂರಿದ ಹರಿಯೆ ದೊರೆತನ ಬಿಡಿಸಿ ಸುಸ್ತಿರಮಾರ್ಗವನೆ ತೋರಿ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದೆನ್ನ ಹರಿಯೆ' ಹರಿ ನಿನ್ನ ಪದ ಕೆವಲ ತರುಣದಿಂದಲಿ ಎನಗೇ ದೋರಕಿತ್ತೀ ಗುರುಸೇವೆ ಹರಿಯೇ ಎಂದು ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಕನಕನಾಯಕ ಕನಕದ ಸರು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದೈವಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾಳಗವೊಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ ಎನ್ನಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ಇಂಥ ಪಂಥದವರೆಂದು ಹೇಳಲು ಕೆಲವು ವಿವ್ಧಾಂಸರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ವ ತದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ತಾತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅವರು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದವರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಮುಂದೆ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಧ್ವ ಪಂಥದವರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು || ಈ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಾಯಿತು ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವ ಮತವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಯಾವ ದೇವರನ್ನೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸದೆ ವಿಷ್ಣು-ಶಿವರಲ್ಲಿ ಭೇದವೇನಿಸದೆ

ಅತ್ಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸರ್ವಾನ ಖ್ಯಾತಿ ಗಳಿಸಿದ ಮಹಾನ ಭಾವರು *

ಜಾತಿ

ಜಾತಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಇದ್ದರು ಅವರು ಯಾವ ಪಂಥದವರೆಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವರ ಜಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಲವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿಯವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಲಾಗಿ ಅವನು ಬಾಡವೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ದಂಡನಾಯಕನಾದನೆಂದೂ ಯಾವುದೋ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪರತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾದನೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆಂಗೇರಿ ಹುಚ್ಚುರಾಯರು ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೆಂಬುದೂ ಒಂದು ಒಡೆಯ ಅರಸರ ಒಗಟೇ ಆಗಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕುರುಬ ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ನ ಯ ಕ (ಬೇಡ) ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ದಾಸರ ನಂದಿಸಬೇಡ ಮನುಷ್ಯಾ ಹರಿದಾಸರನು ನಂದಿಸಲೇ ಬೇಡ ಎಂಬ ಗೀತದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸ ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವರೆಂದೂ ತುಂಬುರನ ಅವತಾರಿಗಳೆಂದೂ ಇದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡಿದ್ದು ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರು ಅನ ಸರಿಸಿದ ಮತತತ್ವ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಕಾಗಿನಲೆಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕುಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಮನೆತನದವರು ನೆಲೆಸಿರುವರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಲ್ ಜಿ ಹಾವನಗಾರರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಕುರುಬರೋ ನಾಯಕರೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಿಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಡಾ|| ಪಿ ಬಿ ದೇಸಾಯಿ ಅವರು ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ನಾವು ಕುರುಬರು ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರಯ್ಯ

ಕಾವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ನರಕುರಿ ಹಿಂಡುಗಳ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕುರುಬರೆನ್ನಬಹುದು ಈ ವಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ

* ದೇವಗೌ ಪ್ರಕಾಶನಿ ಪಳೆಚಿಂತ್ರಿ 1965

ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನು ಕುರುಬನಿಗೂ ನರರನ್ನು ಕುರಿ
ಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬರನ್ನು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟ
ದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಕಿ ತ್ತನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಿ ರಷ್ಟ ಎಂದು
ದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಬೀರಪ್ಪ ಕುರುಬರ ದೇವರು

ಮಾರುತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯೊಡಿ ಕೇಶವನಂಘ್ರ

ವಾರಿಜವ ನೆರೆನಂಬದವನೆ ಕಿ ರುಬ

ಜನರು ಕುರುಬ ಎಂದು ನಂದಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಕನಕದಾಸರು
ಇದನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಳಗಿನ ಹಾಡಿನ
ಮಾದರಿ ಇದೆ ಬಾಲ್ಯದ ದೊಳಗಿನ ಪದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರ
ಬಹುದು ಕನಕದಾಸರೇ ರಚಿಸಿದ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ

ನಾರದರ ಅಂತವೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾ ಯನುನು ಮುಂದೆ

ಮಾಂಡವ್ಯ ಶಾಪದಿಂದ ಎರಡು ಜನ್ಮ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕಿನು

ಒಂದು ಜನುಮು ವಿದುರನಾಗಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲೇಗೆ ಪುಟ್ಟದೆ

ಎನೆಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವ ರಾತಿ ಎಂತೆಂಬೆ

ಹೀಗೆ ಕನಕದ ಸರೇ ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಸ್ ಕಿ ರಾವ ಚಂದ್ರ
ರಾಯರು ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಕನಕ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ತಾವು ಕುರುಬರೆಂದೂ
ತಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರೇದೇವರೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕುರ ಬರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತರಾಗಿದ್ದರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು
ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರನ (ತಿರುಕ್ಕಾಳತ್ತಿ ದೇವರ) ಒಕ್ಕಲೂ ಆದರೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ
ಮುತ್ಯಾಲಮ್ಮ ಹೊನ್ನಿಯಮ್ಮ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಅಂಕಾಲಮ್ಮ ಪೋಲೇರಮ್ಮ
ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನ ಇವರು ಬೀರೇದೇವ
ರೆಂಬ ದು ಗ್ರಾಮದ ವತೆ ವೀರನಂಬುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ತದ್ಭವ ರೂಪ
ವೀರಭದ್ರನನ್ನೋ ಅಥವಾ ಮಹಾವೀರನನ್ನೋ (ಶಿವನನ್ನೋ) ಸೂಚಿಸುವ ಪದ
ಇದು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕುರುಬರಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯ ದೇವರ ಒಕ್ಕಲಾದರು
ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯಾದ ಗಂಗಮ್ಮನೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ತಂಗಿಯಂದೇ
ಕಲ್ಪನೆ ಈಗಲೂ ಕುರುಬ ಜನರಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೆ ದೇವರ ಭಕ್ತರು *

ದಾ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಕನಕದಾಸರು ಅಂಡೆಕುರುಬ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಬಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಕನಕದಾಸರು ಜನ್ಮತಃ ಕುರುಬರು ಎಂದು
ದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವುದೇ ಕುಂದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ದಾಸರೆಷ್ಟಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕನ್ನಡ ಕವಿಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದು ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನ ತಮ್ಮ ಕಿರ್ತನೆ ಜಾಣ್ಮೆ ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ ನೃಸಿಂಹಸ್ತುತಿ ಇವು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೃತಿ ಭೋಗಮೂಲವಾದ ಶೃಂಗಾರವೇ ವಸ್ತು ಇದು ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲಿ 42 ಸಂಧಿಗಳಿವೆ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿರುವುದು 2700 ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಕೃಷ್ಣಚರಿತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರ ಕೃಣಿ ರತಿಮನ್ಮಥ ಉಷಾಅನಿರುದ್ಧರ ಪ್ರೇಮಗ ಥೆಯನ್ನು ದಾಸರು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಗಸಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೈವೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಂತವಾಗಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇವರದ್ದು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಗೆ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ವಿಜಯನಗರದ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಪುರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆಕಾಲದ ಚರಿತ್ರಕಾರರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸುವರ್ಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ದ್ವಾರಕೆ ಮತ್ತು ವಿದಿ ಶೀಪ್ರವಾಸಗಳ ವಿಜಯನಗರದ ವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಪುರಾಣಪುರುಷ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ ಪರಾಯ ನೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲೆಂದೇ ಕನಕ ದಾಸರು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿ ವರದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ ಜಿ ವರದರಾಜ ರಾವ್ ಅವರು ಪುರಾಣಿಕವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಛಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾನತ್ವದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ *

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದ್ವಾರಕಾಪುರ ಕುಸುಮವಟಿ ಶೋಣಿತಪುರ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಪತ್ತು ಎಷ್ಟಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆ ಸಾಕು

ಸೋಮಸೂರಿಯ ವೀಧಿ ವೀಧಿಯಿಕ್ಕಿಲದಲ್ಲಿ

ಹೇಮನಿವಿ೯ತ ಸೌಧದೋಳಿ

* ಪಂದಾಸ ಪದ್ಯಯ ಪುಟ 79

ರಾಮನೇಯತೆವೆತ್ತ ಕಳಸದಂದಡಿಯೊಡೊ
 ವಾ ವಂಹಾದ್ವಾರಕಾಪುರದ (3-11)
 ಭೋಜಿಪ ಕಪೂರ ಕಸ್ತೂರಿ ಬೇರ್ಣಾಟ
 ವಾಜಿ ಪುಣಗಂ ಬಹುತ್ಯಲ
 ಸೋಜಿಗವಡೆದ ಸಂಗಂಧದಂಗಡಿಗಳಂ
 ರಾಜಿಸುತಿದುರ್ವಿಕ್ಟಿಲದಿ
 ಚಪ್ಪನ್ನದೇಶದ ಪಾಣೆಯಂಗಳ ನೋಟ
 ತುಪ್ಪದ ಚಪಲ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು
 ಒಪ್ಪವಡೆದು ಕುಳಿತಿದರಂ ಹಣಹೊಸ
 ಕುಪ್ಪಯಂ ಪಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
 ಒರಗಲ್ಲ ರಜವ ಮೇಣದೊಳೊತ್ತಿ ತೆಗೆದದ
 ಕೆರಗಿಸುವಣ ಬಂಡುಗವ
 ನೆರದ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡವ ಚಿನ್ನ
 ವರದರೊಪ್ಪಿದರು ಕಟ್ಟಿಯಲಿ
 ಒರಂತೆ ಮರಕಾಲರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯವ
 ಪಾರದಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವ
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ ತೂಗುವರು ಬೇಡಿದರೆ ಕಂ
 ಬೇರಂಗೆ ಕಡವ ಕೊಡುವರು

ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ವಿಫಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳಂ ಸುರ್ವಣವನ್ನೇ
 ಪೊಂದಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಿರುವ ಶೆಟ್ಟಿರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗ ವೆ ಬೇಡಿದರೆ ಕುಬೇರನಿಗೂ ಕಡನೀಡುವ ಶ್ರೀಮಂತಂ
 ದ್ದರು ಎಂದರೆ ಅದು ಎಂಥ ಮೈಭವದ ಕಾಲ ಎನಿ ಸುವುದು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿ
 ಗರಂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಭೀತಿ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಮುತ್ತು
 ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸತ್ಯ-
 ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳೆ ನಿರ್ದರ್ಶನ ಯುದ್ಧದ ಪರ್ಣನೆಯು ಅತ್ಯಂತ
 ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಾಣಾಸುರನ ಶೋಧಕ
 ಪುರಕ್ಕೆ ದಂಡತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗಿನ ಪರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಮುತ್ತಿನ ಗದ್ದುಗೆ ಗರುಡನ ಹೆಗಲಿನೊ
 ಳೆತ್ತಿಸಿ ಬಿಗಿದಂ ಹ್ಲಾಪಿಸೆ
 ಅತ್ಯಂತ ಸೌಖ್ಯವ ಮೂಡಿ ಸಂತಸದಿಂದೆ
 ಪತ್ತಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯಂ।

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಂಪಾನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವವನು. ಹೋರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಮುಂದೆ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸುಖಿಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆಳಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದೆಡೆ ಅವರು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾವದ ಸವಿಯೂಟವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜೇನು ಸಕ್ಕರೆ ಕ್ಷೀರ ರಸವಪ್ಪು ಫೇಣಿ ಸು
ಖೀನುಂಡೆ ಪಡೆ ಗಾರಿಗೆಯ
ನಾನಾಫಕ್ಷ್ಯ ಭೂ ಜ್ಯಂಗಳ ಪರಮ ಸು
ಮ್ನಾನದ ಬಡಿಸಿದರೊಲಿದು

ಪಾರಪಾತಯರನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗ ಪದ್ಮಿನಿ ಶಂಖಾ ಹಸ್ತಿನಿ ಚಿತ್ತಿನಿ ವಂತಾದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೆಂದು ಹೊರಿಸಿರುವುದು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹದ್ದುಮೀರಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಉಂಟು. ರತಿ ಮಗುವಾಗಿದ್ದ ತನ ಗಂಡನೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರಿತಿ-ಅವಳ ಕಾಪದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ನೆಟ್ಟಿನೆ ಮೊಗ ನೋಡಿ ಮುದ್ದಿಪಳ್ ತರಳನ
ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳ ತಂದಂ ತನ್ನ
ಬಟ್ಟ ಬಲ್ಲೊಲೆಗಡರ್ಚುವಳು ಬ ಯೊಳು ಬಾಯ
ನಿಟ್ಟು ಗಲ್ಲವ ಪೀಡಿಪಳು

ಕನಕನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ಭೇಟಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಪ್ರದ್ಯೂಮನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ರುಕ್ಕಿಣಿಯ ಮೂಲತಾಯಿ ಚಿಮ್ಮುವಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಬರಿಪ ವಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ ಪಾತ್ರಭೋಷಣೆ ಆಗದಿರುವುದು ಒಂದು ಕೊರತೆ. ಬಾಣನ ಪಾತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಶೃಂಗಾರವಿಲಾಸಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಉಪೇಯ ಅರಮನೆಯಿಂದ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಮನೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದು-ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಪವಿತ್ರವಿಜಯನಗರದ ವೀರರನ್ನು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆಕಾಲದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ನಾಡೊಳುಗಳುಳ್ಳ ಜಾಣರು ಜಾಣೆಯ ರೊಡನೆ ಯಾಡುವ ಮಾತುಗಳು.

ಸಕ್ಕದ ಕನ್ನಡ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಳಕೆಯಿದೆ. ಅಕಾಲದ ಪಂಡಿತರ ಮಚ್ಚುಗಳಿಗಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಅವರು ಬಳಸಿದ ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು ಸೊಗಸಾಗಿವೆ.

ಮೂಢರಂದದೊಳು ಗುದ್ದಲಿಯುಂ ಕೊಂಡು ನಾಡ ಕಾಲುವೆ ತಿದ್ದುವರೆ
ಕನಕನ ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಗೋಣಿಯಪಾಂತರ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕಥೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯಾನು ವನೇಗೆ ತಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ 18 ಅಂಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರೋಗಿ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು *

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತಗೊಂಡಿರ - ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 481 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಸಂಧಿಗಳು 9 ಇದಾದರೂ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಂತೆ ಶೃಂಗಾರದ ಕಥೆ ಅದರ ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿನಾಶವೀಯ ಕಳಿತೆಂಬಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಡಾ ಜಿ ಎಸ್ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಬರೆದಂತೆ ಇದೊಂದೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ವರಪುರದ ಚಿನ್ನಗೆರೆಯನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ದಾಸರು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರು ಸಮಕಾಲೀನ ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸ ಮಿಣುಕುಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರತ್ನಸತಂಗಡಿಯ ಪರಾಭವದ ಅನಂತರ ಪುನಃ ವಿಜಯನಗರದವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಇವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳೂ ಪಾಖ್ಯಾನ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಥೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು ಕನಕದಾಸರದು ಚೌಡರಸ ಹಿಂದೆ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು ಅದರ ಅದು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ನಳಚರಿತೆಯಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ಕ ರಣ ದಾಸರು ಬಳಸಿರುವ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಸುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು ಜನರ ಅಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಹುಬೇಗನೆ ಅವರ ಹೃದಯತಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಅದರ್ಶಪ್ರೇಮ ಶೃಂಗಾರ ಪುನರ್‌ಮಿಲನ ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಂಸರಾಗಿಲಸ ಗೃಹದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನೂ ಅವರು ಕರುಣಾರಸದಲ್ಲೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ನಳ ಕಾದಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದಾಗ ದಮಯಂತಿಯ ತೋಕ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯ ಹೃದಯ ಕಲಕುವಂತೆ ಇದೆ ಇದು ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ರಕಿವಿರಾಪ ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನ ಚಂದ್ರಮತಿ ಪ್ರಲಾಪ ಇವುಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ನಳಮಹಾರಾಜನನ್ನೂ

ಕಾಕೋಟಕ ಕಚ್ಚು ವೃದ್ಧ ಒಂದು ಭೇಟಿತ್ತು ಪ್ರಸಂಗ ಕಂಡೊಪಿಯಾದ ನಳಮಹಾ
ರಾಜನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ

ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟುಮೂಗಿನ
ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗೂಢು ಬೆನ್ನಿನ
ಗಿಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುರಿದ ರೊ ಮಂಮೀಸೆಗಳ
ಜಡ್ಡು ದೇಹದ ಗಂಜುಗೊರಲಿನ
ಗಿಡ್ಡರೂಪಿನ ಹರುಕುಗಡ್ಡದ
ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರೂಪಿತನದಲ್ಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ನಾಯ ಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ವತಃ
ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಅನುಭವವಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನೈಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಪತಿವ್ರತೆ ದಮಯಂತಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಂಗ
ಬಾರದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಕನಕದಾಸರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ನಳನ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ
ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸರಳ ತೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತುಟಿಸು ನಿರ್ಧರಿ
ಸಿರಬೇಕು ತ್ಯಾಗಮೂಲವಾದ ಮಹಾನ್ ಅಪ್ಪಾನವೊಂದನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ
ದಾಸರು ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರು

ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಭಾವಿ ನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಪದ್ಯಗಳು
156 ಚಮತ್ಕಾರದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ ಬಡವರು ತಿನ್ನು ವ ರಾಗಿಯೇ
ಶ್ರೀಮಂತರು ತಿನ್ನುವ ಅಕ್ಕಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ರಾಮನು ರ ಗಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟ (ರಾಘವ) ಎಂಬುದನ್ನು
ಹೊರಗಡಹಿದ್ದಾರೆ ವಿಸ್ತಾರ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಇದು
ಹೊರತಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಭಾಗವತ ಮನೋಭಾವವನ್ನೂ ಜನತಾ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ರಾಗಿ
ಸರಿದಲದ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಧ ನ್ಯಗಳ ಪಾತ್ರ
ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರ ವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ರೂಪಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾವು
ಅನುಭವಿಸಿದ ದುಃಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಬಹುಶಃ ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರಬಹ ದು
ದಾಸರು ಮೇಲಂವರ್ಗದವರ ನಿಂದೆ ಮೂದಲಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ
ಸಂಗತಿ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಗಿಯ ಮೂಲಕ ಬಡವರನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿರ
ಬೇಕು ರಾವ ಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರೋ ದೇಚೆಗೌರವರು ಅದಕ್ಕೆ
ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಕಾಂತಿಯುತವಾದ
ವಿಡಂಬನಕಾವ್ಯ ಬುಕುಗುಳಗಳ ಮತಾಂಧರ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಭದ್ರಹಿತಾಸಕ್ತರ
ಮೂಗು ಕೆತ್ತಿ ಅವರ ಒರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಾ

ಗಿದೆ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಓರೆಕೊರೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿ ಅವರು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕೊಳ ಬೇಕೆಂಬ ದು ಅವರ ಅಶಯವಾಗಿದೆ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಿಯ ಸೂತ್ರ ಸಲ್ಲದೆಂಬುದು ಕವಿಯ ದೃಢನಿಲುವಾಗಿದೆ

ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮಂನಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವನು ರಾವಣನ ವಧೆಯ ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅವರು ನೀಡಿದ ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಅವರು ನಿಡಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತರಿಸಲು ಹೇಳುವನು ಆಗ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಸುರಿವರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಆಗ ನೆರವಲಗದ ನಿಗೂ ಮ್ರೀಹಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ಉಂಟಾಗುವುದು ರಾಮ ಇವೆರಡು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಆಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವನು ಗೌತಮ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾವಣನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವನು ಇಂದ್ರನ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅವನು ನೆರವಲಗ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡುವನು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಘವ ಎಂಬ ಬಿರುದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ರಾಮಧಾನ್ಯವೇ ರಾಗಿಯಾಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಮೂಲತಃ ರಾಗಿಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದವರಲ್ಲ ಆದರೂ ಅದರ ಸವಿಯನ್ನು ಉಂಡವರು ರಾಗಿ ಕುಲಹೀನನಾದ ತನ್ನಂತಹವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಅದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಅಕ್ಕಿ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ

ಭತ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮೊನಚಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು ಭೋಜನಪ್ರಿಯರು ಪಂಡಿತರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದದ್ದೆಂದು ಅಕ್ಕಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವುದು

ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನ ವಿದಂ
ದಾಕವಾಳರು ಒಂಧರು ಜರೆದು ನಿ
ರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದೆಯಲ
ವ ಕನಿಕೆಯರು ಸಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನವಿ
ಮೇಕಿಗಳು ಮೆಚ್ಚುವರೆ ಬಾಹಿರ
ಸಾಕು ನಡೆ ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗಿಂದ

ರಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡಿತು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ನುಡಿಯಿತು—

ಸತ್ಯಹೀನನು ಬಡವರನು ಕೆ
ಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡೆ ಭನಾಧ್ಯರನ ಬೆಂ
ಬೆತ್ತಿ ನಡೆವವುಪೇಕ್ಷೆ ನಿನ್ನದು ಹೇಳಲೇನದನು
ಹೆತ್ತ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ

ಪತ್ಯ ಪಾನದಿ ಹೇಣದ ಬಾಯಿಗೆ
ತುತ್ತು ನೀನಹೆ ನೀನ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕರವೆಂದ
ಮಳೆದೇಗಿದು ಬೆಳೆಯಂಡಗಿ ಕ್ಷಾಮದ
ವಿಲಯಕಾಲದೊಳನ್ನವಿಲ್ಲದೆ
ಅಳವ ಪ್ಯಾಣಿಗಳಾದರಿಸಿ ಸಲಹ ವೆನು ಜಗತರಿಯೇ
ವಿಲವೊ ನೀನೆಲಿಪೆಯೋ ನಿನ್ನಯ
ಬಳಗವದು ತಾನೆಲ್ಲಿ ಹುದು ಈ
ಹಲವು ಹುಲು ಧಾನ್ಯಸರಿಯೇ ಎನಗೆ ಕೇಳೆಂದಾ

ಬರಗಾಲ ಬಂದಾಗ ಒಡವರನ್ನು ಕ ಪಾಡುವುದು ತ ನೆಂದು ರಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನು ತಾನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಜಾತನ್ನು
ಅದು ಹೇಳಿ ತ್ತದೆ ಆಗ ಅಕ್ಕಿ ಎನೆಲವೋ ನೆರೆಗೆಲದ ನೀನ ಸಮಾನನೆ ಎನಗಿಲ್ಲಿ?
ಮಹಿಹೀನ ನೀನು ಕುಂಹೀನ ನಿ ನು ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ನೇ ನೀನ ನ್ನು ಸುಡಬೇಕು
ಎಂದಿತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಗಿ

ನಂದಿಯ ಕೇಳಿತ ಕನಲಿ ಕೆಂಗಳೆಂ
ಕಡಿಮಸಗಿ ಖಿತಿಗೊಂಡು ನಂದಿನುಂ

ಸುಡಿ ಫುರ್ಜನೆಯಂತೆ ಸಭೆಯೆ ಲಿ ಜರೆದನಾ ಮೀಹಿಯುಂ

ಪ್ರಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮೀಹಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿತು
ರಾಗಿಯ ದೊಡ್ಡಗುಣವನ್ನು ದಾಸರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ
ವ ದರೂ ಭತ್ತದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ರಾಗಿ ಒರೆಸಿತು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪ್ರೀಮಂತ
ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಪುರಾ
ಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ
ರಾಗಿಯ ವಿಜಯ ಪ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ವಿಜಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ದುರ್ಬಲವರ್ಗ
ದವರ ಕೈಮೇಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು -

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಈ ಕೃತಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ತನಲ್ಲಿನ
ಸಾಮಾಜಿಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಸಾಧಾರಣ ವಿರಳಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು
ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಭಾವಿನಿಪೆಟ್ಟುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 110 ಪಟ್ಟದಿಗಳಿವೆ
ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಪೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉನ್ನತ ಶಿಖರವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಏರಿದ್ದನ್ನು ಹರ
ಭಕ್ತಿ ಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರಕ್ಷಿಸು
ನಮ್ಮನವರತ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭದ 16 ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಮಯ ಅನಂತರ

ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸುಲಭಕ್ಕಿಂತ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಕೃತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುವುದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ದಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವೇ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಹಿತಮುಕ್ತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ ಭಗವಂತ ಒಲಿದರೆ ಹಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯೂ ಬೆಟ್ಟವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ನಿರರ್ಗಳವಾದ ಓಟ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಜೀವನದ ಅನನ್ಯತಾಭಾವ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ

ದೇಹ ದೇವರ ಅಲಯ ಎನು ವ ದಾಸರು ಆನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಎನು ವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಭಕ್ತಿ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು ಭಕ್ತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ್ಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ

ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತಲೋಕಕೆ
ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ
ಹೀನ ನಾನು ವ ಹಾ ಮಹಿಮ ಕೈವಲ್ಯಪತಿ ನೀನು
ವಿನ ಬಲ್ಲೆನು ನಾನು ನೆರೆ ಸು
ಜ್ಞಾನ ಮೂರ ತಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ
ಮಾನರಂಜಣೀ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ—
ಮರೆದೆನಭ್ಯುಪಯದಲಿ ನಿಮ್ಮನು
ಮರೆಯನಾಪತ್ತಿನಲಿ ಹರಿಯು
ದೊರೆಯುವೆನು ವನವೇಕೆಭಾವದೊಳಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದಿಯ
ಮರೆದು ಬಾಹಿರನಾದವನು ನೀ
ಮರೆವರೇ ಹಸು ತನ್ನ ಕಂದನ
ಮರೆವುದೇ ವಾಮತೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ —

ಮೃತ್ಯುಬರುವ ಮುನ್ನ ಈ ಸತ್ವರ ಶರೀರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಗೆ ಬಳಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ ಕನಕದಾಸರ ಪಶ್ಚಿಮನ್ಯಾಸ ಪ್ರತೀಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಭಕ್ತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕನ ದಿಸುವ ಒಂದು ಸರಳ ರಚನೆ *

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸ್ವಪನ ಎಂಬ ಕತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕವಿ ಚರಿತೆಗಾರರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆಂದರೂ ಗ್ರಂಥ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ ತಿರುಕನ ಕನಸು

ಎಂಬುದು ಪುಟ್ಟಕ್ಕೃತಿ ಇದನ್ನೂ ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಕೃತಿ ಮಂಪಿನ ಪಡವರಿ ಅವರದೆಂದು ಬಡವನ ವಿಡಂಬನೆಯ ಎಳ್ಳು ಈ ಪದ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸಾಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆವೆ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಪ್ರಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವೇಲ್ಲುಟ್ಟಿದವು ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡು ತಾಳು ಮನವೆ ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ವಿಡಂಬನೆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳವೆ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ತೂಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ ಅವರ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ತನು ನಿನದು ಜೀವನ ನಿನ್ನದು ರಂಗಾ ರಂಗಾ ಅನುದಿನದಲಿ ಬಹು ಸುಖಿ ದುಃಖಿ ನಿನ ವಯಸ್ಸು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಸಾರಿದೂರಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಎರಡು ದಿನದ ಸಂಸಾರ ಡಿಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ಕಂಠ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ನಕ್ಷತ್ರವಾದದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಈ ಸಾಲಂಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಿತ ಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದಿ ಕೊಂಡು ಚಳ್ಳುಪಿಳ್ಳಿ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಅಡಿಹೋಯಿತು ಹಳ್ಳಹರಿದುಹೋಗ ವಾಗ ಗುಳ್ಳೆಬಂದು ಬಡಿಯುವಂತೆ ಉಳ್ಳನ್ನೊರೆಯಂತೆ ಸಂಸಾರ ನಾಯಿ ಬಾಯಿ ಅರವಿಯಂತೆ ನಾನಾಕೋಟಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು

ಭಕ್ತಿ ಇಂದ್ರವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನರ ಅಂದರೆ ಶಾಗಿನೆಲೆಅದಿಕೇತವನನ್ನು ಭಜಿಸದವನು

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆ—

ಈತನಿಗ ವಾಸಂದೇವನು ಲೋಕದೊಡೆಯ || ಪ ||

ದಾಸಗೊಲಿದು ತೇರನೇರಿ ತೇಜಿ ಪಡಿದು ನಡೆಸಿದಾತ || ಅ ಪ ||

ದನ ಜೆಯೊಳ್ಳೆನ್ನೊನ್ನಯ್ಯನ ಪಿತನ ಮಂದೆ ಕೌರವೇಂದ್ರ,

ನನುಜೆಯೊಳಿದವನ ಶಿರವ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತ

ಅನುಜೆಯೊಳಿದವನ ಬೆಂಕಿ ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಯ್ದು ರುಕ್ಕ

ನನುಜೆಯೊಳಿದವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೋ ೧

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಸಾರಲು ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕೊರವಂಜಿಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು

ಕೇಳಿಯ ಹೇಳಬಂದೆ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು || ಪ ||

ಸಿಕ್ಕ ಒಳಗೊ ದೈವದ ಗೊಡವೆ ಬೇಡ ನರಕ ತಪ್ಪದು || ಅ ಪ ||

ಅವರ ಇತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತ್ಸುಪ್ತಿಭಾವದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಬದ ಕಿದನು ಬದುಕಿದನು ಭವ ಎನಗೆ ಹಿಂಗಿತು || ಅ ||

ಪದುಮನಾಭನ ಪಾದದೊಲುಮೆ ಎನಗಾಯಿತು || ಅ ಪ ||

ಹರಿಕೀರ್ತ ಪ್ರಸಾದ ಎನ್ನ ಚಿತ್ತೈಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ನಾಮಾವ್ಯಾತ ಕಿವಿಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ದಾಸರು ಎನ್ನ ಬಂಧು ಒಳಗಾದರು

ಹರಿಯ ಶ್ರೀಮಂದ್ರೆ ಅಭರಣವಾಯಿತು

ಕನಕದಾಸರ ಯಾಕೆ ನೀನಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದೆಯೇ ಹರಿಯೇ ಮತ್ತು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕಾಲ ನೀನಲ್ಲಿ ವಲಗಿದರು ಎದ್ದುಸುರುವರು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಗಿದೆ ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಗಟಿನಂಥ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಬೆಡಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಇದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸ ಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರಿಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಹಿಗುಳಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸವಾಲುಸಗಿದ್ದಾರೆ ವಿಡಂಬನೆಯ ವಲಕ ಸಮಾಜದ ಅಂಕು ಡೊಂಕು ಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ತೊಲೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕನ ಈ ಜಾತಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿರುವರು * ಕನಕದಾಸರು ಮುಂಡಿಗೆ ರಚಿಸಲು ಹಿಂದಿನ ವಚನಕಾರರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರಬಹುದು ಶಬ್ದ ಚಮತ್ಕಾರ ಪೌರಾಣಿಕ ಘಟನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರ ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಕಂತಿ ನಾಗಚಂದ್ರ ಅಲ್ಲಮ ಮೊದಲಾದವರ ಈ ಮಾದರಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಪದ್ಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದುಂಟು ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು

ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಿ ಕನಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತ

ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

ಬೆಳ್ಳಿಕೇಳ್ವೆನವರೆ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮಾತು

ಬಲ್ಲಾ ದಿಕೇಶವನು

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಆ ಕಾಲದ ಸಿರಿವಂತರನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟ
ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಅವರ ವಂಡಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆ

ಕೆಂಪುಮೂಗಿನ ಪಕ್ಷಿ ತಂಟಿನೊಳಿರುವುದು
ನೆಂಪು ಬಲ್ಲವರು ಬೇಕೆ || ಪ ||
ಹಂಬೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ರಘುಪಿಯನಾಡುತಿದೆ || ಅನು ಪ ||
ಆರು ತಲೆಯ ಹದಿನಾರು ಕಣ್ಣುಗಳುಂಟು
ಮೂರು ಮೂರು ನಾಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳುಂಟು
ಗೇರಿತು ತಂಕಲಾಗೆ
ಬಲೆಯ ಬೀಸಿದರು ಸಿಕ್ಕದು ಆ ಮೃಗ
ಜಲದೊಳು ತಾನಿಲ್ಲದೊ
ನೆಲನ ಮೇಲಿರುವದು ಎಂತರೆ ಸಾವುದು
ಕುಲದೊಳಗಾಡುತಿದೆ
ಸಕಲ ಕಲೆಯ ಒಬ್ಬ ಸೀತಳ ವಲ್ಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆನಬಹುದು
ಚೆನ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯ ಒಡಾದರೆ
ಅಲ್ಲ ಒಟು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲವೆ

ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿರುವ ಅವರು ವಂಡಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ—

ಪರವ ಪುರುಷ ನೀ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ || ಪ ||
ಸರಸಿಯೊಳಗೆ ಕರಿ ಕೂಗಿರ ಕಾಯಿ || ಅ ಪ ||
ಹಿರಿದು ಮೊಡಿದ ಪಾಪ ನುಗ್ಗಿಕಾಯಿ
ಹರಿ ಎನ್ನ ಧ್ಯಾನ ಬಾಳಿಕಾಯಿ
ಕರಿರಾಜಗೊಲಿಗದಂಥ ಒದನೆಕಾಯಿ
ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವಿ ಒದಗಿಲಿ ಕಾಯಿ
ಕ್ರೂರವ್ಯಾಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೀರೇಕ ಯಿ
ಘೋರದಃಷ್ಕೃತಗಳ ತೋರಕಾಯಿ
ಘ ರತಾ ಕಥೆ ಕರ್ಣ ತುಂಬಿದ ಕಾಯಿ
ವಾರಿಜಾಕ್ಷನೆ ಗತಿಯೆಂದಿವೈ ಕಾಯಿ

ನಿಗಾರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥವಿರುವ ಮುಂದಿಗಗೆ ನಿದರ್ಶನ—

ಎಂದೆಂದು ಇಂಥ ಬೋದ್ಯ ಕಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲವೊ
ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಯೊಳೊಂದು ಅಕಳ ಕರು ಮಂಗಳ

ಲಂಘಿಸುವ ಹುಲಿಯ ಕಂಡು ನರಿಯು ನುಂಗಿತು
ಹುತ್ತದೊಳಾಡುವ ಸರ್ಪ ಮುತ್ತಗಜವ ನುಂಗಿತು
ಉತ್ತರದಿಶೆಯೊಳು ಬೆಳಂದಿಂಗಲಾಯಿತಮ್ಮ

ಇಲ್ಲಿ ಬೇವಕ್ಕೆ ಅಕಳೆದು ಕಂಡಲಾಗ್ನಿಯ ಅನ್ನತ್ಯಪ್ತಿಗೆ ಕರು ಸರ್ಪ—ಕುಂಡಲಿನೀ ಅಹಂಕಾರವೇ ಆನೆ ಅಪರವಯಸೇ ಉತ್ತರಲೇ ಜ್ಞಾನೋದಯವೇ ಬೆಳಂದಿಗಳು —ಹೀಗೆ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ತರದೋಗವಂತಹುದು ಆಗಿದೆ

ಜಾಣನುಡಿಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರ ಜಾಣ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಹಾಸ್ಯದ ಹೊನಲಿನೊಂದಿಗೆ ಅವು ನೀತಿ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುವು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಬಳಸಿದ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ಮೇಚ್ಚು ವಂತಹುದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ— ಕಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂಕೆ ಮಂಜುಸುರಿದ ಲಿ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೇ ಮಾಣಕ್ಕವೆಂದು ಹಿಡಿದರೆ ಭೂರಿ ಕೆಂಡವಿದಾಯಿತು ಮಂಗಳ್ಯ ಕಂಕಣಕ್ಕೆ ಕನ ದಿದೇಶಿ ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವಿರಲು ತೀರ್ಥವೇತಕೆ ಸಿರಿಒಂದಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರೆಯಬೇಡ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯು ಕೊಳಿತ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಯ ತುರಿಯು ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ನೊಂದ ಬಾಗಿಲು ಸೇರಬಾರದು ದೇವರಿದ್ದದ ಗುಡಿಯು ಹಾಳು ಬಿದ ಅಂಗಡಿಯ ಾ ಹರಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗೈಯದ ಜಿಜ್ಞೆ ಕಡಲ ನ ಲಿಗೆ —ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಅನ ಭವ ಅಸಾಧಾರಣ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗೆ ಈ ಜಾಣನುಡಿ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತಿದೆ

ಪವಾಡಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಬದಕಿನ ಸುತ್ತ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳಿ ಲಾಗಿದೆ ಅವರ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಅವರು ಅಂತರ್ಧಾರ್ವವಾದರೂ ಎನ್ನುವವರೆಗೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಒಯಕೆಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರು ಗುರಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಲಭಿಸಿದ್ದೂ ಪವಾಡ ಗುರುಗಳು ಕುರುಬನಿಗೆ ಎಂತಹ ಮಂತ್ರವೋ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೋಣವೇ ಆಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿ ತಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಕೋಣ ಒಂದಿದೆ ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲಿ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ತಲಬಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆ ಕಿತ್ತೊಗೆಯಿಸು ಎಂದರಂತೆ ದಾಸರು ಅದ ರಂತೆ ಮಾಡಿಸಿದರು

ಒಂದು ದಿನ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಅಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಬನ್ನಿರಿ

ಎಂದರಂತೆ ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲ ಆತುರದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ಎಂದ ಬಾಳಹಣ್ಣನ್ನೇ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರಂತೆ

ಒಂದು ದಿನ ಗುರುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೂ ಯಾರು ಶಕ್ತರು ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಕನಕ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದರು ಇದರ ಅರ್ಥ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಆಯಿತು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು ನಾನು ಎನು ವ ಅಹಂಕಾರವು ಹೋದರೆ ಯಾರಾದರೂ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದು ದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆ ಆದ ನಂತರ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದರು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಇರ ವ್ವದು ಏನು ? ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ಈತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವ ಲೋಕದೊಡೆಯ ಎಂದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನ ಸಾಲಿಗ್ಯಾಮವಿತ್ತು

ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ತಿರ ಕನಂತೆ ಇರುವ ದಾಸರನ್ನು ದೇವಾಲಯ ದ ಒಳಗೆ ಬದಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ತೊದ್ರನ ನೆರಳು ಬೀಳಬಾರದೆಂದೂ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕದಾಸರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಪೂಜೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿದ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಷೆ ಚ್ಚಿದರು ಇಂದಿಗೂ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ

ವ್ಯಾಸರ ಯರು ಒಂದು ದಿವ ಕನಕ ನಿನಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ದೇವರು ಕಾಣಿಸುವ ನಂತೆ ಎಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಬಾರದೆ ಎಂದರಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕನಕ ಆಗಲಿ ನಾಳೆಯ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎ ದರು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಯೊಂದು ಮರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು ಮರದವರು ಬಡಿಗೆ ತಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು ಜೂಲ್‌ಬಾಲದ ನಾಯ ಕರೆ ನೀವೇನೇ ನೂಟ ಮಾಡಿದಿರಿ ಎಂದು ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಲೀಲಾಭೈರವ ಅಲ್ಲಪೋ ಕನಕ ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಲು ದೇವ ನಿನ್ನೆಂದೂ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೆಟ್ಟುಕೊಡಿಸಿ ಕೆಡಹದಂದಿನಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಗುರುಗಳು ಏನು ನಿನ್ನ ದೇವರು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬಾಗ ಕನಕ ಬಂದಿದ್ದರು ಮರದವರು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು" ಎಂದರು ದೇವರು ಭೈರವರೂಪ

ನಿಂದ ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಡಿಗೆಯೊಳು ಬಿತ್ತು ಎಂದರು ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರಸು ಎಂದರು ಗುರುಗಳು ಆಗ ಕನಕ ವ ಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾವೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತು ಗುರುಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲು ತರಿಸಿ ಕ ಡಿಸಿ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀ ಆದಿ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನುಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದರೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಸಮಕಾಲೀನರು : ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದಾಸಸ್ವಾಮಿ ಎಂದ ಕನಕದಾಸರು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಕನಕದಾಸರು ಸವ ಕಾಲೀನರು ಆ ಕಾಲದ ವ ಹಾನ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೂದ್ಧಿಯತಿ ಅವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಗಡುಗಿನ ಕುವೂರವ್ಯಾಸ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಇವರು ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರ ಸವ ಕ ಲೀನರು ಕುವೂರವ್ಯಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಿಸಿದ ತಾತಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು ಮೈಕುಂದ ದಾಸರು ಹಲವು ರಾಜಮರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಇವರ ಕಾವಲುಗಾರನಾಗಿ ಕನಕದಾಸರು ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದರು ಹಲವು ದಾಸರಮನೆಯ ಹೊಲೆದಾಸನಾನಯ್ಯ ಕೆಲವಿಬ್ಬರ ದಾಸ ಕುರುಬದಾಸ ಎಂದೂ ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಇಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಶಿಷ್ಯರು ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಮರ್ಶನ ಧೈರ್ಯ ಕೆ ಕದಾಸರದು ಕನಕದಾಸರ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಹೆಸರಾದರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕನಕ ದಾಸರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾಷೋತ್ಕಟತೆ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ

ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕನಕ ಜಾತಿಮತಗಳೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ನೋವು ಅವರ ರವಾದದ್ದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆ ಯನ್ನು ಆಳೆಯುವುದು ಅವನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವೇಶ್ವರರಿಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕ್ರಾಂತಿಯ ರಣಕಪಳಿಯನ್ನೇ ಊದಿದರು ಸನಾತನಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಡಿದರು ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ಮತದವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಅವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬರೆದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದು

ಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನೊತಿಹರೊ

ಕುಲಾವುದಂ ಸತ್ಯ ಜನರಿಗೆ ?

|| ಪ ||

ಕೆಸರೊಳು ತಾವರೆ ಪುಟ್ಟಲು ಅದ ತಂದಂ

ಕೆಸುಮನಾಭನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸರೇನಯ್ಯ ?

ಪಶುವಿನ ಮಾಂಸದೊಳುತ್ತತ್ತಿ ಕ್ಷೀರವ

ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಭೂಸುರರುಣ್ಣರೇನಯ್ಯ ?

ಆತ್ಮನಾವ ಕೆಲ ಜೀವನಾವ ಕುಲ

ತತ್ತ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕುಲ ಹೇಳರಯ್ಯ

ಆತ್ಮನು ಕಾಗಿನಲೆಯೊಡಿಕೇಶವನೊಲಿದ

ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕುಲವಾವುದಂ ಹೇಳರಯ್ಯ ?

ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದಂ ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣು ಒಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ತತ್ತ್ವವೇ ಅಡಗಿದೆ ಅಂದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಯ ಆಚರಣೆಯನು ಕುರಿತು ಅವರು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥವನು ಕುಡಿದವರೆಲ್ಲ ತಿರುಣಾಮಧಾರಿಗೆ

ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲ ಭಾಗವತರ

ಅವರ ಟೀಕೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಲಿಂಗಾಯತ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಒಳಗಾಗಿ ದ್ದಾರೆ ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಏಕ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕೃತ ಕನಕದಾಸರದು ಹೀಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸಮಕಾಲೀನಗಳಾಗಿವೆ ಕವಿಯಾಗಿ ಸಂತರಾಗಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು

ಕನಕದಾಸರು ಕವಿ ಸಂತರ ಸಂಗಮ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಮಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಬೋಧೆ ಕಾವ್ಯವನೆಯಾಗಿದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೋಧೆಯು ಇದೆ ತಳಮಳ ಕೊಳ್ಳಗಳಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಮ್ಮದಿ ಸಮಾಧಾನಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ|| ಹಾ|| ಮಾ|| ನಾಯಕ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯವೂವಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಜೀವನ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ನಾವು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಬಹುದಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಕನಕದಾಸರ

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಶೈಲಿಗಳ ಪುನರ್ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬೇಕು ಕನಕದಾಸರು ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯದಲ್ಲ ನೆಲೆಯೂರಿದ್ದಾರೆ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕನಕ ಕಿರಣ ಸಂಪಾದಿತ ಕಾ ತ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ
- 2 ಮಹಾತ್ಮ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಡಿ ಎಚ್ ಬಿ ಆಚಾರ್ಯ
- 4 ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಕಟ್ಟಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ
- 5 ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು
- 6 ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ಡಾ|| ಜಿ ಪರದಾಸರಾಜ್
- 7 ಪ್ರೀ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು
- 8 ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಿ ವಿವೇಕಾನಂದಾಚಾರ್ಯರು ಹೆಚ್.ಕೆ.ಎಂ. ಶೈಲರಾಜ್
- 9 ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಿ ಚರಿತೆ ಸಂಪುಟ 2 ರಾ ಸರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ
- 10 ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ಸಂಪಾದಿತ, ದೇ ಜಿ ಗೌ
- 11 ಮೊ ಹನುಮಂತಗಿರಿಸಂಗ್ರಹ ಡಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ
- 12 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪರಿಚಯಾಲಿ
- 13 ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಜೀವನ ಬಿಡಿಗೇರಿ ಶೈಲಕರ್ಮ
- 14 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಡಾ|| ರಂ ಪ್ರೀ ಮುಗುಳಿ
- 15 ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ

ಶ್ರೀ ನಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಳ್ಳುಂಡಿ

ಗುರ ಭಕುತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣಬೇಕು
ಹರಿಕಥೆಗಳ ನಿತ್ಯ ಕೇಳುತ್ತ ಇರಬೇಕು
ವಿರಕುತಿ ಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನಾರಾಧನೆ ಬೇಕು
ಪರಮಂತ್ರಜಪಬೇಕು ತಪಲೆ ಕು ಪರಗತಿಗೆ
ಪರಿಪರಿವ್ರತಬೇಕು ಸಿರಿಹಯವದನನ
ಪರಮಾನುಗೃಹಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೇಕು॥

ಸಾಧು ಸಂತರ ವ ಹಾತ್ಮರ ಜೀವನವು ಸುಖಾಸಿತಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ವೈಶ್ಣವಗಳಂತೆ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಒವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರೋಪಕಾರದ
ಲ್ಲಿಯೆ ತೋಡಗಿದ್ದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೆರಳನ್ನೂ ತಂಪನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲಗಳನ್ನೂ
ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಬ ಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯ ಮಂತ್ರವೊಂದು ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯ
ವನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿದೆ

ಅಕ್ಷೇತ್ರವಿತ್ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಂ ಹೃದ್ರಾಟ್

ಸ ಪ್ರೈತಿ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಾನುಶಿಷ್ಯಾಃ॥

ಏದ್ವೈ ಭದ್ರವ ನ ಶಾಸನಸ್ಯ |

ಸೂತ್ರಂ ವಿದತ್ಯಪ್ಯಸ್ಮಿನಾಂ॥ ಬ ಗ್ವೇದ x-32 7

ಹಾದಿ ತಿಳಿದ ದವನು ಹಾದಿ ತಿಳಿದವನನು ಕೇಳಿದನು ಹಾದಿ ಬಲ್ಲವನಿಂದ
ಅನುಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋದನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ
ದಂಟಲ್ಲ ಅದು ಅನ ಶಾಸನದ ಫಲವು ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಅನುಶಾಸನ ಶ್ರುತಿ
ಯನು ತ್ತಾರೆ ವ ಹಾತ್ಮರು ಬದ ಕ ವದ ಬ ಕ ವದು ಚಿಂತಿಸುವದು ಹಾಡು
ವದು ಮಾಡ ವದು ಎಲ್ಲವೂ ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಆ ಹ ದಿಯಲ್ಲಿ
ನಡೆದವರನ್ನು ಕೇಳ ತ್ತಾರೆ ತಾವೂ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅನ ಶಿಷ್ಟರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ
ಇಂಥ ಅಲೌಕಿಕ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸೋದೆಯ ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜಗ ರುಗಳೂ ಒಬ್ಬ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರ ಗಳಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡರು ತಾವೂ ಆದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದರು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶದರ್ಶನ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮ ವಂಕ್ಷುಗಳಿಗಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿ
ವರ್ಗದ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ಬೊ ಧಿಸಿರುವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಒದ ಕು ಹಸನಾಗಿ

ಸುಖವನ ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುಖದ ಬದಲಿಗೆ ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗುರೂಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣೆಬೇಕು ಪರಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯಕೇಳಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಬೇಕು ಮಂತ್ರ ಬೆ ಕು ತಪ ಬೇಕು ಪರಿಪರಿಯ ವ್ರತ ಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೆ ಕು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಸಿರಿಹಯವದನನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಬೇಕು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡು ಬಹಳ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆನ ಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಹರಿ ದಾಸರೂ ಶಿವಶರಣರೂ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ವೈಕುಂಠದ ದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೂಗುಳತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಕೂಟದ ರತ್ನತ್ರಯ ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ರವರೇ ಅಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಚಿನ ದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರವರು ಶ್ರೀಪದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಇವರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತಲೋಕವು ಬೆರಗಾಗಿ ತಲೆ ದೂಗುವಂಥ ಅನೇಕ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅದರೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಲೆ ದೂಗಿಸಿ ವದಪ್ಪರಿಂದಲೇ ಇವರು ತೃಪ್ತರಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ಆ ಆಲೌಕಿಕದ ಪ್ರದ್ವಿ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳಿಂದ ದೂರಕುವ ಅಖಂಡ ಆನಂದ ನಿಧಿಯು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮನೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಕನಕರಪೋಣ—ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿ ರಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿತು ಅವುಗಳ ಮಹಿಮನ ಭಕ್ತಿಗಂಗೆಯನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ ನುಡಿಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಿಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಪ್ರಾತನ ಮಾಡಿಸಿ ಪುನೀತಗೊಳಿಸಿದರು ಹೀಗೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ವ್ಯಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಕೂಡಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದೆಡೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನಡಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸಿದರು ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಸಾಧನವೂ ಅಸದೃಶವಾಗಿವೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ರೋಮಾಂಚಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಲೌಕಿಕದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ತರುವುದಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಸೊನ್ನಗಾರರು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಯಸಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಆ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಇಂಥ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಒದಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆ ಆಲೌಕಿಕದ ಉಜ್ವಲ ಅನುಭೂತಿಯ ಕಾವು ಹರಿದು ಬರು

ತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ಞಲಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಒಂದು ಉದ್ದೀಪ್ತ ಧರ್ಮಾನು ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಳಿದ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕೃತಿಗಳು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಆಚ್ಛಾದ್ಯವಾದ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಅವರ ಇಂಥ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ಪದ ಸ ಛಾದಿಗಳನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕೈವಲ್ಯ ಪದಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಿದ ನಿಚ್ಚುಣೆ ಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಜೀವನವೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತ್ಯವೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗವನಿಸಿದ ಗ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ವೆಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು 120 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ನಡೆ ಸಿದ್ದು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆಲಿದು ಸ್ವಾಮತ ಸ್ಥಾಪಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕೊಳ ದೇವಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಕೆಳಸ್ತರಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ದೈವ ಭಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವದರಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪರ್ಯಾಯ ಉತ್ಸವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪ ಕಾರವನ್ನು ನಾವೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಗಂಭೀರ್ಯ ವನ್ನೂ ಅವರು ಕನ ಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದರು ಕನ್ನಡದ ಪದರಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಮಂಜುಳವಾದ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿಯಂಥ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕ ದಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಕೃತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದರು ಡಾ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಹರಿದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಒಂದು ಬರಹದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯ ನ ನೆನದಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಿಮರು ಹೀಗೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವಾಗುಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಸೀಮಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿದ್ದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಇವರಿಬ್ಬರ ವಾಣಿಯು ಅವರವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಬರ ತ್ತಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿ ರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರಥವಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ತ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವಿ ತಾನಂದವ ಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಗ್ವಿಲಾಸವಂತೂ ವೇದ-ಸುಸ ದಳವಾದದ್ದು ಅನೇಕ ಗಹನವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಟ್ಟಿರುವರು ಎಷ್ಟು ವಿನ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರು ಸಾಂಗತ್ಯದ ಮೂಲಕ ವೈಕುಂಠದ ವೈಭವವನ್ನು ಬಹು

ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಅತ್ಯಂತ ಜಟಿಲವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ರಸಾನುಭವವೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಗಮಿಸಿವೆ ಶ್ರೀ ಶ 1614ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರದ ವೀರವೆಂಕಟಪತಿದೇವ ಮಹಾರಾಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅಶ್ರಿತನಾದ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ನಗರಿಯ ಜೇರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವೇಷ್ಟವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವ ಪಾದ ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆ ಬಿರಂದಂ ಅವರ ಪರದ ಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಋಣ ಪದಸ್ಥ ಭಾವಿ ಸಮೀರತತ್ವವನ್ನು ಗರುತಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯು ಅಡಗಿದೆ ಪ್ರೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ತಮ್ಮ ಒಂದಂ ಬೇಟನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ- ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಬಂದ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದು ವಿಖ್ಯಾತರಾದವರು ಯುಕ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಗುರುವರ್ಧದೀಪಿಕಾ ನ್ಯಾಯ ರತ್ನಾವಳಿ ಪಾಪಂಡ ಮತ ಖಂಡನ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತುಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೆಸರಾಂತರಾದವರು ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ದುರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ರಾಜಮಾನ್ಯರಾದವರು ಉಪಪದಸ್ಥರಾಗಿ ಭಾವಿ ಸಮೀರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದವರು ಮೊದ್ವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಅವರೇ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದವರು ಮರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಾಕಿದವರೂ ಅವರೇ ಅವರ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಜನಾಂಗದ ಮೇಲೆ ಧೃಢವಾದ ಮಂದ್ರಿಯನ್ನೊತ್ತಿತು

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರುಗಳೂ ತೋರಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲೂ ಅನ್ಯಾದ ಶವಾದ ನಿಷೇಧದ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸತ್ಯವಾದ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿರಿ ಶಪಥ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸವನಾದ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಚೇತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನುಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳೇ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ ಯತಿಪುಣವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರಿ" ಎಂಬ ಅದೇಶವನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬದರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ಪಡೆಯಲು ತೆರಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವ ಗರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂದೇಶವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟರು ನಮ್ಮ ವಚನಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಿತ ವಚನಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆದ್ವೈತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹರಿಸಮರ್ಪಿತ ಜೀವನದಿಂದ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹರಿಶ್ರೀತಿಕರ ವಾದ ಲೋಕಹಿತದ ಅಚರಣೆಗಳಿಂದ ಧೃಢವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀ ವಾದಿ ರಾಜರ ರಗಳು ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಹುಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತ ಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಳನೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಯಾರು ಯಾವ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದಿರು ವರೋ ಅವರನ್ನೇ ಈ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಕರೆದು ನಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ ಮಂದರಪರ್ವತವೇ ಭೂಮಿಯೇ ಪ್ರಲ್ಮಾದನೇ ಇಂದ್ರನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃಂದವೇ ಓ ಸಮುದ್ರವೇ ಓ ಅರ್ಜುನನೇ ಶಿವನೇ ಎಲ್ಲ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಧರ್ಮವೇ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡಿರಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನಡಿಯಿರಿ ಈ ಹಯಗ್ರೀವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತು ನಾವಿನ್ನಾವವೇವರನ್ನು ನವ ಸ್ಮರಿಸೋಣ? ಹಾಡಿ ಹೊಗಳೋಣ? ಪೂಜಿಸೋಣ? ಕರ್ಮವೇ ಬ್ರಹ್ಮವೆನ್ನು ತ್ತಾರೆ ಒದಂದಾದರೂ ನಿತ್ಯ ಸುಖರೂಪವಾದ ಸುಖವನು ಕೊಟ್ಟೀತೆ? ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ "ನಾವ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಮಗೆ ಉಂಟು ?

ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿನಯನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ವಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ವರಾಹನಾಗಿ ದೈತ್ಯನಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವೇಲೆ ತಂದಿತ್ತನು ಕ್ರೂರಿಯಾದ ತಂದೆಯ ಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಲ್ಮಾದನನ್ನು ಸಲಹಿದನು ವಾಮನನಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅವನ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ವೈಷ್ಣವವನ್ನೂ ವರಳಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಸಮುದ್ರ ಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಗೆ ಕಿರ್ತಿ ತಂದಿತ್ತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಭಸ್ಮಾಸುರನ ಭಯ ದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಪಾರು ಮಾಡಿದನು ಕಲಿ ಯಿಂದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟಗೊಂಡಾಗ ಕಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದನು ಅಂದಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹಯಗ್ರೀವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದಲ್ಲದೇ ಮತ್ತಿನೇನೆಂದು ಹೇಳಿಯಾರು ? ನಮಗೆಲ್ಲ ತಂದೆಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಸೋದರನೂ ಮಿತ್ರನೂ ಬಂಧವೂ ಆಗಿ ನಮಗೆ ಮಹೋಪಕರ

మాడుచునందు శృతిగళు హోగళువ ఈ రయగ్రీవవన్ను బణ్ణిసవదం
మని సుచ్చదు ఆరాధిశువదం అగత్కవేందు శ్రీ మదిరాజురు తమ్మ కన్నడ
శృతియొందరల్లి బణ్ణిసిద్ధారే

నారాయణన వణ్ణిస మున్నుస ।

ఆరాధనగళ వణ్ణిస వణ్ణిస ॥

నారాయణనది ఆవనతీకసం నీటిస వేద ।

నారాయణ ప్రయసా ॥ప॥

ఆవన శ్రవణ మనవ జనకవ భక్తిగళే మోక్ష సాధనవాగివే కరియం
నివర్ణలవన్ను ధరిసదేళు కరియేవేద్యవన్ను భుంజిసదేళు కరియేరణ
మాడుత్తిరదేళు కరి పరదే వకవేందు సదా నీయదేళు వికిందరే—

ఓడువ నడుగువ దేవన బల్లను ।

బాడువ బేడువ మునిగళే బల్లరు ॥

నీడువ న దివ ముకుతర బల్లరొడ ।

నాడువ రమ బల్లరు ॥

యారిగి శ్రీదేవి పక్షియగిద్దాళే దేవగురు బ్రహ్మను మగనూ
ఆదితీయను వంజివో పక్షిరాజును వాహననీ శివను యార వాదనబుదించ
హట్టిద పాపన గంగయను ధరిసిరువనీ ఇంద్రను యార తరణ శీవగనీ
ఆ—

కయవదనగిన్నారను సరియందం వేళివన్నే

ఎందు వణ్ణిసిద్ధారే అదర్శి ఇన్నొందు పద దల్లి ఇన ప్పు స్తుటవాగి
కే శిద్ధారే—

కొండొడలీవే నివ య కీర్తి । భూ ।

మండలదేళువ కయగ్రీవ మూర్తి ॥ప॥

జనమణిగి శ్రీ మద్దేవదాంతవన్ను తలుచుద మహాత్మర
పరంపరయల్లి శ్రీమదిరాజ గుర గళిగి ఒందు విశిష్ట స్థానవిరుత్తదే
శ్రీమద్భాటాయరూ ఉడుమయల్లి శ్రీశృష్ట ప్రతివే వణ్ణి ఆవన పూజ
గొందు ఎంటు జన శిష్యుగి యత్నాశ్రవ విత్తరు అవరల్లి శ్రీమద్దర
పూర్ణాశ్రవం నీడద శ్రీవిష్ణుతీర్థరు ఒబ్బరు ఇవర పరంపరయల్లి
17 నీయవరు నీడదయ మరద శ్రీవాగిరతీర్థరు ఇవరు తపస్సుగళు
యోగిగళు త్రిశాలబల్లరు మత్తు మహాత్మరు అగిద్దరు ఇవర శిష్యరే
శ్రీమదిరాజతీర్థరు దక్షిణ కన్నడ బిల్లియ కుందుపుర తాల్లూకన
కుంభాయ బళయల్లి హనివనకరే ఎంట గ్రామవిదే అల్లి రావణబాయరూ

ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಇವರು ತಮಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತ್ಯಪ್ತರಾಗಿ ದಾನ ಧನ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ಶ 1480 ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರ ವಣಪು ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಇವರಿಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಪೊಂದು ಹುಟ್ಟಿತು ಈ ಮಗು ಸೋದೆ ಮರದ ಪಟ್ಟದ ದೇವರಾದ ಶ್ರೀವರಾಹ ದೇವರ ದಯೆ ಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ವರಾಹ ನೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ನೆರಳನ್ನೆಯೇ ಈ ಮಗು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಬೆಕ್ಕಂದಿ ನಿಂದಲೂ ಇವರು ಮೇಧಾವಿಗಳು ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಬಂಧುಗಳೊಬ್ಬರು ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥರೆಂದು ಬಿಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಡೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ಇವರಲ್ಲಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ವೇದಾಂತಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದರು ಎಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಇವರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ವಿತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ತಮಗಿಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿ ರಾಜರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದರು ಅವರ ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಾದಿಗಳ ನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆಲಿದ ರಾಜರಿವರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭಾವ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಅಭ್ಯಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ— ವಾದಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವರು ಅವರ ರಾಜರಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ತಾವು ಮಧ್ಯರ ದಾಸನಾದ ವಾದಿ ರಾಜಸೇವಾ ನಾನು ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವೈದಿಕನ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ವೀಣೆ ನುಡಿಯು ವಂತೆ ನುಡಿಯ ತಿದ್ದೇನೆ ಇದರಿಂದ ಅವರ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ದೃಢ ಮತ್ತು ಆಳವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ವಿದ್ಯೆಯ ಪರ್ವತದಂತಿದ್ದರೂ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ತಂಬಾ ವಿನಯ ಶಾರ್ಙ್ಗಗಳು ತಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿಮಾಳ್ವಿಕಾ ಗ್ರಂಥದ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ— ಕೆಲವರಿಗೆ ಅರ್ಥಮದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ವಂತ್ರತತ್ವ ಕೆಲವರಿಗೆ ದಸ್ತಹವಾಸ ಕೆಲವರಿಗೆ ದಶಾಸ್ತ್ರವೋದಿದ ಅಹಂಕಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ಒದ್ದುತವೆಂದು ತೋರುವ ನಾನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಶ್ರೀಪಯೋಗೀವನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವನ ಅಂಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇವೆ ಶ್ರೀವಧ್ವಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಭಕ್ತಿ ಅಸೀಮ ವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ನೇಕ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ವ್ಯವಗಾಣಬಹುದು ಹಸುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ಯರೇಂಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂಥ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹದಿದ್ದಾರೆ

ಅರ್ಯನ್ನಾ | ಯೋಗ ಧಾರ್ಮನ್ನಾ | ಭಜಿಸಿ |

ವರ್ಯನ್ನಾ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯನ್ನಾ || ಪ ||

ಅಕಳಂಕ ಮಹಿಮಾ ಚಾರಿತ್ರನ | ಈ |

ಸಕಲ ಭುವನ ಪವಿತ್ರನ್ನಾ ||

ಪ್ರಕಟ ಭ ರತಿ ಸತ್ಯಕೃತ್ಯನ್ಮ | ಪಾಪ |

ನಿಶ್ಚಿತಾನನ ವೀತಿಹೋತ್ರನ ||೧||

ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ಎಳ್ಳವರು ಭುವನ ಪಾವನರು ಭಾರತೀಶರು ಆದ ಶ್ರೀಮಧ್ವ
ರನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಅದರಿಂದ ನೆನೆದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಸ ಟ್ಪು ಹೋಗುತ್ತವೆ
ಶ್ರೀವ ದ್ವಗುರುಗಳು ಸಕಲ ವರ್ತಗಳನ್ನು ನಿರ ಕರಿಸಿದರು ಅವರು ದೋಷ
ವರ್ಜಿತರು ಅಲ್ಲದೆ ಭವದ ದುಃಖದಿ ದ ತಾವೊ ದೂರರು ತಮ್ಮನಾ ಶ್ರಯ ಸಿದವ
ರನ್ನು ಸಲಹುವವರು ಅವರು ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಯ ವರು ಇಂಥ
ಸದ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣ ದ ಪೂರ್ಣಬೋಧರನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು

ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತಂಗನಾ | ಸಿರಿ |

ಸದನನ್ನ ಕರೂಣಾಂತರಂಗನಾ ||

ಮದಮೋಹ ತಿವಿ ರ ಪತಂಗನಾ | ಹಯ |

ವದನನ ಚರಣಾಬ್ಜಭೃಂಗನಾ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಚರಣಗಳನ್ನು
ಭಜಿಸಿರೆಂದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನೆರೆನಂಬಿ ಪಡೆಯಿರೊ ಹಿತವ | ನಮ್ಮ |

ಗುರ ವರ ಮಧ್ವಮುನಿಯ ಸತ್ಮತವ

ಎಂದು ಒೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವಚನ ೀಡಿರ ವರು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ ದ್ವಗುರು
ಗಳ ಹನುಮ ಒೀಮ ವ ಧೈರೆಯ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ತ್ತ

ಮರಾದಂತ ಮಧ್ವಮುನಿ ರನ್ನಾ |

ನಿನಗೇಗಾಣೆ ಜಗದೊಳಗೆ ಸರ್ವರೊಳು ಪೂರ್ಣ

ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸಿಂಹದಂತೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ
ನಿಸ್ಸೀಮ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ
ಓಡಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ

ಈತನೆ ಕಾಣೆರೋ ಮಧ್ವವ ಎನಿ ||ಪ||

ಪರಿಪರಿ ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ |

ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಚರಿಸುತ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು |

ನರಗಳೋಡಿಸಿದಾತ ||೧||

ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿಂಹನು ಮೂಡಿದ ತತ್ವಗರ್ಜನೆಗೆ ಎದುರು
ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಪರವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಚದುರಿಹೋದರು ಸಕಲ ವೇದಗಳೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು

ಒಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ದ ಟುವಂತೆ ಯಂಕುತಿಗಳೆ ಲೈ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದರು ಈ ಕಡಲನ್ನು ಕಡಿದು ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಶಿರಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು

ವೇದಸ ರವೆಂಬ ಈಶತ್ವವಾದ |
ಅಮ ತವನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ||
ಆದಿವ ಾರುತಿ ಶ್ರೀಹರ ವದನನ್ನ |
ದಿವ್ಯ ಪಾದಸೇವಕನಾದ |
ಮಂಥಮುನಿಯೆಂಬಾತ ||

ತಮ್ಮ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ವೆಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಮಧ್ವಮತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಆನಂದ ತೀರ್ಥರ ಮತವು ದೋಷರಹಿತವಾಗಿದೆ ಅದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಮಾರ್ಗ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರಣಿಸುವಂಥದು ಅದ್ವೈತವನ್ನೂ ಮಾಯಾವಾದವನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿದ ಮತವಿದು ಈ ಮತವು ಅನುಪಮ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿರದ ಉತ್ತಮ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಯನೂ ನೀಡುವ ಬುದ್ಧಿಯು ನನಗೆ ಉಂಟಾದದ್ದು ಶ್ರೀಆನಂದತೀರ್ಥರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಕ ರಿತು ಅವತಾರತ್ರಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮುನಿ ಪ್ರತಾಪಾಪ್ಪಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಯ ತಿಗಳೆಂಬ ವರು ಜ್ವರದಿಂದ ಬಳಲ ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಜ್ವರ ನಿವಾರಣೆಗಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಸ್ವಪ್ನಸೂಚಿತವಾದಂತೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಪ್ಪಕ ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಅದರ ಪಠನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಯ ತಿಗಳಿಗೆ ಗಾಣವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ವುಳ್ಳವರಾದರು

ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕಾಲು ನಡುಗಿಯಿಂದಲೇ ಭಾರತದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದರು ಅವರು ತೆರಳುವ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಆ ಪ್ರತಿಮೆ ಈಗೂ ಸೋದಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋ ಡುತ್ತ ಸಂಸರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವೈಷ್ಣವಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವೆಂಬ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕೃತಿಯ ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಿರುಪತಿ ಪಂಥರಪುರ ದ್ವಾರಕೆ ಪ್ರಯಾಗ ಹಂಪಿ ಗೋಕರ್ಣಗಳಲ್ಲದೆ ತುಂಬಾ ಜಾಗ್ರತವಾದ ಆದರೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರಿ

ಚಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ಪರಿಣಯಿಂದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲ ಬರಂತ್ಪದೆಯೆಂದು ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜರೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರ ಗಳ ಸಂಚಾರವು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಪಾಶುಪತ ಮುಂತಾದ ವ ತಗಳ ಪಂಡಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆಲಿದಂ ಶ್ರೀಮಧ್ವವಂತವೇ ಮತವು ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ ಸಮ್ಮತವು ಎಂದು ಜಯಭೇರಿ ಕೊಡಿಸಿದರು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡ ಗಳನು ವೆರೂ ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವ ದ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಆರ ಧರೆಯ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ದರು ದ್ವಾರಕೆಯ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಪೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದರು ಒದರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭೀಮಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಭೀಮನೇನ ಪೂಜಿಸಿದಂಥ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ ವರಸಿಂಹವೂರ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು ಹಂಬೆಯ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ವಾಲಿ ಸಂಗ್ರೀವರ ಭಂಡ ರಗಳಿಂದ ಏ ಲಿಸ ಗ್ರೀವರು ಪೂಜಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಾಮಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು ವೊಡಂಬಿದರೆಯ ಜೈನ ವ ರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಟ್ಟಿಯ ವಿಗ್ರಹವೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯ ವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇವರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ತಂದ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣ ಗರುಡ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ತಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ ದ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಲವಂರಿ ಕಂಬಿವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಗಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೊರೆತ ಹನಿ ರಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸೋದೆಯ ವ ರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಪೂಜಾಸ ಮಗ್ರಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆದ್ದ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿವೆ

೩ || ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒರೆದ ತಮ್ಮ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವ ಗೀತತೀರ್ಥ ರಿಂದ ಆಶ್ರಮ ಪಡೆದ ವೇ ಲೆ ಇವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊ ಗಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಸಕಲ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚತುಷಪ ಕಲೆ ಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಇವರ ವಾಕ್ ಚ ತುರ್ಯ ಪ ಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಇವರನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ರೆಂದು ಗೌರವಿಸಿ ದನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮೊಖಿಯ ವರು ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಇಂಥವೇ ಮಾ ನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರು

ತ್ವದೇ ಇವರು ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ಉಪಾಸಕರು ಇವರು ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಸುರಿತವರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀದ ವಿರಲದಾಸರ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಚರಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

ಇದಿಯಾರೋ ! ಗುರುವೆ ! ಸಮರ್ಪಾರೋ ||ಪ||

ದುರುಳವಾದಿಗಳನು ಮರುಳು ಮಾಡೋರನ್ನೆ !

ತಂದಿಟ್ಟು ಚಂದ್ರಿಕೆ ಗ್ರಂಥವ ರಚಿಸಿ ||

ಶ್ರೀದವಿರಲನಿಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಪಿ ಹಾ ಮಹಿಮಾ ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ವಾದಿರಾಜ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಪ್ರಮಂ ಪರಿಗೆ !

ಅದರದಲಿ ಪ ರ ಹೇಳುತಲಿಪ್ಪನೆ || ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಸೋದೆಯಂ ಪ ರದ ಪಟ್ಟಿದ ದೇವರು ವರಾಪದೇವರಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಉಪ ಸ್ಥ ದೇವತಾ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿದ್ದನು ಅವರೊಮ್ಮೆ ಸಂಚರಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನೊಬ್ಬನ ಪಂಚಲೋಹದ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನು ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿವೆ ಯ ಮುಖವು ಗಣಪತಿಯದಾಗಿದೆ ಕುದುರೆಯಿಂದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರ ಜರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳಲು ಬರಲಿದ್ದೇನೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಿಂದ ನನ ಸ್ಕು ಕರ ದೊಯ್ಯಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚನೆಯಾಯಿತು ಆ ಸೂಚನೆ ರನಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮ ಯತಿಗಳೊಬ್ಬರು ನಾಳೆ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಯಿತು ಅದರಂತೆ ಚೌರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಸುರನು ಕದ್ದೊಯ್ಯ ವೇದಗಳನು ವ ರಳಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿಯು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಂದಿಂದ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಮಹಾ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಸೇರಿಗೆ ಕಡುವೆ ಯಾಗದಂತೆ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ದಿನಾಲು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಚಿನ್ನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಟ್ಟು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಹಿಡಿದೊಡನೆ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವ ದೇವರು ಚಂದ್ರಸಂಥ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವರ ಭುಜಗಳ ಪಿ ಳೆ ಬಂದು ಎರಡು ಕಾಲಿಟ್ಟು ಆ ಭಕ್ಷ್ಯ ವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಆಮೇಲೆ ತುಸು ಆಟವಾಡಿ ಉಪಾಸನಾ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಒಡೆಯಂ ಹಯವಕ್ತ್ರನಿಗೆ !

ಕಡಲೆ ಹೂರಣ ಮಾಡಿ ||

ಅಡಿಗಡಿಗವನ ಪಾದ !

ಬಿಡದಲಾರಾಧಿಸುವ || ವಾದಿರಾಜಧೀರ ಶೂರ ||ಪ||

ಸ್ವತಃ ವಾದಿರಾಜರೇ ಈ ದಿವ್ಯಾನುಭವದಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾಗಿ ಹಯಗ್ರೀವವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಕೊಂಡಾಡುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ

ಅವಶತೆಯಿಂದ ಬಂದೆ ವಾಣಿವದನನೆ |

ಭಾವಿಸ ವ ವಾದಿರಾಜ ವಂನಿಯ ಕಾಂಗುತ ||ಪ||

ನೇವರಸೆ ಮೈಯತಡವಿ ನೇಹದಿಂದಲಿ ಮೇಲಿ|

ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಇತ್ತು ಭಟಿಸುವೆ ||ಅ ಪ ||

ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಡಲೆ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳೇ ಬೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿಯ ಅನಂದವೇ ಹಾಲು ಲಡ್ಡುಗಳೆಂದು ಇವನು ನನಗಿತ್ತು ಸಂತತ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದ ಸಂತೋಷವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಲಂ ನೀನು ಬಂದಿರುವೆಯಾ ?

ಹೆತ್ತ ತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಯ ಮಡ್ಡಿ ಮೆದ್ದೆಯ |

ತುತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅವನು ಮೆಲುತ ಮೆಚ್ಚುತ್ತ |

ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ನೀನು ಅಟಿ ತೋರುತ |

ಭೃತ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿಯ ಸಲಹೆ ಬಂದೆಯ ||೨||

ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರನು ಸುಖ ಬಂದ ಕರುಣಾಳು ನೀನು ಎಂದೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಡ || ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾರ್ಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವ ಹತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರೂ ಭಟಿಸುವರು ಭಗವಂತನು ಸತ್ ಚಿತ್ ಅನಂದರೂಪಿಯೆಂದೂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರವೆಂದೂ ಭಟಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ದಿರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವವರು ಉತ್ತಮಾದಿಕಾರಿಗಳು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪವು ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಉಪಾಸನೆಯು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶಕ್ಯವು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹಯಗ್ರೀವನ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಉಪಾಸಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವರು ಮುಂದೆ ವಾಯು ಪದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಋಷಿಗಣಸ್ಥರ ದ ಲಾಕವ್ಯರೆಂದು ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ವಂತವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀವಿಜಯ ದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಅಜಘಡಕೆ ಅರ್ಹರೆಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಘನ್ನ ಐ ಜಗಣ್ಯೋಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯನಾಗಿಹ ಸುಪ್ರ |

ಸನ್ನ ದ್ವಿಜಕ ಲರನ್ನ ನಂಬದೆನೊ ನಿನ್ನ ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಮಂತರೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದು

ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಆ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮಗನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಮಡದಿದ್ದನು ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಆ ಮದುಮಗನನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿ ತಮಗೆ ಸ್ವಪದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತ ವಾದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತೋಫನ ವೆಂಬ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವಯಂವರದ ಪರಮ ಪುಂಗವಕರ ವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದ ಗಳುಂಟಾಗ ವಂತೆ ಮದ ಮಗನನು ಒದುಕಿ ಪದ್ಮಾವರರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ನೀಡಿದರು

ಪಾಲಿಸಲಿ ನಮ್ಮ ವಧೂವರರ | ಮನ್ನೆಯ ವಧೂವರರ ಸಲಹಲಿ ಎಂದು ನುಡಿಸುಡಿಗಿ ಅಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ

ಮದುವೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವ ಪಾಡಿದರೆ |

ಮದುಮಕೆ ಳಿಗೆ ಮಂದವಹ ದು ||

ವಧುಗಳಿಗೆ ಒಲೆ ಭಿ ಗ್ಯ ದಿನದಿನಕೆ ಹೆಚ್ಚುವದು |

ಮದವನಯ್ಯನ ಕೃಪೆಯಿಂದ || ಶೋಭಾನೆ ||

ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತ ಪಯಣ ಬೆಳಸಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದುಬೇಕೆಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ತೆರಳಿದರು ತೇಷಾಚಲದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಅನೇಕ ವ ಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ವೆ ಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವದು ಆಯುಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿದರು ಇವರ ಅಸದೃಶ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ರೂಪ ತೊ ರಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ತಂದಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮಾಲೆಯ ನ್ನು ವೇಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಅದನ್ನು ಈಗಲೂ ತಿರುಪತಿಯ ಳ್ಲಿ ನೋಡಬಹ ದು ಶ್ರೀಹರಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ

ಅರಳಿದ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಗರುವ ಧೀಕರಿಸುವ |

ಗಿರಿಯ ತಿಮ್ಮರಾಯನ ಚರಣವನು ಕಂಡೆ ನಾ ||

ಸಿರಿಮುಖವ ಕಂಡೆ ಹಯವದನ ವೇಂಕಟೇಶನ |

ಸಿರಿ ಕೀರಟವ ಕಂಡು ಕೃತ ಧನಾದನು ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ೨ ಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಂಧ್ಯಾ ವ ರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಕೊಂಡಿದ್ದರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನ ಪಡೆದರೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನೆಂದು ಹೆರೆಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವ ತ್ತು ವ ಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕ್ಕಿಷ್ಟು ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಬರೆದರೆ ಲಕ್ಷಾಭರಣ ಅರ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಅವನ ಕೊಟ್ಟು

ಆದ್ವೈತರ ದರು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಅದರಂತೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣ ವೆಂಬ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳ
ಆರ್ಥ ಎಪರೂ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು ಆ ಗ್ರಂಥದ
ಆರಂಭದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಈ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ
ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಬಡ್ವೊ ಒರೆದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ದರ್ಶನ ಪಡೆದು
ರೋಮಾಂಚಿತರಾದದ್ದನ್ನು ವರ್ಣನಾಬಹು ದು

ವ ಧ್ವಾಂತ್ರ್ಗತ ವೇದವ್ಯಾಸ | ಕಾಯೋ |

ಶುದ್ಧ ಮೂರುತಿಯ ಸರ್ವೇಶ || ಪ ||

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಭಜಿಸುವ ಜನರಿಗೆ |

ಒದ್ವಾ ದಿಗಳ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿನೋ ದೇವರ ದೇವ || ಅ ಪ ||

ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ವ ರದ ಸವಿ ಷದಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಹೊಲವಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಡಲೆಯನ್ನು ಬಿಳಿಯ ಕುದುರೆಯೊಂದು ದಿನಾಲೂ
ತಿನಿಸಿ ತ್ರಿತ್ವ ಒಂದು ದಿನ ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬೆನ ಟ್ಟಿ ಒರಲು
ಆ ಭವ್ಯ ಕುದ ರೆ ಮರದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು ಹೊಲದೊಡೆಯನು
ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ
ಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾಳೆ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿನ ನಷ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ
ಹಯಗ್ರೀವನು ತುಂಬಿಕೊಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು
ಮರುದಿನ ಕ ದುರೆ ತಿಂದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೆನ ದ ಕಡಲೆಗಳಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಲದೊಡೆ
ಯನು ಓಡಿಬಂದು ತನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಶ್ವಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ
ಕೊಂಡನು ಆ ಹೊಲವನ್ನು ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಧನ್ಯನಾದನು
ಈ ಕುದ ರೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪದ್ಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ | ಚೆಲುವ | ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ || ಪ ||

ಕುದುರೆ ಬಂದು ವಾದಿರಾಜಗೆ | ಮಂದದಿ ಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ಕೊಡುವ || ಅ ಪ ||

ಹಲ್ಲಣವಿಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲದು ಕುದುರೆ | ಒಲ್ಲದು ಕಡಿವಾಣ ಕುದ ರೆ ಕಡಲೆ ||

ಬೆಲ್ಲವು ಮೆಲುವ ಕುದುರೆ | ಚೆಲ ವ ಹಯವದನನೆಂಬ ಕುದುರೆ ||

ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೊರೆ ಅಚ್ಯುತರಾಯನು ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ
ನರಳುತ್ತಿರ ವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕರುಣೆ ತಾಳಿದರು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ತಾವೇ
ಹೋಗಿ ವಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಲು ದೊರೆ ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿ
ಶ್ರೀ ಗುರ ಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಮೊಂಡ ಬಿದರೆಗೆ ಬಂದಾಗ
ಅಲ್ಲಿಯ ಬಂಗವಂತದ ದೊರೆಯು ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನವರತ್ನದ ವಿಗ್ರಹ
ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾವು

ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ದೇ ವರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಾರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಆದರೂ ದೊರೆಯು ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯ ನವರತ ದ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಚ್ಚಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಕ್ಷಣದಿಂದ ತೋರಿಕೊಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರಲಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು ಕೂಡಲೆ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಶೈಲಲ್ಲಿ ಶಂಖವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಶೈಲನ್ನು ಕಟ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪಚ್ಚಿ ವಿರಲನ ರೂಪ ತಾಳಿದನು ಆ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಕಂಡು ದೊರೆಯು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀಗಳಿಗೇ ಸವರ್ಪಿಸಿದನು ಈಗಲೂ ಅದು ಸೊ ದೆಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆಗೆ ಕಳಿತಾಗ ಇಲಿಯೊಂದು ಅವರ ಪೀಠದ ಕೆಳಗೆ ಓಡಿಬಂದಿತು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಾವೊಂದು ಬುಸುಗುಡುತ್ತ ಬಂದಿತು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಆತ್ತ ಹರಿದೊಡನೆ ದೃಷ್ಟದ ಆ ಇಲಿ ಮತ್ತು ರೊಟ್ಟಿನ ಆ ಹಾವುಗಳ ಮೈರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿ ಅವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟವು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾದಿರಾಜ | ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಮೃ |

ಗಾಧಿರಾಜ ವಿಬುಧೋದಿತ ಚಂದ್ರ ||೫||

ನೀಗತಿಯೆಂದನು ರಾಗದಿ ನಂಬಿದೆ |

ಭೋಗಿ ಪುರೀಶನ ರೋಗವ ಕಳಿದೆ ||೧||

ಎಲರುಣಿ ಭಯ ಕಂಜಿಲಿ ನಿವ್ವಾಸನ |

ಕೆಳಗಿರೆ ಕಂಡದನುಳುಹಿದ ಕರುಣಿ ||೨||

ಹಯವದನನ ಪದದ್ವಯ ಭಜಕಾಗ್ರಣಿ |

ದಯದಿ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ನಯನವನಿತ್ತು ||೩||

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒದಗಿದ ಕುರುಡಿನಿಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಗುರುಗಳನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕನು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಅವನ ಆ ಕರುಡನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಿನಾಲು ತಪ್ಪದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದ ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದವನ್ನೂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಮಂತ್ರಿನಿಂದ ಆ ನಿಯಮ ನಡೆಸುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಕಿಲವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದದ ಸಾರರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇದರ ಪಠವಿಂದ ಪಾರಾಯಣದ ಫಲ ದೊರಕುವದೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು

ನೆನೆವೆನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ ಪರ್ಣನಾ ಗಣರನ ನಾ ।

ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯಂ ಮ ದ್ವೈ ಉಡುಪಿಯ ರಂಗನಾ ದಯಾಪಾಂಗನಾ ॥

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರದ ಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರಿತವರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಅಂತೆಯೆ ಅವರಿಗೆ ೩ ಕಾಲದ ರಾಜರುಗಳೊಡನೆ ನಿತಟ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಿತು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳು ತಿರುವಾಂಕೂರು ಕೊಚ್ಚಿಯ ಅರಸರು ಸೋದೆಯ ಅರಸಪುನಾಯಕನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪೇಶ್ವೆಯರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬಂಗವಂತದ ದೊರೆಗಳು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಪಟುತ್ವದಿಂದ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಧುರಸಂಗೀತದಿಂದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತುಂಬ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದಿತು ಶ್ರೀ ಆನಂದತೀರ್ಥರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಪೂ ಸಾಣುರು ಭೀಮಭಟ್ಟರು ಬರೆದ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರು ವರ್ಣಿಸಿದ ಅನೇಕ ವೈಖರಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಮಾತು ವಿನೋದಪೂರ್ಣವೆ ದುಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಸ್ಯಭರಿತವೆ ದುಂದು ಮೃದುಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಅವರ ಮಾತು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಪ್ರವಣವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ತತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರೂ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗದಂತೆಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಖಂಡಿಸಲಿ ರರು ಪಂಡಿತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯೆದುರು ಸಿಕ್ಕಿದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು ಅವರು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅವರ ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣು ಸಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ಮಾತಾಡಿ ಸಭಾ ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ರುಗ್ಗರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗಳೂ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಮುಖವೂ ಲರಳುತ್ತಿತ್ತು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ಕಿವಿ ವನಸ್ಸುಗಳರಡನ್ನೂ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಣಿಗೆ ಧರೆಯೆರೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಸುಲಭವಾದ ಅರ್ಥ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥ, ಪುರ ಪಾರ್ಥ ಪ್ರದವಾದ ಅರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು

ವಾಣಿ ಪತಿಗೋಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕಾರುಣ್ಯ ಹೊರಬಂದ ಕೋಮಲ ವಿದೋಷ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವಾಣಿಯು ವೀಣೆಯ ಸ್ವರದಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ೧೨ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜ್ಞಾನದಾಸ ಮೊದಲವರ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಮಹಾಭಾರತ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಸದಾ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಕ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಳು ಕ್ರಮ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆರು ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ೨೨ ಸಾಂಕೀರ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು ಆರು ಎಪರ್ಥಗ್ರಂಥಗಳು ೨೨ ವರ ಐವತ್ತಿಗೆ ಲಿಖಿಸಿ ಸ್ತುತಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ರೋದಾದ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಯ ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭೇಶ್ವರ ಇವರ ವೇದವ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥವು ಒಟ್ಟು ವೇದಾಂತ ಪ್ರವೇಶಂಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿರಿಸಿಗಳಿಂದ ಸಮಾಸಂಗೂ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಅತ್ಯಂತ ಲಲಿತವಾದ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗಪ್ರಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಸತೋಪನಿಷದವ ಕೃತಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ದಶಮಾರ್ಥ ಕೃತಿ ವಹಾಬರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಶ್ರೀ ಸಧಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸರಸ ರೂಪ ಸತಿರ್ದಪ್ರಸಂಗದ ಸಾಂಕೀರ್ಯ ರತ್ನಾವಳಿ ಪ್ರವೇಶದೀಪಿಕಾ ಹದಿನೆಂಟು ಲಿಪಿ ವಂಶದ ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ತುತಿ ಹಯಗ್ರೀವ ಸ್ತುತಿ ಕೃಷ್ಣಪುಷ್ಪಕ ರವೇಶ ಕೃತಿ ಶ್ರೀಶಕ್ತಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಧ್ವಪುಷ್ಪಕ ಹಿತೋಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸರಸ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕಾವಶಕ್ತಿಯ ನೂರಾರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನೂರಾರು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಗಂಡ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಕೀರ್ತಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ್ವಪ್ನಾದ್ಯ ಛಂದೋದಿತ ವಂಶದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಳುಕುನೆಯ ೧೨ ಕೂಡ ದಶಮಾರ್ಥ ಪಾದ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಮಾಜದ ತೀರ ಹಿಂದುಳಿದ ದಲಿತರಿಗೂ ದೈವಭಕ್ತಿ ಎಣಿಸುವ ತಲಕು ಸಿದ್ಧಾರ ಪ್ರಾಣದೊಳಗೆ ಮೆಳೆದಿಟ್ಟ ಪುರುಷ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ದೇಶಿಗೆ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಮನ ಕಿತನೆ ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸಲದ್ದಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವಷ್ಟೇ ಪ್ರೌಢ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಣಿವೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮಾಧ್ವದಿಗೂ ಧರಾಳಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಮಾಧ್ವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಧ್ವಶಕ್ತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉದ್ಧಾಮ ಗ್ರಂಥ ಒಂದು ವ್ಯಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಲೌಕಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಥರನಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೋಘ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೇವಲ ಗ್ರಂಥ

ರಚನೆಯಿಂದವುರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ಅನೇಕ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕೇರಳ ಪ್ರಾಂತದ ದೇವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪೊತ್ತಿಗಳನೇಕರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಮರವನೂ ಪಡೆದಿರುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಹತ್ವದ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೆಯೇ ತಪಗೆ ಶ್ರೀಪಯಗ್ರೀವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನು ಕೇಳಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸೋನಗಾರರಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಮರದ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪರವಶಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನಡದ ಉದ್ಯಾವರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಕರ್ಮ ಭ್ರಷ್ಟರೂ ಪತಿಕರೂ ಅದವರಿಗೆ ಗುಳ್ಳದ ಬೀಜ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ಹೇಳಿದರು ಆ ಗುಳ್ಳದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಯಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು ಮೋಗೀರ ರಾಗಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದವರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯ ವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಳೆಕೊಟ್ಟಿವೆ ಮೊದಮೊದಲು ಶ್ರೀಶೃಷ್ಠ ಮರದ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿದ್ದಿತೆಂದು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೊಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಎರಡೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ದ್ವಂದ್ವಮರದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಿ ಒಬ್ಬರ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಏಳು ಮರಗಳು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿರ್ವಾಡವನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಎಲ್ಲ ಮರದವರಿಗೂ ಪೂಜೆಯ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಹಕಾರ ವಿರ್ವಾಡಬೇಕೆಂಬ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಬಹುದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಇಂಥ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾ ಯರು ದೊರೆ ಆಚ್ಯುತ ರಾಯ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲದ ಶ್ರೀಶೃಷ್ಠ ಚೈತನ್ಯರು ಉಡು ಪಿಗೆ ಬಂದಂ ಹೋದರು

ಯಾತ್ರಿಕರ ಕೈಮಿಡಿಯಂತಿರುವ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತೇವೆ ಅವರ ಕಲ್ಪನಾವಿರಾಸ ಮತ್ತು ಉಪಮೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗಳ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಮನೋಹರವಾದುದು ಅವರ ಲಲಿತವಾದ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಮಂಜುಳವಾದ ಪದ ಪುಂಜಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ವೀಣೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡ ಬಹುದು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲ ಕಾಶಿಯ ಬಿಂದೆಮಾಧವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿ

ದ್ವಾರಿ ಅಪಾರವಾದಂಥ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವು ಯಾರ ಶೃವಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
 ಎ ರಿನ ಒಂದು ಬಿಂದ ವಿನಷ್ಟು ಆಗುವದೋ ಆ ಥ ಬಿಂದು ಮಾಧವನು ನನ್ನನು
 ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ ತವಿಳೆ ನಾಡಿನ ತಿರುವಟ್ಟಾರಿನಿಂದ 18 ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಘೃತ
 ಮಾಲಾ ನದಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೃವ್ವನ
 ಸುಂದರವಾದ ಗುಡಿಯಿದೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಯಾವಾಗಲೂ
 ಶೋಡಗಿರುವ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟಿವಾದ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ
 ವಾದ ಈ ಘೃತಮಾಲಾ ನದಿಯು ತನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ಶೋಭಿಸು
 ತ್ತದೆ ಕಾಂಚಿಯ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಹೇ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯೆ ವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶರಣು
 ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ ವಿನ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
 ನೋಡಲು ಶಿವನಿಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ಸಾಲದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ತಗ್ನನಾದನು
 ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚಿಯ ಪರದರಾಜನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ
 ಹೇ ಕಾಂಚಿ ಪುರಾಧೀಶ ಪರದರಾಜನೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಣವೊಂದಲಾದ ಯಾವ
 ಐಹಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಚಿ ತನಾಚಿ ತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ
 ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ವಿನ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ಕುಂಭಕೋಣದ
 ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಪತಿ
 ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ತಾಪವೆಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಾಕಿ
 ಕುಂಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೀನು ಮೆಲಗಿದ್ದಿ ಆದರೂ ಅಸಾಧಾರಣ ಸೌಂದರ್ಯ
 ವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಜನರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣು
 ತಪ್ಪಿಸಿ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆ ತಿರುವಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕಂಡು
 ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಉತ್ತರ
 ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲರ ವ ತನ್ನವರನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ದಯಾ
 ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದೇ ವಿಶ್ವತರ್ಪಣವಾದ ವೆಂಕಟಪತಿಯು
 ವೆಂಕಟಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಹಂಪಿಯ ವಿಜಯ ಎರಡನನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ
 ದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಪೆಯಂತೂ ಪಾತ್ಸಲ್ಯರಸದಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ
 ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಹೇ ವಿರಲಾ ನೀನು ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಲು ಮೊಸರನ್ನಕ್ಕದ್ದಾಗ
 ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ನಿನ್ನ ಸುಂದರ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಳು ಆಗ
 ನೀನು ಒಂದು ಜಾ ನಿಗಳ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಿರ
 ಲಾರದೆ ಅವರ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕದ್ದುಬಿಟ್ಟಿ ಆಗ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲ
 ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾಶದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು ಹೀಗೆ ಬಂಧನಗಳಿಂದ
 ಬೇಸತ್ತು ವಿಂಧ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಎಂತಾಗ ಭಿ ಮಾತೀರದ ಪುಂಡರೀಕನು ವಿನ ನ್ನು
 ಗುರುತಿಸಿ ಗೋಕುಲಾಚಾರ ಎಂದು ಕರೆದನು ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಭಿಷ್ಠಾನಮಾಡಿ

ಮತ್ತೆ ಗುರುತುಸಿಗದಂತೆ ವೇಷ ಮರೆಮಾಚಿ ಹಿಂದೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಇಲ್ಲಿ ನಿನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದವರು ನಿನನ್ನು ಬೋರ ಜಾರ ಎಂದಾಗ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತುಂಗಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ನನಗೂ ಒ ಕಾಗಿರುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆಡಹುತ್ತೇನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಿಯ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮನೋ ಹರವಾದ ಕೊಡಲಿಗೆ ಈ ಜಗನ್ನಾಥನು ಕಾವು ಆಗಿರುವನು ಎಂದು ವೇದಗಳ ಗಾಢಮಾಡಿವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಯೋದ್ಯಯಕ್ಕೂ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಯ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪತಿ ಪ್ರೀರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದರೂ ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನೇ ತನ ಪತಿಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಕನನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಗದಾಧರನ ವರ್ಣನೆಯು ಎಷ್ಟು ಮನೋ ಹರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು

ಗದಾಧರ| ಸುಧಾಧರ ಸ್ಮರಿಸುವ ಸುಂದರ ಮಂಡಹಾಸವೆಂಬ
ಸುಧಾಧರ ಮುದ ಧರಾಮರ ಕೃತ ಸ್ತುತೇ ಸುಂದರ|
ಪದಾಧರ ಮದಾಧರ ಸ್ವಲಿತ ಮೀಶ ಮೂ ಸುದ್ದರ
ಪ್ರದಾಧರ ಚಿದಾಧರ ಪ್ರಮುದಿತಾಂತರ ಶ್ರೀಧರ||

ಸದಾ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವ ಸುಂದರ ಮಂಡಹಾಸವೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಸಂತೋಷಪೂರ್ಣನಾಗಿರ ವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವ ನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ನಿಡುವ ನಾನು ಸೇವಕನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಭಕ್ತ ಜನರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಜೈದಯ ವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ಹೇ ಗದಾಧರನೆ ದಿದ್ಯಾದಿದಾದದಿಂದ ದಾಸ್ಯಾತಿ ಹೊಂದಿರವ ಮತ್ತು ಕೆಳಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು ಸಲುಹು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಲಲಿತ ಪ್ರಾಸಪೂ ಭಕ್ತಿ ಮಾಧುರ್ಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಫಲಗ್ನನದಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ಫಲಗ್ನನದಿಯು ನೂರಾರು ಒನ್ನಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಳಿ ಬಂದವರಿಗತಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಫಲವು ಅಲ್ಪವಾದುದು ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಫಲಗ್ನನದಿಯು ನನಗೆ ವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಕೊಲ್ವಾಪ್ತರದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳೂ ಅಪೂರ್ವ ಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿ ವ ತ್ತು ಒಡ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಪಂಚ ಗಂಗಾ ತೀರ್ಥದ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮೃದ್ಧ ಕಮಲಪುಷ್ಪಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಮಾನ ವನಜ ಸ್ಥಾನ ಸರಸೀಕುಲ ಸಂಕುಲೇ |

ರಮಾ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಸತೀತಿ ತಿಮದ್ಭುತಮ್ ||

“ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಹಾವರೆಯ ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಅನೇಕ ಕೊಳಗಳು ಈ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ”. ಇಂಥದೇ ಕೌತಲವನ್ನು ಧರ್ಮಗಂಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ‘ಗಂಗಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೈಶ್ಯದ್ವಾದ್ವರಿಂದ ಧರ್ಮಗಂಗಾ ಎಂಬ ಚಸರಿಗೆ ಪಾಪರಾಶಿ ಪಾಶಗೊಳಿಸುವ ಎತ್ತರವಾದ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧರ್ಮಾನದಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಧರ್ಮಸಂಪಾದಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.’ ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ವೇದಮಂತ್ರವೊಂದರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ‘ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯಂಜಾ ಸಖಾಯೌ’—ಅಧರ್ವಣ, ‘ಜೀವಪರಮೋತ್ತರಂಬ ನಿತ್ಯ ಅವ್ಯಾಜ ಸವಿರಾದ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ದೇವವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ವೃಕ್ಷದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಆದರೇನು, ಗೆಲುವಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷಿ ತಿನ್ನದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದೆ ಆದರೂ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಇದೆ, ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಕ್ರೋಡಸಂಬ ಪುಷ್ಪೀಷ್ಠನ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಶುಕ್ರಮುತಿಯೆಂಬ ನದಿತೀರದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದಂಥ ದುಡ್ಡವಿಹ್ನುಗಳ ಭೇದವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋದದಲ್ಲಿಯ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರೂ ನಿರ್ದಯವಾಗಿಯೂ ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಎಂಬ ಮೃತಿಯ ಸ್ವಾಭಾರ್ವಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಾದಶಂಕರನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಸಣ್ಣಪನಿದ್ದಾನೆ ನಾರಾಯಣನು, ಅರ್ಚಕರ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಹಾಸ್ಯ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಕೌತಲವನ್ನೇ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಎದುರನ ಘನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ತಂಬಿರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದುಶ್ಯಾಸನನು ನಡೆಸಿದ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ನೊಂದು ದ್ರೌಪದಿಯು ‘ಇದು ಧರ್ಮವೇ ?’ ಎಂದು ಭೇಷ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಕಲಿಯ ಅಪೇಶದಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ‘ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕೇಳು’ ಎಂದು ನುಡಿದು

ಸುಮ್ಮನಾದರು ಆಗ ವಿದುರನೊಬ್ಬನೇ ಇದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳಿ ಕೊರವರನು ಖಂಡಿಸಿದನು ವಿದುರನು ಯಮಾಂತನಾದೆಂದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲೂ ಕಲ್ಯಾಣೇಶ ಇರಬಹುದೆಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವನೆ ತ್ರಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉತ್ತರ ಸಂತಾರಿ ವಿದುರನು ಭೀಮಸೇನನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯು ಮತ್ತು ವಾಯುನಂದನನ ಅನಂಗ್ರಹ ಪಾತ್ರನು ವಾಯುಸ್ತುತಿಯ ದೃಷ್ಟಂತೀರ್ಮ್ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಉದಾಹರಿಸಿ ಭೀಮಸೇನನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಬರಲಾರನು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಕಾಲಯವನನ ಸಂಹಾರ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹೊರಟನು ಆಗ ಒಂದು ಗಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪವನ್ನುಟ್ಟು ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಕಾಲಯವನನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಇರಿವೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ವೃತವಾದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದನು ಸಂಖ್ಯಾ ಒಲದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆ ಎಂಬುದು ಕಾಲಯವನನ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಾ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಮಗ ಬೇಕೆಂದು ಶಿವನಿಂದ ವರಪಡೆದಿದ್ದರು ಆ ಮಗನೇ ಕಾಲಯವನ ಕೃಷ್ಣನನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ರುದ್ರನ ವರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅದರ ನಾಶ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಸರ್ಪಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿದ ಈ ನೀತಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದದ್ದು ಕೊನೆಗೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತ ಮಂಚುಕುಂದನ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸರಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಾತ್ರಿಮಲ್ಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಒಸಾರಿಂದಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡದ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಇರಲಾರದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶ್ರುತಿಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚೀಲಿಸಬಹುದು ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದರೆ ಇರುವಿಕೆ ಸಂಹಾರ ಎಂದರೆ ನಾಶಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇವು ಮೂರು ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಗಡಿಗೆ ಮೃತ್ — ಸೃಷ್ಟಿ ಉಂಟೇ ಹೊರತು ಸೃಷ್ಟಿ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಕಾಲ ಅಕಾಶ ಪ್ರಕೃತಿ—ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರಬಲ್ಲವು ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವುಗಳು ಇರಲಾರವು

ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಬಲ್ಲವು ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಹಾರವೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲ ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದವುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿ ಬರಲ ರವು ಹೀಗಾಗಿ ರುದ್ರನ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಹಾರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಎಂದೂ ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವೆಂದೂ ವಿಭಾಗಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ವಸ್ತುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿತಿ ಇರಲೇಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವಸ್ತುಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನ ಅಧೀನವೇ ಇರುತ್ತವೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿ ಕರ್ತ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಎರಡನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಇದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮತ್ತು ಅವರಿಬ್ಬರ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಶದಲ್ಲಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮೂರನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಇನ್ನೂ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿದೆ ಇರುವಿಕೆಯೆಂದರೆ ಸ್ಥಿತಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಹಾರ ಕರ್ತ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ ದ್ರಾದಿಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನರೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅವರ 22ನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಅಷ್ಟೇ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಇಲ್ಲಿ ನ ರಾಯಣ ಪದಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಪ್ರದ್ವಿಹಾಸವೆಂತದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಎಂದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ನ ಕರ್ಮಾಣಾ ವರ್ಧತೆ ನೋಕನೀಯಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತತ್ವ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಯಾರು ಶಾಶ್ವತನೋ ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲವೋ ಅವನು ಶಾಶ್ವತನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ಶಾಶ್ವತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಬಂಧವಾಧ ಯ ಫವನ್ನೂ ಅವರ ಅಶ್ವಥ ಟಿಯ ದಶಾವತರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕರಣಿಯಿಂದ ಂಥ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಡಗೊಂಡು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಬರುವದನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರ ಮನನ್ನು ಮರ್ಗಿಸ ತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶುಕಾರಾಮ ಭೂರವತಂ ಗೌರಾಮಲಾಮಿತ ಮಹೋ
ಹಾರಾಮರಸ್ತುತ ಯತೋರಾಮ ಕಾಂಕ್ಷಿಸುತನೋ ರಾಮಲಬ್ಧ ಕಲಹ ||
ಸ್ವಾರಾಮ ವರ್ಯರಿವೈ ವೀರಾಮಯಧೀಶರ ಚೀರಾಮಲಾವೃತ ಕಚೀ
ಸ್ವಾರಾಮ ದರ್ಶನಜ ಮಾರಾಮಯಾಗತ ಸುಧೋರಾಮನೋರಥ ಹರ ||

‘ಶ್ರೀರಾಮ, ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂಬ ಗಣಿಗೆ ವಿಪಾರದ ಉಪವಸದಂತೆ ಇದ್ದೀಯೇ
(ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು),
ನಿರ್ಮಲವಾದ ಬಿರಿಯ, ಉತ್ತಮಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು
ಧರಿಸಿದ್ದೀ, ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ,
ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.
ನೀನು ಸೀತಾ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಧಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ನಿನ
ಗಿಂತ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಪುರಮನ ಜೊತೆಗೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಲಹವನ್ನು
ಮಾಡಿದೆ. ದೇವತೆಗಳ ರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ
ಅವರನ್ನು ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ ಈಡು ಮಾಡಿದೆ. ನಿರ್ಮಲವಾದ ನಾರುಬಟ್ಟೆ
ಯನ್ನು ಟ್ಟು ನೀನು ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮ
ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಶೂರ್ಪನಖಿಯ ಮೂಗು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಅದಳ
ಮನೋಭಿಜಾಪೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು
ಕಾಪಾಡು’. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯಸತ್ತ್ವದ ಟಂಕಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀರಾಮ
ಟಂಕಿಯ ಸೊಬಗು ಒಂದು ವಿಧವಾದರೆ ಅದೇ ನಾಣ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರೀತ್ಯಷ್ಟನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಪತು ವೃಂದಾವನಂ ವಿಸಂತ ವೃಂದಾರ ಕೈಕಶರಣಂ
ನಂದಾತ್ಮಜಂ ನಿಹತನಿಂದಾಕೃದಂ ಸುರಜನಂದಾಮುಖದ್ವ ಜರಂ ||
ವಂದಾಮಃ ವಯಮ ವಂದಾವದಾತ ರುಚಿ ವಂದಾಕ್ಷಿಕಾರಿ ವದನಂ
ಕಂದಾರಿ ದಂತ ಮುತ ಕಂದಾಸಿತ ಪ್ರಭತನುಂದಾವ ರಾಕ್ಷಸ ಹರಂ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾಪಾಡಂ
ತ್ತಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಅಶ್ರಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸೋತು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ,
ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಆಶ್ರಯನಾದವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಅವನು
ನಂದಗೋಪನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ದೇವ ದ್ವಿಜರನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ಅಸುರ
ರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಒಡೆದು
ಹಾಕಿದನೆಂದು ಅವನ ತಾಯಿಯು ಅವನನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗಹಾಕಿ ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
ದಳು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದಾಮೋದರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅವನ ಸುಂದರ
ವದನವು ಮೋಡತ ಕಲಾ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶುಭ್ರವಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಾಚಿಕೆ

ಯನು ಒಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಶೋಲು ವ ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಸಾವಿನಂತೆ ಅವನ ಹೃದಯ ಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಅವನ ಶರೀರ ಕಂಠಿಯು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮೋಡದಂತೆ ಇತ್ತು ಇಂತಹ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾವು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ತೋರಿಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಪದಲಾಲಿತ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೆ ಇವೆರಡು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೆ ಸಾಕು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದವರಿಗಾಗಿ ಮೂ ಫನವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ತತ್ವವು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳ ಗಾಢಾರ್ಥ ತಂಟ ಸರಳವಾಗಿ ಎರೂಪತವಾಗಿದೆ ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಡಕ್ರಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋವನೆ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಪಪದ ಮಂತ್ರಾದಿವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮುಕ್ತಿ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ೧೪ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರಗಳ ಸ್ತುತಿ ಇರತ್ತದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತ ವರ್ಷನಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಪರೂಪವಾದ ನ್ಯಾಯವು ಗುಪ್ತ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ್ವಯ ಡಂಭಕತೆ ಮುಕ್ತಿ ಅವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮೊರೆಂಟು ನೆನೆದು ಫಲದೆ ಗು |

ಕಾರೀಳು ಜಗದೊಡೆಯ ಹರಿಯನೆ ಎಮ್ಮೆ ನೆನೆ ಗುವೆ || ಪ ||

ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕರಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಅತಿಚಂಚಲ ಅದು ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಂಬಲಿಸಿ ಹರಿಹಾರಯ ತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ

ಎನು ಹೇಳಲಿ ನರಹರಿ | ನಿನ |

ಧ್ಯಾನ ಮಾಡೇನೆಂದರೆ ನಿಲ್ಲಗೊಡದು ಮನ ||

ವನಸ್ಸು ವಿಷಯ ದಾಸೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ಉದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೂ ಮಾರ್ಗವನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೂ ಎದ್ದೊಗ್ಗುಂಟು ಬಿಡುವದೂ ತುತ್ತು ಅನಗಳಿಸು ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣದ ಒಲವು ಬರೆದೆ ಕಾದಾಡ ವೆದಕೆ ಸಾಧು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವರೆತು ಬಿಟ್ಟಾಯಿತು ವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ನನಗೆ ಯಾವ ಗತಿ ಕಾದಿದೆಯೋ ? ಎಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ದೇವರ ಬಳಿಯ ಮಿಣಿಮಿಣಿ ದೀಪವಿಟ್ಟು !

ಕೈವಲ್ಯದ ಸುಖ ಬೇಡುವೆನು ||

ನಾವುಬಲ್ಲ ಸಣ್ಣದಿರಲು ನೋಡಿ !

ಪಾವಕನಂತೆ ಕೋಪವ ತಾಳುವೆ ||

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂಥ ಧನವು ಸಕಲ ಸಾಧನವು ನನ್ನ ಕೈ ಸೇರಿದೆ ತನ್ನ
ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಥದಂದೂ ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಸತಿಪುತ್ರರಲಿ ಭಕ್ತಿ !

ಕಂಸಾರಿ ಪೂಜೆಯಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ||

ಸಂಶಯದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಖತನವ ಮಾಡುವೆನು !

ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುವೆ ಸುಜನ ಸಂಘವನು ! ರಂಗಾ ||

ಹೀಗಾಗಿ ಎನ ಸು ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗದೆ ? ಚೆನ್ನರಾಯಾ || ಎಂದು ಭಿನ್ನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ

ಅಂತರಂಗದ ತುದ್ವಿ ಮಾಡು ಮನಕಿದ್ದಿ !

ಸಂತಾಪಗಳ ಕೆಡಿಸು ಹರಿಭಕ್ತಿಕೊಡಿಸು || ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ

ಅವರಲ್ಲಿ ಅರಿವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಗಳು ಮೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಿ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ ಡೆಸುತ್ತವೆ ಲೋಕ ಭರಿತ ರಂಗನು ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರೆವ
ಕರುಣೆಯೆಂದು ಅವರ ನಿಷೆ ಧೃಡವ ಗುತ್ತದೆ

ತನುಮನವ ಶ್ರೀಹರಿಯಧೀನ ಮಾಡಿ !

ಅನಂಸರಿಸಿ ಭಾಗ್ಯ ಬಡತನವೆನ್ನದೆ ||

ಮನವರಿತು ಹರಿಕೊಟ್ಟಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕ

ಅಣುಮಾತ್ರ ಬರದೆಂದು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ||

ದಿನಗಳನು ಕಳೆವ ಜನರೇ ಸುಜನರು ! ಹೀಗೆ ಅಪಲಭ್ಯೆಯನ್ನುದ್ದರಿಸಿದ
ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೆರೆದ ಚಿಂವ ಗಂಗೆಯ ಪೆತ್ತ ಚಂಡ ಕಾಳಿಗನ ತುಳಿದ
ಪಾವನ ಪಾದವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸೇವಕನಲೊ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದ !

ಸೇವೇಡೆಲೊ ನೀನು || ಇಂಥ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯ ನೆನೆ ಹರಿಯ ನೆನೆ !

ಅನುದಿನವೂ ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿ ಸಾಧನ ಮಾಡು ||

ಇನ್ನು ಸಂಶಯವೇತಕೊ || ಈ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ
ತಾಳಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪವಿಲ್ಲ ।
ತಾಳು ಬ ತ್ತಿಯನು ಉಣಬಹುದು ಮನುಷ ॥
ಕಷ್ಟ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕಂಗಡದೆ ಧೈರ್ಯವ ತಾಳು ।
ನೆಟ್ಟ ಸಸಿ ಫಲ ಬಾಹೋ ತನಕ ತಾಳು ॥

ಗೋಪಿಯರ ಹ ಗೆ ಮಧುರ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದೆಂದರೆ
ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾದ ದು ಇವುಗಳಲ್ಲ ಕಂಡು ಬರುವ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ
ರಸವು ಬಹುರಮಣೀಯವ ಗಿರುತ್ತದೆ

ಏನು ಸಂಕೃತವೆ ಮಾಡಿದಳು ಯೆ ಶೋದೆ ।
ಶ್ರೀನಿಧಿ ಯಾದವ ಕೃಷ್ಣನ್ನ ಕರೆದು ಮುದ್ದಿಸುವಳಂತೆ ॥
ಗಂಗಾಜನಕನಿಗೆ ಗಡಿಗೆ ನೀರೆರೆವಳಂತೆ ।
ಮಂಗಳಾಂಗನಿಗೆ ಶೃಂಗಾರಿಸುವಳಂತೆ ॥

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾಪೀಠ ತ್ತ ಇಡೀ
ದಶಮ ಸಂಧ ಭಾಗವತದ ಸಾರವನ್ನೇ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಂಗಿ ಮೊಸರ ಸುತ್ತ
ಬಿಡಿದಾ ಮುದ್ದು । ರಂಗ ಬಿಣ್ಣೆಯ ಮುದ್ದು ಬಿಡಿದ ॥ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವ
ತಾರಗಳನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಹೇಳಿ ಗೋಪಮ್ಮ ಬುದ್ದಿ । ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ದನ ಕೃಷ್ಣ ।
ಕೇಳಬಲ್ಲನೆ ಎನ ಮಾತನು ॥ ಪ ॥
ಬಿಟ್ಟಕಣ್ಣನು ಮುಚ್ಚಿಲೊಲ್ಲನೆ । ದೊಡ್ಡ
ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಣ್ಣೆತ್ತಿ ನಿಂತನೆ ಬಹು ॥
ಸಿಟ್ಟಲಿ ಕೋರಹಲ್ಲ ಕರಿದನೆ ।
ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ । ರಂಗ ॥ ೧ ॥
ಮೂರಡಿ ಭೂಮಿಯ ಬೇಡಿ ಬಂದನೆ । ತಾಯಿ
ತಲೆಯ ಕಡಿಲಿ ಲಿಶೆ ಕೊಡಲಿಯ ತಂದನೆ ।
ನಾರ ಸೀರೆಯನುಟ್ಟು ಕೊಂಡನೆ । ಬಹು
ಚೋರತನದಿಂದ ಹರವಿ ಹಾಲ ಕುಡಿದನೆ । ಕೃಷ್ಣಾ ॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತಿರಸದಲ್ಲಿ ಮೈವ ರತು
ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಸೋದೆಯ ಸುಂದರ ಬನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಕೂಗಿದಾಗೊಮ್ಮ
ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪ ಗೋಪನೆಂಬ ಕೋಗಿಲೆ । ನಮ್ಮ
ಶ್ರೀಪತಿ ಕಂಡರೆ ಬರಹೇಳು ॥ ಪ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಅವನ ಪರಮ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಗೆ ನನ್ನ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣ ಈ ಕ್ಷಣದ ಸುಖವೇ ಸಾಕು |
ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಯ ಮನದೇ ವ ಉಡುಪಿನಾ ||
ಕಿರಿಗಿಣ್ಣೆ ಕಡಿವೆಂಡೆ ಘಟಾಕಟಿ ಸೂತ್ರ |
ವರಪಾರವದಕ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ರತ ||
ಉರುಮುದ್ರೆ ಕಂಕಣಾಂಗದ ಕುಂಡಲ ಪ್ರಭೆಯ |
ಪಿರನಾಮ ಮುಕುಟಿ ನಾಸಿಕದ ಮಣಿಯು ||

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಪಡೆದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವನು ಈ ಪದ್ಯ ಓದಿದವರಿಗೂ ಕರುಣಿಸ ವದ ರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸೋದೆಯ ಸಮೀಪ ತಾಲ್ಲೂಕು ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ತಪೋವನದಲ್ಲಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಮೂಂತ್ರಿಕ ನನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಸೋದೆಯ ಅರಸಪ್ಪನಾಯ ಕೆಗೆ ಒದಗಿದ ಶತ್ರು ಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಅರಸಪ್ಪನಾಯ ಕೆಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಬದರಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಕ್ರಮ ದೇವರಸ ತರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ರಮಾ ಶ್ರೀಕೃಮ ರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು ಆ ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯ ಕನು ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟು ಶಾಸನವು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿದೆ ಹೀಗೆ 120 ವರ್ಷ ತಂಟು ಚಿವನ ನಡೆಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮನ ರಥೋತ್ಸವವು ನಡೆಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಕ್ರಿ.ಶ 1600ರಲ್ಲಿ ಫಾಲುಣ ಕೃಷ್ಣ ತೃತೀಯಾ ಬುಧವಾರದಂದು ಸಶರೀರವಾಗಿ ವಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು ಕೈಲಿಂದ ಜಪಸರ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು

ಶ್ರೀಮಾದಿರಾಜಗುರುಗಳು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದಂದಿಂದು ಅಸಂಖ್ಯ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಯಜುರ್ಗಾಥಾರಂದೂಕು ವಿಸಮೀಕರಿಸದೂ ಗುರ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆ? ಮಧ್ಯೇನವು ಎಲ್ಲರ ಮಿತಿ ಅಭಿಷ್ಠಾನವನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಠಿಣರಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಒತ್ತಯಿಸಿದವರ ಅಭಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ದೀರ್ಘದಾದಿ, ವೈಭವ ನಾಶವೊಂದುತ್ತದೆ ಸಂಬಂಧವರ ಲೌಕಿಕ ದಾದಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ಹೌದು ಅಂತರಂಗದ ದಾದಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ಹೌದು ಅವರು ಸೂಲ ರಾಜ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಜಯವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಧ್ಯಾನ ಶಿಕ್ಷಣಕರವೊಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದವೇದ ತೀರ್ಥರಿಗೆ

ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರಣಿಸಿದರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿ ತೀರ್ಥರಿಗೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ಪಂಚಸ್ತಂದಾವನದ ಬಳಿ ಏತ್ಯವೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿತೀರ್ಥರಿಗೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಆಗ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಢ ಮೂಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ದಿನಕೂಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಂತೆ 22 ಅಧ್ಯಾಯಗಳುಳ್ಳ ಪ ಚವ್ವಂದಾವನಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು ಈ ಮೂಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪ್ರಿಯ ತೀರ್ಥರೆಂದೂ ವಂದಾವನಾಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದರು

ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ರಂಗ ಮಂಗಳ ಉತ್ಪಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಎನಿತ | ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠದ ಜಯ ಕೀರ್ತನ ಹಾಕಿಸಿದ ಎಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಜರನ್ನು ಪರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಜಯವತ್ಸಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯಾಮೋಹವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ರಂಗಮಂಗಳ ಉತ್ಪಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಫಲಮಾತ್ರ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಸತ್ಪುರ ಪರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನು ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರ ಒಂದೂ ಗುಂಪು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನು ಹಿತದ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರದು ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಸುಖದ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾದಾಗಲೂ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ಮಿಥ್ಯಾ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ ಸುಖವೇ ಸಿಗುತ್ತದೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಂಥ ಸತ್ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಸುಖ ಮತ್ತು ಹಿಂಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅದೊಂಥ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬಿಳಿಸಿದರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗಡುಬಾದ ಪ್ರದೋಷಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಿದರು ಸ್ವತಃ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದರು ಪಾಂಡುರಂಗಿ ಆನಂದ ಭಟ್ಟರು ಮಿರ್ಜಿ ಬೇಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂತಾದ ಪಂಡಿತರ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಗುರುರಾಜರು ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭರತ ವರ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದ ನಿಮಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಢ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ನವ ಚೈತನ್ಯವನ್ನೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದರು ಹೊದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಿತು ಅವರ ಅಸಕ್ತಿ ಜಡಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೈಮೆಗೆಯುವವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ

ವಾಗಿತ್ತು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೀನದಲಿತರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಅನುಕಂಪವಂತೂ ಎಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳ ವಿರ್ಪಾಡಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಜನಮನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸು ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಹಯವದನನ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ದೇವರು ಮಾತ್ರವೇ ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಾವು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ರಾಜತ್ವವೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಷರತಃ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮೀಣೀಶ ವಿಜಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಕಾವ್ಯಕೃತೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಕಾವ್ಯ ಮಾಡಿದ ತನಗೆ ಅವನ ಕರಕಮಲವೆಂಬ ಭಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವಾಹನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಹರಿಪಾದ ಪೂಜೆಯೆಂಬ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಹರಿದಾಸ್ಯವೆಂಬ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಧ್ಯಾನವೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಇಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತರಹೃದಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾತ್ಮರ್ಥ !

ವ್ಯಾಲೇಸ ಸ್ಪೀವನ್ಸ್ ಎಂಬ ಕವಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ

A gold feathered bird
Sings in the palm
The bird sings its feathers shine
The palm stands on edge of space
The Wind moves slowly in the branches
The bird's fire-fangled feathers dangle down

ಒಂಗಾರದ ರೆಕ್ಕಿಗಳ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ತಾಳೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಗರಿಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆ ತಾಳೆಯು ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗಾಳಿಯು ಅದರ ಛೇದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಗರಿಗಳು ಕಿಳಿಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರುಗಳು ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ಪರ್ಶಗರಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸುಖವೂ ಉಂಟು.

ಹಿತವೂ ಉಂಟು ಅಂತೆಯೆ ಎಷ್ಟು ಶತವಶಾನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಹಯವದನ ಹಯ
ವದನ ಎನ್ನುವ ಈ ಸ್ವರ್ಣಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ಬಯಸಿ ಬಂದವರಿಗೆಲ ಮಂಗಳ
ವುಂಟು ವಶಾದುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಓಂ ನಮೋ ವಾದಿರಾಜಾಯ | ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯಘಾತಿನ ||
ರಾಜಬೋಗ ಪ್ರದಾತ್ರೇ ಚ | ನಮೋಸ್ತು ಜಯದಾಯಿನೆ ||

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು

ನಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟ

ತೋವಿದ್ಯಾವಿರಕ್ತಾದಿ ಸದ್ಗುಣಭಾತರಾಪಣಂ |

ವಾದಿರಾಜಗುರೂನ್ವಂದೆ ಹಯಗ್ರೀವದಯಾಶ್ರಯಾನ್ ||

ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊನೆ ವೇ ತಂದೆ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆದ ಸ್ವಪ್ನ ಅದೇ ವೇಳೆ ಗುರು ವಾಗೀಶ ೩ ಛಂರಿಗೆ ಆದ ಕನಸುಗಳು ಅವರ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತದೆ ಬರಲಿರುವ ಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿರೇ ತಿಲ್ಲವವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಜೀವನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ವಾದಿರಾಜರು ಗುರುರಾಜರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕವಿರಾಜರೂ ಹೌದು ಅವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದೆ

ಉಪಮಾ ಕಾಳಿದಾಸ್ಯ ಭಾರವೇರಥ್ಯ ಗೌರವಂ

ದಂಡಿನಃ ಪದಲ ಲಿತ್ಯಂ ಮಹಾಘ ಸಂತಿ ತ್ರಯೋಗುಣಾಃ ||

ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಉದಿತ ರುಕ್ಮಿಣೀಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಘಃ ಕೃಷ್ಣ ಭಾರವಿ ಎಂಬಂತೆ ಇವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯದ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಕಾವ್ಯವೂ ನಿಲ್ಲದ ಯಿತು ಪೂರ್ವ ಪೇಶ್ವಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ವಿದ್ವಂಸನನ್ನೇ ಹಾಗೂ ರಾಜಮನೆತನ ಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ನೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು ವಾದಿರಾಜರ ಈ ರಾಜಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ ರಾಜನು ಗಜರಾಜನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅವರ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿವೆ ಮಹಿಮೆಗಳ ಅರಿವಾಗುವುದು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ವತ್ತಾಂತವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅತಿವಿರಳ ಇವರ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ ಆದೇಸಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಮರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರವಾಸಿಗಳ ಕೈವಿಡಿಯೂ ಹೌದು ಆಸೆತ -ಶೀತಾಚಲಪೂರ್ವಂತ ಭಾರತದೇಶವನ್ನು ಕಾಲಾನಿಡಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸಂಚರಿಸಿದಾಗ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಒಂದುಭವದ ಸವನೀತ ಇಲ್ಲಿದೆ ಅವರ ಯಕ್ಷವಲ್ಲಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥವೆ ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯರದಾಂಪತ್ಯ ರಸಾಗುಂಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಾಚ್ಛಯದ ಶುಷ್ಕಾರಣ್ಯದ್ವಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಸ್ಕರ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕೈಚಳ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಸಲು ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿ ಸರಸಭಾರತೀವಿಲ ಸ ದಶಾವತಾರಸ್ಮಾರ್ತ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥವೂ ವಾದಿರಾಜರ ವಾದಕೃತ್ಯ ವಾಗ್ವೈಖರೀ

ವಿಷಯ ವಿನಾಶ ಪಾಟವ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿರ್ದರ್ಶನ
ಗಳಾಗಿವೆ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಅನಂದದ ಅವಿರತ ಬ ಗ್ಗೆ

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕುವಂ ಕೃತಿ | ಗಾವಿಲ | ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ

ಮುಕ್ಕುಂ ನೋಳ್ವಂ

ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟುಲಾರ ಮಂಥವಂ | ಮಲಯಕಾನಿಲನಂ ಮನೋಜವಂ

ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ ||

ಎಂಬ ನೇಮಿಚ ದ್ರವ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಸತ್ಯವಿಗಳ ಸತ್ಯತಿಗಳು ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯ
ದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ ಕಾಳಿದಾಸನಂತೆ ಕವಿರಾಜರು ಅನೇಕರಿಂದ
ಬಹುದು ರಾಮಾನುಜರಂತೆ ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ವವೇತ್ಯುಗಳು ಅನೇಕರಿಂದ ಬಹುದು
ಆದರೆ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಕವಿಯಾಗಿ, ದಾರ್ಶನಿಕರಾಗಿ ಪವಾಡ ಪುರುಷರಾಗಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿ ಮಹಾಮಹಿಮ ರಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇದುವವರು
ಅತಿವಿರಳ ಹಿತಮಿತವಚನರಚನಾ ಚತುರರಿವರು ಅಪಾರೇ ಕಾವ್ಯ ಸಂಸಾರೇ
ಕವೀರೇವ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಎಂಬಂತೆ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕವಿಯೇ ವಿನೂತನ ಬ್ರಹ್ಮ
ನವನವೋನ್ನೇಷಕಾರಿನಿಯಾದ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ಅನೇಕ ರಸವತ್ತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು
ನೀಡ ವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ ಇದನ್ನೇ ಓದಿದಾಗ ಇವನೊಬ್ಬ ವರಕವಿ ಯೆತೋರತು
ನರಕವಿ ಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಒಂದೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು
ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಪ ದವನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷೀಕರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ

ರೂಪ್ಮಿನೀಕವಿಜಯ - ಇದು ವರ್ಣಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಮಾಘದಂತೆ
ಇದು 19 ಸರ್ಗಗಳು ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದೂ
ಆಗಿದೆ 19 ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ರಚಿಸಿದರೆಂದರೆ
ನಂಬುಪುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮಾಘದಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ರಸರಾಜ ಶೃಂಗ ರಕ್ಕೆ
ಅಗ್ರಪ್ರಸ್ಥಿ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನವರಸಗಳು ವರ್ಣಿತವಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳ
ಊದಿಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸ ಭಕ್ತಿರಸಗಳೂ ಮೇಳವಿಸಿವೆ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ
ವರೆಗೂ ಪ್ರಧಾನರಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಇತರ ರಸಗಳು ಬಂದಿವೆ
ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಸೌಂದರ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಗರಿಗಿಂದದೆ ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಃ
ಶಬ್ದಃ ಕಾವ್ಯಂ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಗರ
ಅರ್ಣವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಗಳೂ ಬಂದಿವೆ

ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದವೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ

ಯಸ್ಮಿನ್ ಮಂಗಲದೇವತಾಃ ಪಿಲ ಜಗನ್ನಾತಾ ರಮಣಾ ನಾಯಕಾ |

ಪದ್ಮಾಪದ್ಮಭವಾದಿ ಸೇವ್ಯ ಚರಣಸ್ಪರ್ಶಲ್ಲಭೋ ಹಾಯಕಃ ||

ಎಂಬ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಜಗನ್ನಾತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕಿ ಚತುರ್ಮುಖಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯ ಣನೇ ನಾಯಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ರಂಕ್ಮೀಯರ ವಿವಾಹವೇ ಕಥಾವಸ್ತು. ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ-ವಿಶಿಷ್ಟ-ಆಧಿಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಗುಣತ್ರಯಗಳೂ ಇವೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಕವಿರಾಜರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಶ್ರೀಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪರವಶತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎರಕ್ತಿ ಇವರ ವಿಶೇಷ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಪ್ರತಿಸರ್ಗದಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಿ ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವಶಾತ್ ಬೇರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ ಆದರೆ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಸತ್ಯದಯರಿಗೆ ಬೆಸರ ವಾದೀತೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಕವಿರಾಜ ವದಿರಾಜರು ಆಗಾಗ ಸರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಮಾಧರ್ಯ ಗುಣಗಳು ಅನುಪ್ರಾಸಾದಿ ತಟ್ಟುಲಂಕಾರಗಳು ಉಪಮಾ ರೂಪಕ ದೀಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾದಿ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಬರುತ್ತವೆ ವಾಖ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಸೂಚಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲೂ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಮಾಘಕಾವ್ಯದಂತೆ ರಂಕ್ಮೀಣೀಶವಿಜಯವು ಶ್ರೀಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತ್ವದ ಶ್ರೀ ವೇದಾಂತ ಮಹಾಚಲಂ ಎಂಬ ಶಾರ್ಙ್ಗಲವಿಕೀಡಿತ ವೈತ್ತವ್ಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ತನ್ನವರಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸ್ವೀರಸಮುದ್ರ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಮಾ ಶ್ಲಿಷ್ಟಪರಂಪರಿತ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಮುಂದೆ ಉಪಾಸ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಶಂಖಿ-ಅಕ್ಷಿ-ಪುಸ್ತಕ-ಜ್ಞಾನ ಮುದ್ರಾಯುಕ್ತನಾದ ಹಯವದನಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಒಟ್ಟು ಐದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಳಿದಾಸನು ಕೃ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಭವೋ ವಂತಃ? ಕೃಚಾಲ ವಿಷಯಮುತಿ? ?

ತಿತೀಷ ಃ ದುಸ್ತರಂ ಮೋಹಾತ್ ಉಡುಬೇನಾಸ್ಮಿ ಸಾಗರಂ

ಇತ್ಯಾದಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಮಿಂಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಗುರ ರಾಜರೂ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಮಿಂಡನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವರ ವಿನಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಅಪಂಡಿತೇನಾಪಿ ಮಯಾರ್ಜಿತೇಯಂ

ಮುಕುಂದಲೀಲಾ ಕವಿಕಂಠಮಾಲಾ ।

ಅಕೌತರೇನ ಗ್ರಥಿತೇತಿ ಜಾತಿ—

ಪ್ರಸೂನಮಾಲಾಂ ಕಿಮು ಸಂತ್ಯಜಂತಿ ?

ಮೌಢನೆಂದಿಹನೆಂದುಜಾಣಿದೆಂದೆಯ ಬಿಡುವರೆ? ಹಾಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತಾಮೃತವನ್ನೂ ಸಹೃದಯರು ಅನಾದರಿಸಲಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಮಯಾ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಇವರ ಏನೀತ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ಮೂರನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲಾವರ್ಣನೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಗುಡಬಿಟ್ಟಕಾನ್ಯಾಯ ದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುವುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯಶೂ ದೇಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ

ಽದ್ರಾಮಾಶ್ರಯಂ ಕಿಂ ತದಾಶ್ರಯಂ ಭೂಂ ? ಭುಕ್ತಂ ವೃಜಿ ಜ್ಞೇರ್ಣತಾಂ |
ನಿದ್ರಾಕಾಂಠ ? ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗ್ಲಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ |
ಅಸ್ತ್ವೇವಂ ತ್ವಿತಿಮುದ್ರಿತಾತ್ಮನಯನಃ ಸ್ವಾಂಗಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ತ-
ತ್ಸರ್ವಂ ಜೀರ್ಣಮಥೋ ದಿಶೇತಿ ಜನನೀಂ ಶಂಸನಿ ಜಂ ಸೋವತಾತ್ ||

3-12

ತಾಯಿ—ಮಗು ನಿದ್ರೆಮಾಡು

ಬಾಲಕೃಷ್ಣ—ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ?

ತಾಯಿ—ಕಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು

ಕೃಷ್ಣ—ಅಮ್ಮ ನಿದ್ರೆಯಿಂದರೇನು ?

ತಾಯಿ—ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಾಗ ಪ್ರಾಜ್ಞನನು ಆಲಂಗಿಸುವುದೇ ನಿದ್ರೆ

ಕೃಷ್ಣ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಅಮ್ಮಾ ಕಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣವಾಯಿತು ಬೇರೆ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಕ್ತರನು ಕಾಪಾಡಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇದ್ದರೂ ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗಲಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಧ್ವನ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂಡಿ ಯಾರ ಮೂಲಹಾಲುನ್ನು ಕೆಡದವನಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಿದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ಇಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳು ಒದಗಿದಾಗ ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಂತರನ್ನಾಸದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಏಳನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಂತೂ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕರಗಿ ಕೊರಗಿ ಸೊರಗಿಹೋದ ಗೋಪಿಕೆಯರ ಚಿತ್ರವು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷೋಃಪರವೇದನಾಜ್ಞಃ ಪದಾಹತೇರೇವ ಪರೋಪಕರ್ತಾ |
ನ ಕಾರ್ಯಕಾರೀ ಶಿಥಿಲಾತ್ಮನಾಂ ನಸ್ತತೋಪರತ್ರ ಪ್ರತಿಯಾತ ಸಖಃ ||

7-24

ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರ ಶೋಕ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಾದೀತು ಹೆಂಗಸರು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದಾಗಲೇ ಹೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಪಕರಿಸುವದು ಇದರ ಸ್ವಭಾವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಕಂದಿ ಕುಂದಿ ಬೆಂದುಹೋದ ನಮಗೆ ಒದೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಸಖಿಯರೇ ನಾವು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗೋಣ ಇಲ್ಲಿಯ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆ ಶಕ್ತಿಶಬ್ದವಿಲ್ಲದೇ ಯುಕ್ತಿ ಕವಿಗೆ ಬರಲಾರದು

ಉತ್ತೇಜಾಲಂಕಾರದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕಾಳಿಮಂದನ ಸಂದರ್ಭದ ಒಂದು ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದರ ರಹಸ್ಯವೇನು ಗೊತ್ತೆ ! ಅವರಾಧಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭಗವಂತ ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನು ಕರಣಿಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡುವನು ವಿಷಭರಿತವಾದ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆ ಅವರಾಧಿ ಬಾಲ ಏನೂ ಅವರಾಧ ಮಾಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಳೀಮಂದನನ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣ ತತ್ವಾರ್ಥಯುಕ್ತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಯವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಾಣಬಹುದು ಈ ರೀತಿ ಭಾಷೆ ಭಾವದ ರಿಂಗಣಗುಣಿತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾಳೆತಾಕಿ ರಸಮೇಳವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಳ

ವಿಕಾಕ್ಷರ ದ್ವೈಕ್ಷರ ಪಾದಾವೃತ್ತಿ ಖಡ್ಗಬಂಧ ಮರಣಬಂಧ ಮುಂತಾದ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜರು ಅಸದೃಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ

1) ವಿಕಾಕ್ಷರಯಮಕಾಲಂಕಾರಕ್ಕೆ- ತತಾತತಾತೀತತತ್ತ್ವತತಿತಾತೋತತೇ
ತುತತ್ |

ಹತ್ತಾತೌತಾತೀತಾತಾತೀತೇತತೋತಿ

ತಾವಾ | 7-62

2) ದ್ವೈಕ್ಷರಪಾದಯಮಕಕ್ಕೆ- ರಾಸಿಸಾರೋಸಿ ಸಂರಸಿವೋಹಿ ಹೆ | ಮಹಿ
ಮಾಮಿಹ

ವಾಸೀಂ ಸಸಾವಾಂ ಸದಸಿ ವೇದವಾದವಿದೋ
ವದ || 7-57

3) ಪಾದಾವೃತ್ತಿಯಮಕಕ್ಕೆ- ರವಣನಯಾಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರವಣನಯಾ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ |

ರವಣನ ಯಾಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರವಣನಯಾ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ | 7-61

ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹಾಗೆ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಪಾದಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪಾದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪಾದವು ಪುನರಾವ್ಯಕ್ತಿಯಾದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವು ಮಾತ್ರ ಪದವಿಭಾಗದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಮರಣೀಯ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡಾಗ ನೈಷಧಂ ವಿದ್ವದ್ನಿಷಧಂ ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕಾವ್ಯ ದ್ವಾರಪಾಕದಿಂದ ನಾಲಿಕೇರಪಾಕದತ್ತವಾರಿದೆ

9ನೇ ಸರ್ಗದ ರಾಸಕ್ಕೀಡಾವೈಭವ ವನ್ನು ಒದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶೃಂಗಾರ ಚರಮ ಸೀಮಾವರ್ಣನೆಯಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತತತ್ವ ಮರೆಯದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಗೋಪಿಂ ರ ವಿರಹ ಪರ್ವನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಲಂಭಶೃಂಗ ರವಿದೆ ಮೂಢ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲೂ ಈ ವಿಪ್ರಲ ಭ ಶೃಂಗಾರವನ್ನೂ ಬಾಲಲೀಲಾ ಪರ್ವನೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಲಾರವು

10 ನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ-ಅಕ್ಕೂರರ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸನ್ನಿವೇಶ ತುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕ್ಷೇಮವೇ ? ಎಂದು ಅಕ್ಕೂರನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆತ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ತನಕ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಎಂದು ತಾನೆ ಕಂಸನ ಬಿಲ್ಲುಹಿಟ್ಟದ ಕರೆಯೋಲಿ ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು

ಸ ತತಃ ಸತತಧ್ಯಾನಶುದ್ಧಿ ವ ದ್ಧ ಜನಾಶ್ರಿತಾಂ ।

ವ ಧ ರಾಂ ಮಧುರಾಂ ಕರ್ತುಂ ಗಮನಾಯೋಪಚಕ್ರವೇ ॥ 10-33

ಅಕ್ಕೂರವಾಣಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಮಧುರೆಯನು ವ ಧುರವನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಡಲನು ವಾದನು ಇಲ್ಲಿ ಯಮಕಾಲಂಕಾರದ ಸೊಬಗು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ

13 ನೇ ಸರ್ಗದ ಯುದ್ಧವರ್ಣನೆಯ ಸುಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾದಿನಿಗ್ರಹ ಶತ್ರು ನಿಗ್ರಹಗಳಿರಡನ್ನೂ ಶ್ಲೇಷಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ರಣರಂಗದ ವೀರರಸ ಹಾಗೂ ವಾದಿನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ವೀರರಸದ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮೂಢದಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮೂರ್ಛಾ ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವ ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೊಕ್ಕಿ ಕಾವ್ಯ ಒಳನೋಟಕ್ಕೆ ದ್ವೈತತತ್ವ ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಹಲವು ವಲ್ಲಭಿಯರು ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತ ತನನ್ನು ಹೇಗೆ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ರುಕ್ಮಿಣಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಬಿ.ರಿಕಾಕ್ಷತ ಆರೋಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಪಧ ಪರದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೊದಲು ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ

ಈ ರೀತಿ ಬಾಣನಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವರ್ಣನೆಯನು ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

17 ನೇ ಸರ್ಗದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರೈಪದ ಕಾವ್ಯದ ಪಂಚರೀ ಯಲ್ಲಿ ಜೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನ ಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣನ ಪರವಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣ ಪರವಾಗಿ ಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಕವಿರಾಜರು ಉಳಿದ ಆರು ಮಹಿಷಯರೊಂದಿಗೆ 16 ಸಾವಿರದ ನೂರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿವಾಹವನ್ನು ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹಿತಮಿತವಚನ ರಚನಾ ಚತುರರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ವರ್ಣನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಇವರ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಒಂದ ಪದಪುಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಸ ವ ಧ ರ ಶಬ್ದಕಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟಿಯುವ ರಸಕಾರಂಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪೂರುಹೋಗದವರಾರು ! ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರ ವ್ಯತ್ಯರತ್ನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷೀಣೀಶವಿಜಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ವಿರಕ್ತಿವಿಜ್ಞಾನಸಂಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಿ ಪೌಢ್ಯಾದಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ವ ನೋಹರಸ್ಯ |

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಃ ಸ್ವಕೃತಸ್ಯ ಕಾವ್ಯರಾಜಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಯಮೇವಧತ್ತೇ ||

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ವನ್ನು ಸಾರಿದ್ದೂ ಸಕಲರೂ ಆದರಿಸಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೀಮಿತವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದಂತೇ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯಾಗಬೇಕಾದವನು ನಾಡದೊರೆ ಯಾದಂತೆ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ಅಸಾಧಾರಣ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಮುಗಿಯಲೇ ಬೇಕು

ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ — ಇದು ವಾದಿರಾಜರ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಶ್ರೀಗಂಧರಾಜರಂ ಅನೇಕಂ-ತೀತಾಚಲದವರೆಗೆ ಕಾಲ್ಪುಡಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡಾವೃತ್ತಿ ಭಾರತದೇಶದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಸಾಧಕನು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ರಸಮಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಿನ-ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರಣೆಯಿದೆ

ತೀರ್ಥಕುರ್ವಂತಿ ತೀರ್ಥಾಢಿ ಮಹಾನುಭಾವರ ಸಂಚಾರ ಆ ಸ್ಥಳ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಇದು ಕೈಗನ್ನಡಿ ಯಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಣ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರವಾಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತಿವಿರಳ ಇಲ್ಲಿ

ಗುರುರಾಜರು ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ
ಪರಿಚಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಚಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ
ಅಲ್ಲ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯ

ಅರಬ್ ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೀ ತೀರ್ಥಸಮೂಹಪೂರ್ಣಾಂ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧಂ ಕೃತವಾನ್
ದಯಾಲುಃ ||

ಜನಾಂಸ್ತದಾವರ್ತನಶೀಲಿನಶ್ಚ ಚಿತಾರ ತೀರ್ಥಾಟನ ಪುಣ್ಯಭಾಷಃ ||

ರಘು ನಾಥಾರ್ಯರ ವೃತ್ತರತ್ನಸಂಗ್ರಹ ದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಶಸ್ತಿರೂಪ
ವಾದ ಪದ್ಯ ದೆ

ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವು ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಬಂಧ ಉತ್ತರ ಪ್ರಬಂಧ ಪೂರ್ವಪ್ರಬಂಧ
ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾರ್ಥ
ಶೃವ ವೈಷ್ಣವ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಸೋವಾ ಪಂಚಗಂಠ
ಯೋಗ ಗೋಕರ್ಣ ಬನವಾಸಿ ದ್ವಾರಕಾ ಕಾಶಿ ಕಾಂಚಿ ಪುರಿ ಬದರಿ
ತಿರುಪತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಭಾವಯುಕ್ತ
ಕಾರಯುಕ್ತ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಂಪನ್ನ ವಾದ ಇವರ ಕಲಾಕುಂಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ರ
ಸಜೀವವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ತಾವು ಕಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಗುಣಪರಕ
ವ ಗಿಯೇ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೋದಾವರಿ ನೇತ್ರಾವತಿ ಪಯಸ್ವಿನಿ
ವರದಾ ನರ್ವದಾ ಮುಂತಾದ ನದೀವರ್ಣನೆಯಂತೂ ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಕಾರಂಜಿ
ಯಿಂದ ಪುಟದ ಒಂದೆ ಎಗ್ಗರಿಯಾಗಿದೆ

ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ದ್ವಾರಾವತೀಂ ಸಕಲಭಾಗ್ಯವತೀಮುಖೇಕ್ಷ್ಯ

ಗೋಪಾಲಬಾಲಲನಾಕರ ಪೂಜನಂ || ||

ವಾರ್ಧಿಂ ವಧೂಗೃಹವ ತೀತ್ಯ ಸ ಮದ್ದನಾಭೋ

ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ನು ತದ್ರೂಪತಮೀರಪುರಂ ಗರೀಯ |||| ಪ 10

ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರಿಯರಾದ ಗೊ ಪಯರಿಂದ
ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒದನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹೆಂಡತಿಯ ತವರಾದ ಸಮ ದ್ರವಲ್ಲಿಯೂ
ಕರಲಾವುದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವ ಧ್ವಾಪಾರ್ಯರ ಭಕ್ತಿಗೀತಿಯ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂ
ನೆರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಹಳ ಉತ್ತಮವಾದ ದಂ ಇಲ್ಲಿ
ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರ ವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸವೇ ಕಾರಣವೆಂದು
ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಫಲಶ್ರುತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ
ಆಶ್ಚಮೇಧಾದಿ ಯಜ್ಞ ಪೂಜಾಫಲದಾಯಕವಾದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಇದನ್ನೂ ಓದು

ತ್ಯಾನೋ ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಬಹಿಷ್-ಅಮಂಚ್ಚಿತ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತಿ
ಗಳು ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಶಾವೇತಾರಸ್ತುತಿ — ಅಶ್ವಧಾಟಿಯ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ-ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು
ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಶಾರದೆಯು ಗೆಚ್ಚು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದಂತೆ ಪ್ರಸಾದಾಲಂಕಾರಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿ
ನಾದ ಕೇಳಿ ಬರ ವುದು ಶ್ರೀಗುರುರ ಜರಂ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ
ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರಿಗೆ ಕಡಲೇ ಹೂರಣದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಈ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಕುದ ರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ
ದೇವರ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಶ್ವಧಾಟೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಂತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ 34 ಪದ್ಯಗಳುಳ್ಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಶಾವತಾರ
ಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು
ಪದ್ಯಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಧಾಟಿ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಭಿರಾಮತೆ ಇದ್ದು
ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ ಅಶ್ವಧಾಟಿಯನ್ನು ಕಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಂಬಾಪುಕ
ದಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರ ಯಾದವಾಭ್ಯುದಯ ದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹು
ದಾಗಿದೆ ವ ಶ್ರೇಫವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಪಾಸ್ಯವನ್ನು ಹೋಡಿಸಿದಾಗ ಅಶ್ವಧಾಟಿ ಎನಿ ಸಂ
ತ್ಪದಿ 2 9 16 ನೇ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪ್ರಾಸ ಇಲ್ಲಿ ಚಾಚು ತಪ್ಪದೆ ಬಂದಿದೆ ಪದಗಳು
ತಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಆಯ್ದಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಎಂದು ಕವಿರಾಜನನ್ನು
ಅಂಗಲ ಚಿ ಬೇಡುವಂತಿವೆ ಶಕ್ತಿ-ಸಂಪನ್ನ ಕವಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಇಂತಹ ರಚನೆ
ಸಾಧ್ಯ ಸಂಗಿ ತಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನರು ಇದನ್ನು ಮಧುರ ಕಿರದಿಂದ ಹಾಡಿದಾಗ
ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದ ವರ್ಣನಾತೀತ ಉದಾ ರಾಮಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ
ಒಂದು ಹದ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹ ದು

ರಾಮ ನೃಣಾಂ ಹೃದ್ಯರಾವೇ ನರಾತಿಳುಲಭೀಮೇ ಮನೋದ್ಧರಮತಾಂ
ಗೊಮೇದಿನೀಜಯತಘೋಷಮೇಯಗಾಧಿಸುತಕಾಮೇ ನಿವಿಷ್ಟವ ನು
ಶ್ಯಾಮೇ ಸದಾ ತ್ವಯಿ ಜಿಲಾಮೇಯತಾಪಸಜರಾಮೇ ಗತಾಧಿಕಸಮಂ
ಭೀವೇ ಶಚಾಪದಲ ನಾಮೇಯಶೌರ್ಯಾಜಿತವಾಮೇಕ್ಷಣೇ ವಿಜಯಿನಿ ||

ಪದ್ಯ ||14||

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಸಹೋಡಣೆ ವೃತ್ತಗತಿತ್ವ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು
ತವ್ವು ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಇವರು ಅಪವಾದವಾಗಿ
ದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲಸ್ತುತಿ ಇಷ್ಟ ದೇವತಾವಂದನೆಯೊಂದಿಗೆ, ನಿಗೂಢ
ವಾಗಿ ಕವಿ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಅದ
ವಾದಿರಾಜನಿ ಥಿ ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಾಂಜೆಯ ಅಡಿದಾವರಗಳಿಗೂ

ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕನ್ನರಿಯ ಮಂಜುಷೋಪ ಇಂದಿಗೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ವಾದಿರಾಜರ ಕೊಡ ಗೆ ಲಕ್ಷೋಮಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಅವರ ಪದಕ್ಕೆ ಸನ್ಮಾನಗಳ ಆಹ್ವಿತದಲ್ಲೂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಜೊತೆಗೇ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿದ್ದು ಗಮನೀಯ ನಮನೀಯ, ಸ್ಮರಣೀಯ ಪಯವದನ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿ ಯಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿ ಉಭಯಭಾಷಾ ಕವಿ ಕೋದಿದ ರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು

1 ಲೋಕಭರಿತನೊ| ರಂಗನೇಕ ಚರಿತನೋ| ಕಾತುಜನರ ತರಿದು ತನ್ನೇಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರವ ಕೃಷ್ಣ

2 ಕಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತವವು ಇಲ್ಲ ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಸೊಲ್ಲ

3 ಸಾರಿದನೋ ನಿನ ವೆಂಕಟರನ್ನು ನೀರಜನೆಯನೇ ನಿರ್ಮಲಗುಣರನ
ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಉಚ್ಚರಗ*ಯ ಮಧುರಭಾವವು ಸಖ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ವಿಂಚಿನೆಳೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

4 ಉದಾ ಸೇವಕನೋ ನಾನು| ನಿನ ಯ ಪಾದ| ಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಣ್ವ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕಲಹಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವ ಹಣದ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ನ್ನು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

5 ಹಣವೆ ನಿನ ಯ ಗುಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲೆ| ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣ್ಕಿಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ತಾಳಿದ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಡಗುಳ್ಳದ್ದು ಅಗಿದೆ ಉದಾ

6 ಬಾಲನೇನೆ| ನಿನ್ನ ಮಗನು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ||

ನೀರಪೊಳ್ಳು ವೇದತಂದ ಭಾರಪೊತ್ತು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು|

ಕೋರಹಲ್ಲು ತೋರುತಿರುವ ಕ್ರೂರವದನಾಪಾರ ಮಹಿಮ||

ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿ ಬೇಡಿದ ವಿಪ್ರರ ಕರ

ಧ ರುಣಿಯಂ ದಾನಮಾಡಿದ ಪರ್ವತಗಳ||

ತರಿಸಿ ಶರಧಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ||

ಜಾರಹೋರ ಮೂರನಯ್ಯ||

ನಾರೇರಟ್ಟಿ ವ ರ ಳು ಮಾಡಿ
ವಾರಿಜಾಕ್ಷಿ ಹಯವದನ||
ಏರಿ ಕ ದುರೆ ವೈಹಾಳಮಾಡಿದ

ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಜಾತಿಯ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ವಾದಿರಾಜರ ಪೈಕುಂರವರ್ಗ 1 ಗಂಡಕ್ಕಿಯ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಅವರು ಅನನ್ಯಯಾಲಂಕಾರದವರಿಗೆ ಅವರೇ ಹೋಲಿಕೆ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅದ ಇವರು ವಿರಕ್ತಿಗೀತೆಗೆ ಅನಂದ ಭೈರವಿಯನು ಬಳಸಿದರೆ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ಯನ್ನೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಿಯಾಗಿ ಕೇದಾರಗೌಳವನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಸಂಗೀತದ 72 ವೇಳ ಕರ್ತರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿತವಿದೆ ಅವರು ಮಹಾವಾಗ್ಗೇಯಕ ರರಷ್ಟೇ ಒಬ್ಬರೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಹೌದು

ವಾದಿರಾಜರ ಶ್ರೀಶೋಭಾನೆ ಹಾಡು ಸಕಲ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ತಂಟ ತುಳಕುತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ವಿವಾಹಾದಿ ತಫಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಇದನ್ನರಿಯದ ವೈಷ್ಣವರೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಜಗದೀಶರದಾಸರನ ಮಗನು ಸರ್ಪಕಟ್ಟಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನೆ ಹಾಡಿ ವಾದಿರಾಜರು ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಈ ರೀತಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ ಕನಡಕ್ಕೆ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವಾದಿರಾಜರು ಅವ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಾಚಿಪದನನೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿ ದಾಗ ಹಯವದನ ಮೂರ್ತಿ ಇವರ ಹೆಗಲೇಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೂರಿ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುಂಡಿದ್ದನಂತೆ

ಕನ್ನಡವರಿಯದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನಕ್ಕೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದೊರೆಯಲೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವರಿಗಾಗಿ ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯನ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಇವರು ಕವಿ ವೇದಾಂತಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಪಂಡಿತವಂದ್ಯರಾದಂತೆ ಪಾಪ ರೋದ್ಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಅಂತ್ಯಜರಿಗೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಇರ ವುದಾದರೆ ಅವರನ್ನು ದೂರವಿಡುವ ಸಂಶೋಚಭಾವನೆ ಇವರಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಅಂತ್ಯಜ ಭಾಷಾತ್ಮಕವಾದ ಲೇಲೇಗಾ ಮಂತ್ರಾದ ಹಾಡೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹೀಗೆ ಯತಿರಾಜರೂ ಕವಿರಾಜರೂ ಅದ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಕಾವ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಉಭಯ ಭಾಷಾಕವಿತ್ವ ಶಕ್ತಿ ಮಂತ್ರಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಅನ್ಯತ್ರದ ಲಭ ಸಪ್ಪದಯ ರ ಚಿತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವಂತ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಕ ವ್ಯರಚಿಸಬಲ್ಲ

ಉಪದೇಶ ನೀಡಬಲ್ಲ ಧರ್ಮತತ್ತ್ವ ಬೀರಬಲ್ಲ ಆಳವಾದ ತಪೋಬಲ ಜ್ಞಾನಬಲ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ರಾಜಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕವಿರಾಜರಾಗಿ ಮೆರೆದು, ಜೊರನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೇಶದ ಕವಿಕುಂಜರನಾಗಿ ಮೆರೆದಂ ಮಾಘ ಭಾರವಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಯೋ-ಶ್ವಿಯಾಗಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರೆಂದರೆ ವಾದಿರಾಜರೊಬ್ಬರೇ ಸರಿ

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ರಂಕ್ಕೋಶ ವಿಷಯ ಭಾಗ 1, 2, 3, 4
- 2 ಕೀರ್ತಪ್ರಬಂಧ—ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವಾಚಾನ್ತ ಸಹಿತ
- 3 ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ—ಅಶ್ವಠಾಟೀ (ಎಸ್ ವಿ ಭೀಮಭಟ್ಟ)
- 4 ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಇತಿಹಾಸ—ಡಾ ಬಿ ಎಸ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾ
- 5 ವಾದಿರಾಜರ ಹಾಡುಗಳು—ಸಂ ಕಾದ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಜಿ ರವಾಡ
- 6 ವಾದಿರಾಜ ಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಕಿರುಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ವಾದಿರಾಜ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ
- 7 ತತ್ತ್ವವಾದದ ಕೆಲವು ಸಂಪುಟಗಳು

ಮಹಿಪತಿವಾಸರು

ಎಂ ಜಯಂತಿ ಜಾಯ್

ಹೀರಿಕೆ

ಕ್ರಿ. ಶ 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಜಾರ್ಯರ ಅನಂತರ ಹೀರಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಾರ ವ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅನಂತರ ಬಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕರ್ವಾಟಕದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆ ಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದರು ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನವನು ಸುರಗೊಂಡರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೋಭೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶಾಂತಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆ ವೈಷಮ್ಯಗಳಿಂದ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ವ ಮ್ಮಲ ವ ರ ಗಿದರು ಅದರ ಉದ್ಧಾರ ಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಬಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಅನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಕನಕದಾಸರು ಬೋಧನಾಪ್ರದವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ದ ಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟ ಆರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಂದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮತ ಬೋಧೆ ಸಮಾಜರಚನೆ ಈ ಒಳಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ವಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಅನ ಪಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಅವರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗೌರವ ಗಿರುತಿತ್ತು. ನೀತಿ ಬೋಧೆ ಶುದ್ಧಾಚರಣೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾದನೆಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕಾಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಥಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕಾಲಮು ಗಿದತ್ತು. ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲವಿನ್ನೂ ಆರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ 1564ರಿಂದ 1687ರ ವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಕೃಷಿ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ತಬ್ಬಸ್ತು ಅವಧಿಯಲ್ಲ ವೆಂದೂ ಈಗ ತಿಳಿದಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀ ಶ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರ ಜೇಡದ ಶೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಎಂಬ ಐವರು ಮಹಾಪುರುಷರಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರೂ ಬಕಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರನ್ನು ಅವರವರ ಗುಣಕೃತಗುಣವಾಗಿ ಅನುಶ್ರಮವಾಗಿ ರೂ ಗಿ ಚೋಗಿ ಯೋಗಿ ಘೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರವಾಡದ ಶಹಾನಂಗ-ಶಹಾನಂಗಿ ಎಂಬ ಅಜ್ಞತನಿಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ತ್ಯಾಗಿಗಳೆನ್ನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಚಾರ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕುರಿತು ಮರಾಠಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಗುರಾ ಮೂರಿಕಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಮತ್ತು ಮರಿ ಮಕ್ಕಳ ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನವರು ರಚಿಸಿದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸುಡಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಕಾಥವಟಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ಅಧಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಐಗಳಗ್ರಾಮದ ಕರಣಕರ ಒಟ್ಟಲೇ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದರು ಕರಣಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಪೂಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರೂ ರಂಗಭಟ್ಟರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೊನೇರರಾಯರಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ವೊಡುನೆಯವರು ಗುರುರಾಯ ಎರಡನೆಯವರೇ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸು ಶ್ರೀ ಶ 1611ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರು ತ್ತದೆ ತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯರು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿಯವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಕೊಲ್ಲಾರದ ಪ್ರಹ್ಲಾದಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮಹಿ ಪತಿಯ ಉಪನಯನ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಆಗವಿಸಿದ್ದರು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಾದ ಅನಂತರ ಅವರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬಾಲಕ ವಹಿಪತಿಯ ಜಾತಕವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಈ ಬಾಲಕನ ಜನ್ಮಕುಂಡಲಿಯಂತೆ ಈತನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಉತ್ತಮ ಭವಿಷ್ಯವಿದೆ ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಅವರು

ಮಹಿಪತಿಯಂತೆ ಕೊನೇರರಾಯರಿಗೆ ಸ ತೋಷದಿಂದ ಮಹಿಪತಿಯು ಮುಂದೆ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗ ವೆಂದೂ ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಗಿಯಾಗುವ ನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯ ರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ವಾಯಿತು ಅವರು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು

ಅನಂತರ ಕೊನೇರರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರು ಆಗ ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿತು ತಂದೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪಸರಿಸುತ್ತ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಏರಿದಂತೆ ಮಗ ಮಹಿಪತಿಯು ವಿದ್ಯೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಜನರಿಗೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದವು ಆಪ್ತ ರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿ ಪತಿದಾಸರು ಒಬ್ಬರು ದಲ್ಲಿ ವ ರಾರಿ ಉದೂರ್ ಘರಸೀ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನ ಕಲಿತರು ಆಗ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಆದಿಲ್ ಶಾ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ ನವಾಬನ ದಿವಾನನಾ ಗಿದ್ದ ಖವಾಸಖಾನನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಯುವಕ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕಾಣಿಸಿ ದರು ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಮಹಿಪತಿದಾಸರನ್ನು ತನ್ನ ಕರಣೀಕರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಕೊಂಡರು ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಬಡತನ ವೂಯವಾಯಿತು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಹೀಗೆ ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಹೊಸ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ವ ತ್ತು ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆನಂದ ದಿಂದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಆಗ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ದೇಶವು ಖಿರು ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಾದ ತಿಮ್ಮವ್ವನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವೈಭವದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ ಟ್ತರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೆರವು ನೀಡಿದರು ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಯೂ ದೊರೆಯಿತು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಜೀವ ನವು ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಮಿರ ಗ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು ಮಗನ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡ ಕೊನೇರಿದಂಪತಿಗಳು ಆನಂದ ತುಂದಿಲಾಗಿ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ನಿಧನರಾದರು ಕುಪ್ಪುರೋಹಿತರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿ ದರು ಅಂತಿಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥಾ ವಿಧಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದ ಖವಾಸಖಾನರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು ಖವಾಸಖಾನರಿಗೆ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ವೇಲೆ ಎಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡುತ್ತೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಾರು ಬಾರವನ್ನೆಲ್ಲ, ಅವರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಬಾದಶಹರ ದಬಾರಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದು ದಿನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಲೆಕ್ಕದ ತೊಡಕು ಉಂಟಾಯಿತು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಆ ಪತ್ರದ ವ್ಯವ ಹಾರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಖವಾಸಖಾನರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನ

ವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ವಿವಾಹವಾನೆನು ಮಹಿಪತಿವಾಸರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಬಾದಶಹರಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬರಂ ಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ಯ ಜಮಾನರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದು ಒಳಕೆ ಬಾದಶಹರದ್ದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿನ ತೊಡಕನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯ ಮೂರ್ತಿವ ರೀತಿ ಸೌಜನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹರು ಅವರಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ವಿವಾಹವಾನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಗುಣವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಸಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಬಾದಶಹರ ನಿರ್ಣಯ ದಿಂದ ವಿವಾಹವಾನರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಬಾದಶಹರು ನೀಡಿದ ವಸ್ತುಬರಗಗಳನ್ನು ತಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವಿವಾಹವಾನರು ತಮ್ಮ ದಿವಾನರಾಗುವ ಪೂರ್ವದ ಅರಸನ ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರು ತಮಗೆ ನೀಡಿದ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಅವರ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠತೆಗಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಬಾದಶಹರು ಸುಪ್ರೀತರಾದರು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರಿಗೆ ದಿವಾನರ ಪದವಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು ಕುಲಗುರುಗಳ ಭವಿಷ್ಯ ಕಥನ ಸತ್ಯವಾಯಿತು ಕರಣಿಕೆ ಮಹಿಪತಿಯು ದಿವಾನಮಹಿಪತಿರಾಯರಾದರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ದಿವಾನರಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುಮಾಲಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಾಗ್ಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪಂತವನು ತಲುಪಿದರೂ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಡತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ಮತ್ಸ್ಯವ್ಯವಸಾಯರಾದರು ಒಂದಿಷ್ಟು ಗರ್ವಪಡದೆ ಅಪಕಾರತೋರದೆ ತುಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯಹೋಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ತುಂಬ ಕರುಣತೋರಿ ಎಲ್ಲವರ್ಗದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸುಖ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಆತಿಥಿ ಆಭಾಗ್ಯತರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಯೋಚಿಸಿದವರಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ನೀಡುತ್ತ ನಿತ್ಯವೈಮಿಕ್ತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸದಾಕಾಲ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹೀಗೆ ಹದಿನೈದನು ವರ್ಷ ಕಳೆದರು ಇಷ್ಟೊಂದು ಭಾಗ್ಯಲಭಿಸಿದ್ದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ ಈ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ದುಃಖಪಡಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಪತ್ನಿ ತಮ್ಮವೈದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಚಿಂತೆ ಒಳಗೆ ಕೊರೆಯತೊಡಗಿತು

ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯ ಸಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಲೋಕಾಪುರದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂಬ ಯತಿವರ್ಮರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರ ಅವಧೂತ ಪಂಥದ ಮಹಾನ್ಯೋಗಿಗಳೆಂದೂ ಅನುಭಾವ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದವರೆಂದೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಖ್ಯಾತಿಪಡಿತು. ಅವರು ನಿಂತ ಸಾರವಾಡ ಒಂದು ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಭಕ್ತರು ಅವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಅವರತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪತ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿದ್ದ ಆ ತಾಯಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ತಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿದ್ದ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಅರು ತಿಂಗಳಾದರೂ ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯುವವರೆಗೂ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಭಲತೊಟ್ಟರು. ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಭು ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯತೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಿಮ್ಮವ್ವನವರದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ದೇಗೆ ಕೈಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಬೀರಿ ತಾಯಿ ನೀವು ಸಹಿತಿಯರೀವರೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಭಗವಂತನು ನಿಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವನು. ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ ಎಂದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಹೊರ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಕಂದಕದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಶಹಾನಂಗಾ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಫಕೀರನ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಆ ಫಕೀರನು ನೋಡಲು ಹುಚ್ಚನಂತಿದ್ದರೂ ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ಶಹಾನಂಗಾ ತಮ್ಮನ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಶ ಭಶ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಶಹಾನಂಗಾ ತನ್ನ ಕೈಪಾಡ್ಯಕ್ಕಿಯಿಂದ ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಇದು ದಿಟವಾದ ವಸ್ತು. ಸಹಿಯಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಂಗುರವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ರಾಯರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಫಕೀರನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಂದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಡೆದು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತಿರುಗಿಸಿಹೋಡಿ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಯರ ಮುಖ ಕಳೆಗುದಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಾಣದಂತಾಯಿತು. ರಾಯರು ಸ್ತಂಭ ಭೂತರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಶಹಾನಂಗನು ಇಂಥ ಹೇಸು ನಶ್ವರ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯೇ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬಾದಶಹನು ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಮುದ್ರೆಯ ಉರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಾವು ಇನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದೇ ತಮ್ಮ ದ ಗುಡಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ವೆಂದು ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶಹ ನಂಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶಹಾನಂಗನು ಕಂದಕದಲ್ಲಿಳಿದು ಒಂದೇ ಮೂದರಿಯ ನಾಲ್ಕಾರು ಮುಂದ್ರೆಯೊಂಗರಗಳನ್ನು ತಂದೂ ತಮ್ಮ ದನ್ನ ಗುರ ತಿಸಿ ತೆಗೆದೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಭೇರನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೆಂಬ ದನ್ನು ಅರಿತ ಕೊಂಡು ಅವರ ವುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದನು ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬೆರಗಾದರು ಈತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೂ ದೊರೆಯದು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯಸುಖವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಂ! ಇದ್ದರಿರ ಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ! ಇಂಥ ಸುಖ! ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ! ಆದರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು? ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ಫಲವೆಂದು ಅರಿತೂ ಭೇರನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಆಯ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುವುದು? ಇನ್ನು ಆತ್ಮ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲ! ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಉಣಬೆ ಕಲ್ಲ! ಎಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಬಳಿಕ ರಾಯರೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಈ ತಾಳೇದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳು ವಿರಿ ಇದೀಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲ ಸನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಸಾರವಾಡದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು ಶಹಾನಂಗನಿಗೆ ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿ ಇತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದಂತಾಯಿತು ಈಗಾಗಲೆ ತನ ಪಿತೃಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪರಾಗಬೇಕು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು

ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ನಿತ್ಯದಂತೆ ಪತ್ನಿ ತಮ್ಮವ್ವ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಆಕೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಪುಣ್ಯವಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸದೆ ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಾತು ನಿಜವಾಯಿತೆಂದು ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಪತ್ನೀ ಸಮೇತರಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿದರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಲು ದಿವಾಣರು ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಊರ ಜನರೆಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿಯವರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಬಳಗದವರನ್ನೂ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಊಟ ವಸತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು ಭೋಜನಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಗಳನ್ನು

ದರ್ಶಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರುಶನವಾಗದೆ ತಾವು ಏನನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಪತಿ ಯೊಡನೆ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಧ್ಯಾನ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಧ್ಯಾನ ಮಂಗಳಿಯವರದಿಗೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತರೂ ಅಂದು ನಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸವನಾಧಿಯಿಂದಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ದಿವಾಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಒಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಇಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗಾವಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತರಂಗಭಾವ ಅವರೂ ತಮ್ಮನು ಉದ್ವರಿಸುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಶಹಾನಂಗರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ರಾಯರೊಂದು ಪುಕ್ಕಪುವೆಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿನೀತರಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅವರೂ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಒಂದು ಬಟ್ಟಲೂ ಹಾಲು ತರಿಸಿ ರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದೊಡನೆ ರಾಯರ ವೃತ್ತಿಯ ಕ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವಗಳು ಅಳಿದವು. ಎತ್ತಿಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡಂತಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿ ಹೊಳೆದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮರಸರಾದರು. ನೂತನ ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಒಗೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಅವರು ರಾಯರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿದರು. ಮಹಿಪತಿಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಮಹಾ ಸಾತ್ವಿಕಳು. ನಿಮಗೆ ಇಬ್ಬರುಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾಗುವರು. ಮೊದಲನೆಯವನು ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಪದವಿಗಳಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವನು. ಎರಡನೆಯವನು ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯೆನಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರನಾಗುವನು. ನೀವಾದರೂ ಇನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಜಂಜಡವನ್ನು ತೊರೆದು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮಹತ್ಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಶಿರಾರೋಪಾದ ಪಡೆದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರಗಳ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತ ರಾದರು. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಡಶಹರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹತ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು.

ಈ ಘಟನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿ ಬರುವಂತೆ ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮವೈಯನ್ನು ವಿಜಯ ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಧು ಪತಿಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಂತೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಡವರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿತ್ತರು.

ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ರಾಯ ರ ಉತ್ಕಟಸಾಧನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು
ದಿನಾಂಕ ಸದ್ಗುರುಗಳಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರವಣ ಪಾದಸೇವೆ ಯೋಗಸಾಧನೆಗಳನ್ನು
ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು ಅನುಭವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆ
ಹಾಗೂ ರಾಯ ರ ಶೀಘ್ರ ಮ ವೃದ್ಧಿಗಳಿಂದ ರಾಯರ ಯೋಗಸಾಧನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ
ನಡೆದು ದ ಧಗೊಂಡಿತು ಹಗಲಿರುಳೂ ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಪಟ್ ಭಕ್ತ ಭೇದಿಸಿದ
ರಾಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನಿರ ಪಮ ನಿರಂಜನ ನ ಪ್ರಭೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತಂತೆ ಹರಿಶತ
ಕೋಟಿ ಪ್ರಕಾಶ ಹೊಳೆಯ ತೊಡಗಿತಂತೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಂ ಗಿಯುವಂಥ
ಯೋಗವನ್ನು ಅವರು ಹೆನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವ ಗಿಸಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವ ಪಡೆದು
ಕೊಂಡರು

ಹೀಗೆ ಬಹುಬೇ ಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸದ್ಗುರ ಗಳು
ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಯರಿಗೆ ಇನ್ನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಸಾಧನೆ ಅನುಭವ ಅನು
ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ
ಕೊಟ್ಟರು ವ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾನ ಗುರ ಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು
ತಮ್ಮ ತಿಷ್ಠೆಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿ
ಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗಂಡು ಮಗು
ಜನಿಸಿತು ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಯನೆಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು ಪುತ್ರಲಾಭದಿಂದ
ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು ಸದರ ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕೃತಜ್ಞತೆ
ಆದರಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದವು ಆದರೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾನರು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ
ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನಿಂತರು ಆದರೂ ಆ ಆತ್ಮಲ್ಪ ಆವಧಿ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಅಸುಗ್ರಹೀತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬದ್ಧರಿಂದ
ಅವರು ಅನೇಕರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅವಿರತ ಸಾಧನೆ
ಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡರು ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ವಿಜಯ
ಪುರದ ವೇಲೆ ಪರರಾಜರ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂಬ ದು ಅವರ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿ
ಯಿತು (ಕ್ರಿ ಶ 1655ರಲ್ಲಿ) ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಿವರ ಸೇವಕರಾಗಿ
ನಿಜಾಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗಲಬರ್ಗಾದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪುರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು
ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಠ ತೀಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು
ದ ಸರಿಗೆ ಬಹಳ ನೆರವು ನೀಡಿದರು ನಿತ್ಯಸಾಧನೆ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
ಬೋಧೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಕೃಪೆ
ಯಿಂದ ರಾಯ ರಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯೂ ಅಂಕುರಿಸಿತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ
ದಿವ್ಯ ಅನುಭಾವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆಗಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಕ್ಷ ಮೈ
ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪುಟಿದದ್ದು ಭಾವತರಂಗಗಳು ಅದ್ಭುತ
ವಾದ ಕವನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದವು

ಪಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಕಾಲ ತಂಗಿದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಪುರದ ನೆರಹೋರೆಯ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಾರವಾಡದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಖಂಡಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತರು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರು ಭಕ್ತರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತೀರಿ ಎಂದೂ ಕೇಳಿದರೂ ಆಗ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು

ಸಂಸಾರ ಚಿಂತೆಯು ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಗುಂಟು
ಕಂಸಾರಿ ಕೃಷ್ಣ ಕರುಣಿಸುವ ಇದರಿಟ್ಟು ||
ತುತ್ತಾಯ ತವ ಮಾಡಿ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸುವ ಪಡೆಯ
ಮತ್ತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ಹತ್ತುಕಡೆಯ ?
ಭಕ್ತವತ್ಸಲಸ್ವಾಮಿ ಚಿಂತಾಯಕೆನ್ನೋಡುವ
ನಿತ್ಯ ನಡೆಸುವ ಗ್ರಾಸ ಭಕ್ತರೊಡೆಯ || ೧ ||

ಆನೆ ಮೋದಲಿರಿವೆ ಕಡೆಂತಾನಡೆಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಜನಕೊಡ್ಡಿ ಕೈಯ್ಯನಾ ದಣೆಯಲೇಕೆ
ಅನುದಿನ ಹರಿವಾಳ್ಕೆ ಅನುಭವಿಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಅನುಮಾನವಿಡಿದು ನಾ ಹೇಗಲೇಕೆ ? || ೨ ||

ಭಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು ನಾರವಿತ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಸಾರಾಂಶವಿತ್ತು ವರಕೃಪೆಯ ಜ್ಞಾನ
ಆರ ಹಗವೆನಗೇಕೆ ದೋರುತಿವೆ ನಿಧಾನ
ತರಕೆ ಮಹಿಪತಿ ಪೊರೆವಗುರುಕರುಣ || ೩ ||

(ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಗಿದೆ ಆತ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆತನೇ ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೇ ದಾಸರ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ)

ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕರಣಿಕ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ದಾಸರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೂ ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಖಂಡಕಿಯೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕೊನೆಯವರೆಗಿನ ಸ್ಥಿರವಾದ ನಿವಾಸವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಕಿ ದಾಸರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು

ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮವ್ವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಗಂಡಂಮಗು ಜನಿಸಿತು ಆದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಜನಿಸಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರ ಪತ್ನಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಪರಂಧಾಮ

ವನ್ನೆದಿದರು ಮಗಳ ನಿಧನದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲಬಾರ್ಗಿಯಿಂದ ದೇಶ ಮುಖರು ಕಾಖಂಡಕಿಗೆ ಬಂದು ಮಗಳ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವೇದಿಗೂ ಮೊಮ್ಮಗ ದೇವರಾಯನನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು ಗುರುವಾಕ್ಯದಂತೆ ಈ ದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವೀರವೃತ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಯನು ಬೀದರದ ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅನೇಕ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿದನು ಈತನು ತೋರಿದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಜನ ಆತನಿಗೆ ದೋಣಿ ಶಿವಾಣಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತರು ಬಾದಶಹರು ಚಂದಿ-ಚಂದಾವರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಇನಾಮಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು ಇತ್ತ ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಸ್ತ್ರವಿಹೀನನಾಗಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಕೃಷ್ಣ ಸೋದರತ್ವ ತುಕ್ಕವ್ವನ ಮದಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು ವರ್ಷ ಒಂಭತ್ತಾದರೂ ಓದುಬರಹದ ಗಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣ ಉಂಟಾದಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುಬ್ಬಿದನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕವ್ವ ಸಹೋದರ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೊಡನೆ ತನ್ನ ದುಗುಡವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು ಮರುದಿನ ದಾಸರು ವ ಗ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹೊಸವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರೆಲು ಹೇಳಿದರು ಬಳಿಕ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟರು ಕೂಡಲೆ ಓ ಎನ್ನಬಾರದೆ ಹರಿಯು ಎಂಬ ಹೆನ್ನೊಂದು ನುಡಿಯ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದ ವಾಯಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಂಬತನ ಮೂಯವಾಯಿತು ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಾವ ಜನಿಸಿತು ಯ ಧಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೇ ಮಗನಿಗೆ ಯೋಗರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು ಅಂದಿನಿಂದ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲೆನ್ನುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ದಿವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸೆಲೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಪ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿತು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃಷ್ಣನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತಾರವನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದನು

ವ ಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಪಾಸಂಗನು ರಾಯ ರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹ್ಯಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಅಗ ರಾಯರು ಪರಮಾನಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಮತ್ತೆ ನಂಗಾ ಕೇಳಿಸತ್ತೇ ನುಬತ್ತ (ಕೂಚಕಾನಗಾರಾ) ಎಂದೂ ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರು ಹೌದು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಿರಿಯ ಬೇತನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ನಂಗ ಮೂಯ ವಾದನಂತೆ ಕೆಲದಿನ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಲ್ಲೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದರು ಅವರ ಸಾಧಿ ದ್ಯದಲ್ಲೆಯೇ ಕ್ರಿ ತ 1681ರ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶ ದ್ವ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ತಮ್ಮ 70 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು

ಬಾಳಿದ ದಾಸರು ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು ಅವರ ಉಪಂಬದವರಿಗೂ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಭರಿಸಲಾರದ ದುಃಖವಾಯಿತು ಕೊಲ್ಲಾರದ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಅವರ ದಹನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಂದಾವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು

ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯ ನು ಮಗನು ಕಾಖಂಡಕ್ಕಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಂದೇ ರಾಯರು ಕೆಳತೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಯರ ಆಗಲೆ ಕೈ ಬರಹದ ಪ್ರತಿಗಳು ಸುಟ್ಟು ಹೋದವಂತೆ ಆಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನು ದುಃಖದಿಂದ ಆನಾ ಹಾರಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಲಂ ಆತನಿಗೆ ರಾಯರು ಕೆನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸಬೇಡ ಮಗು ತಿಳಿದವನಾದ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ವ್ಯಥಿತನಾದರೆ ಉಳಿದ ಭಕ್ತರ ಗತಿಯೇನು ? ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸುವವರಾರು ? ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ನನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬುದಿಯ ನ್ನು ಕೆದರು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಸಿಗುವುವು ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸು ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆ ಪ್ರಸಾರದ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸು ! ಏಳು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದ್ವೈತವಾದರಂತೆ ಅದರಂತೆ ರಾಯರು ನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ವೃಂದಾವನ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ಈಗಲೂ ಈ ವೃಂದಾವನವು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಕಾಖಂಡಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವರ್ಣಗತೀರ್ಷಾ ಶರದ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ರಾಯರ ಪುಣ್ಯತಿಥಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಇತರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ ಆ ದಿನ ಸೇರಿ ಬಹು ವೈಭವದಿಂದ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ನಿಯೋಗಕಾಲ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರು ನಿಯೋಗ ಹೊಂದಿದ ತಿಥಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ಅದು ಯಾವ ಶತವರ್ಷ ಕ್ರಿಸ್ತಶತವರ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಅವರು ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು 70 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಯೋಗ ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದೆ ನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಚೊತೆಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರಕ್ತಿನಿ ಪಂಡಿತರ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೂ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಬರೆದ ಗುರುವೊಲಿಕೆ ಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಕ್ರಿ.ಶ 1710 ರಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಬರೆದಿರುವರು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ನೂರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಆಗಿತ್ತಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮನೋ

ಹರರಾಯರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಅನಂದಂಪರಿ ಎಂಬ ಖಂಡಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು ಅದನ ವರು ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರ ಭ ದ್ರಪದ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಮುಗಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚಾಂಗ ಗಳ ಜಂತ್ರಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲ್ದಾಳಿಸಿದ ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರವು ಶಕೆ 1625 ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 1703 ರಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ರಾಯರು ಕಾಲವಾದಾಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು 18 ವರ ಪದವರಿದ್ದರೆಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಹೇಳಿಕೆ ಈ ಖಂಡಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಅವರು ಸುಮಾರು 40 ವರುಷದವರಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ರಾಯರ ನಿಯೋಗದ ವರುಷವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1681 (1703-22) ಬರುವುದು ಅಂದರೆ ಅವರ ಜನ್ಮವರುಷ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1611 ಆಗುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸವೂ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಖವಾಸಖಾನರಂ ಬಾದಶಹನ ಆಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಣಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಗುರುಮಾತಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಈ ಖವಾಸಖಾನರಂ ಕ್ರಿ ಶ 1626-56 ರ ವರೆಗೆ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಆಳಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಶಹನ ದಿವಾನರಾದ ಖವಾಸಖಾನರೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಅವರನ್ನು ಶಹನು 1635 ರಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ನಡೆಸಿದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ರಾಯರು ವಿಜಯ ಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪರರಾಜನ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ಅಂತರ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋರಟಾಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನು 1656 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡಾ ಕಳಿಸಿದ್ದ ನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ರಾಯರು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ 1655 ರಲ್ಲಿ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು ಅಂದರೆ ದಿವಾನರಾದಾಗ ರಾಯರ ವಯಸ್ಸು 25 ಮತ್ತು ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸುಮಾರು 45 ಇದ್ದಿರಬಹುದು

ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬೀಗದ ವ ಹತ್ವದ ವರ್ಷಗಳೂ ವ್ಯವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಯರ ಜನನವು ಸುಮಾರು 1611ರಲ್ಲಿ ಅವರು ದಿವಾನ ರಾದ ದು ಸುಮಾರು 1635 ರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವಾದದ್ದು ಸು 1651 ರಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಜಯಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದು ಸು 1655 ರಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದುದು ಸು 1659 ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಜನನ ಸು 1663 ರಲ್ಲಿ ರಾಯರು ಕಾಲವಾದುದು ಸು 1681 ರಲ್ಲಿ ¹

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪತಯ್ಯ ಸೋಮಯ್ಯ ಪರಿದಾಸ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತುಗಳು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಒಳಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರು ಕ್ರಿ ಶ 1610 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ 1710 ರಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಿಜಾಪುರದ ಮಹಮ್ಮದ್

ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಖಿವಾಸಖಾನನು ಮೊದಲು ಇವರನ್ನು ಲೆಕ ಪ್ರತ ನೋಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಈ ಖಿವಾಸಖಾನನ ಜ ರಣ ಕ್ರ ಶ 1635 ರಲ್ಲಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಸುಮಾರು 24 25 ವರ್ಷ ದವರಿರಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋಳಗುವಟ್ಟಿವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಖಾಸಗಿ ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ತದನಂತರ ದಿವಾನ ರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ದಿವಾನ ಪದವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹಾನು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಕಾಲ ಕ್ರ ಶ 1627-1655 ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕ್ರ ಶ 1635 ರಿಂದ 1655 ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಉನ್ನತ ಪದದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂಬಂತಾಯಿತು ಕ್ರ ಶ 1686-88 ರಲ್ಲಿ ಬಿಜ ಪುರದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಖಡಗು ಬಂದು ಸತ್ತವರ ಹೆಣಗಳನ್ನು ತಂಬಿ ಕಳಿಸಿದರೆಂತೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಚಕ್ರ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿಕೊಂಡಳು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರು ಸತ್ತರು ಈ ಖಡಗನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ರಕ್ತಿನಿ ಪಂಡಿತರು ಮಹಾಮಾರಿ ಅಪ್ಪಣ ವನು ರಚಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಆಮೇಲೆ ಖಡಗು ನಿಂತಿತಂತೆ ಆ ಅಪ್ಪಣ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಈ ಖಡಗಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕಾಲವಾಗಿ 4-6 ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು ವು

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಸು ಕ್ರ ಶ 1611 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಕ್ರ ಶ 1634 ರಲ್ಲಿ ಖಿವಾಸಖಾನರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಕ್ರ ಶ 1635 ರಿಂದ 1655 ರ ವರೆಗೆ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ದರಬಾರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನಕ್ಕೀರಿ ಕ್ರ ಶ 1665 ರಿಂದ 1681 ರ ವರೆಗೆ ಯೋಗಿ (ತ್ಯಾಗಿ?) ಯಾಗಿ ಬಾಳಿ ಕ್ರ ಶ 1681 ರಲ್ಲಿ ಕಾಂವಾದರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು*

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಕ್ರ ಶ 1611 1681 ನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುರುಸಂದರ್ಶನ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರ ದರ್ಶನ ಒಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಘಟನೆಯಾದರೂ ಅದು ಅವರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕು ಸೂಫೀಪಂಥದ ಅನುಭಾವಿಗಳ ದ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಆದರೂ

ಅವರ ವರ್ತನೆ ವಣತೃ ವಿಚಿತ್ರ ಬಗೆಯ ದ್ವಾದಶತ್ವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಶಹಾನಂಗರ ವರ್ತನೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಬಾದಶಹರು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಗಂ ತಲಾವ್ ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದ ಬಾದಶಹರ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಶಹಾನಂಗರ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇ ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೇ ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಶಹಾನಂಗರ ಅದನ್ನು ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ವಿಚಿತ್ರವೇ ರಾಯರು ಖಿನ್ನರಾಗಲೂ ಅದೇ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಅಂಥ ಹದ್ದೇ ನಾಲ್ಕಾರು ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದದ್ದು ವಿಚಿತ್ರ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆ ಯಾವುದೆಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ರಾಯರ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬೆರಗನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಖವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಿ ! ಇದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ ! ಇಂಥ ಸುಖ ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ! ಆದರೆ ಇದೇನಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು ? ಎಂದು ಆಲೋಚನೆಯಿದ್ದಾಗ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಶಹಾನಂಗರ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆ ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಈ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅವರ ಮರಿಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರೀಪತಿತನುಜರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದು ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಪರಂಪರಾಗತ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯುವ ಅಥ ರವಷ್ಟೇ !

ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಶಯವಾದುದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಭಾವತಃ ಅವಧೂತವಂಥಕ್ಕೇ ಸೇರಿದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಧಾನವೂ ತುಂಬ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಬಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಇಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗರದಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಳೆಹಿಂದರೇ ? ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರ ಅಂತರಂಗ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಯಿತಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ನೀಡಿದ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾಗ ರಾಯರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತಂತೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವವೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡರೆಂತೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಆತ್ಮಚೋರಿ ಹೊಳೆಯಿತಂತೆ ಅವರ ಮಾತಿ

ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ವಸ್ತು ವಿಷ ಅರಿವಾಯಿತಂತೆ
ಈ ಅನಂದದ ವ ಪಿವಣಿತತೆಯನ್ನು ಐ ಯ ರು ತಿಳಿಸಿರ ವುದು ಹೀಗೆ

ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು
ತಂದೆ ಶ್ರೀಗಂರು ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ದರುಶನದಿ
ಅರ್ಥಮಂಡಲಗಳು ರವಿ ಶಶಿಕಿರಣವು
ಝಳಝಳಿಸುವ ಪ್ರಭೆ ನೋಡಿ ಅನಿಮಿಷದೃಷ್ಟಿಲೆನ್ನ
ಅಕ್ಷರೂಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಸ್ತುಗತಿಯ ನಿಮ್ಮ
ಪ್ರಕಾಶವನು ತಳೆದು ಅಂಧತ್ವ ಕಳೆದಿನ
ಓಂಕಾರ ಮೊದಲ ದ ದ್ವಾದಶನಾದದಾ
ಭೇದದ ಘೋಷವ ಕೇಳಿ ಬೃಂದರತ್ನಕಳೆದಿನ್ನ
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಅರುಣರಾರಾ
ಜಪವನ್ನ ತಿಳಿದು ಪ್ರಣಮ್ಯಲೆನ
ಸುಷುಮ್ಮದೊಳು ಪ್ರಾಣೇಶಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಮಂತ್ರವನು ತಿಳಿದು ಪಿಶಾಚತತ್ವಕಳೆದಿನ್ನ
ಸ್ತುತಿಸ್ತಾತ್ಯ ಸ್ಮರಿಸುವ ದಿವ್ಯ ನಾವಗಾಮೃತವ
ನುಡಿದು ಪಯ ಸ್ಥಿನೀ ಚಿಹ್ನೆಲೆನ್ನ
ಸ್ವರಣ ಚಿಂತನೆಯೊಳು ಸ್ಮರಣಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಸ್ಮರಿತಗತಿವರಿತು ಮೂಕತತ್ವ ಕಳೆದಿನ್ನು

ಕೀರ್ತನೆ 314

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ನಿಶಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರುಶರಣಮಲ ಸುಜಾತರಾದ
ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ಬೆರಗ ಗೊಳಿಸು
ತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಾವು ಯೋಗಬಲದಿಂದ
ಸಾಧ್ಯವೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಾಯರಿಗೆ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ಧಾರೆಯೆರೆದರು ಹೀಗೆ
ರಾಯರು ಹನ ರಡು ವರ ಪಡೆಲ್ಲಿ ಮ ಗಿವಂಥ ಯೋಗವನ್ನು ಹನೊಂದಂ
ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂಬುದನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ
ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂಕಿತ

ಸಾವರಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ಗರುವೇ ಆತನಿಗೆ ಅಂಕಿತ
ವನ್ನು ನೀಡುವುದು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಕೆಲವರು

ತಂತವನ್ನು ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಎಳೆಸುವುದುಂಟು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಕಿತವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದೂ ಉಂಟು ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೂ ಅಂಕಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಯಾವುದೇ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ಜನ್ಮನಾವೂ ಮಹಿಪತಿ ಎಂದೂ ಕಾಲಾನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಹಪತಿರಾಯ ರೆಂದು ಮಹಿಪತಿದಾ-ರೆಂದು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಮಹಿಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಗಿ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಗವನ್ನಾಮವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಿ ತನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತರಳಮಹಿಪತಿ ದಾಸಮಹಿಪತಿ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಗುರು —ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಮ್ಮ ದಾಸಭಾವವನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಹುಶಃ ಅವರ ಮಗಳ ಪುತ್ರರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದು ಗುರುಮಹಿಪತಿ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಸುತ ಮಹಿಪತಿನಂದನ ಮಹಿಪತಿಕಂದ ಮಹಿಪತಿ ತನಯ ಮುಂತಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಾಶ್ರವದ ನಾಮವನ್ನು ಅಂಕಿತವೆಂದು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ನಿದರ್ಶನ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರಳ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರೆಂದೂ ಮಹಿಪತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯ ವರೂಢಿ ಇದೆ ಆ ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗಣವೊಂದು ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಅವರನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂದೇ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ

ರಾಯರಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರೀತಿಯು ಆನವಂತಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತ್ತು ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ವೇದಾಂತ ಪವಿತ್ರ ಆಚಾರ್ಯರದ್ದು ಅವರ ತಂದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಷರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ರಾಜಾ ಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವ್ಯಕ್ತವರು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತರು ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶುಕ್ಲವೈತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನಾರ್ಥಹಣ್ಣು ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಹಿವೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದವರು ರಾಯರ ತಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಿರಿಯರ ತಾಯಂದಿರೂ ಹಿರಿಯರೇ ಇರಬಹುದು ಇಂಥ ಸಾತ್ವಿಕ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಅಂಥವರ ಭಕ್ತಿಯಂತ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವಗುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ತಾನಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಅನುಭಾವಿಗಳಾಗಿ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ನಿಸ್ಸೀಮ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿದರು ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಪೂರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬ ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ದೇವರ ಪೂಜೆ ಆತಿಥಿಪತ್ಯಾರ ಸತ್ಪ್ರಾಪ್ತದಾನ ಸತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಣ ವಂಶನ-
 ಇವುಗಳು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ
 ಬೀಜವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಒಂದು ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಅವರ ಕೆಲವಾರು
 ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ವಲಂಬಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಇಷ್ಟ
 ದೈವಸ್ತುತಿ ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಜನರಿಗೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ
 ಹೇಳಿದ ನೀತಿಬೋಧನೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವರೂಪ
 ವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ರಚಿಸಿದ
 ನೆನೆದು ನಮಿಸುವ ನಾನು ವಾರಂವಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ವಂಶತನದವರ
 ಪರಂಪರಾಂಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೇನೆಂಬುದನು ತಿಳಿಯಂ
 ಬಹುದು ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಒವರ
 ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪದ್ಮನಾಭತಿರ್ಥ ನರಹರಿತಿರ್ಥ ಮಾಧವತಿರ್ಥ ಮತ್ತು
 ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ
 ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶ್ರೀಮದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಯತಿವರ್ಯರ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ 24ನೆಯ
 ವರದ ಸತ್ಯಬೋಧರವರೆಗೆ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
 ಮೊದಲ ತೀಯರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ
 ಶ್ರೀವದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನಪಡೆದ ಶ್ರೀಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ
 ಉಮಾಚಾರ್ಯವರು ಅವರ ವಂಶತನದ ಆಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
 ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರ
 ವಂಶೀಯರಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಇದೆ ಕೀರ್ತನೆಯು 3ನೇ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರು
 ಮೊದಲೊಂಥ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವತ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು
 ಶ್ರೀ ಪಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ
 ಸುತ್ತಿಯು ಇದೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದೋ ಹರಿ ಹೇಳಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯರ
 ದೇವ ಶೋಧನದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ಕಮತ್ತ ಹರಿನಾಮ ಮಹತ್ವ
 ಶೋಧನೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಿರಿಮೆ ಕೀರ್ತನಕ ರರ ಆತ್ಮಲೋಕನೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿಸುವಾಗ ಉಪಮಾನ ರೂಪಕ ಸರಳ ಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದುವು ಮಹಿಪತಿದಾಸರ
 ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ ಇತರ ದಾಸರಧಾಟಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಮಹಿಪತಿ
 ದಾಸರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಸಕಲವೆನಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೆ
 ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸ್ವಹಿತಾತ್ಮನು ನೀನೆ
 ಒಂಥು ಬಳಿಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನು ನೀನೆ

ದೈವಗುರು ಕೆ ಲಗೊ ತ್ರನು ನೀನೆ
ಕಾವಕರುಣ ಸೂತ್ರಾಂತ್ರನು ನೀನೆ
ದ್ರವ್ಯ ಧನವು ಸಕಲಾಶ್ರಯ ನೀನೆ
ದಿವ್ಯಾಲಂಕೃತ ಭೂಷಣ ನೀನೆ

(ಕೀ 526)

ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚಲ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೂ ಸಕಲವೆಲ್ಲವು ಹರಿ ಸೇವೆ ಎನ್ನಿಯುತುತಿವಂತರು ಹರಿಭಕ್ತುತಿಯೆನ್ನಿ ಎಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆಂದರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಿದಾಸರ ಧಾಟಿಯೇ ಕೀಳಿಸ ತ್ತದೆ

ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿಹುದೆ ಎರ ಲನ ಸುಸೇವೆಗನ್ನಿ
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಹೃದೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಸಹವಾಸವೆನ್ನಿ

ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರಲ್ಲಿನ ದೈವನಿಷೆ ನಿಜೈರಗನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥದು ಹಂಸ ನಾಮಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಕಲಾಗಮ ಪೂಜಿತ ಏಕೋ ದೇವನೀತ ಏಕಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮೀತ ಹಂಸನಾಥ ಯತಿ ಮ ನಿವಂದಿತ ಪಿತಾಮಹನ ಮತ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೀತ ವಿಶ್ವರೂಪ ನಿರ್ಮಿತ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಹುದೀತ ಹಂಸನಾಥ ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಾರೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನೆನೆದು ನಮಿಸುವೆ ನಾನಂ ವಾರಂವಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು ಹರಿನಾಮ ಉಳ್ಳವಗೆ ನಾಸ್ತಿಕವೆಲ್ಲಿಹ ದವಗೆ ಹರಿದಯ್ಯಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ, ಹರಿಯುಭಾವಿಕಗೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು

ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದ ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ವಂತಿ ಯರಿಗೆ ಹರಿ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಾರೀಪ್ರೇಮಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ತುಂಗನ ಕಿ ತನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ತಾಳಪಾಶಂ ಅಣ್ಣ ಮೊಬಾರ್ಕರು (ತಾಳಪಾಶ) ಅವರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಾರೆ ಇದು ಅವರ ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸು ತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಯಧಾಪಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಪರ್ಶೋತ್ಪವ ತ್ವವನ್ನು ನಂಬಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಪರಿರೇವ ಪರೋ ಹರಿರೇವ ಗುರೋ
ಪರಿಯೇ ಗುರುವೆಂದರವ್ವಿರೋ

ಗ ರು ಮಧ್ಯ ಪರ್ದೇಳಿದ ನಿಜಕೀಲು
ಅರಿತ ಕೊಂಬಿದಿದ ಮೊದಲಂ
ಪರಮ ಭಾಗವತರನುಭವದ ಬಾಗಿಲು
ಪರಗತಿಸಾಧನಕದ ಮಿಗಿಲು

ಕೀರ್ತನೆ 639

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಕ್ಕತಿಗಳು ಪು 430-431

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರು
ವರು ಶ್ರೀ ಹರಿ ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೆ | ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ
ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನೆಗಂಡು ಹರಿಹರಿಯೆಂದು ನೆನೆಯೋ ಮರೆಯದೆ
ಮನೆ ಜ ಎಂದಂ ವಿಚ್ಛರಿಸಿ

ಎಳುತ ಕೂಡುತ ಮಲಗುತ ನಿನಯೋ
ಹಲವು ಪರಿಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಸವೋತ್ತಮ
ನೆಲೆಗೊಂಡಿರೊ ಮಹಿಪತಿ ರಾಜನಾದಂ
ಸಲಹುತ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಪತಿಯ

ಕೀರ್ತನೆ 641

ಪು 432

ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ ಘೋಷ
ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸುಖ ಸಂತೋಷ | ಸುಖಭರಿತುದು ಭವಭಯದ ನಾಶ | ಹರಿನಾಮ
ಘೋಷ ಎಂದು ಹರಿನಾಮ ಘೋಷದ ಹಿರಿಮೆಯ ನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಹರಿಯ ನೆನೆಯ
ದವರನು ಅಧಮನೆಂದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ
ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂತಾಪವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿಯ ನರಿಯದ ಜನುಮ ಧರೆಯೊಳಗಧಮಾಧಮ
ಹರಿಯ ನೆನೆಯದ ನರನು ಪಾಮರನು
ಹರಿಗೆ ನಮಿಸದ ಶಿರವು ತೋರುವ ಬೆಟ್ಟಿನ ತರವು
ಹರಿಗೆ ಪಂದಿಸದ್ದಣಿಯು ಹುಳಕಮಾಣಿಯು
ಹರಿಗೆ ಮುಗಿಯದ ಕೈಯ ಎ ಮೂರಕ್ಕೀಲಿಯ ಕೈಯು
ಹರಿ [ಯ]ಕೊಂಡಾಡದ ನಾಲಿಗೆ ಒಡಕ ಸೊಲಿಗೆಯು

ಕೀರ್ತನೆ 632

ಪು 426

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಗೊಂಡ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ
ದಂತೆ ಹರಿ ಎಂದು ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹರಿ ಎಂದಂ ಪಾಂಡವರಿಗಾದ ಸುಪಕ್ಷ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಹರಿ ಹರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುವ ಬನ್ನಿ | ಹರಿ ಮಹಿಮತಿ
ಗ ರುತ ಯತಂದೈನ್ನಿ (ಕೀ 640) ಎಂದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯುಭಕ್ತರನ್ನು ಕಂಡರೂ ತುಂಬು ಅಭಿಮಾನ
ಅದನ್ನೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ಹರಿನಂದಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೆ
ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ ಮಾನ್ಯವಗೆ
ಹರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಗೆ ದಣಿವಿತ್ತೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಧ್ಯಾನ ಉಳ್ಳವಗೆ ತಾಂ ದುರಿತವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಯುಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಯ ಭಾವಿಳಿಗೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಾಸರದಾಸಾದ ವ ಹಿಪತಿಗೆ ಸರಿಯುಂಟೆ
ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದ ಫಲಸ್ತುತಿಗೆ ||ಕಿ 628||

ಹರಿಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತ ಹರಿಭಕ್ತರ ದರು
ತನವು ಅತಿ ಹರುಷವು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ಥಾನ ಗಂಗತುಂಗ
ಹರಿಮಹಿಮರ ಅಂಗ ಅಂತರಂಗ
ಹರಿಪರಮಾನಂದ ಗ ರು ಕರುಣಾಕೃಪಾಂಗ
ತರಳ ಮಹಿಪತಿ ಭವಭಯವು ಭಂಗ ||ಕೀ 63||

ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಲಭಕ್ತಿ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮತ್ತೂ
ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೂ ಅಸೀಮ ಭಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿ ರಾಮ ಶರಣ ರಕ್ಷಕನೇಮ
ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು

ಸೀತಾ ವನೋಹರ ಸೇತೆ ಗಟ್ಟಿದ ಶೂರ
ಹತ್ತು ತಲಿಯವನ ಮಾಡಿದೋ ಸಂಹಾರ
ಪ್ರಾತಿಗೆ ತಂದೋ ವಿಭೀಷಣಗೆ ಸ್ಥಿರ
ಕುಡುವೆ ನೀ ವರಪೂರ್ಣ ದೈತ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಾಣ
ಆಡುದೊಂದೇ ವಡನ ವಿಡಿದೊಂದೇ ಬಾಣ
ಜಡವಾಗಿದ್ದ ಶಿಲೆಯ ಮಾಡಿದ್ದುರಣ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮರಾಮೆನ್ನಿರೋ ಮುಖ್ಯತಾಕಾರಣ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು

ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಮರಿಸಿರೋ ರಾಮರಾಮೆಂದು ತಾ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹುದಂ ಸಾರಸ ಅಮ್ಮತ
ತಮ್ಮನ ಬೇವ ಪಡೆದ ಸಂಚೀವ ತಾ
ಝಮ್ಮನೆ ಹಾಡಿ ವೊಡಿತು ಸವ ಎದ್ರತಾ
ರಾಮರಾಮವೆ ತಾ ಪಾಪಕೆ ಯರ್ವತಾ (?)
ನಾಮ ತೇರಿಸಿತು ನೀರೊಳು ಪರ್ವತ
ನೇಮದಿಂದಾದರ ಭಕ್ತರರಹ ತ
ಸೀಮಿಕ್ಕಿಗೊಟ್ಟಿತು ಭಕ್ತಗೆ ಶಾಶ್ವತ
ನಾಮವೆ ಕವಿಳುಲವ ತಾರಿಸಿತು
ಸೇವ ಶೇಖರಗೆ ತಾನೆ ಪ್ರಿಯವಾಯಿತು
ಗ್ರಾಮನಂದಿಯಲಿ ನೇಮ ಪೂರಿಸಿತು
ರೋಮರೋಮೆಲ್ಲ ಭರತಗೆ ಸುಖವಾಯಿತು (ಕೀ 483)

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದಿಂದ ಪುಲಕಗಳೊಳ್ಳುವ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೊಪ್ಪ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಥಾದೋ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ದೊ ನೀ ಗೋವಿಂದ
ಬೆರಳಲಿತ್ತಿದ್ದೊ ಗಿರಿಯ ಮ ಕುಂದ
ಮರಳು ಮಾಡಿದ್ದೊ ಗೋಪೀಕರ ವೈಂದ
ಹರುಷಗೈಸಿದೆ ಅನೇಕ ಪರಿಯಿಂದ
ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದು ತಿಂಬಿ ನಿನಾ ಟ
ಬಾಬಗೋಪಾಲನ ಕೂಡಿ ನಿನೂ ಟ
ಚಲುವ ನಾರೇರ ನೋಡುವ ನಿನೋಟ
ಒಲಿದು ಕೆ ಬೈಯಂ ಬೆನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೊ ನೀಟ ಕೀ 170

ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿ ತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮನದೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯತುಂಬಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎರಡೆರಡೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದುಂಟು

ಅಸುವ ಪೂತನಿ ಹೀರಿದಾತ ಕಂಸನ ಮಡುಹಿದಾತ
ವಂತ ಕೌರವರ ತಾನು ಸಂಹರಿಸಿದಾತ
ಬಾಲಕನಹುದೀತ ಮೂಲೋಕ ಪಾಂಕಜ ತ
ಸಲಹುತಿತ ಮಹಿಪತಿ ಮೂಲಾಗ್ರಜನೀತ

ಜೊತೆಗೆ ವಾಸ ದೇವನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೇಶ | ಭಾಸ್ಯರೋಟಪ್ರಕಾಶ |
ಭಾಸ ತರೀಹ್ಯ ವರಗ ರು ದೇವೇಶ | ದಾಸ ಮಹಿಪತಿಪ್ರಾಣೇಶ ಎಂದು ವಾಸ
ದೇವನನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಶಾರದೆಯನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದೆ
ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ನಮ್ಮಮ್ಮನಕಂಡೆ ಬೊಮ್ಮನ ಪಡೆದಿಹಳ
ಅಮ್ಮನಕಂಡನೆಗೆ ಸುಅಮ್ಮತ ಪಾನವಾಯ ತು
ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೆನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳು
ಅಹ್ವಾದವಾಯಿತೆಂದು ಪ್ಲೋಲೋಚನೆಯಕಂಡು
ಉಲ್ಲಾಸ ತಂಬಿತನೆಗೆ ಮೂಲೋಕದೊಳು
ಮಾತೃಪಿತೃವೆಂಬುದು ಸೂತ್ರಧಾರಿತಾನೊಬ್ಬಳಿ
ಅಂತ್ರಬಾಹ್ಯದಲೆನಗೆ ಪುತ್ರ ಮಹಿಪತಿ

(ಕಿ 337)

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ
ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯಾವ ಕೀರ್ತನಕಾರರನ್ನೂ
ಸ್ತುರಿಸಿಲ್ಲ ಉಳಿದ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೈಭವ
ರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ದಾಸ್ಯವತ್ತಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏಕಮುಖವಾಗಿದೆ
ಅದರ ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಶರಣರ ಅನುಭಾವವನ್ನೂ
ಯೋಗಗಳ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನೂ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕೃತಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಗಳ ಸಮನ್ವಯ
ಯೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ

ಇವರ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯು ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವುನೋಭಾವ ಬೆಳೆಯಲು ಆಸ್ಪದ
ನೀಡಿತು ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ಜಾತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಅವರಿದ್ದರು ಇವರ ವಿಶೇಷತೆ
ಯೆಂದರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ವಮತವರಾಗಿದ್ದರು ಇತರರಂತೆ ಮಾಧ್ವಮತಗಳನ್ನು
ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಲ್ಲ ಇತರ ದಾಸರಂತೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕ

ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಒಳಸೇರಿಲ್ಲ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಇತರ ಹರಿದಾಸರಿಗಿಂತ ಭೇದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಪರಮತ್ಮಾನಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಬೋಧಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಶರಮಂಜಪದ ಲಾವಣಿ ಕೋಲಾಟಪದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದ ಸಾಂಗತ್ಯ ರಗಳೆಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಂಟಕ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳದ ಪದಗಳವರೆಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಿವೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹಿಂದಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ಯಲ್ಲದೆ ಶಿವಶರಣರ ಹಾಡಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತವೆ

ಇವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದರು ಇಂದಿಗೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಭಕ್ತಿರೂಪ ಸೇರುತ್ತಾರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಯರನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ ಪೂಜೆ ತಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪದಾಡಗಳು

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಯೋಗ ಅಂಬಿಕಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಬಾರಂಗತರಾದ ವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಆವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸಾಯುಷ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು ಶಿಷ್ಯ ಪದಮಾರ್ಥವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿಕಳುಹಿಸಿದರು

ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಇದ್ದರು ದಾಸರ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಸ್ತದ ನೀಡಿತು ಇವರು ಪವಾಡಪುರಂಪರೆಯೊಡನೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಅನಂತರ ಬಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನಿಂತರು ಅಲ್ಲಿನ ಮಂದಾಕಿನಿ ಸರೋವರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದರು ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕುಚೋದ್ಯೋಗಾರರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಕೆಲವು ಮನಾಸದಂತುಂಡಂಗಳನ್ನು ಹರಿ

ವಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೊಂದು ನೀಡಿದರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಿಮಾಸಾರರು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂವಿನಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಪವಾಡವನ್ನು ವೇರಿದರು ಅದರೇ ಇಂಥ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ದಾಸರು ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಉಪನಯನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪಾಹಸ್ತವನ್ನಿರಿಸಿದ ದರಿಂದ ಅವರ ಭಾಗ್ಯ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು ಹಿರಿಯವನಾದ ದೇವರಾಯ ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಬಾದಶಹನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ ಅಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ದೋಣಿ ಶಿವಾಜ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಮಹತ್ವವಿಹೀನನಾದ ದಾಸರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಕೃಷ್ಣ ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಉಂಡಾಡಿಯಾಗಿ ಕಳೆದ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು ಮಹಿಮಾಸಾರರು ಸಾನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅಕೇಶರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ದಿವ್ಯಬೋಧದಿಂದ ಕೋಣನಂಥವರಿಗೂ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀಳ ಬಾರದಂ ಎನಿಸಿ ಮಹಿಮಾಸಾರಿಗೆ ಮನಕಡೆಯದೆ ಹೇಳಿದರು ಅದರಂತೆ ವರು ದಿನ ಸಾ ನೆಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಹಿಮಾಸಾರರು ಕರುಣಾ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಅವನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪರದಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ಹರಿಯ ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದುನುಡಿಯ ಪದ ಹೊರಟಿತು ಮುಂದೆ ರಾಯ ರಿಂದ ಯಥಾಕಾಲ ಯೋಗ ಕಲಿತು ಕೃಷ್ಣ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲಂ ಅನ್ಯವಂತಾದ ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ದಿವ್ಯ ಕಾವ್ಯದಸಿಲೆ ಕನ್ನಡ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಯರು ಸತ್ತರ ಪರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತೋರಿಸುವರು ನಮ್ಮ ಮಹಿಮಾಸಾರ ಒಂದೂ ಮಾಡಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ನೋಡಬೇಕು ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟರು ಅದರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದರೆ ಹಾವಾಡಿಗರ ಅಟ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತಸ್ಥಾಪಕರು ಮಾಡಿ ಜನಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನಮಗೇಕೆ ಆ ವಿಚಾರ ಎಂದೂ ಮಹಿಮಾಸಾರರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಮಾಸಾರಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ತಂಬ ಗೌರವ ಪಕ್ಷಿಯ ನಿಧನಾನಂತರ ಆಕೆಯೇ ರಾಯರ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಒಡಕಿಯಾಗಿ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆ ಮಹಿಮಾಸಾರರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಮಾಸಾರರು ಹೀಗಾಗಿ ಅಕ್ಕನ ಆಸೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಲಿಂಗಾಯತ ಮುರುಡಪ್ಪ ಮಹಿಮಾಸಾರರ ಶಿಷ್ಯ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸನಿ ಪಾತಕ್ಷರ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಚಡಪಡಿಸಿ ಮುರುಡಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಹಿಮಾಸಾರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆಗ ದಾಸರು ಸತ್ತಾರೆ ಸಾಯಲಿ ಬಿಡು ಸತ್ತರೆ ಬದುಕು ತ್ಯಾಳೆ ಒಡುಕಿದರೆ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ವ ಹೀ ಸಾಧು ಬಿಡು ನಿನ್ನ

ಬಗಟ ಸೆಟ್ಟೀತು ನಿನ ಯೋಗ ಮನೆ ಮಗನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗಿ
ನ್ನಾರಿದ್ಧಾರೆ ದಿಕ್ಕು ? ಇದಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯಾಳ್ಯಗಿಗಿಬೇಕು ಹ್ಯಾಂಗ ? ನೋಡು ನಡಿ ಅಕೀನ
ಬದುಕಿಸು ಎನ್ನಲು ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಯುಷ್ಯವನ್ನೇ ಆಕೆಗೆ ಹೋಗಲಿ
ಎಂದು ದತ್ತರಾಜನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮೃತಪ್ರಾಯಳಾದ ಸತ್ಯಲಿಂದೇ ಜನ ತಿಳಿದಿದ್ದ
ಮುರುಡವನ್ನ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಮಹಾನ್ ಪದಾಡವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ತೊ ರಿಸಿದರು
ಇದೊಂದು ರಾಯರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು

ಸಾಹಿತ್ಯವಿಫಲತೆ

ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಪರಕವಿಗಳು ಬಹುಕವಿಗಳು ದೈವಕೃಪೆ ಸದ್ಗುರುಗಳ
ಅನುಗ್ರಹ ಸತತ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಅದ್ಭುತ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಿಪತಿ
ವಾಸರ ಜೀವನ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮತಬೋಧೆ
ಸಮಾಜರಚನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ಅವರ
ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿ ಕಡಿಮೆಯೇನಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಸಂದೇಶದಂತೆ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ
ನಿಗೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳು 300ಕ್ಕೂ ಮೀರಿವೆ ದೇಶ
ಪಾಂಡೆ ಮನೋಹರರಾಯರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಂತೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳು 620 ಕುರಾರಿ ಪದ್ಯಗಳು 43 ಹಿಂದಿ ಪದ್ಯಗಳು 18 ಬಹು
ಭಾಷಾ ಪದ್ಯಗಳು 25 ಮರಾಠಿ ಅರತಿಗಳು 3 ಅಂತೂ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯಗಳು 110
ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 723 ಆಗುವುದುಂಟು : ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿ
ವಾಸರ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರು ವಿಫಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರ ವ್ಯಥೆ
ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರ
ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ

ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹ ದೊಡ್ಡದು ಅವರೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾ
ಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಹೀಗೆ ಮರಾಠಿ ಸಂತ ಏಕನಾಥರಂತೆಯೇ
ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ವಿವಿಧ ಆಸಕ್ತಿ ಅಭಿರುಚಿಗಳ ವಿವಿಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಮಟ್ಟಗಳ
ಜನರಿಗಾಗಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗಾಗಿ
ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಅರತಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿ
ಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶೋಭನಪದ ಜೋಗುಳಪದ ಕುಟ್ಟುವಪದ ಕೊರವಂಜಿಪದ
ತಾನಾ ತಂದಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಚೌಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ವಾರ್ಧಾಹವ್ಯದಿಗಳು
ಲಾವಣಿಮಾಲವೃತ್ತಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಇತರ ಹರಿ
ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇವರ ಕೆಲವು ಚೌಪದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮರಾಠಿ
ಭಂಡಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ರೂ ಕಿರಿಯರೆನ್ನದೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆ ಏನೆಯದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಕು ಎಂಬುದು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ವ ಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಭಾರವೀಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ನುಡಿಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಮೇಳವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ವಿದ್ವತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯೋಗವಾಸಿಷ ದಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಮೂಲ ಅವತರಣಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಹರಿ ಓಂ ತತ್ಸತ್ / ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಏತ್ಯ / ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ / ಯದ್ವಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜೋ / ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಸಮ ಪ್ರಭ ಮುಂತಾದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಚನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಪುರ ಪ್ರದೇಶದ ಅಂದಿನ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು ಒಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಡು ನುಡಿಯ ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ರಾಯರ ಈ ರೀತಿ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದೆ.

ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಮಧ್ಯವ ತತ್ಸ್ಮರಾದರೂ ಮಾಧ್ವತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಲ್ಲ. ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೇಳೈಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ಅನುಭವಗಳೇ ತುಂಬಿವೆ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವಾಡುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ. ಅತ ತ್ಯಾಗಿರಾಗಬೇಕು ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ವ ಹಿಪತಿವಾಸರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವಾಸುದೇವನಾಶ್ರಯಿಸದ ಉಪಾಸನಾತತಿ / ಧ್ಯಾನಬಲಿಯದಿಹ ಮಿಗಿಲಭ್ಯಾಸವಾತಕೆ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯುಳ್ಳ ಐದು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು

ಹೃದಯಶುದ್ಧವ ಗದೆ ಉದಯಸ್ನಾನವ್ಯಾತಕೆ
ಬದಿಯಲಿಹ ಸುವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾತಕೆ
ಉದರಕವಿಮು ಶಾಂತಿಹೊಂದದ ಸಾಧನವ್ಯಾತಕೆ
ಬುಧರ ಸೇವೆಗೊದಗದಲಿಹ ಸ್ವಧನವ್ಯಾತಕೆ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳದವನ ಶ್ರವಣವೇತಕೆ
ನೆನಪು ನೆರಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮನನವೇತಕೆ
ತನುಮನಲ್ಲಿ ಘನವ ಕಾಣದೆ ಅನುಭವ್ಯಾತಕೆ
ದಾಸಿ ಮಹಿಪತಿಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಣದ ಜನ್ಮವೇತಕೆ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಣರ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಧೋರಣೆ ಕಾಣುವುದು ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ಮಹಿಮತಿದಾಸರು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮತೀಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವೈದಿಕನಿಂದೆಗೆ ಹಿಂಜರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಕಾಖಂಡಿಕೆಯ ಅವರ ಮತೀಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿವೆ ಅವರು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಸಹಾಯ ಕೈಂದೂ ಬಿಜಾಪುರ ಜಮಖಂಡೀ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೋದಾಗ ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ರ ಪುಣ್ಯಸ್ಥರನ್ನೆಣಿಸಿ ಹಾಡುವ ರಾಯರ ಎರಡು ಹಾಡುಗಳು ಇವು.

1 ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ರೂಪೇಶ್ವರ

ಆರ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿ ಅರಿತು ನೋಡುವ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪ
ನಿರ ತನಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಬೆರೆತು ಕೊಡೆ ವ ಬನ್ನಿ ಗುರ್ತಿನಿಂದ

ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದೆ ಸಪ್ತಕಾಶ ತುಂಬಿದೆ ಹೇಳತೀನಿ
ತಂದೆಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು ಕೂಡಿದೆ ಜ್ಞಾನಿಬಲ್ಲ ಖೂನ .
ಬರಿಯ ವಶತನಾಡಿ ಹೊರೆಯ ಹೇಳುವದಲ್ಲ ಅರಿವಸ್ಥಾನ
ಪರಿಯಾಯದಿಂದಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ನೋಡು ಪರಮ ಪ್ರಾಣ ||೧||

ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿದ್ದಿದೆ ಬಲಂಬಾಳೆ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಹರುಷದಿ ನೋಡುವಳು ಸರ್ವಕಾಲ
ಸುಂದರವಾದ ಸುವಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡಬೆಲ
ಸಾಂದ್ರವಾಗಿ ಸುಖತುಂಬಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ ಭುಲಭುಲ ||೨||

ಮನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಘನಸುಖನೋಡಿರಿ ನೆನೆದು ಬೇಗ
ನಾನೀನಂಬುವ ಮಾತು ಏನು ತಾಳುವುದಲ್ಲ ರಾಜಯೋಗ
ಅನುಭವಿಗಳಿಗಿದು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಯೋಗ
ಜ್ಞಾನಿವ ಹಿಪತಿ ತಾನೆ ತಾನಾದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ||೩||

2 ಭೀಮಸೇಲಾಸೆ

ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿರೋ ಸದಾ | ಬೋಧವನಿಜಬೋಧ ಪ
ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿ ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ | ಸಾಧನತದು ಬಲು ಆನಂದ
ಭೇದಿಸಿ ನೋಡುವುದಿದೆ ತನ್ನಿಂದ | ಆದಿ ಅನಾದಿಸಹಜಾನಂದ ||೧||
ತಂತುವಿದಿದು ಅದರಂತೆ ತಾನೋಡಿ | ಎಂತೆಂತಿಹ ನಿಜ ಅಂತೇ ಕೂಡಿ

ಈ ತರಾತ್ಪದಿ ಅನುಭವ ಬೆರೆದಾಡಿ । ಸಂತತ ಸಮೌಖಿ ಸುಖಸೂರ್ಯಾದಿ
ವಿಹಿತಕೆ ವಿಹಿತಾಗುವ ಸ ಪಥ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಕಿದೇರಹಿತ ।
ಮಹವ ಹಿಮರ ಅನಂದ ಭರಿತ । ಮಹೀಪತಿ ಪ ನೋಷ್ಠನದಸುವಸ್ತ್ರ ।¹

ಈ ಎರಡೂ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗೂಡಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ
ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಹಿಂದುಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ
ಬಹಳ ಆದರವಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ
ಶಹಾನುಂಗನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕೆ ಖಂಡಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾ
ನರು ಸಾಲುವಾರಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ * ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಹೇಳಿರು
ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯ ತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶಬ್ದ ಸಮ್ರಾಟರು ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ರೀಮಂತ್ರ
ವಾದುದು ಅವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾದಮಾಧುರ್ಯವಿದೆ ಅವರ ಸತ್ಯಂಗೆ ಮೂಡೋ
ವ ನವೆ ಇದೆ ನೋಡಿರೋ ನಿಜ ಕೂಡಿರೋ' ಇತ್ಯಾದಿ ರಾವಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನು
ಪ್ರಾಸ ಯಮಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ಸಂತ್ಸು ಸಂತ್ಸು
ತಲೀಹ ನಿತ್ಯವಾಗಿಯು ಹೃತ್ಯಮಲದಲಿ ಜನವನಯೊಳಗೆ ಜನಾರ್ಥನ ತಾನು
ತನ ಮನದೊಳು ಭಳಭಳಿಸುಲಿ ಇಂಥ ಸಾಲು ಕಿವಿಗಳನು ತಣಿಸುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿ
ದಾಸರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯಾನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅರ್ಥವನು ಅನುಕರಿಸುವ
ಧ್ವನಿಯೊಳ್ಳ ಪದಗಳನು ಧಾರ ಕವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಚಿತ್ರ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ನಾದ
ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಸ ಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭಳಭಳ ಗುಡುವ ಕಾಮಗಳೂ ಭಳ ಭಳ
ಭಾಸುವ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಕು ಜ ಮಂಜುಮಂ ಮೂಡುವ ರೋಂಕಾರವು-ಹೀಗೆ
ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಯೊಳ್ಳದೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು

ಅನುಭವ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ
ಬಹಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ನಮ್ಮೆಂಬ ಹಳ್ಳು ಮುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ಸದ್ಯೋಧವನು
ಪಡೆದುದರಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದು ಮರುವಿನ ಪಾದರಕ್ಷಣೆ ಗುಂಡಾಹಾಕಿಗೊಂಡು ಹೆಗಲಿ
ರಂಳು ಅವರ ಗುಣವನ್ನು ಬೊಗುಳುತ್ತ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿಹ
ಶಿಷ್ಯ ಶ್ವಾನನ ಚಿತ್ರಾದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಉನ ತ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ದಿವ್ಯವರ್ಣ

1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

ವನು ನೇರವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಬಗೆ ಓದುಗರನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನಯದ ರೂಪು ತ ಜವುಂಜವು ವಸ್ತು ಹೀಗೆ ಉಜ್ವಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ದಾಸರಿಗೆ ಮೈಗೂಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಸಿದ್ಧವ್ಯಾಂತವನ್ನು ಹೇರಲವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು ನಾದುರ ಮಹಿವೆಯ ತೆಂಗಿನ ಫಲದಂತೆ ಬಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಜಲದಂತೆ ಕಡಲೊಳಗಿನ ರತ್ನದಂತೆ ಸಾಧಿಸದೆ ತಿಳಿಯದು ಭೇದಿಸದೆ ಹೊಳೆಯದು ಅದನ್ನರಿಯಲು ಅದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದುಡಿಯಬೇಕು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವರ ಹೇಳಿದರೆ ವಿಷಯಲಂಪಟನೆಯರು ಗುರ ಕೃಪೆ ತಿಳಿಯಲಾರರು ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಾಗ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ವರಳಗುಂಟೇ ರಾಜಸನ್ಮಾನದ ಆರಿವು ? ತರಳಗುಂಟೇ ಫಟಸರ್ಪದ ಭಯವು ? ಉರಳಗುಂಟೆ ಮೃಗಜಲದ ಖೋಸ ? ಗಿಳಿಗುಂಟೆ ಮೂತಿನ ಜಾತಿಯ ? ಎಂದು ಸಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡಿ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಡಿಗೆ ಗಂಡನಿಲ್ಲದವನಾರಿಯ ಸುಗುಣ—ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೈದ್ಯವೆಂದು ರಿಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ರೂಪಗಳ ಮತ್ತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಔನತ್ಯವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ರಾಯರು ಕಾಮಧೆ ನುಗರವು ತಲ್ಪದೆ ನಮ್ಮ ಮನಿಯಲಿ ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ದೋರುತದೆ ಪರಮಾವೃತ ಸೂರ್ಯಾಡಿ ಎಂದು ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅವರದ್ದೆ ಆದ ವಿಕಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯಧೇನು ಎಂಬ ಒಂದು ರೂಪಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಶ್ರೀಯಧೇನು ಒಂತು ಮನಿಗೆ ದಯಕರುಣದಿಂದೊಲಿದು ಸರ್ವಾರ್ಥಗರವು ತಲಿ ಎಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅದು ತವಗೆ ನೀಡಿದ ಅಮೃತದ ಸುಖವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಎಳೆಗರುವ ಮಹಿಪತಿಗಮ ತನುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಂಶ ಗೊಳಿಸಿದ ರೀತಿ ಅವೋಘ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಂಚಭಕ್ಷ ಪರಮಾನಗಳ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ತತ್ತ್ವಸಾರದೊಂದೇ ತುತ್ತು ಅತಿ ಪರುಷಗೊಂಡಿತು ನಿತ್ಯಕ್ಕಿ ಹೊಂದಿತು ಹಿತ ಮಹಿಪತಿಗಾಯಿತು ಎಂದು ಆನಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಉಟದ ಪಾಶಸ್ತವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು ಗುರುವಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಡಿವಾಳನ ರೂಪಕದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಗುರು ಶುದ್ಧ ಮಡಿವಾಳ ಮನಮೈಲಿ ತೊಳೆವ ನಿವರ್ತ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಲೌಕಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಮಾನಗಳ ಸುರಿವಳಿಯಿಂದ ರಾಯರು ಭಾವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನಂದವೆಂಬ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವ ಮನೋ ಅಭಿವ್ಯೇಯ ಸುವಸ್ತ್ರ ನೀಡತ ಪ್ರವಿಧಗಣವೆಂಬ ತಾಂಬೂಲ ನೀಡುವ ಪಂಚಭೂತವೆಂಬ ಆರತಿ

ಮಾಡುವ ಅನಾಪತವೆಂಬ ಭವನವಾದ್ಯಮಾಡುವ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಹಿಪತಿ
ರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ

ಶೈಲಿ—ಸ್ಥಾನ ಭವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕನ ಡ ನುಡಿ
ಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅತಿಶಯ ಅನುಭವವನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಶೈಲಿ
ವಿನೂತನ ಉದಾ

ವಿಶೋ ಎಂತೋ ತಿಳಿಯದು ತಿಳಿಯದು

ಸ್ಥಾನಂದದ ಸುಖದಾಟ

ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಬೈಗೊ ಬೆಳಗೂ

ಕ ಳೊ ಬೆಳುದಿಂಗಳವೊ

ವ ಳೆಯೊ ಮಿಂಚೊ ಹೊಳವೊ ಸಳವೊ

ತಿಳಿಯದ ಕಳಕಾಂತಿಗಳು

(ಕೀ 119)

ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗ—ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯ ನು ಎಷ್ಟು ಅಪ್ಪಾದಕರ
ವಾಗಿ ಬಳಸಿದಂತೆಯೇ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿ
ಕೊಂಡಿರ ವುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸವಮಾಡಿ ಹಿ ಗೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನದಲ್ಲ ಬಾವ್ವಾಂಗಿ ನೆನದಲ್ಲ ಕಾಂಬ್ವಾಂಗಿ

ತುನುವಿನಲಿ ನಿಜಗೊಂಡು ತಾನೆಲಿಯ ಎಗೊಂಬ್ವಾಂಗಿ

ಅನುದಿನದಲ್ಮನುಭಮಿಸುವ್ವಾಂಗಿ

ಕನಗ (ವ ?) ರಸದಲಿ ಮನೋಹರ ಮಾಡುವ್ವಾಂಗಿ (ಕೀ 258)

ಹೊತಗೆ ಜಾನಪದ ಧಾಟಿಯ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ಎಂಬ
ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರ ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ
ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದನ್ನೂ
ಸೂಚಿಸ ತ್ತದೆ ಉದಾ

ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ

ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ

ತಾನೆ ತಾನಾದ ಮೊನ ತಾನೆ ದೋರ ದುಘನ

ತಾನೆ ತಾನಾಗಿ ತಾನೆಂಬುದು ಲೇಸು ನಾನಾ

ತಾನಾಗದೆ ಜ್ಞಾನನಾನಾ ಎಂಬುದೆ ಹೀನ

ಶ್ವಾನ ಸೂಕರ ನಾನಾ ಜನುಮ ತಾಳ್ವೆ ಮೊನ

ತಾನೆತಾನಾದ ಪೂರ್ಣಭಾನುಕೋಟಿ ಸುಘನ

ಮೊನ ವ ಹಿಪತಿದೆ ತಾನೆ ತಾನಾದ ತಾನ

(260ನೆ ಕೀರ್ತನೆ)

ಹೀಗೆ 269-271ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದುಂ ಪು 182
184 ಇಂಥಶಕ್ತಿ ಇರ ವುದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದ
ಸುಮ್ಮಿ ಪದ ಶೋಭಾಪುಷ್ಪ ಪದ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡು ಕೋರವಂಚಿಯ ಪದಗಳು
ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಪಾಪುರ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ

ಜನರ ಸಮಾಜದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಾಗ ರಾಯರ ಮಾತು
ಮೊನಚಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಧಿಸಿ ತಿಳಿಯದೆ ತನ್ನೊಳು ಖೂನ ಬೋಧಿಸಿ ಹೇಳುದು
ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೇ ದಂಭ ಭಕ್ತಿ ತಿಗಿ ಇಂಬುಮೋರನು ನಂಬಿ ನಡೆವ ಭಕ್ತ ಜನರ
ಮನೆಯೊಳಿಹನು ಕೋಟಿಮಾತಾಡನು ಕೋಟಿರಿದ್ದಾನೆ ನೋಟಿ ನೆಲೆಗೊಳದ
ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರ ಗೂಡಿಸಿ ನು ಬುಡದಲಿ ಫಲವಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅಡರುವುದ್ದಾಕೊ ತುದಿಗೆ
ಎಂಬ ಅನೇಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ತರಗರ
ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ದೇವರನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬಹುವರ
ಭ ಕೃಳ ಮಡಿವಿಮೊಳು ಧುಮುಕಿಸಿ ಕಡಿಯಾರಿದ್ದು ನೆಲೆ ನೋಡುವರೇನಯ್ಯ
ಎಂಬಂಥ ಗಾದೆ ಮಾತ ಗಳನ್ನು ತ ಎಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆದ್ಯಂತ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ
ಒಂದಂ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಅಡ್ಡಾಗಡ್ಡೆಂಬುದೆ ಅನುಮಾನ
ಗುಡ್ಡೆವೆಂಬುದೆ ವಸ್ತು ತಾವಿಧಾನ
ವೆಡ್ಡೆಗೊಂಡಿಹುದು ಕಾಣದೆ ಮನ
ಅಡ್ಡ ಮರಿಬಿಡಿಸುವ ಗ ರುಜ್ಜಾನ್ ಕೀ 278

ಮಹಾವ ಹಿಮ ದೋರುವ ಇದೆ ದೇವದ್ವಾರ
ಸೋಪ್ಪದೋರಿ ಕುಡುತಿಹ ಪುಣ್ಯ ಸಹಕ ರ
ಬಾಹ್ಯಾಂತ್ರ ಭ ಸುತಿಹ ಸದ್ಗುರು ಸಹಕ ರ
ದೇಹ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಜಯ ಜಯ ಕಾರಿ ಕೀ 279

ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಭಾವಾವೆ ಶವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ ಪುನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತವಿರುವ ರೀತಿ ವ ಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ

ಎನ್ನೊಳು ಗ ರು ತನ್ನ ಪವ ಫವು ತೋರಿದ ಇನೆ ನೀನೆ ನನು
ಎನ್ನೊಳು ಭನಪ್ರಹ್ಮವಗ್ನು ತಾನಾಯಿತು ಇನ್ನೇನಿವೆ ನನು

1 ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ 189

2 ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು, ಪುಟ 190

ನಾನು ನಾನೆಂಬುದು ನಲಿಯಂತಾ ತಿಳಿಯತು ಇನೆ ನೀನ್ನೇನು
ಎನೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಅನುಮಾನಗಳೆಯಿತು ಇನೆ ನೀನೆ ನನು *

ಕೀ 5 ಪು 42

ಕನಕದಾಸರ ಮುಂಡಿಗೆ ಶರಣರ ಬೆಡಗಿನ ಮಚನಗಳಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಮತಿರಾಯರೂ ನಿಷ್ಠೆಣರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಶು ವು ಕಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು
ಕೆ ಯಾ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊಂದು ಸೇವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದು ಕಂಡು ಮಹಿಮತಿಯಂ
ಕೈಯ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ತಾಹಿಯೆಂದಂ ಕಿ 139

ಹೀಗೆ ಮಹಿಮತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಲೋಕಾನು
ಭವ ಭಾಷಾ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ
ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶಬ್ದ ಮಾರ್ಗಾರ್ಥವನ್ನು ಉಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯ
ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದ ಸಕೂಟದ
ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಂಡಿಕೆ ಮಹಿಮತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳಿಗಿರುವುದರಿಂದ
ಕ್ರಿ.ಶ 17ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ
ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾವನ ನಾಮವು ಅನುರಣಿಸುತ್ತದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ
ಕನ ದಸಂತರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಪರಮಾರ್ಥ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮಹಿಮತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಗುರದೇವ ರಾನಡೆಯ ವರ Sri Mahipathi
is one of the Greatest mystics of Karnatak nay of the world
ಎಂಬ ಮಾತು ಮಹಿಮತಿರಾಯರ ವ ಹತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರ ತ್ತದೆ

ನಾವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಪಂಡೆ ಮನೋಹರ ರಾಯರ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತು
ಗಳೊಡನೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಮಹಾನ್ ದಾಸವರ್ಯರಾದ ಮಹಿಮತಿರಾಯರ ಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು
ವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ - ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪೂಜ್ಯರ ಬಲದಿಂದಲೂ ಹಿರಿಯ
ಮಹಾತ್ಮರಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಆನುಗ್ರಹ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಬಲದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ

ಅನವರತ ಅನನ್ಯ ಭಾವಪೂರ್ಣಸಾಧನೆಗೆ ಬಲದಿಂದಲೂ "ದಿವ್ಯ ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ"ದ ಸಾಮ್ರಾಟರಾದರೆ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯ ಮಹಾತ್ಮರ ಮೌಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮರಗತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಡೀ ಮಾನವತೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು—ಸಂ. ಡಾ|| ಬಿ. ಪರಮರಾಜರಾವ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
- 2 ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಾಡುಗಳು—ಸಂ. ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಿಕೆ-10 ಸಮಾಜ ವ್ಯವಹಾರಗಳು: ಧರ್ಮದರ್ಶನ
- 3 ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ—ದೇಶಪಾಂಡೆ ವ. ನೋಡರರಾಯರು
- 4 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತವಿಜಯ—ಒ.ಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು
- 5 ಪುರಾಣಗಾಮ ಚೂಡಾದಣಿ—ಸಂ. ಚಿನ್ನಗಲ್ ರಾಮರಾವ್, ಪಾಸ್ಟ್ ಸುಂದರಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 6 ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಜಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಪುಟ 1141
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ
- 8 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು—ದೇಶಪಾಂಡೆ
- 9 ಶ್ರೀವತ್ಸ ನಿರ್ಣಯ—ಡಾ|| ಬಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 10 Pathway to God in Kannada Literature
R D Ranade 1960
- 11 A History of Dvaita School of Vedanta and its Literature Vol 1—ಡಾ|| ಬಿ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಶರ್ಮ
- 12 ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೋಶ 7ನೆಯ ಖಂಡ ಪುಟ 258

ವಿಜಯದಾಸರು

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹರಿಫಕ್ರಿಯ ಹೊಸಲು ವಿಶ್ವದ ಮೂಲ ಭೂತ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಿಗೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯಾದ ಮೊ ಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವೆಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಲುವು. ¹ ದಾಸವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಉತ್ತಮ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿದೆ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವ ನನ್ನು ಕಾಣುವ ರೂಪವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಪ್ರೀತಿ ವೈದೋರಿದೆ ಮಗು- ತಾಯಿತಂದೆ ಆಳಂ-ಒಡೆಯಂ ಸತಿ-ಪತಿ ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರ ಈ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಕ್ತನಂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಮೂದರೆಯ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ² ಭಕ್ತಿಯ ನಾನಾ ಮುಖಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟದೈವದ ಆರಾಧನೆ ಲಾಕಿಕಸೂಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತಿ ಸಂಸಾರದ ನಿಷ್ಕಾರ ತ ನಶ್ವರತೆಗಳ ಅರಿವು ದೇವ ಲೀಲೆಗಳ ಹೃದಯಂಗಮ ವರ್ಣನೆ ರೀತಿಬೋಧ ಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದವು ದಾಸರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಶಿವ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಆವರಂತ ಇವರಿಗೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೀವ್ರ ಮನೋಭಾವ ತನ್ನ ಗೇಯಗುಣದಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಕಿತ-ಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಟ್ಟು ಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಪಿಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ವೈದುಂಟು (i) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಸೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ವಾಙ್ಮಯ (ii) ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ಗುರುತ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ಹಾಡಿದ ಪದ ಗಳು (iii) ವಿಜಯದಾಸ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಹಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು (iv) ಪ್ರಾಣೇಶ ಗುರುಪ್ರಾಣೇಶ ಮೊದಲಾದವರ ರಚನೆಗಳು ಈ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರಂಭಕಾಲ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ಹಾಗೂ ಅವನತಿಯ

1 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧಾರವಾಡ (೧೯೭೦) ಪುಟ ೧೨೨

ಕಾಲ ಎಂದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ; ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಯುಗ” ಎನ್ನವುದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. “ಆದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪುರಂದರ, ಕನಕದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲದ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದೂ ಘಟ್ಟವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಹಾಗೂ ತರುಪಾಯದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದೂ ಘಟ್ಟವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಎರಡೇ ಪ್ರಧಾನ ಘಟ್ಟಗಳಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಈ ಅವಧಿಗಳು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ನಡುವಿನ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ನಡುವಿನ ‘ಅಜ್ಞಾತ ಕಾಲ’ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.”² ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೊದರೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆದಿದೆ.³

ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದೂ ಶತಮಾನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಜ್ಞಾತಪರ್ವ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನಾನಂತರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕ್ಷೋಭೆ ಕೋಲಾಹಲಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಾರಕವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಚಾಲನೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಲಭ್ಯವಾದುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ. “ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ರೆಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ.”⁴ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ‘ದಾಸಚತುಷ್ಟಯ’ ರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮೂವರೂ-ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು-ಈ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಅಂಶ ಗಮನಾರ್ಹ.)

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನವಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೇಕನ ಪರವಿ ಎಂಬ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಒಡೆ ವೈಷ್ಣವ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ

2. ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಪುಟ ೩೫೫

3. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ, ಪುಟ 11

4. ಡಾ. ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್ : ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ, (1978) ಪುಟ ೯೧

ವಿಜಯದಾಸರು ಜನಿಸಿದರು ತಂದೆ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಮತ್ತು ಋಕ್ ಶಾಖೆಯ ಶಾನುಭೋಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಕೂಸಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವರಾದ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪದ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಸಿಂಹದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆದ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ (ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜನಿಸಿದುದು ಶಾಲಿವಾಹನಶಕವರ್ಷ ೧೯೦೪ ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಇದು ಕಿ ಶ ೧೬೮೩ ರ೪ಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ರೆ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಂಪಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಪ್ರಥಮಯಾಮದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ವಿಷಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಅನಂದದಾಸರ ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಈ ತೇದಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ ೧೭೫೩ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೩ ಗುರುವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ ಆವರಿಗಾಗ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ವರ್ಷತುಂಬಿ ಎಪ್ಪತ್ತೊರನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸಕೃಂತಿ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲಾವಧಿ ೧೬೮೩ ರಿಂದ ೧೭೫೩ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯವರೆಗೆ ವಿಜಯದಾಸ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಬಾಲ್ಯವೆಲ್ಲ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೂಸಿಮಗದಾಸ ಎಂಬ ಜನರ ತಿರಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು ಸಂಜಿತನಕವಿದ್ದು ಸಣ್ಣ ಸೌಟಿನ ತಂಬ ಗಂಜಿ ಕಾಣದ ಬದ ಕಾದರೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಚೌಲ ಉಪನಯನ ವಿವಾಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದವು ಅರಳಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಇವರ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕರೋರತೆಯನ್ನೂ ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ ವನಬಿಟ್ಟು ದೇಶಾಟನ ಹೊರಟರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಒಟ್ಟಿ ಬರೆ ಕೂಡ ಕಳ್ಳರ ಪಾಲಾಯಿತು

ಲೋಕ ಜನರಂತೆ ಲೌಕಿಕದೊಳಂ ಸಂಚರಿಸಿ
ಈ ಕಾಯ ಗೋಸುಗಾನೇಕ ಜನರ ಸೇವೆ
ಕಾಕಪ್ಪಿಯಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾನ್ನ ಕಾಣದೆ ಮರುಗಿ
ಸಾಕುವಾರಿಲ್ಲನುತಲಿ
ಬೇಕಾದ ದೇಶವನು ಚರಿಸುತರೆ ಒಂದು ಕಡೆ
ತಾಕಿ ಬೋರರು ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಅಪಹರಣೆ ಇ
ನ್ಯಾಕೆ ಬಳಗವೆಂದೆಂತ ಅಲ್ಲಿಂದ

ನಾಕನದಿ ಮಿಾವೆನೆಂದು
ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಪೇಳದಲೆ ತರಳಯಶಾತ್ರೆಗೆ ಪೋಗಿ
ಎರಡೆಂಟು ವತ್ಸರದ ತರುಣ ಪ್ರಾಯದರಿಂದ
ಸೆರುವ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಮಿಂದು ವಿಂಶತಿ ವ
ತ್ಸರಕೆ ತಿರ ಗಿನ್ನು ಬಂದು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು
ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕಾಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ
ಹಿಂದಿರ ಗಿದರೆಂದು ಅವರ ಸೊ ದರರಾದ ಹಯವದನ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,
ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನು
ಕೇಶವ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯರಾಯರ ಪಾದಕಮಲ ಭಜಿಸಲಾಕ್ಷಣ ದಿ
ಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಪೊರೆವರನುದಿನ
ದಾಸಪ್ಪನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಕರೆಸುತ ಉದರ
ಗೋಸುಗದಿ ಪರರ ಬಳಿಯ ಆಶ್ರಿಸಂತ
ಖಸುಪರಿಯ ಬಡತನವು ಸೋಸಿ ದೇವತ
ಕ್ಷೇತ್ರಗೊಂಡು ಸುಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೊಲ್ಲಗುತ
ವಾಸವಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿವೇಷ ಧರಿಸುತ ವಿತ್ಯ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರದಲೆ ಪ್ರತಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ
ರಾಶಿರಾಶಿ ಜನರ ಕೂಡಿ ದೇಶ ಚರಿಸುತ ಮ್ಯಾಲೆ
ಕಾಶಿ ಬಿಟ್ಟು ಸೇತು ರಾಮೇಶವ್ವ ಹುಡುಕ ತ
ತಿರುಗಿ ತಿರ ಗಿ ಬೇಕಲ ಪರಿಗೆ ಬಂದನು ಕಂಡು
ಗುರ ತು ಹಿಡಿದು ಆ ಕ್ಷಣದಿ ಕರೆದು ಒಯ್ದರು
ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭರಿತರಾದರು ಮೈ
ಸರದ ಶೋಭನಾದಿಗಳು ತ್ವರಿತ ಮಾಡ್ದರು

ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ತಂದೆ ಮೃತಿಹೊಂದಿದ್ದರು
ಪರಂಪರಾಗತ ಶಾನ ಭೋಗಿಕೆ ವ ತ್ರಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂದಿತು ಆ ಮೃತ್ರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದರು ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಆಟ ತಿಳಿಯ ವಂಥದ್ದಲ್ಲ
ಹಣದ ಲೆಕ್ಕಾಟ ರದ್ದಲ್ಲಿನ ದೋಷವೊಂದರ ಆರೋಪವನ್ನು ಅವರು ಹೊರಬೇಕಾಯಿ
ತಂತೆ ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ಅತಾಂತಿ ಮುಂತಾದ
ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವರು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಓಡಿ
ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ ೧೭೧೫ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಉತ್ತರಭ ರದತ್ತ ಹೊರಟರೆಂದು ಕೇಶವ ವಿರಲರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಜ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಗಯಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಿತ್ತಗಳಿಗೆ ಒಂದೆ ಹಾಕಿದರು

ಅಂಕಿತೋಪಶೇಷ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೆಳಗೆ ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ವಿಜಯವಿರಲ್ ಎಂಬ ಆ ಕಿತವನ್ನು ದಯೆ ಪಾಲಿಸಿದ ರಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಆಪಾರಗೌರವ ಅಡಿಗಳೊಂದಿಜೆ ಪುರಂದರ ಗ ರುವೆ ಕಡೂ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೆರಾಗ್ಯದ ನಿಧಿಯೆ ಎಂದೂ ಗುರ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸುಜ ನಂಬಿದೆ ಎಂದೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಪುರಂದರನ ಪಾದವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿ ಫಲಿಸಿತು ಎನಗೆ ಎಂದು ಸಂತಸದಿಂದ ಹಾಡಿ ಕ ಸಿಗಾಗದವನು ಸ್ವಾರಕೆಬೆರೆಯಾದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮೂಗುತಿಯ ಕಥೆಯೂ ಸೆ ರಿವಂತೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಗವ ನಾರ್ಹ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಮಧ್ವಪತಿಯೇ ವಿಜಯದಾಸರಾಗಿ ಬಂದ ರೆಂದೂ ಅವರು ಭೃಗುವಿನ ಅಂಶವೆಂದೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮನು ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನು ಸಾಕಿದಂತೆ ಸಾಕಿದರು ಉಪದೇಶ ವಿತ್ತರು ಎಂಬ ದಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸರೆ ತಮ್ಮ ದಾಸರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಲೆ ಸಾಗಿ ಎನಗೆ ಸುಮಾರ್ಗವನು ತೋರಿದರು ಎಂಬ ಕೃತಿಯ ಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ಸಂಬುಗೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಮಾರಜನಕನ ಸನಿ ಧಾನದಿ ಸಾರಗಾನವ ಮಾಡುವ ನಾರದರೆ ಈ ರೂಪದಿಂದಲಿ ಚಾರು ದರ್ಶನ ತೋರಿದ ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದರನ ಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಐದುಲಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕ ರಣರಾದರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಗ ರ ಶಿಷ್ಯರ ಮೇಲಣ ಅನನ್ಯ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು ಹೀಗೆ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ವ ಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉದ್ಭವ ರಾದ ದಾಸಪ್ಪ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರೆನಿಸಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾದರು

ಸಾಧನೆ ದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದವರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ತಾವು-ಭಗವಂತ ಹಾಗೂ ತಾವು-ಸುತ್ತಣಲೋಕ ಒಂದರ ಗುರಿ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದರದು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಧನೆ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ ಭಕ್ತಿಭಾವನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯನಿವೇದನೆ, ನೀತಿದೋಧ

ಮತ್ತೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳ ದಾಸವಾಚ್ಯಯದೆ ಪ್ರಥಮಭಟ್ಟದ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣಗಳು ಆದರೆ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿದ್ವಾಂಕಗಳ ಮಂಡನೆ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಪುರಂದರ ದಾ ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಮಾಧುರ್ಯ ಅಲಿತ್ಯಾಂಕಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಷಯ ಚಿಂತನಾಂಶಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಂದಿನ ವೈಶಾಲ್ಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಒಂದಂ ಮರ್ಗತ್ಯಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗ ತೊಡಗುತ್ತದೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜಯದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥ ಗೋಪಾಲದಾಸರಂಥ ವರು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರಂದರೆ ಅದು ಅವರ ಮೈಯಕ್ತಿಕ ಗುಣಾಂಶಗಳ ವಣತಾಗುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಾ ಒಂದಂ ಪರಂಪರೆಯ ಅಭಿನ್ನಗುಣಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಕೂಸಿ ಮಗ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ
ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಮತ್ತೂ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವೂ ಚಿಳಿಯತು ಅವರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಲೋಕ ವಿರಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸದಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿದರು

ನಿನ್ನ ಒಲ ಮೆಯಿಂದ ನಿಖಿಳ ಜನರು ಬಂದಂ

ಮನ್ನಿಸುವರೋ ಮಹರಾಯಂ

ಎನ್ನ ಪುಣ್ಯಗಳಿಂದ ಈ ಪರಿಯಂಟೇನೊ

ನಿನ್ನದೆ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು

ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕ ವುದಕ್ಕಿನ್ನೊ

ತಬ್ಬಿಬ್ಬುಗೊಂಡೆನೊ ಹಿಂದೆ

ನಿಬ್ಬರದಿಂದಲಿ ಸರ್ವರ ಕೊಡುಂಯೊ

ಹೆಬ್ಬವೆನುಕೆಸುವಿ ಹರಿಯ

ಗಂಟೆ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿದೆನೊ

ವ್ಯಂಜನ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾರಸಂಗಳ

ಭುಂಟಿಸುವುದು ಮತ್ತೇನೊ

ಬೀರ್ಣ ಮಲಿನವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದೆ ನರನಿಗೆ

ಊರ್ಣ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂವೇನ

ಮನೆ ಮನೆ ತಿರಿದರು ಕಾಸ ಪಟ್ಟಿದೆ ಸು
ಮನೆ ಬಾಲ್ಯದ ಬಳಲಿದನೊ
ಹಣ ಹೊನ್ನು ದ್ರವ್ಯಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತನಗೆ
ತಾನೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನೋಡೊ ಜೆ ಯಾ

ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಹರಿಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ನಂಬುಗೆ ಅವರು
ಸುಖಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆ ಸಾಧಿಸಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾದವರು

ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಉದ್ವಿಕ್ಕೂ ಅವರ ಮಧ್ಯಮತ ನಿಜ ನಿಜವಾಗಿ
ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರು ನಾನಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದರೂ ಯಾವ ದೇವತೆ
ಯನ್ನು ಹರಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಜಯವಿರಲಿ ಜಾತಿ
ಯಿಲ್ಲದ ಸತ್ಯ ಜಾತರಹಿತ ಮಹದ್ವ್ಯಾತ ವ ತ್ಯ ಜಲಕಾಪ ಶೈಲಗಳನ ನೆಲಪಾವಕ
ಪಾಯು ತರುಣ-ಪುಷ್ಪ ಬಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತ ಆಕಾರದಿಂದ ಶ್ವೇತರದ
ವರೆಗಿನ ಮಹಾವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಹರಿ ದೊಡ್ಡವನೆ ಅಥವಾ ಹರಿ
ದೊಡ್ಡವನೆ ಎಂಬುದು ನರರ ಸಂದೇಹ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಶಾಸನವೊಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ
ಭೇದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪರಮಾರ್ಥ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂದೂ
ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸಿದರೂ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹ ಗ್ಗಿವಷ್ಟೆ! ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ
ಹರಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪಟ್ಟ ಆತನ ಸ್ಥಾನ ಮೇಲಣ ಮೊದಲ ಕಕ್ಷೆ ರುದ್ರನದಂ
ಕೆಳಗಣ ಐದನೆಯ ಕಕ್ಷೆ ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸವ ರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಕಣ್ಣು
ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ರ ದ್ರಗೆ
ಹರಿರೂಪವಿಲ್ಲಾ ಇದೂ ಪುನಿಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನೇಕ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಂಗ
ಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರು ಒಂದೇ ರೂಪವ ಧರಿಸಿ
ಮರುಳ ಗುಪ್ತಾಸುರನ ಕೊಂದರೆ ದೂ
ಮರುಳ ಮಾನವರು ತಿಳಿಯದೆ ನುಡಿದರು
ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರು ಒಂದಾಹರ
ಹರಿಹರರಿ ಪರು ವಿಶವಾದರೆ ಅಂದು
ಹರನು ಮೈವ ರದು ನಿಂದನ್ಯಾತಕೆ
ಧಾರುಣಿಯೊಳಗೆ ಹಿರಗ್ಮಕಶಿಪು ದೈತ್ಯ
ಸುರರ ಓಡಿಸಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿರೆ

ಹರಿಗೆ ಈ ಪ್ರತಾಪ ಉಳ್ಳರೆ ಭಸುವಣ
ಸರಗಂಜಿ ಹರಿಗೆ ಮೊರೆ ಇಡುವನೇನೋ

ಎಂದು ಶಶಿಧರ ಹರಿದಾಸದೊಳೊಕೊಡುವನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶಿವ ರವೆ ಯರಸನ್ನ ವಿಜಯವಿರ ಲನ್ನ ಶಮದಮೆಯಿಂದ ಪೂಜೆಪಧೀರ ನಾದರೆ ಪಾರ್ವತಿ ರಮೆಯರಸನ ಪದಕಮಲ ವೆ ಧುವೆ ಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ನಾಡದೇವತೆ ಗಳ ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ

ನಾಡದೈವಗಳ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿದರೆ
ಕೇಡಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಕೈವಲ್ಯವುಂಟೇ

x x x
ಸಲ್ಲದೊ ಸಲ್ಲದೊ ಸರ್ವರು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ
ಪುಲ್ಲನಾಥನ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಲ್ಲ ದೇವರ ಪೂಜೆ

x x x

ಆದ್ದರಿಂದ—ಕೂಗಲೊ ಮನುಡ ಕೂಗಲೊ
ಸಾಗರತಯವನೆ ಜಗತಿ ದೈವವೆಂದಂ

ಈ ಪರಿ ಕೂಗಲು ಆಪತ್ತು ಪರಿಹಾರ ವಾಗ ತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊಂಡಾಡ ದಿರನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ಬೆ ವತಗಳನು ಎಂದೂ ಗೂರದೇವತೆಗಳನಾರಾಧಿಸಲು ನಿತ್ಯ ನೀರೊಳು ಯಜ್ಞವ ಮಾಡಿದ ತೆರನಂತೆ ಎಂದೂ ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಿದ್ದಿತು ಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎನ್ನುವವರ ಬಳಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ಹಲವು ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕಾದನಾ ವತ್ಸವ ಹರಿ ಕಾದನಾ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ವರ್ಣನೆ ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಎಳೆಯ ಗರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ತಳದಿ ಗೋವು ಗಳನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ಕೊಳಲೊಡುತ್ತ ತನ್ನ ಸರಗು ತೆಗೆದು ಕರುಗಳ ಬೆನೊ ರಿಸಿ ಪುಲ್ಲು ತಿನ್ನೆಂದಂ ಹೇಳಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿಂಗಳ ಕರು ವರ್ಷದ ಕರಂವಂತೆ ಬೆಳೆಯತಂತೆ ಅಜಗಲ್ವಾಂಗ ಇದ್ದ ಕರುಗಳು ಗಜಗಲ್ವಾಂಗ ಆದವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳ ವೇಲಿನ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರತ ವಾಗಿದೆ ಉಕ್ಕುತಿಹ ಪಾಲ್ಗೊಡೆಗಳ ಉರುಳಿಸಿದಾ ಮೊಸರ ಸುರಿದಾ ಪರವಿಯ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾ ಬಾಂಕೃಷ್ಣನ ತುಂಟಾಟ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋರವಾದ ಕುಚೆಗಳ ಪಡಿದಾನೆ ಬಲಿದನೇನು? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ

ವನ್ನು ಮತ್ತು ಚಂಡು ಅಂತ ಕುಚ್ಚೆಗಳ ಒಡಿದಾನೆ ಇಂಥದುಂಟೇನೆ ? ಎಂಬ ವಿಸ್ಮಯ ಹುಟ್ಟಿ ಕಳವಳಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಒಡಿ ತುಂಬ ಅವರಿಗೆ ಕಡಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರಥಮ ದೈವವಾದ ಪಂಥರಿರಾಯನಿಗೆ ಈ ಧರೆಯೊಳು ಭೀವಣಾತೀರ ನಿವಾಸ ಇಹಪರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಆತನ ಚರಣಗಳನ್ನು ಕಂಗಳಬ್ಬರ ತೀರುವಂತೆ ತೋರಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವಾಳುವ ತಂದೆಗೆ ಮಂದದಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬ ಭಾರವಾದನೆ ಎಂದು ಕೋರಗುತ್ತಾರೆ ದೇವದರ್ಶನದ ಅತೀವ ಹುಲ ಕೈಗೂಡಿದ ಗ ದಾಸರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಸಹ ದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ವ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರೂ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು
ಪರಮ ಭಾಗವತರನು ಬಾ ಹೋಗಿ ಕೇಳುವ
ಎನಗೆ ಜನಕನು ನೀನು ನಿನ್ನಗಾವ ಜನಕನೊ
ಜನನಿ ಇಂದಿರೆ ಎನಗೆ ನಿನ್ನಗಾವಳೊ
ವನಜ ಪೀಠನು ಭ್ರಾತ ನಿನ್ನ ಭ್ರಾತನಾರುಂ
ಇವ ಸಮಾನ ಮೂತುಳನು ನಿನ್ನ ಮೂತುಳನಲ್ಲಿ

ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಸೇವಕ ನಾನು ನೀನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆರಂಭದ ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ಧೈನಿರವ್ಯುತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ನಿ ನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿನ ಹರಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ

ನಿನ ದರ್ಶನಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲವೊ
ಪುಣ್ಯವಂತರ ದಿವ್ಯ ಚರಣ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತತನವಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒರುವ ಕಾರಣವಾವುದೊ

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಪೊರೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಕುತವತ್ಸಲನೆಂಬೊ ಬಿಡದು ಬಿಡು ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಪಾವನ ಮೂಡಯ್ಯ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನ ಕೊಲ್ಲೋ” ಎಂದು ದೀನರಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಏನಿದ್ದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಉಣಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೋರಿಕೆ ಇದು

ಹೊನ್ನ ಹಣವ ಕೊಡಿಸಲಿ ಬ್ಯಾಡ
ಮನ್ನಣೆಯ ಮೂಡಿಸಲಿ ಬ್ಯಾಡ
ಎನ ದೆಂಟೊ ಮಾತು ಎಂದಿಗನ್ನ ಅನಸಬ್ಯಾಡ
ನಿನ್ನ ಪನೊ ನಿನ್ನ ಪನೊ ನಿನ್ನ ಪನೆಯೊ ದು

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಿ ಸಿ ಪ್ರೀತಿಬಡಿಸೊ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೆಳೆದು ನಿತ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ತೋರೊ
ಚನ್ನ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ ಸಂ
ಪನ್ನ ಎನ್ನ ಸುಖದಲ್ಲೆಡೊ

ಮಧ್ಯಮತನಿಜೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಅಪಾರನಿಜೆ ಈ ಮತದ
ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದಿತು ಮಾನವನಿಗೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಸಲಹೆ ಇದು
ಶ್ರುತಿಗೆ ಅಪ್ರವಣ್ಯ ಬಾರದಂತೆ ಮಧ್ಯ
ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವ ಗದಂತೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಸೆ ಜಗರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀ
ಪತಿಯ ಸೇವಿಸಿ ಸುಗತಿ ಪಡೆಯೊ - ಪ್ರಾಣಿ

ಮಧ್ಯಮತವೇ ಮತವು ಎ ದು ಭಾವಿಸುವ ವಿಜಯದಾಸರು ಮಧ್ಯಮತವ
ಪೊಂದದವನ ಭಕುತಿ ಯಾತಕೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುತ್ತಾರೆ ✓ ಮಧ್ಯರಾಯರ ಕರುಣ
ಪಡೆಯದವ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಇದ್ದರೇನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನು ಎಂಬುದು ಅವರ ಮತ
ಪರವಾದ ನಿಲುವು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಎನ್ನ ಹೃತ್ಯುಮದಚಂದ್ರ ಅದ್ವೈತ
ಮತಾರಣ್ಯದಹನ ಗುಣಸಾಂದ್ರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನನ್ನು ಮಧ್ಯ
ಮಾನಿ ಕರುಣ ಕವಚವನು ತೊಡಿಸೊ ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯ ಪೈಫವನನ್ನು
ವಿವರಿಸುವ ಈ ಸುಳಾದಿ ಗಮನಾರ್ಹ

ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಐಕ್ಯ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಭೆ ದ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಮಾತೃ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಸ್ತ್ರೀ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಪುರುಷ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಕೂಟ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ರಮಣ ನಿನಗಲ್ಲದೀ ಲೀಲೆ
ಬಿನಂಗು ದೈವರಿಗುಂಟೆ ಅನಯ ವಿಜಯವಿರ ಲ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಆಳು ನಿನಗೆ ನೀನೆ ದೊರೆಯೊ

ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಆತ ಹೇಗೆ ದೇವದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ
ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ನಡೆಸುವನೆಂಬ ದನು ಬೊಮ್ಮನೊಳಗೆ ಬೊಮ್ಮ ಶಿವನೊಳಗೆ ಶಿವ
ರೂಪ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸ್ವಮತ ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಪರಮತ ಖಂಡನೆ ನಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ
ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಕವನ ಮಿಥ್ಯಾ
ಮತವೆಂದವನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಕಾಣೊ ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಾದ
ಕಾಗಿನ ತೀರದ ಮಳೆಗೆ ದೆ ನಿವಾಸ ಶ್ರೀಗುರು ಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಅದ್ವೈತಮತ

ತಮನಿಧಿ ನಿಶಿತ ರಾರ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯನ ಗರುವಿಕೆ ಪರಿಹಾರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪರಿ ಕೂಡ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅದ್ವೈತಮತ ಕೋಲಾಹಲ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ
ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಯನು ಕುರಿತು ವಿಜಯದಾಸರು ಸೂಚ್ಯ
ವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಾನು ನೀನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಗಾದರೂ ನರ
ಅನಂತ ಜನುಮದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನಾಗಿ
ಶ್ವಾನಸೂಕರ ದುರ್ಯೋನಿಯಲಿ ಪುಟ್ಟಿ
ಮಾನವಾರ್ಥಮನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಕಡೆಗೆ
ನಾನಾ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಹೀನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ
ತಾನಿಳಿವ ನಿತ್ಯ ನರಕದಲ್ಲಿ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆನೆಯಾಗಿ ಅನಂದಿನ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ವೀರವೈಷ್ಣವರ
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಲೇಸೆಂಬುದು ಅಪರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಟೀಕೆ ಗೇಲಿಯಾಗಿ ತುಂಬ ರೂಕ್ಷವಾಗು
ತ್ತದೆ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ನಿನ ಮತವು ದೊಡ್ಡದು ಎಂದು
ಬಾಯಿ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಬಲು ಬಹು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ
ಕುಯಂಕಿಯ ಮಂಡಿಸಿ ಕುಚ್ಚಿತವಚನದಿಂದ
ಪ್ರೀಯರಸಗೆ ದೋಷಗಳ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು
ನ್ಯಾಯವಾಗಾದು ಕೂಗೊ ದಂರ ಆ ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿ
ತಾಯಿ ಮಕಳು ಸೊಸೆ ಒಂದೆಯಾದರೆ ವೆ ದುವೆ
ಬೀಯಾ ಬಿಟ್ಟದ ಗೋತ್ರ ಭೇದ ವ್ಯಾಕೋ
ನಾಯಿ ವ ತ್ವಮಾತಂಗ ಒಂದೆಯಾಗುವುದೇನೊ

× × ×

ಲಿಂಗಾ ನೀನಾದರೆ ಲಿಂಗದ ನಿಜರಾಣಿ
ಶೃಂಗಾರ ಗಿರಿಸುತ ನಿನ್ನಗೇನಾದಳೊ

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಇಲ್ಲವೇ ಮತೀಯ ಸ್ತರದ
ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದಿ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ ದುಃಖದ ಬೇವಕ್ಕೆ ಭೇದ
ವಿಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕುಮುತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿಜಯವಿರಲನ ದಾಸಾಂಗ
ವಾಗಲು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಮೊದ್ಲ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಅನಂದತಿ ಥಾರ್ದಿ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮನಸ್ಸು ಮನವವ ಮನಸ್ಸು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ತವರು ಅಹಂಕಾರದ ಗೂಡು
ಚಾಂಚಲ್ಯದ ನಿಲಯ ಮನೋಸ್ಥೈರ್ಯ ಬಲು ಕಠಿಣ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಂತ್ರ
ಮನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಹರಿವ ನದಿಗಳನ್ನು ತಿರುಹಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಮದದಾನೆಯನ್ನು
ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಸುರಿವ ಬಿರುವ ಳೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ
ಸಮುದ್ರದ ಅಬ್ಬರವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ಹರಿದೋಡುವ ದುರೂಳ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮನಸ್ಸಿನ
ವ್ಯಾಪಾರ ನೋಡಲು ಬಲು ಕಠಿಣ ಅವರು ಪ ನವಂಬ ತರಗಲಿ ದುರ್ವಾಸನೆ ಎಂಬ
ಅನಿರಾ ಬೀಸಲು ಹಾರಿ ಪೋಗುತ್ತಿದಕೊ ಎ-ಗೆ ತಿಡಿವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣೆ ಕಾಣೋ
ಎಂದು ಕೋರಗುತ್ತ ಆ ತರಗಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಕಳ
ಯಿಂದ ಕೀಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತಶುಚಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದ ವಿಜಯ
ದಾಸರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನಿರಹಂಕಾರದ ನಿಯಮವಾಗಬೇ ಕೆಂಬ ಆಶಯ

ಅಹಂಕಾರವೆಂಬೊ ಪಾಪಿಯ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದರೆ
ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲದೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖವಿಲ್ಲ
ಕಡಿಯಲು ಕೊನಿಯಿಂದ ಬುಡನಾತವಿಲ್ಲ
ಬುಡ ಕೊಯ್ದರೆ ಕೊನೆ ಒಡನೆ ಒಗಗುವುದು
ದೃಢವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಕಡಿದರೆ ಬಿಂಕದ
ಬಿಡಿಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ ದೂರಾಗುವುವು

ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಅಹಂಕಾರ
ನಿರಸನವೇ ಭಕ್ತಿಯ ತಳಹದಿ ಹರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪರಣಾಗುವುದರಲ್ಲೇ ಧ್ಯಾನತೆಯನ್ನು
ಕಾಣುವ ದಾಸಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ನಾನು
ನಾನೆಂದದಿಂದ ಹೀನವೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನರಕ ನೀ ನಡಿಸಲು ನುಡಿದೆ ನಿ ನಡೆಸಲು
ನಡೆದೆ ನಾನೆಲ್ಲ ನನ್ನದಲ್ಲ ನಾನಾ ಕ್ರಿಯ ಕರ್ಮಗಳೂ ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ
ನಾನೆಂಬುದ ಬಡದೆ ಕೆಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ಮಾಡು ಸರ್ವೇಶ ಎನ್ನ
ಸಾತಂತ್ರ್ಯ ಲವ ಮೂತ್ರ ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನಂಬುಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅಹಂಕಾರಿಯು ಕುರಿತು ಅವರು ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ನಾನೆ ಪೋಗ ತಲಿಪ್ಪೆ ನಾನೆ ಬರುತಲಿಪ್ಪೆ
ನಾನೆ ಕೊಡ ತಲಿಪ್ಪೆ ನಾನೆ ಕೊಳ್ಳತಲಿಪ್ಪೆ
ನಾನೆ ಭುಂಜಿಸುತಿಪ್ಪೆ ನಾನೆ ಬಲವಂತನಿಪ್ಪೆ

ನಾನೆ ಭನವಂತನಿಬ್ಬೆ ನಾನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿಬ್ಬೆ
ನಾನೆ ನಾನೆ ಎಂದು ಬೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನು
ನಾನಾ ಯಾತನೆಗಳ ಬಡುವನು ಅನುದಿನ
ದೀನ ಮಂದಾರ ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
ನೀನೆ ಮಾಳ್ವವನೆಂಬ ಭಕ್ತರ ಕೈಬಿಡೆ

ಭಕ್ತನಿಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿ ಪತಿ ತನ್ನ ಪಾವನ ಮಾಡುವ ರಂಗಾ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ
ಗತಿಯೇ ನೀನೆ ಗತಿ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು ಶ್ರೀ
ಹರಿಗಲ್ಲದವನು ನಿಲ್ಲದೆ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸ್ಥೂಲವನೆ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಎನ್ನುವುದನು ಕಷ್ಟ ಕಮಲ
ತೋರಿಸಿ ಹಸು ನೀರುಳ್ಳ ತುಳಸಿ ಮುಂತಾದ ಹೋಲಿಕೆಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನ್ನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ
ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ
ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿ
ನಿನ್ನ ಒಲಿವೆ ಯಿಲ್ಲದ ಕ್ರೀಯ
ವನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಲೇನು
ಕುನಿ ಯ ಮರಿಗೆ ರನ ದ ಉಡಿಗೆ
ಯನು ತೊಡಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣೆರೊ

ಎಂದು ಹರಿಯ ಶ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ವಿಫಲವೆಂದು
ಸಾರ ತ್ತಾರೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಚಿ ತೆ ವಿರಲನ ಚಿಂತೆಯಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ
ಆಸೆ ವಿರಲನ ಆಸೆಯಾಗಬೇಕು ಹರಿಯನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಮಾಡ ವ ಶ್ರವ ವನ್ನ
ಧ್ಯಾನವನು ಮಾಡು ಬಿಂಬ ಮೂರುತಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ
ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ ಆದರೆ
ಆಡಂಬರದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಹಾರಿಹಾರಿ ಪಾರಲಾರಿ ಟಿ ರಿ ಕೂಗಿ
ಕರೆಯ ಲಾರೆ ಮೋರೆ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾರಿಸಾರಿಗಿನಲಾರೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ
ಭಕ್ತಿಯ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸ ತ್ತಾರೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ
ಮೂರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಾರಾಯಣ ಮಂದಿರ ವನು ಸೇರುವುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಗುರಿ

ಸಂಸಾರ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಹರಿಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದು
ದಾಸರೆಲ್ಲರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿದ ಇನ್ನು ಎಲೊ ಹರಿಯ
ಲೋಕದೊಳನುಗಾಲ ತಿರಿದು ತಿಂಬುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಂದು ವ್ಯಥೆಪಡುವ ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಒಲ್ಲೆನ್ನೋ ಸಾಕು ಈ ನರಜನ್ಮವು ಎಂದೂ ಜನಿಸಲಾರನು ಜಗದೊಳಗೆ

ಹರಿಯೇ ಕನಸಿನೊಳು ನಿನೆಯ ಕಂಪನವಾಗುತ್ತಿದೆ ವಂಸಕಿ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
 ಆದರೂ ನರಒನ್ನ ಬರುವುದೇ ಕಹಿ ಅದ ದರಿಂದ ಹಾಳು ಹರಟೆಗೆ ಹೋಗಿದೆ
 ಕಂಡ ಕೂಳಿನಿಂದ ಒಡಲು ಹೊರೆಯದೆ ಕಾಲ ವ್ಯರ್ಥ ಕಳೆಯದೆ ಗೋವಿಪುರ ಸೇವೆ
 ಮಾಡಿ ಒಡುಕಬಿ ಕೆಂಬುದು ಅವರ ಉಪದೇಶ ಲೌಕಿಕ ಸಂಸಾರ ಒಂದು ಬೃಹತ್
 ಸಾಗರ ಅದೊಂದು ಒಂಧನ ಅದೊಂದು ಅಂಧಕೂಪ ಮುಂತಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು
 ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಈಸಲಾರೆನು ನಾನು ಈ
 ಸಂಸಾರದೊಳು ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಸಂಸಾರ ಸಿಕ್ಕಿನೊಳಗೆ ನಾನು ಸಿಕ್ಕು ಬಿಡಿವರಿಲ್ಲ
 ಬಂದನೊ ಭವರೋಗ ಬಂಧನದೊಳಗೆ ನೊಂದೆನೊ ಸಂಸಾರ ಸಿಂಧುವಿನೊಳಗೆ
 ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಅಂಧ ಕೂಪದಲಿ ಬಿದ್ದವನ ನೋಡಿ ನಿನಗೆ
 ಚಿಕ್ಕಂದವಾಗಿದೆಯೊ ಎಂದು ಹರಿಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆತನ ಕೃಪೆ
 ದೊರೆಯದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬೋನಿನೊಳು ಕುರಿಯಿ ರಲು ಪುರಿಪೊ ಗಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಹೀನ
 ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ
 ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಕೆಲ್ಲುಗಾಗದ ಸಂಸಾರವೆ ಅನಿತ್ಯ ವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ
 ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸುಖವು ದುಃಖ ಪರ್ವತದಷ್ಟು ಬದ ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ ಬಹು
 ಮುಖ್ಯವ ದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯಾದಿಗಳಿಗೆರಗದಂತೆ ಒಳಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಅವರೂ
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಲೋಕ ಮಾನವನನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆ

ಗಳಿಸಿ ಧನ ತರುವಾಗ ಸ ತ್ತ ನೆರದಿಹರಲ್ಲ
 ಭಳಿರೆ ಇವ ವ ಹಾತ್ಯನೆಂದು
 ಘಳಿಗೆ ತೊಲಗಲು ಧನವು ಕರಗಿ ತಿಂದು ಪೋಗಿ
 ಹಳಿದು ಹಲ್ಲಿರೆದು ಅಣಕಿಪರೊ - ಪ್ರಾಣಿ

ಆದ್ದರಿಂದ ನೀರ ಬೊಬ್ಬಳಯಂತೆ ನಿಜವಲ್ಲ ದೇಹ ಈ ಶರೀರದ ಭ್ರಾಂತ ಇನ್ನಾಕಿ
 ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮಾನವ ಜ್ವಲಕಿ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಸಂಪತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ
 ಶಾಶ್ವತ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸ್ಮರದವಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಶ್ವತ
 ವಲ್ಲದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಿತವೆಂದು ಕೊಡಲು ಎಳ್ಳಿಷ್ಟಾದರೂ
 ಮೇರುಪರ್ವತ ಮೀರುವುದು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನೆನಪಿಗೆ ತರುವ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ
 ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ

ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ವನಿಗೆ ಊರು ತುಂಬಿದರೇನು
 ಅಪಹಾಸಗೊಳಿಸುವ ಗೆಳೆಯವಾದರೆ ಏನು
 ಕುಸಿತವ ಬಿಡದವನು ಕುಲಜನಾದರೇನು

ಕಪಟವ ಬಿಡೆದವನ ಕೂಡ ಉಂಡರೇನು
 ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರೇನು
 ತಪ್ಪುಗಳೆಡೆಯ ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ಎರ ಒರೆ ಯಾ

ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಪರರ ಗೌರವ ಕಷ್ಟ ಸುಳ್ಳನಿಗೆ ಮಿತಭಾಷೆ, ಕೊಲೆಗಾರನಿಗೆ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ
 ಕೃಪಣನಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮ ತಪ್ಪಿಗೆ ಇಹದ ವ್ಯಾಕುಲ ಕಾಮೂತರನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ
 ಗೊತ್ತಿರುವುದಿದ್ದಿವೆಂದು ಶುಂಕರಿಗೆ ಉಂಟೆ ವೈಕುಂಠ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ

ಭೋಜನವೆನ್ನುವುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಆತ್ಮಯಜ್ಞ
 ಮುಖ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಾರಾಯಣಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಊಟ
 ಮಾಡಬೇಕು ಒಂದೊಂದು ತುತ್ತು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಕ್ಲಿಷ್ಟ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ
 ಇತ್ತರಾದಡೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಗವಂತ ತೃಪ್ತನಾಗಿಹನು ಎನು ವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಜಯ
 ದಾಸರ ಮತನಿದ್ದೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ ಹೊಪ್ಪೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾ ಕೆಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವ
 ಮಾತೊಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಪೊಟ್ಟಿಗೆನೊಸುಗೆ ಭ್ರಷ್ಟರ ಸ್ತುತಿಸಿ ನೀ
 ಕೆಟ್ಟು ಪೋಗುವ ಯಾತಕೊ ಎಂದು ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸುತ್ತಾರೆ ಹೆಣ್ಣು
 ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣು ನಿನ್ನಾ ಧೀನ ವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಜೀವವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಜೀವಾ
 ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಎಂದು ಕನಿಕರದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಯಮ ಸಾಧಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ
 ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ ಭಾವ ದತ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಇದ್ದೇನು ಫಲವಯ್ಯಾ
 ವಶವೂಡಿ ಮನಸು ನಿಲ್ಲಿಸದನ ಕೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅರಿವಿಡ್ಡುರ್ಗ
 ಮತ್ತಿತರ ಭಾವಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ನೆಲೆಮಾಡಲೇಬಿಡುವ ವಿಜಯದಾಸರ
 ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನಿನ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕಾಮವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಬಿಡೆನೆಯೊ ಲೋಭವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಮೋಹವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ನೆನಸುವಲ್ಲಿ ಮದವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷರ ಕೂಡ ಕ್ರೋಧವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವವರ ಸಂಗವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ವನೇದೆಂಬೊ ಕೀರುತಿ ಒಂದಿರಲಿ
 ನಿನ ಕೂಡಾಡುವ ಆಟವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಹಿತವಾದ ವಂಚನೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಮೂರುತಿ ವಿಜಯ ಎರ ಲ ಸಂಪನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನ

ಎರ ಲನ ನಾಮಸ್ತುರಣೆಯೇ ಎಷ್ಟೊ ಸಾಧನ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರು
 ಮಾನವನಿಗೆ ಮಂದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದೆಂದು ಮರುಗದೆ ಮುಂದಿನ ಗತಿ ನೋಡಲೂ

ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯನ್ನೂ ಮರೆಯುವುದೇ ಮಹಾಪಾಪ ಹರಿಸ್ವರಣೆಯೇ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪುಣ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಹಾನವ ಪರಿಶುದ್ಧ ಬೇವನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ವೈಕುಂಠವೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದೆ ಲೌಕಿಕ ತೊರೆದರೆ ಇಷ್ಟೇವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದರ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳಿಗೆ ಆಸೆಪಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಕೊನೆ ಎಂಬುದೇ ಇರದು :

ಸಪ್ಪಡಿ ಪೆಂಲುವಾಗ ಉಕ್ಕಿನ ಯೋಚನೆ
ಉಪ್ಪು ದೊರೆತಾಗ ಸೊಕ್ಕಿನ ಯೋಚನೆ
ಸೊಕ್ಕು ದೊರೆಕಿದಾಗ ತ ಪ್ಪದ ಯೋಚನೆ
ತುಪ್ಪು ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕುಪ್ಪೆಯ ಯೋಚನೆ
ಈ ಪ್ಪ ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಯೋಚನೆ
ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಸಪ್ಪದ್ದೀಪದ ಚಿಂತೆ

ಹೀಗೆ ಆಸೆ ಕೊನೆಯ ಕೊಂಡಿ ಇರದೆ ಸರಪಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ !

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತ ದಾಸರ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಲುವನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ ಆಕೆ ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ಗೃಹ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಬಾರದು ವಸನವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು ಕದದ ಮುಂದೆ ಕೆಳತು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ವಿಧವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆರೇನು ಮಾಡುವರು ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಹೇಳ್ವೆನ ಹರಟೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಎಂದೂ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಡಂಗುರ ಹೊಯಿಸಿದ ಯಮನು ಪಾತಿ ಹೆಂಗಳಿಯರ ತಂದು ಭಂಗವಡಿಸಿರಂದು ಎಂದು ಮತ್ತೆ ನೆಚ್ಚಬೇಡಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯ ಕಟ್ಟುವ ಹಾವಿನ ಸಂಗವನ್ನಿ ಎಂದೂ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವೊ ಪರರ ಹೆಂಡರ ಸಂಗ ಹಾಗೂ ಪರನಾರೇರ ಮೋಹಿಸಿ ಪಾರಗಂಡವರುಂಟಿ ಎಂದು ವಿಷಯದಾಸರಂ ಚಪಲ ಪುರುಷರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ದಾಸ್ಯಭಾವ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ತನ ನು ಹರಿದಾಸನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನನ್ನು ತನ್ನ ದಾಸನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸ ವುದು ಮುಖ್ಯ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿಷಯದಾಸರ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಹರಿದಾಸನಾದರೆ ಹ್ಯಾಗರಲಿಬೇಕು
ನರಲೋಕದ ಚಿಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು
ಇಂದೂ ನಾಳೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಬಿಡಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು

ಬಂದದೊಬ್ಬ ಬರಲಿ ಈಗಲೇ ಎನಬೇಕು
ಅಂದವರಂ ಎನಗೆ ಬಂಧ ಗಳು ಎನಬೇಕು
ಸಾ ನವನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳಲಿಬೇಕು
ದಾಸಕ್ಕೆ ಸಮ್ಯಾಗನಾಗಬೇಕು
ಮಾನಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಹರಿತಾನೆ ಎನಬೇಕು
ಏನಾದರಾಗಲಿ ಸುಖ ಒಡಲಿಬೇಕು

× × ×
ಹರಿಯಲ್ಲದನ್ಯ ದೈವವಿಲ್ಲನಬೇಕು
ಮರುತನೆ ಜಗತಿ ಗೊರುವೆನಲಿಬೇಕು
ಪುರಂದರದಾಸರೆ ದಾಸರೆಂದನಬೇಕು
ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲಿಬೇಕು

ಹಾಂಭಿತ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡದೆ ಜನರ ಕುಹಕದ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ವಾಸಂ
ದೇವನ ಪಾದಸಿ ವೆ ಗೆ ಜೀವ ಜೀವನ ಮುಡುಪಾಗಿರಬೇಕು ಕ್ಷಣ ಒಂದು ಬದುಕಿ
ದರೂ ನಿನ್ನ ದಾಸನೆನಿಸಿ ತನುವ ಧರಿಸುವನು ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
ಏಕೆಂದರೆ ದಾಸನಾಗುವುದು ಅತಿ ಪ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯ ಬಾಳಿನ ಏಳು ಬೀಳುಗಳೆಲ್ಲ
ದೈವದಾಟವೇ ಮಾನವ ದೈವದ ಶ್ರೀಗೊಂಬೆ ಮಾತ್ರ ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಯಾವುದ
ರಿಂದಲೂ ಕಂಡುವುದಿಲ್ಲ ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುವುಗಳೂ ದೈವೇಚ್ಛೆಯಂತೆ ರೂಪ
ಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಮಾನಾಭಿಮಾನ ಸಹ ಹರಿಗೇ ಅರ್ಪಿತ

ಆಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನಿನ್ನ ರೂಪ
ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಸಂತಾಪವನು ಬಿಡಿಸಿ
ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸದೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಜಯ ವಿರ ಲ
ಅಂತಿಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆ ಒಂದನೀಯೊ

ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೊಡುವವನು ನೀನು ಕೊಂಬುವನು ನಾನು
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಲು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸನ ದೈರಾಗುತ್ತಾರೆ
ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಸಾಧನ ಸಹ ಇಲ್ಲ !

ಗಂಧ ಪರಿವಂಳ ಪಚ್ಚಿಪೆನೆಂಬೆನೆ
ಗಂಧವಾಗಿ ನಿನ್ನಂಗ ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿದೆ
ತಂದೂ ತುಲಸಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಪೆನೆನೆ
ಕುಂದ ಪಿಂಧಾರ ಮೂಲೆ ಸದಾ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಲಿ
ಒಂದೊಂದು ಪರಿ ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡುವೆನೆನೆ

ಇಂದು ಕೋಟಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವು
ಒಂದೆ ದೈವವೆ ಈಶ ವಿಜಯವಿರಲರೇಯ
ಮಂದಮತಿ ಎನಗೊಂದು ಸಾಧನವಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಹರಿ ಒಲಿಯುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ? ದಾಸಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಸವನಕ್ಕೆ ಗಾನ
ಯಾಗಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಜಪಕ್ಕೆ ವ್ರತಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹರಿಯು
ದೃಢಭಕ್ತಿ ಮಾತುರವಿದ್ದರೆ ತಾನಾಗಿ ಕರೆಯದೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀಗ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಬನು ಇಂಥ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕಮಲನಾಭನವೆ ಲಿರ್ತಿ ಉಂಡುಟ್ಟು
ದೊಡ್ಡ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉಸಿರು ಈ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ
ನಡೆ ನುಡಿ ನೋಟ ಮಾತು ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯದೆಂಬ ಉನ್ನತ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ
ಮನೆವಣಿದಿರುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಸಾನುದಾಸ
ರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸೌಜನ್ಯ ಅವರದ್ದು

ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ಮಸನವೇ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಉಂಡ ಎಂಜಲು ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರ ಪಾದೋದಕವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಇಟ್ಟಾಭರಣವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಚರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಭೂಮಿ
ಪುಣ್ಯನಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಎನಗಾಗಲಿ ದೇವ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಕೊಡೊದೋಪರಾಶಿಯಳದು
ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಹೀಗೆ

ಎಂದಿಗಾದರು ನಿನ್ನ ಪೊಂದಿದ ಭಕುತರ
ಮಂದಿಸುವರ ಬಾಯ ತೊಂಬಲನು ನಿತ್ಯ
ತಂದು ಕಾಲವ ಕಳೆವ ಕಂದ ಕಂದನೊ ನಾನು

ಗ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ವೇಷ ಧರಿಸುವ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಗಳುವ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿಂದಿಸುವ
ಕಪಟದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಟಕಿಯಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರು
ಬೂದಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಕೆಂಡದಂತಿವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದ
ಎಲ್ಲ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಸಾಫಲ್ಯ ಗಳಿಸಿದಾಗ ಹರಿಕರಣವೆಂಬಂಥ ಶೈಲೋದಕಿತು ಗುರು ಕರಣವೆಂಬಂಥ
ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತೆಂದು ಎಂದು ಪರವಶರಾಗಿ
ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ತತ್ತ್ವವಾಚೆ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಒಂದು ಲೀಲೆ ಎಂಬುದು ಮಧ್ವಮತಾನು
ಯಾಯಿಗಳ ನಂಬುಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ನೀಲಮೋಘತ್ಯಾಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಲರೇಯ
ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಯಂತೆ ಬೊಮ್ಮಾಂಡ ಪುಟ್ಟಿಸುವ

ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು ಕಾಲಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲಿ ಜೀವರ
ಸಾಧನೆಯು ಕಾಲದ ಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಾಧನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಲ
ಮಾನದಂತೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಬೇ ಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯ
ರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಮಹಾಯುಗಗಳು ಕಳೆದಿರುತ್ತವೆ ಒಂದು ಮಹಾ
ಯುಗವೆಂದರೆ ಹಸೆ ರಡು ಸಾವಿರ ದೇವತಾಮಾನ ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ನಲವತ್ತೂರು
ಲಕ್ಷದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೊದಲ ಐವತ್ತು
ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಪರಾರ್ಧವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ದ್ವಿತೀಯ
ಪರಾರ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಈಗ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ
ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾಲದ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ
ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ಕಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಕ್ತ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಸಾರವನ್ನು ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೀನು ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಡೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲ
ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣೋತ್ಥಯ ನಿತ್ಯತ್ವಪ್ಪ ವಿಮಲ
ಅನಂದ ಗುಣವನಧಿ ಅಂಚಿತ್ಯ ಘನಶಕ್ತ
ಶ್ರೀನಾರಿ ನಿನಗೆ ನಿತ್ಯ ಅವಿಯೋಗಿ
ನಾನಾ ವರ್ಣದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಗರಿ
ಭಾನುಕೋಟಿ ತೇಜಾ ಸುತತ ಯೋಗ ನಿದ್ರಾ
ದಾನವರ ಎದೆದಲ್ಲಣಿಸೆಂಬೊ ಬಿರಿದು
ಮೈನತೇಯ ದೇವಾ ಮಾಹನನಾಗಿಹನೊ
ವರ್ಣಿತ ಘನೆಯುಳ್ಳ ಭುಜಗನು ಹಾಸಿಗೆಯೊ
ಅನಂತ ಮೂರ್ತರು ಮಾಲಗ ಮಾಡುವರು
ದೀನ ಉದ್ಧಾರ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
ನೀ ನಿರ್ದೋಷನೊ ನಾ ನುಡಿವದೇನು

ಹರಿಯು ಜೀವರ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಜೀವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ನೀನೆ ವಾಸವಾಗಿ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾ ರು ತಿಳಿಸಿರುವರಲ್ಲದೆ ನೀನೆ ಕಾರಣ ಸರ್ವ ಜಗತ್ತಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೀವರಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಹರಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಗಾರನಾಗಿರ ವುದಿಲ್ಲ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಅಖಿಲಾಂಡಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವರಂತರಂಗದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ ನೀರಿ ನ್ನಲ್ಲಿನ ಕಮಲದಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನೊಳು ನೀನೆ ಎನ್ನೊಳು ನಿ ನೆ ಅನ್ಯರೊಳು ನೀನೆ
ಅನ್ನೊನ್ನನು ನೀನೆ ಚಿನ್ಮಯನು ನೀನೆ
ತನ್ನಯನು ನೀನೆ ಘನಮಹಿಮನೆ ವಿಜಯವಿರ ಲನೆ
ಅಣಾರೇಣು ನೀನೆ ಪರವಾಣು ನೀನೆ

ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರ ವ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಕ ಹರಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ದೇವ ದೇವತೆಗಳೂ ಗ್ರಹಗಳೂ ಹರಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಆತನ ಗಣಿಗಳನ್ನು ಶರಣಾಗತ ಪಪ್ರಪಂಜರ ಜರಾವ ರಣ ವಿರಹಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ

ಜನನ ಮರಣ ವಿದ್ವಾರಾಗಲು ಪ್ರಯತಿ ಸರ್ವೇಕಾದುದು ಮಾನವರ ಕರ್ತವ್ಯ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ವನು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೂರಾರು ಕೋಟಿ ವಂದಿಗೆ ಉಣಿಸುವಗೊಂದು
ಚೂರು ತುಂಡಲ ಹಾಕಿ ಇದ್ದಂತವೊ
ಈರೀತಿ ಎನ್ನಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು
x x x
ಹರಿ ಕೊಡಲು ಉಂಟು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ
ಹರಿಯ ಪರಮ ಮುಖ್ಯ ಹರಿವ್ಯಾಪಾರದ
ವಿರಹತಿ ತ್ಯಜಿ ಒಂದು ಚಲಿಸಲಾವದೆ

ಕರ್ಮಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಅಧರಂಜ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವವರಿಗೂ ಜನ್ಮಚಕ್ರ ಮುಂತಾ ದುದನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಛಾಣಾಕೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ದುಃಖಪನೇ ಮತ್ತು ಯೋನಿಯೋನಿಯಳಿ ಪೊಗಸಿ ಬಳಲಿವುದುಚಿತವೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಕ್ತಚೇವರೂ ಹರಿಯ ಅಧೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವರು ಏಕಸ್ವರೂಪವನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಚೇವರನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಾನು ರೆಂದು ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ "ಅಗಡೆ" ಚೇವರ ತ್ರಿವರ್ಗವನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಸತ್ಯಮ್ ಮತ್ತು ದುಷ್ಕರ್ಮ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವರ್ಣಚರಣೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರೇರಣೆರಾದರೆ ದುಷ್ಕರ್ಮಚರಣೆಗೆ ದೈತ್ಯರು ಪ್ರೇರಣೆರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಯೇ ದೇವತೆಗಳ ಕಕ್ಷೆ ತಾರಕವ್ಯುಗ ಲತಾರಕವ್ಯುಗಳಿದ್ದಂತೆ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ತಾರಕವ್ಯುಗುಂಟು ದೈತ್ಯರು ಸಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಪಪವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಕುಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಸತ್ಯಮ್ ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಲ್ಲರು ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪಪಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ದೇವ ದೇವತೆ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ವುದರಿಂದ ಚೇವರ ಪಾಲು ಅತ್ಯಲ್ಪ

ಸೇರು ಸತ್ಯರ ತಂದು ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ ಜನಕೆ
ತಾರತವ್ಯದಿಂದ ಹಂಚಿದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಪರವರ ಎನ್ನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡು
ಆರ ಭಾಗಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿ
ಭಾರ ಎನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಷ್ಟು

ಎಂದು ದಾಸರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಚೇವರು ಗಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಹೀಗೆ ವಿತರಣೆಯಾಗುವುದು ದೇಹದಲ್ಲಿನ ದೈತ್ಯರು ಪುಣ್ಯವು ಒಪಹರಿಸುವ ತಕ್ಷಿಯನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ದೈತ್ಯರ ಪಾಪ ಪುರವನನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೂರು ಪುರಿಯಾಗಿದ್ದು ಪಾಶದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾಪ ಪುರ ಪವ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಣಾರ್ಥವ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಣವಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಆಸನವಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆರಗಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಪಲ್ಲು ಕೂಡಿಸಿದರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಧ್ಯಾನವೇ ವಂತಿಯ ಸಾಧನ ಧ್ಯಾನದೊಳಗೆ ಸ್ಥಾನ ಮೌನ ದಾನಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನ

ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗ ತಾನೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹರಿಪಾಪ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿನಾಮವ ತೊರೆದು ಕರ್ಮ ಮಾಡಲು ದೋಷ ಕರಗದು

ಕರಗದು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ಪೈ ಗದು ಹರಗಾವ ದಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟು ಕವಿ F ವ ತೋರಿದರೆ
ಪಾಪಲೇಶವಿಲ್ಲ ಭುವಕ್ಕು ಎನ್ನುವುದು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಂದೇಶ

ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ಥಿರವೆನು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಹರಿ
ಯೊಲುವ ಗೆ ಸ್ತುತಿ ಸಾಧನ ಅದು ಕಳೆವದಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಡುವುದಲ್ಲ ಎಲೆಗೆ
ತರುವುದಲ್ಲ ಭಯಕ್ಕೆ ಹೊಳುವುದಲ್ಲ ಎಳಲಿಕೆಯಾಗಿ ಸಾಕೆಂಬೊದಲ್ಲ ಅದು
ಹಲವು ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕಲಿತವಾಗಿಪ್ಪದು ಹರಿಯ ಶಕ್ತಿಯು ಅರಿ
ಯಲು ಶ್ರವಣವೆ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರವಣವಿಲ್ಲದೆ ತನಕ ಆದಂ
ದೊರಕದು

ವಿಜಯದಾಸರು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು
ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಪ್ರೇರೋಪಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜ್ಯ
ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಅವರು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಈ ವಿಷಯ ದಲ್ಲ ಪಾಂಡಿರಾತ್ರಾಗಮ
ಅವರಿಗೆ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಆನಂದತೀರ್ಥರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ತತ್ತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ
ಪ್ರಮುಖವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳೆಲ್ಲೊಂದು ಜೀವ ಜೀವರ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆ ಆನಂದಗಳಲ್ಲಿ
ತಾರತಮ್ಯವನು ಈ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ (ಪ್ರಮಾಣುಪೋತ್ತಮರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ
ವರೆಗೆ ಮೂದತ್ತವಾದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿರ ವ ಚಿ ತ ರ ಗುಣತಾರತಮ್ಯವನು ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಹರಿಗೆ ಸಿರಿದೇವಿ ಆನಂತ ಗುಣಕ್ಕೆ ನೀಚಳು ಎಂಬ ದಿ ಘೋಷಣಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಸವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈಶ-ಜೀವ ಜಡ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪಂಚ ಭೇದಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು
ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಈ ಭೇದವನ್ನರಿಯದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂದ ಹೇಳು
ವವರನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರ
ಮಾತ್ಮಗೆ ನೀ ಸರಿ ಎಂದು ಕರಗದ ತಮದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದೆ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಭೇದವಾದವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜಡಜಡತೆ

ಜಡ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಭೇದವೆಂದಂ

ಕಡುವರ್ಗದಿಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ

ಮಡಿದು ನರಕಕ್ಕೆ ಉರುಳುವರೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದ ವಿಷಯಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿವೆ
ಅಗ್ರನಯಿಯಿಂದ ಸಂಚಿತ ಪುಣ್ಯವೂ ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮರಿಗೆ ತುತ್ತುನ್ನು

ದಾನದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಎಲ್ಲ ದಾಂಕೊಂಕೆ ಅನ ದಾನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಬಾರದು ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತನಾಗಬೇಕು ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹರಿಯೊಲಿದ ಅನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವೊಂದುತ್ತದೆ ಬೇವರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಣವಾಗಿ ಹರಿಯು ಪುನಿ ಬಿಡುವನು ಮೊದಲಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ ಉಪವೇ ಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತ ಬೇವರು ಮಾಡುವ ಬಿಂಬೊ ಪಾಸನೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನ ನೀಡತಾನೆ ಅದ ಒಂದರ್ಶನ ಜಡ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ವ್ಯಾಪ ರವನ್ನು ಕಂಡು ತದಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ ವ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ಬಿಂಬಪೂಜೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಾವು ಬಿಂಬಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕರಿತು ಕುಡಿದ ಜಲಾಭಿಷೇಕ ಇಡುವ ಗಂಧವೆ ಸ್ನದಿಗೀರಿಸಿ ವ ಗಂಧ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯು ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಲ ಮತ್ತು ಅಚಲಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳುಂಟು ಹರಿಯು ಚಲಾಚಲ ಪ್ರತಿದೆ ಗಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಸಮನ್ವಯಪೂಜೆ ಎಂದನಿಸುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಎವರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ

ನಿನ ಬಿಂಬವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಇದೆ ಇದೆ ಅನಂತ
ಚಿನ್ಮಯ ರೂಪಗಳು ಸಿದ್ಧವೆಂದು
ಭಿನ್ನದೇವರೂಳು ಇದ್ದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಜನ್ಮಾಗಿ ನಿನ ಬಿಂಬವ ಅಂಶವ
ಮುನ್ನೀಗ ಪೋಗಿಸಿ ಏಕೀಭೂತವ ನೆನೆದು
ಸನ್ನತಿಸಿ ತಿರಿಗಿ ಭಿನ ರ ವ ಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮನ ಚೆ ಗೊಳುತಿಪ್ಪು ಆಗ್ರೇಶರೂಳಿಗೆ ಸಂ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಒಂಶಗಳ ತೆಗೆದು
ನಿನ್ನ ಬಿಂಬನ ಕೂಡ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂ
ಪನ ಭ ಕುತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡೋ

ಒಬ್ಬ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಅವನಲ್ಲಿರ ವ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಗಳಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪುಂ ಸ್ತೋರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಒಬ್ಬನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಹಸ್ರ ದಂಪತಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವರ ಮೂಲನಾಗಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಪುರುಷರೂಪಗಳಿಂದ ಮೂವತ್ತಾರು ಸ್ತೋರೂಪ ಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿ ವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದನಾಗುತ್ತಾನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ

ಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣದ ವರು ಇವತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರದ ಆರಂಭದ ಶ್ವಾಸವೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಧಿವನಾ ಮಾಡ ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕವೂನಿಗೊಡನೆ ಸಕಲ ಕಾಯ ಒಗ್ಗನನ್ನು ಮಾಡಿಸು ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಈಕೆ ಬಿಂಬವಾದರೆ ಬೇವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಬಿಂಬರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಬೇವರ ಗುರಿ ಬೇವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಾಂಶ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅಕ್ಷರ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡ ವುದರಿಂದ ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವಾಗೂ ವೈದು ಈ ಚಿತ್ರಾಂಶ ಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಕಂಠಾಕಾರಸುಳಾದಿ ಎ ದಂ ಕರೆಯ ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಏಳು ಕೋಟಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿ ಸಾ ನಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮಚರಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣ ವುದೇ ಅಪರೋಕ್ಷ ಹೊರಗಡ್ಡೆಗೆ ಆಗುವ ಹರಿಯ ದರ್ಶನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೋಕ್ಷವಾದರೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣ ವುದು ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೇ ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕವ ಒಗಳು ನಾಶವಾದರೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಬೇವಾಂತರ್ಗತವಾದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ತಾವಾಗಿ
ಆವಾಗ ಭೋಲೆಯಲು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮ
ಬೆ ವೋದು ಅನುಭವಿವ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ
ನೋವು ಸ ಖವಾದರು ಉಂಡು ತೀರಿಸಬೇಕು
ಆ ವಿರಜಾ ನದಿಯ ಧ್ವಿ ಮುಳುಗುವ ಪರಿಯಂತ
ತ್ರಿವಿಧ ವಿನಿಸುವ ದೇಹನಾಶವಿಲ್ಲ

ಬೇವನ ಸ್ಮರಣವೆ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಹರಿದರ್ಶನ ಲಭಿಸುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಉಂಟು ತ್ಯೂಣಬೇವರಿಂದ ಮಾನುಷಗಂಧರ್ವರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಬೇವರೂ ನರಂತರನಿತಿ ಜ್ಞಾಂತರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅಪರೋಕ್ಷ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಈ ಸಾಧನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಕ್ತಿ ಬೇವರ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ದಾಗಿ ಜನನ ವೆ ರಣಚಕ್ರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ದೊರೆಯುವುದು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಅನಂದಕೀರ್ಣರ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕನಡ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವೆನ್ನಬಹುದು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅನೇಕ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನು

ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಾತ್ಪ್ರಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಲಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಳವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಈ ಸ ಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಶ್ರೀಹರಿಕಥಾವ್ಯಾಸಾರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರ ತ್ತದೆ

ಜ್ಞೇತ್ರದರ್ಶನ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಭ ರತದಲ್ಲೆಡೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವರು ಅವರು ನೋಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳಮಹಾತ್ಮೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ ಅಂದು ನೀ ಪೇಳದಂದದಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ನಿಂದಿರದೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲಾ ತಂದು ನಿನ್ನಗರ್ವಿಸಿದೆ ಎಂದು ಒಂದು ಕ ತಿಯ ಳ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ಮರಿಸಿರೋ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಿರೋ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಸಂದೇಶ ತಿರ ಪತಿಯ ಳ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ರಚಿಸಿದ ಅವರು ದರ್ಶನಲಾಭವಾದಾಗ ನಿನ್ನ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ ಎಂದು ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ರೌದ್ರ ಸಂವತ್ ರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ಶನಿವಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಳ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಾದನಂತೆ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1740 ರ ದಿಸೆಂಬರ್ 30 ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಪಕ್ಷ ಬಹಳ ವಾಗಿದೆ ಶ ದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಸುಮಾರು ತೊಂಭತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎ೦ ಲಾಗಿದೆ ಉಡುಪಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಮೈಕುಂದರ ಯಾತ್ರೆ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಮಂಚಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ವ ನಾ ರ್ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಾತ ನಾಡ್ಯ ಮನಾ ರಿಕ್ರೃಷ್ಣ ಎಂದು ಪರವಶರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಕನ್ಯಾಕ ಮಾರಿ ಮಹಾ ನದ್ರಿ ಕನಕಗಿರಿ ಪಂಪೆ ವ ಧ್ಯಾಜ ನ ಪಂಥರಪುರ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ತೋತಾದ್ರಿ ಅನಂತಗಿರಿ ಅಹೋಬಲ ಕಂಟಿ ಅರುಣಾಚಲ ಪಂಚತಿರ ಪತಿ ದರ್ಭಶಯ ನ ನವತಿರ ಪತಿ ಶುಚೇಂದ್ರ ಘಟಕಾಚಲ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರ ಮಧುರ ಕಾಶಿ ಗಯ ನಾಸಿಕ ಕುಂಭಕೋಣ ಚಿದಂಬರ ಘನಗಿರಿ ಶ್ರೀರಂಗ ದ್ವಾರಕ ಕೇದಾರ ಯದುಗಿರಿ ರಾಮನಾಥಪುರ ಬೀಲೂರು ಮಂಗಳಗಿರಿ ತೊರವೆ ಹರಿಹರ ಭದ್ರಾಚಲ ಶಂಕರನಾರ ಯಣ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಗೋಕರ್ಣ ಗೋರಂಟ್ಲಿ ವ ಳೂರು ಕೋಲ ರ ಕದ್ರಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಮಂಠಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಹೇ ಗಿ ದೇವದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಅವರದು ಶ್ರೀಶೈಲವನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿ ದ್ರಗ ಪ್ರಸ್ತುಪ ವ ಮತ್ತು ಪಂಥರಪುರವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯ ಳ್ಲಿ ಹೊಣವುಳಿದ ಪುಲ್ಕಸ ಕುಂಕ ಕಿರ ತ ಕಾಣ ಅಭೀರ ಯವನ ರ

ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಗವ ನಾರ್ಹ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಬಹುಪಾಲು ನದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿದ್ದಿತು. ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತುಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಗೊ ಪಾಲವಿರಲರು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮೊದಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಗಲಿ ಅಂಕಿತ ಕೃತಿಗಳಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದು ಮಾತ್ರ. ಎದುರಾ ಗೋಪಾಲನ ಧ್ವಂಸ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆದ ತ್ತಾರೆ. ಆದರೆಂದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ (ಗೊ ಪಾಲವಿರಲ) ಆನಂದದಾಸ (ಹಯವದನ ವಿರಲ) ಹೊಸಾಳದಾಸ (ವೆಂಕಟವಿರಲ) ಕೊಂಡಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯ (ಗರೂ ಮಧ್ಯೇಶವಿರಲ) ಮೋಹದಾಸ (ಮೋಹವಿರಲ) ಆದವ ನಿಯಂ ತಿರುಣ್ಣದಾಸ (ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿರಲ) ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ (ಹಯಗ್ರೀವವಿರಲ) ವೆಂಕಟೇಶವಿರಲ ಮಾನಪ್ಪದಾಸ (ಮದ್ವವಿರಲ) ರಾಮದಾಸ (ರಮಚಂದ್ರವಿರಲ) ಹಾಗೂ ವೆಂಕಟರಾಮಾಚಾರ್ಯ (ವಾಸದೇವವಿರಲ). ಇವರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹದಾಸ ವೆಣುಗೋಪಾಲದಾಸ ಮತ್ತು ಆನಂದದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದವಾಯ ತಿರುಣ್ಣನವರು ಆದ ವಾರ್ತೆಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶವೂ ಉತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಂಗಮ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಆನಂದದಾಸರ ವಿಜಯದಾಸರ ಸ್ವಂತ ಸೋದರರು. ವಿಜಯದಾಸರ ಮಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಕ ಮಗ ಮೋಹದಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರಲ್ಲಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಒಗ್ಗಿ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಯಾದಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಕ್ಷಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಶರವರ, ಅಶ್ವಿನನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಈ ತೇದಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ 1746ರ ನವೆಂಬರ್ 14, ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ¹. ವಿಜಯದಾಸರ ಮಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸರು ವಿಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ಬಿದಿಗೆ ಭಾನುವಾರದಂದು ವೈಕುಂಠವಾಸುಗಳಾದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ 1751ರ ಆಗಸ್ಟ್ 11 ಭಾನುವಾರಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗುತ್ತವೆ².

ವಿಜಯದಾಸ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತುತಿ ಕಂಡು

1 L. D. Swami Kannu Pillai *An Indian Ephemeris* p 295

2 ಅದೇ p 305

ಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯ ದ ಭಕ್ತಿಯ ನ್ನ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಈ ವಾಣಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ

ವಿ ಎಂದು ಜಪಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕ ವುದು
ಜ ಎನ್ನೆ ಜನನ ಪ ರಣ ನಾಶವು
ಯ ಎನೆ ಎಲ್ಲಿದಕ್ಕಿಂತ ಭಕುತ್ಯಧಿಕಿತ್ವ
ಐ ಯ ಎನ್ನೆ ರಾಯರಾಯ ನ ತೋರ್ಪುವುದು

ಭಾಣಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಭಯ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಇದ್ದಿತು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯವ ವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪ್ರತಿಪತ್ತಿನುತೆ ಸರ್ವದ ಸಂಚರಣೆ ನಿ
ರುತ ಕನ್ನೆ ಉದಯಾರ್ಕಶ್‌ಕೋಟಿ ಸನ್ನಿಭೆ ಆ
ಪ್ರತಿಪತ್ತೆ ಹರಿಯಂತ ಸಂಸ್ಥೆ ಚತ ರೆ
ಚತ ರ ಕಪದಿಯ ಂಭ್ರಣೆ ಪ್ರೀ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕರ್ತೇ ಶ ಭುತೋಭಸ ಗಾತ್ರ

ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾವ್ಯವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ತಂಕರನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗಿವೆ ಅಷ್ಟೇ ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ರಚನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ವರಾಗಿದ್ದರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಗುನಸ ಧ್ವನಿಸುವುದು ಬಹಳಕಷ್ಟು
ಗುಣಿಸುವುದು ಎಮ್ಮೊಳಗೆ ನೀವೆ ನೆಲೆಬಿಲ್ಲವರು

ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಸಿಂಹ ೧೬ ವ್ಯನಭ, ಶರಟೆ ಹಯ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳಿಗೆ, ಚಿತ್ರಕವಿತೆಗೆ ತನ್ನಾಲುಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುಮಾತುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆರೆತಿವೆಯಲ್ಲದೆ ತೆತ್ತೀಸ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಭಾಷಾ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಕಾಣ ಸಿಗುತ್ತವೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವನದೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನಾ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಪಮೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಮತಘೆ ಕಂಡುಬರುವಂತೆಯೇ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವತ್ತಾ ಪುರಂದರ ಕತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಹ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರ ಶೈಲಿಯ ವೆ ಲೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಉಂಟು

ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ

ದುರ ಳ ಜನ ಸಂಗವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಮೋಣ ಬೆರೆಸಿದ ಉಟ
ಈ ಶರೀರ ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ದೀಪ
ಸಾಲವೊಡಲಿಬೇಡ ಸಾಲದೆಂದನಬೇಡ
ಹರಿಗರ್ವಿಸಿದ ಕರ್ಮ ಸೂಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ವಿತ್ತ
ಹರಿಯು ಡೊಂಕಾದರೆ ಹರ ವ ನೀರು ಡೊಂಕೆ ?
ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿಸಿ ಧಾನ್ಯವಣುವವನೆ ಹೊಲೆಯು
ಓದು ಕಲಿತ ಪಂಡಿತ ಏಕಾದಕಿಲಿ ಉಂಡಂತೆ !
ಒಣ್ಣೆಯೊಳಗಿನ ಕೂದಲು ತೆಗೆದಂತೆ
ರಹುತ ಬೆಲೆಯ ಹಾಕಿ ಪತ್ತೆವ ಕೊಂಡಂತೆ
ಎತಿಗೆ ಭಕ್ತದ ಟಿ ತೆ ಯಾತಕ್ಕಿ ?
ಅಂಗಣದೊಳು ಐಕ್ಯ ಕುಳು ಹಾರಿದಂತೆ
ಕ ಮತ್ತೋಧದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಲೂ ಮದಿಯಿಲ್ಲ

ಈ ಪಟಿಯು ಒಮ್ಮೆ ಒಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು ಮಣ್ಣುಕೂಡಿಸಿ ಧಾನ್ಯ
ವಣುವವನೆ ಹೊಲೆಯು ಎಂಬುದು ಅವರ ಇಮಾಜಿನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ
ದ್ದರೆ ತುಳು ಇಡುವ ಸದನ ಹೊಲವೊದಿಗರ ಸದನ ಎನು ವುದು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರ
ದಾಯಿಕಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವಿನ ಪ್ರತೀಕವಾಗುತ್ತದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ
ಹಂಪು ಪದಾಡಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದವಂತೆ ಸಾಕುಮಗ ಮೋಹನದಾಸರಿಗೆ
ಅಪಮೃತ್ಯುವಾದಾಗ ಇವರು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಮುನ್ನಾರಿನ ಕೈಪ್ಪ ಬಾಲಕನ ವೇಷ
ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇವರನ್ನು ಆಟ ಆಡಿಸಿದನಂತೆ ಇಂಥ ಪದಾಡಗಳು ಅನೇಕ ಹರಿ
ದಾಸರ ಬಗೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದುಂಟು

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸುಮಾರ ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಕೃತಿಗಳು ಉಪುಬ್ದವಾಗಿವೆ
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು 550 ಮತ್ತು ಉಗಾಭೋಗಗಳು 71 ಸುಳಾದಿಗಳ
ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು (580) ಅವರನ್ನು ಸುಳಾದಿದಾಸರೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು
ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಪತನವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸುವ ಸುಳಾದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ನಿಬಿಡ
ವಾದ ಅಕ್ಷಯ ಅಧಿಕಳಾಗಿವೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕವಾದರೆ ಸುಳಾದಿ
ಗಳು ನಾರಿಕೇಳಪಾಕವೆನ್ನಿಸಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯದ ಅಂಶ ಕಡಿಮೆ ಇತರ
ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ

ವೈದುಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಕನಕದಾಸರ ಖಂಡಿತೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವಂತೆಯೇ ವಿಜಯದಾಸರ ವಿಚರಣೆ ರೆಯಿಂದ ಅದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವೆನಿಸಿದೆ¹ ಕಾರಾಣಾಂತರಗಳಿಂದ ನಿಂತು ಹೋಗಿದ್ದ ದಾಸವಾಣ್ಯರ ಕೈ ಪುನಶ್ಚೇನ ನೀಡಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾಪ ಪ್ರಮುಖವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ೧ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಜೀವನ ವತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ (೧೯೭೮)
- ೨ ಪಾವಂತಿ ಗೆರೆ ರಾವ (೨೦) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೧ ೨ (೧ ೩೯)
- ೩ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಪುಟದ ಸಾಧನೆ (೧ ೭೦)
- ೪ ಬೆ.ವರದರಾಜರಾವ್ ಜರಿದಾ ಹೃದಯ (೧೯೬೭)
- ೫ ಗೋಕುಲನಾಥ ಹನುಮಂತ ವ್ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪಾರ್ಥಸಾಧಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೬)
- ೬ ಕೀರ್ತಿಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಿಮಾ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೯)
- ೭ ಸಾಧನಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧೯೫೦)
- ೮ ಪ್ರಮೇಯ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೦)
- ೯ ಸ್ತೋತ್ರ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧ ೫೨)
- ೧೦ ಉಪಾ ನಾಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೨)
- ೧೧ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೧ (೧೯೫೫)
- ೧೨ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧ ೫೫)
- ೧೩ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ (೧೯೫೫)
- ೧೪ ಸುಬೋಧ ಎಂ ರಾಮರಾವ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೆ.ತಿಗಳು (ದ್ವಿ. ಮಂ.)
- ೧೫ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ (೨೦) ವಿಜಯದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು (೧ ೭೬)
- ೧೬ ಎಸ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಕೀರ್ತಿಸಂಕರರು (೧೯೭೫)
- ೧೭ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ೧೮ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೬೪ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪುಟ ೮೦-೯೮
- ೧೯ ಬೀಲೂರ ಕೆ. ಶವದಾಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಇತ್ಯಾದಿ

1 ಡಾ|| ಬೆ.ವರದರಾಜರಾವ್ : ಹರಿದಾಸನ ಹಯ ಪುಟ ೧೭೫

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ವೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂದೂ ೨೨ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿದವರಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮುಖರು ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ವ ತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದಾದರೂ ವಸ್ತು, ಭಾವ ಭಂದಸ್ತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ೯ರ ಶಿಷ್ಯ ರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮಘಟ್ಟ ವ್ಯಾಸರ ಯಶಸ್ವಿ ರತ್ನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪೂರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ದಾಸರದು ಮೂರನೆಯಘಟ್ಟ ಪ್ರಾಣೇಶ ಗುರ ಪ್ರಾಣೇಶ ಮೊದಲ ದ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ರಚನೆಮಾಡಿದ ಘಟ್ಟ ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು ಇವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಇತಿವೃತ್ತಗಳ ಅವರ ಶೈಲಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದನ್ನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿ ವಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ನವಪತ್ರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜೀವಿತದ ಒಳಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು ದೊರೆ ತಿವೆ ಅವನು ಎಲೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಪೂರ್ವಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಖಂಡಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ವರು ಇವರ ತಂದೆ ಕಾಖಂಡಕಿಯನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ ರಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಕಾಖಂಡಕಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ತಂದೆ ಕಾಖಂಡಕಿ ನರ ಪೈಯ್ಯನೆಂದು ಪ್ರಾದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ನರಸಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಪತ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಾದ್ಧರನಾದ ವೆಂಕಟ ಶ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟ ಶನನ್ನು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಜನನ ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಪಿ ಟಿ ಲರು ಇವರ ಜನನದ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೮೦ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು

ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಬಾಲ್ಯದದಿನಗಳು ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಳೆಯ ಬಾಲಕನ ಗಿಡ್ಡುಗಳೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಗಳ ಹೊಣೆ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ಆತ್ತಿಗೆಗೆ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಅಕ್ಕರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಹುತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಿ ಬೆಳೆದ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣ ಪುರಾಣ ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಾಣ ವಾಚನದಿಂದಾಗಿ ಆತ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಅಸುಪಾಸಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನಸ್ತುತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಹುಡುಗ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ದಿನಚರಿ ದಶಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತ ಪದದಲ್ಲಿ ಆತ್ತಿಗೆಗೆ ವಚನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬದಲೆ ನೂಕುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಒಂದೆ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಈತ ದಶಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಟ್ಟು ಬಂದು ವನಗಿಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟವಿಲ್ಲ ಬೇಸಿಗೆಯ ತಾಪ ಅತನನ್ನು ವತ್ಸು ಬಳಲುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು ಆತ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಳೆಲಾರದೆ ಆತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲು ವಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನು ವಜ್ಜಿಗೆ ಕೇಳಿದ್ದು ಆತ್ತಿಗೆಗೆ ಪ್ರವಣದವಾಯಿತು ಆಕೆ ವಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡದೆ ಆತನಿಗೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿಡಲು ಇದರಿಂದ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ವತ್ಸುಗೆ ಒಳಾತವಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಆತ್ತಿಗೆಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಡವೆನಿಸಿತು ಆದರೆ ಏನು ? ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ದೈವ ವೆಂಕಟರಮಣನ ತಿರುಪತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಆತ ಆತ್ತಿಗೆಗೆ ನಾನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದನೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಎಂದು ನಡೆದು ತಿರುಪತಿಯತ್ತ ಪ್ರಯಾಣಬೆಳೆಸಿದ ಇದು ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುವು.

ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ತಂಗಿದ್ದನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕಿಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಂತೆಯೆ ಹರಿದಾಸರ ಅಂಥ ತಂಡವೊಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ಬಂದಿತು ಗೆಜ್ಜೆಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಣಿಯುತ್ತ ಹಾಡು ನೃತ್ಯ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ನೋಡಿ ವೇಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹೊಸ ಒಸೆ ಅಂಕಿತವಾಯಿತು ಇದು ಅವನ ಬದುಕಿನ ದೈವಯವಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಆತ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಭ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಭಾವಸಮಾಧಿಗೆ ಏರಿದನು ಸ್ವಸ್ತಿ-ವಿಸ್ವಸ್ತಿಯ

ನಡುವೆ ಆತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಯಿತು ಸ್ವತ್ಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆತನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಎಂದು ಬರೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಹರಿದಾಸನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾಗಿದ್ದನು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಕವಿ ಬೇತನಕೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಂತಾಯಿತು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಹಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಅದು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿತು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರು ಕೆಲವು ಕಾಲ ತಿರ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು ಅವರ ಬಾಳಿನ ಕತ್ತಲೆ ಸರಿಯಿತು ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಿತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಗುರು ವಿಗಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಿಸಿದರು ಮುದ್ದಲ ಜನಾರ್ದನಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನು ಕಲಿತರು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಖಚಿತತೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಭಗವದರ್ಶನಗಳು ಲಭ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬ ಗುಲೋಟಿಗೆ ವರಳಿ ಬಂದರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯಾಸುತ್ಪಿದ್ಧರೆಂದು ಹೇಳಿ ವ ವ ನೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರಿಸುವ ತಂಬೂರಿ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸರ ಕೈಕೋಲು ಗೋಪಾಲ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು ಇತರ ಹರಿದಾಸರುಂತೆ ಇವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರವನು ಆಪ್ತಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕೃಷ್ಣಾಟಗಿ ಬಂಕಾಪುರ ವಿಜಯಪುರ ಯಶ್ವಿಂಕೋಟಿ ತಡಸ ಶಿರೂರು ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಹುಶಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಇಂದಿಗೂ ಧಾರವಾಡ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇವರ ಆನೆ ಕ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂತೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಬೇಗ ಶಿಖರ ಶಲಾಪಿದರು ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಮೂಡಿ ದವು ಶ್ರೀಮಂತರು ಸ ಬೇದಾರರು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಇವರಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು ಡಾ ಎ ಟಿ ಪಾಟೀಲರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ದೂರತ ದಾನದತ್ತಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ— ಕ್ರಿ ಸ ೧೭೨೩ರಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹೆಣೆಮಿನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹೊಲ ವನ್ನು ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದನು ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಮೇಲಗಿರಿ ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು

ಸರ್ವೇಸಾಯಿ ಎಂಬುದರು ವೆ ಬೆಂಕಡಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಕುಗಿದ್ದದ ಭೂಮಿಯನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಜೂಡಿ ಪಟ್ಟಿ ವಿಧಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರದ್ದುಮಾಡಿದ್ದರು

ಬಾದಾಮಿಯ ಕೆಲ್ಲೇದಾರನಾಗಿದ್ದ ಭೋಪರ್ಡೆ ಎಂಬಾತ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು ಇದಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಡಸ ಕುಳುಕಿಗಿ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಿಂದ ಇವರಿಗೆ ವರ್ಷಾತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಈ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳಿಂದ ಇವರ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿತೆನ್ನಬಹುದು

ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇವರಿಗೆ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಮಗ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ ವೆಂಕಟದಾಸರ ವಂಶಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದರೆ ಅತನ ಸತ್ಪದಂಕಗಳು ಪವಾಡಗಳು ಹೆಣೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ದಂತಕಥೆಗಳ ಇಂತಿವೆ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳಿಸಿ ಅನಂತರ ದೇವರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಹೇರಿ ತಾವು ಬೇರೊಂದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಕಾಡಿನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಹುಲಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಆಗ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅದರ ಮೈದಡಹಿ ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಕಂಡಿಲೆ ಹೇರಿ ಕಾಡಿನ ಹಾದಿ ಸವೆಯುವವರೆಗೆ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಊರು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಹುಲಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಂಗಾರ ಹಟ್ಟಿ ಕಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂತೆ ದಾಸರ ಮುದ್ರೆ ಬಿದ್ದ ಹುಲಿಗಳು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದರಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಡಿಯಿಟ್ಟ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಹುಲಿಯ ಬಂಧಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಅದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಂಗ ರದ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು

ಇಮ್ಮಡಿ ಹಣವಿಷಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲವನ್ನು ಒಬ್ಬ ರೈತ ಗೇಣಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಒಮ್ಮೆ ಆ ರೈತ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಾನೆ ಅನುಭವಿಸುವ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾದರೂ ಏನೂ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಳ್ಳುನುಡಿದ ಆಗ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೊಲ ಬೆಳೆಯ ಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ಎಂದರು ಅಂದಿನಿಂದ 3 4 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಪಕ್ಕದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬಂದರೂ ಈ ಹೊಲ ಮಾತ್ರ ಬರಿದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ರೈತ ಸಾಕಷ್ಟು ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಡೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಯಿತು

ವೆಂಕಟದಾಸರ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದ ದಾಸರು ಆತನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲೆ ದು ಹರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಎ ದಿನಂತೆ ಹೂಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಯಿತು

ಒಂದು ದಿನ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬಾಚಿ ರಾಯನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆ ಕಟದಾಸರನ್ನು ಭೆ ಟ್ಲೂಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕರಣಿಕನ ಮೂಲಕ ದ ಸರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು ದಾಸರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋದ ಕರ ಣಿಕನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ದಾಸರು ಆತನನ್ನು ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಣಭೂಷಣ ವೆ ನು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಿಕನು ಗರ್ವದಿಂದ ನನ ತಿ ವ್ಯಬರಹದ ಕುರು ಹಾಗಿ ಜಿ ಶೈಯವರು ಇದನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದನು ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮನು ಅಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂದು ಕರೆಯ ಬಹುದಲ್ಲವೆ ಎಂದು ದಾಸರು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು ದಾಸರು ಕರಣಿಕನ ಗರ್ವ ಭಂಗ ಮಾಡಲು ಅತನಿಗೆ ಅಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬಿ ತು ಪಡಿಸುವಂತೆ ಸವಾಲಿ ಹಾಕಿದರು ದಾಸರು ಎಂಥಾ ಶ್ರೀಮಂತಾಂತಾನು ಎಂಬ ಕೀತ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಕರಣಿಕನಿಗೆ ಈ ಪದದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನಾ ದರೂ ಪೂರ್ಣ ಪಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವ ಗಲಿಲ್ಲ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತ ದಾಸರು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕಳಿತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತರು ಎಂದೂ ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಪ ನೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಆತನ ಅಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳ ಬಳಿಕ ಜಿ ತ್ನೂಬ್ಬರು ಬಂದು ನಾಳೆ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಇವರಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದರು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಮೇಲೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅರಿವಾಯಿತು ಮರು ದಿನ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಾಸರನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದರು ದಾಸರು ಮೊದಲು ಅಮಂತ್ರಿಸಿದ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ವೃದಕ್ಕೆ ಮುನ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು ಅದರ ಕೊಟ್ಟ ವಚನ ವು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಬೇರೊಂದು ರೂಪತಾಳಿ ಮೊದಲುನೆಯ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬಂದರು ಅಂದು ಸಂಜೆ ದಾಸರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಮೂಲಿನಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ದಾಸರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ವಿಸ್ಮಿತರಾದರು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಾಸರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಾದಾಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದರು

ವೇಲಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಮಿಚಿತವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದರೊಂದು ಅಂಶ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ದಾಸರು ಭಾವುಕ ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ನಡೆಸಿ ಬಾದಾಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆದರು. ಇವರು ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ಕಾಂ ಕ್ರಿ ಶ ೧೯-೯ ೧೭೫೨ ಎಂಬ ಊಹೆ ಇದೆ. ಬಾದಾಮಿ ಪಟ್ಟಣದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಗುಡ್ಡದ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಯಾಣಿಯಿದೆ. ಇದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಇವರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಲಾಗಿದೆ. ದಾಸರು ವಂಶದವರಾದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದರೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಡುಪದೀದಿರುವುದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ಗಳಿಂದ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ 400 ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಇವರ ಪದಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸುಳಾದಿ ಅರಂ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

- 1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ವರ್ಣನಾ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ
- 2 ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯ ವೇಷ ತಾಳ್ದ ಚರಿತ್ರೆ
- 3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ
- 4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ
- 5 ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಎಂಬ ಕೃತಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಡಾ ಪಾಟೀಲರು ಭಾಮಿನಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಕೃತವೆಂದು ಡಾ ವರದರಾಜರಾಯರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ.¹ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ

1 ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗಪರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ದಶಮಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ ರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಂಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವತ್ಸನಾಮದಲ್ಲಿ ರಚಿತ ವಾಗಿರುವ ಆಕರ ಶಂಗರ ಪಾರಿಜಾತವೆಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಇತರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಬಾಹ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಹಿಂತೆಗೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಇದೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಭಾಗವತ ಚಂದ್ರಸ್ಯಂದ ಪಟ್ಟ ಸ್ಕಂದ ಮಹಾಭಾರತ ಸಾರಾಂಶದ ಟಿ ಕಾ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಕ್ತಭಾಷ್ಯ ಅಧರ್ವಣ ಬೀಶಾ ತರ್ಕಭಾಷಾ ತರ್ಕ ಸ ಗ್ರಹದಿ ಪಿಶಾ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಇವರದಿರಬಹುದೆಂದು ಪಾಟಿ ರಾಠಾಠಾಹಿಸಿದ್ಧಾರಿ ಇದ್ದುದೇ ಹಳ್ಳಿಜನರು ಹೇಳುವ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವೆಂಟಿ ಪರಸನ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೋಗುಳಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಜಿ ವನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಅಧಿಕಾರದಪ್ ತಾವು ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋದ ಕಥೆ ಇವ್ವಳವನ್ನ ವ ನಮರುಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ತ ಳಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ನದಿಯ ಪಾಲುದುಪೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ

1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ವರ್ಣಿಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಮಮಾಲಾ —

ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣವಣಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ೭೧ ನುಡಿಗಳಿವೆ ಆರಂಭದ ೧೩ ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಇದೆ ೧೪ ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಅನುಸ್ವಾರ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ ೧೭ ೪೨ ರ ವರೆಗಿನ ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ೪೨ ೫೨ ರ ವರೆಗೆ ಅಂಕಿಗಳ ಎಣಿಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ೫೪ ೬೨ ರ ವರೆಗೆ ರ ಪಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ೬೨ ೬೮ ೬೯ ನೆಯ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಸಮಸ್ತನಾಮವರ್ಣಿಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಮಮಾಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ ವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಸ್ತವಿಂದಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಪೊನ್ನನ ಜಿನಾಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿಬಹುದಾದ ಕೃತಿ ಇದು ಇಂತಹವನ್ನು ಪ್ರಬ ಧಾ ಮಾತೃಕಾನಾಮ ಎಂದು ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

2 ನಾರದರು ಕೊರವೆಂಟಿ ವೇಷ ತಾರ್ಪ ಚರಿತ್ರೆ —

ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ೩೪ ಪದಗಳಿವೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಂದುಮೆಯಾಗಬೇ ಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಆಗ ನಾರದನು ಕೊರವೆಂಟಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಸನಿ ವೇಶ ಈ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತು ಆರಂಭದ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ ಆ ಬಳಿಕ ಕಥೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ವೇಗಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಜನನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

ಮೂರನೆಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಡಕಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಬಳಿಕ ನಾರದರು ಕೋರವಂಜಿ ವೇಷ
ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ—

ಮಂಜುಗಾವಿಯ ಸೀರಿ ನಿರಿ ತೆಗೆದುಟ್ಟು
ಕೆಂಪಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟೋರೆ ದುರ ದೀ ಕಟ್ಟು
ಪಂಜನೊಲೆಯ ಮೂಗೂತಿ ಬಾಲೆ ಇಟ್ಟುಗೂಲಿ
ಗಂಜಿ ಹೊಂದಾಳೆ ಸರಗಳ ಅಳವಟ್ಟು
ಚಂಚಲನೇತ್ರಕುಂಜನ ಬಾವುಲಿಟ್ಟು
ಮಿಂಚುವ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು

ಎಂದೂ ಮಾಡಿರುವ ವರ್ಣನೆ ಉತ್ತಮ ಶಬ್ದ ಒತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕೊರ
ವಂಜಿಯೂ ರಾಜಬೀದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೀರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮನೆಗೆ
ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಮದದಿಯರ ಸುಪ್ಪಾಣಿ ಕೀರವಾಣಿ ಕಿಸಲಯಪಾಣಿ ಕೆಂಪಪ
ಬಿಂಬ ಸದನೆ ಕೂಲಿತಮನೊಂದನೆ ಮದನಕಾಮ ಕೋಪವೂ ಭೂಲತಯಳೆ
ಮಂಜಾಲಕುಮಿಯಳೆ ಅರುಣಾದಿವ್ಯವಣಧರೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ
ವೆಂಕಟರ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಬೆರಗು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೈ
ತೋರಿಸು ಎಂದು ಕೇಳುವ ಭಾಗ ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಈ ನಾಡ ಬರಿಸಿ ನಿನ್ನ ರಸುತ ಒಂದನೆ
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ ನಿನ್ನ
ಕಾಣೂತ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೊ ಹೋಯಿತು
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ
ಸಂಧಾನಕ್ಕಾರುವನ ಅಟ್ಟಿದ್ದಿ ಮೊದಲೇನೆ
ವಂಗಳದೇವಿ ಕೈತೋರೆ

ಎಂಬ ಪದ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತದೆ
ಹೀಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ತನ್ನ ರಂಜಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಓದುಗರನ್ನು
ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ

3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ —

ಇದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ೨೯
ನಂದಿಗಳಿವೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದ ನಂದಿಗೂ ಮನುಷ್ಯನು ದಿಯ ತೆ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕ
ವಿದೆ ನಾರದರು ಕೊಟ್ಟ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಷ್ಟಮು ಕೃಷ್ಣನು ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ನೀಡಂ
ತ್ತಾನೆ ಇದರಿಂದ ಸತ್ಯಭ ಮೆಗೆ ಮತ್ತರ ಉಂಟಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವಳು ಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸುಖೀತಗೊಳಿಸಲು ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷ

ವನ್ನು ತಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಅಂಗಲದಲ್ಲಿ ನೆಡುವನು ಇದು ಈ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನು ಲೆತ್ತವಾಡಿ ಎತ್ತರನ್ನೂ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ವೈದರೊಂದಿಗೆ ಕೃತಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ

4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ —

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದೆಂದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದವಾದ ಕಾರ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತ ದಶವಂ ಸ್ತಂಭವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಇದು ವೃತ್ತದ್ವಿಪದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಮೂಲ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ೪೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ೪೩ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಭಾಗವತ ಮೂವದ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಮೂವದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವಿವರವಾದ ಭಾಗಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತದ ರೂಪಾಂತರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

5 ನಾರಾಯಣರ ಪಂಜರ !—

ಇದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ೪೦ ನುಡಿಗಳಿವೆ ನಾರಾಯಣನು ಮರದ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಮರುಕೊಳಿಸಿವೆ

ನಿನ್ನ ಮೈ ಬೆಮರಿನ್ನೊಳೆಯಲ್ಲೆನ್ನ ಮುಳುಗಿಸೋ

ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ

ನಿನ್ನವ ನಾ ನಿನ್ನವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಗ

ನಾರಾಯಣಾ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ

ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತನ ಆಶಯ

6 ಕೀರ್ತನೆಗಳು —

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು ಪೂರ್ವದ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರ ವಂಥದ ಆಗಿದೆ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆ ದೈತಮತಸಿದ್ಧಾಂತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪದವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ತಮ್ಮ ಬೇವನ ಹೇಗೆ ವೈರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತುಲಸೀಮಂಚಿ ರೆ ಪುಷ್ಪ
ಅಸಾಧೆ ತಂದು ಶ್ರೀ
ನಳಿನೀತನ ನಾಮಾವಳಿಗಿಂದಾ
ಸಲೆ ಅವನಂಭ್ರಮ ಲವನಾರ್ಪಣದ ಸದಾ
ಒನೆ ಸಂಪದಾಭಿಯಲಿ
ಮುಳುಗಿದ್ದು ಹೋರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಎಂದು ಹೀಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳು ವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಪದ್ಯ ಭಾಗ ಶ್ರೀ ಪಾದ
ರಾಜರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿನ

ಹರಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮ ಗಿದೊಮ್ಮೆ ಮೈ
ವ ರೆದು ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಿರಿ ತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪವನು
ಕರವೆತ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ಬರ ತ್ತವೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಆನೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಆನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಮ್ಮ
ದಾಸವತದಳಿಯ ಕ ನನ ಮೂರಿವ
ಉಂಗುರಗೊರಳ ನೀಲಾಗಜಲ್ಪಾನೆ
ಕೆಂಗಳೆಯ್ತೊಳವ ವ್ಯಾಘ್ರಾಂಗುಳಿಯಾನೆ
ಬಂಗಾರದಗ ಘಂಟೆ ಶೃಂಗ ರದಾನೆ
ಮಂಗಳತಿಲಕದ ರಂಗನೊಬಾನೆ

ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು—

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ವಾದಿರಾಜಗೊಲಿದು
ಬಂದು ಸ್ವಾದಿಪುರದಲ್ಲಿ ನಿಂದು
ಮುಂಗಾಲು ಕೆದರಿ ಕುಣಿವ ಕುದುರೆ
ಹಿಂಗಾಲಸೂರರ ಒದೆವ ಕುದುರೆ
ರಂಗನೆಂದರೆ ಸಲಹೋ ಕುದುರೆ
ತುಂಗಹಯವದನ್ನ ಕ ದುರೆ

ಎಂಬ ಪದದ ಛಾಯೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಠಾಧ್ಯ ಸಂತತಿಯ ಗುರು
ಗಳನ್ನು ವ ತ್ತು ಹನುಮಂತ ಮಠಾಧವ ವೆಂಕಟ ಶ್ವರ ಸೀತಾರಾಮ ಮೊದಲಾದ
ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ

ಹನುಮಾ ನಮ್ಮ ತಾಯಂತದಿ
ಭೀಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಬಲಗಾ
ಅನಂದತೀರ್ಥರ ನಮ್ಮ ಗತಿಗೋತ್ರರು

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದಿನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ
ನುಡಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ತುತ್ಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಬಗೆಯಾದ ಹಲವಾರು
ಉಪಾಸನಾ ಪದಗಳು ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳಪದಗಳು ಇವರ ಕೀರ್ತನ
ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ

ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸತ್ಯಾಭಿನವತೀರ್ಥ ಸತ್ಯಾಧಿರಾಜ
ಗುರುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಒಗೆ ವಿಶೇಷಗೌರವ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕೀರ್ತನೆ ಪುರಂದರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ
ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಕನ ಡಿ ಹಿಡಿಯುವಂತಿದೆ

ಕವನೋಕ್ತಿ ಮಳಿಗೆರೆದು ಹರಿದಾಸ
ಪವರ್ಗಗಳಿಗೆ ವಿರಳಾನಂದವಿತ್ತರ್ತಿಸುವರಾ
ನವಭಕುತಿ ಮನಗಂಡಂ ಸವೆಯದಾನಂದ ಪುರಪ
ಥವನು ತೋರಿಸಿದಂಥ ಬಹುಕೃಪಾಕರನಾ

ಗೀತರಾಯ ಸುಳಾದ್ಯುಗಾಭೋಗ ಪದ್ಮ ಪದ
ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರ ಲನ
ಪ್ರೀತಿಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ಪರಿವ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯನ

ಎಂದು ಪುರಂದರರನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ
ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವವನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸ
ಬಹುದು

ಹರಿಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಸದಾಚಾರವಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರಿಯಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು
ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ ಅಂತೆಯೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಂ

ಜೇಳಿದ ಯಮಂಧರ್ಮ ತನ್ನಾಳಿಗೆ
ಜೇಳಿದ ಯಮ ತನ್ನೊಳಗಿದವರಿಗೆ

ಖೂಳ ದುರಾತ್ಮರಾಗಿ ಬಾಳುವರೆನು ತರ
ಹರಿಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ನರನಾರಿಯರು ಆ
ದರದಲಿ ಮೂಡಿದವರ ನಿಂದಿವರ ತರ

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು
ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರನು ವೃಟ್ಟಪುರಂದರದಾಸರು ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು
ತಿಚಿತ್ಕಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ವೈರಾಗ್ಯ ಪರವಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ
ಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲೀಕಾರಯಾ ಈ
ದೇಹ ಮನವೆ ಗಾಳಿದಿಪಾ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಂಸಾರ
ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು ಜ್ಞಾನಿಗೆ
ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು
ಸತಿ ಇದ್ದರೆ ಸಮಹಿತದವಳಾಗಿ
ಸುತನಿದ್ದರೆ ನಿಜಮತದವನಾಗಿ
ಧನವಿದ್ದರೆ ಸಜ್ಜನಕೆ ವಿಭಾಗ
ಮನೆ ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕನ ತ್ಯಾಗ

ಎಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹರಿನಾಮದಲ್ಲಿ ಆಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದವೆ
ಹರಿನಾಮಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು—

ಮಹತಿಗೆ ಮಹತು ಶ್ರೀಹರಿಯನಾಮೊ
ಹಿಂದೊದಗಿದಘರಾತಿ ಬೇಯ್ತು ಬಿಸುಟುವ ನಾಮೊ
ಮೊಂದೆ ಬಹ ದ ರಿತಕಡ್ಡಾದ ನಾಮೊ
ಮದಮತಿ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಬಾಲಾರ್ಕಸಮನಾಮೊ
ದಂದಾಗದ ಬಳ್ಳಿಯನು ಹರಿವ ನಾಮೊ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿನಾಮ ಎನ ಸಾಲಿಗೆ ಒದಗಲಿ ಎಂಬುದು ಈ
ಭಕ್ತನ ಬೇಡಿಕೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಲಿ ಎಂದ ದುರಿತಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು
ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಲಿಂ ಸಾಧುಸಂಸರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೆಯೆಂಬದೆ ಅಪವರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೇಲಿ ಸದ್ಬುದ್ಧಿದೀರ್ಘ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೆಗೆಚ್ಚರ ಬುಧವರ್ಗ

ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯ ಮಹತ್ವವನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಿವನಿಗೆ ಹಾಲಾಹಲ ಶೀತಲವಾಗಿದ್ದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಶೀಲ ಕ ಪಾದಿದ್ದು ಅಜವಿ ಲನ ಪಾಪನಾಶ ವಾಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯಿಂದ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದೆಂದು ಸಾರುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯವನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಕಾಣ್ಕೆಯನು ಯಾತಕೆಲೆ ಮನವೆ ಗೇ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುವಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿ ದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಅತನನ್ನು ತ್ರಿದಶರದೊರೆ ಭಕುತರಸಿರಿ ದಿತಿಹರರಿ ದಾನವಾರಿ ಹಿತಕಾರಿ ವಾರಿಜಾಸೆವಂದ್ ಸುರವೀರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ಹೆಸರು ಗಳಿಂದ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲ ತೀವ್ರ ಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಎಂದು ಕಾಂಬೆನು ಎನ್ನ ಸಲಹೆ ಪ
ತಂದೆ ಉಡುಪಿಯ ಜಾಣನೆ
ಮಂದಹಾಸಪ್ರವೀಣನಾ
ಇಂದಿರಾ ಭೂರಮಣನಾ

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾತೊರೆದಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟ ಸಾಧಕನಿಗೆ ನೂರೊಂಟಿ ಅಡ್ಡಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ವದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಒಲಿಯುಯ್ಯಾ ರಂಗ ಒಲಿಯುಯ್ಯಾ
ನೆಲೆಗುಣದ ಭವಜಲದೊಳು ಮುಳುಗುವೆ
ಮನೆಯದೆ ಕೈಯಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ
ಆಯಾಸಬಡುತಿದೆ ಪ್ರಾಣದಾತಾ
ಬಾಯೆ ತ್ತಿ ಗೋವಿಂದ ಹರಿಯೆನ ಲೀಸದು
ಕಾಯೊ ದಯಾಳು ಕರಿವರದ ಕೃಷ್ಣಾ
ಮನ ನೀರಾನೆಯ ಕಡ್ಡಿ ಮೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ಕ್ಷಣಕ್ಷಣ ದೈನ್ಯದಿ ಒರಲುತಿದೆ
ತನತನೆಗಳಿದಂ ದಣಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಜಂಹು
ಮಂನಿರೇವ್ವ ನಿನ್ನೊಳಗೆಕ್ಕಿ ದೂರಾದೆ ಕೃಷ್ಣಾ

ಎಂಬ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಮರ್ಕಟ ಚಲಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿಡಲು

ಚೆಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚತುರನಾಗು
ವ ಚಿಸದೆ ಸಕಲನೊಕ್ಕಿಸು ಹರಿಗೆ ಮನವೆ

ಎಂದು ಮನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಬಹಳ ಬೇಗ ದೊರೆಯುವಂತದ್ದಲ್ಲ ನೀ ಕರುಣಿಸೋ ಸಿರಿವಿರಲಾ ಇನ್ನಾಕಾಲಸ್ಥವು ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಮೊರೆಯಡುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೆಂಬ ಭಾವನೆಂ ಲ್ಲ

ದೋಷಿಗಳೊಳಗೆ ಹಿರಿಯನು ನಾ
ನಿದೋಷಿಗಳರಸು ನೀ ರಂಗಯ್ಯಾ

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯ ರಿಲ್ಲ ಏನ ವಕ್ಷನ ವಿನ ತಭಾವ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯರ ಭೃತ್ಯ ನಾನು ಎಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಕಠಿಣತರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗ ತ್ತದೆ

ಕೋಮಲತಿ ಶುಭಗಾತ್ರನ
ಮಹತಾಮರೂದಳ ನೇತ್ರನ
ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಂಡೆ
ಹೇಮಗಿರಿ ಪರದೀಪನ

ಎಂದು ಕರ್ಣಕುಂಡಲಧಾರಿಯಾದ ಸಣ್ಣನಾಮದ ನೊಸಲಿನ ಚಿನ್ನಯಕಾಯನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನ ಬಿಡಬಾಡಿ ಹಲವು ದೈವಕೆ ಹಲ್ಲು ತೆರೆಯದೆ ಹೋಗಲದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅಸ್ಥದೈವಗಳ ನಿಂದನೆಗೆ ತೊಡಗುವು ದಿಲ್ಲ ಶಿವನನು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಡುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಶಿವನನ್ನು ಸರ್ವಭೂಷಣ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಕರುಣಾಂಕ ನೀಲಕಂಠರ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಎಂದು ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಕೂಡ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಾಧು ಸೇವೆ ಸಾಧುಸಂಗಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಸಂತರೆ ಭವದೂರರು ಹಿತಕಾರ್ಯರು
 ಸಂಠರ ಸೇವೆ ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆ
 ಸಂತರಮುವೆ ಹರಿಸಮೃತ್ತವು
 ಸಂತರ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಯ ಗತಿಯು
 ಸಂತರ ಪಾದಾ ಚಿಂತನಿಗಾಲ್ಪಾದಾ

ಎಂದು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಒಣ್ಣಿಸಿದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಭಾಗಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನನು ಕೆಲವೆರಡು ಪದಗಳು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಯನು ಶೃಂಗಾರ ಪಾತ್ರಲ್ಯ ಹಾಸ್ಯ ಇಂತಹ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ಅನೇಕ ಸುಖ ವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಾಯಿಯಾಗಿ ಕೂಡಲುನುಡಿದ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಾತೂರೆಯವ ಗೋಪಿಕೆಯರಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು ನೆರವುನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಣ್ಣೆಕದ್ದು ತಿಂದಿದ್ದಾನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೆರಗು ಎಳೆದಿದ್ದಾನೆ ನಿಂದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಚೆಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪಟಳವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ನಡೆಯೋ ನಿಮು ಮುನಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಿನ್ನ ತುಡುಗ ಒಂದಿಯ ನೆಲ್ಲ ಒಡಿಸುವೆ ಕಳ್ಳಾ ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದು ಯಶೋದೆಗೆ ದೂರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ ನೀನು ಒಂದಿ ಹೇಳಿ ತಿದ್ದಬಾರದೆ ಎಂದು ಯಶೋದೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು ಆ ದೂರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಗೋಪಿಯರು ನನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ದೂರುತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಭಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾನೊಲ್ಲೆನೆಂದರೂ ಗೋಪಮ್ಮಾವರತ್ತಿಕೊಂಬರು
 ಅನಿಯಾಡಬಾರೂ ರಂಗಯೆಂದೆನ ನೆಯಿದು
 ಸಾಸಿರಬಸಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಕೂಸುಗಳು ಮೆಲ್ಲೋದಂಟಿ
 ಹೇಸಿಕೆ ಒರುತಿದೆ ಅವರು ಮೊರು ಕಡವುದು
 ವಿಷಾಸರಾ ವಂದಿದಾರೆ ಅವರು ಚಟ್ಟಿಗೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
 ಹಾಸ್ಯದೊಳು ಮಾತನಾಡಿ ಮೋಸಮಾಡುತಿಹರಮ್ಮಾ

ಎಂದೂ ಕೃಷ್ಣನು ಸುಳ್ಳು ನುಡಿದು ತಾಯಿ ನಂಬುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಯಶೋದೆ

ಆವಳೆಂಬಿಸಿದಳವಳು ಬೇಳು ರಂಗವಡ್ಡಾ ನಾ
 ನವಳೆ ಗಾರುವಾಡುವೆ ನಡೆ ಕೃಷ್ಣಮ್ಮಾ

ಎಂದು ಮಗನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ ಬಾಲಕ ಜ್ಞ ಯ ಶೋಧೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತಾವೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ—

ಎತ್ತೋದೆಯಮ್ಮ ನಂಗಗೆ ತ್ರಿಕೋ ಆಮ್ಮಾ ಬಲು
ವತ್ತು ಅತ್ತು ಬಂದೀನೆ ಇತ್ತ್ ಅಮ್ಮಿ ತಿಂದೀನೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯಂತು ಶಿಶುಸಹಜ ಭಾವ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ತಲುಪಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಈ ಪದವನ್ನು ಸ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಲರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ತೀಯ ತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಡೊಂಕನ್ನು ತಿರು ವ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ನಡೆನುಡಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಸಮ ಕ ಲೀನ ಸಮಾಜಜೀವನದ ಹೊಳಪುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಎಡೆಪಡ ದಿವೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಫುಗೊಳಿಸಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿ ಕೂಡ ಸೋಗಸಾಗಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣತೆ ಹಾಗೂ ಸರಳತೆ ಎರಡನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪರಿಣತಿಯ ತ್ರೆಂಬುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಅನ ಪ್ರಾಸ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ—

ಉದಾ ಸಾಲಂಕೃತ ಬಾಲನೊಯ್ದಡವಿಲಿ ಕೊಲ್ಲ
ಅಲಯದ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಬಾಲೆಯಂ
ನಾಳದೆ ಪಂಡ ಘನಕೊಪದೋಳು ನೂಕಿಸುವಂತೆ
ಬೇಳಲೇನು ದುರ್ಬಲರನು ಅರಸು ತಾ ಶೂಲಕೈಳೆಸೆ ವಂತೆ

ಎಂದು ಒಂದೇ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಉದಾ ಎಂಟು ಕಾಡಾನೆ ಎಂಟು ಕಡೆಯಲಿ ನಿಂತಿವೆ
ಗಂಟನಿಕ್ಕಿವೆ ಮೂರು ದಜ್ಜುರಿಯ
ಸುಂಟರಗಾಳಿ ಬ್ಬರಿಸಲು ಗಿಡ
ಗಂಟು ಬಿದ್ದೆ ನೀನಲ್ಲದೆನ್ನಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕ ಮತ್ತೂ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಟಕೀಯ ತೆ
ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಕೂಡ ಇವರ ಶೈಲಿಯ ೧೧ ನಾ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರ ಸಂವಾದ
ದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಒಳಸೇರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ—

ಉದಾ ಕೃಷ್ಣ ಬಂದ ಕೇಳಿ ಗೋವಿಂದನಾ
ಇಂದುಮುಖ ನಿದ್ರೆಬಿಟ್ಟು
ಎಂದು ನೀ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಿ
ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಗೋವಿಂದ ನೀ ಗೋವಿಂದ ಕಾಯೆ ಲು ಹೋಗು
ಕೃಷ್ಣ ಸೋಮಕುಳನ ಕೊಂದು ನೇವಂದಿ ವೇದವ ತಂದ
ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತವತಾರ ಬಂದನೆ

ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮತ್ಸ್ಯವಾದರೆ ಈ ಮಹಾಂಬುಧಿಗೆ ಹೋಗು
ಎಂದು ಸಾಗುವ ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ಹೋದನೇ ಹೃದಯಂಗವ ವಾಗಿ
ಸೇರಿದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷೆಯನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ
ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಕಟದಾಸರು ನಿಪುಣರು

ಉದಾ ಓ ರುಕ್ಮಿಣಿ ತಾಯಲಾರೆ ಎನ ಮನಸಿಲ್ಲವೆ ನಚ್ಚಿ ಕಾರ್ಯಂ
ಕೈಗೊಡೆ ನಾಲು ಎನಕೆ ಎನ್ನ ಸಂತೋಷ ಪಣ್ಣಿರಾಯಿ

ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಪದದಲ್ಲಿ ಕೊರವಂಜಿಯ ಬಾಯಿಂದ ತವೀಳು ಮಾತು
ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನವೇಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಕೃತಿಚಿತ್ತಾಗಿ
ವಲಾರಂಭವೆಯ ಪ್ರಭಾವವನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರು ಪೌರಾಣಿಕ ಅಂಶ
ಗಳಿಗೆ ಜಾನಪದ ಸ್ಪರ್ಶಕೊಟ್ಟು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರೆಯಬಲ್ಲರು—

ಉದಾ ಕೋಲು ಕಾವನ ಗೆದ್ದ ಕೋಲು ವಸಾಯೆಳನೊದ್ದ
ಕೋಲು ಆನಂದಮುನಿ ಪಿಡಿದೀಪ ಕೋಲೆ
ತಮನೆಂಬವನ ಕೊಂದು ಕಮಲಜನಿಗೆ ವೇದ
ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಜಗವ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ
ಎವೆ ಲಾ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತವನದೈವ ಕೋಲೆ

ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ೧೧ ನುಡಿಗಳಿದ್ದು ದಶಾವತಾರಗಳನು ಜಾನಪದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸೋಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಸತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರಿಗೆ ಎಣೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇವರು ಪರಿದಾಸ ಚರಿತ್ರೆಯ ತೃತೀಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಗವ ನಾರ್ಥ ದಾಸರ ಗಿದ್ದಾರೆ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅದರ ಕೃತಿಗಳು ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಪಿ ಬೀಲ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು

—ಶೃಷ್ಠವೇಣೆ

ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯವಾಂಛೆ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸ ಚತುಷ್ಟಯ ರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ದಾಸರು ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರ ದಾಸಕೂಟವು ಆದವಾನಿ ರಾಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸ್ವಕಾಂತರಿಸ್ಪಷ್ಟಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ನೇತೃತ್ವ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಯ ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳದು¹ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಪತಾರಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸೆಯ ಶತಮಾನದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೋ ಅದರ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಅದೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಪತಾರಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ವ ಕಾಂತರ ಗ್ರಹಿಸೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಹರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಪುನಃ ಬೆಳಗಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತಿತರು ಶಿಷ್ಯರನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ದ ಸಪರಂಪರೆಯ ನೇತಾರರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಾದ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಗರಿ ಒಂದೇ ಆದುದರಿ ವೇದ ವಿಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವ್ಯಾಸಶೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದ್ವೈತಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದರು

ಹೀಗೆ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೆ ಬಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಅಪರೋಕ್ಷ ಚಾಸ್ತಿಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾದ ಇವರು ಗಣೇಶಾಂಶರಂಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಇವರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಾಧೀತವಾದ ಆಕರಗಳಿಲ್ಲ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ರಂಗದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಲಿಖಿತ ನ ದಿಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪಾಲ ವಿವರದ ಚರಿತ್ರೆ ಪದ ವು ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಆಕರವಾಗಿರುವುದು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನೇಕ

ಪದ-ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವವಾಗಿರುವ ವಿವರಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರತೀತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ಬೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೬೨೦ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವದರ್ಗಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮೊಸರ ಕಲ್ಲು* (ದಧಿಪಾಪಾಣ) ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತ ಕುಟುಂಬ ಪೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು ಇವರ ತಾತ ಮುದ್ದಪ್ಪ ತಂದೆ ಮರಾರಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಸೀನಪ್ಪ ದಾಸಪ್ಪ ರ ಗಪ್ಪ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ರಾದ ಭಾಗಣ್ಣನೇ ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದುದು ತಂದೆ ಮರಾರಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಇದ್ದ ಅಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಂತು ಅಲ್ಲದೆ ಮರಾರಿ ಸಹೋದರರು ಸಹಕಾರ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಗದ್ದಾಲ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಂ ಆ ಊರಿನ ಮಾರುತಿ ಗುಡ್ಡು ಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ಗ್ರಾಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಒಳಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದಳು ಸಂಕಾಪುರದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಗುಂಡಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೂ ಧರ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಇತರ ವಂಶಕ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು ನೋಡು ವುದಕ್ಕೆ ಪದ್ಧಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗಣ್ಣ ಮೌನಿಯಾಗಿ ದ್ಯಾನವರವಶನಾಗಿ ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ

ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಪರವಶನಾಗಿ ವಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಘಟ ಸರ್ಪವೊಂದು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೆಡೆಯಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು

ವಟವೃಕ್ಷದಾ

ಮೂಲದಲಿ ಮಲಗಿರಲು ದೇಹದ

ಮ್ಯಾಲೆ ಸರ್ಪನಂದದಿ

ಆಡಂತಿರಲದ ಕಂಡು ಮಕ್ಕಳು

ಓಡಿ ವೇಳೆರು ಜನನಿಗೆ

ನೋಡಲುಂದ ಜನು ಜನರು ಕೊಂ

ಡಾಡಿದರು ಮಹಿಮೆಗೆ

- 1 ಈಗ ಇದು ಅಂಥಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗದ್ದಾಲಿಗ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ) ಪುಟ ೫೫.
- 2 ಬೀಲೂರು ಕೀಕವದ-ಸರು; ಕಾ ಶ ೧೬೪೦ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ ೧೬೧೬ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಷಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೭೮)

ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ಸರು ತಮ್ಮ ಕೆ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ¹ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸತತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಬಲ್ಲನೆಂಬ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ತ್ರಿಲಿಂಗದೇಶದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಐಜಿಗೆ ಬಂದು ತನ ವಿಧ್ವತ್ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನಾಡಿ ತನಗೆ ಒಂದು ವಿಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಆಗ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತನಿಗೆ ನರಸುತಿಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ರಯಿಸಬಾರದೆಂದೂ ಭಗ ವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಸಂತಾಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತ ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ

ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಅದ್ವೈತವೂ ತರದಂತಾಯ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಲು ಬರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಆದಾಯವೂ ಅಗಣಿತವಾಯಿತು ಕಣ ಭಿಕ್ಷದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಸ್ವತಃ ದುಡಿದು ಜೀವಿಸುವ ಭರವಸೆ ಹೊಂದಿದ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ದೀನ ಹೀನರ ಸೇವೆ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಸದುಪ ಯೋಗ ಪಡಿಸಿದ ತಮ್ಮಂದಿರ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಬಯಸಿ ಅವರನ್ನು ಗದ್ದಾಲಿನ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಳ್ಳತನದ ಆಪಾದನೆಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೊಳ ಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಉತ್ತನೂರಿಗೇ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ

ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸತ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಅಂದಿನ ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ರಾಮಭೂಪಾಲ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯಕೇಳಿ ಭೂಮಿಕಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿ ಹೋದ ನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಅವನಾಯ ದಿವಾಸರಾಗಿದ್ದ ಪಂಗನಾಮದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಎಂಬುವರ ಬಳಿ ಕೆಲಕಾಲ ಇದ್ದು ಆಗ ದೇಶ ದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರು ಅವನ ಬಳಿ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತ ವೆಂಕಟ ಶೈಷ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ

ಹೀಗಿರುವಾಗ ವೆಂಕಟೇಶನ ಭಕ್ತರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥಳವಾದ ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಡಾ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್‌ರವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಯಾದವಗಿರಿಯನ್ನು ಈಗಿನ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ನೆಲಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾದಗಿರಿ ಎಂದು

1 ಸಂತಾಪುರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಅವರೋಕ್ಷವಾದ ಸಳುವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿದ್ದ ಗುರುತನ್ನೂ ಭಾವಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿಬಾರಿ ಬೇಲೂರ ಕೇಶವರಾವ್‌ರ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಪುಟ ೮೨)

ಗುರುತಿಗನುಜಿತ ದು ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಾಗಣ್ಣ ಅಂದಿನಿಂದ ಗೋ ಪಾದಾಸನೆಯ ಹೆಸರಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾದನು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಅಂಕಿತಪದವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೊಸ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅಂಕಿತದೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರೂಢಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ದಾಸ ದೀಕ್ಷಾಪದವು ಇಂತಿದೆ

ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆನು
ಕಾಪಾಡೋ ಈ ಮಾತನು
ಅಪಾರ ಜನುಮದಲಿರಿವನ ಮ್ಯಾಲೆ
ನೀ ಪ್ರೀತಿಯನು ಮಾಡಿ ನಿಜದಾಸರೊಳಿದು

x x x x x

ಅಂಕಿತವ ನಾನಿತ್ತು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
ಕಿಂಕರಗೆ ಲೌಕಿಕದ ದೊಂಕು ನಡತೆಯ ಬಿಡಿಸಿ
ಮಂಕುಜನುಮ ಜನುಮದಲಿದ್ದ
ಮಂಕವಾರವ ತೋಗಿಸಿ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪೇಳಿದರು
ಮಂಕಟಗಲ್ಲಿದ್ದಾರಿಗೆ ಮಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲಯೆಂದು
ಅಂಕುರವು ಪಲ್ಲೆಸಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೇ

ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಮಂಕಟ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಪದಗಳಿಗಂಕಿತವು ನೀಡುತ್ತಿರೆ ಎಂಬ ರಂಗಪ್ರದಾಸರ ಮಾತು ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಭಾಗಣ್ಣ ಮಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಕವಿತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ನಮಗೆ ಈ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಒಂದೇ ಸುಳಾದಿ ಅದೂ ಒಂದೇ ಆಕರದಲ್ಲಿ: ಆ ಸುಳಾದಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ * ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನವಾದ ದಿನಾಂಕದ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಯನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಹನುಮಂತ ಕಾಲವು ಎಂದು ಬರೆದು ಈ ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯ ಹಳೆಯ ವಹಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪದದ

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕವಿಗಳು ಸಂ ಡಾಕಟ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ (ಶೀರಿಕೆ) ಪುಟ iv

2 ಅದೇ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ದಾಖಲೆ ಇದೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೪೬ ನವೆಂಬರ್ ೧೪ ತುಳುವಾರ ಅತ್ತಿವಿ ಗೃಹ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಹಿತೆಯಂತೆ ಆದವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾಸ ರಾಜರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಮಂಗಳರಾಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನಮಾಯಿತೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ¹

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಇಂತಿದೆ

ಸುತನಾದೆ ನಾ ಮಹಾಕವಿರಿಗೆ ಗತಿಯನು
ಪತಿಯಾದೆ ನಾ ನೋಡು ಸತಿಯಳಿಗೆ ಇನು
ಪಿತನ ದೆ ನಾ ಎನ್ನ ಸ ರಿಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ
ಇತರ ಜನರಿಗೆ ಬಂಧು ಬಳಗವಾದೆ
ಕಡೆ ಜಾಯಸು ಭವದ ಕಡಲ ಎನ್ನನು
ಬೇಗ ಮಡದಿಯ ರು ಮಕ್ಕಳು
ಒಡವೆಗಳಲಿ ಮನವು ಕಡಕವಿಲ್ಲದೆ ಎಳೆದು

ಈ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳೂ ವಿಕೃತ ಆಕರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿವೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂತ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ದಕ್ಷಿಣಿಪುರು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದಾದರೂ ಸತಿ ಮಡದಿ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಹಿಂದಿನ ಭವಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಕಳಕಳಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯದೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ವಿನನ್ನಾ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು ಕ್ರಮೇಣ ತಾವೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರದ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ಸೀನಪ್ಪ) ಗುರುಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ದಾಸಪ್ಪ) ತಂದೆ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ರಂಗಪ್ಪ) ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು * ರಂಗಪ್ಪನ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೂ ಅಣ್ಣನಂತೆಯೇ ಅವರೊಡನೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಹರಿ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿಪುರದ ಮುರಾಧಿಪತಿ ಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಬೋಧರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಆ ಸತ್ಯಬೋಧರು ಅವರ

1 ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಪುಟ ೧೨೪ ೨೫

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೮೨

ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಲು ಮೂವರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮೂವರೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಪದವನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಆಗ ಮಾರ ಮದಘನಮಾರ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಮೂರು ನುಡಿಯ ಕೀರ್ತನೆಯು ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯು ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಂದು ಮಕ್ಕ ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೀತಪ್ರದಾಸರೂ ದಾಸಪ್ರದಾಸರೂ ಪೂಡಿದರಂತೆ ಸತ್ಯಬೋಧರ ಯೋಗೂ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಷಯವೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಸ್ತು ಆ ಸೊದರರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಂಡ ವರಾಧಿಪತಿಗಳು ನೀವು ಮೂವರೂ ನಮ್ಮ ವರಕ್ಕೆ ಕಾವಧೆ ನೀಡಿ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳಂತೆ ಇರುವಿರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರಂತೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಿರುವತಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರೂ (ಬಾದಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು) ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು ಅದರ ಪೂಜಾಮವಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರುಗಳ ದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವರ ಆದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ

ಎನ್ನ ಬಿನ್ನಪ ಕೇಳೊ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ದಯಮಾಡೊ
ಸಣ್ಣವನು ಇವ ಕೇವಲ
ಒನ್ನ ಬಡಿಸುವ ರೋಗವನ್ನು ಮೊ ಚಿನ ಮಾಡಿ
ಚಿನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದೋ ವಿಭುವೆ

ಎಂದು ಧನ್ಯಂತ್ರಿಯ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಪ್ರತಿತಿ ಇದೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಂಗಪ್ರದಾಸರು

ಕುಂಡಲಾಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರನು ಕಂಡು ಒಜಯರಾಯರೆ ದಂಡ ನಮನವ ಮಾಡಿ
ಕೇಳಿದುದ್ದಂಡ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕಳಿತ್ತರಾ ಹರುಷದಿಂದುತ್ತನೂರು ಜೆ ರಲು ಪರಿ
ಹರಾಗುವದೆಂದನು ಬರಲು ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಿಗೆ ಪಾಲ್ಪತ್ತೊರ ಪ ಆಯುವಂತನು

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕೇವಲ ೩೩ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ೨೭ ವರ್ಷದವರು ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೫೪ ಭಾವ ಸಂವತ್ಸರ ಆತ್ಮಯಂಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ

ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ಆಯೋದಾರ್ಥನವಾಯಿತು.¹ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೫೪ "ಪೈಂಬರ್" ತಿ. ಗಳ ಉತ್ತರ ಧರ್ಮ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರೂ. ಗ ವ್ಯಾಯಾದಿದ್ದು ಅನನ್ಯತೆ ಪರಿಹಾರವಾದದ್ದು ಗೋಪಾಲದಾಸರಿ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಗನಾಧದಾಸರು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಿ. ತಿ. ಗಳ (ಸಂ) ೬ ಎನ ನಾಗರತ್ ಕೀರಿಕೆ ಪುಟ ೪
ಕಿ. ಭ. ವಿ. ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೧೬ರಲ್ಲಿ ಕೇಶವದಾಸರು ತಾ. ಶ. ೧೮ರ ವಿರೂಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ
ಭಾದ್ರಪದ ಶ. ಕ್ಷಿ. ನವಮಿಯ ದಿನ ತಮ ಆಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರುಷ ಧರ
ವಿರವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ ಪೈಂಬರ್ ಕೆ. ಶನಿವಾರ
ಹೊಂದುತ್ತವೆ (An Indian Ephemeris Vol VI by L. D. Swami
Kannu Pillai)

ಕೇಶವದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ತಾ. ಶ. ೧೪ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೧೭
ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ತೇದಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನವನ್ನು ೪ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ
ಬರಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂಚೆ ಕೇಶವದಾಸರು ಜಗನಾಧದಾಸರಿಗೆ ಆಯೋದಾರ್ಥನ ಮಾಡಿದ
ತೇದಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ತಾ. ಶ. ೧೮ರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೯
ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲಾವಧಿಯ ನೋ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳೆದೆ
ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೨೨ ವರ್ಷದವರಿದ್ದಾಗ ಆಯೋದಾರ್ಥನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದ
ರಿಂದ ಆಯೋದಾರ್ಥನ ತಾ. ಶ. ೧೬ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ
ಅಗಿ ವಿರೂಧಿ ಸಂವತ್ಸರ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ ಗೊಂದಲವಿದೆ ಆದರೆ
ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಐಯೋಗವನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಅವರ ಸೋದರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ

ಎರಡು ವಿಂಶತಿ ವರ್ಷಕೆ ಈ ಪರಿಯ ಚರಿಯ ಮಾಡಿದ
ಪರಮ ಹರುಷದಿ ತಾ. ಸ. ಬಂಧಿ. ಶಿರವ ಭೇದಿ. ತರಳದಿ ||
ಸ. ಸ್ವಿಯನ್ನು ಚಿತ್ತಭಾಸು ಪುಷ್ಪ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತಮಿ ರವಿವಾರದ
ಬಿಟ್ಟು ಪೋದರು ತಂದೆ ಗೋಪಾಲವಿರಲನ ನಿಜಭಾಸದಿ ||

(ಶ್ರೀ ಜಗನಾಧದಾಸರು ಪುಟ ೧೨೪)

ಈ ಕಿ. ತಿಯಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬದುಕಿದರೆಂಬ ದೂ ತಿಳಿದು
ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲೇ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ತೇದಿ ವಿವರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೬ ಜನವರಿ ೭ಕ್ಕೆ
ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ [An Indian Ephemeris Vol VI by L. D.
Swami Kannu Pillai] ಅಭ್ಯರ್ಥಿತ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೬
ಅಂದರೆ ತಾ. ಶ. ೧೭೫೪ ಶೋಭಕೃತ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ
ಅವರು ತಮ್ಮ ೩೩ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಯೋದಾರ್ಥನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದ
ರಿಂದ ಅದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ ಅಂದರೆ ತಾ. ಶ. ೧೭೬೬ರ ಧಾತು ಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿವ ಯ ಪಾದ
 ನಾ ಪೊಂದಿದನು ನಿಶ್ಚಯ
 x x x x x
 ಘೋರ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ
 ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ
 ತೋರಿದರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದಂದಿ
 ನ ರಭೈತವ ಪಾದ ಸೇರಿದೆ ಸಲಹೆಂದು
 ಒಪಮೈತ್ಯವನ್ನು ಪರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
 ಅಪರಾಧಗಳ ಮರೆದೆ
 ಚಪು ಚಿತ್ತನಿಗೊಲಿದು ವಿಪುಲ ಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ
 ಚಿಪ್ಪಣನೆಂದೆನಿಸಿದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಂದ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪಂಡರ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದೂ
 ಜಗನಾಧವಿರಲ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ವಂದೆ
 ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು
 ಜಗನಾಧದಾಸರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯ ಮೈ ದಾಸರ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಅಪರೋಕ್ಷ
 ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ದಾಸಪ್ಪದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರು ಅವರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ದಾಸಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿ
 ಗಳು ಕೃಷ್ಣಾದಿತಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾಸಪ್ಪ
 ದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯರಾಗಿ

ಅಗಲಿ ಸೆ ರಿಸಲಾರವೋ | ವೇಣುಗೋಪಾಲ
 ಅಗಲಿ ಸ್ಥಿರಿಸಲ ರವೋ | ನಗಧರ ಪನ್ನಗ ನಗಾಧಿ ತ |
 ಮೃಗಮದತಿಗಿರ | ನಗೆಮೊಗ ಚನಿ ಗ
 ನಿಗಮಗಳಿಗೆ ಸಿಗ | ದಗಣಿತಸುಗಣ ನಿನ್ನಗಲಿ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಭಾವ ಸಮಾಧಿಗೊಳಗಾದರು ಆಗ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕಷ್ಟವ ವೇಣುಗಾನವವನ್ನು ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ
 ಆಲಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವಳಿಟ್ಟ
 ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ
 ವಾಸುದೇವ ಎರಲಾಂಕಿತರಾದ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ
 ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶುದ್ಧ ಶುಂಠರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದವರು ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವಲ್ಲಿ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಳಕಳಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ಹೀಗೆ ಈ
 ಘಟನೆಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರ ಬಗೆಗೆ ತೋರಿದ ಕರುಣೆ

ಗಿರಿಯ ಮ್ಮನ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ವ ಮತೆ ಹಾಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅನುಕಂಪಗಳನ್ನು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ ದಿಯಾಗಿದೆ

ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಭುವನೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಾಸವೇವ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಬಳಿಕ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರಿಬ್ಬರೂ ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದ ವೇಣಸೋಮಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಗವದರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ಯೋಗಿಯಂತಿದ್ದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಹಾ ಭೋಗಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಮೃಷ್ಟಾನ ಭೋಜನ ಗಂಧ ಕಸ್ಮೂರಿಗಳ ಲೇಪನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವೈಯಕ್ತಿಕಾ ಚರಣಗಳು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಹಲವರ ಟಿ ಕೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆಂದೂ ಆ ಟೀಕೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ,

ವೈರಾಗ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು
ವಶಾರವೇನ ಪಾದ ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ಸಾರಿಯ ಧರಣಿಯ ಧನವ ಬಿಟ್ಟರಾಯಂತೆ
ವೈರಾಗ್ಯವಲ್ಲ ಕಂಡ, ಧಿ ರಂಗಿ
ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪಾದ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು
ಜೀವವಸ್ತ್ರವನುಟ್ಟಿ ತಿರುಗಾಡ ತ್ರಿರಲಾಗಿ
ಆರಾದರೂ ಅವನ ಅವಧೂತನೆಂತೆಂದು
ಸಾರಿ ಸಾರಿಗೆ ಇನ್ನು ಕರೆವರಯ್ಯ

ಎಂಬ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳ ದಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯ ನಾರಾಯಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ ವೇಂಬದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಆರಿಯದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹರಹಿಕೊಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊ ಗಿರಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ ಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸೊಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ರ್ಥ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೭೦ ಸುಳಾದಿಗಳು, ೩೦ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರವರು

ದಾಸರು ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀಮುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು

ದೇವಿ ಅಂಟು ಜವಲ್ಲಿ ರಮಣನೆ ಭೂವರಾಹ ದಯಾನಿಧಿ

× × × × × ×

ಅವನಿಯೊಳು ಶ್ರೀ ಮ ಪ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರದಿ ನೀ ವಿಹಾರವ ವೂಡೊವಿ
ಭವ ವಿವೋಚಕ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕರಣಾಕರ

× × × × × ×

ಕಂಗಳೆರಡನು ಕಟಿಯೊಳಿಟ್ಟು ಕೋರೆ ಹಸ್ತನೆ ತೋರುತ
ಧರಿಸಿ ಚಿನ್ನಯ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಸರವು ಈ ಪರಿ ಬೆಳಗುತ
ಘನ್ನ ಶ್ವೇತ ವರಾಹ ವ ಾರುತಿ ಎನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಪೂಜ್ಯದಿ
ನಿನ್ನ ಶುಭಕರ ಪಾದ ಪಂಕಜಪನ್ನ ಕಂಡೆನು ಇಂದಂ ನಾ

— ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಕುರಿತಂತೆ ಇರುವ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ

ಧರೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಿನ್ನು
ಇರು*ಪ್ಪ ಎವರವ ಅರಿತಪ್ಪು ವರ್ಣಿಸುವೆ
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲಯಪುರ ತುಂಗಾತೀರದಿ
ಹರಿಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ವರಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ
ಸುರರಿಗಮ್ಮತ ಉಣಿಸಿ ಪರಿಪರಿ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದ ನೋಡಿ ಕೋವಿದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ದಾಸರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸಸ್ಥಳವೆನಿಸಿರುವ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ
ವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ

ಇದೇ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪ ಇದೇ ಅನಂತಾಶನ
ಇದೇ ಶ್ರೀ ಮೈಕಂಡ ಇದೇ ಮುಕ್ತಭಾಗ
ಇದೇ ವ ಧ್ಯ ಸರೋವರ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು
ವಿಧಿ ಕಾಣೊ ವಿರಜಾನದಿಯ ಸ್ನಾನಳಿ ಮಂದೆ
ಪದ ವೆ ಯಿಂದಧಿಲಿ ಪೂಜಿತ ಮೂರ್ತಿದು
ವಿಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವೂರ್ತಿಯು ನೋಡಾ
ಅಧಿಕಧಿಕವಾಹ ಮೂರ್ತಿ ಅಪ್ರತಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಮೊರೆ
ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇದೆ. ಅನೇಕ ಕ್ಷಿತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪಂಪರಪುರಕ್ಕೆ ಹೊಗಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆಗ ವಿರಲನೇ ಮಾರು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನಂತೆ. ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಲ ಕುದ ರೆಯ ನೇರಿ ಶಾಲು ಟೋಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ,
ಕಾಂ ಕುವ್ರಸ ತೊಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮೋಹನ ಹಾಕಿ
ತೋಳು ತಾಯಿತ ಶಿರಕೆ ಮೇಲಾದ ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿ,
ಪಾಲಕಸ್ಯೂರಿನಿಟ್ಟು ಮೈಗೆ ಗಂಧವ ಪೂಸಿ
ಜಲಾಯನದಿ ಅಶ್ವವೇರಿ ಹಾರಾಡಿಸ ತ್ತಾ,
ಆಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನಾರವ್ವ ?

ಈ ಇಡೀ ಸಳಾದಿಯೇ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರದಂತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲವು ವರ್ಣನೆಗಳು ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರ್ಯಟನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಭೂತಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ತಿರುಪತಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕಿತ್ತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಅಹೋಬಿಲ ಹಂಪಿ ಮುಂತಾದ ತಿರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕೇವಲ ಸಂವತ್ಸರ ವರ್ಷಗಳ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಭಾನುಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ (ಏಕೆ ಲ ಅಷ್ಟಮಿ) ರವಿವಾರದಂದು ಉತ್ತರನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವ ಧೀಸರಾದರು. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೩-೧೭೬೪ ನಡುವೆ ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾರವೇಳೆಯದೆ ಅಂತ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾವನ್ನು ಕೇರಿತು ಅವರ ತಮ್ಮ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅಣ್ಣ ಭಾಗಣ್ಣ ನೀ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಪುಣ್ಯಲೋಕವ ಸೇರಿದ್ದಾ, ಎಂದಾರಂಭ ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಮಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿದ ಆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಸಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಎನ್ನುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವೈಭವ ಪದಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವೈಭವತತ್ತ್ವ ಭೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಪದದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ

ದರ ಮೂಲಕ ಆ ಪದದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗುವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಬೇಕದ್ದಾರೆ

ಭಾಯೊಂದೊಲಿಸಲು ಭಕುತಿ ಪುಟ್ಟಿಸುವನು
ಶ್ರೀಯರಸನ ಪಾದದಲ್ಲಿ
ಗಯೊಂದುಚ್ಚರಿಸಲು ಗಂಗಾಜನಕಭವನ
ತೋಯದಿ ತಡಿಗೊತ್ತುವ
ಣಾಯೊಂದುಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಸುಜನರ
ಕಾಯಕ್ಕೆಲವ ಕಳೆದು
ಮಾಯಾರಮಣನ ಒಲಿಸ ವಂಥ ದಿವ್ಯವು
ಪಾಯವ ತೋರಿಪರೊ

ಈಗಲೂ ವೇದೇಶೋಮಪುರ ಮತ್ತು ಉತ್ತನೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಾಸಮಾಡಿದ್ದ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಉತ್ತನೂರಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಿಥಿಲವಾದ ತಂಬೂರಿ ಎರಲಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿವೆ ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇತವದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ತಂಬೂರಿ ಹಾಗೂ ಎರಲಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಗದ್ದಾಲಿನ ವೆಂಕೋಬಾದಾಸ ರೊಟುವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿವೆ¹. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ. ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ ಅವರು. ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಒಪ್ಪಾಂಡದ ಚಿತ್ರಪಟವೂ ಅವರ ವಂಶೀಕರಣದಿಂದ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ.

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಬೇವನ್ನು ಕ್ರರಾದರೂ ಅವರು ನೀಡಿದ ವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಬೋಧನೆಗಳೆರಡೂ ಪರಿಮೂಡಿದೆ. ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ². ಇವರು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶಾರದರಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧ ಬೇವನ ನಡಿಸಿದ ವರು.

ಆಗತಾದಿ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಂ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶಾರದಂ |

ತ್ಯಾಗಭೋಗ ಸಮನ್ವಯಕ್ತಂ ಭಾಗಣ್ಣಾರ್ಯಂ ಗುರೂಂ ಭಜೇ||

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ vii

2 ಕನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ ಪುಟ ೫೦೨)

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇತರ ಹರಿದ ಸರುಗಳಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗ-ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಹರಿಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಮತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೇ ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳು ವಾಸಲಾಗಿವೆ ಇ ಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ ವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಸವ ಸ್ವಯವನ್ನು ತಿಳಿಗನ ಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡ ಬರುವಂತೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಗುರಂಸ್ಕರಣೆ ಭಗವಂತನ ಆರ ಧನೆ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ದ್ವೈತಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಉಪದೇಶವಾಣಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ನಿಂದ ಆಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗ ವ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂತರಿಕ ತೊಳಲಾಟವನ್ನು ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯ ಲಾಲಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮನಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಾನೇ ದ್ವರ ಗುವುದುಂಟು ಕೊರಗುವುದುಂಟು ಆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಜಂಜಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವುದುಂಟು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗಿನ ಅವರ ಪಾಡು ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿದಿರು ವುದುಂಟು ಆಗ ತಮ್ಮ ವ ನೋದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ಮಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನ್ನು ಮೊರೆಹೋಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆತನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಂದು ಎನೊ ಲಗೆ ನೀ ಬಂದು ನಿಂದೆಯೊ ದೇವ
ಅಂದು ನಾ ನಿನ ವ ಇಂದು ನಿನ್ನವನೆ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ ಳ್ಲಿ ಉಂಟೊ ದೇವ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆ ಗೋವು ಅನಂತವಿದ್ದರನ್ನ
ಮುನ್ನ ನಿನ ಆ ಸಾಮವನು ನೆನೆದ ದೆ
ಅನಂತ ಅಪರಾಧಕಥಿಕಾ ಅನಾದಿನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನಿನ ಅವರಾಧಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನೈಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ಭವದೊಳು ರಕ್ಕಸಿ ಸಿಗಹಾಕಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿಸದೆ ನೀ ನಕ್ಕು ಸಮ್ಮನಿರಲು ದಿಕ್ಕಾರೊ ನನಗೆ ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲ ಗದ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಕೇಳಿ ರಾಗದ ಅವರ ಕಿವುಡುತನ ಹರಿಮಂತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದ ಅವರ ಸಾ-ಗೆಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸದೆ ಅವರ ನಾಸಕದ

ದೋಷ ಹರಿಪ್ರಸಾದ ಅಸ್ತಾದ್ವಿತದ ರುಚಿಗಟ್ಟನಾಲಗೆ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಅಂಗಗಳ ಕಾಯಾಲಯ ನ್ನು ದೇವಧನ್ವಂತ್ರಿ ಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತ

ಅವರೋಗವೋ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ವಂತ್ರಿ

ಸಾವಧಾನದಿ ಕೈಯ ಪಡಿದು ನೀ ನೋಡಯ್ಯ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎನ ಭಾಗದ ವೈದ್ಯ ನೀನೆಯಾದೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದ ಭವರೋಗ ಕಳೆಯ ಯ್ಯ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯ ನೀ ಮಾಡಿದುಪಕಾರ ಎಂದು ಕಳಕಳಯ ಎಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವರ ಚಂಚಲ ವ ನದ ಆಸೆ ಹಿಂಗಲ್ಲಿವೆಂಬ ವ್ಯಥೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ವಿಶೇಷ ಜನುಮಗಳು ಎನಗೆ ಬಂದು ಪೋದುವು

ತ ತವಾಗಲಿಲ್ಲ ವ ನದ ಆಸೆ

ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ

ಸಾಸರದೊಳಗೊಂದು ಪಾಲಾದರೂ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿ ಏನು ತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸತನ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗೀಣಾಮುಂದರೆ ಸಾಗೆ ಮೊಳವು ಹಿಂದಾಗುವುದು ಎಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಹರಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿತವಾಗದೆ ಅವುಗಳ ವಿಪರೀತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದ ದಾಸರು

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನಿತ್ತ ಅದಕೆ ವಿಷಯಂಗಳಿತ್ತೆ ;

ಒಂದರ ಸಾಧನಗಳೊಂದಕ್ಕಾಗಿವೆ ಆಯ್ಕೆ

ಚಂದದಿ ನಿನ್ನಯ ಕಥೆಯ ಕೇಳುವ ಕರ್ಣ

ಮಂದಿ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿ ಮರುಳಾದವೋ

ಎ ದು ಹಳಹಳಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಲ್ಲ ಈ ಪರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಂದಿನ ಗತಿಯೆನೋ ಮುಕೆ ಎಂದನೆ ಎಂದು ಹಲಾಬಿ ವಿಷಯದಾಸಕುತಿಯ ಬಿಡಿಸೋ ಎಂದು ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ವಿಸ್ತರಣೆಯೇ ಕಾರಣ ವೆಂದು ಅರಿತು ಅವರು ತಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಸ್ತೃತಿ ಎನಗೆ ಮುಖ್ಯವರಾಧ ಎಂದಂ ಹೇಳಿ ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಧಿ ಎಂದು ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡು ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಸ್ಥರಣೆ ದೀಪ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇರಬಲ್ಲೆಂದೆ ತಮವು ಹರಿದು ಪೋಗುವುದಯ್ಯ ಪರಿ ನಿನ್ನ ಸ್ವರಣೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹರಿನಾಮಸ್ವರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ

ಮಾಡಿದಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅಪಾರ ಕರಣೆ ಗೋಪಲ ವಿರಲ ಕಾಯೊ ಎಂದು
ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಂಕಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ನುಚ್ಚು
ಮಾಡಯ್ಯ ಕಾಮಶೋಧಗಂಟುವು ಬೇಗ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ನತ ರದೇಹ ಹಾಗೂ ಮೋಹಕಸಂಸಾರದ ಬಗೆಗೆ ವಿರಾಗ
ವನು ತಾಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿ ಬೇವನ್ನುತ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ತೋರಿದರು ಬೇಡ
ಬೇಡವೆಂದರೂ ಒದಗಿ ಬರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸಂವಿವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಒಗತವದೊಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಒಲ್ಲೆಂದರೆ ನೀ ಬಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ನವದ್ವಾರಯುಕ್ತ
ವಾದ ಈ ಶರೀರವನು ವಂತ್ಯುವ ಅರಿವಡ್ಡಗಳಗಳು ಅಷ್ಟವ ದಗಳು ಸಪ್ತ
ವಸ್ಯನಗಳು ಬಾಲ್ಯ ಒಯ್ಯವನಾದಿ ಅವಸ್ಥೆ ವಂತ ದ ವ್ಯುಗಳನು ವರ್ಣಿಸಿ ನೃಪನ
ಭೃತ್ಯರು ಎಳೆದೊಯ್ಯಾಗ ಹೆಚ್ಚೊ ನೀ ಒಡಿದಿರಲು ವ ಹ್ಯಾರು ಗತಿ ಹೇಳೊ
ಎಂದು ಹರಿಯ ನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಭಾವವನ್ನು ಒಂದಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು
ಕೃತಿ ಈ ಹರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಲ್ಲಿ ನಾನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನೀನೊಲಿದು ಬಿಡು ಕೊಟ್ಟಿದೆ
ಸಾಕು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಐಯವನು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅರಿವಡ್ಡಗಳ
ಗಳನ್ನು ದೈರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸೊಗಸಾದ ರೂಪಕವನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ಷಣಕೆ ನೂರುಪಟಳ ಈ ಕೊ ಬೆಗೆಲೊ ರಾಯ
ಅನುವಾದ ದಿವಸೆ ಒಂದ ದರೊ
ಮೊನೆಗ ರ ಬಲವಿಲ್ಲ ಇದ್ದವರು ಪತವಲ್ಲ
ಕೊನೆಗೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಕಾಪಾಡ ವ ಬಗೆ ಎಂತೊ
ಇನಿತನಾಯ ಕದ ಕೊಂಬೆ ಒಳಗಿನ ವಾಸ
ವನು ಒಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ನಿಜ ಪಟ್ಟಣದೊಳು
ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಿನ್ನ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು
ಅನ ಗ ಲ ಒದುಕುವೆನೊ ಗೋಪಾ ವಿರಲ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನು ಸಾರುತ್ತ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ ಸ್ಥಿರವೆಂದು
ನಂಬಿ ನೀ ಕಾರಣ ಕರ್ತನ ವ ರೆಯದಿರು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತ
ರಾವಣ ಹಿರಣ್ಯಕ ಶಂಕ ದುರ್ಯೋಧನರಿಗೊದಗಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಎಂದಿದ್ದರೂ ಈ ಕರೆಕರೆ ಸಂಸಾರ ಉರಗನ ಹೆಡನೆರಳು ಗಾಣದ ಒರಳವೆ
ಸಂಸಾರವೊ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಈ ನಶ್ವರ ಶರೀರ
ವನು ನಚ್ಚದಿರು ಎಂಬುದನ್ನು ಡೊಂಬನ ಗೂಡಿನಂತೆ ನಂಬದಿರೀ ದೇಹ ನಂಬಿ
ನೀ ಕಡದಿರು ಇಹಲೋಕ ಸುಖವೆಂಬ ಕಂಬುಯೊಳಬುತ್ತಿ ನಿಂಬೆಲೆಯಾಗಿನೂಟಿ
ಪರಲೋಕ ಸುಖಸಾರವೆಂಬೋದೆ ನಿಜಭಕುತಿ ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಂತೆಯೇ ಅವನ ದಾಸರೂ ಪೂಜ್ಯರು ಎಂದು ಸುಖವೋ ಎಂಥಾ ಸುಖವೋ ! ಹರಿಯಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವರ ಸಂಗ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕೋವಿದರ ಮನೆ ದ್ವಾರವು ಕಾವಂತೆ ಆ ಊರಿಗನ ಮಾಡಿ ಅವಲ್ಯಾದರೂ ಇಡಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿವರ್ಗಗ ನವವಿಧವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಆದರೆ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧುರ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಶಾಂತ ಎಂಬ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡ ಬರ ತ್ತದೆ ವ ದ್ವಮತ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಂಚವಿಧ ಭಾಗಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡ ಬರದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅದ್ವಯಗಳ ಹೊಳಪನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹರಿ ಪಾಲಿಸುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಜವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರರ ಬೇಡದಂತೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಯ್ಯ ಹರಿಯ ಎಂದು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮದಿರ ಪ ಅವರು ಹರಿಯ ದಾಸರ ದಾಸನಾಗಲು ಹಿ ಜರಿಯರು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಅಂಟಿಕೆ ಇಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಬೆ ಡ ವೆ ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯನು ನಾನು ಎಂದೂ ದಾಸತ್ವವಹಿಸದೆ ಕಾಶಿರಾಜೇಶ್ವರ ದೇಶತೀರ ಗಲಾಭಾಸ ಎಂದಿರುವ ಅವರು ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ಪೂರವ ಭಾರ ನಿನ್ನದೊ ದೇವ ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಅವರು ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿ ಕರ್ತಾ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿಷ್ಟು ನರಗೆ ನಿರಯವಲ್ಲ ವೆಂದೂ ಕವಟರಹಿತವ ದ ಕೋವಿದರು ಶವಥ ಮಾಡಲಿಬೇಕು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೆಂದು ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ವುದಲ್ಲದೆ ಸಕಲಸಾಧನ ಹರಿಯೊದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ

ಹರಿಯ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಭವ

ಶರಧಿ ಬತ್ತುವುದಿನ್ನು ಅರಿದವರಿಗೆ

ಎಂದು ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೂ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರೂ ಅವರ ಕಿರಗ ಒಗೊಡದಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ನಾ ತುತಿ ಸಲು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಿ ಎನ ಕಡೆಯ ನೋಡಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಸಲುಗಿಯಿಂದ ನಿಂದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹರಿಯ ನು ಅಗೇಕ ಕೃತಿ (ಉಗಾಭೋಗ ಸ ಛಾದಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು

ನೀರೊಳಗೆ ನಿಂತು ನಿಡೆ ಗುಚ್ಚು ನಾರುವೆಗೆ
 ಚಾರು ಕಸ್ಮೂರಿ ಲೇಪನದ ವದವೊ
 ಭಾರವೆನ ಲಿ ಪೊತ್ತು ಕೈಕಾಲು ಮುದ ರಿದಗೆ
 ಧೀರತೇವತಾಯಿಯಾದ ಮದವೊ
 ಮೂರೆಯಲಿ ನಲ ಕೆದರಿ ಬೆ ರಮೆಲುವವಗೆ
 ಸಾರಪಡ್ರಸ ಭೋಜನದ ಮದವೊ

* * * *

ಮೂರ ದಿನದರಸುತನ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೀನೆಚ್ಚಿ
 ಜೆ ರಿದವರನು ಬಿಡುವುದು ಧರ್ಮವೇನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ವ ಸೇಪದ ಸಲಂಗಯನ್ನೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ
 ಮೇಲಿನ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಅತಿವಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹರಿಯು ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ
 ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕರ ಪಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಪಿಡಿಯ ಬೆ ಎನ ಕರವ ಸಡಿಲ
 ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ನಿನ್ನ ಒಬ್ಬರು ನೆಚ್ಚರು ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು
 ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಶೇಷವೆ ದರೆ ಹರಿಯನ್ನು
 ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ ದಶಾವತ ರದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ
 ಬಿಡಿಸಿರುವುದು

ಮಧ ರಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡು
 ಒರ ವುದಿಲ್ಲ ನಾಲೆ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಧ ರೆಗೆ ಪೋದ ಬಹಳದಿನ ವಾಯು
 ತಲ್ಲೂ ಉದ್ದವ ಎಂದಾರಂಭವ ಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ರೊಡನೆ ತ ಪೂ
 ಒಬ್ಬರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸಹಾಯಕತೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ವಿರಹಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ
 ಸೂತ್ರಾ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವೂ ಅವರ ಕತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ
 ಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ
 ವ ಗ ವಾಗಿ ಮಗನ ಗಿ ಮವ ತೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ನಿನ್ನ ಮಗುವ ರೂಪವು ತೋರಿ ಮರಳಿ
 ಎನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ನಿನ್ನ ವ ಗನೆಂದು ಪಳಿಕೊಂಡ ಒಗೆ ಆದ ಲೀಲೆಯೊ
 ಬೆನಿ ಗನೆ ಎಂದ ರಂಭವಾಗುವ ಹೆ ಇಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ ದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
 ಕಂಡರೂ ಆರಿಯದವರಾಗಿ ಸುಳಿದು ಆಡಿದರು ತಿಳಿಯದೆ ನಾ ಪೋದೆ ತಳ ಕು ಹಾಕಿ
 ಕಾಲು ತೊಡರಿಸಿಕೊಂಡರು ಎಳೆದು ಎಳೆದು ನಿನ್ನ ಎಬ್ಬಿಟ್ಟಿದನಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಥಿತ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆಕಳ ಕಾಯ್ದು ಗೊ ಕುಲಪಾಸನನೇಕ ಗಣನಿಧಿ ನಾಕೇಶ ವಿಸುತ
 ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಎಳೆ

ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಕಳು ಕಾಯ ಲು ಹೊರಟ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ರೂಪು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದೆ ಅವನ್ನು

ಕೊಳಲನೊಡುತ್ತ ಕಿಲಿಕಿಲಿನಗುತ್ತ ಗಿಳಿಗಳೊ ರವು ಅಳಿಮಯೂರಾ
ವಳಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲು ಕೃಷ್ಣನಲಿವನಂದವ ಜಿ ಳಲಳವಲ್ಲ

ಎಂದು ಪಡೆಸಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಂತ್ರಾಲಯದ ಮೂಲರಾಮ, ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಹನುಮಂತ ಶ್ವೇತವರಾಹ ಸ್ವಾಮಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಪ್ರಮಾದೇವಿಯವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಹಾಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿ ಗಳೂ ಇದೆ ಹರಿದಾಸರಿದ್ದರೂ ಹರಿಯ ಅಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿರಲನ ಭಕ್ತರು ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕುರಿತಂತೆ ವಿರಲನ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿರಚನೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿವತ್ಸವೂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು

ಪ್ರಬಲೋತ್ಸಮನೆನಿಸಿ ಅಬಲರ ಕಾಯ ದಿರೆ ಸಬಲರು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುವರೆ
ಎಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕ ಯೋ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ ಕಾಯೋ ಎಂದು ನಾರಸಿಂಹನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಏನೇ ಚರಿತಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ ಎಂದಾ ರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಮಾಲೆ ಹಿಡಿದು ಧ್ಯಾನ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಹಂಬೆಯ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ ಭವ ಕಡಲಿಗೆ ಕುಂಭಸಂಭವ ಎಂದು ಆರಂಭ ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ರಥೋತ್ಸವದ ವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆ ಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಕೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಪರಿಪರಿಯಿಂದಲಿ ಕರವ ಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸಿ
ಕರೆದರೆ ಬಾರದ ಗರ್ವತನವು ಯಾಕೋ
ಕರಿಯ ಮೊರೆಯ ಕೇಳಿ ಸಿರಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಬಂದ
ಕರಂಜ ಅಪನಿನ್ನ ಕಿರಿಯಪ್ಪನ ಮಗನೇನೋ
ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷವರವಣಿ ಎಂಬೊ
ಬಿರುದುಬೇಕಾದರೆ ಸರಸಿ ಬಾರಯ್ಯ

ಗುರ ಜಗವ ನ ಗೋಪಾಲವಿರಲಿರೇಯ
ಕರುವಿಗ ಮೂರಗಾವು ನೆರದಂತೆ ಪೊರೆಯಂತೆ

ಎಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಒಗೆಗಿರುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮನೆಮಾಡಿದ್ದವು ಆ ಭಾವಗಳು ಅವರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ ಗುರು ದಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ ದೂರೆಯದಣ್ಣು ಮುಕುತಿ ಎನ್ನುವ ಪುರಂದರರ ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಆಚಲವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಳೆದರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರು ಉಪದೇಶವು ಸುಸಾರ ಶರಧಿಯ ದಾಟಲು ಹರಿಗೊಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರಗಳ ಸಾಧನೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗು ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ದಿವ್ಯ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಕ್ತತರಂಗಿ ವಿಷುಜನ್ಮದ ಸುಶ್ರುತ ಒದಗಿ ಬಂದಿದ್ದವಗೆ ಈ ಸೇವೆ ದೂರಕ ವ್ಯಥೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿಪ ಹಯ ಮುಖಿ ಪಾದಕಮಲ ಮನುಪ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರ ಜರು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗಳ ಜರಿತೆಯ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರ ಚರಣ ಕಮಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಜರಿಗೆ ಕರೆಕರೆಗೊಳಿಸುವ ದುರಿತ ದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕ ರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪದದ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು

ರಾ ಎನ್ನೆ ದುರಿತ ರಾಶಿಗಳ ದಹಿಸುವ
ಘೆ ಎನ್ನೆ ಘೆಣ್ಣಾನ ಭಕುತಿ ಈವ
ವೇಂ ಎನ್ನೆ ವೇಗದಿ ಜನನ ಮರಣ ದೂರ
ದ್ರ ಎನೆ ದ್ರವಿಣಾರ್ಥ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಕಾಂಬ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಟಿಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಕನಡಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಪುರಂದರರು ಹಾಗಾಗಿ ಪುರಂದರ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಆ ಗೌರವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪುರಂದರರಾಯರ ಪೂಜಾ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಇನ್ನು ಜಟಿಲಗೊಳಿಸುಜನರು ಎಂಬ ಕತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಯೆಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪೂಜೆ ಕರ್ತವ್ಯ ಧರ್ಮಸಹಾಯವಾಗಿ ಒದಗುವುದು
ರಾ ಯನ್ನೆ ಜ್ಞಾನಾಮೃತವೆಂದರತ ನ ಭಗಳು ಆಯಾಸಿಲ್ಲದೆ ಬಪ್ಪುವು

ದಾ ಯೆಂದು ಒಬ್ಬರಿಸೆ ಸರ್ವಕಾಯಗಳು ದದಾತಿ ಎಂದಾಗ ವೈವ್ರ

ಐ ಯನ್ನೆ ರಾಜಗೋಪಾಲ ಎರಲ ತನ ಸಾಯುಜ್ಯವನು ಇತ್ತು ಸುಹುವನು
ಸರ್ವದಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರ ಎಂಬ ಪದ ಪೂರ ದ ರಾ ಎಂದಾಗಿದೆ

ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ನೇರ ಗರುಗಳಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಗರುಘೃತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ರಿತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳ ಹೆಚ್ಚುಗಳು ಗರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸಾಲದೆಂದಿದೆ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ನಾನಿಮ್ಮ ಚರಣವಲ ಗುರು ವಿಜಯ ರಾಯ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ೨೦ ನ ದಿಗಳ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯ ರಾಯರ ನೆನೆದು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿದರೂ ರುಜುಮಾರ್ಗ ಪಡಿಸಿನ್ನು ನಿಜಪುರಕೆ ಜೆ ರಿಪರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ನಾಮಸ್ಮರಣಿಗಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ

ವಿ ಎಂದು ಜಪಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕ ವುದು

ಜ ಎನೆ ಜನನ ವ ರಣ ನಾಶವು

ಯ ಎನ್ನೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತತ್ಯಧಿಕತ್ತು

ರಾ ಎನ್ನೆ ರಾಯ ರಾಯರನ ತೋರುವುದು

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡಿತ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತಾದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡೆ ಕರಣಿಗಳೊಳು ಅಗ್ರೇಸರರಾದ ಪಂಡಿತ ರಾಮಾರ್ಯರ ! ಕೊಂಡಾಡ ಅವರನು ಎಷ್ಟರವ ನಾನು ಕಂಡೆ ಎನ್ನ ಮನಕಂಠಾಹವಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮಧ್ಯಮತನಿಜೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗೂ ಪರಮಗುರಿ ಹಾಗಾಗಿ ತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಂದಿದ್ದು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಸಂದಿದೆ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಪಾ ಪನೆಯ ವಿವರನಿಜೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮತ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ

ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿಸಿ ಮಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ

ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟ ಪದ್ಧಮತಗಳಿವು

ವೇದವೆನಿಸಿ ಪೊದ್ದಿಸದಂತಫು ಒದ್ದು ಕಡೆಗೆ ನೂಕಿ

ತಿದ್ದಿಸಿ ಎನ್ನನು ಉದ್ಧರಿಸು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮತದ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೈಶ್ವವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಮಧ್ಯಮತದವನು ಪೊಂದದ ಎಪ್ಪನು ದುರುಳ ನೀಭಾಂತ್ಯಜ ಎಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿದ್ದವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುನಿಜಜನ್ನವು ಮೇಲೆ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಶ್ರೀನಾಥ ಸೃಜಿಸಿದೆಯೋ ಅವನಿಯೋಳನೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಹರಿಯ ಬಗೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ತಿಳಿದು ಕಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ ಆರಿತವರಿಗೆ ಒರಿದ ಗೋ ಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮಾರಸಮತ ಪೊಂದಿದವರನು ಪೊರೆಯೆಂದು ಕರವ ವಂಗಿದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವಸ್ಮತಂತ್ರ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನೀನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲರಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಲ್ಲೆಯು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿ ನೀ ನೆ ವಿಶ್ವತೋಚಕ್ಷು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಬಾಹು ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋಹಸ್ತ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋ ಶ್ರದ್ಧಾ ನೀನೆ ವಿಶ್ವಾಧಾರಕ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವ ವಿಶ್ವವ ಯನು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವನ ಮತ ಹರಿ ಗೋಪಾಲವಿರು
ವಿಶ್ವಾಸಕೊಡು ನೀನೆ ವಿಶ್ವಚರಣದಲ್ಲಿ

ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಧಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಾವು ನಂಬಿದ್ದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ಕಮನಾದರೆ ಸಿರಿ ಆತನ ರಾಣಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೂ ಇದೆ ಕ್ಷರ ಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ ಅವಳೇ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಾಮಕಳು

ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲಿ ಜಡಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯಿಂದ
ವರಪ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಮಹತತ್ವ ಆ
ದರಿಂದ ವೈಕಾರಿಕ ತೈಜಸ ತಾಮಸವನ್ನು
ಭರಿತವಾದಂಥ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವ
ಪರಿವರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ

ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ವಿಚಾರವನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಂಚಮಹಾ ಭೂತಗಳ ಮತ್ತು ಸಕಲ ತತ್ತ್ವಜೀವಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ನಾವಸ್ವತಂತ್ರರು ನೀ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಎಂಬ ದು ಅವರ ಭೋರಣೆ ಕಾವ
ಕೊಲ್ಲುವನು ಅವನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಯಯು ಆದೆ ಶದಂತೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯಬ್ಬುದು
ಎಲ್ಲಾ ಅವನ ಅಧಿ ನವಾದ್ದರಿ ದ ಚೇತನಸಹನೋ ನ ಜಲಿಸಿ ಆಸುವನು
ಎಂಬುದನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಹರಿ ತನ ಭಕ ನೀ ಏನೇ ಕೊಡುವುದಾದರೂ ಅದು ಪ್ರಾಣದೇವರ
ಮುಖಂತರವೇ ಅದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತಿ ತನ್ನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಾಣಂತಗೌತ
ನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸೇಕು ಇಂತಹ ಗುರು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರ ವ ಪ್ರಾಣ
ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಒದರೊಂದಿಗೆ
ಹನುಮ ಭೀಮ ಈ ಎರಡೂ ಶ್ರೀ ವ ನೃಧ್ಯಾಒರ್ಯಾರ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು
ಅವತಾರಗಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಮಧ್ಯಮತಾನ ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿದೆ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ
ಗೋಪಾಲದ ಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧುರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ವಿಪುಲ
ವಾಗಿ ಒಂದಿದೆ ಈ ಅಮೂರತ್ರಯವನ್ನು ಕರಿತಂತೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಹಾಗೂ ದಿ ಘರ್ಷ
ವಾದ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನೂ ಂಡ ಕಿಗಳೂ ಇವೆ

ಗೋ ಪಾಲದಾಸರು ಒಂಬ ಪರೋಕ್ಷಿಗಳ ಗಿದ್ದು ಒಂಬ ರಾಧನೆಯ ನ್ನು ಸ್ವತ
ಸಾಧಿಸಿದ್ದರನು ವ್ಯದಕ್ತಿ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿ ಸ ಳಾದಿಯು ಗಮನಿಸಬಹ ದು

ಗಟ್ಟಿ ಭಕ ತಿ ಪಾಶದಿ ಕಟ್ಟಿ ಎನು ದರದೊಳು

ಇಟ್ಟುಕೊಂಟೆನೋ ಏ ಬಿಪ್ಪುಸವನೆ ಕೃಪ್ಪು

x x x x

ಸ್ವಪ್ಪುರೂಪದ ತೋರೂ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸಲು

x x x x

ಶೃಂಗ ರ ಗದ್ದಿಗೆ ಭಂಗಾರಭರಣವಿಟ್ಟು

ರಂಗ ಒಲೆಯೊ ಎಂದೂ ಅಂಗೀಕರಿಸುರಿಯೆ

ಮಂಗಳ ಮೂರುತಿ ಮನವೆ ಕ ಳ್ಳಿಹ ಪಿ ರ

ಗಂಗಾಜನಕನೆಂದನಿಸಿ ಕೊಂಬದೆ ಸಾ ನ

ಅಂಗನೆ ದೊಪದಿ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಕ

ಶೃಂಗ ರ ಒರುದು ವಸನಗಳು ನಿನಗೆ

ಅಂಗವೆ ಕೊರಡು ಶ್ರೀಗಂಧ ತೇಯ್ತಿದುವನೊ

ಕಂಗಳೆರಡು ದೀಪಕರ ಉಭಯ ಚಾಮರ

ಲಂಗದೊಳದ್ದ ಅಪ್ಪಸಮಲವೆ ಕುಸುಮವು

ಹಿಂಗದನೆ ಯ ಕಿಂಟಿದ್ವೈಕುತಿಯ ನೈವೇದ್ಯ

ರಂಗ ದಿನ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೆ ಕಪ್ಪ

ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಜರರಾಗಿ ಆರತಿ ತು
ರಂಗ ವದನ ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೆ
ರಂಗಳ ಮುಗಿವೆ ಎನೆ ತರಂಗದಿ ನಿಲ್ಲೊತ್ತಿ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾ ಹೋದೆ ಸತ್ಯ
ಇಂದೆ ಮುಂದೆ ಕರೆಯೋ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಪಾ ಪನೆಗೆ ಗಿ ಪರಮತಗಳನ್ನು ಟಿ ಕಿಸು
ವುದು ತೆಗಳ ವುದು ಉಂಟು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಭರದಲ್ಲಿ
ಪರಮತಗಳನು ಕಟುವಾಗಿಯೇ ಟೀಕಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮಧ್ಯಮತ
ವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮತಗಳೂ ಮೂಳ ಮತಗಳೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಳ
ಮತವ ಬಡೆ ಬಾಳಲಾರೆಯೋ ನಿ ನು ಎಂದಿರುವ ಅವರು ಮುಂದುವರಿದು

ಸೀಳೋರು ಚಿಹ್ನೆಯ ಕೀಳೋರು ಕಣ್ಣನು
ಹೋಳು ಮೂಡೋರ ತಲೆ ಅಳಾಗದಂತೆ ನಿನ್ನ
ಹೂಳೋರು ಕ್ರಿಮಿಕೊಂಡದೊಳು ನಿನ್ನೊಯಿದು

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಮಿಂಡಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವು
ಭೇದ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಎಂಬೊ : ಶ್ಲೋಕರ ಹಿಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಮುರಿಯೆಂದು ಟಿ ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂತ ಒಂದೆ ದೈವ ಎಂದು ನಂಬಿರ ವ ಅವರು ಇತರ ದೇವ-ದ ವತ
ಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಣಗು ದೈವಗಳ ಭಕ್ತಿಲರ್ಹವೆಂದ
ಹೇಳಿ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೈವರಗಂಡ ಚಿಲ್ಲರೆ
ದೈವರಗಂಡ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ
ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ದೇವತೆಯ ರಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತೃಣ ಸಮಾನ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಕಟ್ಟಿನ ಗಡಿಗೆಮ್ಮ ಹುಚ್ಚು ಮೋರೆಯ ಮರಿಗೆ
ಗಟ್ಟಿನ ಪೋತರಾಜ ರಚ್ಚಕಟ್ಟಿಯ ಎಲ್ಲಿ
ಬಿಟ್ಟಾಳೆಪಲ್ಲಿ ತಡವಿ ಬನದ ಶಂಕರಿಯಾ
ಕಟ್ಟಿತದೇವತೆಗಳ ಇಚ್ಛಸಿಲ್ಲಿವಯ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಗೌರವವಿರುವುದು ಗರತಿಯ
ಲಕ್ಷಣ ದೂರಕಿಸು ಎನೆಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಪತಿಯಾಜ್ಞೆಯೊಂದೇ
ಅವಳ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಗೆ ಅವ ವ್ರತವು
ಇಲ್ಲ ಪತಿ ಆಜ್ಞವು ಒಂದೇ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು

ಬಹಳ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ಸ್ವಪ್ನ ಕುಟುಂಬದ ತೃಂಗಾರ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪತಿ ಅಜ್ಞಾನಸಾರ ಪರಪುರಷನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಅತಿ ಪಾತಕಳನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ !

ಪಾಪಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಪೃಥಿವಿ ನು ಮಾಡಿರೋ ಪಾಪಿ ಪುರಷನಿಗೆ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಾದದ್ದು. ಪಾಪಿಪುರಷನ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಸಮಾಧಾನ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಚಾಚೂತಪ್ಪದೆ ಪಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿ ಪಾಪಿಪುರಷನಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಒಗಟನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಪೃಥಿವಿ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳು ಮಾತ್ರ ದೇವಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು.

ಸಮಾಜದ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ-ನೇರ್ಪುಗೊಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರದ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಡಂಭ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನಿಸುಳಾದಿ ಹಾಗೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳಾದಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಇದರ್ಶನವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡಪುರುಷರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಡಗದ್ದೆಯ ಕುಖ್ಯಾತ ದರೋಡೆಕೋರ ಭೀಮನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಸಹೋದರರೊಡನೆ ಉಂಡು ತೃಪ್ತರಾದ ಪಂಡರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಳೆ ಕೊಂಡ ಐಜಿ ಆಚಾರ್ಯರು ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಐಜಿ ಆಚಾರ್ಯರ ತಂದೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಮಣಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಬಗೆಗಿನ ಕತೆಗಳು ಕರ್ಣಾಕಣಿ ಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿವೆ. ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕತೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಚಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಸಂಗೀತ-ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಒರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸೋದರರೊಡಗೂಡಿ ತಾಳ-ತಂಬೂರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ, ಉಪವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಗತಿ ಗಳುನಾಹ್ನ ಭವಿಷ್ಯ ಕೀಳಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಅವರು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಅವಳಿಟ್ಟ ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಕಮಲ ವೈಕುಂಠಸ್ಥ ಶ್ವೇತವರಣ ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಂಠಾಕಾರ ಸುಳ ದಿಗೆ ಒರೆದ ಚಿಕ್ಕಾಬ್ಬ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪಟ ಮೊದಲ ದ ವೈಗಳು ದಾಸರ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಹರಿಭಕ್ತಿ ತರಂಗಿಣಿಯನ್ನು ಪದ ಸ ಛಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮುನ್ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಿರಿಯ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು. ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ವ ಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತುದು ತತ್ತ್ವಸಾರ ದಂತಹ ಪದ-ಸ ಛಾದಿಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಆಲೋಚನೆ ವಿಷಯಗಳ ಅಡಕವ ದ ಚೇಡಣೆಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಸರಳ ರೀತಿಯ ನಿರೂಪಣಾ ವೈಖರಿಯ ನು ಗುರುತಿಸಬಹ ದು ಇದಕ್ಕೆ ದಶಾವತಾರಯುತಿ ಹಾಗೂ ಅವತಾರತ್ರಯರ ಸ್ತುತಿಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿವೆ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾದ ಓಟ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸ ಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಭಾಷಾಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಉಗಾ ಛೇದ ಗ ಹಾಗೂ ಸುಳ ದಿಗಳು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವೂ ಪ್ರಮೇಯ ಪೂಜವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಅಗಾಧವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ನಿಖರತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗು ತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ನಿರೂಪಣಾ ಕೌಶಲಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಗೂ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಒಗಿತನದೊಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಇದ ಒಲ್ಲೆನೆಂದರೆ ನೀವಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗವ ನಿಸಬಹುದು.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವರ್ಣನಾ ಸೊಬಗು ಆಕರ್ಷಕವಾದುದು. ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾಪಾಡೆಲೆ ಸಕಲಾಪದ್ಧಾರಿಣೀ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಗತ ಕಮಲೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ರೂಪವೈಭವವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟು ವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಈಗೊಂಡ ದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನರಸಿಂಹಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿ

ಭು ಗಿ ಭುಂಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಗದ್ದರಿಸಿನ್ನು
ಧಗ ಧಗಾಯಮಾಪವಾಗಿ ಜಗಕ್ಕಿಲ್ಲ ಇದೆ
ಯಾಗ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ವೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿರಲಾ
ಧಿಗಿ ಧಿಗನೆ ಕಂಬದಿಂದ
ರಭಾಗ ರಭಾಗ ಎಂದೂ ಜನಿಸಿ ಮೃಗವರರೂಪ

ಸೋಗಸಾಗಿ ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಶಂಖಚಕ್ರ

ಯುಗ ಭ ಜಗಳಲ್ಲಿ ಬಪ್ಪೆ ಈತ ಸರ್ವ ಶ

ರೌದ್ರರೂಪಿ ನರಸಿಂಹ ಕಂಬದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಪರಿಯನ್ನು ಭಗ ಭಗಾ ಧಿ
ಧಿ ರ್ಯ ಗ ರ ಂಗಾ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿವೆ ರೌದ್ರರೂಪದಲೂ ಒಂದು
ರೀತಿಯ ಸೌಮ್ಯಭಾವವೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪರಿಣ ವ ಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಳಸುವ
ಅಂಕ ರಗಳು ಶ್ರುತಿಸ ಭಗ ಒಧ-ಪೊ ಪಕವಾದವು ಕವ ಲಮುಖಿಯ
ಕವ ಲಾಯ ಕವ ಲೆ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಪವನನಯ್ಯ ಪಾಲವಾರಿಧಿನಯ್ಯ :
ಮಂಗಳಮೂರುತಿ ಪೊಂಗಳೊಡ ತ ತಿ ಗಳನಂದದಿ ಕಂಗಳು ಪೊಳೆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ
ಶಬ್ದಾಂಲಕಾರಗಳೂ ಕೆಸರಿಂದ ಕೆಸರ ತೊಳೆದಂತೆ ಕರ್ಮದ ಫಲವು ಹರಿ
ಒರ್ಪಗಾರದ ದೆ ಆವ ಕರ್ಮವು ಮಾಡೆ ಹುರಿದು ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜ ಹ್ಲೋವ್ವಿದ
ಕ ದ ರೆ ಹತ್ತಿ ಓಡಿಸಿದಂತೆ ಬೆಲ್ಲಹಾಕದ ಪರಮಾನ್ನದಂತೆ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ರೂಪಕ
ದೃಷ್ಟಾ ತಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಗವ ನಾರ್ಹ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕುರಿತಾದ
ಕರಗಳೆರಡನು ಕಟಲಾಲಿಟ್ಟು ಕೋರಹಲ್ಲನೆ ಕೋರುತ ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಭಾ
ವೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸಿದೆ ಪಾಪಪುರುಷನ ಕುರಿತಾದ
ಕೃತಿ ಒಳೆಯ ರೂಪಕವೊಸಿರುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿದೆ

ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳು
ಸಮೂಹೀಕಿತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
ಬಹುದು

ಮಡದಿ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡ ಶ ಭ ಎಂಬೋರು

ಹ ಡಗರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡತ ಭ ಎಂಬೊ ರು

ಓಡವೆ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡತುಭ ಎಂಬೋರು

ಪಡೆದರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡ ತ ಭ ಎಂಬೋರು

ಅಜಮೀನ ಸಲಹಿದಾತ

ವಜ್ರದಗೋವು ಕ ಯ ದಾತ

ಭಜಸುವವರ ಒಡನು ಪ್ರೀತ

ತ್ರಿಜಗದೊಳಗೆ ವ ರೆವ ದಾತ

ಇತ್ಯಾದಿ

ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವೆಡೆ ಭಾಷೆಯ ಬಂಧ ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದು ರಕ್ಷಿತಕ್ಷಕ
ಮೋಕ್ಷದಾಯ ಕ : ಸೂಕ್ಷ್ಮಭವಮಹಾವ್ಯಾಪಕ ಎಂಬಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗ

ಕಂಡುಬಂದಲೂ ಕನ ಡೆ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮಡುವಿ ನೋಗಿ ಗಜಮೊರೆಯ ಡಲಾಕ್ಷಣ ವ ಡದಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ ದುಡು ದುಡುನೆ ಬಂದು ಪರನಾರಿಯರೊಡನಾಟಿ ನರಕದೊಳಾಟಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಕ್ಷೀರ ಉಕ್ಕಿದವರು ನೀರು ಎರೆವರಯ್ಯ ಕೋಡಗಿನ ಕೊರವ ಅಡಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯಾಘ್ರನ ನೋಡಿ ನರಸ ಟ್ಪುಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾತುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರ ತ್ತದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ೩ ನುಡಿಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ೩೦ ನುಡಿ ಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೀರ್ಘಕೀರ್ತನೆಯ ನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಸಂಪತ್ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಒಟ್ಟು ನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟವು ದ್ವೈತಾದ್ವಾಂತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾ-ದಾಸರ ಸೇವೆಯೂ ಗಣನೀಯವಾದದ್ದು

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ (ಭ ೧ ೨) —ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತವದಾಸ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು —ಹೆಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಪೂರ್ವ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ —ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ
- 4 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
- 5 ಹರಿಭಕ್ತಸುಧೆ —ರ ರಾ ದಿದಾಕರ
- 6 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು —(ಸಂ) ದಾ|| ಟಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ
- 7 ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕಾ ೯೬೪)
- 8 ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಬೇವಿನ ಮತ್ಸು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ —ದಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್

ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು

—ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ

1

ಕನಡ ಮಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಮಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಕಾರವೆಂದರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ದಾಸ ಪಾಣ್ಡಿಯ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಇದನ್ನು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಸರಳವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದೇ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದು ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಅವನು ಯಾರ ದಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹರಿ ಎಂದರೆ ಕಷ್ಟ ಗೋಪಾಲ ಜಗನ್ನಾಥ ಪುರಂದರವಿಠಲ ರಘುಕುಲ ತಿಲಕ ರಘುನಾಥ ಹಯವದನ ರಂಗವಿಠಲ ಆದಿಕೇಶವ ವಿಜಯವಿಠಲ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಕಾಳಿಜಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ ಶ್ರೀಧರವಿಠಲ ಮೊದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಕಿತಗಳೇ ಆಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲವು ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನ್ವಯ ವಾಗುವ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ನಳಚರಿತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಪಾರಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೈದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದಾಸರೆಂದರೆ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ಭಿ ಮಿನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಬರೆದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನರಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಂಜಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದೂ ವಿಜಯದಾಸ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆ ಅಜ್ಞಾನ ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅವನಂಬಿಕೆ ಸಜ್ಜನ ದುರ್ಜನರ ಲಕ್ಷಣ ಭಕ್ತಿ ಸೇವೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡಿದರು ಹಾಗೆ ಸುತ್ತಾಡಿದಾಗ ಆದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಾಹಕ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಯಾರ ಹೆಂಗೂ ಅಂಕಿಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ಹರಿ ದಾಸರೆಂದರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಇವರ ಇರುವಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಂಡರೂ ಜನರ

ಜೀವನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವೋನ್ಮಾದಿಗಳಾಗಿ ಜಡ ಭರತರಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ವತ್ಸ ಕೆಲವರು ಪಶ್ಚಕಾಲ ಬದಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಜಗದ್ಗುರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಮ ಮೊದಲಿನ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುರ ದರದಾಸ ರಂತೆ ಜಿವುಗರೂ ಶ್ರೀವಂತರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ವಿಜಯದಾಸರು ಗೊಪಾಲ ದಾಸರಂತೆ ಕಡುಬಡವರಾಗಿರಬಹುದು. ಮೋಹದಾಸರಂತೆ ಕಡು ರೋಗಿಗಳಾಗಿರ ಬಹುದು. ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಂತೆ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿತರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ರಂತೆ ಶತದಂಡರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿ ಹೃದಯ ಶತ ದಳವು ನಳನಳಿಸಿ ಬಿಡದೆ ಪಶ್ಚಕಾಲ ಅಥವಾ ಪರ್ವಕಾಲ ಬಂದು ಅವರೋಕ್ಷಿಗ ಳಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ದಾಸರ ಜೀವನವೂ ಒಂದೇ ಆಗುತ್ತದೆ.¹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದಾಸರ ಗೆಂದೈವೋಪಸಾಯದ ಮುನ್ಸೂಚಿತವನ್ನು ಪಡೆಯುವದೇ ಆಗಿದೆ.

ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿರೂ ಹರಿಯ ನೇನಂದಿ ಬದುಕು ತ್ಯಾಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಜೀವನವನ್ನು ಸಮೀದವರು ಅನೇಕ ಮತಗಳ ಧರ್ಮಗಳ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ದಾಸರದೆ. ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಇವರಲ್ಲಿರೂ. ಗರು ವಿರು ಭಕ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕ್ಷೊ ಶ್ರೀ ವಧಾಚಾರ್ಯರೇ ಕಾರಣೀಭೂತರು. ಈಗ ವರಾರಿಗನಾದ ವಿರುನು ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆದಿಗನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾವನಾಮ ಪಾಯಸಕಿ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿದಂತೆ ದ್ವೈತವಲಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಬೆರಸಿ ಇನಷ್ಟು ಆ ಮತವನ್ನು ಕೆಂಪುಗೊಳಿಸಿದರು. ಬರಿ ತತ್ತ್ವವನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಾವು ಕಂಡುಂಡ ಅನುಭವಗಳು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಜನರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು. ದಾಸರ ಎಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹಿಯಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಕ್ತಿ ವರ್ಗಾದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆದು ಬಹು ಬೇಗ ಆಕರ್ಷಿತ ವಾಯಿತು.

2

ನಮಃ ಶ್ರೀ ಪದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾಯಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರಾಯ ವಿಜಯ ರಾಯರನ್ನು ದಾಸ ಕೊಂಡ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಅವರ ಪಟ್ಟಿ

1 ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವೈತಿಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧರವಾಡ ಪುಟ ೯೮

2 ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಆರ್ ಎಸ್ ಸುಂಕದ ವಿ ಆರ್ ಬೇಗೂರ ಪುಟ 6

ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು. ವಿರಶೈವರಲ್ಲಿ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ವರ ಳಿಸಿದ್ದಾಚಾರ್ಯ ಏಕೋರಾಮ ಪಂಡಿತರ ಧೈರೀಬಲ ಚತುರಾಚಾರ್ಯರಿಂದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಪುರದರದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರು ಗಣರಸಿದ್ಧಾರಿ ರಾಮಚಂದ್ರರು ಜಿಲ್ಲೆ ಕೃಷ್ಣಾ ತಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಮಾನ್ವಿ (ಮಾನವಿ) ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬ್ಯಾಗವಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಬೋಧಕರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ (ನರಸಿಂಹದಾಸರು) ಅವರ ಧರ್ಮಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ) ಯೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆದೇವರು ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ. ಆ ದೇವರನ್ನು ಆತ್ಮಿಕೈಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ದೇವರ ಸಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತವಗೆ ವಗವಾದರೆ ಆತನ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು. ಕೊನೆಗೆ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೬೫೦ ಹೀಲಕ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಒದಿಗೆ ರವಿವಾರದಂದು (ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 2771728) ಒಂದು ಗಂಡು ಸಂತಾನವಾದಾಗ ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆಂದೆ ನಾಮ ಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವಂತ್ರಾಯದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಬಳಿ ಆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ವೇದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಚಾಲವಾಗಿ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಪಂಡಿತನೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿ ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಕೊತ್ತಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಪಂಡಿತರಾಜನೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾವ ಪು ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ನಿಂತಕಡೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಅತುಲವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದನು. ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನಿಗೆ ಅಜಾರ್ಯ ಎಂಬ ಪದವಿಯನ್ನು ಗುರುಗಳು ನೀಡಿದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಹೆಮ್ಮೆ ಜತೆಗೆ ಅಜಾರ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದು ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿತು. (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಮದವಿರಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.) ತನ ವ್ಯಾಸಂಗವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ವೇಲೆ ವಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಗುರುವಿನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನಂತೆಯೇ ಒಂದು ಗುರುಕೆಲವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿಗೇ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಅನೇಕರು ಇವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೋಳಿಗಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಾನವಿಗೆ ಎಂಟು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀಕ-ಪರಿವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರು ಆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕೂಸಮ್ಮಳ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಕೂಸು ಮಗದಾಸ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕ್ಷಮಾಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದೆಯೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಅವರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವುದು ಬಹಳ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಾನವಿಗೆ ಬೇಟೆ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಅವರ ಬರ ವಿಶಿ ಒಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಹಾರ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ಉದನೆಲ್ಲ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು ಅವರು ಬಂದಾಗ ಅನ ಸಂತಪ್ತಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತಿ ಮಾರ್ಗನಿಸಿದರು ಇದೆಲ್ಲವೂ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸ್ವಯಂ ವಿಜಯ ದಾಸರೇ ಆ ಊರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಹೇಳಿದಾಗ ಗರ್ವದಿಂದ ಆಗಲಿ" ಎಂದರು ಇನೇನು ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಪುನ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಅಳು ಮೂಲಕ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭುಜಿಸಿ ವೃದ್ಧರ ಹಿಡಿಸದಾಗಿತ್ತು ತಮಗೆ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದವೆಂದೂ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಉದರ ತೂಲಿಯಾಗುವುದೆಂದೂ ಹಾಗಾಗಿ ಆಗಲೇ ಊಟ ಮುಗಿಸಿರ ವುದಾಗಿ ಕರೆಯಲು ಒಂದ ಆಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದರ ಒಳಾರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದು ಅವರು ಅ ದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಕಾಯ ಫಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಆರಂಭವಾಯಿತು ದಿನ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷಯರೋಗವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು ವೈದ್ಯರನ್ನೇಕರಿಂದ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳಾದುವು ಅವರ ಅರೋಗ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಗೋವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇನೇನು ಅವರ ಜೀವನ ಕೊನೆಯಾದಂತೆಯೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪುಗಾದರು ತಾಯಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು ಮಗನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಗಿರಲು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ವಂತ್ಯಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವಿಜಯ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಶ್ವಮೆ ಯಾಚಿಸಲು ಆದೇಶವಿತ್ತಂತಾಯಿತು ಮಾರನೇ ದಿನ ತಾಯಿ ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಯ ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದೇಗುಲದಿಂದ ಹೊರಟರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಆಗುವ ನವ ಗಿ೦ತ್ 4 ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಕರುಣೆ ಕೋರಿದರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಚಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದ್ದು ದನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಗಮನಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅಭಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಅತಿ ವೇದಿಸಿದರು ಗುರುವಿನ ಕೆಲವೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿತು ತಾವೇ ಅವರಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದ ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಗಣಪತಿಯ ಅಂಶ ಸಂಭೂತರಾದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು ಅವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಕೇಳಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆ ಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕರೂಣೆಯಿಂದಲೇ ಸರ್ವವು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತು ಒಂದು ಜೊತೆ ಕೆಲ ರೋಗಿಯನ್ನು ಧನ್ವಂತರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ತಿನ್ನಲು ಸೂಚಿಸಿದರು ದಾಸರ ಒಚ್ಚಾನುಸಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರೋಗಿಯನ್ನು ತಿಂದರು ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗವು ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆರೋಗ್ಯವಂತರಾದರು ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಗುರುಕೆಲವನೂ ನಡೆಸತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮೂಡಿದುವು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ತೀರ ಪತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಸಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಜತೆಗೂಡಿದರು ಅಚಾರ್ಯರು ಬಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ವಿಜಯದಾಸ ಗುರುವರ್ಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಆಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ದಾಸಮಾಡೆಂದು ಶ್ರೀರಠಿಯಾಗಲಾಗಿ ಅದರಂತೆ ಆಯಾ ದೀನ ಮಾಡಿದರು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರು ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಭಾಗ್ಯ (ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲ ಹೆಸರು) ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವುಂಟಾಯಿತು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಪುನಃ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದರು ಅಪಮೃತ್ಯುಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಅಚಾರ್ಯರು ಪರಾದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರಿಗೆ ಗುರುವಾದರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೊಕ್ಕು ಇಳಿದು ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು ಆಗಲೇ ಹರಿದಾಸರಾಗುವ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂಥ ಮೊಳಕೆದೋರಿತು ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಕಾಲ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ ಕಾದಿತ್ತು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ದಾಸನಲ್ಲಿ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಪಂಡರಾಪುರಕ್ಕೆ

1 ರೋಗದಿಂದ "ರಳುತಿ"ದ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಬಂದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೈದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಭಾಗ್ಯವಶದಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು ಎಂದು ದಾತೃಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ — ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕೆಲವು ಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಹೋಗಿ ವಿರಲನನು ಧ್ಯಾನಿಸು ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ ನೆ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಎಂದು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿ ಕಳೆ ಹಿದರು ಅಜಾಯ ಫರು ಭಿ ಮಾ ನದಿ ಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದರು ಮೂರನೆಯ ಸು ಮುಳುಗಿದಾಗ ಒಂದು ಶಿಲೆಯು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿತು ಅದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಸದೃಶ ಅನಂದವಾಯಿತು ಮೈ ಪುಳಕಿತಗೊಂಡಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಾಯ ಫರು ಜಗನಾಥದಾ ರೆಂಬ ನಾವ ವನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ಗಳನು ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರಗಿ ಜನನ ಮಾನ್ಯರಿಗೆ ರುಚಿಸುವಂತಹ ಕವಿತೆ ಕೀ ಫನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಅಂದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ವನ ದೆ ದರು ಆಗ ಹ ದಿದ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು —

ತಟಿತೋಟ ನಿಭಿಕಾಯ ಒನನ್ನಾಥ
ವಿರಲಯ್ಯ ವಿರಲಯ್ಯ ||ಪಲ್ಲ||

ಭಜಿಸುವೆ ನಿನ ನು ಅಜಭವ ಗುರನುತ
ಭಜಣಾಮರತರು ಕೆ ಜನ ಕೆ ರಾರೀ ೧

ನೀ ಕರ ಳಿಸದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆನ
ಸಾಕುವರ ರೊ ದಯಾಕರ ಮೂರ ತಿ ೨

ಶರಣಾಗತರನು ಪೊರೆವೆನೆಂಬ ತವ
ಬರ ದು ಕಣಾ ಸಿರಿವರ ಜಗನ್ನಾಥ ೩

ಈ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಅಂಕಿತವಿದ್ದ ಶಿಲೆ ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೂ ಮಾನ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆಂದೂ ಅನಂತರ ಅದು ಅಪಹೃತವಾಯಿತೆಂದೂ ದಾಸರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತು ಜಗನಾಥ ದಾಸರ ದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋವಾಲದಾಸರು ಮಹದಾನಂದ ಪಟ್ಟರು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಅನೇಕಾನೆ ಕೆ ಶಿಷ್ಯರು ಒಳಿಸಿದರು ಹಲವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಈ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸವಣೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಭೋಧಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದಾಗ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ದಾಸರು ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾದುಕೆಗಳನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕೆ ರಿತು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ವಾದಿ ವಾರೇಣ ಪಂಚವದನ ಸತ್ಯ
ಬೋಧ ಸದ್ಗುರು ಜಿತಮದನ ||೭||

ಸತ್ಯಪ್ರಿಯರ ಕರಕಮಲ ಜಾತ
ನಿತ್ಯನಿರ್ಜಿತ ಭೋರ ತಮಲ
ಚಿತ್ತ ಜಪಿತ ಜಗನಾ ಥ ವಿರಲನ
ಚಿತ್ತಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಸಂಬರಿಸುತ

ಅನಂತರ ಸವಗೂರಿನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟರು ಕರಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ
ವಿಷಯಲಂಘನ ಗಿದ್ದ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪವೆ ಶಾಮ್ಯತದಿಂದ ಆತನ ಮನ
ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರಾಣ ಶದಾಸರು
ಅವನಿಗೆ ವಿವೇಕ ಹೆ ಳದರು

ಅದದ್ವಾಯಿತು ಇನಾ ದರೂ ಒಳ್ಳೆ
ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯೋ ಪ್ರಾಣೇ ||೮||

ಈ ದುರ್ನಡತೆ ತಿಂದೋದರಿಹವರದಿ
ಮೋದಂದಿಗೂ ಕಾಣೆ ಪ್ರಾಣೇ
ನು ಸತಿ ಧನದೊಳಾನವರತ
ಹುಳುವಾಗಿರುವೆ ಯಲ್ಲೋ
ಸ್ಥಳಾಸ್ಥಳಿಯ ದೆ ಕಲಾಪ ಮಾಡ್ಯಥ
ಕೊಳಲಾಗುವುದು ಸಲ್ಲೋ
ಹಲ ಪಿಡಿದು ವಿಧಿ ಕ ಲಾಚರಣೆ ಬಿಡೆ
ಘಾತೆಗ ವರಲ್ಲೋ
ಎಲಾ ಕೇಳು ಒಂದು ತಿಲಾವಣತ್ರ ನೀ
ಗಲಾಪ ಬಗೆಯ ಲೋ ಪ್ರಾಣೇ ೧

ಅನಂತರ ದಾಸಪ್ಪನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯನಾದನು ಅವನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ
ಯನಿ ತ್ತು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿದರು ದಾಸಪ್ಪ ಹರಿ
ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುವಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಾಣಿಕೆಯೂ ಎಂಬಂತೆ ಮಂದೆ ಗುರುವಿಂದ
ರಚಿತವಾದ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸರ ಎ ಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ೨೪ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒರೆದು ಆ
ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸೆಯ ಫುಪ್ಪುತಿ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪದ್ಯ
ಗಳು ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪದ್ಯಗಳಂತಿವೆ

ಕರ್ಣಿಗೆಯಿಂದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಗದಗ ಅಣ್ಣೆಗೆರೆ ಕೋಣನತಂಬಿಗೆ ಒಳಗಾವಿ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೆ ಬರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಬೆಳೆಸಿದರು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಗದ್ದಲ ಮಹಾರಾಜರು ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು ರಂಗೋಲೆ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಅದರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯ (ಕಿರೀಟರಹಿತ) ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದರು ಕಿರಿ ಟವ್ವಿದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಿವಾನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡರು ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಚಾರಕರಿಂದ ತಿಳಿದು ಏಕ ಕಾಂಡಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಗಳುಂಟಾದುವು ಅನಂತರ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದರು ಅವರ ಸಂಚಾರ ಕೆಂದು ಪುಸ್ತಕ ಯನ್ನೂ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ ಮೂಕರಾದವರು ಮೂಕನಾದಿದ್ದು ಸೋದಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದ್ದು ಹಾವಿನಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು ಮೃತನಾದವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ್ದು ಮೊದಲಾದುವು

ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಉತ್ಪಾದಿತ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರ ವೆ ನಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದರು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದಾಸ ದಿಕ್ಷೆಯುಂಟು ತರು ಜನೋಪಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರು ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ ನೆಯಲ್ಲದೆ ಇನಷ್ಟು ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇವಾವುದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶವಿರಲ ಶ್ರೀದವಿರಲ ವೆಂಕಟವಿರಲ ಗೋಪಕವಿರಲ ಜ್ಞಾನಮಯವಿರಲ ಆನಂದಮಯವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಗುರ ಗಳಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಆಯುರ್ವಾಸವನ್ನು ಪಡೆದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೭೩೧ ನೆಯ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ ಭಾನುವಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲ ಪ್ರಹರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ದಿ 17-9-1809 ರಲ್ಲಿ) ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದರು ಅವರು ಬದುಕಿದ ಕಾಲಾವಧಿ ೮೧ ವರ್ಷ ೧ ತಿಂಗಳು ೨೦ ದಿನಗಳು ಈಗ ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ ನೆ ವಂದಿರವಾಗಿದೆ ಅವರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಳತಂಬೂರಿಗಳು ಪಾದುಕೆಗಳು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿವೆ ಹಾಗೂ ಅವರು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಗಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದು ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸಾಯರ ಸ್ತಂಭ ಎಂದು ಜನರು ಭಕ್ತರು ಕರೆಯುವರು ಆ ಕೆಲವನ್ನು ಕವಚಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

3

ಜನನಾ ಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಮೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರಷ್ಟೆ ಆದರೆ ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಆದರ ಮೆಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡವೆ ಯಾಗಿ ಜನರ ನುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹಾಯ್ದುದು ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಳದದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುವ್ವಾಲಿ ಮತ್ತಿತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಡಗಿದರು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸರಂತೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಸಂಸ್ಮೃತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ತಂತ್ರಸಾರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು (೨) ಸುಳಾದಿಗಳು (೩) ಸುವಾಲಿಗಳು (೬೦೦) ಕೀರ್ತನೆಗಳು (೧೯೪) ಮತ್ತು ಜಗನಾ ಥದಾಸರನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಿಸುವಂತಹ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ನಿವೇದಿಸುವ ಕಲರ ಭಾವಿನೀ ಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರುಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಸಂದರ್ಭಾರ್ಥಸಾರ ನಿತಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಬರೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಅನಂತರ ಅವನು ಓಲೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೇ ಕುಳಿತು ರಚಿಸಿರಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕೃತಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲ

ಪಂಡರಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಂ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಶಿಲೆ ದೊರಕಿದುದರಿಂದ ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಮುಂದೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದರು

ತಂತ್ರಸಾರ ೨೯ ಪದಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಿಕೆ ಮೂಲರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಮಮ್ ಇದನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಧನ್ಯನಾಗುವನು ರಾಮನು ವನಜ ಸಂಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುವನು

ವನಜ ಸಂಭವ ಕೀಳು ನಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು

ಎನಗನಂತಾನಂತ ಮಂಗಳ ಗುಣ

ಪ್ರಣವ ವಾಚ್ಯನು ನಾನು ಅಷ್ಟ ವರ್ಣೋಪೇತ

ಪ್ರಣವದ ವಿಚಾರವನು ಪೇಳ್ವೆ ನಿನಗೆ

೪

ಸಾದೆರದಿ ಕೀಳು ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರ

ನಾದ ಬಿಂದು ಘೋಷ ಶಾಂತತಿ ಶಾಂತರು

ಈ ದಿವ್ಯ ವರ್ಣದಲಿ ವಿಶ್ವ ತೈಜಸ ಪ್ರಾಜ್ಞ

ಮೋದಮಯ ತುರ್ಯಾತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ

೫

ಅಂತರಾತ್ಮ ತಯಾತ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅಜ ಆನಂದ ಇಂದ್ರೇಶ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನಂತರ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ರೂಪಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ನಿರುಪಮ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದ್ದುದರ ವಿಚಾರ ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಹನ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳೆಂಬ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರದ್ದೇ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ * ಅದರ ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ವರದೇಂದ್ರ (ಕ್ರಿ ಶ 1774) ರದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಮಾಧ್ವ ಕವಿಯಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡು ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಇವನ ಗುರು ವಸುಧೇಂದ್ರರು ನರಸಿಂಹ ಭಾಗವತನ ಮಗನಾದ ಜಗನಾಥದಾಸನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಸುಧೇಂದ್ರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿದ ವಂತ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ * ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಇವರ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ) ಬಿಡು ಹದ ವೇದ ಶ್ರೀತಿಯ ದ ತಂತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ ಕವಿ ಚರಿತ ಕಾರರು ಮೊರಕೆದ ತಂತ್ರಸಾರದ ಪದಗಳು ೨೯ ಅದರ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ೨೩ * ಇವು ಎರಡು ಒಂದೇ ಕೃತಿಗಳು ಏಕೆಂದರೆ ಕ ಕ ಚ ಕಾರರು ಉದಾಹರಿಸಿದ ವ ಪ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕ ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳ ಏಕತೆ ವಲ್ಲ ಒತ್ತನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ -

ವಂಗಳ ದಶ ಪ್ರಮತಿ ಮುನಿಮಾನ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ವಂಗಳ ಜಗನಾಥವಿರಯ್ಯನಿಗೆ

ಎಂದಿರುವ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಜಗನಾಥವಿರಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ವಿದ ವುದರಿಂದ ಈ ನುಡಿಯು ಜಗನಾಥದಾಸರದೇ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು

ಸುಳಾದಿ ಹಾಗೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಈ ಮಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹಾಡುಗಳು ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಗೀತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ವಚನಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ ಬಿಡಿಯಾದ ಅನುಭವದ ಉತ್ಕಟ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಸಂಗೀತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉದ್ಘಾಟನೆ—

5 ಶ್ರೀ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಸಂ ಕ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ

6 ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತ ಸಂ ||| (1929) ಪುಟ 136 ಆರ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ

7 ಶ್ರೀ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಉಡುಪಿ ಪುಟ ೧೧೬)

8 ಪುಷ್ಪೇಶ್ವರ—ಕ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೨೨ ನುಡಿಗಂಜಿ

ಆಭೋಗಗಳ ತದ್ವತ್ವವಾದ ಉಗಾಭೋಗಗಳು * ಸ ಉದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಸಾಲುಗಳು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಾದ ವಿವರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಅನಂತರ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದದ ಒಟ್ಟು ಸಾರವಿರುತ್ತದೆ ಲಯ ಪ್ರಾಸಗಳು ಶ್ರವ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಇದು ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳಾದ ಭ್ರವ ವಟ್ಟ ರೂಪಕ ರೂಪ ತ್ರಿಪುಟ ಅಟ್ಟ ಆದಿತಾಳಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಈ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲರ ವೃದ್ಧಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ನಿಶೇಷಣೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದಗಳು ಕೇವಲ ೨ ೩ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು ರಸಭರಿತವಾದ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವದ ಸಾರ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವರು

ರೂಪಕ ತಾಳ

ಸುಳಾದಿಗೆ

ಮೂರು ಲೋಕ ಸ್ವಾಮಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸುಖಪೂರ್ಣ
ಪ್ರೇರಣೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯ ದೋಷವಿ
ದೂರ ಸದ್ಗುಣ ಸಾಂದ್ರ ಸಜ್ಜನಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರ
ಭಾರತರ್ತ್ ಜಗತಿ ನೀ ನೀರಿ ಎಮ್ಮ ಮು
ನೊ ರಥ ಸಲಿಸುವ ದೇಶಸಾಧ್ಯವೋ ನೀನಿಗೆ
ಕ್ರೂರ ಮಾನವರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸು ಗರು
ಮಾರುತೀವಲ್ಲಭ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಭೂರಿ ಭಾಗ್ಯವನಿತ್ತು ನಿ ರಕ್ಷಿಸನ ದಿನ
ತೂರ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ನೀನಲ್ಲದಿ
ನಾರು ಭಕ್ತರ ಕಾವ ಕರುಣೆಗಳು ಜಗದಿ 10

ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ

ಆರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು
ಆರು ಶಾಪಿಸಲೆ ನು ಆರು ಕೊ ಪಿಸಲೇನು
ಆರು ಮುನಿದು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ಎನು
ಮೂರುತಾಂತರಾಮ ಜಗಣಾ ಭ ವಿರೂಪ

9 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುಟ VIII

10 ಜಗಣಾ ಭದ್ರಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಪುಟ ೯೦

ಕಾರುಣ್ಯಪಾತ್ರರ ಕರುಣವೆನೊಳಗಿರೆ
ಆರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು ¹¹

ಸುವಾಲಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನ (ಪ್ರಪದಿ)ಗಳಂತೆ ಶುದ್ಧ ಬೇಸೀ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಸುವಾಲಿಗಳು ಎಂಬ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕರೆಯಲ ಗುವ ಈ ಪದಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅನೇಕ ಲೋಪ ದೊ ಷಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಗಹನವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಸುವಾಲಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು ಸುವಾಲಿ ಸುವ್ವಾಲಿ ಸಂವ್ವಲೇ ಕೊನೆಗೆ ಹೃಸ್ವವಾಗಿ ಸುವ್ವಿ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳುವ ಸುವಾಲಿ ಎಂದರೆ ಸು + ವಾಲಿ ಎಂದೂ ಸುಂದರ ವಾದ (ಚಿನ್ನದ) ವಾಲಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ನಾರೀ ವ ಲೆಯರಿಗೆ ವಾಲಿ ಮಾಗಲ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ವಾಲಿಯ ವಿಶೇಷತ್ವ ಮಾಗಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲು ಅದೇ ನಾರಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ದುರದೃಷ್ಟ ವಶಾತ್ ವಿಧವೆಯಾದಾಗ ಮಾಗಲಕ್ಕಿರುವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಡ ಮಂತ ವಾಲಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆಯದಿರುವುದು ಅಪವಾದ ವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುವುದು ವಾಲಿಗಳೇ ಕಿವಿ ಯೋಲಿಗಳು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಗೋಚರವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಬಹಿರಂಗ ಮುಚ್ಚಿ ವ ರೆಯಲ್ಲದೆಯೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ನೀತಿ ಅನೀತಿ ಡಾಂಚಿಕತನ ದುರ್ವರ್ತನೆ ದುರ್ಜನ ಸಜ್ಜನ ತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಗಳಿಗೆ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ಶುಚಿ ಅಶುಚಿಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಮನುಮುಟ್ಟಿಂತೆ ನಿವೇದಿ ಸುತ್ತುವ ಹೀಗೆಯೇ ಗಣಪತಿ ಈಶ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಭೂ ಮಗತ ರಂಕಿಣಿ ವೆಂಕಟೇಶಾದಿಗಳ ಪದಗಳೂ ಇವೆ

ದೇವರು ಗ ರುಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ಅಂಬಿಕಾತನಯ ಭೂತಾಂಬರ ಧಿಪ ಸುರಕ
ದಂಬ ಸಂಪೂಜ್ಯ ನಿರವದ್ಯ । ನಿರವದ್ಯ ನಿನ್ನ ಪಾ
ದಾಂಬ ಜಗಳೆನ್ನ ಸಲಹಲಿ

—ಗಣಪತಿ

ಪಂಚಾಸ್ಯ ಮನನದ ಜಂಚಲನ ಪರಿಹರಿಸಿ
ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಿ । ಪ್ರಾರಬ್ಧಿದಾಟಸು ವಿ
ರಂಚಿ ಸಂಭವನೆ ಕೃತಯೋಗ

—ಈಶ್ವರ

ಜ್ವರದಿಂದಲಿ ತವರೂಪ ವದನದಲಿ ತವನ ಮು
ಉದರದಲಿ ಸೈವೇದ್ಯ ಶಿರದಲ್ಲಿ | ಶಿರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮೂಲ್ಯ
ಪದಜಲಗಳರಲು ಭಯ ಉ ಳೆ _____ವೆಂಕಟೇಶ

ನೋಡಿದವ ದುರಿತ ಈಡಾಡಿದವ ನಿನ್ನ ಕೊಂ
ಡ ಡಿದವ ನಿತ್ಯಹರಿಪಾದ | ಹರಿಪಾದ ಕಮಲಗಳ
ಕೂಡಿಸುವ ಸತ್ಯವೆಂದೆ ದು _____ರಾಘವೇಂದ್ರ

ಮತ ಮತ ಕಥೆ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾವುವು ಎಂಬುದರ ವಿವರಣೆ ಒಂದು ಸುವಾರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಮತದೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ಮತದೊಳಗೆ ಹರಿದಿನವು
ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಭಾಗವತ ಕಥೆಯೆ ನಿ | ಕಥೆಯ ನಿ ವ ಲೋಕ
ಕತಿಕಯ ಶ್ರಿ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆನಿ

ದೈವವನು ಕರು ಯಾವ ನರನೇ ನಂಬುವುದಾಗಲಿ ಹೊಗಳುವುದಾಗಲಿ ಭಲವಿಲ್ಲ
ನರರ ಂಡಾಡಿ ದಿನ ಬರದೆ ಕಳೆಯಲು ಬೆ ಡ
ನರನ ಸಖನಾದ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ | ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮಾರ ತಿಯ
ಚರಿತೆಯ ಕೊಂಡಾಡೊ ಮನವುಬಿಟ್ಟು

ಸುಳ್ಳಿನ ಬಗೆಗೆ ಸೊಗಸ ದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು
ಅಂತೆಯೇ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಇ ಳ್ಳು ಪಂಚಮಹಾಪಂಚಕಗಳಿಲ್ಲೊಂದು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೇ
ಆಗಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನೆಂದರೆ (ತಿಲೋ ತಿಲಯ ದದೊ) ಅದನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಲು ಇನೂ ಅನೇಕ ಸುಳ್ಳಿನ ಮಾಲೆಯ ನು ನೇಯಬೆ ಕಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿ
ಬರುತ್ತದೆ ಕೊನೆಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸ ಳ್ಳು ತನ್ನ ಹಾದಿ ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ನಿಜಾಂತ ಹೊರಬೀಳ ವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಏಕೆ ದರೆ ಸ ಳ್ಳು ನು ಸೆನಬಿನ್ನರಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ ಆದರೆ ಸತ್ಯವು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ದರೂ ಸ್ಮೃತಿ
ಪಟದಲ್ಲರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹ ದು

ಸ ಳ್ಳಿಗಿಂತಧಿಕ ಮತ್ತಿಲ್ಲವೊ ಮಹ ಪಾವ
ಸುಳ್ಳು ಕಳ ತನವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ | ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿ
ತಿಲ್ಲೊ ಹಾರತ್ಯ ಇದರಂತೆ

ಸತ್ಯದ ಸ್ವಸೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಹ ಡುವ ಪದವಿದು

ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ಖರೆಯು ವಿ ಧೈಯೆಂದರೆ ಸುಳ್ಳು
ಸತ್ಯವಿ ಥ್ಯಗಳು ಏಕತ್ರ | ಏಕತ್ರವೆಂದೆ ಉ
ನ್ಮತ್ಯ ಈ ಮಾತು ನಿಜವಲ್ಲ

ಇಂತಹ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ವೆ ರೆದಿರುವರು

—ಗುಣವಂತನೆಂಬ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಸೆ ಖಿಸದವ
ಮನುಷ್ಯ ಪತಿಸಿದ್ದು

—ಓಡಿಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣಿಯ ಲು ಬೇಡ

—ಜಲದೊಳಗೆ ಮಿಂದು ನಿರ್ಘುರಾದೆವೆಂದು ತೆ
ಮೊಳು ತಾವೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಸುಖಿಸೋರು

—ಮಾನುಷ ಮೊಸಳೆಗಳು ತಪ್ಪೇನು ಜಲದೊಳಗಿಹವು
ಸಾ ನೆ ಫಲವ್ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ

—ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಗಳೆಂಬೆರಡು ಇಲ್ಲಿಹವು ವಿಸ್ತೃತಿ
ನರಕ ಸ್ವರ್ಗತೆಯ ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವರ್ಗತೆ | ಸ್ವರ್ಗವಿರದರೆ ಬಾಹ್ಯ
ನರಕ ಭಯಕಂಟಿ ಎಂದೆಂದು

ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಡುವವರನ್ನು ಕಂಡು ದಾಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೋಪವಿದೆ
ಮಡುವೆ ಡಿಯೆಂದು ಅಡಿಗಡಿದ್ದಾರುವೆ
ಮಡಿಯಲ್ಲೆ ಬಂತು ಬಿಕ್ಕನಾಸಿ

ಎಂದೂ ಬೇರೊಬ್ಬ ದಾಸರು ಭಿ ಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾದರೂ ಖಂಡಿಸುವ
ಬಗೆ ಇಂತಿದೆ

ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣಿಯ ಲು ಬೇಡ
ನೋಡು ಸರ್ವಜ್ಞ ಹರಿರೂಪ | ಹರಿರೂಪ ನೋಡಿ ಕೊಂ
ಡಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗೆ ವ ನವುಬ್ಬಿ

ಮಡಿಯೆಂದರೆ ಬರಿದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರಾಯಿತೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ
ಮಾನುಷ ಮೊಸಳೆಗಳೇ ಮೊಲಾದೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇಕೆ ಮಡಿ ಬಾರದು ಎಂದೂ ಜಗನ್ನಾಥ
ದಾಸರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ಡಂಭತನಕ್ಕೆ ಅಪಕಾಶವೀಯದೆ ಜ್ಞಾನದತ್ತ
ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ದಾಸರ ಅಭೀಷ್ಟೆ

ಮಾಯಾ ವಾದವನ್ನು ದಾಸರು ಖಂಡಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ವಂತವು ಹೇಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧ
ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಸತಿ ಪುತ್ರ | ಸತಿ ಪುತ್ರರಗಲಿದರೆ
ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಾಕೋ ಆಳಂತಿದ್ದಿ
ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಮಿಲ್ಲ ಮಹನವ ನಿನ್ನ
ವಲ್ಲಭೆಯ ಬೆರಿದು ಸಂತಾನ | ಸಂತಾನ ಪಡೆದೇಕೆ
ಇಲ್ಲವೇ ಜನನಿ ಭಗಿನೇರು

ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹುರುಳು
ವೆಂಬುದನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಿ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವ
ವನ್ನೂ ಸುತಾರಾಂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ

ವಾಲು ಗಡರೊಳಗಿವು ಶ್ರೀಲೋಲ ಹರಿಯೆಲ್ಲಿ
ಹೇಲುಚ್ಚಿ ಯೊಳಗೆ ಹೊರಳುವ ಹೋರಾಡಿ ಬಳಲುವ
ಖೊಳ ಮಾನವನೆ ನೀನೆಲ್ಲಿ
ಈತನಾನೆಂದವನ ಶ್ವಾಸಬಿಡಗೊಡದೆ ಯಮ
ಪಾಶಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಸೆಳೆದೊಯಿದು | ಸೆಳೆದೊಯಿದು ನರಕದೊಳು
ಘಾಸಿಗೊಳಿಸ ವನೊ ಬಹ ಕಾಲ

ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ವ ಬೋಧಕರಿಗೆ ದಾಸರು ಹೇಳುವ
ಪ್ರತಿ ನುಡಿ

ಮಾತಾ ಪಿತರ ದ್ರೋಹಿ ಬಂಧು ಘಾತಕ ಬ್ರಹ್ಮ
ಘಾತಕನ ನೀನು ಪುಷಿಯೆಲ್ಲ ; ಪುಷಿಯೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನಾ ಭ ಎರಲನೇ ನಾನೆಂಬಿ

ದ್ವೈತಮತದ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನೂ ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸುವ
ಪದದ ಹಾಗೂ ಪದದ ಭಾಗಗಳು ಹೀಗಿವೆ

- ನಿನಗೆ ದಾಸನು ನಾನು ಎನಗೆ ದಾಸನು ನೀನು
- ಇಂದಿರಾಪತಿ ನೀನು ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ನಾನು
- ನಿತ್ಯ ಬದ್ಧನು ನಾನು ನಿತ್ಯ ವತ್ಸನು ನೀನು
ಭೃತ್ಯನೋ ನಾನು ಪ್ರಭು ನೀನು | ಪ್ರಭು ನೀನು ಮೂರ್ಛಾಕ
ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ನೀನು ಅಣು ನಾನು
- ಬಿಂಬ ನೀ ಎನಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಾನಿನಗೆ
- ನೀನೈದನೈದನೆ ನಾನೆರಗನೊ ಸ್ವಾಮಿ
ದಾಸವಾಂತಕನೆ ದಯ ವಂತ | ದಯವಂತ ಎನ್ನೊಳ ಭಿ
ಮಾನ ನಿನಗಿರಲೂ ದಯವಾಗೊ
- ನಿನ ಅಧೀನನು ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ
- ನಾನಿನ್ನ ಮರೆತರೂ ನೀನೆಲ್ಲಿ ಮರೆಯದೆಲೆ
ಸಾನ ರಾಗದಲಿ ಸಲಹುವಿ | ಸಲಹುವೀ ಸರ್ವಜ್ಞ
ಏನೆಂತೆ ನಿನ್ನ ಕರ ಣಕ್ಕೆ

ಹೀಗೆ ಸ ಲಭ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ದೈವತ ವ ತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡ ವರಲ್ಲದೆ ಸುವಾಲಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತ ಂಬಿದ್ದಾರೆ ವ ಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಗೈಯುವ ಒಂದು ಸುವಾಲಿ

ಈಶ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಈಶ ಭನ ಳೆ ಸರ್ವ

ದೋಷ ವರ್ಜಿತಳೆ ಪರದೆ ಶೆ | ವರದೇಶಿ ಪತಿಯೊಡನೆ

ವಾಸವಾಗಿನ ಮನದಲ್ಲಿ

ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವಿದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಭನ ದೇಶ ಕಾಲಗಳಿಂದ ಹರಿಗೆ ಸದು ಣಾದರೂ ಗ ಣದಿಂದ ಅಸವ ಣಾದ ರಮಾದೇವಿಗೆ ಸಮಾಸಮ ಎಂದೇ ಹೆಸರು ಚೇತನಾಚೇತನ ಸರ್ವ ಸಮುದ ಂವನು ನಿಯಮನ ಮಾಡುವ ಈಶವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಕೆ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರಳು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳು ನಿರ್ದಿಹಾರಳು ಸರ್ವರಿಗೂ ವರದಾಯಕಳು ಜೀವೊ ತ್ವದ ರೆನಿಸಿದ ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೂ ಅಧಿಕಳು ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ನನ ವ ನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ವರಪ್ರದಳಾಗು ಎಂದು ಪ್ರಮೇಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸುವಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ :¹² ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಂತೆ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳಿಗೇಕೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸೋಚಿಗ ಒಪ ಶು ಭಾವ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ಗಳ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ ಅವು ದೈವ ವನ್ನೊ ೮ ರ ವನೊ ಅಥವಾ ಸಮಾಜ ಸ ಧಾರಣೆಯನೊ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ ಆ ದೈವದ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗಳನೂ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಹಾಡುತ್ತವೆ ಸಂದರ್ಭಾನು ಸಾರ ದೈವಾಂತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನು ಉಲ್ಲೇ ಖಿಸುತ್ತದೆ ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೊ ಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದ ರಿಂದ ಅವರು ಕೂಡ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದಂತೆಯೇ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡ ವೆ ಇದ್ದರೂ ತಾವರೆಯ ಎಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟಿದಂತಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಧೈಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನಾ ಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಥ ನವ ಗಿವೆ ದೇವ ದೇವತೆಗಳನು ನದಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಭಕ್ತ ನಾಸ್ತಿಕರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆಚಾರ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಆಡಂಬರ ಡಂಭಾಡಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿವೆ ತಮ್ಮ ಜಿ ವನದಲ್ಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವ ಳಿಕ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

12 ಅದೇ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಪುಟ viii ಹಾಗೂ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವರು ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ಆಯಿ ದೆ

ವರ್ಗಿಸಿವೆ ದಾಸರನು ಯಾರು ಯಾವ ಒಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಬಹುದೋ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯಿಂದ ನೋಡುವವರು ಎಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸ್ವರಣೆ ಬಿಡದವರು ಉದಾ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೂಸಿ ಮಗದಾಸ ನೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಇವರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ದೇಶನ ದೊರಕದ್ದು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಡು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರನ್ನೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಈ ದಾಸರು ಕರೆಜಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ಪರಿದಾಸ ದಾಸಪ್ಪರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದವರು ಜಗನಾ ಧದಾಸರೇ ಸದಾ ಸುಖಲೋಲ ಪ್ರಸನ್ನ ಗಿದ್ದವನನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನಿ ತ್ತು ಆತನಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬರಲು ಕಾರಣಕರ್ತರಾದವರು ಇವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹೇಗೋ ಕರ್ಚಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ಇವರು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದರು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಹೀಗಿದೆ

ರೋಗಹರನೆ ಕೃಪಾಸಾಗರ ಶ್ರೀಗುರು	
ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪರಿಪಾಲಿಸೊ	ಪ
ಸಂತತ ದ ವರ್ಧಿ ಧ್ವಾಂತ ದಿವಾಕರ	
ಸಂತತ ವಿನುತ ಮಾತ ಲಾಲಿಸೊ	೧
ಪಾದನ ಗಾತ್ರ ಸುದೇವ ವರನೆ ತವ	
ಸೇವಕ ಜನರೊಳಗಾಡಿಸೊ	೨
ಘನ ಮಹಿಮ ಜಗನಾ ಥ ವಿರಲ ಪ್ರಿಯ	
ನಿನ್ನಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸೊ	೩

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ೯ ಬಾರೋ	
ಕ ರ ಣ್ಯ ವಾರಿಧಿಯ ಬಾರೋ	
ಅರಾಧನ ಭಕ್ತರನ್ನಾ ಪೂರೈಸುವ ಪ್ರಭುವೆ ಬಾರೋ	ಪ
ಸನ್ಮಾಸ ಕುಲದೀಪ ಬಾರೋ ಸನ್ನತ ಸದ್ಗುಣನೆ	
ಭಾಸ ರ ಚರಿತನೆ ಭೂಸ ರ ಮದ್ಯನೆ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ೯ರ ವರಪುತ್ರ ರಾಯ ಬಾರೋ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ೯ರ ವರಪುತ್ರರೆನಿಸಿದ	

ದೇಶಿಕರೊಡೆಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯ ಬಾರೋ
ರಾಘವೇಂದ್ರಯತಿ ಸರ್ವಭೂಮದಿ ದುರಿ
ತಾಘದೂರ ತೇ ನಮೋ ನಮೋ

ಆ ವಂಶೋಲಯವಾದರೋ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಸೊಬಗು ವರ್ಣಸಲಸದಳ
ಸ ರಚನಾಲಯ ದಂತೆ ವಂಶೋಲಯ
ಕರಸುವುದು ಕಂಗೊಳಿಸುವದು ನೋಲ್ಪಜನಕೆ ||ಪ||

ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಒಪ್ಪ ಗುರುವರ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮ ಸುಧಿಯಂದ್ರ ಸುತ ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಆವ ಯಕಾಧಿಪ ಒಳತಮಿತ್ರ ಓಡುವ ಚಿಂ
ತಾವ ಣಿ ಪ್ರಕಾಶದಂತಿಪ್ಪ ವಂದಾವನದಿ

೧

ವಾದಿರಾಜಗ ರುವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ —

ವಾದಿರಾಜ ಗ ರ ವಾದಿ ರ ಜಾ
ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಧ
ರಾ ಧರಾಟ ವಿಮೋಘದಿ ಚಂದಿ

||ಪ||

ಜ್ವದಿಗಳನು ವ್ಯಕ್ತೀಶ್ವರಗಳನು ಸ್ಮರಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ

ವರದೇ ಕಾರುಣ್ಯ ಶರಧೇ
ಕರದೆನ್ನ ತವ ನಿಧಿಯಲಿಟ್ಟು ಪೊರದೇ

||ಪ||

ಯನೂ ಎನದಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು —

ಯ ಮನೇ ದುರಿತೋಪ ಶಮನೇ
ಕರ್ವ ಪರಿಹರಿಸು ಬುಗದಮನೆ ದಯವಂತೆ

||ಅ||

ಕಾವೇರಿಯ ಘನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ —

ಕಾವೇರಿ ಕಲ ಪಾಪಹಾರಿ ಪಾವನ
ಶರೀರ ಶುಭತೊ ಪೊರಿದಿ

||ಪ||

ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ರಂಗೇಶನಾಲಯಕೆ ನೀ
ನಾವರಣನಾಗಿಪ್ಪ ವಿರಜೆಯಂತೇ
ದೇವಯುಗಿ ಗಂಧರ್ವ ಪಿತ್ಯವ ನರವರಂದ
ಸೇವಯುಗಿ ನಿ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಪೂರೈಸಿ

೧

ಪಂಥರಿನಾಥನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ವಾಗ —

ಕಂಡ ಪಂಥರಿರಾಯನ ಸಿರಿಮನ ಪ್ರಿಯನಾ
ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ ಕರದಂಡ ಮ ನಿಪನೂರಿ
ದಂಡ ಜಾಧಿಪ ಪ್ರಕಾಂಡ ಸುಖೀರನ

||ಪ||

||ಪ||

ಕಂಡೆ ಪಂಥರಿರಾಯನ ತನ ನು

ಕೊಂಡಾಡ ವರ ಪ್ರಿಯ ನ ವಿರಂನ

||ಪ||

ಇಪ್ಪದೈವವಾದ ತಿರ ಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಜಗನಾ ಭದಾಸರಿಗೆ ತ ಯಾ
ಒಲವು ಕಡೇಪಕ್ಷ ಐವತ್ತು ಐ ರಿಯಾದರೂ ಆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದಂ
ವದಂತಿ

ತುತಿಸುಲಗ್ನನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಿನ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾ

ವತಿ ಪತ್ನಾದ್ಯಳವಡ ದತಂಕ ಮಹಿಮೆಗಳ

||ಅ||

ಆ ವೆಂಕಟಗಿರಿ ನಿಲಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ಜೀವಯುಗಲಗಾ ನಮಿಸುವೆನು

||ಪ||

ಸೇವಿಪ ಜನರಿಗವ ರ ತರುವೆನಿಸಿ ಭ

ರಾಮಾಯಣಾಖ್ಯ ದಿವಿಯೊಳೆನಿಪ

||ಅ||

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ಲಾಧಿಪ ನಮೋ ರಾ

ರಾಜೀವ ಭವ ಭವಾರಾಧ್ಯ ನಮೋ

||ಪ||

ಪಾತಕರೋಳಗಧಿಕ ನಾನಯ್ಯ ಜಗ

ತ್ಪಾತಕವ ಕಳೆವ ಮಹರಾಯ ನಿನ್ನ

ದೂತಪಲ್ಲವ ಜೀಯ ಜಗ

ನಾ ಭ ವಿರಲ ಪಡಿಯೋ ಕೈಯ

೪೬

(ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ೪೬ ಪದಗಳಿವೆ)

ಜೀವನ-ಘಟನೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದವರೆಂತೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ದಾಸರು
ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಾದ ಘಟನೆಗಳನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ
ನಿವೇದಿಸಿದರು ಅವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಜೀವನವು ಹೇಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು
ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉಡುಪಿಯ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಹೇಗಾಯಿತು ಏಕಾಯಿತು ಎಂಬುದರ
ಪೂರ್ವಗತಿಪಾಸಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ರೀತಿ
ಜಗನ್ನಾಭದಾಸರ ಜೀವನದ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ವ ನಗಾಣ
ಬಹುದು ಉದರಶೂಲಿಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಜಯ ದಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಆಗ ಅವರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ
ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಗಲಿದ್ದ ರೋಗ
ವನು ನಿವಾರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಆಯ ಪೈದಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ದಾಸ
ಮಾಡಿದರು

ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸವನಾಗಮದಲ್ಲಾದ ಮನದ ತುಮುಲವನ್ನು ಗವ ನಿಸಬಹುದು

ರತುನ ದೊರಕಿತಲ್ಲ ಎನಗೆ ದಿವ್ಯ

ರತ ನ ದೊರಕಿತಲ್ಲ

||ಪಲ್ಲ||

ರತುನ ದೊರಕಿತು ಎನ್ನ ಜನುಮ ಪೆ

ವಿತರವಾಯಿತು ಈ ದಿನವು ನಾ

ಯತನ ಗೈಯುತ ಬರುತ್ತಿರಲು ಪ್ರ

ಯತನವಿಲ್ಲದೆ ವಿಜಯದಾಸರ

||ಅ ಪ||

ಪಥದಿ ನಾ ಒರುತ್ತಿರಲು ಭಳಭಳವೆಂದು

ಅತಿ ಕಾಂತಿ ರುಳುಕಿಸಲು ಬೆರಗಾಗುತ್ತ

ಅತಿ ಚೋದ್ಯವ ಕಾಣಲು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರೆ

ಸತತ ಕರಪಿಡಿದಾಧರಿಸಿ ವ ನೋ

ರಥವ ಪೂರೈಸುತ್ತಲಿ ದಿವ್ಯ ಸ

ನ್ನತಿಯ ಪಾಲಿಸಿ ಮೋಕ್ಷ ಸ ಪಥವ

ಅತಿಶಯದಿ ತೋರುತ್ತ ಪೊರವ

೧

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ರೋಗವನು ನಿವಾರಿಸಿದ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಕುಂಧಿಸಿದ ಹಾಡು

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿನ್ನಯ ಪ ದ

ನಾ ಮೊಂದಿದನೊ ನಿಶ್ಚಯ

||ಪ||

ಈ ಪೀಡಿಸುವ ತ್ರಯ ತಾಪಗಳೋಡಿಸಿ

ಕೈಪಿಡಿದನ ಕಾಪಾಡಿದ ಗ ರ ರಾಯ

||ಅ ಪ||

ಘೋರ ವ್ಯಾಧಿಯನೆ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ

ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ

ತೋರಿದರಿವರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದದಿ

ನಾರಘ್ಯ ತಪಪಾದ ಸಾರಿದ ಸಲಹೆಂದು

ಸೂರಿ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಗ ಣೋದಾರ

ದುರುಳನ ದೋಷ ನಿಲಯವ

ದೂರಗೈಸಿ ದಯಾಂಜನಧಿ ಪಿ

ವಾರಿಸಿದ ಕರಪಿಡಿದು ಕರುಣದಿ

೧

ಅಪಮೃತ್ಯುವನು ತರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
ಅಪರಾಧಗಳ ಮೆರೆದೆ
ಜಪಂ ಚಿತ್ತನಿಗೊಲಿದು ವಿಪುಲ ಮತಿಯನಿತ್ತು
ನಿಪುಣನೆಂದನಿಡಿದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಂದಲಿ

ವಿಜಯದಾಸರು ವೆ ಕೊರವಾಸಿಗಳಾದ ವೃತ್ತಾಂತ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿದೆ —

ತೆರಳಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ವಿಜಯ ವಿರಂಸ
ಪುರದೊಳಗೆ ಪರವ ಭಕ್ತರ ಕಾಣಬೆ ಕೆನುತ ||ಪ||

ಯುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ವಿಭಕ
ರವು ಗರುವಾರ ಪ್ರಥಮ ಯಾವ ದೀ
ಪವನಾಂತರಾತ್ಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನೋ
ತ್ಸವ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬಹು ಲವಲವೆಯಿಂದ ೧

ಇದೇ ರೀತಿ ನರಸಿಂಹದಾಸರ ಮರಣವನು ತಿಳಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು

ತೆರಳಿದರು ವೈಕುಂಠಪುರದರಸನ
ಚರಣಾಬ್ಜ ಸೇವಿಸಲಂ ನರಸಿಂಹದಾಸರು ||ಪ||

ಜವ ಹರುಷದಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವ ವರ ಪ ಮಾರ್ಗಶಿರ
ಅಪರ ಪಕ್ಷದ ಪಟ ಭೌವ ವಾರ
ದಿವದಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸಮಯದಲಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಧವನಂಘ್ರ ಕಮಲ ಧೇನಿಸುತ ಸಂತೋಷದಲಿ ೧

ಈ ನರಸಿಂಹದಾಸರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತಂದೆಯಿರಬಹುದಾದರೆ ಅವರು ಗತಿಸುವಾಗ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಿಗೆ ೩೮ ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು

ರಘವೇಂದ್ರರಾಯರ ಭೌತಿಕ ದೇಹದ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಯಿದು ಇದರಿಂದ ಅವರು ಗತಿಸಿದ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ವಂದಿಸುವೆ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ರ
ವೃಂದಾವನಕೆ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ||ಪ||

ಸಂವಿರೋಧಿ ವತ್ಸರದಿ ಶ್ರಾವಣ ಪರದ್ವಿತಿ ಯ
ರವಿವಾರ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಾ
ನವ ಸ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿ ದೇಹವನು ಒಟ್ಟು ಮಾ
ಧವನ ಪುರವೈದಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿವರಹ ದೆಂದು ೧

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗ೦ದಲೇ ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದವರು ಆದರೆ ಕನಕದ ಸ ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಜತೆಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವ೦ಚದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿದವರೂ ಹ೦ದು ಕನಕದಾಸರ ಹರಿ ಭಕಿ ಸಾರ ಹಾಗೂ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಬಕ್ತಿಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ವರ್ಣನೆಗ೦ದ ರಸಭರಿತ ಕತಿಯಾದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ತ್ವಭೋಧಾತ್ಮಕ ಆದರೆ ಶುಷ್ಯವೆನಿಸದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಹತ್ಕೃತಿ

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಕಥೆಯೇನಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಒಬ್ಬರು ಈ ನಾವಣಾಕಿತದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂಬ ಅಮೃತಂಸದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಕ್ಷು ದಂಡದಂತಿರುವುವು ಇದಗಳು ಭಾರತ ಬೋದಲಾದವು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಅಮೃತವೆಂದರೆ ಅದರ ಸಾರವೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಹರಿಕಥಾಮೃತವೆಂದರೆ ಭಾಗವತವೆಂದು ಆಗುವುದು ಅದರ ಸಾರವೆಂದರೆ ಂತಹ ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಂನು ಕಾಯಿಸಿ ಪಕ್ವಮಾಡಿದ ಸಕ್ಕರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವಿರುವುದು ¹³

ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳ ೪೯೮ರ ಭಾಮಿನಿಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೃತಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಇದರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವಿವಿಧ ಮುದ್ರಣಗಳಿವೆ ಹಲವು ಅನುವಾದಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಈಚೆಗೆ ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗೂ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ ¹⁴ ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದದೆಯೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಹರಿಕಥಾ ಮೃತಸಾರದ ಒಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ಕರ್ತೃವೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

- ತಾರಕವಿದು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಜನಕೆ || ಪ ||
ಘೋರತರ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವನಧಿಗೆ ನವ || ಅ ಪ ||
- ಹರಿಕಥಾಮೃತವ ಬಿಟ್ಟು ನರಕರಿತ್ರೆಯಿಂದ ದು
ರ್ದರಗಳಂತೆ ಹರಟಿ ದಿವಸ ಬಂದೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿಪ್ಪ ಮನುಜ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ವ ತವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಇದರ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯಲಿ ಎಂಬುದೇ ಕವಿಯ

13 ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಪುಟ ೧೪

14 ಕನಕ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ೭ ೬೬೬

ಆಶಯ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣೆ ಕರಣಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಭೋಜನರಸ ವಿಭಾಗ ವಿಭೂತಿ ಪಂಚಾಗಿ ಹೋತ್ರ ವಂಚಕೃತ್ಯಾ ಮಾತೃಕಾ ವರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸರ್ವ ಪ್ರತಿ ಕ ಧ್ಯಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಾಡೀಪ್ರಕರಣ ನಾಮಕರಣ ಸರ್ವಜೀವನ ಕೃತ್ಯಾಸ ದತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ವಗತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲಾಸ ಕರ್ವ ವಿಮೋಹಿತ ಗುಣ ತಾರತಮ್ಯ ಅದೆ ತಾವೂರ ಸಕ್ತದಂತ ನಿವಾರಣ ಕ್ತಿಸಾಧಕ ಬಿ ಬಾಪರೋಕ್ಷ ಆರೋಹ ತಾರತಮ್ಯ ಗೌಪತಿಸ್ತೋತ್ರ ಅಣು ತಾರತಮ್ಯ ದೈತ್ಯ ತ ರತಮ್ಯ ನೈವ ದೈ ಪ್ರಕರಣ ಕಕ್ಷ ತ ರತಮ್ಯ ಸಂಧಿ ಗಳೆಂದು ೨೨ ಸಂಧಿಗಳಿವೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರ ವ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತರೀರ ರಚನೆ ತ್ವಾಂಧಿಮಾನ ದೆ ವತಿಗಳ ವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರ ಈ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಕೊಂಕು ಪವಾಗಿ ಒಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಇದರ ಮಹತ್ವವೆಷ್ಟೆಂಬುದು ವಿದಿತವಾದೀತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಧರ್ಮಸರು ಅಸೀಮ ವ ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಞಾನ ಆವರ ಪರಿಧಾಸ ಮನೋಧರ್ಮದ ಮಾಧ್ಯವ ದ ಮೂಲಕ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಾದ ಪರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಶುಷ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ ವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸದೆ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಆಹ್ಲಾದವನುಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಮಾನ್ಯವೆನಿಸಿದೆ ನವರಸವನ್ನಾಗಲಿ ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಕವಿಯನಾ ಗಲಿ ರಮಣಿಯ ಕಾರ್ಯವನಿಸಿದಿದ್ದರೂ ಸರಸವಾದ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸುಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಸಮಿತಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶ್ಲೋಕ ನಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞನಿಗೂ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಆನಂದ ವನುಂಟು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗ್ರಂಥವೆನಿಸಿದೆ ¹

ಜಗಣಾ ಧರ್ಮಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರು ವೇದಕಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಓದಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಓದು ಗಾಯೋದಯ ಅಗುವು ದೆಂದೂ ಆದರೆ ಅನಿಪವತ್ತರ್ಥವನ್ನು ದಮನಮಾಡಿ ಆಚರಣೆ ತರಬಹುದೆಂದೂ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿದೆ

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳ

ಓದಿ ವೇಳೆದರೆಲೆನು ಸಕಲ ನಿ

ವೇಧ ಕರ್ಮಾವ ತೊರೆದು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡೇನು

15 ಶ್ರೀಮದ್ವಿಂಶಭೂಮಿ ತಸಾರಪ್ರವೇಶಿ ಕೆ ಆರ ವಿಜ ಕುಂಕರ್ಣ ಅವರ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ
ದಾಖೆ || ವರದಂಜನರಾಜ ಅವರ ಸಮೀಪಿ ಪುಟ IX-X

ಓ ಧನಂಗಳ ಜರಿದು ಶಾ ಸೆ ನಿ
 ರೋಧಗೆ ಸಿದರೇನು ಕಾಮ
 ಶ್ರೋಧವಳಯದೆ ನಾನು ನನ ದು ಎಂಬ ಮಾನವನು¹⁶ ೧೦-೧೬

ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರದಿಂದ ದೇವರನೂ ಒಲಿಸಲುಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರನು ಭೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ
 ನಾಮ ಮುದ್ರೆಗಳನು ಧರಿಸಿ ಮೆರೆವವರನು ಕಂಡು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಬೆಳಗಿದ್ದೂಜಿಯ ನೊಳ್ಳೆರಿಗೆ ಧಳ
 ಧಳಸ ತಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂದದಿ
 ತೊಳೆದು ದೇಹವ ನಾವ ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ
 ಒಲಿಪಿನಿತ್ಯ ಕುತರ್ಕಯ ಕ್ತಿಗೆ
 ಗಳಲವ ಬೋಧಕ ಶಾಸ್ತ್ರವ ವರ್ತವ
 ತಿಳಿಯದಿಹ ನರ ಬರಿದೆ ಎದರೊಳು ತಂಕಿಸಿದರೇನು¹⁷ ೧೫ ೨೨

ಹೂಜಿಯನು ಎಷ್ಟು ಉಜ್ಜಿದರೇನು ತೊಳೆದರೇನು ಅದರ ವೇಲ್ಪಾಗ ಮಾತ್ರ
 ಪ್ರಕಾಶಿತ ತದೆ ಅದರ ಅದರ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೊಳಿಸಲು
 ಅಸಾಧ್ಯ ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಬಾಯಿ ತುಂಬಾ ಕಿರಿದು ಅದರಿಂದ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ
 ಯಿಂದ ನರನಾದವನು ಹೊಳೆಯಬೇಕೆ ಹೊರತು ಬಹಿರಂಗದಿಂದಲ್ಲ ಅಂತರಂಗ
 ಶುದ್ಧಿಗೆ ದಾಸರೂ ವಚನಕಾರರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಇದೇ
 ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಇಷ್ಟ ದೈವವನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ
 ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳಿಂದಲೇ ಬಾಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದರೆ ಅಂತಹವರ ಜೀವನ ಬರಡೇ
 ಸರಿ !

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ದ್ವೈತತತ್ತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಮಾನ್ಯವಾದುವುಗಳು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಎರಡು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವು ಬೇರೆ
 ಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಭಕ್ತ ದೈವ ಎಂಬುದರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು
 ನಾನೇ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವ ಎಂದಲ್ಲಾ ಹೇಳುವುದು ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು
 ದೀನನಾಶುಸಮಸ್ತ ರೋಗಕೆ ದಾಸಿ ನೀನು ಎಂಬ ಕನಕದಾಸರ ನುಡಿಯ ಅರ್ಥವೂ
 ಇದೇ ಆಗಿದೆ

- ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಮಾಡೋ
- ಎನ್ನ ಸಾಕೆ ವ ದೊರೆಯೆ ಮಾನ್ಯವಡುವನೇ
- ಪತಿತ ಪಾವನ ಪೂರ್ಣಕಾಮ ನೀನೆ
- ಗತಿ ಎನಗೆ ಸಂತತ ಪರ ಧಾಮ ಬೆಡಲೇತಕೆ ಪರರ ದೇಹಿ ಎಂದು

16 ಶ್ರೀಮದ ರಿಠಧಾಮ ತಸಾರಪ್ರವೇಶಿಕೆ

17 ಅದ

ನೀಡುವ ದೊರೆ ನಮಗೆ ನೀನಿರಲು ಸರ್ವದಾ
ಯಾತರ ಭಯ ಶ್ರೀನಾಥನ ಪರಮ
ಶ್ರೀಶಯ ಪಡೆದವನೆ

ಮಹತ್ವದ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕೆಳ ಡಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣ ಹಿಡಿದು ಬಡಿಯಲು
ವೇದನವು ಲೋಹಗಳಿಗಿಲ್ಲದೆ
ಲಾದ ದೇನೈ ಅನಲಗಾವ್ಯಥೆಯೇನು ಮಾಡಿದರು
ಅದಿ ದೇವನು ಸರ್ವಜೀವರ
ಕಾದ ಕೊಂಡಿಹನೊಳ ಹೊರಗೆ ದು
ಪಾದಿಗಳು ಸಂಬಂಧವಾಗುವವೇನೊ ಚಿನ್ಮಯಗೆ ೩-೨೭

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದರೆ ಆ ಹೊಡೆತವು ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಉದ್ದವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಆ ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಿ ಅವರತಿಸಿರುವ ಅಗ್ನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತಗಲದು ಅದರಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವ ಜೀವರ ಒಳ ಹೊರಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರ ವುದರಿಂದ ಜೀವರ ದೇಹ ಗಳಿಗಾಗುವ ದುಃಖಾದಿಗಳು ದೇಹಸ್ಥನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದು 18

ಕೆನ್ನಡಾರ್ಥ ಕರ್ವಗಳು ನನಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತಾ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದೆ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಗೆ ಕರ್ವಲೇಪವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಲಿಗೆ ಕೊಳೆಯು ಹೇಗೆ ಬಿಡದೋ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಉದಯ ಸುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕರ್ವ ಬಿ ಪವು ಬಾರದಂತಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ 19

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಕಥಾಮೃತವು ಸಾವು ನೋವುಗಳ ನೆಲೆ ಬೀಡಾಗಿರುವ ಬಾಳು ಕಾಳ್ಗಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿರುವವರಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಸುದ್ದೊಪದವಾಗಿರುತ್ತದೆ ವಿಷಯ ವಿಷಸರ್ಪಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾಮಂತ್ರ

18 ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರೋವರಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಪುಟ 258

19 ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರೋವರ ಪಂಚರತ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಪುಟ 222

ವಾಗಿರ ತ್ತದೆ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರಧಮ ಸೋಪಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಮ ಮಂಗುಳಧೆಗಳಿಂದ ಪಾಪ ಅಶ್ಲಾಢನ ಮುಂದಾದ ಸಕಲ ದೋಷಗಳೂ ಕೆಲ ಕಲ ಪಗಳೂ ಅಳಿದು ಬೋಗುವುವು ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ^{೨೨} ಎಂಬ ನುಡಿಗಳೂ ಮಾನ್ಯವಾದುವು

ಜಗನಾಧದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಅಂಕಿತರಾದ ಕರ್ಜಾ ದಾಸಪ್ಪ ನವರು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಫುಲ್ಪುತಿಯೆಂಬ ಕೊನೆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿರ ವ ಶಿಲ ಪದ್ಯಗಳು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂತಿದೆ ಅದರಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳೇ ಗ್ರಂಥದ ಘನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿವೆ

ಸಾರವೆಂದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತ
ಸಾರವೆಂಬುವುದೆಮ್ಮ ಗ ರುವರೆ
ಸಾರಿದಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಯದೆನುತ ಮಹೆಂದ್ರನಂದನನ
ಸಾರಥಿಯು ಬಲಗೊಂಡು ಸಾರಾ
ಸಾರಗಳ ಏರ್ಪಾಟು ಪೇಳ್ವನು
ಸಾರ ನಡೆವ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಿಹುದೋ
ಪರಮ ತತ್ವದ ಸಾರಯೋಗೀ
ಶರರ ಮನಕೆ ವಿಹಾರ ಸಜ್ಜನ
ನರವಿಗಳ ಶ್ರುತಿಗೊಪ್ಪ ತಿಹೆ ಶೃಂಗಾರವಲಂಕಾರ
ಶರಣಜನ ಮಂದಾರವನಿಸುವ
ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕೇಳರೆ
ದುರಿತ ಪಾರಾವಾರವನು ದಿಟ ಪಾರ ಕಾಂಬುವನು

೩೩ ೭

ಈ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ (೩೩ ೭) ಕೆ ಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಸುಗಳಿಗಿಂದು ವಿರ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಪರಮ ವೇದದಸಾರ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ತತ್ವವಿಚಾರ ಮಂತ್ರೀಜನಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಗುಣ ಎಂಬ ಫುಲ್ಪುತಿ ಪದ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನ ತಲೆಗೆ ಗಂಟ ಕಿರಬೆ ಕು ಆ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಣಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನವರ ಓದಿರಬೇಕು ಆದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಎಳೆದಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗುಣಗಳೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ

ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ನವರಸ
ಭರಿತ ಗುಣಗಂಧೀರ ರತ್ನಾ
ಕರಸುಚರ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಲಂಕ ರ ವಿಸ್ತಾರ
ಸರಸ ನರಕಂಠೀರ ವಾಚಾ
ಯ ರ ಜನಿತ ಸುಕುಮಾರ ಸಾತಿ
ಕರಿಗೆ ಪರಮೋದಾರ ಮಾಡಿದ ಮೆರೆಯದ ಪೆಕಾರ

೩೩ ೧೪

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು

ಜಯಂತ ಸುರಶ್ಯಲ್ಲು

೧ ತುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯರು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆ ಪ್ರಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಯಥೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಸೋದ ವ ರದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟ ರವ ಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಗಳು ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರಿಂದ ತಕ- ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಭಾಗವತ ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣ ಮೊದಲ ದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ವಾಚಿಸಿದರು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೋರ್ಟಿನ ಶಿರಸ್ತಿ ದಾರರಾಗಿದ್ದರು 18 ನೇ ಪ್ರಾಯ ದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ತಾಯಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ತಿರ ಪತಿಯದೇವರ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ರಸಿತವಾಗಿವೆ ಅಂತ 32 ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅವುಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿವೆ ಎಂದು ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ತುಪಾಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಬೆಂಗಳೂರ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಿಲಾಸ ಮಂದ್ರಾಕ್ಷರ ಶಾಲೆಯೊಳ್ ವಂದಿಸಲ್ ಪಟ್ಟಿತು (ಇಸವಿ 1874) ತುಪಾಕಿ ಯವರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ವಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರ ವೃಂದಾವನ ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರು ! ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 328 ಕೃತಿಗಳಿವೆ

ಈ ಹರಿದಾಸರು ಮಧ್ವಮತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಆನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕವಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರದ ಜಯತಿರ್ಥ ವಾದಿರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಾಘವೇಂದ್ರ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ದೇವರ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲವಾರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೇವರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ ರವೆ ವಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಒಗೆಗೆ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಷದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ದು ವಿಶೇಷವ ಗಿದೆ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿವೆ

1 ಉದುಖಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಬಗೆಗೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿದೆ

ನುಡಿಯೆ ಲಾಲಿಸು ಮಾಧವ ||
 ನುಡಿಯೆ ಲಾಲಿಸು ಪಾಲ | ಕಡಲರಾಯನ ದೇವ |
 ಕಡೆಗೂ ಲ ಖಡಿದವ | ಮೃದುಖಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ||
 ಮಾವನ ಮದವನ್ನು ಮೊಸರಂತೆ ವ ಧಿಸಿದ |
 ಕಾವನ ತೋರುವೆಯಾ | ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ |
 ಡೆ ವತೆಗಳಿಗೆವೃತವನುಸಿದನೆಂಬ |
 ಸೋವನು ಸಾರಿದೆಯಾ | ಸೌಬಾಗ್ಯ ಹಿರಿದೊ |
 ಸೇವಕರ ಸೇವಾನುಗುಣ ಫು |
 ವೇದ ತರತಮ ಭಾವವೊ | ಭವ |
 ನಾವ ನಡೆಸುವ ನಿಪುಣತೆಯೊ | ದಂರಿ |
 ಕಾವಳಿಯ ದೂರೋಡಿಸುವೆಯೊ ||೧||

2 ನವಗ್ರಹಸ್ತೋತ್ರವು ಸೀಸ ಪದ್ಯರೂಪದಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತುಂತ ನೀ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನನು ಪ್ರೀಯ |
 ಪಕ್ಷಿಪಾತದಿ ಸತ್ಯಪಾಕ್ಷದಿರಿಸು |
 ರೂಕ್ಷಪಾಟರ ಕಪಿಪು ವಕ್ಷೋವಿಪಾರ್ಯಕ
 ದಕ್ಷನಖವಿಚ್ಛಿರಿವು ಪಕ್ಷ ದಂಡಿಸು |
 ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮೂಲಾಗ್ರಧಿತ ಕಕ್ಷ ಸಂಚಾರಿಗ್ರಹ |
 ರಕ್ಷಾಕೃತೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಶರಣು |
 ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾಲಾದ್ಯುಪಾಧಿಗಳಿಂದ ದಿನವ |
 ಪಕ್ಷ ಮೃತ್ಯಯದ ಸಂವತ್ಸರಾಖ್ಯ ||
 ಅಕ್ಷೀಣಬಲಧೈರ್ಯ ತಕ್ಷಿ ಮೂದಲಾಗಿ
 ದಯಾವೂಡು ತರಣೆಂದಂ ನಮಿವೆ ನಿನ್ನ ||೨||

ಹೀಗೆ ನವ ಸಂಪ್ರಾಪದಗಳಿಂದ ನವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ-ವಿಂಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಸ ಪದ್ಯ ಬಳಸಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಇದನ್ನು ಒಳಸಿದ್ಧು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿದೆ

3 ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆಯು ಕೂ ಲುಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ

ಕೋಲು ಕೋಲಿನ ಕೋಲೆ |
 ಕೋಲು ಕೋಲು ಕೋಲೆ ||
 ಕೋಲು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಬಲಗೊಂಟೆ ರನ್ನದ ||ಪ||

ಭೂಮಿ ಯೊಳಗೆ ಸಿ ತ ರಾವ ನು ಜನಿಸಲು

ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೈರನ್ನದ ||

ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೈರ ನೆರೆದು ಸು |

ಪ್ರೇಮದಿ ಪಾಡಿ ನಲಿದರು ರನ್ನದ

||೧||

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಜಾನಪದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯ ವ ಗಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ |

ಹೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿದೋಷ |

ಭಕ್ತಕಲ್ಪತರೋ ವಿಧೋ |

ದಯಾಸಿಂಧೋ ಸಮಗತ್ಯ |

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||

ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕದೊಡನೆ (328) ಈ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನ ಪೂರೈಸಿದೆ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತಗಳಾದ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಛಾಂದಸದ ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ |

2 ಪಾವಂಟಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರಯ್ಯನವರು ಮಂಗಳೂರಿಂದ 13 ಮೈಲು ಬಡಗು ಪಾದಂಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಸವಿ 1854 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು 1924ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು ಇವರ ಛಾಂದಸಕ್ರಮಣೆ ಪಾವಂಟಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೆ ವಾಲಯ ದಲ್ಲಿದೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದ ಇವರು ವೈರ ಗೃತಾಥಿ ಸಂಚರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು ಇವರಿಗೆ ಕಾರ್ಕಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಭಂದನೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಶೀವ ರಾಧಿ ಶರ ಸದಾಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಿನ ವೆಂಕಟ ರಮಣನ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಇವರು ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಾಗಲೂ ಆತು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇವರ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾರ್ಕಳ ಬಂಟವಾಳ ಪಾದಂಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ (186 ಕೃತಿಗಳ ಸಂಕಲನ ಪಾವಂಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ) ಇವು ಗಣಪತಿವರ ಸರಸ್ವತಿವರ ವಿಷ್ಣುವರ ದುರ್ಗಾ-ವರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣವರ ಶ್ರೀರಂದ್ರವರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವರ ಕಾಂ ಭೈರವ ಪರಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿರಾಟ ಪರ್ವ (15 ಸೊಲ್ಲು) ಇವರ ಕೃತಿಯೊಂದಾಗಿದೆ ಪಾವಂಟಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಾದರೂ ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತೆ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಷ್ಣು ಪದಗಳಿ 88 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣವರಾಗಳು 13 ಕೃತಿಗಳಿವೆಂಬುದೇ ಇವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು

- 1 ಹರಿಧ್ಯಾನವೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವಿಧಿ |
ಯನುಭವ ಜಯವೆ ಮನನ |
ಪ್ರಾಣೇಶನೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವೇದವು |
ರಾಣ ಪ್ರಮಾಣವೆ ಜ್ಞಾನ ||೧||
- ಮತ್ತರ ಸಂಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಳಿರದೆ ನಿ |
ವೃತ್ತಿಯೊಳಿರುವುದೇ ಮನ ||
ಸತ್ಯಾತ್ಮನ ರೂಪದೊಳು ಭೇದರಾ |
ಹಿತ್ಯವೆ ಸರ್ವಸಮಾನ ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ |
ಭಕ್ತಿವಿರಹಿತನೆ ಹೀನ
ಚಿತ್ತಜೋದ್ಯವ ಪರಾತ್ಪರ ತ್ರಿಜಗವು |
ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಾಧೀನ ||೩||

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾರವೇ ಹೇಳಿದೆ

- 2 ಸಾಯಬೇಕೊಂದು ದಿನ | ಎಲೆಮನ ||ಪ||
ಮೂಯಾ ಮಮತೆಯ | ಜಾಯಸಾದಿಗಳ ಪ ||
ಜಾಯವಿದ್ದರೆ ಕಾಯುವ ಕೊರದು ||೧||
- ಎಷ್ಟು ಬದುಕಿದರೂ ಗಣ್ಯರಿದ್ದರೂ ||
ಪಟ್ಟವಳಿದರೂ ಬಿಟ್ಟವನು ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ
ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಯೊಳೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿರು ||೩||

ಮರಣಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಶರೀರಾಣಾಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯಂತೆ

ಸಾವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಯಾದರೆ ಅದರ ಮೊದಲು ನಾವೇನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ

3 ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ (24) ನಾಮಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸೊಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗುಣ-ಅಲಂಕಾರ-ಭಾವಗಳು ತುಂಬಿವೆ ಅದೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪದವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಾರ ವಾದರೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳ ಹರಡಿಕೆಯಾಗ ಬಲ್ಲುದು !

೩. ಪೆಣಂಬೂರ 'ಸದಾನಂದ ಗೌರು'

ವಂಗಲೂರಿಂದ ಅನಂತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ (6 ವೆಂಲು) ನವವಂಗಲೂರು ಬಂದರ (ಪೆಣಂಬೂರು) ಸರ್ವ ಋತು ಬಂದರವೆಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರ ಗುಡಿಗಳಿವೆ ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಕದ ಮೊದಲ 4 ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೂಟ ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಮಂದಟ್ಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಆದರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಗಾರ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಸದಾನಂದ ವೆಂಟು ಮುದ್ದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೂರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಕನಡ-ತುಳು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಸಾರವೆಂದು ಖಂಡ ಕಾವ್ಯವೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದರೂ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪರಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತದಿಂದಲಿ |
ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ದೊರಕಿತು |
ಚೆನ ಕೇಶವರಾಯ ಪಾಲಿಸು |
ನಿನ್ನ ನಂಬದನಾಧನನಂದಿನ ||

ಹರಿಭಕ್ತನಾಗಲು ಪೂರ್ವ ಸ್ಮೃತವೇ ಮೂಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತ

- 2 ಭಗವಂತನೇ ನಿನ್ನ ಮಗನು ನಾ ಬೇಡುವನು |
ಧಗಧಗಪ ಬಿಸಿಯೊಳಗೆ ಜಗವು ಸುಡುತಿದು ||

ಎಂಬ ಹಾಡಿಕೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿದುದೆಂದು ಇವರ ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

- 3 ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವರ ಎಂಕು |
ಕಾ ತೊಂದುಳ್ಳು ಈರನಿ ತಾಯಿ ||

(ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನು ನೋಡಲು ಕಾದಿರುವೆವು) ಎಂಬೀ ತಳು ಭಾಷೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ |

ಬೆಳ್ಳಿ ದಾಸಪ್ರಯ್ಯ ಮೂಲ್ಕಿ ವೆಂಕಣ್ಣವಾಸುದೇವ ಪ್ರಭು ನಾರಾಯಣ ಕಾಮತ್ ಬೋಳಾರ ವಾಸುದೇವಯ್ಯ ರಾವ ಕೃಷ್ಣ ವಾಸುದೇವಶ್ಯಾನುಭಾಗ ಮತ್ತು ದೇವರ ಮುದ್ದಿಕೆಗಳಾಗಿ ಕೆಲವು ಹರಿಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಹಾತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರಿದವರಿಂದಾಗಿ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಸಕ ದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ
ತವಾಸ್ತೀತಿಶ ಯಾಚತೇ |
ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ |
ದದಾಮ್ಯೇತದ್ಭ್ರತಂ ಮಮ ||

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾವಣಯುಧದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣ ಶರಣಾಗತಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ದೂತು ಮತ್ತು ಸದಾ ಅಸಕ್ತನಾದ ಹರಿದಾಸನಿಗೆ ದೇವರ ರಕ್ಷೆಯಿದೆಯೆಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ |

ಉಡಪಿಯ ಸೋದೆ ವಾದಿರಾಜ ಮಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು (20 ಶತ) ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನ ಮಂಜರಿ 1955 ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿರೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಕಟವು ರಾಜನಾಥ ರಾಜೆ ಶ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿದೆ 48 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ವಿವಿಧ ರಾಗ ತಾಳಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವು

೧ ಭುಕ್ತಿಪುರ—ಉ ಡಾರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ ವಸವನ್ನೂ ಕೂಡಿದ ಅನ ವೃಂದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ

ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾಹಿ ಭುಕಿ ಮಂತೀಶ ||
ಜಿಷ್ಣುನಂದನ ಸೂತ ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲೇಶ ||ಪ||

** ಬೇಸಿದ ಮೂವಿನ ಫುಡೂಳು ಪ್ರೇಮವೋ |
ಬಾಲನ ನುಡಿಯೊಳಗಾಯ್ತೇನೋ ಪ್ರೇಮ ||
ದಾಸರೂಢಿ ನಿನಗಿಷ್ಟ ಪ್ರೇಮವ ಬಗಕೆಲ್ಲ |
ಬಾಲನಿಂದು ತೋರ್ದೆ ವಿಷ್ಣು ಮೂರುತಿಯ ||

(ಈತ ತೆಜನ ಜನಿತವಾಗಿರ ವುದು)

2 ಯಾತರ ಭಯವಿದೆ ಹರಿಯ ಕಿಂಕರನೆ |
ಪಾರ್ಥಸೂತನ ದಯವಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ ||

** ಹರಿದಿನ ಪ್ರತವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವಿಗೆ |
ಸರ್ವಜೀಮೋತ್ತಮ ಪ್ರಾಣನೆಂಬವಿಗೆ ||
ಜಗದೊಳು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರಾಯರ ವ ತವೇ |
ನಿಗಮಾರ್ಥವೆಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರುವಿಗೆ ||

ಇಲ್ಲಿ ದೈವಿಕ ಮತದ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ

3 ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ಶಿವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಶಿವ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮಾತಾಡುವ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಡಂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಮದುವೆ ಒಂಜಿ ದ್ರೂಪದ ರಾಜ ಮಂದಿರೊಂಟು ।
ಒಂದೆಲಾಡ್ ಚುರಂಟಿ ಪ್ರೇಣಿ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ॥

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕತೆ ಹೇಳಿದೆ

ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಜಾನಪದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ಹರಿ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳು ಸದಾ ಸರ್ವಸಾಮಾಜಿಕರಿಗೆ ಆದರಾರ್ಹಗಳಂ ।

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾದುದು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಸ್ತವ್ಯರೂಪದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಹೊಂದಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತಲುಪಿತು ಕನಕದಾಸಾದಿಗಳು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕನಕದಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲಭೂತಸತ್ತ್ವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ ಅನನ್ಯವಾದುದು ಕನ್ನಡವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ

ಕಪರಸಿಬಹುದಾವ ಮೊದಲ ಕನಕದ ಕವಿಯಿತ್ತಿ ಕಂತಿ ಈಕೆಯ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆ ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಭಾಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದ ಮಹಿಳೆ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೃತಿಶರಣ ಯುಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ತನ್ನ ನಿರ್ಮಾಣಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಕವಿಯಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ದ್ದಾಳಿ ಮೋಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಾಳವ್ವೆ ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾಯಿತು ಇಷ್ಟು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದೇ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಸನ್ನಿವೇಶ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರ ಯುಗದ ಅನಂತರ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ

ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜಾಹವತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿ ಕಾರರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹರಿದಾಸನು ಗದ ಸ್ವರ್ಣಯೋಗವೆನ ಲಾಗುವ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಯಾರೂ ಗಣನೀಯ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹದಿಮೂರ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದವರೆಗೂ ಹೆಸರಿಸ ತಕ್ಕ ಕವಯೋತ್ರಿಯರು ಒಲ್ಲದಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ

ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹದಿನೆಂಟ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೀತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜಾಹ ಲಭಿಸಿತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸರಳವ್ಯಕ್ತಿ ಮಹಿಳೆ ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಮತ್ತು ಕಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜಾಹವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಕಾಲದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಮಹಿಳೆಯರು ಸುಮಾರು ಐನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಮತ್ತು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಚಿಮವಾಂಬೆಯರು ಅನಂತರ ಕಾಲದವರಿಗೆ ಮ. ಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯನ ಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ತರದ ಪ್ರೇರಣೆ ಗಳಿದ್ದವನ ಬಹುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮೃದ್ಧ ನಿರ್ವರ್ಣದ ಕಾಲ ಎಂದರೆ ೧೫ ೧೬ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಕನ ಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕಾದಂಕಿಗಳಿಂದಾದ ಪ್ರೇರಣೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರರಂದರ ಕನಕ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಾಲದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೇಲೆ ಅಪಾರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರಿಗೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕವಿಯೋತ್ರಿಯರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸಾದಿಗಳು ನೀಡಿದ ಪ್ರೇರಣೆ ಎರಡನೆಯ ರೀತಿಯದು

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಂದ ವರೆದು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲು ಇದೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೊಸ ಮೂನ ಹದಿಬದಿಯಧರ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತಾಭಿಮಾನ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರ ಯನ ಆಸ್ಥಾನದ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸು ತ್ತದೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಚಿಮವಾಂಬೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ತ್ತರು

ಗಲಗಲಿ೦೦ ಅವ್ವ

ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಭೋಗಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ಯಾಮಭೋಗರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ಎಚ್ಚರ ಜಿಲೆಯ ಗಲಗಲಿಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಮದುವೆಯಾದಳು ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಈಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ತೊಂಬತ್ತೈದು ವರ್ಷ ! ಮದುವೆಯಾದ ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಗೇ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ದಿವಂಗತರಾದರು ಅವರ ಐದು ಜನ ಮೂವ ಕೈಳಿ ಈಕೆಗೆ ಪಾರಪ್ರವಚನ ಹೇಳಿದರು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಾಳಿಸುವಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದು ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಮರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ದಿನ ಪಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು ಈಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು, ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹಾಡು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮ್ನ ಬೀಗರ ಹಾಡುಗಳ — ಇವೇ ಮುಂತಾದುವು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮೇಶ ಎಂಬ ವಂದ್ಯಕಿಯಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಅವ್ವ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದ ಕವಯಿತ್ರಿ

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸುದೀರ್ಘ ಗೀತೆ ಗೌರೀ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ವಿನೋದವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಸರ್ವಿಸ ಆಚರಿಸುವ ತಹ ಸಂದರ್ಭವಿದು ಸುಭದ್ರ ದ್ರೌಪದಿಯರು ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವಂತೆ ಈ ಹಾಡು ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಮುಯ್ಯದ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಗಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಅವ್ವ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಪಾಂಡವರ ಭಕ್ತಿಯ ನು ಕೃಷ್ಣನ ವಾತಲ್ಯವನ್ನು ಕವಯಿತ್ರಿ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರ ಕ್ಷಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಜಗಳದ ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಂಟಾದ ಸ್ಥಿತಿಯ ನು ದ್ರೌಪದಿ ಸೋಗಸಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲು ಕವಯಿತ್ರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ

ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದಂ ಹಾಡುಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಮದುವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೀಗರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಗೆ ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತರವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇವು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಜರಿಯುವ ಪದಗಳು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ

ಬೀಗರ ಹಾಡುಗಳು ಕೂಡ ಈ ರೀತಿಯವೆ ರಾಮಾವತಾರ ಕೃಷ್ಣಾಂತರ ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈಕೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಒಂದುಪಾಲು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳಾಗಿವೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪವಿತ್ರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಂಬ ತರಹದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು.

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ಯ ಅಡುನುಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂಕಾರಗಳಿಂದ ಪ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ತನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿದ್ದಾಳೆ.

ಭಾಗಮ್ಮ

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ಯನ ಶಿಷ್ಯೆಯಾದ ಭಾಗಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅವ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾಗಮ್ಮ—ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ದಾ ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರು ೧೯೭೫) ಅವ್ಯನ ಜೊತೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರ ವಾಗ ಭಾಗಮ್ಮ ಕಾಲರಬೇನೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದಳಂತೆ! ಆಗ ಅವ್ಯನ ಆದೇಶದಂತೆ ಭಾಗವತದ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿ ರೋಗಮುಕ್ತಳಾದಳಂತೆ! ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದಂಥದು.

ದ ರೋಧನನ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿದುರನು ಕೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ವವನೆಂಬವನು ಸಿಕ್ಕಿದನು ವಿದುರನು ತನಗೆ ಹರಿಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಮೊತ್ತೇಯ ಬುಡು ಶಕ್ತನಾದವನೆಂದು ಉದ್ವವ ಉತ್ತರವಿತ್ತ ಮೈತ್ರೇಯರಿಂದ ಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಎಷ್ಟದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತು ಭಾಗವತ ಐ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಈಕೆಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಳು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಈಕೆ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಣಿನೆನ್ನೂರಿನ ಭಿಷ್ಣುಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಮಗಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈಕೆಗೆ ಹರಿಹರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಳೆ ಬೆನ್ನೂರಿನ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮಗ ಶಿವರಸನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು ಆದರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದಳು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂತು

ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿನ ಸವಿ ಲೇಪದ ಹಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ರಂಗನಾಥಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಅಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥಕ್ಷೇತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವನಟ್ಟಿ ಎಂದು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಯಿತು ಈ ರಂಗನಾಥನೇ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಆರಾಧ್ಯದೈವವೆವೆ ದನು ಆಕೆಯ ಗಂಡನೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನ್ನು ದೈವೀಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಮೂತಿನಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಜನರಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತು ಈಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐವು ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆಯೋ ತಿಳಿದು ದು

ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ಈಕೆಯ ಕಾಲವನ್ನು 1750 ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಚಂದ್ರಹಾಸನಕಥೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತನ ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಚಂದ್ರಹಾಸೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಆದ ದರಿಂದಲೇ ಈಕೆಯು 1725-50 ರ ಸುಮಾರರಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಸುಮತೀಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತವರಾದುದರಿಂದ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕೀರ್ತಿ ನೀಡಿದರೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಬಾಲಗೋಪಾಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮುದ್ರಿಕೆಯ ನ್ನು ನೀಡಿದರೆಂತೆ! ಹೇಳುವನಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನೆರಗಿದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಕ್ತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮಗ ವನ್ನು ಅಡಿಸಿ ಮುದ್ದಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಅನೇಕ ಬಿಡಿ ಪಾಠಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕೀರವಂಜಿ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ದಾಲಕನ ಪಾಡು ಕೃಷ್ಣಕೀರವಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಗಿಜಪಾರಿಜಿತ ಎಂಬವು ಕೂಡ ಈಕೆಯದೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಇವು ಆಲಭ್ಯ ಪಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರ ವುದು ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯೇ

ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಪವಾಡಗಳಿವೆ ಹೇಳುವನಟ್ಟಿಯು

ರಂಗನಾಥನ ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ ಮನೆಯವಾಯಿತೆಂದೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಗುಬ್ಬಿ ಉಂಗುರವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದು ಚೆಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮಳೆಯಲ್ಲದೆ ನೆರಳುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮಳೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟಳಂತೆ! ಈ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರ

ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ರಂಗ ನಿಮ್ಮ
ಕರಣ ತಪ್ಪಿದರೆ ಉಳಿದ ದುಲೋಕ ||ಪ||
ಪತ ಜಾತಿ ಹುಲ್ಲೆ ಸಾರಂಗ ವ್ಯುಗಗಳು ಬಹಳ
ಹೊಂದು ಬಾಯಾರಿ ಬತ್ತಿದ ಕೆರೆಗೆ ಬಂದು
ತೃಪ್ತಿಯಡಗದೆ ತಲ್ಲಡೆ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡೊ
ದೇವದೇವಿ ಬಾಯ್ಬಿಡುವವಯ್ಯ ಹರಿಯೆ

ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರಲ್ಲದೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿರುವ ಚಿತ್ರ ಹೃದಯಾದ್ರವ್ಯವಾಗಿದೆ

ಸಂದು ಹೋದವು ಜೈವ ಆಪಾಧ ಶ್ರಾವಣ
ಬಂದಿದೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸವೀಗ
ಇಂದು ಪುರಂದರಗೆ ಹೇಳಿ ವೃಕ್ಷಿಯ ತರಿಸೋ
ಸಂದೇಹವ್ಯಾಕೆ ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿಯ ರಂಗ ||

ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಪದ್ಯರಚನೆಯ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಒಂದು ಬಿಡದಿರು ದೇವ ಬಹು ಪರಾಕಲೊ ಮುರಾರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಒಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾತು ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವೆನ್ನ ಮಾತ ಕೇಳಿದು ಮಂದ ಜ್ಞಾನದಿ |
ತನುವಿನಾಶಿಯ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ||ಪ||
ವನಜನಾಥನೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ
ಕಂಡ ಕಂಡೆಡೆಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತಲಿದೆ
ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವ ಮಾಡಿ ಪರಾಗತಿ
ಅದರವನು ಮಾಡಲೊಲ್ಲದು

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೀರ್ತನೇತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶಿಲಿಸಿ ಬಹುದು ಕೃಷ್ಣಕೊರವಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊರವಿಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಕಥೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ರುಕ್ಮ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಯೋಚಿಸಿ ತಾನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆಗ ಕೊರವಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣಕೊರವಂಜಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಭಗವಂತ ನ ಆಗವ ನ ವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕೊರವಂಜಿಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಣಿ ಹೇಳಲು ಬರುತ್ತಾನೆ

ಈಕೆಯ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಒಂದು ಹೊಸ ತರಹದ ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೊರವಂಜಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಂ ರಾವಣ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ ಸೀತೆಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಲವಂತದಿಂದ ಬರೀ ಾದ ವಸ್ತು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಕೊರವಿ ತಾನು ಬರೆದು ಒಲವ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಆ ಚಿತ್ರ ರಾವಣನಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ರಾಮ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ವ ತ್ರೆ ಕಾಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಈ ಚಿತ್ರದ ಕಲ್ಪನೆ ಹೊಸತು ಉಳಿದಂತೆ ಇದಂ ಜನಪದ ಮೂಲದ ಕಥೆ

ಉದ್ವಾಳಕನ ಕಥೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಿಧಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾ ಹರಣಿಯಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ 447 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಇದರ ಕಥನ ಕಲೆ ನೂತನ ವಾದಂಥದು

ವೈಷ್ಣವ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಪರಮತ ಸಹನೆಯಿಂದ ಶಂಕರಗಂಡನ ಹಾಡು ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಿವನ ತಂಗಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಶಿವನನ್ನು ಮನ್ನದ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಶಿವ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತು

ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಸು 350 ಪದ್ಯಗಳಂ ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕನ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜವಾದ ಅನುಕಂಪೆ ಕರಂಕಾಜನಕವಾದಂತಹ ಸನಿ ವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದೆ ತಂದೆತಾಯಿ ಗಳನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅನಾಥ ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು

ದೇಶಾಧಿಪತಿಯ ಗರ್ಭದಿ ಬಂದು ನಿನಗೀಗ

ಹಾಸ ವ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಲ್ಲ

ಬೀಸಿ ತೂಗುವರೆ ತೊಟ್ಟಿಲಯಿಲ್ಲ ಎನುತಲಿ

ಬೇಸತ್ತು ಅಳಲುವಳೊಮ್ಮೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಈ ಕ ವ್ಯುದುದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾವ್ಯ ಜಯಜಯ ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲೆನಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯ ವಾಗುವ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಸೀತಾರಾಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ವರ್ಣನೆಯೇ

ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿತೊಣ್ಣೆ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂಭವ ವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಸರಳವೂ ಸ ಲುಭವೂ ಆದ ತೈಲಿ ಈಕೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತೊಡಕಿನದಾದ ಪರ್ವಣಿಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ದಿ ಶೀಯ ಭಂದ್ಯನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗಾಗಿಯೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ದಂತಹವಳು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆ ದು ಬರುತ್ತ ದೆಯೇ ಹೊರತು ವಿದ್ವತ್ತಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ನಂಬಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕ ವ್ಯದ್ಧ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿವೆ ಜೈದಯ ವಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ರುವ ಈಕೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಕೃತಿಕಾರ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಯಿತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಒಬ್ಬಳು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರಾಯಣದ ವರ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಜನ್ಮಿಸಿದಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಭಿ ಮವ್ವ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರದಳೆಂದು ಹೆ ಳುತ್ತಾರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿಗಲ್ಲೇ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಮಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಹೇಳಿ ತ್ತಾರೆ ಈಕೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಮು ನಿಯಪ್ಪನ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದಳು ವಿವಾಹಾನಂತರ ಕೃಷ್ಣಾಬಾಯಿಯಾದಳು ಗಂಡನ ಊರಾದ ರಾಯದುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಹಾಳ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ದಂಗೆಗೆ ಫುರುಪಟ್ಟು ನಾಯಕರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊ ದರು ತನ್ನ 35ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಿ ಮವ್ವ ವಿಧವೆಯಾದಳು ಅನಂತರ ಆಕೆಯ ಜೀವನಮಾರ್ಗವೇ ಬದಲಾಯಿತು ಅನಕ್ಷರಶೈಲ್ಯದ ಈಕೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿ ಬಂದದ್ದೇ ಒಂದು ಪವಾಡ ! ವಿನಾದರೂ ಬರೆಯಬೇ ಕೆಂದು ಪ್ರೇರಣೆಯಾದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎದುರು ನಿಂತು ಆ ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ ! ಒಮ್ಮೆ ನಾರದ ವಿ ನೆಹಡಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆದ ಕೊಂಡು ಬಂದನಂತೆ ! ಇದೇನೆಂದು ಭಿ ಮವ್ವ ಕೇಳಿದಾಗ ಸತ್ಯಭಾಮ ತನಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ ! ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗ ಕೃಷ್ಣದಾನವ್ರತ ದಲ್ಲಿ ನಿರೂ ಪಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ! ಈಕೆಗೆ ನಾರದನೇ ಕನಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ! ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಜನ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ತೌರು ಮನೆಯ ಭೀಮ ಅತ್ತಮನೆಯ ಕೃಷ್ಣಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಭಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಛಿ ಮವ್ವ 143 ಸ್ತೋತ್ರಾಡುಗಳನ್ನೂ ಸಳಚರಿತ್ರೆ ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ಪತಿದಾನಕೊಟ್ಟ ಹಾಡು ಶಕುಂತಲೆ ದುಷ್ಯಂತ ಮಹಾರಾಜನ ಹಾಡು ರತಿಶಲ್ಯಾಣ ಸುಪ್ರದ್ಯಾ ಶಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ (ಹರವನ ಹಳ್ಳಿ ಛಿ ಮವ್ವನ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ|| ೬ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ)

ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಇವುಗಳಿಗೆ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಭಾಗವತಗಳಿಂದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಮಂಗಳಗೌರೀ ವ್ರತ ಸ್ತುತಿಮಂಥದ್ವಾರಿಕೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬಾಗಿಲಾ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಡುಗಳು ಕೋಲ್ವಾಡು ಹಸೆಕರೆಯುವ ಹಾಡು ಮುಂತಾದುವು ಇವಳ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ

ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಬೃಹದಶ್ವನಿಂಬ ಮುರಿಹೇಳಿದ ನಳನಕಥೆ ಛಿ ಮವ್ವ ಉವ ಯ ಸುತನ ಚರಣಕಮಲಕೆ ನಮಿಸಿ ವೇಳುವೆ ನಾಗು ಹರುಷದಿ ರಮಯ ರವ ಣನ ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನಳನ ಕಥೆಗಳನು ಎಂದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾಳೆ ದೂತನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ

ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ನಳ ದಮಯಂತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ನಳನ ಮೂತನು ಕೇಳದೆ ದಮಯಂತಿ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಂ ರಾತ್ರಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ನಳನ ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಲಾಯ ಮೂನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಹಜಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾಳೆ ಛಿ ಮವ್ವ

ಅತ್ತ ಹೋಗುವನು ಇತ್ತ ಬರುವೋನೊ ಭರದಿಂದ ಕೋವ ಲಾಂಗಿ
ಕೊಟ್ಟಲ ತೂಗುವಂದದಿ ತಿರುಗಾಡಿದಾ

ಶೃಂಗಾರ ಕರುಣ ಭಕ್ತಿ ವೀರರಸಗಳ ಚಿತ್ರಣ ವ ನೋಹರವಾಗಿ ಕಥೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಉಪಮೆ ಕವಿಸಮಯ ವನ್ನು ಬಳಸಿ ತುಂಬ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾಳೆ

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ರ ಕೃತಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರು ಕುಂತಿಯ ಸೋದರ ರಿಗೆ ಮ ಯ್ಯಿಕೊಟ್ಟು ಬರುವುದು ಇವರ ಪ್ರದಾನವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂಗನೆಯ ರ ವರ್ಣನೆಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧೈ ಮಧೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಾಮಗ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ಇವೆ ಈ ಹಾಡಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ಪತಿದಾನಕೊಟ್ಟಹಾಡು ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣದಾನ ವ್ರತ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು

ದಾನ ಕೊಡ ವುದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಥಾ ವಸ್ತು ಕಥೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಯನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರತಿ ಪತಿ ವಿತನದಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಕಥೆಗನು ಅತಿ ಹರುಷದಲಿ ಬೇಳ್ತನು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಭಿ ಮವ್ವ

ನಾರದನ ಸಂಚು ಭಾಮೆಯ ಗರ್ವ ರ ಕ್ಷಿಣಿಯ ಹಿರಿಯ ತುಳಸಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮಂತಾದ ವು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸ್ಪಟ್ಟಿವೆ

ಶಕ ಯಲೆ ದ ಪೃಂತ ಮಹ ರಾಜನ ಹಾಡು ಕೊಡ ವೆ ಹಾಭಾರತದ ಕಥೆ ಕಾರದಾಸನ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲದ ಕಥೆಯನೂ ಜೋಡಿಸಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ

ರತಿಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಮಗ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮದ ವೆ ಮಾಡಲು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಾಗ ದ್ರೌಪದಿ ರತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನೂ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ

ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ವೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆ ಆರ್ಜುನನು ಯತಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಾದ ಕಥೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ

ಉಳಿದ ಹಾಡುಗಳ ಕಥಾಂಶದಿರುವ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಭೀಮವ್ವ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ಹಾಡು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ

ಅಕ್ಕರವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಕ್ಕ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಕೇಳಿ

ರಕ್ಕಸಾಂತಕ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಪೋದ ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಕೇಳಿದಾಗ
ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತದ್ವಲ್ಲಭ

ನೀರೊಳು ಪೊಕ್ಕು ವೇದವ ತಂದು ಪುತ್ರಗಡಹೋದ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ

ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ | ಇದೇ ರೀತಿ ಹಾಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ

ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಿ ಮವ್ವ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭೀಮವ್ವನ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಂತಿರುವ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧರ ಭಾವ ಗಳಿವೆ

ಹರಿ ಹರಿ ಹರಿ ಎನ ದೆ ಈ ನಾಲಿಗೆ

ನಿರುಪ್ಪದ್ಯಾತಕೆ ಸ ಮ್ಮನೆ

ಸರಸಾಚಾರ್ಜನ ದಿವ್ಯ ಸಾಸಿರನಾಮ ಬಿಟ್ಟು

ಪರರವಾರ್ತಲಾಸಕ್ತಿ ಪಾಮರನಾಗುವದ್ದಾಳೆ
ಕಲ್ಲು ಹಿಡ್ಡಾಗಿ ರಂಗವಾಲಿ ಎನಿಸುವುದು

ಭೀಮವೃಷನ ಕೃತಿಗಳು ಕಥನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣನಾ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನು ಬಹುದು ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮವೃಷನನ್ನು ವಿೂರಿಸ ವೆವೆರಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೀಮವೃಷ ಚರಸ್ವರಣೀಯ ಇಾಗಿದ್ದಾಳೆ 1822 ರಿಂದ 1902ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ಭೀಮವೃಷ ಕನ್ನಡದ ಜನಪ್ರಿಯ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು

ಇತರ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು

ಇದ ವರೆಗೂ ಹೇಳಿದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಬರ ವಣಿಗೆ ನಡೆಸಿದವರಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರಾದವರಾಗಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ 1850 ರಿಂದ ಈಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿಯವರು ಅಂಥವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು)

ಚೆ ರಾ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ (1850) ಈಕೆ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಂಜ ಪ್ಲ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯಾರ್, ಲೋಕಿ ವಹಾರದಿ ವೇತನಾಂಕಿತನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಯರುತಿರಲು ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದಳು

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ರಚಿಸಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪೌರಾಣಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವೆಂರಗನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಲಲಿತ ಹುಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ರಾಜಕಲಾನಿಧಿ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದಂಥದಂ ಗೃಹಿಣೀಧರ್ಮ ಜನ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಅಮಾತ್ಯ ಅರ್ಥ ಕಾಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಮುಂತಾದ 16 ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ

ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣ ಈಕೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯನಾಟಕ ಇದ ರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂಕಗಳಿವೆ ಕೃಷ್ಣನು ಭಾಮೆಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ವನದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಆಪಹರಿಸಿದ ಕಥೆಯೇ ಇದರ ಕಥಾವಸ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನೇ ಈಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಗುಣವಿದೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡು

ವಾಗ ತುಂಬಿಯನು ಜರಿದವು ಸತಿ ಕ ರುಳಂಬುಜದ ಡಾಳವನು ಪದನವು ಬೆಂಬಿಡಿ ದವಾ ಶ್ರುತಿಗಳುರೆ ಶ್ರೀಕ ರದಾಳ ತಿಯೂ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಬೆಲ್ಲಮ್ಮ

ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೂ ರಸಭರಿತವಾದ ಭಾವಗಳೂ ಇವೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಧಾನದಸ ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳು ಕಂಡು ಒರುತ್ತವೆ

ಗಣಪತ್ಯೆ (1870)

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ದೈವ್ಯವ ಪಂಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದವಳು ಈಕೆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ ಈಕೆ ಅಕ್ಷರಸ್ಥಳು ರಾಮಭಕ್ತರಾದ ಗಣಪಭಟ್ಟರು ಈಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಪಾವಗತಿ ಇವರ ವ ನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಕೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಹನೆ ರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನ ಗವ್ವ ಸಣ್ಣ ಭಡತಿ ಎಂಬ ವದನ ಜೊತೆ ಈಕೆಯ ವಿವಾಹವಾಯಿತು ಬಡತನದ ಸಂಸಾರವಿದ್ದರೂ ಈಕೆ ಕಾವ್ಯ ರಚಿ ಸುವುದನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಗೊ ಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಕೃಷ್ಣನಹ ಟ್ಪು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅನಂತನ ಕಥೆ ತ ಳೋ ಮಹಾತ್ಮ ಅರತಿ ಪದಗಳ ಮದುವೆಯ ಹಾಡು ವಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಣಪತ್ಯೆ

ಗೋಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಗೋಕರ್ಣದ ಸ್ಥಳಪುರಾಣವನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪರಿಣಯ ದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಈಕೆ ಬರೆ ದಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿಯವರು ಈಕೆಯ ಬಿ ಗರ ಹಾಡುಗಳು ವಿನೋದ ಪ್ರಂಗಗಳಿ ದ ಬಿ ಗರನೆ ಜರಿಯುವ ಪದ ಗಳನ್ನು ದೇವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಾದರೂ ದ ಪ್ಪ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಕೃತಿ ಇದನ್ನೇ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ವುಳ್ಳ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನೂ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಸುಂದರಾಬಾಯಿ (1875)

ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಹಗಿ ರದ ರರ ಮನೆತನ ದವಳು ಈಕೆ ಬಾವಿಧವೆಯಾದ ಸುಂದರಾಬಾಯಿ ಮಾವಂದಿರಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ ಪರಾಶ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ದೈವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಳು

ದಾಸಪ ಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಈಕೆಯೂ ಕಾವ್ಯರೂಪಕೈಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶಾ ಬೆಟ್ಟದೊಡೆಯ ಶ್ರೀ

ವೆಂಕಟೇಶಾ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಮು ದ್ರಿಶೆಯಿಂದ ಈಕೆ ಕೃತಿಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ ಸುಭದ್ರಾಮಯ್ಯ ರ ಕ್ಷಿಣಿ ಮಯ್ಯ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಸುಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಶುಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರ ಗೌರಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರ ಕ್ಷಿಣೀ ಸ್ವಯಂವರ ದಲ್ಲಿ ಕವಯಿತ್ರಿ ತಾನೇ ಕಥಾನಾಯಕಿಯೆಂದ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತೆ ಒಬ್ಬ ಭಾಗವತನ ಚರಿತ್ರೆ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ವೃದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕರು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಪರಿಚಿತ ಕಥಾವಸ್ತು ವ್ಯುದುಮಧುರ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳು

ಶೆಣ್ಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (1880)

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದ ರಾವ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬ ವೈದಿಕರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ದೇವರಸಾಮಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಗೆ ಅಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತಂತೆ ಗೋಕರ್ಣದ ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲೂ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಡುವಂತಾನೇ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರ ವೆ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿ ತಂಟು ಸರಳ ಈಕೆ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿ ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರ ವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ

ಶಾಂತಿಬಾಯಿ (1880)

ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸಾಗರದ ಕೊಪ್ಪಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯನವರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಜೀವನ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಘಾತಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಾಂತಿಬಾಯಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನೆಂಬ ಸಾಧುಗಳ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿತು ಇಹಲೋಕದ ಪರಿವೇಶ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ಗಂಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಧ್ಯಾನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದಳು ಈಕೆ ಕನಿಷ್ಠ ಮರಾಠಿಗಳಿರಡರಲ್ಲೂ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಶಾಂತಿಬಾಯಿ ಗರು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಹತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿಪರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಓರಬಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬೇವಮ್ಮ (1890)

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊಂಡೂರಿನ ದಿವಾನ್ ಅಚ್ಚಪ್ಪನಾಯಕರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಈಕೆಯ ಪತಿ ಮಾಧವರಾಯರು ವಕೀಲರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ವಿಧವೆಯಾದ ಈಕೆ

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತನ್ನ ತನುವ ನಥನ ಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸೇವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು

ಈಕೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರಯತಿಗಳನ್ನು ಕರಿತು ಅನೇಕ ಹಾಡು ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತು.

ಈ ಕೆಲವು ಕವಯಿತ್ರಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈಗಲೂ ಈ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ವಾದಿ ರಾಜವರದ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಮೈಸೂರಿನ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಪುರಂಜಿ ಬೇವೂರಾಯಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆಯ ರಾಜಾವಣಿಯವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ಇವರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅಜ್ಞಾತ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರಾದ ಪುರಂದರ ಕವಿತಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ನಮ್ಮ ಕವಯಿತ್ರಿಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬಿ ರಿದರೂ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತು 18ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದ ವಾತಾವರಣ ವಿರೋಧಿ ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂ ದೊರೆಯಿತು ಇದು ವರೆಗೆ ನೋಡಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಥನ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಜನಸಮಾಜದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ವೇರೆಯುತ್ತಿವೆ ಈ ಕವಯಿತ್ರಿಯರ ಸರಳಶೈಲಿ ಸರಳವಾದ ಭಾಷೆ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ನೂತನ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದಂಥವು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಸರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎನ್ನುವ ನಾಮಾಂತರಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯವರಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು ಮಧ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಯತಿ ಧರ ಅನಂತರ ಬಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ವಾಮಿಗಳು ವೆದ್ಧರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಕಠಿಂಗ ತಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಆನೆಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಜಾಯವನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು ಅನಂತರ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರವನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ನಾದ ಸೋಮನಾಥ ಎನ್ನುವ ವ್ಯಾತ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಂಧುವಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥನು ವ್ಯಾಸವಿಜಯವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಚ್ಯುತರಾಯಾಭ್ಯುದಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯಾಭ್ಯುದಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದಿವೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದತ್ತಿಗಳು ಶಾಸನಗಳು ಅವರ ಜೀವಿತ ರೂಪಿಸಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಆಕರ. ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರ ಮುಂದಿನಂತಿದೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲ ದರ್ಶನವೆನ

ಗೇಸುಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಫಲದಿ ದೂರಕಿತೊ ಎನ

ಸಾಸಿದ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನವಾಯಿತು—

ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಪುರಂದರ ವಿರಲನೇ ಪರ ಎನು ವ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಕ್ರಾಂಕಿತವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲ ಎನು ವ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರೆ. ಅವರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಲಯವಾದಿ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದಂ ಕುಘಾಪ್ಯರ ಬಾಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಸ

ರಾಯರು ದಾಸರೊಳು ನಾಯಕನೆಂದೆನಿಸಿದರು ಶೇಷಾದೆ ಶ ಪ್ರದ್ವಾದನವಕಾರ ವೆನಿಸಿದರು ದೇಶಾಧಿಪನಿಗೆ ಬಂದ ಕ ಹೊಯೋಗವನ್ನು ಪರಿಪರಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನ ವನು ಏರಿದರು ವ್ಯಾಘ್ರಿಯನ್ನು ಬಲಿಸಿದರು ಕಾಶೀದೇಶದೊಳಿಲ್ಲ ಭಾಸಂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ವ ಶಿಷ್ಯರು ಸುರೇಂದ್ರರು ಬಂಧು ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಂ ದ್ರ ರನ್ನು ಪುತ್ರಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯೇಂದ್ರರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರ ವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು ಮಂಧವ ತ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಉದಯಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರ ಕಂವರನೆಂದೆನಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಶಿಯ ಗದಾಧರಮಿಶ್ರನನು ಸೋಲಿಸಿ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಪಕ್ಷ-ಧರ, ವಾಜಪೇಯಿ ನಾರಸಿಂಹ ಲಿಂಗಣ್ಣಮಿಶ್ರ ಮೊದಲಾದ ನೂರಂಟು ಮಂದಿಯ ನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪಡೆದ ವಿಜಯ ಪತ್ರವನ್ನು ವಾಸು ದೇವ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಿಭೂಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಸಿದರು

ಇಷ್ಟು ಪುರಂದರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ದೊರೆಯುವ ಅಂಶ ಗಳು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಐನಿಸಿ ಭೂಸ್ವರ್ತವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ದಿವ್ಯಕರಗೌಂದ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಉಪನೀತನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಒರುತ್ತದೆ

೩

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಬಲ್ಲಣ್ಣಸುಮತಿ ಈತ ಕ್ಯಾಶಪಗೋತ್ರದ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಅರಾಜನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯಾತ ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಎರಡು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯದನೇ ವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥ ರಂದು ಹೊರಾದ ಯತಿರಾಜ ಯತಿರಾಜನ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ಯಾರತಾ ಕರಸ್ತಾನಿಗಳು ಹೀ ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ರಾಮಾಚಾರ್ಯ ಸುಧೀಮಣೀರ್ಧಯತಯಾಗರ್ಭೇಧೃತಃ ಶ್ರಿ ಮತೋ
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ಯತೀತತಃ ಕರುಣಯಾ ಸಂವತ್ಸರೇಷ್ವಾದಿಮೇ
ವೈಶಾಖಾದಿವ ಪಕ್ಷಕೇ ದಿನಮಣೀರ್ವಾತೀ ದಿನೇ ಸಪ್ತಮೇ
ಪ್ರಹ್ಲಾದೋವತತ ರ ಭೂಮಿವಲಯೇ ನಾಗಾಧಿಪಾಸ್ತಾಂಶಭೃತ್ ||

ಸ್ವಾಮಿ ಕಣ್ಣು ಪಿಳ್ಳೆಯವರ ಪಂಚಾಗದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತೇದಿ ಕ್ರಿ ಶ 1447 ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 22 ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಭ ನುವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ

ಚರಿತವನು ಅಧರಿಸಿ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ವರು ಸು 1400 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಜನನವಾಯಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆ ತ್ತಾರೆ

ವಾ ಸರಾಯರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜೊಂ ಬದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ವಿಳನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನಗಳಾದುವು ಬಲ್ಲಣ್ಣನು ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನದಂತೆ ಯತಿರಾಜನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನಗಳಾದ ವು ಆಶ್ರವ ಧವ ಳಗಳ ಉಪದೇಶವಾಯಿತು ಆತ್ಮ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಕರ್ತ ಳಗಳನು ಮಾಡಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟು ವ್ಯಾಸತೀ ಳರಂದು ಗಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು 1478 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪ್ಪುವೇರಿದರು ಅನಂತರ ಕಂಚಿಗೆ ಪ್ರಯಣಾ ಮಾಡಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವೇದಾಂ ದ ಪದ್ಧರ್ಶನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಚಂದ್ರಿಕ ಮತ್ತು ತರ್ಕಶಾಂಡವಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ೦ದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಮುಳ ಬಾಗಿಲಿನ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ 15 ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ವ್ಯಾಸಂಗಳವನು ಗಡಿಸಿದರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅನಂತರ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐ ಂಡ ರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸರಾಂ ರು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೀಮ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಕರಂಡದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾವಣ ಸಮೇತನಾದ ವೇಣಂ ಗೋಪಾಂಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆ ಂದಿತು ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಕ ಳಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ವಿಗ್ರಹ ಸೋಸಲೆ ಮರದ ಅಧಿವತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಬಂದರು ಅದ್ಭುತ ಸ್ವಾಗತವನು ದೊರೆ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವ ರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿದ್ದರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯರನ್ನು ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯನ ಬಾದರ ಯಣನನ್ನು ಯ ಧಿಕಿ ರ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಸಾಳ ವ ನರಸಿಂಹನು ಗೌರವಿಸಿದನು ಇಲ್ಲಿ ವೇದಾಂ ಗೋಪಿ ಗಳು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಇಂತಹುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಗೇಶನ ತತ್ವಚಿಂತಾ ಮೂಯಂತಹ ತರ್ಕಗ್ರಂಥಗಳ ಖಂಡನವನು ಮಾಡಿದರು ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಇವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು 1486 ರಿಂದ 1498 ರ ವರೆಗೆ 12 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇವರು ಆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದುದಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ದಕ್ಷಿಣ ಭ ರತ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವ ವಸ್ಥೆಯ ನ್ನು ಮಾಡ ತ್ತಿದ್ದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ವಂತ್ರಿಗಳ ಆಹ್ವಾನದ ಮೇರೆಗೆ 1493 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಪ್ರತಿ

ದಿವಸ ಇವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಶ್ರೀದ್ವನಂ ಈ ಸ್ಥಾನ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕಳಿಂಗದ ಬಸವಭಟ್ಟನನ್ನು 30 ದಿನಗಳ ಕಾಲ ವಾದಮಾಡಿ ಸೋಲಿಸದೆ ಕಾಯಿತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಈಶ್ವರಲಿಂಗ ಇಂದಿಗೂ ಸೋಸಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠದಲ್ಲಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸನ ಅನಂತರ ಬಂದ ವೀರನರಸಿಂಹನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಕಂಡನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿವಸ ಮದ ವೆಯಾಗದೆ ಎಂದೆಂದೂ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ವಿದ್ಯಾಂಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯ ತಾನೆ ಎಂದು ನ್ಯೂನಿಜ್ ಹೇಳುವ ಮಾತು ವಿರನರಸಿಂಹ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥವು ಸೋಮನಾಥನ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಚಂದ್ರಿಕಾ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಮೃತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಇದು ಸೋಮನಾಥನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಆದರೆ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 1509 ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಧರ ಜೀವನದ ವೈಭವ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತೆಂದು ಕುಲದೇವತೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಆತ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕಂಡನು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಮನಾಥ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—

ಯಥಾವಂತೋ ವಿಜಯಣಾಹುತಾ ಭ ಜಬಲಂ ಯಥಾವತ ಪತ್ನಾಣಿತಾ
ಯಾವಂತಶ್ಚ ವದಾನ್ಯತಾ ಕರಸರೋಜಾತಾಶ್ರಯಾ ಯಾವತೀ
ಯಾವತ್ಯೋ ಧನಸಂಪದೇ ಗ ಣಗೇೇ ಯಥಾವಾಂಶ್ಚ ಯಾವದೃಶ
ಸ್ವಾವತ್ಕರ್ತು ಮಿಯೇಪ ಪೂಜನಮಸೌ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಭಿಕ್ಷೀನ್ಮಯಃ ||

ಸು 1500 ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಲೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸೆ ಲ್ಲಾನರಿಂದ ಒಂಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹಸಿರು ಭಾವುಟ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು 1511 ರಲ್ಲಿ ಕಂಟಿಯ ಪರದರಾಜನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲ ಪಡೆದಿಡು ರಾಜ್ಯದ ಪೂಜಾರಿಗಳಿಗೆ ಎನ್ನುವ ಗೌರವವನ್ನು ದೊರೆಯದ ದತ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಹಂಪಿಯ ವಿರಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ 1513 ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಗರುಗಳು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪಾಲು (ಸು ೧೪ IV, 489 1889) ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒರೆದ ಕಾವ್ಯದ ತುಣುಕೊಂದು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಕುರಿತು—

ಉತ್ಸಾಹಂ ಮಮ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮದ್ಗುರ ರಥ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಕೀರ್ತೋ ಮುನಿಃ
ಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರವಿವಿಧಾಮಾ ಯೇತಿಹಾಸಾದಿಕಾನ್
ಒಬ್ಬಾಸ್ತತ್ರ ಕಥಾ ಪರೇಃ ಪಶುಪತೇಃ ಸಾಮ್ಯಂ ನಿರಸ್ಯಾಧಿಕಂ
ವಿಷ್ಣುಂ ಕೀರ್ತಯ ಸರ್ವಥೆ ತ್ಯುಪದಿಶನ ಮಹ್ಯಂ ಮುಂದಾ ದತ್ತವಾನ್ ॥

ಎನು ವ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ತನ್ನ ಪರಮಗ ರುವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ

ಕಳಿಂಗದ ಎದ್ದಾನಂತರ ಒಂದು ದಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ವ್ಯಾಸಕೀರ್ತರಲ್ಲಿಗೆ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧಾವಿಸಿದನು ಅದು ಕಳಿಂಗದ ದೊರೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತವನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿಗೆ ಅದು ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಿತು ಆ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ವಾದಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ ದೊರಕಿದ್ದಿತು ರಾಯನ ಭಸಿತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಜಯನಗರದ ಒಲವು ಕ ರೇವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ನ್ನು ಇದು ಕೊಡಿದ್ದಿತು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಯನ ಗೌರವ ಇದರಿಂದ ಪಟ್ಟಿತ ಸೊ ಮನಾಥ ಕವಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅದರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿದ್ಯಾಧರ ಮಹಾಪಾತ್ರನದೆಂದು ಕೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ ಶ 1520 ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಧಾಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಕೃಷ್ಣ ರಾಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ರತ್ನಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆದಳಿತ ಕಾದಲ್ಲಿ ಕುಹುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಇದು ದೊರೆಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಕೇಡನು ಸೂಚಿಸಿತು ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಹಾಯ ಕೈ ನಿಂತರು 8-1-1521 ಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗುವ ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ 30 ರಂದು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಸಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದರು ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತದಂತೆ ಅವರಿಂದ ಅನೇಕ ದಾನಗಳು ನಡೆದುವು ಆ ಸಂದರ್ಭವನು ಕುರಿತು ಎದ್ದಾರತಾ ಕರರು—

ತತ್ಸಿಂಹಾಸನ ಮಾರುಹಸ್ತಚರ ಭೂದಾನಾದಿ ಸಂಸಾಧಯಂ
ಸ್ತದ್ರಾಜ್ಯಂ ಪುನರಪಯ ಸ್ಥಿತಿಭೃತೇ ಕೃಷ್ಣಭಿಧಾನಾಯ ಸಃ
ತತ್ಸಂವತ್ಸರಗಾಂತ್ಯವಾಸು ಧವಳೇ ಪಕ್ಷೇ ಹರೇವಾಸರೇ
ಷ್ಠಂತೇ ವ್ಯಾಸ ಸಮುದ್ರನಾಮಕವ ದಾದ್ವಾಮಂ ಸ ಚಾಸ್ತೊ ನ ಪಃ ॥

ಅಂದಿನಿಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ರಾದರು ಕುಚುಯೋಗ ಕಳೆದ ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಇದರ ಕುರಿತು ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಜ ವ ರದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಜಗೌರವಗೆ ಲೋದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪೀಠವನು ಇಂದಿಗೂ ಏರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ ಶ 1523 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರ ಯರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥಪುರ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಲಭಿಸಿತು ತಿರ ಪತಿಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವ ರದಲ್ಲಿರುವ 1524 ರ ಶಾಸನದಂತೆ ಬಹುಶಃ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಆಗ ಅದ್ದಿದ್ದು ಕುಚುಯೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ 1526 ರಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮವನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಎಂದೂ ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 1527 ರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರ ಗ ವ ವರೆಗೆ ಅಳಿಯ ರಾವ ರಾಯನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಡಳಿತವಿದ್ದು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಒಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದೂ ದತ್ತಿಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೂ ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು ಅದರಲ್ಲಿ—

ನಿಗಮಾಗಮ ನಿರ್ಣಯ ನಿರ್ಜರಾಧೀಶ ದಂತ್ರಿಣೀ
 ನೃಪೇಂದ್ರ ಮುಕುಟೇಶ ನಿರಾಜಿತ ನಿಜಾಂಘ್ರಿಯೋ
 ನಿರಹಂಕಾರ ಚಿತ್ತಾಯ ನೀತಿವರ್ಣಗೋಪದೇಶಿನೇ
 ಶೇಷಾಯ ನರಮೇಷಾಯ ಶಿಕ್ಷಿತಾಂತರ ವೈರಿಣೀ
 ಪುರಾಣ ಪುರುಷಧಾನ್ ಪ್ರಪೃತ್ಯುಪ್ಪಲ ಮಾತರ್ಯೇ
 ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಂಘೋಜ ಮಾತರ್ಪಣಾಯಿತ ತೇಜಸೇ
 ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥ ಶಿಷ್ಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ಮಲ ಮೂರ್ತಯೇ
 ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಯ ತೀಂದ್ರಾಯ ವಿದ್ವದಿಂದೀವರೇಂದವೇ

(ಶಿವಮೊಗ್ಗ 85 ನೆಯ ಶಾಸನ)

ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಇದರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ

ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಬಳಿ ಯಂತೋದ್ಧಾರಕ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ 732 ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದುದು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾರತ್ನಾಕರರು—

ಮೂರ್ತಿಸ್ಸಪ್ತಶತಂ ಪ್ಲವಂಗಮಪತೇದ್ವಾರ್ತ ತ್ರಿಂಶದಪ್ಯಂಜನಾ
 ಸೂನೋರ್ನಿವರ್ಮಣ ಈಶತೋಷಣ ಕೃತೇ ರೌದ್ರಾಪ್ತಯಾಬ್ದೇಶಕೇ

ಶಾಲಿವಾಹನ ನಾಮಿ ಯುಗ್ಮಯ ಗಳಂ ಚಿತ್ತಾರಿ ಚೈಕಂ ಲಿಖಿನ್

ಯಾಂ ಸಂಖ್ಯಾಂ ಮನಸಾ ದಧಾತಿ ತದಿಯಂ ಸಂಖ್ಯಾಯತ ಪೂರ್ಯತೇ ||

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಮರಣಾನಂತರ ಅಚ್ಯುತರಾಯನೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನೂ ಗೌರವಿಸಿದನು. ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ 1532 ರಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಯೋಗ ಐವರದ ಸರಸಿಂಹನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು.

8-3-1539 ಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ವಿಳಂಬ ಸಂವತ್ಸರ ಪಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥಿ ಶನಿವಾರದಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನಿಧನರಾದರಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಪುಟ್ಟ ನಾಥುವಿಯೊಳಗೆ ಬಹುದಿನ ಕಳೆಯಿತೋ

ಪುಟ್ಟದಂತೆ ಮೌಡೋ ಸೃಷ್ಟೀಶ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ||೪||

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆನೆಗೊಂದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ನವಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೃಂದಾವನವಿದೆ.

೪

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಮರ್ಚಿಸಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅವನು ಫವಾದ ಶ್ರಮದಿಂದ ದೈವತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಖಂಡಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿದರು. ನ್ಯಾಯಾ ಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕಕಾಂಡವ ಎನ್ನುವ ಕಟ್ಟುಗಳ ಮೂಲಕ ಭಿದ್ರ ಗೊಳು ತಿದ್ದ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಳ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದ ಪಕ್ಷಧರಮಿತ್ರ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿದ್ವಾಂಸನೊಬ್ಬನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕಂಡು—

ಯದಧೀತಂ ತದಧೀತಂ ಯದಸಧೀತಂ ತದಪ್ಯಧೀತಮ್

ಪಕ್ಷಧರಮಿತ್ರೇ ನಾಮೀಕ್ಷಿ ವಿನಾ ನವೀನ ವ್ಯಾಸೇನ ||

ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ ದಾಗಿ ಒಂದು ಸಾ ಪ್ರದ ಒಳ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ವಂತಿ ವಿಭೂಷಿತ ಕರಾತ್ ಎಂದು ಮಧುಸೂದನ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಸರ್ವಭರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಲು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶ್ರಮವೇ ಕಾರಣ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಬಸವಭಟ್ಟನನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅದ್ವೈತ ವಾದ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡರು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನ ತಿರಪತಿಯಲ್ಲಿ

ತಮಗೆ ದೊರೆತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಈ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಿಯರ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಆಲ್ಲಿ ಎರ್ಪಡಿಸುವುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವೆತ್ಸವಮತದ ಆಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಶಿವನನ್ನು ಶೈವರನು ದ್ವೇಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಭಟ್ಟನ ಕೊಡುಗೆಯಾದ ಶಿವಲಿಂಗ ಸೋಸಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿಗೂ ವಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಟಲ ನೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ದೈವವಾಗಿದ್ದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾಜಮುದ್ರೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

ವಾಸರಾಯರ ಸಂದೇಶ ಚಿಂತನಶೀಲರೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆದವರಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಪರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಮೋಘವಾದದು. ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗರೂ ಅಷ್ಟೇ ಗಟ್ಟಿಗರು ಕೀರ್ತನಕಾರರಾಗಿ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರುಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಇತ್ತದೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಘನಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ದಾಸಕೂಟವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚ್ಛೆಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೈತಿಕ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಹುನಗುಂದ ಮುದ್ದೆಬಿಜಾಳ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕಂಭಕೋಣ ಕಂಟಿ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಗಾಳದ ಚೈತನ್ಯ ಪಂಥೀಯರ ಭಕ್ತಿಪಂಥದಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ದೊಡ್ಡದು. ಚೈತನ್ಯಪಂಥೀಯರ ಒಂದು ಗುಂಪು ತಾವು ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಮೂಲಕ ಒಂದ ಮಾಧ್ವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೈತನ್ಯರ ಹೇವಿತವನು ಕರಿತು ಬರೆದ ಕವಿ ಕರ್ಣಾಪೂರ್ಣನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಂಹಿತ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ ಪಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ವಂಧ್ಯಮಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ—

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿ ಪರತರ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ಯತೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣಾ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚಭಾವಂಗತಾಃ
ಮುಕ್ತಿಸ್ವೇಜ ಸುಖಾನ ಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪಾದನಂ
ಹೃದಾದಿಪ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಿಲಾವಸ್ಥಾಯೈಕ ವೇದೋ ಹರಿ ||

ಇದರ ಪ್ರಕಾರ—1) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ 2) ಜಗತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ 3) ಪಂಚಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ 4) ಜೀವಗಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು 5) ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು 6) ಸ್ವರೂಪ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತಿ 7) ನಿರ್ವಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ 8) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು 9) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವವಾದದ ಸಂಗ್ರಹ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಪದರಾಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದವರು ಈ ತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 9 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸತ್ರಯಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನ್ಯಾಯಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕಾಗಳು ಅವರ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕಿರುಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದೋಚ್ಚೇವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಅನಂತರ ಅವರ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನಾ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಮಿಂಡನ ತ್ರಯ (1 ಮನುಯವಾದ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 2 ಉಪಾಧಿ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 3 ಪ್ರಪಂಚವಿ ಥ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ) ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವೇಶಗಳು ಬರೆತ್ತದೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ 37 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥದೊಳಿಹಾ ಸ್ತೋತ್ರ ಇವರದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಚಿತವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೆ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯನ್ನು ಇವರ ಹೆಸರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತಹ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸತ್ಪರ್ವವಿಲಾಸ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅದರ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಸುಳಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂಥೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಸುಮಾರು 102 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಕೃಷ್ಣ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎನು ವೆ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಅಂಕಿತವು ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಿ ಗಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣ ಮದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ವರನಾಮಗಳೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ- ನೀನಂತು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ನಿನಗೆ ಹೆಂಡರಿಲ್ಲ ನನಗಿಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಅಂಕಿತಮಾಡು ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಿದನಂತೆ ! ಅನಂತರ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದ ಪದಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದರಂತೆ 1 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಹಿ ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಸರದಲ್ಲಿ ಹೇಯ ಬುದ್ಧಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಸಜ್ಜನಂಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತುಲವಾದ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಶರಣು ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಇವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತವೆ 2 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉಪಮೆ ರೂಪಕ ಮುಂತಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳವಾಗಿದೆ ಅವರ ಭಾಷೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಪಂಥದ ಮೆಲಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿದೆ ಆರ್ತಭಾವವಿದೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಒಯಕೆಯೂ ಇದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜೀನಿನೋಳಿಗೆ ಬಿದ್ದ ನೋದಂತೆ ಕರದಲೊಪ್ಪುವ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡಬೇಕೆ ? ಏನಿಂಬೆ ದಾಸರಿ ಕೋಡಗೊಂದದಿ ಕೋಯೆ ವೆ ನಾನೆಲ್ಲ ಜನಗಳ ಮುಂದೆ ಬೊಗಿಗಾಗಿ ಕೋಡಗ ಪಾಟು ಬಡುವಂತೆ ಜಾರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗೋಪೀಜನಜಾರನೆಂದರೆ ಸಾಲದೆ ಕಿರೀಟಾ ತುರಗವಿರಲು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಹುವ ಕತ್ತೆಯೆರಲಿ ಬೇಡವೊ ದಾವಾನುವ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಡಾನೆಯ ದೇವಗಂಗೆಯ ತಂದು ಹೊಗಿಸಿದಂತೆ ಗಾತ್ರವೆ ವಂದಿರ ಹೃದಯವೇ ಮಂಟಪ ನೇತ್ರವೇ ಮಂದಿರ ಮಂತಾದುವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಅವರು ಐಕ್ಯರಾದ್ರಾಗ ಬರೆದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೆ—

ಭಕುತಿಯು ಕುತರಾಗಿ ಮುಕುತಿಮಾರ್ಗವಿಡಿದು
ಅಖಿಳ ಬಗೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ
ಸಕಲಾಗಮಗೀಯ ಸದ್ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಅಕಳಂಕ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಬಳಿಗೆ ||

1 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ (1963)—ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತನದಾಸರು ಪುಟ 387

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1952)—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ ಪುಟ 116

ಎನ್ನುವ ಮಾತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವಿತದ ಗಂತವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 75 ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೀರಿ ಬದುಕಿದ್ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು ಸಮಾಜದ ಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದರು ಏಕು ಮುನಿಗಳದ್ದೇನು ಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸರು 91 ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಾತಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಅಕರ

- 1 History of the Dvaita School of Vedanta and its Literature- B N K Sharma Motilal Banarsi Das Delhi 1981
- 2 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ — ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಸುಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು 1963
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚದಾಸ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು 1952
- 4 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು—ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಸ್ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ನಂಜನಗೂಡು
- 5 ಪೂಜಾತತ್ವ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ಬೆಂಗಳೂರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಹುಚ್ಚೂರಾವ ಬೆಂಗಳೂರಿ ಧಾರವಾಡ
- 6 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಐವಡ ಗಳು—ಕಾವ್ಯಪ್ರೀಮಿ ಸಮಾಜ ಪ್ರಸ್ತುತಾಲಯ ಧ ರವಾಡ
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು—ಜಿ ಎಚ್ ಬಿ ಅಚಾರ್ಯ
- 8 ವ್ಯಾಸರಾಯರು—ಜಯಕೀರ್ತಿ ರಾಜಪುರೋಹಿತ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಶಾ|| ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ

ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸುವ ಕಾಲ ನ ಸ ಹಿಂತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮುದ್ರಣ ವ ವಸ್ತುವೆ ದಾಗಿ ಸುಲಭವಾದರೂ ಹಿ ದಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಗ್ರಹಿಸು ವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಹಳವೆ ಯಿದ್ದರೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ದ ಏಲಾಗಿರುವುದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಕ ಯೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಿವ ಯಂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಒಗೆ ಒಂದು ಧ ರ್ವಾಕ ಅವರಣವಿರ ತ್ತದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮನೆತನದ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ದೇವರ ಬಳಿಯಿಟ್ಟು ಪೂಜೆಮಾಡಲಾಗ ತ್ತದೆ ಈ ರಿ ತಿಯ ಭಾವವಾತ್ಮಕ ಸ ಬಂಧಗಳು ಬಲವಾಗಿರು ವುದರಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅವುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಅವರ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಒಂದರೂ ಅವರು ಸರ್ವಶ್ವೋಮ್ಮ ದಸರಾ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮೂಲಾಸ್ಥಿತ್ವದಂದು ಅವುಗಳ ಧೂಳು ಕೊಡ ಂಗೂದಿನಕಡಿ ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ಎನಾ ಇತರರಿಗೆ ಅವರು ಕೊಡು ವುದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಇವರು ವಿಪರೀತ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸು ವರೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಕೆಲವರಿಗುಂಟು ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಬಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸ ಅದರಲ್ಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇತರ ಲಿಖಿತ ಕಾವ್ಯಗಳಂತಲ್ಲ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಒಂದೆಂದ ಬಾಯಿಗೆ ದ ಟಿ ಒಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಸಕ್ತರು ಓದುವರಹ ಬಲ್ಲವರು ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮ ಪುಳ್ಳವರು ತವ ಗೆ ಇಷ್ಟವ ಗಿ ತೋರಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು ಆಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳು ತಯಾರಾದವು ಲೆ ಕೋ ಭಿನ್ನರೂಪಿ ಆದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಬ್ಬರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ಹಾಡುಗಳು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಿವು ಕಷ್ಟವ ಬಾಲಲೀಲೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ವೆ ಚ್ಚಿಗಿಯಾಗಿರಬಹುದು ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ ತತ್ವಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆಲವರಿಗಿರಬಹುದು ಯಾವುದೇ ರಿ ತಿಯ ಕ ತಿಯಾದರೂ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಡಿದ್ದಾದರೆ ಎರಿ ಎನ್ನುವ ವ ನೇ

ಭಾಷೆ ಹಲವರಿಗಿರಬಹುದು ಅಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ ಹಿತಾಭಿರುಚಿ ವ ದ್ವೈತ ತತ್ವ ದಾಸರೂ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಸ್ಥಳಗಳ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವ ಬಾಂಧವ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಾಸಕ್ತಿ ಹಾಕಿ ವ ಗೀಳು ಇತಿ ಮೂದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ನಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಜೈನ ವಿ ರಶ್ಮಿವ ವೈದಿಕವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹವಿಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ವೀರದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯ (—ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಿಷಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮಾಧ್ವಮತ ತತ್ವಗಳು) ಕ್ಕೆ ಇದ ಮನ ಲೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದೂ ನಾವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ದಾ ರ ಸಂಬಂಧಿಗಳೊಳೆ ಆತ್ಮರ ದ ಆಸ್ತಿಕರತೆ ಅನುಬಂಧಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧ ವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು

- 1) ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು
- 2) ದಪ್ಪ ಕೈ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು
- 3) ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು

ಎಂಟು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಕಂಡುಬಾ ಗಿರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಈ ಎಲ್ಲ ರಿತಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಮೈಸೂರಿನ ಕನಕ ಅಭಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗದ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿವೆ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತವಾದ ನೂರಾರು ಹಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸು 335 ಲಿಖಿತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇದ್ದು ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತವ ಗಿಸಿವೆ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು ಕನಕ ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು ದೇವನಾಗರೀ ತೆಲಗು ಮತ್ತೂ ಕನಕ ಲಿಖಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಒಂದೊಂದೇ ಪ್ರತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಬಲಾಬೇಗ ಬೇರ್ಪಡೆಗೊಳಗಾಗಿ ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಫುಡಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಓಲೆಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಇವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂಲತಂತ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮೂಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರದ ನೀಡಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಂತ ವಾದದ್ದು

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರಿಗೆ ಅವು ನಮ್ಮವು ಎಂದು ಅಭಿಮಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಒಂದು ಏಳೆಯ ವಾಗವು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇರುವ ಎಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸುವುದುತ್ಪೇಷೆ ಬೀಳಿಸುವುದು ತ್ವೇಷಾ ಎಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರುವಾಗುತ್ತದೋ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಎಷ್ಟರ ಕಳಕಳಿಗೂ ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ರೂಬೇಕು.

ಹಿಂದಿನವರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಅವುಗಳನ್ನು ಇತರರು ಮಾಡಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಒಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವುದು ಹೋಗಿ ಎಲೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತೃಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವಿನ ಶ್ರಮದಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೊಂದಿಗಟ್ಟು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿರುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರಮಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದವು. ಜಿರಳೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಿಟ್ಟು ಗೆದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕ ಮೈರಿಗಳ ದ್ರವಿ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಎವರಿ ಸತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ಪಟ್ಟಿ ಹಗೂ ರಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ರಟ್ಟು ಹಿಡಿದ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೌದೆಬಲೆ ಸರುಗಳುಗಳು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವರದ ಬೀರಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಂದೂಕಗಳಲ್ಲೂ ಬೆತ್ತದ ಒಟ್ಟುಗಳಲ್ಲೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಗೆಗೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಗೆಯ ಹಗೂ ಬೆತ್ತದ ವಾತಾವರಣದಿಂದಾಗಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬಾಷ್ಪ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ವನಿಯು ಮಾಡಿ ಒದ್ದಿಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೂಟುವ ಗತ್ತು. ಅವು ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕವಾಡರೂ ಹಳುಹ ಪಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಧಂಡಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ಎಲೆ ಪಮತ ವರ್ಜಿ ವಹಿ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಆ ಓಲೆಗಳು ಒಳಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎರಡು ಮರದ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೆಳಗೊಂದು ಇಟ್ಟು ಒಂದು ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒವುಗಳ ಅಳತೆ ಗಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಡು ನಡುವೆ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು (ಒಂದು ಅಥವಾ ಒಲೆ ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು) ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉದ್ದನೆಯ ದಾರವನ್ನು ಪೋರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಪರಿವಾಸಗಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಜಿನದ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಕೊರಡ್ತಿರುವುದು ಗವನಾರ್ಹ. (ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ವೇ. 22 ಕೋಶಾರದ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಯರ ಸಂಗ್ರಹದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಇರುವ ಪ್ರತಿ ಮೊದಲಾದುವು.)

ಈಗ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓಲೆಯದ ಗಲೀ ಕಾಗದದ್ದುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೆಕಲು ಮಾಡಿ ಮೂಲದೊಂದಿಗೆ ತಾಳಿ ನೋಡಿ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದಾಗ ಅದರ ನೆಕಲನ್ನು

ನೂ ದಿದರೆ ಸಾಕು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ಅವು ಬಣಗಿ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಂತೆ ಧೂಳು ಮ ಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ಎಣ್ಣೆಯನು ಬಳಿದು ಅವು ಮೆತ್ತಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಸ್ವಲ್ಪೀಯವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಎಣ್ಣೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು ಓಲೆಗಳ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಿಗೂ ಕುಂಚಗಳಿಂದ ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವುಗಳ ಎರಡು ಮಗ್ಗುಲಿಗೂ ಮರದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾರವನು ಪೋಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಈ ಅಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿದೆ ಸಡಿಲವಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿದೆ ಓಲೆಗಳು ಸ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬೂಷ್ಟು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಣ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿಡುವುದು ಹವಾಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಾಖದ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ದ್ರಾವಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಧೂಳು ಬೂಷ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರೆಸಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ನಶಿಸಿ ಹೋಗದ ಹ ಗೆ ತಡೆಯಬಹುದು

ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಸರಳ, ಸುಲಭವಾಗಿದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆರಳೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡಬಹುದು. ವಂನ ಪೈನ ಶಕ್ತಿ, ಕಾಲಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು ಮಾಡದೆಯೇ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರೇಖಾಂಶ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಮೈಕ್ರೋಫಿಲ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪೋಟೋ ಸ್ಟಾಟ್ ನೆಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು - ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದುಬಾರಿಯಾದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುದ್ರಿತ ಟೀಪ್‌ಗಳಾಗಿ ಕ್ಯಾಸೆಟ್ಟುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಬಲ್ಲವರಿಂದ ತಾಡಿಸಿ, ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇನೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ ಈಗ್ಗೆ ಸು 160 ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಮುದ್ರಣಕಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನೆಕಲು ಮಾಡಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಂಥ ದಾನ ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯು ಪರಂಪರೆ ನಮ್ಮದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗುಜರಾತಿನ ದೊರೆ ಜಯಸಿಂಹ ಸಿದ್ಧರಾಜನು (1096-1143) ಹೇಮಚಂದ್ರ

ಒರಿಸತ ಜೈಮದ್ವಾರಣ ವನ್ನು ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಮುನೂರು ಜನ ಲಿಖಿತಾರರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಮಾಡಿಸಿ ಅದರ 1 25 000 ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದನಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಟ್ಟಿ ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ ದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಾಸ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ಸರ್ವವಿದಿತ ಅದರೆ ಹರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಒಂದ ಪರಿವಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆ (ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು) ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡದ್ದು ಈಗ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾದ ಲಿಖಿತ ಕಾಲದ ಸೂಚನೆಯಿರುವ ಪ್ರತಿ ಕೇವಲ 167 ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನದು 1 ಉಳಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶನವಿಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳಿ ಪುನ ದರೆ ಯಾವ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಸು 200 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ದೆಂದು ಗ ರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರು ತವ ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು ಕನ ದಿಗರ ಪುಣ್ಯ

ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರ ವಂತ ಕ್ರಿ ಶ 1850 ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂಬ ಕಲ್ಲಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಇದನೇ ಡಾ|| ಪರದರ ಜರಾಯರು ಗ್ಯಾರಿಟ್ ಪ್ರತಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದ ಕರ ಹೆಸರಿರುವ ಪುಟ ತುಟಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ 1871 ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಇದರ ಸಕಲೇ ಎನ ಬಹ ದ ದ ಪುಸ್ತಕ ಮೈಸೂರು ಗವರನವೆಂಟ್ಸ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ರವರಾದ ಜಿ ಗ್ಯಾರಿಟ್ ಸಾಹೇಬರ ಒಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ ೨ನೇ ಅವರ್ತಿ ಛಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದೂ ಹೊಕ್ಕಲ್ಲು ಏರಸಿಂಹಯ್ಯನವರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ 158 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬೆ ರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಗಳ 173 ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ

ಅನಂತರ 1873 ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಹರಿಭಜನ ಕೀರ್ತನೆ (ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಕ ಡಿಪೋ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿರ ವ ಹರಿಭಜನೆ ಕಿ ರ್ತನೆ (ಕನಕದ ಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೋರದಾಸರ ಕೆಲವು ದೋಹಗಳು ಇವೆ) ಕರ್ನಾಟಕಾಕ್ಷರ ಮುದ್ರಶಾಲೆಯಿಂದ ತೆಲ ಗು ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರ ವ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಸಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

1877 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಹರಿಕದಾಮೃತಸಾರ 1888 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಜಯರತ್ನ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆ 1891 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಸುರ ಇವುಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು.

ಅನಂತರ 1894 ರಿಂದ ಮಡಕರಿ ಬಾಲ್ಯಪ್ಪರಾಯರ ಪುರಂದರದಾಸಲು ದಾಯಾ ಪಾಡಿನ ಕಿತನಲು (ತಲುಗು ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಬೆಳಗಾವಿಯ ಆಮಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತರ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಸಂಗ್ರಹವು (ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಇವೆ ಎಂದಾದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. 1914 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿರೂ 1923 ರ ವೇಳೆಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಪಾಮಣಿಗರಾಯರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ 2-3 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಚ್ಚಿದ್ರ ಎಂ ರಾವರಾಯರ ಹರಿದಾಸ ಕಿತನ ತರಂಗಿಣಿ ಮಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1944 ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗ ಸೂಗೂರಿನ ವರವೆಂದ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಗೋರವಾಳು ಹನುಮಂತರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ತರುವಾಯ ಬಂದಂತಹ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ಕನಕರ ಚತುರ್ಥ ಪತಮಾನೀಕವದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ವಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಪ್ರಕಾಶನದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರು ಸಂಪುಟಗಳು (ಇಂಪಾದಕರು ಶ್ರೀ ಬಂಗೇರಿ ಹೆಚ್ಚರವ ಶ್ರೀ ಬಂಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ) ಹೀಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕಿತನಗಳ ಹಾಗೂ ಕಿತನದ ಸರ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸು. 135 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವನಿಂದಾಂತಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ವರದೇಂದ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಸುಬೋಧ ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಮಾಜ ವೈಶ್ಯಕಲಯ ಧಾರವಾಡ ವಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ ಪರಮಳ ಸಂತೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ನಂಜನಗೂಡು ಗುರುಕೃಪಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಮೈಸೂರು ಕನಕಪುರಂದರರ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಉತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗಳು ದಾಸಾಶ್ರಮ ಸಂತೋಧನ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಾಲೆ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವರದೇಂದ್ರ ಲಾಲಕಪ್ಪರಾವ್ ಆಮಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿ ಟಿ ಕೆ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಶೆಟ್ಟಿ ಹರಿದಾಸರತಂಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪಂತ ಅನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ

ಸಂಶೋಧನೆ ದಾಸರವರಿಗೆ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

(ಅ) ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಬರೆದಂತಹ ಡಾಕ್ಟೋರೇಟ್ ನಿಬಂಧಗಳು

(ಕ) ಪ್ರಸ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು — ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಐ ಟಿ ಲಿ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯ ನು ಪಡೆದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕ ರಿತ ಮೊದಲ ನಿಬಂಧ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜಿ ವನ ವಿಚಾರವನು ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರದೇಯಗಳು ಅವರ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಭಾಷೆ ಬಂಧ ಶೈಲಿ—ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಲಿಸಿರುವರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ೨೦೩ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೩ ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ೩ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಉಳಿದ ಉಪುಟ್ಟ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸು 356 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಧಾರವಾಡದ ಮಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ೧೯ನೇ ವರ್ಷದ ಮೊದಲಕಡಿಯಾಗಿ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಚ) ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು —ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಮೊದಲಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದೂ ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಬಂಧ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಏಕೆ ಎಂಬ ವಿವರವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವಯಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜಿ ವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಇದು ದಾಸರ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಸಂದೇಶ ಶೈಲಿ ಛಂದಸ್ಸು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಲಿಸಿರುವರು ಉಪಮೆ ಕೃತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 400 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಉಪಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಛ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು (ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ) ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಎಚ್ ಕೆ ವೆದವ್ವಾಸಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1965ರಲ್ಲಿ ಇದೂ

ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮ ಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಒಪ್ಪಂದದ ಪದವಿಗಾಗಿ ಮುಂಬರುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧನೆಯ ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಏಕತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶೃತಿಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ನಂಬನಗೊಡಿಸಿ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ತ) ಪ್ರಸಾದಯೋಗ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಶೃತಿಗಳು)- ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ವೆಂಕಟರಾಜೇಂದ್ರ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಯ್ಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ನಿಬಂಧನೆಯಿಂದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಿಬಂಧನೆಯು ಇದು ನಿಬಂಧನೆಯ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೇ ಕೇಂದ್ರ ಶೃತಿವಾಗಿದ್ದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಹರಿದಾಸರೊಡನೆ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವಮತದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ ದಾಸರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಅವರ ಶೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಬೋಧಿಸಿದ ಬೋಧಿಸಿಕೆ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು 233 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯು ಮೈಸೂರಿನ ಉಪಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಪ) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು (ಜೀವನ ಮತ್ತು ಶೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1978ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಜಿ ವರದಾ ರಾಜರಾಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದದ ಪದವಿಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧನೆಯು ವಿಜಯದಾಸರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ದಾಸರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುವುದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ತತ್ವ ಕಾವ್ಯಮೌಲ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ಶೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ತೌಲಿಕೆ

- 1 ಇದೇ ವಿಷಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನರವರು ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ರೂಪ-ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು 1975ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ನಿಬಂಧನೆಯು ಒಳಗಿನ ಕಾರಣವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾದ ಕೆ.ಎ.ಎ.ಯವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ!

ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶನದೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸು 450 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿಂಧುತಲೆ ನ ಪ್ರಕಾಶನವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಅ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ

(ಕ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೇಖಕರು ರಾ ಸ್ವಾಮಿ ಚಮುಖಿ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1952ರಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸು 70 ಪುಟಗಳ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಪೀಠಿಕೆಯಿದೆ (ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ) ಅನಂತರ ಪುಸ್ತಕ ಮೂರೂ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಪ್ರಸಾರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪಂಥರಾಪ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಚಯ-ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣ ಹರಿದಾಸರ ಜಿ ದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀವಾದರ ಜರಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸರವರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಹತ್ತುಜನ ದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸರಣಿಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಭಾವ ಶೈಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ —ಲಿಲಿತಲಿಲಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಆಗೊಂಡಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 380 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಚ) ಹರಿಭಕ್ತಿಸುಧೆ ಲೇಖಕರು ರಂಗನಾಥ ರಾಮಚಂದ್ರ ದಿವಾಕರ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1935ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ 1948ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು 1956ರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿವೈವಿಧ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ 15 ಪುಟಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಯ ನುಡಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ 26 ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ೩ ವಿಂಗಡಿಸಿ (ಗುರುಮಹಿಮೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಆರ್ತ ಭಾವ ದಾಸ ಭಾವ ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ) ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂಕ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿರುವರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟವಿರುವುದು (ಅಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಪರಿಚಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿವರಣೆ ಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಒಟ್ಟು 272 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1967ರಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 10 ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿವೆ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರರ ಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಳು ಕ ರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿವೈವಿಧ್ಯ ಹರಿದಾಸರ ಪದ್ಧಾರಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿವೆ ನಿಜವ ದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯ ವನು ತರೆದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರುಗಳ ಹೃದಯಾನುಭವವನ್ನು ಅವರ ಮಾತ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಚಯ ಸಿದ್ದಾರೆ ಒಟ್ಟು 218 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಶಾರದಾ ಮಂದಿರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ

(ಕೆ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಆರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು - ರ ಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ 1970 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ (11 12 13ನೇ ತಾರೀಖು) ನಡೆದ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ ಹರಿದಾಸರ ಪೈಕಿ ವಿಷಯದಾರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾ ದರ ಜ ರಿಂದ ಪುರಂದರರವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವ ರೂಢಿಯಿದೆ ಅದರಂತೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯದಾರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನ್ನಾ ದದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ತೆ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕ ರಿಸು 6 ಪ್ರಬಂಧ ಗಳು ಒಟ್ಟು 140 ಪುಟಗಳಲ್ಲದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ದಿಂದ (ವಿಶಿಷ್ಠ ವಾಣ್ಯಯ ಪ್ರಸಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ ೮) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ

(ಫೆ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂಪಾದಕರು ಡ || ಜಿ ವರದರಾಜ ರಾವ್ ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು) ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (5 8 1973) ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರಗೊಳಿಸಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು ಏಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅಪರೋಕ್ಷವಿದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅದರ ಪೌರಾಣಿಕಮೌಲ್ಯ ಸಂಗೀತಮೌಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಮೌಲ್ಯಗಳು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ - ಈ ಎತ್ತ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನೂ ಕ ರಿತ ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಒಟ್ಟು 121 ಪುಟಗಳಿರ ವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

ಇವುಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಪುರಂದರೋ ಪನಿಪತ್ (ಭಾಗ ೧-೨) — ಲೇಖಕರು ಭದ್ರಗಿರಿ ಕೆ ಶವದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆ ತರ್ಗಣಗಳು ಲೇಖಕರು ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಶ್ರಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಕುಂದ್ರರಾಯರು *Purandara & Haridasa Movement* ಲೇಖಕರು ಎಂ ವಿ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆತಕದಾ ರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಐ ಹಾತ್ಮಾ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶಕರು ರಾಜ್ಯಸಮಿತಿ ಕನಕದಾಸರ ಚಿತ್ರ ಧ್ವ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಕೆತಕರಾ ಸಂಪಾದಕರು ಕ್ಯಾ ತ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ - ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಇ) ಹರಿದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು

- (ಕ) ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಕೆಚ್ಚಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ
- (ಚ) ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಲೆ ಖಕರು ಜಿ ಲೂರು ಕೆ ಶವದಾಸರು
- (ಓ) ಮಾಧ್ವ ವಾಕ್ಯಾಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಪಂಡರೀನ ಧಾ
ಚಾರ್ಯ ಗಲಗರಿ
- (ತ) ಹರಿದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಲೆ ಖಕರು ಕಲಮದಾನಿ ಗುರ ರಾಮರು
- (ಪ) ಹರಿಭಕ್ತಿ ವಿಜಯದ ಸಂಪುಟಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಗೋವಿಂದರಾವ್
- ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊರಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಚಿಕ್ಕಪುಸ್ತಕ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಪ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಮಧ್ವ ಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಈ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಲೇಖನಗಳು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಲೇಖಕರು ಕೊರಟಿ
ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್
- (ಚ) 1984 ಜನವರಿ 29ರ ತರಂಗ ದ ದಾ|| ಜಿ
ವರದರಾಜರಾಯರ ಲೇಖನ

(ಉ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಚ್ಚಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಿಜಯದಾಸರ 'ಸ ಪ್ತಿಪ್ರಕರಣ ಸುಲಾದಿಗಳು
1948 ರಲ್ಲಿ (ಲಿಂಗಸಾಗೂರಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಜ) ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು 1965 ರಲ್ಲಿ
(ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹರಿದಾಸರತೆ ೧ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)

(ಬಿ) ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾಯರ ಕೃತ ತತ್ತ್ವ ಸುವ್ದಾಲಿ
1895 ರಲ್ಲಿ (ಮದರಾಸು ಮಡಕಶಿರಾ
ಬಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ್)

(ತ) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಚತುರ್ಥ ಶತಮಾನ
ನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಮಿತಿ)

(ಉ) ಹರಿದಾಸರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ತುತಿ ಪದ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಶೋ ಭಾಷೆ

(ಚ) ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ

(ಬಿ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತತ್ತ್ವಸುವ್ದಾಲಿಗಳು ಹರಿಕಥಾ
ಮೃತಸಾರ

(ಋ) ಟೀಕುಸಹಿತ ದಾಸರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ತುತಿ ಗದ್ಯ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ
ಮೊದಲಾದುವು ದಾವಣಗೆರೆಯ ಬಿ. ಭೀಮರಾಯ ರ
ಟೀಕುವಿನೊಡನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ

(ಚ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ-ಸಂಕರ್ಷಣ
ಒಡೆಯರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಟೀಕುಗಳೊಡನೆ
ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ

(ಋ) ದಾಸರ ವಿವಿಧ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದು

ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭಿ. ಮ.ವೈ.ನ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹಾಡು
(ತಾರದಾ ವಿರಾಸ ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆ ಬೆಂಗಳೂರು)
ಶಕುಂತಲಾ ಚರಿತ್ರೆ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)

ಸ ಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಹಾಡು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ 1956)

(ಎ) ಹೆರಿಡಾಸರ ಅಯ್ಯ ಪದಗಳೆ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮಾಧ್ವ ಭಜನ ಮಂಜರಿ (ಶ್ರೀ ನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)
(ಛ) ಹರಿಭಕ್ತಿವಾಗಿನಿ (ವಿಶ್ವಕನ ಡೆ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪ್ರಕಟಣೆ)
(ಛ) ಶ್ರೀ ಹರಿಭಜನಾಮೃತಸಾರ (ಲಿಂಗಸೂತ್ರಗೂರಿನ
ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಬಿ) ಹೆರಿಡಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮುಕ್ತ ಕನಕದಾಸ (ಲೆ ಖಿಕರು ಎಂ ಡಿ ಶ್ರೀನಿ
ವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್ 1927ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 5 ಅಂಕಗಳ
ಸಾಹಿತ್ಯ)
(ಚ) ಮುಕುತಿ ಮುಗುತಿ (ಪರ್ವತವಾಣಿ)
(ಛ) ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು (ಸುಬೋಧ ಎಂ
ರಾವ ರಾವ್)
(ತ) ವಿಜಯ ರಾಯರ ಪಾದ
ನಿಜವಾಗಿ ನಂಬಲು ! (ಶೀತಾರಾಮದಾಸ)
(ಪ) ಪುರಂದರದಾಸ ವೈತ್ಯರೂಪಕ (1984ರ ಗಾಣ
ಭಾರತಿಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ ಮುರಲೀಧರರಾವ್)

(ಐ) ಹೆರಿಡಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ಕವನಗಳೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ (ತೋರಣ ಪು 71
ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್)
(ಚ) ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (ನೆನೆದವರ ಮನದಲ್ಲಿ ,
ಕೆ ಎಸ್ ನಿಷ್ಕಾರ್ ಅಹಮದ್)

(ಒ) ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರದೊಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸ ಕೀರ್ತನ ಸ್ವರಾವಳಿ (ಎಚ್ ಕೆ
ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣ)
(ಚ) ಪುರಂದರ ಕೃತಿಶತಕ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಚತುರ್ಥ
ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಓ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಉದಾಹರಣೆ (ಕ) ಬೇವನ ಸಂಪುಟ 24 ಸಂಚಿಕೆ 9

(ಚ) ಸುಪೀರೀಧ ಜನವರಿ 1964

(ಟ) ಪರಿವಳ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸಾಂಕ 1964

(ತ) ತರಂಗ ಜನವರಿ 29 1984

ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉತ್ತಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದೈನಿಕಗಳ ಪುರವಣಿಗಳು ಸಂವಿವರಣೆಗಳು (ಉದಾಹರಣೆ 1983 1984) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು

—ಓ ಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿವೆ

1968ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕೆನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಆವೃತ್ತಿ (Critical Editions) ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯ ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಬೇಟೆ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಉಳಿದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಪಾದಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಜನತೆಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗವು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸು 335 ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ದೇ ಆದ ಧ್ವನಿವ ದ್ರವ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನೂ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ

1973ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಡ || ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಇದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಾಹದ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ 112 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ (ತಾಳೆ ಗರಿಯ ಕಾಗದದ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳು) ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ 101

ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 65 ಕೃತಿಗಳು ಎರಡು ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವೇ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಲಾಗಿದೆ 28 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿದ್ದು ಅವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕರ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಅವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ 2 ಕೃತಿಗಳು ಐ ರ ಪ್ರಭೆ ದಗು—ಎರಡು ರಿ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಂದೇ ಕೀರ್ತನೆಯನ ಹೀಗೆ ಕರೆದಿದೆ 6 ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಅವು ಯಾರ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಉಪಲಬ್ಧ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ವೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 23 ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ತೊಂದಾಗಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ವಂದಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 478 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮಾರ್ಗವನು ತೆರೆಯಿತು ಅನಂತರ ಇದೇ ಸಂಪಾದಕರ ಶ್ರೀ ವ ಹಿ ಪತಿಯರ ರ ಕೃತಿಗಳ 1976ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು 680 ಕೃತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಟ್ಟು 580 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನ ಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ವ ತ್ತ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 1977 ವ ತ್ತ 1980ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಜಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನರವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವ ಗಿವೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ 87 ಕೀರ್ತನಗಳು 71 ಸಳದಿಗಳು 20 ಉಗಾಭೋಗಗಳೂ ಇವೆ (ಒಟ್ಟು 178) 82 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಸನಿಯವಾಗಿದ್ದು 94 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉಳಿದ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಕವಿತಾವ್ಯಗಳನು ಕುರಿತ ಪೀಠಿಕೆ ಶ್ವಾರ್ಥಾಂತರ ಅನ ಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 79 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 630 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು 143 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 313 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 291 ಕೀರ್ತನಗಳು 10 ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು 12 ಉಗಾಭೋಗಗಳು 170 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು 127 ಕೃತಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಒಚ್ಚಾಗಿದೆ 861 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದುವು ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಕವಿತಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರ ಜರಾಯರು ವಿಷ್ಣುರವರದ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಆವೃತ್ತಿ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಈಗಲೂ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿರುವ ಘನವಾಗಿ ಅ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಪರಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವನ ಹಾಡೆಗಳು ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದು (ಸಂ ೮೩೩ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್) ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ (ಸಂ 700 ಪುಟಗಳು) ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್) ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ) ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಸ ಪಾದಕೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿವೆ ಮುಂದೆ ಉಪಲಬ್ಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಷ್ಟನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೀಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಂದಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಒಗ್ಗು 1850ರಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು 1984ರಲ್ಲಿ ೬ ಕಾರ್ಯಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದು, ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ *

* ಈ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಡಾ ವರದರಾಜರಾಯರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಕೀರಿಗೆಯನ್ನೂ ಬಿ ಎಂ ಶ್ರೀ ಸು ರೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಪ್ರಕಟಣೆ ಹೃಪ್ರಕೃತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ , ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಿ ಪಿ ಕೆ

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಸರ್ವೋದಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ ಶಿವಶರಣರು ಹನಿ ರಡೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಹರಿದಾಸರದು ೧೫-೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂಥದು ಶಿವಶರಣರ ಈ ವಚನ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ನೀರಶ್ಯವರ್ಧಮ್ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಣಿ ತ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ ವಚನಕಾರರೂ ಹರಿದ ಸರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಎಷಯ ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಘಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪೊಮ್ಮೆ ಆಡು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂವಹನಗೊಳಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದರು ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕೂದ್ರ ಅಗ್ರಜ-ಅಂತಃಜ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ಧಾರಗೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂದು ಕರೆಯ ಬಹುದು ವೇದ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮೂಲಾರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು (ಅಂತೂ ಹಿ ವೈ ವೇದಾ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸನೆಯಬಹುದು) ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉಪದೇಶ ಐ ಮಂರಿಗೆ ಅವರ ಘಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ

ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂಬ ಮಾತು ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ ವೇದ ಶಬ್ದದ ಐ ಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಮಾಧ್ಯಮ ಕನ ಡವಾದರೂ ಅವರದು ಶುದ್ಧ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯೇ ವಚನಕಾರರ ಬಗೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯದಿದ್ದರೂ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕರಿತು ಅವರದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಘಟನೆಯ ನೀಲಿ ವೇದದ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವನ ಜೈ ವಚನಕಾರರು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರು ಕರ್ವ ಕಾಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು ಹರಿದ ಸರೈ ವೇದದ ಕರ್ವ ಕಾಂಡವನ್ನು ತಕ್ಕವೆಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಯ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗಹನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು

ಸರಳ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನ್ ಸಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಇದು ಸವ ಗ್ರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇ ಅನ ಯಸುತ್ತದೆ ಕ್ಷು ಸತ್ಕರ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಎಂದು ದಾಸರು ಮೆಚಿನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊ ಗಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಸಂದೆ ಶವನ್ನು ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದರು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಎಲ್ಲ ಮತ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಸದಾಚಾರಸಂಹಿತೆಯಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದೇ ವಲಖ್ಯ

ಹರಿದಾಸದರ್ಶನದ ಆಕರಗಳೆಂದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಅನ ಯಾಯಿ ಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಂತೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಭಿ ಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳು ಐ ಮಾಯಣಿ ಮಹಾಭಾರತಗಳು ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ದಂತಹ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮುಂತಾದುವು ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸುವುದುಂಟು

ಮಧ್ವಪಂತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೀಗೆ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮತೆ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ಯತೋ |
 ಭಿ ದಂ ಜೀವಗಣಾ ಹರಿ ರನುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾಃ ||
 ಮುಕ್ತಿಸ್ಸರ್ವಸಮಾನ ಭೂತಿರವ ತಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಸಾಧನಂ |
 ಪೃಕ್ಷಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಿಲಾಮ್ನಾಯೈಕವೇದೋ ಹರಿಃ ||¹

ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನೇಕ ಹ ಡಗಳನ್ನು ಈ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಧ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೆ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸುಲಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಳಿಸುವ ಶ್ರಮವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟಿನಾ ಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ನಿಲುಕದ ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ-ನಾರದಾದಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಗುಹ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ *

1 ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಪಂಚಭೆದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ತಾರಕಮೃದ್ವಳ್ಳವರು ಽರೂಪ ಸಮಾಭಿವರ್ಧವೇ ಮುಕಿ ನಿವ ಲಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಇಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು

2 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ- ಕರ್ಣಾಟಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಟ ೬೯

ಪುರಂದರದಾಸರು ದೈತ್ಯತಾ ದ್ವಾಂಶವು ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸತ್ಯ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು |
ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯವನಾಂತು ತ ರತಮೃದಿ |
ಕೃಷ್ಣಪದಿಕೆ ದು ಸ ರಿರೆ ||

ಅಷ್ಟ ಅಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟಿರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಬಿಡಬೆ ಡಿ ಬಿಡಬೇಡಿ |
ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪದ್ಧತಿ |
ಬಿಡಬೆ ಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಿಡಬೆ ಡಿ ||

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಗವನಾರ್ಹ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ

ಒಬ್ಬ ಅಜ್ಜ ರಿಯ ನು ದೈವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಒರಿಯ ನು ದೈವಕೀರ್ತನೆ ಗ ಇದೊಂದ
ಒಬ್ಬಾಒರಿಯ ನು ನಿಗ ಣಾ ನಿರಾಕ ರ
ನಿರವಯ ವಸೆಂದಾ ಕಡೆಯಲಿ ತಾಳೇ ದೈವವೆಂದಾ |
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಒರಿಯರು
ಒಬ್ಬ ಮಧ್ವಾಚಾರಿಯರೆ ಪುರ ದರೂರ ಲು
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದಾ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಾಗಿ ||
ವೈದಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದೇವೆಂದು ತಾವು
ದೈವವವು ಒಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರು ಕೆರೂ
ದೈವವ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದೆ ಎಂದು ತಾವು
ವೈದಿಕವಂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರು ಕೆಲವರು
ವೈದಿಕ ದೈವವವೊಂದೆಂದು ವ ಧ್ಯವ ಯ
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪುರಂದರವಿರಲ ವೆ ಚೆನ್ನೆ ||

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನು ಅದರ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು
ಪುರಂದರರ ಒಂದು ಪರಿಚಿತ ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಅನ ಭವದಡ ಗೆಯ ಮಾಡಿ ಅದ
ಕೃನ ಭವಿಗಳು ಬಂದು ನೀವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ||ಪ||
ತನುವೆಂಬ ಭಾಂಡವ ತೊಳೆಯ ಕೆಳ ವ

ಮನದ ಚೆಂಬಲವೆಂಬ ವೆಂಸುರೆಯ ಕೆಳೆದು
ಘನವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಳೆದು ಅಲ್ಲಿ
ಮಿನುಗುವ ತ್ರಿಗುಣದ ಒಲೆಗುಂಡ ನಡೆದು (?)

||೧||

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯಾ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಪ ವ ವ ದದಿಂದ ಸುಟ್ಟು

||೨||

ಕರುಣೆಂಬ ಸಾವ ಗ್ರಿ ಹೂಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಪರಿಕರವಾದಂಥ ಪಾಕವ ಮಾಡಿ
ಗುರುಶರಣರು ಸಮಿದಾಡಿ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರವಿರಲನೆ ಬಿಡದೆ ಕೊಂಡಾಡಿ

||೩||

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ಕವೇತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಹಾಡು
ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವೋಘವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ

ಸಕಲ ಗ್ರಹಬಲ ನೀನೆ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಾ
ನಿಖಿಳರಕ್ಷಕ ನೀನೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೆ
ಜಿತವಾಗಿ ಎನ್ನೊಡೆಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲನೆ ।
ಶ್ರುತಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಅಪ್ರತಿಮಮಹಿಮ ನೀನೆ ॥

ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಹರಿ ತೋರುವ ಪರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪುರಂದರದಾಸರು

ಆಧಾರ ಮೊದಲಾದ ಆರುಚಕ್ರ
ತೋಧಿಸಿ ಬಿಡಬೆ ಕು ಈಷಣ ಮೂರು
ಸಾಧಿಸಿ ಸುಷುಮ್ನು ತಿರು ಅಲ್ಲಿ
ಭೇದಿಸಿ ನೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸೇರು

||೧||

ಎಲೆಪಾಕದೆ ಮೇಲೆ ನೋಡು ಮುಂದೆ
ತವಕದಿಂದಲಿ ವಾಯುಬಂಧನ ಮಾಡು
ಸವಿದು ನಾದವ ಪಾನಮಾಡು ಅಲ್ಲಿ
ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಲಿ ನಲಿನಲಿದಾಡು
ಅದರೊಳಗೆ ಆಡುತಾನೆ ಭಾನು

ಮಂಡಲ ನಾರಾಯಣನೆಂಬುವನೆ
ಕುಂಡಲಿ ತುದಿಯೊಳಿದ್ದಾನೆ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರ ವಿರಲನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಾಕ್ಷಿಕ ಜೀವರ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆ ಅದರ ವಿವರಣೆ ಪುರಂದರಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ

ಸಾಲೋಕ್ಯ ಹ ವಿಕಾಪ್ಯ ಸಾರ್ವಪ್ಯ ಸಾಯಂಜ್ಯ ಸಾರಿತ್ಯಯಂಗಳು
ಯೋಗ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿವ್ಯುದಂ ಸಾಲೋಕ್ಯಮೆಂಬ ದ |
ಆ ಪಟ್ಟಣ ಸವಿವಾಪದಲ್ಲಿವ್ಯುದಂ ಸಾವಿವಾಪ್ಯಮೆಂಬುದು
ಶಂಖ ಚಕ್ರಗದ ಪದಮಧರಾರಾಗಿ ಸರ್ವರು ಸಾರ್ವಪ್ಯಮೆಂಬ
ಮುಕುತಿಯೆಸೆವುವು |
ಹರಿವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿವಶಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಯಂಜ್ಯಮೆಂಬ ಮುಕುತಿ
ನೋಡಯ್ಯ |
ಎಂಬ ಪದು ಪಂಚವಿಧ ಮುಕುತಿಯೆಂಬುವರು ||

ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೆ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವೆನು ತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರರು

ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಸಾಲದೆ ಗೋವಿಂದನ
ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೆ ಸಾಲದೆ
ಪರಿಪರಿವಿಧವೆಲ್ಲ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಂ
ಪರಮ ಪುರುಷ ಹರಿಯ ನೆರೆ ನಂದಿದವರಿಗೆ

ದೇಹದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾರ ವುದು ಹೀಗೆ

ನಂಬದಿರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ |
ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಭಜಿಸಿ ಸುಖಿಯಾಗೊ ಮನವೆ
ಎಂಬೊ ರಕ್ತವಾಂಸಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆ
ಒಳಗೆ ಮಲಮೂತ್ರ ಕ್ರಿಮಿರ ಶಿ ಇಹವು
ಹಲವು ವ್ಯಾಧಿಯ ಬೀಡಂ ಪಂಚಭೂತದ ನಾಡಂ
ಬಲುಹು ದೇಹದ ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬೇಡ ಮನವೆ

ವೈರಾಗ್ಯಬೋಧಕವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾದುದು

ಆರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಈ ಮೂವರೊಳಗೆ
ನಾರಿಯೋ ಧಾರಿಣಿಯೋ ಬಲು ಧನದ ಸಿರಿಯೋ
ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಅಂಗನೆಯ ಕರೆತಂದು
ತನ ಮನೆಗೆವಳೆ ಯ ಚವಾನಿ ಎನಿಸಿ

ಭಿನ್ನವಿನ್ಯದೆಯರ್ಥ ದೇಹವೆನಿಸೆ ವ ಸತಿಯು
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ನೋಡಲಮ್ಮಳು ಕಾಲವತದಿ

ಈ ಸಂಸಾರ ಹೆ ಯವಂದೇನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ದಾಸರು ಬದುಕಬೇಕು
ಆದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ವ ರೆಯದೆ ಅಹಂಕಾರ ವ ಮಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆನಾ
ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬದ ಕಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಹಿತವಚನ ಇದು ಪುರಂದರವಾಣಿ

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು
ಹೇಸಿಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾ ಲೇಶ ಮಾಡದ್ದಾಂಗಿ
ತಾಮರಸ ಜಲದಂತೆ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಭವದೊಳು¹

ಷಟ್ಪದ್ಯ ಮಾಡಬೆ ಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಇವು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ನೀತಿಯ ಉಪ
ದೇಶ ಲೋಕದ ಜನರ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಧನೆ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಸರಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ
ಉಪಾಸನೆಯ ಕ್ರಮ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ತಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ
ಜ್ಞಾನ ಪ್ರ ಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯ ಜೀವ ಪರಾಧೀನತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂತಂತ್ರ್ಯ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅಚಿತ್ಯಾದ್ಯುತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ
ಆವತಾರಲೀಲೆಗಳು ಹರಿ ಸಂಕಲ್ಪದ ಅಪ್ರತಿಹತಿ ಕರ್ಮತ್ರಯ ದಿಂದ—ಸಂಚಿತ
ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಆಗಾಮಿಗಳಿಂದ—ಸಂಸಾರದ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಗತಿಗಾಣದ ಜೀವನು
ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ಮಾರ್ಗವು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ
ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶರಣ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನ ಕಾರಣ್ಯದಿಂದ ಯಥಾ
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜ್ಞಾನಾನಲದಿಂದ ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ
ಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಪ್ರಾರಬ್ಧವನ್ನು ತಗ್ಗಿ ಸುವುದು—ಇತ್ಯಾದಿ

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರಿ ಪಾದರ ಜರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿದಕ್ತಿಬೇಕು
ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮುಂದೆ
ಮುಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವಗೆ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ಯಾಸಕೀರ್ತರು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಜ್ಞಾನಕಾರಣ
ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಪರೋಕ್ಷಕಾರಣ
ಅಪರೋಕ್ಷಿಗೆ ಅಧಿಕಾನಂದಕಾರಣ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ತಾನೆ ಫಲರೂಪ

1 ಪದ್ಮಪತ್ರವಿವಾಂಛಸಾ ಎಂಬ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹೋಲಿಕೆಯಿರು

ವಾದಿರಾಜಕೀರ್ತಿಯ ಅಪ್ಪಾದಿತವುರಾಣಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸುವ ಹುಲವಾರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತು ವಂತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸೂತ್ರಗಳು ಪಾಂಡರಾತ್ಮಾ ಗಮ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇವು ತಂಬ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಹಡಗುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿ ಪರತತ್ತ್ವ ಹರಿವಾಯುಗಳು, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ವಂಶಕಾದಂವನು ಕರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ ಕಂಡ ಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಭಾರತ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಮತ್ತೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಗಳಗಳನ್ನ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಪನಿಷತ್ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಅದರಲ್ಲ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಜಗನಾಧದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಶ್ರೀ ವದ ಜಾಯಂತ್ರಿ ಓಡಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹರುಳು ಕ್ರೋಡೀಕೃತವಾಗಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನವೇಲಿ ೧೬ ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ತನ ಪುರಂದರ ದಾಸ ವಾದಿರಾಜಕೀರ್ತನ ಕೂಕದಾಸ ವಂತಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನತೆಯ ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದ ಜನರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಜ್ಞರೂ ಇವರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಶೂದ್ರರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರ ಪರ್ಮಂತ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸವಿಯೂಪವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯ ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ¹ ಜಟಿಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಜನಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೈನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ²

ಹರಿದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬೇಡ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಸ ಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಉಂಟು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಿಯದವರ ಕಾಮಧೇನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕಲಿತವರ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ವೂ ಹೌದು ಅದರ ಗರಿ ಎಲ್ಲರ ಬಳ್ಳಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತರಲಾರು ಮತ್ತು ದಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಿರಿದಂದರು ಭಗಿ ರಥರಾದರು ಅವರಿಗೆ ನಾಡು ಬುಣ

1 ರಾ ಸ್ವಾ ಪ ಪದ ಬಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುಟ ೭

2 ಅವರು ಬಳಸುವ ಬೇಸುಯ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಒಪ್ಪಣೆವನ ದಿಂದತ್ತಿಕೂ ಹಿ ಗುಪ್ತ ರೂಪಕ ದೃಷ್ಟಾಂಶಗಳು ಕೂಡ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದವು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಪರಿಗಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು. ದಾಸರ ತಾವು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅಂಶ ಜೊಂಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ತಿದ್ದಿ ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋದ್ದಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನತೆ ಭಾವಿಸಿರುವ ಬಳುವಳಿ ಕಡಂಕ ಗಳ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ರಚಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಲೋಕ ವನು ತಿದ್ದಿ ಬಯಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಳವಡುವುದರಿಂದ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಜನ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಗೀತಮಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಪುಂಜಗಳಿಂದ ಆಡುಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಉಪಮೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೂ ಮನಗೊಳ್ಳುವಂತಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋದ್ಧಿಗಿ ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿ ಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದಾಸರ ಗುರಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಆದಂ ಅರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅತ್ಯೋನ್ನತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕಮ-ವಿಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರ. ಆ ಅಪಾರ ಅನುಭವ ಗಳೇ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಳಿದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲೊಳಗಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯ ಗಳೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ.

ಕನಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವರ್ತಕರೆಂದು ಹೆಸರ ಪಡೆದರು. ತರ ವಾಯ ಬಂದ ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹೆಸ ರಾಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯನಿರೂ ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಖಚಿತ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದರೆ ಮಾನವಜನ್ಮವೆಂಬುದಂ ದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾನವಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದೆ

ಹಾನಿಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚ ಪ್ರಗಳಿತಾ

ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರು ಈ ಜೀವವು ಕರ್ವೆ ಪಾತದಿಂದ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಅವೆ ಕಣ್ವಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಯಾವುದೋ ಸುಕೃತದಿಂದ ಮಾನವಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಹರಣೆಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗದೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾನವನು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ದೈವವನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ ಒಭವೆಂಬುದು ಅವರ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದೆ ಮಾನವನಾಗಿ ದ್ವಾಗ ವಿವಿಧ ಆಸೆ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸಹಜವಾದುದು ಈತನಲ್ಲಿ ಪಶುತ್ವ ಮಾನ ಪತ್ವವೆರಡೂ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ ಅದರೆ ಪಶುತ್ವವನು ವೆಟ್ಟಿನಂತೆ ಮಾನವತ್ವ ಮುಂದೆ ವರಿದಾಗ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹರಿಗೋಲನೆ ಆರಿ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಗುವ ನಶ್ವರ ಸುಖಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಮೊಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನು ಈ ದೇಹದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಅರಿತಿರಬೇಕು ಅದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಅನಿತ್ಯ ದೇಹದಿಲ್ಲ ನಂಬಿದರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಜೀವನದ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದರು ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಧನ ಧಾನ್ಯ ಕನಕಾದಿಗಳು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಬಡನರ್ಧ ಸತಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಂಧುಬಳಗಗಳಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲಾರರು ಶಾಶ್ವತವಾದುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಎರುವಂತಹುದೂ ಆದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಅವರು

ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಈ ಭಾಗ್ಯ ಆರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವೆಷ್ಟಿರಿ
ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಹಿಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ
ಮೆಚ್ಚು ಕೇಳಿಚ್ಚಿರಿ

ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನು ಮಗ್ಗೂ ಈ ಮೂರರ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ದುಸ್ತರವೇನೋ ಹೌದು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದೇನೂ ದಾಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಯೂ ಹೊಂದದವನಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ ದೈವದತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆರಗೊಳಿಸುವುದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಈ
ಹೊಸಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ

ಎಂದರು ಭಿಕ್ಷುನ ಬಯಕೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಿಸಲು ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವ ಅವರು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪಡೆಯುವುದು ಸುಲಭವೆಂದರು ವಿಜಯದಾಸರು

ಬಡತನ ಬಂದರೆ ಹಿಗ್ಗುತಲಿರಬೇಕು
ಹೊನ್ನು ಹಣವ ಕೊಡಲಿಬೇಡ

x

x

x

ಎನ ದೆಂಬೊ ಮಾತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬೇಡ
ನಿನ್ನವನು ನಿನ ವನು ನಿವ ವನೆಂದೆನಿಸಿ
ಮನಿ ಸಿ ಪಾಲಿಸೈ ವಿಜಯವಿರಲಾ

ಎಂದು ದೈವವನು ಬೇಡಿದರು ಪುರಂದರರು ರೌದ್ರದಾರಿದ್ರ್ಯವು ರಾಘವ
ನಡೆಗಿನ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎಂದರೆ ಬೇವನದ್ದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬರ ವ ಆಗುಬೋಗು
ಗಲಾವುದಕ್ಕೂ ಗಮನವೀಯದೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವೇಚ್ಛೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿ
ಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿದೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು

ಅಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲ ಅಪರ ಧವೆನಗಿಲ್ಲ
ಕಪಟನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿ ನೀನೆ
ನೀನು ಆಡಸಲು ಜಡವೊನಕೆ ಅಭಿನಯಂಗೊಂಬೆ
ನಿನ ಬಲ್ಲುದು ಬೇರೆ ಕೃತಿಯನೊಂದ ?

ಎಂಬಿವೇ ಮಾತ ಗಳಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿರ ಲನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಯಾವುದು
ಒದಗಿಬಂದರೆ ಅದನು ಸಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಆದರೆ ದ ನಡತೆ
ದುರಾಚಾರಗಳಿಂದ ವಿವಿಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪಾತ್ರ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವ ರೆಯಬ ರದು
ದೈವ ಚ್ಛೆಯೆಂದು ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದ ಭೋಗಭ ಗ್ಯಗಳಿಗೆ ವ ರು
ಳಾಗಿ ಕೊರುವುದು ಮರುಳ್ತನದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ
ಗಳು ದ ವೇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕೂಡಬಾರದು ಆತನ
ಸ್ವರಣಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಗಳನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಒಬ ಕೆ
ಕನಕದಾಸರು

ಗೌಸದಿರು ಸೇವೆ ಯನು ಗೌಸದಿರು ದ್ರವ್ಯವನು
ಗೌಸದಿರು ನೀ ದುರಿತರಾಶಿಗಳನು

x

x

x

ನಳಿನಪಾಞನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ನೆನೆದು
ನೆಲೆಯೊಡ ಪರವ ಪದವಿಯ ಪಡೆಯೊ ವನುಜ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಸಿರಿತನಗಳು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಇವು ಯಾವುವೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇವಾವುವೂ ನೆರವಾಗಲಿ ರವು ಎಂತಹ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ದೈವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ದರಿದ್ರನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ದೈವಭಕ್ತನಾದವನು ಎಂತಹ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಇದಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ಸಿದ್ಧತೆ ಡಾಂಭ ಬಾರವನು ತ್ಯಜಿಸುವಿಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಕೆ ಟಿಲವ ಬಿಡದಿಹ ಕುಜನರು ಮಂತ್ರದ

ಪರಣಿಯ ವಕಾಡಿದರೇನು ಫಲ ?

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ದಿವರಿಸಿದರು

ನೈತಿಕ ಜೀವನ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬರೆ ವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದವನು ತಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ನಡೆಯುವ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಅದು ದೊರೆತೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಲಿ ದೇಹದಂಡನೆಯಾಗಲಿ ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಬೇಕಾದದ್ದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ ಪರಿಶ್ರಮ ಮನಸ್ಸು

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಯಾವ ಆಸ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಹೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒರುವುದಿಲ್ಲ ಮಂಚ ಬಾರದು ಮಡದಿ ಬಾರಳು ಕಂಚು ಕನ ಡಿಬಾರದು ಸಂಚಿತಾರ್ಥದ ದ್ರವ್ಯ ಒಡವೆಯಾಸಿಗೆ ಒಡಲ ಕಿಟ್ಟಿಗೆ ವಡದಿ ಬೆನಲಿ ಬಾಹಳು ಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಥ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ

ನಿಶ್ಚಯವೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಿಗ್ಗಿದ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಮೆಚ್ಚು ಕೇಳಿಚ್ಚರಿಕೆ

ಎಂದೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಿಸಾಧನೆಗೆ ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಎಂಬ ವಾದವಿಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅಹಾರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೊಲೆಯನಾರು ಊರ ಹೊರಗಿರುವವನೆ ಹೊಲೆಯ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಹೊಲೆಯನಾರೇಂಬುದನ್ನು ಆತನ ಇಡತೆಯೇ ಲೆ ನಿಷರ್ಹಿಸಿದರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಲೆಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿ

ಊರ ಹೊರಗಿರಿಸಿದ ಮೂತ್ರ ಆತ ಖಂಡಿತ ಹೊಲೆಯನಾಗಲಾರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು ಊರ ಹೊರಗಿರುವವ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯೊಳ್ಳುವನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅತನೇ ಯೋಗ್ಯ ಊರೊಳಗಿದ್ದವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೀಳು ನಡತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅತನೇ ಅಧಮ ಎಂದರ ಇದು ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯ ಲೌಕಿಕ ಸತ್ಯವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕುದ್ರಪ್ಪಿಯ ಅಂಧಾನಂಕರಣೆಯ ಮೂಢಜನ ಮಾತ್ರ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು ವಿಷಯ ಸಕ್ರಿಯದ ತುಂಬಿದವನೂ ಅರ್ಥಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮೂಢ ನಂವಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನೂ ಅನೈತಿಕತೆಗೆ ಅಗರವಾದವನೂ ಕೀಳು ಮಾನವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ದಾಸರು ಮನಗಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಶಿಲವಂತನಾಗದವನು ಹರಿಕಥೆಯನ್ನೂ ಕೇಳದವನು ಆಳಾಗಿ ಆರಸಿಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆಯುವವನು ಸುಳಿಯನು ಕಾಮಿಸುವವನು ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವವನು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೊಲೆಯನಾರಿಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು

ನಿರ್ಮಲ ಕೋಪವಳಿಯಲರಿಯದವ ಹೊಲೆಯ
ಬಳಗ ಬರಲು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಉಂಬವ ಹೊಲೆಯ
ಹೊನ್ನು ಹಣಗಳಿಸಿ ಕೂಡಿದವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಹೆಣ್ಣು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸೊ ಲುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಉಣ್ಣು ರಿಕ್ಕಿ ಹಿಂದೆ ಹಂಗಿಸುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಸವತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಗಳ ಕೊಡುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಏತ ಮತಾ ಗ ರುಗಳ ಬೈಯುವವನೆ ಹೊಲೆಯ

ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ದೈವಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಪರಿಹಾರಮಾರ್ಗವೆಂಬುದು ಅವರ ನಿರ್ಣಯ ಬೇವನದ ಎಲ್ಲ ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನೂ ಅತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅರ್ಪಣಾಭಾವ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡ್ಕ ತಾಳಂ ಮನವೇ
ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಎಂದರು

ನಿನ್ನಾಧೀನ ಎನ್ನ ತನುಮನ

ನಿನ್ನಾ ಧಿ ತೆ ಎನೆ ಧನ ಧಾನ್ಯ
ಎನ್ನ ವಸ್ತು ವಾಹನ ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನೆ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರರು ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನ್ನ ಅಧೀನ ಆವುದುಂಟು ನಿ ನೆ ನೋಡಾ
ಎನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪುರುಂದರ ವಿರ ಲಾ

ಎಂದು ತನ ದೊಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲವಸ್ತುಗಳೂ ದೈವಾಧಿ ನವೆಂದರು
ದಾಸರು ವ ದಿಮ್ಮೆಲಿಗಳೆಗೆ ಬಗೆಗೆ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊರಗೆಡ
ಹಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಆತ್ಮಕುದ್ಧಿಗೆ ಮಹತ್ವವು ತ್ತಿರುವರೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯ
ಆಡಂಬರಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು ಪುರುಂದರರು

ಮಡಿ ಮಡಿಯೆಂದಡಿಗಡಿಗಾರುತಿ
ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೆ ರುಂಟು
ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು
ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಾಡಿಯು

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಗಣ ತೋರಿಕೆಗೆ
ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಉಪ್ಪಿಕ್ಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ
ಇಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಅಪಾರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದೈವ ಭಕ್ತರಂತೆ ನಟಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಗಳಿಗೆ ದಾಸರ ಮಾತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ ಇಂತಹುದರಿಂದಲೂ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಿ
ಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಮನುಷ್ಯರು ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತವಾದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸಜ್ಜಾ
ನುಭೂತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಯೇ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ವ್ರತವೇನು ಸಾಧನಗಳೇನೊ
ಸ್ವಾನುಭವದಜ್ಞಾನಿ ಹೀನ ಮಾನವನೇ
ಶಾಕವ್ರತವೆನುತ ಫಲಶಾಕಗಳ ಬಿಡುವಂತೆ
ಬೇಕಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಿಡಬಾರದೆ
ಸಾಕೆನಿಸಿದ ರತಿಗೆ ಸತತ ಮನಕೊಡುವಂತೆ
ಶ್ರೀಕಾಂತನೊಳು ಮನವನಿಡಬ ರದೆ

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವ್ರತವೆಂಬ ಬಾಹ್ಯಚರಣೆಯಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರುತವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಯಾವುದೇ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗ

ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಹೊರತು ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲ ಪರಸತಿ ಪರಧನ ಪರನಿಂದೆ ಪರಮ ಪಾತಕ
ವಂದರಿತರೆ ಅದೇ ಉತ್ತಮ ವ್ರತ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವವನ್ನು ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗ ಎಂದಿ
ದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ವಿಡಂಬನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ದೇವರನ್ನು
ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ
ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಲವರಲ್ಲಿದೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತ
ನಾಗುವುದಾದರೆ ಹಲವರು ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಯಾರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದ
ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನು ಪಾಪಪೂರಿತನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ? ಇದು ಖಂಡಿತಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ
ದನ್ನು ದಾಸರು ಹಲವಾರು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರ
ಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವರ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಬರುವ ಬದಲು
ಅಂತರಂಗದ ದೈವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಸಾಧ್ಯ

ಎತ್ತ ಹೋದರೇನು ಎತ್ತ ನಿಂದರೇನು
ಚಿತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಚಿದಾದಿದರೇನು
ಚಿತ್ತದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಮತ್ತೆ ಇತರ ಜನರ ಪರಿವೆಯೇನೊ

ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವಚನ ವಿತ್ತರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ತ
ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎತ್ತ ಹೋದರೂ ಬಂದರೂ
ಒಂದೇ ಅದ್ವೈತ ಬರಿಯ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು
ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿದು

ಕಾಶಿವಾರಣಾಸಿ ಕಂಠಿ ಕಾಳಹಸ್ತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ
ಬಸು ದೇಶ ತಿರುಗಿದರೆ ಬಾಹುದೇವೊ ಅಲ್ಲಿ ಆಹುದೇವೊ

ಎಂದವರೆ

ಪಾಸುದೇವನೆಂಬ ಒಳಗಿದ್ದ ಹಂಸನ ಸೇರಿ
ಲೇಸನುಂಡು ಮೋಸಗೊಳದೆ ಮುಕ್ತನಾಗೊ ನೀ ಶಕ್ತನಾಗೊ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಪರಿಫುಲಕಿ ಉಳ್ಳವರ ಶರೀರವೆ ಕರ್ಮ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಪದುಮನಾಭನ ಪಾಂಡು ಪದನವೆ ಮೈಕುಂಠ ಎಂದರು ಎಂದರೆ ವಿವಿಧ
ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದೇ ತಪ್ಪೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು ಪ್ರದಾಸಿ
ಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೂ ದೈವವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಅಂತರವನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂಬ ದನು ಗವ ನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜಪತಪಗಳಿಗೂ ಅವರ ವಿರೋಧವಿದೆ ಇಂತಹ ಜಪತಪ ಗಳು ದೈವವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಾನ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಂಪ್ರ ದಾಯಿಕ ಯ ಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಲೌಕಿಕ ಆಸೆ ಅಮಿಷಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹು ದಾದರೆ ಅದು ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಕನಕದಾಸರು

ಜಪವ ಮಾಡಿದರೇನು ತಪವಮಾಡಿದರೇನು

ವಿಪರಿ ತ ಕಪಟಗುಣ ಕಲುಷವಿದ್ದವರು

ಎಂದರೆ ಪುರಂದರರು

ಶ್ವಾನ ಬೂದಿಯೊಳಿರಲು ಶಿವಭಕ್ತನೆನಬಹುದೆ

ಕಾನನದೊಳಿಹ ಕಾಗೆ ವನವಾಸಿಯೇ

ಗಾಣ ತಿರ ಗಲು ಎತ್ತು ದೇಶಯಾತ್ರಿ ಎನಬಹುದೆ

ಗಾಳಿಯ ಯಾಭಂಜಗ ಉಪವಾಸಿಯೆ

ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಪತ ಹೃದಯದೊಳಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ದನ್ನು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಉನ್ನತ ಅದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧ್ಯಾನ ಮೌಠಿ ಜಪಾಚುಷಾ ನಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ವಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ದಾಸರು ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣವರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ದನು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ಏಕೋ ಏಕೋ ಕೆಲವರಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಲವರೂ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಕನಕದಾಸರು

ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂಬ ವರು ಶತಸಹಸ್ರದಲೊಂದು

ಮಿತಿಮೀರಿ ಇರುವರೈ ಇತರ ಜನರು

ಮತಿಗೆ ಮನಸೋತು ಅವ್ಯ ಪುರಂಷರ ಕೂಡಿ

ರತಿಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವರು ರಮ್ಯದೊಳಿಹರು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅನ ಭವದನ್ನು ಪಡೆದು ಜಿಗುಪ್ಸೆಗೊಂಡಿರ ಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿರದೆ ಅಥವಾ ವಂಚಿತರಾದ ವರನು ಕಾಣದೆ ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಂಚಿತ್ರಿ ಇಂತಹ ನಡುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ

ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ವೈದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಗೊತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ರಿಂದೂ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮಾನವಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪುರುಷರಿಗೂ ಇದ್ದದ್ದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಎ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹವರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಕನಕನದಾಸರು ಹೇಳುವ ಮೆ ಲಣ ಮಾತನ್ನು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಲ್ಲ.

ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹೇಳುವ ಸಂಬಳೇಡಿ ನಾರಿಯನು ಹರಿಬಲ ಹಾರೈಸಬೇಡಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಬಗೆಗೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೊಂದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರು

ಹೆಣ್ಣು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ

ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರಬೇಕು ಬಾಳೆ

ಹೆಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯಂತೆ ಗುಣವಿರಬೇಕು

ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಅದನೇ ಹೆಣ್ಣು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷನ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ ದಾಸರ ಇಂತಹ ಮೇಲ್ಮಣ ಮಾತುಗಳು ಪುರುಷಪ್ರಿಯವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದಿಸಿದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಮರ ಕವನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಬರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸತಿಯ ವ ನದ ತೊಳಲಾಡುವನ್ನು

ಒಲ್ಲೆನ ವೈದಿಕ ಗಂಡನ ನಾ

ನಲ್ಲಾ ದರು ಕಲ್ಲ ಹಾಯುವೆನಮ್ಮ

ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹೇಳ್ತಿದ್ದು ಒಂದು ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಕರುಣಾಭಾವವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಆತ್ಮ ಮಾವದಿಂದ ಭಾವ ಮೈದ ನರು ಅತ್ತಿಗೆ ನಾಂದಿನಿಯರು ಕೊನೆಗೆ ಪತಿಯಾದವನೂ ಕೂಡ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ದಿಯಂ

ತ್ತೇನೆ ನೋಡು ಗಂಡ ವಿಷ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವವುಟ್ಟಿನ ತೀವ್ರಭಾವನೆ ದಾಸರ ಪಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಖ್ಯನ ಗಂಡನ ಒಲೈನು ನಾನು

ತಪ್ಪದೆ ಪಡಿಪಾಟ ಪಡಲಾರನಕ್ಕ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮದುಕನನ್ನು ಕೂಡಿದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಅನಭವಿ ಸುವ ಪೋರಯಾತನೆಯನು ಸಹೃದಯ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ದಾಸರು ನಿಷು ರ ಹಾಗೂ ಮಧುರ ಭಾವನೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಹೊಂದಿರ ವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಸ್ತ್ರೀಯ ರ ಬಗೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ದಾಸರು ಪುರುಷರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಅದಿದಮ್ಮ ಕಂಠ ನುಡಿಗಳು ಇವರ ಬಗೆಗಿಲ್ಲ ಪುರುಷನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರಬ ರದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ ಆತನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಒಲ ಮೆಗೆ ಮನಸೋತು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವ ರೆಯುವನೆಂಬ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ಮೂನದ ಮೇಲೆ ಅದಿದ ಮೂತ ಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬೆಲೆಯೂ ನೆಲೆಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಹಾಡು ಗಳು ದಾಸರಿಂದ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲ ಬೇರಾರೂ ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆ ಯನು ಮಾಡುವವರೂ ಇರಬಹುದು

ಮೂನವನ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹಾಡು ಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪರನಿಂದ ಕೂಡದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಪರನಿಂದ ಗಿಂತ ಪಾತಕವೆಂಬುದುಂಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಾದರೂ ಇತರರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರೆಂದು ಉಪ ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ಸಂಗವಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತಮ ರ ಸಂಗದಿಂದಧಿಕ ಧರ್ಮವುಂಟೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಜೊತೆಯ ಳ್ಲಿ ಬೆರೆತು ನಡೆವುದರಿಂದ ತಾನೂ ಅಂತಹ ಉತ್ತಮವು ನುಷ್ಠನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ದುಷ್ಸಂಗವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸರದು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸ ಬೇಕಾದದ್ದು ಏಕೀಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿ ಗಿಲಾದ ಶಾಶ್ವತ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ಉಪಾದೇಶಾವಳಿಯ ಸಾರವಾಗಿದೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ

ವರ್ಣಾವಸ್ಥೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುವು ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂಬ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅವರು ಇತರರನ್ನು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು || ಸೂಚನೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ತಾತ್ಪರಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿ ಜನಮನದ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು ಈ ಆದರ್ಶಪಾಲನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಸವಣಬೋದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ

— ಅರ ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಭಾರತದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಕ ಪ್ರಚೋದಕ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂತರ್ಭೂತ ಮಾನವ ಗುಣ ಆದ ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ಕಂಡುಬರ ವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಬೋಧೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಘಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಜನರ ನಿತ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಾಲಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಅವರಂತೆಯೇ ಜೈನರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಕಾರರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಜನಜಾಗೃತಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಹೆದ್ದಾರಿ ಸರ್ವರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ವೈದಿಕ ನಿರ್ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಬಂಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಶೂದ್ರರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವು ಎಂಬ ಸಂಕಲಿತ ಘಾಟೆಯನ್ನು ದೂರು ಮಾಡಿದರು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರೂ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ಅನುಭಾವಿಗಳಾದರು

ವೀರಶೈವ ಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತತ್ತರಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಜೊಸೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವೇ ದ್ವೈತಮತದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಈ ಮತದ ಸ್ಥಾಪಕರು ಈ ಮತದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳೆವು ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಹರಿಯ ಅನುಚರರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ತರತಮ ಭಾವವಿದೆ ನೈಜ ಸುಖಾನಂದ ಭವವೇ ವಂಶಿ ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿದುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ದೀರಶೈವ ಮತವು ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ಹರಡಿದ ದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ವಚನಕಾರರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷಾಮಾಧ್ಯಮ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನು ಅರಿತ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾಮೀಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಜನರ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಶಿವಶರಣರು ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನನನವನು ಸೂರಗೊಂಡರೆ ಹರಿದಾಸರು ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದ ಕೊಂಡರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು ಪರಪೂಜ್ಯನು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೇರಿದರೆ ಅದರ ಸೊಗಸು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮರಸ್ಯವುಂಟು ವೈವಿಧ್ಯವನೂ ತಂದರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಭಂಡಸ್ವಗಳಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭಿಗೇ ತಲ್ಲೀಕೆ, ಕಂದ ವೃತ್ತ ದ್ವಿಪದಿ ತ್ರಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ರಗಳೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಕನ್ನಡ ವನು ಸಂಗೀತ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಆದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಯಯಕ್ಕೆ ಸಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀನರ ಹರಿತೀರ್ಥರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮಾಧ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ತಿಳಿದ ದ ಜನರಿಗೆ ಸರಳ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು ಉಪಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಕೈಗೊಂಡವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೆಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಎದ್ದಾಂಸರು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ 1 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಯುಗ (15-17ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) 2 ವಿಜಯದಾಸ ಯುಗ (17-19 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) ಮತ್ತು 3 ಕಂದ ಮಂಡ್ಯಮೋಹನ ವಿಠಲ ಯುಗ (20ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಎಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸತ್ರೇಷ ರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರುಂದರದಾಸರೂಬ್ಬರೆ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಅಪಾರವಾದ

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರ ಶಿಲೆಯೆನು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ತೊಡಕಿನ ಕೆಲಸವೆಂಬುದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅರಿವಾಗದಿದ್ದರೂ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಡುವ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದಂ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟ ಆದುದರಿಂದ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಮುಂತಾದವರು) ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವೂತ್ರ ಗಮನಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದಂ ಪ್ರಯತ್ನ ವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ಮತ್ತೂ ಹೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ರೂಪವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವಂಖಿರು 15 ರಿಂದ 18 ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ್ನಡವೇ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಸ್ವರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- (i) ನ > ಉ — ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಏನು ತಾನು
- (ii) ಣ > ಉ — ಉಣ್ಣು ಕಾಣು ಕಣ್ಣು ಜಣ್ಣು ಮಣ್ಣು
- (iii) ಲ > ಉ — ಕಾಲು ಪಾಲು ಸೋಲು ಬಳಲು ಅರಲು
- (iv) ಳ > ಉ — ತಾಳು ಬಾಳು ಕೇಳು ಅಳು ಮರಳು
- (v) ರ > ಉ — ಸೋರು ಉಸರು ಬಿಸುರು ಮೊಸರು ನಾರು

ಅನುಸ್ವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದಗಳು ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ತೋಂಟ > ತೋಟ ಪಲಂಬು > ಹಲಂಬು ತುಳಂಕು > ತ ಳುಕು ತುರುಂಬು > ತುರುಂಬು ಮುಸಂಕು > ಮುಸುಕು/ಮುಸುಗು ಸರಂಗು > ಸೆರಗು ಬೆಡಂಗು > ಬೆಡಗು ಅಲ್ಲಂ > ಅಲ್ಲ

ಪ ಕ ರ ಹ ಕಾರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದೆ ಉದಾ ಪಾಸು > ಪಾಸು ಪರಿ > ಪರಿ ಪಕ್ಕಿ > ಹಕ್ಕಿ ಪೊಳೆ > ಹೊಳೆ ಪೊತ್ತು > ಹೊತ್ತು ಕೆಲವೆಡೆ ಪ ಕಾರವೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಪೋಗದಿರು ಪಾಲು

ಱ ಮತ್ತೂ ಛ ಕಾರಗಳು ರ ಮತ್ತೂ ಳ ಕಾರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಆಲಿ > ಅರಿ ವಂಟಿ > ಮರಿ ವಂಟಿ > ಮಳಿ ಬಾಟು > ಬಾಳು

ಯ ಕ ರಾಂತ ಪದಗಳು ಇ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು ಏ ಕಾರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾ ಯ > ಇ — ತಾಯಿ ಕಾಯಿ ಕಯ್ಯ/ಕೈ ಮೆಯ್ಯ/ಮೈ ಸಾಯಿ ಯ > ಏ — ಲಲನೆಯರ > ಲಲನೇರ

ಎ ಕಾರ ಪದಗಳು ಯ ಕಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಕಂಡಿರೆ > ಕಂಡಿರಾ, ತಂದಿರೆ> ತಂದಿರಾ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳು ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಭಂದ>ಚಂದ ಭೂಕ>ಗೂಗ, ಅರ್ಘ>ಅಗ್ಗ ಡಕ್ಕಿ>ಡಕ್ಕಿ ರೂಧಿ>ರೂಡಿ ನಿಧಾಸ>ನಿದಾಸ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕೆಲವು ಖ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಗ ಕಾರಗಳಾಗಿಯೂ ಭ ಕಾರವು ಟ ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಧ ಕಾರವು ದ ಕ ರವಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಪಡೆದಿವೆ ಉದಾ

ಖ > ಗ — ಮಂಖ > ಮೊಗ ವೈಶಾಖ > ಬೇಸಗೆ

ಛ > ಟ — ಗ್ರಂಥಿ > ಗಂಟು

ಢ > ಧ — ವೀಧಿ > ಬೀದಿ

ಇವ್ವದೆ ಪೇಶ್ವ>ಬೆತ್ತ ವಲ್ಲಿ>ಬಳ್ಳಿ ದೋಣ>ದೋಣೆ ಪ್ರಣತ>ಹಣತ ವಸ್ತ್ರಕ>ಹೊತ್ತಗೆ ಬ್ರಹ >ಬೊಮ್ಮ ಕಾಂಸ್ಕ>ಕಂಟು ಜಟಾ>ಜಡೆ, ಇಳಾ>ಎಳೆ ಪ್ರಯಾಣ>ಪಯಣ ಗಹನ್>ಗಾಸ ನಿಯಮ>ನೆಮ ಪತ್ತನ್>ಪಟ್ಟಣ ಆಶ್ವ>ಆಣ ದ್ಯೂತ>ಜೂಜು ಪ್ರಗ್ರಹ>ಹಗ್ಗ ಆಶ್ವರ್ಯ>ಆಶ್ವರಿ ಧ್ವನಿ>ದನಿ ಕಾಪ>ಕಡಿ ವೃಷ್ಟಿ>ದಿಟ್ಟಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕ>ಂಬಳ ವಿನಾಯಕ>ಬೆನಕ ಮುಂತಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕ ಟ ತ ಅಕ್ಷರಗಳು ಗ ಡ ದ ಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಡಮರಂಕ>ಡವರಂಗ ಮಲ್ಲಿಕಾ>ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಟಕ>ಕಡಗ ಅಟವಿ>ಅಡವಿ ತಟ>ತಡ ಭೂತಿ>ಬೂದಿ ಕೆಲವು ನ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ನ ಕ ರವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ

ಉದಾ ರಾಜನ >ರಾಜ ಕರಿವ್>ಕರಿ ಆತ್ಮನ್>ಆತ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮನ್>ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲಿ

ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಂದಂ ಅದೇ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಉ ಕಾರದೊಡನಾಗಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ಶಿರಸ್>ಶಿರ, ಯಶಸ್>ಯಶ ವ ನಸ್>ವನ (ವನಸ್ಸು)

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಬಹುವಚನಾಂತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವಿಸರ್ಗವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಹನ ಮಂತ>ಹನುಮಂತ ಭಗವಂತ>ಭಗವಂತ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮ ವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿಶವಚನಗಳೂ ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನ ದೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದಂ ಅದೇ ವ್ಯಂಜನವನ್ನೂ ಉ ಕಾರವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸಂಪತ್>ಸಂಪತ್ತು ಏಪತ್>ಏಪತ್ತು ದಿಕ್>ದಿಕ್ಕು

ಧಂದಕ್ಕಿನ ಅನಂತಲಿಂಗಾಚಾರ್ಯರ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಹಜಾತಿಯ ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಘನ> ಘನ್ನ ರಮಣಿ> ರಮ್ನಣಿ ಮುನಿ> ಮುನಿ

ತಾಳಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಶರಣು> ಶರಾಣು ಚರಣು> ಚರಾಣು ಸ್ವರಣಿ> ಸ್ವರಾಣಿ ಕರಣು> ಕರಾಣು

ದೀರ್ಘಾಂತಗಳು ಸ್ವರಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ> ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತೀ> ಸರಸ್ವತಿ> ಸರಸತಿ

ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸೇರುವಾಗ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನವು ಲೋಪವಾಗಿ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಬಂದು ಬೋಧಲಕ ಪದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಉಚ್ಚರಿಸಲೋಪವಲ್ಲ (ಉಚ್ಚರಿಸಲು+ವಶವು) ಎಂಬ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನ ಲೋಪಗೊಂಡು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒ ಎಂಬ ಸ್ವರ ಬಂದು ವಿಜಾತೀಯ ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಯಣ್ ಸಂಧಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ—ದೇವಾಸುರ ಗುರುಪದೇಶ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಾಡ್ನಾಡಿ

ಯಣ್‌ಸಂಧಿ ಅತ್ಯಂತ ಅತ್ಯಾಶ ತಾಳಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ

ಪಪಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಸೇರುವಾಗ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ದ್ವಿತ್ವರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಶ್ರೀಧರನ> ಶ್ರೀಧರನ್ನ (ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆಗೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತಾಯು) ವಿರಲನ> ವಿರಲನ (ಗುಣನಿಧಿ ಪ್ರರಂದರ ವಿರಲನ್ನ ಬಂಟಿರಾಗದವ) ಇದು ತಾಳಕ್ಕೀಸ್ವರ ಮೂಡಿಕೊಂಡ ಮೂರ್ಛಾಡಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಊಹೆ

ಮೂಡಿದ ನೋಡಿದ ಕೇಳಿದ ಮುಂತಾದುವು ಮೂಡ್ಡ (ಸಂಹಾರ ಮೂಡ್ಡ) ನೋಡ್ಡ ಕೇಳ್ಡ ಎಂದಾಗಿವೆ ಅಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಲಕುಮಿ ಬರಮಿ ಸರಸತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ಪ ಕಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಉದಾ ಇಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ಅಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟುರಾಸೆ

ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಊಳಿಗ, ಅಕ್ಕಿ ತಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಕಲ್ಲು ಅಂಬಿಗ

ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳ ಬಳಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಉದಾ
ಇಟಾ ಯೆ ಇರುವೆನು ಹರಿಯೆ ಎನ್ನೆ ಧೂರೆಯೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು+ಹಾಂಗೆ ಎಂಬ
ಪದಗಳ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹಾ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಟಾ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ
ಅಟ್ಟವೆಂಧತ್ತಿ ತಟ್ಟನೆ ಬಿದ್ದೆನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟವೆಂದು+ಹತ್ತಿ, ಇವೆರಡರ ಸಂಧಿ
ಯಾಗಿ ಧ ಕಾರ ಬಂದಿದೆ

ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾ ಅಗಿ ಅರಸು
ಅರೆ ಅವು ಆಳು ಇಳಿ ಉಡು ಎಣ್ಣೆ ಎರಡು ಒಂದು ಕದ ಕಲ್ಲು ಕಡುವೆಂ
ಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಕರಿ ಕರು ಕಾರು (ಕಾರಿದ) ಗಿಡ ತಲೆ ತರು ನೆಲ ನೆಲ್ಲು
ನುರು ಬರು ಬೆಚ್ಚನೆ ಬಾಯಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೊಸರು ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಣ್ಣ
ಹೊಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಭಾವಶೈಲಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಅಂಗ
ಆಕಾಶ ಅದೇಶ ಉತ್ತರ ಉರಗ ಕುಮಾರ ಗ್ರಹ ಗಂಧ ಗಗನ ಗದಾ
ಗಂಗಾ ದಶ ಧರ್ಮ ದೀನ ದ್ವಾರ ನದಿ ಪಿತೃ ಪಾಂಚ ಪುತ್ರ ಪುರ ಪಾದ
ಪತ್ರ ಫಲ ಪುಷ್ಪ ಬಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಮಾತೃ ಮುನಿ ಮತ ಮೋಕ್ಷ
ಮುಖ ಮಹಾ ಯಾತ್ರಾ ಯುಗ ಯಂದ್ವ ಯಮುನೆ ರಾದು ರಾಶಿ ಸಂಧ್ಯಾ
ಸಂಗ ಸಹಸ್ರ ವೇದ ವಿದ್ಯಾ ತಿರ ಶತ ಶಿವ ಇತ್ಯಾದಿ

ಕೆಲವು ಮರಾಠಿ ಪದಗಳೂ ತಮಿಳು ಪದಗಳೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ
ಮರ ಟಿ ಭವನ ದೇಶ ಪಾಳತಿ ಪುಕಟೆ
ತಮಿಳು ನಾಲು ಎನಕೆ ಇದಂ ಪಡ್ವೆಕೊ

ಬಾಲಭಾಷೆಯ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಉದಾ
ಬೂಟ ಬಂದಿದೆ ಚಾಟ ಕುಡಿದು ಪಾಟಿಕೊಳ್ಳೊ ನಾಲುಮುಖದ ಕಾಕುಮಾಡಿ
ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಅಮ್ಮಿಯ ಬೇಡೆನು ಮಮ್ಮ ಉಣಕೇನೆ ಅಂಗಿ ತೊತ್ತೇನೆ
ಗೋಟಿ ಡೀ ಡೀ ಆಡೋನೆ ರಂಗ ಅಪ್ಪತ್ತಿಕೊಡು ಬಿತಿ ಬಿತಿ ಬೂವಾ ಉಂದೇನು
ನಿನ್ನೆ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬತು ಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿ

ಹಿಂದಾಸರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಮಚನಗಳ ಪ್ರಭಾವ
ಉಂಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಬಂಧವು ಮಚನಗಳ ಬಂಧವನ್ನೇ ಹೋಲು
ತ್ತದೆ ಉದಾ

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ

ಹರಿವ ಹಾವಿಗಂಜಿ ಉರಿಯ ನಾಲಗೆಗಂಜಿ ಸುರಗಿಯ ಮೊನೆಗಂಜಿ
ಒಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಒಂದಕ್ಕಳುಕುವೆ
ಪರಸ್ತ್ರ ಪರಧನವೆಂಬಿ ಜೂಬಿಗಂಜುವೆ
ಮುನ್ನಂಜದ ರಾವಣನೇ ವಿಧಿಯಾದ
ಅಂಜುವೆನ ಯಶ್ಯ ಕೊಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

ಪುರಂದರದಾರರ ಉಗಾಭೋಗ

ಉರಿಗಂಜಿ ಸೆರೆಗಂಜಿ ತರೀರದ ಭಯಂಕಂಜಿ
ಹಾವಿಗಂಜಿ ಬೇಳಿಗಂಜಿ ಕತ್ತಿಯ ಧಾರಗಂಜಿ
ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಳ ಕುವೆ
ಪರಧನ ಪರಸತಿಗರಡಕ್ಕಂಜುವೇನಯ್ಯ
ಹಿಂದೆ ಕೊರವ ರಾವಣರೇನಾಗಿ ಪೋದರು
ಮುಂದೆ ಸಲಹೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಭಾವೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಇವು ಶಿವಶರಣರಂತೆ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹರಿ ದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ

ಸಾಮಪದಿಗಳು ಸಾಮಪದವು ಲಿಂಗ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರು ತ್ತದೆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದವು ಅರ್ಥವನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಕೃತಿ ಯಿಂದಲೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ದ್ವಿವಿಧ ವಚನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ

ವಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಕಿಯಾಗ ವ ವಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಜನ ಬಳಕೆಯ ಕ್ಷೇಪಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ರೂಢನಾಮ ಅಂಕಿತನಾಮ ಅನ್ವರ್ಥಕನಾಮ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಉದಾ ನದಿ ದೇಶ ರಂಗ ದೇವು ಕುಂಟ ಯೋಗಿ ರೋಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಗುಣವಾಚಕಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣ ರೀತಿ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂಥವು ಉದಾ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕ ಒಳ್ಳೆಯ

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ಉದಾ ಒಂದು ಎರಡು ನೂರು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಭವನ್ ಬತ್ತೀಸು ತತ್ತೀಸು ಮುಂತಾ ದವೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಉ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಕಾಲಾ ಹಾಲಾ ಕಾಳು ಬಾಳು ದ್ವಿತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ—ಅನ್ ಉ ಕಾರವನು ಹೊಂದಿ—ಅನು ಎಂದು ಅಥವಾ ಅನುನಾಸಿಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅ ಎಂದಾಗಿದೆ ಉದಾ ನನ್ನನು ಗಿರಿಯ ಕೊರಳ ತೃತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇಂದು—ಇಂದೆ ಎಂಬುವು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದ್ದರೂ—ಇ ಪ್ರತ್ಯಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ ಪ ರದಿ ನೆಲದಿ ಚತುರ್ಥೀ ಪ್ರತ್ಯಯ ಕಿ ಕ್ಕಿ ಗಿ ಉದಾ ಮುಂದಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಒಳಗಣ್ಣು ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಕನ ದದಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಸೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತ ತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿವೆ ಪಟ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ದ ಕೊನೆಯ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಲೋಪವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಾ ಪಟ ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಲ ಸಂದೇಹ ತಲೆದೋರುವುದು ಉದಾ ರಾಮನ ಕೃಷ್ಣನ ಸಪ್ತಮೀ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅರಿ—ಅಲು—ಇ ಉದಾ ನೊಸಲರಿ ಎಮ್ಮರಿ ಕೈಯಲು ಬಲದಿ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಪುರುಷವಾಚಕಗಳ ಕೊನೆಯ ನ್ ಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗಿ ನಾ ನೀ ಅವ, ಎಂತಲೂ ಇಲ್ಲವೇ ಅನುನಾಸಿಕಯಕ್ತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಉ ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೆಂದು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಿಗೆ (ಧಾತುಗಳಿಗೆ) ಅಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿವೆ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಸಾಧಿತ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ ಉದಾ

ಮೂಲ ಧಾತು ತಿಸ್ ಏರ್ ಬಾಳ್ ಕೆರಳ್ ಸಾಧಿತ ಧಾತು ಮಾಡು ರಕ್ಷಿಸು ಅರಿಸು ನುಡಿಯಿಸು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಕರ್ಮಕ ಅಕರ್ಮಕ ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುವು ಸಕರ್ಮಕ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿರುವುವು ಅಕರ್ಮಕ

ಸಕರ್ಮಕ ಮಾಡ್ ಉಣ್ ತರ್ ಕೊಯ್ ಅಕರ್ಮಕ ಬದುಕು ಮಲಗು ಇರ್ ಬರ್ ಏಳ್ ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಿ ಕಾರ ಹ ಕಾರವಾಗುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ—ಇರ್ ಬರ್ ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರಕ್ಕೆ ವೂತ್ರ ಹ ಕಾರ ಬರುವುದು ಉದಾ ಇಹುದು ಬಹುದು

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ—ಅರಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಹೋಗಲಿ ಬರಲಿ ಕೊಳ್ ಎಂಬ ಧಾತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ನೋಡಿಕೊ

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳು ಅಪ್ಪು ಅಗೆ ಅರಸು ಅಡಗು ಅಂಜು ಅಳ್ ಇರ್ ಖಳ್ ಒಯ್ ಕದಿ ಕರಿ ಕಳ್ ಕಾಯ್ ಕಾಣ್ ಕೀಳ್ ಕುಡಿ ಕೀಳ್ ಕೋಲ್ ಗೆಲ್ ತಾಳ್ ತಿಳಿ ತಿನ್ ತೋರ್ ದೋರೆ (ದೋರೆಯತು) ನಗು ನರಿ ನಾಚು ನೀರ ನುಡಿ ನೆನೆ ನೋ (ನೋಂದನು) ಪೆಳ್ ಪೋರೆ ಪೊಳೆ ಪೋ (ಪೋಗು) ಪೇಳ್ ಬರ್ ಬೀಳ್ ಬೇಡ್ ಮಾಡ ಮೀ (ಮೀಯಾ) ಮೆಲ್ ಸಲಹು ಸವಿ ಸಾಕು ಹೋಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಶೈಲಿ ಪರಿದಾರ್ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಭಾಷೆ-ಭಾವಗಳ ಸವ ರಸ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಶೈಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲ ರಸ ಹೊರ ಸೂಸದಂ ಆನಂದ ಅದೃಶ್ಯ¹ ಅಲೋಚನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕ ಇವೆಯೆನು ಚೋಡಿಸುವ ಸಮಾರಂಭವೇ ಶೈಲಿ² ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ಹೀ ಎ ಸಿದುನ್ಸ್ ಚೆಲುವಾದ ಭಾವನೆ ಚೆಲುವಾದ ಭಾಷೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದೇ ಬರುತ್ತದೆ ಕುರೂಪ ಭಾವನೆಗೆ ಕುರೂಪ ಭಾಷೆಯೇ ಸಂಗಾತಿ ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸೇರದು ನೀಚ ಭಾವನೆಗೆ ಕೋಮಲ ಭಾಷೆಯು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ³ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಹಿಡಿತವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ ಭಾಷೆಯೇ ಕರಗತವಾಗದೆ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆ ಉತ್ಕಮವಾದರೂ ಸವರ್ಪಕವಾದ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಕವಿಯ ಭಾವನೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರಬಹುದು ಆದ ದರಿಂದ ಭಾಷೆ - ಭಾವಗಳೆರಡೂ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕವ ದರೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯ ರಸಾನುಭವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು ತಬ್ಬ ಸಂಪತ್ತಿನ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕವಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಭಾಷಾ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ⁴ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಸೂತ್ರಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ ಚೋಡಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾರಂಭ ಚೋಡಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾಸಗಳೂ

1 ದಾ ಎಸ್ ಎ ರಂಗಣ ಶೈಲಿ ೧ ಪುಟ ೨

2 ಅದೇ ಪುಟ ೭

3 ದಾ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗಣಾ ಭದಾಸರಂ ಪುಟ ೩೨೦ ೧೯೫೬

4 ದಾ ಕೆ ಗೋಕುಲವಾಳ್ ಶ್ರೀ ಐಜಯ ದಾಸರು-ಹಿ ವಪ ಮತ್ತು ಕ ತಿಳಿ ಸವಿ ಕೃಷ್ಣ ಪುಟ ೨೯೪, ೨೯೭

ಪಂಕ್ತಿಯ ನಡುವೆ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಬಂದಂ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ ಪ್ರಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳೂ ಲ ನ ಸ ವಂ ವ ಮುಂತಾದ ಲರಿತ ವರ್ಣಗಳೂ ಬಹು ಮುದ್ದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಂ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡುತ್ತದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೊರ ಸೂಸಿ ಬರುವಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತದ ಸಹಕಾರವೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸವು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತದೆ ರಸ ಪೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಚೆನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಯಂತ ತಬ್ಬಗಳು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕೊಂಡಿವೆ *

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ ನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಸದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಹಜವಾದುದು ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಚಿತ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ ಅರ್ಥ ದ ಖ್ಯಿಯಿಂದ ಆದಿ ವ ಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಭರದಲ್ಲಿ ಭಾವಪೂರಿತ ವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನ ಕೊಲವಾಗುವ ನಿರರ್ಗಳ ಓಟವುಳ್ಳ ಪದಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸೋಲುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆ ಆದಿ ಮಧ್ಯ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳು

ದೇವ ಬಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಬಂದನೋ
ದೇವರ ದೇವ ಶಿಖಾಮಣಿ ಬಂದನೋ
ಉರಗ ತಯನ ಬಂದ ಗರುಡಗಮನ ಬಂದ
ನರಗೊಲಿದವ ಬಂದ ನಾರಾಯಣ ಬಂದ

ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ರಕ್ಷಶಿಕ್ಷಣ ದಕ್ಷ ಪಾಂಡವ
ಪಕ್ಷರಕ್ಷ ಕಮಲಾಕ್ಷ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಕಸ್ತೂರಿಂ ಟ್ಪ ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ
ಮತ್ತೆ ಕದಪಿನಲಿ ಕಂಕುಮವನೊತಿ

ಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಯ ಜಯ ಜಯಯೆನ್ನೆ
ಭೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಯ ಭಯ ಭಯವೆನ್ನೆ

ಯವಂಕ

ರಂಗ ಬಾರೋ ಪಾಂಡುರಂಗ ಬಾರೋ
ರಂಗ ಬಾರೋ ನರಸಿಂಗ ಬಾರೋ
ಕಂದ ಬಾರೋ ಎನ ತಂದೆ ಬಾರೋ
ಇಂದಿರಾ ರಮಣ ಮಂಕುಂದ ಬಾರೋ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಪರಿದು ಪರಿದು ಭಾರತದರ್ಭಾಪೆ | ಅರಿದು ಅರಿದು ಪರ ಭಾಗವತ |
ಪರಿಯ ಪರಿಯ ಪುರಾಣಕೃತಿಯಾ |

ಪಾರಾಣ ಮಾಡಿ ಕುರುಡ ಬಧಿರಾ | ನರರ ತೆರದಿ ಅರಹು ಮರವು |
ಬೆರೆತು ಬೆರೆತು ತಾರಕಮಿಲ್ಲದೆ |
(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ಚಿತ್ರಕವಿತೆ

ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೆಲಸಲಿಸುವುದು ಅರಿಸಿ ಹೋದಿಸಿ ಕವಿಗಳು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಬ್ದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕವಿತೆವೆಂದೂ ಹೆಸರು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಸಾಪಾಸ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ಕೌಶಲವನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಸರ್ವಫಲ ಬಾಹುದೋ ||ಪ||

ಕಲ್ಲು ಭಜಿಸಿದರೆ ಕೈವಲ್ಯ ತೋರುವುದು ||ಅ ಪ ||

ಕಲ್ಲು ಕಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಅಮೃತವೇ ಪುಟ್ಟಿತು
ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಲು ವಾಲೆಯೊಳ್ಳೆಲ್ಲರು ಉಳಿದರು
ಕಲ್ಲು ಹರಪಾದನು ಸೋಕಿ ಹೆಣ್ಣಾಯಿತು
ಕಲ್ಲು ಲಂಗೆಗೆ ಮಾರ್ಗ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಶೂ ಭಿಸಿತು ||

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಐದು ಮಂದಿ ಭಾವನವರು ಐದು ವೈದ್ಯರುನರು ಕೂಡಿ
ಐದು ಪರಿ ತಾನಾಗಿ ಮಾವನ್ನೈದು ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆ

ಗೈದ ಪಂತೆ ಮಾಡುವರು ಐದು ತಂದಂ ಬೆಚ್ಚಿಸುವರು
ಐದರೆ ಬೊಕ್ಕಸದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆಯೋ ನಾ ಕಣೆ

(ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)

ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ

ದಾಸರು ಮೈಮರೆತು ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನೈಜವಾಗಿ ಅಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಕೂಸಿನೊಂದಿಗೆ ಆಡುವ ಮುದ್ದಾಟಗಳು ಮಗುವಿನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವಿನೋದಗಳು ಅಂದಚಂದಗಳು... ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಸರು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರ ದರ ದಾಸರ ಲಾಲಿಸಿದಳು ಮಗನ ಯಶೋದೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.

ಬಿಗಿದ ಪಟ್ಟಿಯಲಿ ಬಾಯಿ ತಲೆಯು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರೆ

ಚಿಗುಟಂತ ಎಡದ ಕೈಯಲಿ ಕುಚವೆ

ನಗುತ ನಾಚುತ ಗೋಪಿಯೆ ಮುಖ ನೋಡಂತ

ಮಿಗೆ ನಲಿನಲಿದುಂಡ ಪುರಂದರವಿರು

(ಪುರಂದರದಾಸರು)

ಚರಣತಳದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುತುದ್ದ

ಅರವಿಂದ ಧ್ವಜವಪ್ರ ಸೊ ಪು ಸ್ತುತಿ

ಪರಿಗೆ ಸುರಭೂಜ ತಂಪುನೋಟ

(ಶ್ರೀಒಜಯದಾಸರು)

ದೇಸಿ ಪದಗಳು

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರುವ ದೇಸಿ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಅಪೂರ್ವತೆಯಿಂದ ಗದುಸಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕೆಲವು ದೇಸಿ ಪದಗಳ ಚಿಲುಪನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪುರಂದರರ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರವಾದುದು. ಅವರು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರತ ಕಾರಣ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ತಿರುಕರು ಬೇಡರು ಬೆಸ್ತರು ಮುಂತಾದವರ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸವರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನುಡಿಗಳು ಜನರ ಜಾನಪದವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾ ನಯತವಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬುಡುಬುಡುಕೆಯವನು ಹಾಲುಹಕ್ಕಿಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಪುರಂದರರು ಶುಕವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಈ ರೀತಿ
ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಜಯವೆದೆ ಜಯವದೆ ಈ ಮನೆತನಕೆ |
ಭಯ ಎಲ್ಲ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿಜವು |
ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಮನ ಸಂಶಯವ |
ಶ ಕನೆಂಬ್ಬಕ್ಕಿ ಹೇಳುತ್ತದವ್ವು | ಜಗವೆಂಬಾ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟಿತಣ್ಣ
ಹಣ್ಣುಗಳಿರಡು ಏದಾವಪ್ಪು | ಮೂರು ಬಿಡೆ ಗಿಡದ ಕೆಳಣ್ಣ |

ಹೊನ್ನು ಹೊನ್ನು ಮೊನ್ನು ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರ ಇದನ್ನು ಆರುಹುವ ಪದ್ಯವಿದು
ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಆನೆ ಕುದ ರೆ ಒಂಟಿ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾನಿನಿಯರ ಸಂಗ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ದೊಡ್ಡ ಕೋಣೆತನಂಬುದು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮುತ್ತಾ ಮಾಣಕ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಚಿನ ಭತ್ತ ಬಾವರ ಭಜ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸುತ್ತಗಲ ಕೋಟಿ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಕಂಟಕರಿಂಬೋದು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಗುಣನಿಧಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲನ
ಬಂಟಿನಾಗದವ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕನಕದಾಸರ ಭಾಷೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮ್ಯವೂ ಶಕ್ತಿಯಂಕ್ತವೂ
ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನಿ ರೆ ಎಂಬ ಹಾಡಿನ
ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳೆ ನಮ್ಮ ರಂಗ
ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತಾನ್ಯಾ
ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಸ್ವರರನು
ದೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ ಭರಮಪ್ಪ ಹಾತ್ಯಾನು

ತಾಳವ ಶಿವನಪ್ಪ ತಾಟ್ಟಾನ್ನಾ
ಒಳ್ಳೊಳ್ಳಿ ಪದಗಳ ಹನುವ ಪ್ಪ ಹಾದ್ಯಾನಂ
ಚಿಲ ವ ಕನಕಪ್ಪ ಕುಣಿದಾನ್ನಾ

ದಾಸರ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ದೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾನುಭವದಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಗಾದೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರವ ಣ್ಣಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಕೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೊಸ ಪಂಜರ ಬೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಜಾಣಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಐ ಎ ತೋಡಿದರೆ ಬೇತಾಳ ಹೊರಟಿತು ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ದೋಖ ಕಾಣಕ್ಕ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಲಕ್ಕ ಉಣಲಿಲ್ಲ ಓಡಿ ಹೋಗುವ ವ ಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯಲು ಬೇಡ ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ದೇವಗಂಗೆಯ ತಡಿಯ ಥಿ ಎ ತೋಡುವನಂತೆ ನಡೆವುದೇ ಹರಿಯಾತ್ರೆ ನುಡಿವುದೇ ಹರಿನಾಮ ಅರಸು ಮುಟ್ಟಿದ ನಾರಿ ಮೌನಕ್ಕುಳು ಪರುಸು ಮುಟ್ಟಿದ ಲೋಹ ಚಿನ್ನ ಕುನ್ನಿ ಕಟ್ಟಿದ ರಾನೆ ಆಳ ಕುವುದೇ ಅರಸು ಒಲಿದ ಮೇಲೆ ಪಿಸುಣರ ಭಯವುಂಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭಾಷೆಯಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಬದಲಾದರೂ ತತ್ತ್ವ ಭಾವ ರಸ ರಹಸ್ಯ ಒಂದೇ ಭಾಷಾ ಭೇದದಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಅಡಿಯಾಗಿಬಾರದು ದಾಸ ಪ್ರಮುಖರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಕೃತಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ ಕೆನ್ನದೆ ಅದು ನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಲೀಲಾ ಜಾಲವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಸೀತಾಪತಿ | ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಹಿ |

ನವನೀತ ಬೋರ ಶತಪತ್ರಾಯತ ನೇತ್ರಾ ದಾತಾಪತ್ಯ ಅಸ್ತುತ ಪಾಪ ಪಂಕ ಶೋಷಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಮನೀಯತರ ಗಾತ್ರನಾ ಆರುಣ ಕವ ಲಾಯಂತ ನೇತ್ರ ಪಾಥೇಯ ಸ್ಥಿತವದನ

(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ವರ್ಗಾ ದುರ್ಗಯ ಮಹಾ ದುಷ್ಟ ಜನ ಸಂಚಾರಿ

ದುರ್ಗಾಂತರ್ಗತ ದುರ್ಗ ದುರ್ಲಭಿ

ದುರ್ಗಾಮವಾಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಬೊಮ್ಮ

ಭರ್ಗಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ಗುಣಿಸಿದರೂ

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಪಾಲಿಸಿನ್ನ ಗೋಪಾಂತ್ಯಷ್ಟು । ವ್ಯಾಪ್ತ ಗುಪ್ತ ಜಗದ ಪ್ತು ।
ದೋಷ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ತ್ವಪ್ತ ಗತಸುಪ್ತ ಸುಷುಪ್ತ

(ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು)

ಇದುವರೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಲೆ ತಲೆಗೆ ನಡೆದಿದೆ ಐದು ಶತಮಾನಗಳ ದೃಢ ಪರಡಿಕೊಂಡಿರ ವೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞನ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಕು ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡೆಗಳು ಕೇವಲ ವಿದಾಂತವನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಬರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಹಕ್ಕೂ ಪರಕ್ಕೂ ಸಾಧನವಾಗುವ ತಿಳುವಟನೆ ಸುಖ ಮಯ ಗುಂದರವಾಗ ಮತೆ ಆನಂದವನು ತಂದ ಕೊಡುವಂತೆ ಇರುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೊಗಸು ಅವುಗಳಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ರಾಗ ತಾಳ ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಒನೊಸರಿಸಿದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆ ರಸಭಾವೆಗಳ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಒಂದೊಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅಸುಭವ ಸುವ್ಯವಹಾರದ ಅಗುವ ಆನಂದ ಅಪ್ಪಪ್ಪಲ್ಲ ಕನಕದವು ಎಳೆದಂತೆ ಬರುವ ಸರಳ ಭಾಷೆಯೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿದೆ ಕನಕನುಡಿಯ ಸೊಬಗು ಸಂಭ್ರಮ ಶಬ್ದಗಳ ಮಧುರ ಜೀವನ ಲೀಲಾಜಲ ತೈಲಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಮಾಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹರಿದಾಸರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿ

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತವನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ¹ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಜನತೆಯ ಜೀವನಾಡಿಯನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ * ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಒಹು ಅಯಿಹವುಗಳನ್ನು ಸೆರೆದು ತೋರಿಸುವ * ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅವರವಾಗಿಸಿರುವ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿರುವ * ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೆರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವದಿಂದ ದಾಸರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ವೇದಾಂತದ ಪರಮೋಚ್ಚ ತತ್ವಗಳ ಮತ್ತು ದುಡಿಮೆಯೇ ಉಸಿರಾಗಿರುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಭ್ರಮೆಗಳಷ್ಟು ಅನಂತರ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಕೊಂಡ ಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಂಪಾದ ಗೀತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ನಾಡಿನ ಮನೆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅವು ಮೊಳಗುತ್ತಿವೆ ಮಾನವ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಅನಂದದಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಗೀತೆಗಳು ಇವು * ಎಂದೂ

ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೃದು ಮಧುರ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಟ್ಟಬಲ್ಲಂಥ ಎಂಥ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದರೆ ಉದಾತ್ತ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವ ಹೃದಯವೂ ಎಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದು * ಎಂದೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೆರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ

ಜಾಗತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಸಂದಿಗ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆ ಒಂದಾಗಿದ್ದಾಗ ಮೂತ್ರವೇ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅರಿವು ಬೋಧೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಧರ್ಮ ಜನರ ಹತ್ತಿರ ಬರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಅದು ಜನತೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಾಗಲೇ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿದಂದರಿಂದಲೇ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಈ ಆಧಾತಗಳೇ ಹಿಂದೂ

ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಮೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು — ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಒಳಗೆ ತಂದುವು ಭಕ್ತಿಪಥ ಧರ್ಮ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆದು ಬಂದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾವನ ಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೈಮನಗಳಿಗೆ ತಂದೆರದ ದ್ವಾರ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾನದ ಮೇರುವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಳವಿಗೆ ಮಿ ರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧರ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ತೋರೆಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದು ಎತ್ತಿಲ್ಲದ್ದು ಹಸಿರುಮೂಡಿಸಿ ವ ಪದಾಡವನು ವೆ ರೆ ಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸ ಹಿತ ಭಾರತೀಯ ಭಕ್ತಿಪಥದ ಈ ವರ್ಣ ವ ಯ ಸ ಧರ್ಮ ಒಂದು ವಂಶವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಂಥದೇ ಇರಿಸುತ್ತದೆ

ವೆಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರಸ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಭಯ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಎಲ್ಲವಂತಾಗಿತ್ತು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಆ ಆರ್ಷೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಕೆರೆಡದಲ್ಲಿ ರಂದುಕೊಡುವ ಕನಡವನು ಈ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವ ಹೊಣೆ ಹರಿದಾಸರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತಾವು ಇವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದಂತೆ ಇತರರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಹೊಣೆಯೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಕೆರೆಡದ ಬಗೆಗಿನ ಒಲವರವನ್ನಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಸವರ್ಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಗೊ ಪೀಠಾಸನ ಕರ್ತೃವಾದ ವೆಂಕಟ ರ್ಕ ಹಿಷ್ಣನ

ಗಂಗೆಯ ಗಾಜ ಕುಪ್ಪಿಗೆಯೊಳು ತರಲು ತಾಂ
ಗಂಗೆಯಹುದಲ್ಲದೆ ಜಲವಹುದೆ?
ರಂಗನ ಕಥೆಯುಂ ಪಂ ತರದೊಳು ವೆಳೆ
ವಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ತಪ್ಪುವುದೆ ?

—ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ? ಅನ ಭವಾಮೃತದ ಕರ್ತವಾದ ರಂಗನಾಥನ
ಲಲಿತವಹ ಕನದದ ನಡಿಯಲಿ
ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೊಕ್ಷವ
ಗಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿನೇನು ? *

—ಎಂಬ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದಲೈಂದು ಕೆರೆಡ ಹಿತ-
ರಸ್ಯರಿಸಲನಹುದು ಭಕ್ತಿಪಥ
ರಸ್ಯರದಿ ಕೇಳಿದರಿಗೆ ಒಲವನು ಪುಷ್ಪರಾಕ್ಷ ಸದಾ || *

ಹಾಗೂ

ಕೃತಿಪತಿ ಕಥಾವಿವರಣೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ

ಕೃತವೆ ತಾ ಸಂಸ್ಕೃತವೆನಿಸಿ ಸ

ದ್ವಿತೀಯ ನಿ ವೃದ್ಧ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ವೆ ಕ ಕೀರ್ತನಿ || 10

—ಎಂಬ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ದಾಸರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ

ಶ್ರೀ ಕೃತಿಪತಿಯುಮಲ ಗುಣಗಳು

ಈ ಕೃತಿಯೊಳುಂಟಾದ ಬಳಿಕ

ಪ್ರಾಕೃತವೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಡಗರವೇನು ಸುಗುಣಿಗಿ? 11

—ಎಂಬ ಕಾರಣ ದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ದಿಂದ ಕನಡದತ್ತ ಸರಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅಗತ್ಯದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಈ ಸಂಕ್ರಮಣವನ್ನು ದಾಸರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿ ಕನಡ ಭಾವೆಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳನ್ನು ವಾಗು ಒಳಸು ಗಳನ್ನು ಬಿಡುಬಿಡು ಣಗಳನ್ನು ನಯನ ಣಪುಗಳನ್ನು ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಈ ಸೊಬಗು ಮೃದಲದಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಈ ಲೆ ಖನದ ಉದ್ದೇಶ

o

o

o

ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಕಾಳು ದೆ ಶ್ವ 12 ಎಂಬ ಅಂದರೆ ಕೊಂಕುಂಡಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದು (ದೇಶೀಯ) ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೃ ದೇಸಿ 1 ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿವೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಪ್ರದೇಶ ನಿಷ್ಠೆ ವಾದವು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕಾಶನ ಶ್ರವದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಸೊಬಗು- ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಧಾರೆಯಗಳೇ ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ ದೇಸಿ ವೇಣ ವೇಣಿಯನ್ನು ದಟು ವಾಸುಗಿಯ 2 ಬೆ ಸುಖ ಗಂ ಎಂಬ ಕವಿರಾಜ-ಮಾಗ ಕ ರನ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ ಪಂಪನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಬೋಧಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಾತು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ದಕ್ಕಿ ಒಂದಿ ದೇಸಿಯೊಳ್ ಪುಗುವುದು 14 ಹಾಗೂ ಕುರುಳ್ಳಿಗಳೊಳ್ ತೊಡದ 5 ದೇಸಿಯನಾವನಿವಿ ಎವ ಚೆನ್ನ ಪೂಗಳನವನೊಯ್ಯ ನೋಸರಿಸುತಂ 15 ಎಂಬಂಥ ಪುಯೋಗಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ದೇಸಿಯೊಳ್ ಎಂದರೆ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಚ್ಚಗನಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ 16 ಎಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿ ಚಲುವು ಎಂದೂ 17 ದಿ ಎಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರಿ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನು ನಡೆಗಲ ದೇಸಿ ನುಡಿ

ಗಟ್ಟಿನ ದೇಶ ಗಾದೆಯ ದಿ ಸಿ ಭ ದಸ್ಸಿನ ದೆ ಸಿ ವರ್ಣನೆಗಳ ಬೆ ಸಿಯೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು ¹⁸ ಕನ ಡ ದೊಳೊಲ್ಲ ಪೂರ್ವ ಜಾಯ ಫರ್ ದೇಸಿಯನೆ ನಿಟಿಸಿ ದ ವಿಚಾರವನು ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗಕ ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರೆ ¹⁹ ದೇಸಿಗೆ ಬೀಟ್ಟ ಮಹಾಕವೀಶ್ವರ ರ ವಿದ್ವತ್ತ್ವ ವನು ಸೂಕ್ತಿ ಸಾಧಾರ್ಣವ ದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ²⁰ ಆ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ

ಭ ದ ವಿ ದಾವುದಂದೊಡೊಣಿವರ್ ಪದಬಂಧದೊಳೀಪ್ರಯೋಗವೆಂ
ತಂದೊಡೆ ಬಯ್ಯರಾವ ಕವಿಮಾರ್ಗವಿ ದಂದೊಡೆಪೊಯ್ಯಾರ್ ಅರ್ಥಮೇ |
ನೆಂದೊಡೆ ತೊಂಡಂಭಂಡುಗೆಡೆದುಟ್ಟುದ ನಿಕ್ಕುರಾವ ನೀತಿ ವೇ
ಹಿಂದೊಡೆ ಕೊಲ್ವರೀಗಳನ ದೇಸಿಗೆ ಬಿ ಟ್ಪಿ ವ ಹ ಕವೀಶ್ವರರ ||

ಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ದೇಸಿಯನು ಯಾವ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿತ್ತೆಂಬ ದರ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಯೂ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗವಿಸಾರ್ಥವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಭಂದಸ್ಸು ಪದಪ್ರಯೋಗ ಶೈಲಿ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ವಿ ತಿಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದವನು ಮೆರೆದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ದೇಸಿಯೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೆಯೂ ಇರಬಹುದು ನಿರ್ವಿತ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದಿತಿಲ ವ ನೋ ಭಾವವೂ ಇರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವ ರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ಯಶಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವಾಗ ಭಾಷೆಗೆ ವಿಪ್ಲವ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾವ ಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾದ ವು ಎಂಬುದು ಹಾಗೂ ವಿನೂತನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡ ವಾಗಿ ಬಳಸ ವಲ್ಲಿ ವಿಪ್ಲರ ಮುಟ್ಟಿನ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಕವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಮಾನಕಗಳು ಅಥವಾ ಒರೆಗ್ಗು ಗಳಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತನ ದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಎಂಬುದು ಹೀ ಗಾಗಿ ತ ಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚ ರವಾಗುತ್ತದೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ಹರಿ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅವ ಲಕ್ಷಿಸಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸೀಮಾ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸ ವುದಷ್ಟೆ ನಾವು ಮಾಡುವುದಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯ ವಿಶಿ ದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಗಣಿತವಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದ ಯಾವ ಮುಖಗಳನ್ನು ದೆ ಸಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸ ಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಗ ಎಂದೂ ಯಾವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶ ವಿಪ್ಲರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ವುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಡಾ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರೂ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪರವಾದದ್ದು ಭಗವದ್ ಭಕ್ತನು ತನ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾದ ವೇಲೆ ತನ ದಿವ್ಯಾನ ಭವ ವನ್ನು ಇತರರಿಗೂ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯಗುರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಾಜ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯಾ ಹರಿದಾಸರ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವರು ಅರಾಧಿಸುವ ನಾನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಕೊಡಲು ಕೊಡುತ್ತಿವೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಈ ಹರಿದಾಸರು ಶ್ರೀವತ್ಸಾಚಾರ್ಯರ ಅನ ಯಾಯಿಗಳಾದ ದರಿಂದ ಈ ಮತದ ಪ್ರವಚನಾಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಸವರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವಂತೆಯೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಆದ ರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮೊದಲೊಂದಲು ಆಯಾ ಭಕ್ತರ ಆ ಆಂತ ರಂಗಿಕವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮದ ಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಸಾಧಕವಾಯಿತೆಂದು ಎನಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು ಈ ರೀತಿ ಆದರ ಕ್ಷಿತಿವ ದಿಸ್ತಾರವ ದಂತೆಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವರ್ಣದರ್ಶನವೆನಿಸಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ನೇಡ, ಉಷ್ಣನಿಷತ್ತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ವಿನಿಧ ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗ್ರಂಥಗಳೆ ತಿರುಳ್ಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರುಳು ಗನ್ನಡದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಮೀರಿಯ ಲಾರಂಭಿಸಿತು 21

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ತಿರಳುಗನ ಡದ ಬಿಡಗನ್ನು ಅಂದರೆ ದೇಸಿಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಹರಿದಾಸರ ಪ ಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಮಾತ್ಮಕ ಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ (ಕ್ರಿ ಶ ಸ ೧೪೫೦) ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಇಷ್ಟಾಂಗಿ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೋ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ|

ಸೃಷ್ಟಿವಂದಿತ ಪಾದಪದುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ|| 22

—ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಂದು ಬಂದು ನಾನಾ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೆಂದೆನಯ್ಯ

ಇಂದೆನ್ನ ಸುಖಯ್ಯ ರಂಗವಿರಲ 23

—ಎಂಬ ಅವರ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನು ಪೊಡವಿ ಮನುಜರಲ್ಲ|
ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗತಿ ರಂಗವಿರಲ|| ೧೧

—ಎಂಬ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಾಗಲೀ,

ಪೋವು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ರಂಗ|
ಪೋವು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ|| ೧೨

—ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ

ಬ್ಯಾಡ ಮಧುರಗೆ ಪೋಗ ಬ್ಯಾಡಲವೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ|
ಬೇಡಿಕೊಂಬವೊ ಜೈಷ್ಯದಿ||
ನೋಡು ನಮ್ಮಾಲೆ ದಯಮಾಡು ಮಂಜನಂಗೀಡು|
ಮಾಡುವುದೇನುಟಿವಲೋ ಮಾಧವ ಕೃಪಾಕರನೆ ||೧೩

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿನ್ನವಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ|
ಯೆಮುಖೆತಿಯನಗಲಿಸಿದ ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ|| ೧೪

—ಎಂಬ ಅವರ ವಿಷಾದ ಭಾವದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನ್ನು ಕೇಳದ್ಯಾ|
ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನು ನಾ
ಕೇಳದೆ ನಿನಗಿಂತ ವಂನ್ನು ಆಪಾ
ಜಾಳಿಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಪೇಳದೆ ಮಧುರಗೆ
ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮಂಜ ನಾಲೆ ಪಯಗವಂತೆ|| ೧೫

—ಎಂಬ ಸ ದ್ವಿ ಚಿಂತರವಿಂದ ಕಂಗಿಟ್ಟ ಗೋಪಿಯರ ವಿಹ್ವಲತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯಾ ನೀ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ|

ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಲಿ ಆರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಹಳ
ದ ಕ್ಷಿಗಿಟ್ಟನು ಎನ್ನ ನೋಡದೆ ಇ
ನ್ನಷ್ಟ ಹೇಳಲಿ ಕೇಳದಾರದೆ ರಂಗ
ವಿರಲ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ|| ೧೬

—ಎಂಬ ತಾಯಿಯ ಎದೆಬೊಳದ ಕಾತರದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸದ್ಗುಣವೆಂಬ ಬೀಡವೊಂದಿವೆ ಕಾಲಿಗೆ

ಬಿದ್ದು ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ!

ನಿದ್ದೆ ಗೆಯ್ಯುವರೆ ಎದ್ದರೆ ನೀನು ಬಂ

ದಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡರೇನೆಂಬುವರೋ ರಂಗೇ!

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಕೆಯ ಪ್ರಣಯಭೀತಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎನು ಭ್ರಮೆವೆನ ಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಲಿ

ಮಾನುಗಾಳವ ನಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತರನಂತೆ!!¹

ಎಂಬ ಅನುಕಂಪಿತನ ದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಅವನಾದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲ ಭಾವದ ಬಗೆಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಅದು ಮೃದುವುಮೃದು ಅಚ್ಚಗನ ದದಲ್ಲಿ ತಿರುಳುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಡುನುಡಿಯ ಮೋಡಿಯಂತೂ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಕೃತಕತೆಯಾಗಲಿ ಶಿಷ್ಟತೆಯಾಗಲೀ ಈ ಒಳಿಯ ನಡಿಗಳೆಲ್ಲ ನವಗೆ ಎದ ರಾಗದಿರ ವುದ ಆಪ್ರಿಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅನುದ್ವಿಷ್ಟವಾದ ಸಹಜವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇಸಿಯ ಒಲವಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳಿಡುನಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಬೀರಿದ ಈ ದೇಶಿಯ ಸೊಬಗು ಅನೇಕಾಶಿತಯ ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣ ಬಿ ರೋ ರಂಗ ಪೊ ಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ ಪೊ ಪು ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ವತ್ಸಲ್ಯವಂತೂ ಅನನ್ಯವಾದುವು ಇಂಥ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇಸಿ ನಮ್ಮ ವ ನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಸಾಸಿರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ತೇಷನ ಕೊಡಾಡಬೆ ಕು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರ ಸನ್ಯಾಸದಿರವ ಎಂದು ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪೪೭-೧೫೫೬) ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವೃಂದ ವಿಜಯ ನಗರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುವಂಥವರೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನನ್ನು ಕುಷೂಯೋಗ ದ ದೃಷ್ಟಿಂಜಾಮಂದಿಂದ ಪಾರುಗೊಳಿಸುವ ಸಂವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾವೂಜ್ಯ ರತ್ನ ಸುಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರರೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಈ ಯತಿಶ್ವರರು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಒಂದು ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರವನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿ ತಿದ್ದುಂಕೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪೌಢಿಮೆಯನ್ನು ವೆರೆದಂಥವರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಹಿತಮಿತವಾದ ಬಂಧವನ್ನು ವೆರೆಯ

ಮತೆಯೇ ಅಷ್ಟಿಗನ ದದ ಸಂಪನೂ ಅವರ ಭಾಷೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ
ಉದ ಹರಣಿಗೆ

ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳೆಂಬ ಕಳ್ಳರೈವರು
ಬಂಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಕೊಯ್ದನ
ಕಂದಿಸಿ ಜ್ಞಾನಮೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯ
ಎಂದೆಂದಿನ ಧರ್ಮಧನವನೊಯ್ದರು **

ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಭ ಪೆಗಳ ಸವ ರಸಪೂರ್ಣ ಸಂಗಮವನ್ನು ಗ ರ ತಿಸಿ
ಬಹ ದಾದರೆ,

ಕರಿಯ ಭಯವುಂಟೆ ಕೇಸರಿಯ ಇಕೆ ಯೊಳಿದ್ದವಗೆ
ದುರಿತದ ಭಯವೆ ಶ್ರೀಕೆ ಜ್ಞಾನ ದಾಸರ ಸಂಗವಿರಲು
ದುರಿತ ತಿಮಿರಕ್ಕೆ ತರಣೆ ನಾನಲ್ಲವೆ *

ಎಂಬ ಅಭಯದ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೊಳಲ ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನಗೆ ಚೆಂದವ ಮೋಹನಾ ;
ಕೊಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ
ವೆಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವದ ತಾಪ
ಕಳೆದು ತಿಳಿವಿನೆಳೆಬಳ್ಳಿಯ
ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗನ್ನ ವ ನದೊಳು **

ಎಂಬ ಮೂರುಳಿಯ ನಾದದ ವ ಹಿಮೆಯನು ಸ ರುವ ಮೋಹಕ ಗೀತದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಿಳು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟಿ ಯಮನಾಳು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು
ಪಾಳು ಮಾಡೇವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು
ಆಳು ಸಾಮಾಗ್ರಿಯ ಅಪಾರ ಬಲಮೋಡಿ
ಕೇಳು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ ಕೋಟಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು **

ಎಂಬ ಉಪದೇಶಾಮೃತದಲ್ಲಾಗಲೀ ಕನ್ನಡದ ಕಂಪು ಹೇಗೆ ಸುಳಿದು ಸ ತ್ತಿನಮ್ಮನ್ನು
ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಂತೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೮೦-೧೬೦೦) ವ್ಯಾಸಕೂಟ-ದಾಸಕೂಟ
ಗಲಿಡರಲ್ಲೂ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರ ವಂಥವರು ಅವರ ಬಹು
ಓ ಪಾ ಪರಿಣತಿಯಂತೂ ಬೆಟ್ಟ ಬೀಳಿಸುವಂಥದು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾರ
ಪ್ರತಿಮೋಲ್ಲಾಸಿತಪ್ರರಂಜದರಂಜಿತಸ್ವಟಿಕವ ಗೆಗಗಾಪ್ರಸಿ ರತಕುತ್ಸೂಟಜ್ಞಾರಾ ಎಲ
ಸಿತವಾದ ವಜ್ರಪೀರದಲಿ ಕುಳಿತು ** ಎಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯುಷ ವಾಗಿ
ಬರೆದು ಬೆರಗಾಗಿಸಬಲ್ಲ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸತ್ಯಮುಗಾ ಚಿವ್ವುತಾನವನ್ನಾ

ವಿನಯವನ್ನು | ಸತ್ಯಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಚಾಲಚಿಪ್ಪಿರೆ ಕನ್ನೆ ವಿನವೆ ಸಾಮಾಟ *7 ಎಂದಂ
ತಲಗಿನಲ್ಲಿ ಪೇಗೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಬಲ್ಲರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ ದದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ದೇಸಿಯನ್ನ
ಮೆರೆಯಬಲ್ಲರು ರಂಗನಿವಗಾರೇನೆಂದರು ಮರೆತು ನಿದ್ರೆಗೈದಯಾ ಎಂಬ
ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ನ ದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ **

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿಯಳುತ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ
ಉಕಿ ಹರಿವ ಸಣ್ಣನೀರ ತೊಡೆದಳೆಲೋದೆ
ಅಕ್ಕರದಿಂದಲಿ ಮಗನ ಅತಿವ ಎದ್ದನಾಡಿ
ಮಕ್ಕಳ ಪೋಕ್ಕವೆ ನೀ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೈ ||

ಎಂದು ಸವಾಧ ನೆ ಪಡಿಸಿದಾಗ ಆ ಕಂದ ದೂರ ವ ಬಗೆ ಇದು

ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಎನ್ನೆ ಬೈದರಮ್ಮ
ಕಳ ನೆಂದು ಎನ ಕೊಡೆ ಆಡಲೊಲ್ಲರು
ಮೊನ್ನೆ ಬೈಯ ಎತ್ತ ಬ ರಲು ಕಲ್ಲರಿಟ್ಟರಮ್ಮಯ್ಯ
ಅಲ್ಲಿಂದಂಟೆ ಆಳ ತ ನಾನು ಓಡುತ ಬಂದೆ ||

ಅಂತೆಯೇ ವಿಡಂಬನ ವ್ಯಾಜದ ಸು ತಿಯಲ್ಲಾ ಆಡುನುಡಿಯ ಸಹಜರೂಪ
ಹೇಗೆ ವ ರೆಯತ್ತದೊಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ

ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಹೆಣ್ಣು ಸಾಗರನು ಈ ವರಗೆ |
ಶೃಂಗಾರ ಪುರುಷರು ಬಹು ಮಂದಿಯ ರಲು ||
ಗಪ್ಪುನಾರುವ ಮೈಯ್ಯ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿರುಗಣ್ಣು
ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದರೆ ಮೈಯ್ಯತಿ ಕರಣವು |
ಸೊಟ್ಟು ಮೋರೆಯ ಇವಗೆ ಎಷ್ಟುದ್ದ ಹುಲ್ಲುಗಳ
ಇಷ್ಟು ಫೋರಮುಖದಳಿಯಕೆಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದನೊ ||
ಬಡವನು ಭಿಕ್ಷುಕುಷ ಬದಬನಂದದಿ ಕೋಪವು
ನೋಡಿದರೆ ತಲೆ ಜಟಿಯು ಕೆಟ್ಟಿದುದು
ಬೆಡಗು ನ ದಿಗಾರ ಚಾರ ಬೋರನಿಗೆ |
ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ||
ಭಂಡನಾಗಿರ ವನು ಕಂಡವರೊಡನೆ ಕಾಳಗವ
ಕೊಂಡುಬಹ ಬಲು ಉದ್ದಂಡನಿವನು |
ಅಂಡಜವಾಪನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೆಣ್ಣು
ಕಂಡುಕಂಡೀ ಹಯವದನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನ್ನಾಗಿ || **

ದಶಾವತಾರದ ನಿರೂಪಣೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುವನ್ನು ಗುರ ತಿಸುವು ದರ ಜೊತೆಗೆ ಗಪ್ಪರ ನಾರು ಬರ ಗಣ್ಣು ಸೊಟ್ಟನೋರೆ ನ ದಿಗಾರ ಭಂಡ ಮೊದಲಾದ ಮಾತಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಚೆಲುವು ಸಹಜ ಅನಲಂಕೃತ, ಅಕ್ಕಿತಕ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಮೃದಳದಿದೆ ಎಂಬ ದನು ನೋಡಬಹುದು

ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಭಕ್ತನು ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿರ ವ ಸಾಧನೆ ಎಂಬುದನು ಮನಗಾಣಿಸ ವ ಕಿ ತ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ಅಡುನುಡಿಯ ಇದೇ ವಿಶಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಬಿಟ್ಟು ಬನಿ ರೊ ಸಂಸಾರದ್ದೆಂಬು |

ಸೃಷ್ಟಿಪತಿಯ ಸೇರಿ ನೀವು ಸುಖಿಸಬನಿ ರೊ ||

ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬೋ ಹಂಬಲ ವೆ ಡಿರೋ

ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಗತಿಯೇನು ||

ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿ ತಂದರು ಸಾಲದೆಂಬರೊ |

ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಇವನ ಬದ ಕು ಎಲ್ಲ ತಿರುರು ||

ನಡು ಬೀದಿಯಲಿ ಇವನ ಎಳೆದು ಸೆಳೆವರೊ |

ಕಡೆಗಣ್ಣು ಕುಡಿಸುಟ್ಟು ನೋಟದಿಂದಲಿ ||

ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಗುಂಡಿನಂತೆ ಮನೆಯಲಿರುವರೊ |

ಚಂಡ ಯಮನ ದೂತರು ಬಂದು ಎಳೆದು ಒಯ್ಯರೊ ||

ವಂಟು ಭೇಟಿರೊ ಹಯವದನನಂಭಿಯ |

ನೆಟ್ಟನೆ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ತೋರಿಕೊಡುವನೊ || 40

ಉಪದೇಶ ನೀತಿಬೋ ಧಗಳಂತೆಯೇ ಲೋಕಜೀವನವನು ವಿಡಂಬಿಸುವುದೂ ದಾಸರ ರೀತಿಯೇ ಈ ವಿಡಂಬನೆ ಕುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗ ವಂತೆ ಮಾಡು ವಲ್ಲಿಯೂ ಅಡ ಮಡಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಹಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಗ್ಗದ ಗುಣವನು ಬಣ್ಣ ಸುವ ವಾದಿರಾಜರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹ ದು

ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗ ಣವೇನು ಬಣ್ಣವೆನೊ |

ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಟ್ಟು ಹಣವೆ ಸರಿ ಕಂಡಾ ||

ಬೆಲೆಯಾಗದವನೆಲ್ಲ ಬೆಲೆಯ ಮಾಡಿಸುವಿ

ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಡ್ಡಲೆ ತರಿಸುವಿ |

ಕಲಗಿಟ್ಟವರ ಸತ್ಕುಲಕಿ ಸೇರಿಸುವಿ

ಹೊಲೆಯನಾದರೊ ತಂದೊಳಗಿರಿಸುವಿ ||

ಅಂಗನೆಯರ ಸಂಗ ಅತಿಶಯದಿ ಮಾಡಿಸುವಿ

ತಂಗಾರಾಭರಣಗಳ ಬೇಗ ತರಿಸುವಿ |

ಮಂಗಳನಾದರು ಅನಂಗನೆಂದೆನಿಸಿ ವಿ
 ಕಂಗಲ್ಲದವಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿಸಿ ವಿ ||
 ಚರಗಕ್ಕೆ ಬಂದಂಥ ದುರಿತವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವಿ
 ಸರುವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರಸ ಮಾಡಿಸುವಿ |
 ಅರಿಯದ ಶಂಕನ ಅರಿತವನೆನಿಸುವಿ
 ಸುರಿಹಯವದನನ ಸ್ವರಣೆ ವ ರೊವಿ || ೪೧

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮ ತತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿಯ ನಿರೂಪಣೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ. ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಐವದಿರಾಚರ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಅಚ್ಚುಗನ್ನಡದ ಸಂಗಸನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆಯೂ ಇದೆ.

ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ ಇನ್ನಾರ ಬೇಡುವೆ ಪ್ರ
 ಪ್ರಸನ ಚೆನ ಕೇಶವ ಎನ್ನ ಬಿನ ಪವ |
 ವ ನ್ನಿಸಿ ದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ
 ನಿನ ನರ್ತಿಪಂತೆ ಮಾಡು ||
 ಮೊಲೆಯ ಬಂಬ ಹಸ ಗೊತ್ತು ಮಾತನಾಡಿ ತನ್ನ
 ಮನದಭೀಷ್ಟವ ಪೇಳ್ವದೆ
 ಚೇರಿ ಅಳ ವದೈಸೆ ಅದನರಿತು ಅದರ ತಾಯಿ
 ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿಸುತ್ತ
 ಬಾಲಿಕೆ ಪೋಪಂತೆ ನುಸ ಬಿಸಿ ಪ ಲನು
 ಬಾಯೊಂದು ಕುಡಿಸುವಳು
 ಸಿರಿಲಲನೆಯ ರಸ ನಮ್ಮ ಈ ಪರಿಯಲಿ
 ನೀನು ಅ ಬಿಸಿ ಸಲಹಬೇಕು ||
 ಪರರ ವ ನೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಪರಿದು ನಾನು ಬೇ
 ಸರಲ ರೆ ತಂದೆ ನೀ
 ನಿರಿಸಿದಂತೆ ಇರಲಿ ಳ್ಳವನು ಎನ್ನ
 ಭರಭಾರ ನಿನ ದಯ್ಯ
 ಅರಿಯೆ ದ ಮೂಢ ನಾನು ಅರಿವಿನೊಡಲ ನೀನು
 ಕಿರಿದಿಗೆ ಕಿರಿದು ನಾನು ನೀನು
 ಹಿರಿಯ ರಿಗೆ ಹಿರಿಯನು ಕರಿತರೆಯಲು
 ಪೊರದಂತೆ ಪೊರಯೆ ನಾನು
 ವ ಕರಿಯು ಕೊಂದು ಪೊರದಂತೆ ||

ಸರಿ ಎಂಗಿಲ್ಲದ ಸರ್ವೇಶ ಹರಿಯೆಂದು
ಸಿರಿ ಹಯವದನರ ಯ ನಿನ್ನ
ಪರಮ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿನೋಡಿ
ಮನ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು ಇನ್ನಾರು ನಿನ್ನಂಥವರು ? || ೪೩

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸರ್ವತೋಮುಖ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ದೇವಿಯನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ನೋಡಬಹುದು

ತಾಳುವಿಕೆಗೆ ತಪವು ಇಲ್ಲ |
ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವನು ಸೊಲ್ಲ ||
ದೇವು ವಸುಂಧರಾ ಪೇಳ್ವ ನಿಜು ರದ ನುಡಿ ತಾಳು
ಕಷ್ಟ ಬಂದರೆ ತಾಳು ಕಂಗಡದೆ ತಾಳು |
ನೆಟ್ಟ ಸುಖ ಭುಜ ಬರೆ ವತನಕ ಶಾಂತಿಯ ತಾಳು
ಕಟ್ಟು ಒತ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಉಣ್ಣುಂಟು ತಾಳು ||
ಹಳಿದು ಹಂಗಿಸ ವ ಹಗೆಯ ಮಾತನು ತಾಳು
ಸೆಳೆದುಡಿ ಕುಹಕ ಕುಮಂತ್ರವನ್ನು ತಾಳು |
ಅಳ ಕದಲೆ ಬಿರುಸು ಬಿಡದೆ ನೆಡಿಯ ನೀತಾಳು
ಹಲಧರಾನುಜನನು ಹೆದಯದಲಿ ತಾಳು
ನಕ್ಕು ನೆಡವರೆ ಮುಂದೆ ಮುಕ್ಕರಿಸದೆ ತಾಳು
ಅಕ ಸವ ಮಾಡುವರೆ ಅಕ್ಕರದಿ ತಾಳು |
ಉಕ್ಕೋ ಹಾಲಿಗೆ ನೀರು ಇಕ್ಕಿದಂದದಿ ತಾಳು
ಪಕ್ಷಿಣ ಹಯವದನ ಶರಣೆಂದು ಬಾಳು || ೪೪

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರುಂದರದಾ ರಯ್ಯ ಎಂದು ಗೆ ರಾಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದಲೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಪುರುಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪೮೪-೧೫೩೪) ದೇವಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ದೇವಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ವರೆಯದ ಅವರ ರಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆನು ವೆಷ್ಟು ದೇವಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯನು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಸೂರೆಗೊಡುತ್ತವೆ ಅವರ ಹೃದಯವೇ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದೆ

ಯೆಂಬ ಅನುಭವ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಉದ್ದ ಶಗಳಿಗೆ ದೇಶಿಯನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಸಿಮಾಡಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅವರದಾಗಿದೆ ಪಾಸ್ತವ ವಾಗಿ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಕ್ಷಿಪ್ರನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ದೇಶಿಯೂ ಬಹುವು ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲರೀಲೆಯ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಯಲ್ಲಿನ ದೇಶಿಯ ಸಹಜ ಲಾಸ್ಯವನು ನೋಡಿ

ಮೆಲ್ಲ ವೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಕೆಲೆ
ವೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ||
ವೆಲ್ಲ ವೆಲ್ಲನೆ ಬಂದಂ ಗಲ್ಲಕೆ ಮುದ್ದುಕೊಟ್ಟು
ನಿಲ್ಲದೆಹಿಡಿ ಪೋದ್, ಕಳ್ಳಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಪೇಳಿ ||
ಹಾಲು ಮಾಡಲು ಪೋದರೆ ನಿನಯ ಕಂದ
ಕಾಲಿಗಡ್ಡವ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಲ ಸುಂಕವ ಬೇಡಿ |
ಕೋಲನೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಶಾಲೆಯ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು
ಹೇಳದೊಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ||

ಹೋಗೀರೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಮೆಲೆ ನೀವು
ದೂರೇನು ಕೊಂಡು ಬಂದಿರೆ
ಯೋಗೀಶ ಪುರಂದರವಿರುರಾಯನ
ತೊಗಿ ಪಾಡಿರೆ ಬೇಗ ನಾಗವೆ ನೆಯ ರೆಲ್ಲ || 44

ಐಹಿಕ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸಾರಿಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಂತೂ ದೇಶಿಯ ಅಸದೃಶ ಸಾವ ಭರ್ತೃವನ್ನು ಸಾರ ತ್ತವೆ

ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಅನೇಕ ದರೆ ಒಂಟೆ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ |
ಬಹು ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾಣಿನಿಯರೆ ಸಂಗ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕಂಟಕರಂಭೋದು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ನಮ್ಮ ನಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಉಂತಾದ ಗುಣಾಧಿ ಪುರಂದರವಿರುಂ
ಬಂಟನಾಗದವ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ || 45

ಹರಿಸಾಮದ ಮಹಿಮೆಯನು ಸಾರುವ—

ಕೃಷ್ಣ ಸಕ ರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ನೀವೆಲರು ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಕರ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ||
 ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಕರ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು
 ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ||
 ಎತ್ತ ಹೆ ರುಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವುದಲ್ಲ
 ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಗೋಣಿಯೊಳ್ಳುಂಬುವುದಲ್ಲ |
 ಎತ್ತ ಹೋದರು ಬಾಡಿಗೆ ಸುಂಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ
 ಉತ್ತಮ ಸರಕಿದು ಆತಿಶಾಫೆ ಬರುವಂಥ ||
 ನೆಪ್ಪ ಬೀಳುವುದಲ್ಲ ನಾತ ಹುಟ್ಟುವುದಲ್ಲ
 ಎಷ್ಟು ಒಯ್ದರು ಬೆಲೆರೊಕ್ಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ |
 ಕಟ್ಟಿರುವೆಯು ತಿಂದು ಕಡವೆ ಯಾಗುವುದಲ್ಲ
 ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ತ್ರಸಿದ್ವವಾಗಿರುವಂಥ ||
 ಸಂತ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪಡಿಸುವುದಲ್ಲ
 ಸಂತೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಮಾರುವುದಲ್ಲ |
 ಸಂತತ ಭಕ್ತರ ನ ಲಿಗೆ ಸವಿಗೊಂಬ |
 ಕಾಂತ ಪುರಂದರವಿರಂಶ ನಾಮವೆಂಬ || 44

ಎಂಬ ಈ ಕಿ ತರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಐಹಿಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದ ರೆತು ಭಗವಂತ
 ನನ್ನ ಮರೆತುಡಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಾದಿಸಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಭಕ್ತನ ಆತ್ಮನಿವ ದನೆಯ ಪ್ರಕೀಶ
 ವಾಗಿರುವ—

ಏನು ಗತಿಯೋ ಏನೆಗೆ ಎಲೈ ಹರಿ |
 ನಾ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯ ದೆ ಮೋಸಮೊ ದನಲ್ಲೋ ||

x x x x

ಉರಿವ ಕಿಚ್ಚನು ಹಿತವೆಂದು ಬಂದದರೊಳು
 ಎರಗಿದಾ ಪತಂಗದ ತಾದನಲ್ಲೋ |
 ಸಲೆ ನಿಜವೃತ್ತಿಯ ಜರೆದು ಪರಾಪ ವಾ
 ನಲಿದ ಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊರೆಯುತಲಿ ||
 ಒಲೆಯ ತುದಿಯ ಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಂಸಕೆ ಮೋಹದ
 ಸಿಲುಕಿದಾ ಮಿಥಿನಂತಾದನಲ್ಲೋ ಹರೀ || 45

ಎಂದು ಸಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳ ಭೇದ
 ವನು ವ ನೆಗಾಣಿಸಿ ನೆಚ್ಚಬೇಕಾಗಿರ ವ ನಿಜದ ನೆಲೆಯತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ

ಅಲ್ಲಿದೆ ಸಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೋದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ||
ಕದ ಬಾಗಿಲಿರಿಸಿದ ಕನ್ನಿಮನೆಯ ದೂ
ಮುದದಿಂದ ಲೋಲ್ಯಾಡೂ ಸ ಇಮ್ಮನೆ ||

ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ನೆಚ್ಚಿಕೆಡಲುಬೀಡ
ಕೀಳಯ್ಯ ಹರಿಕಥೆ ಶ್ರವಣಂಗಳಾ ||
ನಾಲೆಮದೂತರು ಒಂದೆಲೆದೊಯ್ಯಾಗ
ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ ಸಂಗಡ ಬ ರದಯ್ಯ || 48

ಎಂದೂ ಮುಂತ ಗಿ ಸತ್ಕೋದ್ಯಾಟನೆ ಮಾಡ ವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಾಳನ್ನಲ್ಲಿ
ಶೀಲದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನು ಸಾರುವ—

ಹೊಲೆಯ ಹೊರಗಿಹನೆ ಊರೊಳಗಿಲ್ಲವೆ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಪೇಳಿ ||

x x x x
ಇದ್ದಾಗ ದಾನಧರ್ಮವ ಮಾಡದವ ಹೊಲೆಯ
ಮದ್ದಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವವ ವಾರಿ ಹೊಲೆಯ
ಬದ್ಧವಾದ ನಯ ನುಡಿಯು ಇಲ್ಲದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಶುದ್ಧ ನಂಬಾತ ತುಂರ ಹೊಲೆಯ ||
ಅಸಮಾತನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾವೆ ತಪ್ಪುವ ಹೊಲೆಯ
ಲೇಸ ಉಪಕ ರಗಳ ಮಾಡಿದವ ಹೊಲೆಯ |
ಹೋಸದಲಿ ಜೀವನವ ಮುನಿದು ಕೆಡಿಸುವ ಹೊಲೆಯ
ಹುಸಿಯ ಬೋಳೆ ವನೊಬ್ಬ ಹ ಬ್ಬ ಹೊಲೆಯ ||
ಅರಿತು ಅಜ್ಞಾರವನು ನಡೆಸದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪರಸತಿಗೆ ಅಳೆ ಕಿದವ ಪಾತಿ ಹೊಲೆಯ |
ಗಂರುಹಿರಿಯ ರನು ಕಂಡು ನಮಿಸಿದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪುರಂದರವಿರ ಲನ ನೆನೆಯದವ ಹೊಲೆಯ || 9

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ ಇನ್ನೆ ಗತಿ ನೀನೆ ಮತಿ ನೀನೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಿನ್ನಲ್ಲದ
ನೈತ್ಯ ದೈವಗಳ ನಾನರಿಯೆ 11 ಎಂಬ ಪರಮ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದ ರಚನೆಯ ಲ್ಲಾ
ಗಲೀ ನೇಸಿಯ ಸೋಗಸ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯದೆ ಇರುವ
ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳೇ ಆಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಭಾವನೆಗಳೇ ಲಗಲಿ ದೇಸಿ
ಯಲ್ಲಿ ಬೆಸುಗುಣೊಂಡು ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಂಡಿದೆ ಕಂಗೊಳಿಸ ತ್ತವೆ

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕ ಲಿ ನರಾದ ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೫೦೯ ೧೬೦೭) ದೆ ಸಿಯ ಚೆ ವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕಾಣ ಬಹುದು ಲೋಕದ ಭಂಡತನವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿತನದಿಂದ ಬದ ಲಿಗಳಿಯ ವ

ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣುಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಚಂದಭೂರಿ ಗಿ -ಡೆದು ಕತ್ತಿ ಡಾಂಟು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು
ಖಂಡತುಂಡ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ||
ಅಂದಣ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯೇರಿ ವಂದಿ ಮಾರ್ಬಲ ಕೂಡಿ
ಚಂದದಿಂದ ವೆ ರೆಯುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ||
ಸಂನ್ಯಾಸ ಜಂಗಮ ಚೋಗಿ ಜಟ್ಟಿ ವೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೆ ಪಗಳಿಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೨೧

ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ

ಉಂಬುವುತಕ್ಕಲ್ಲದ ಅರಸಿನೋಲಗಕಿಂತ
ತಂಬಿದೂರೊಳಗೆ ತಿರುದುಂಬ ವುದೆ ಲೇಸು
ಹಂಬಲಿಸಿ ಹಾಳು ಹರಟೆ ಒಡಿಯುವುದಕಿಂತ
ಹರಿದಾಸರಲಿ ಕುಪಹವೇ ಲೇಸು || ೨೨

ಎಂಬಂಥ ವಿವೇಕ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ದೇಸಿ ಸಾಂದ್ರ ಪ್ರಭ ವದೊಂದಿಗೆ ಮೆರೆಯುವುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒರುತ್ತದೆ ಒಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನೆ ಹೋಲುವ ವಂಡಿಗಿಯ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೆ ಸಿಯ ವೈಭವ ವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಮೆರೆಯೊಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಇದು

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ನಳವು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ತುಂಬಿನಾಳ ತದಿತಂಬ ಭಾನ ಪ್ರಭೆ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕದರುಗಾತರ ಕೆಂಬ ತೆಕ್ಕಿಗಾತರ ಹೂವು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಅನೆಗಾತರ ಕಾಯಿ ಒಂಟೆಗಾತರ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ಕಾರಿಲ್ಲದಾತನು ಹತ್ತಿದನು ಮರ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕೈಯ್ಲದಾಸನು ಕೊಯ್ಲನು ಆ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಅದೀಕೆಲವ ಬಲ್ಲ | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ತಿಂದವರು ವೇಳೆಗೆ ಹಳಗನ್ನಡ | ಚಂದಮಾಮಾ || ೨೩

ದೇಸಿಯ ಅಚ್ಚಗಿನ ದೆತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಹಂತ ವಾದ ಆಡ ನುಡಿಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾನಪದದ ಸೊಬಗನ್ನು ತಂದು ಕೊಡ

ಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕೃತದಾಸರಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೇವಿ ನಮೆ ದ್ಯಾವರು ಬಂದರು ಬನ್ನಿರೆ ನೋಡ ಬನ್ನಿರೆ * ಎಂಬ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಅನುಸ್ಮೃತವಾಗಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಹರಿದಾಸರ ವ ಹಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೮೧) ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೧-೬೨) ವ ತ್ತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೮-೧೬೮೧) ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ ದ ಇತಿಹಾಸದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂದಿಗ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಿಯ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ನಿಲುವು ಾರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಅತ್ಯಾನಂದದ ಅನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಅವರ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಸ್ವಾನಂದದ ಸುಖ ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಕೌತ ಕೆ |
ಒಡೆದು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಓಡಿದು ತಾ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ಪಡೆದುಕೊಂಡವನೆ ಬಲ್ಲ ಗೂಡಿನ ನೊಣ್ಣಿ ||
ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿದಂತೆ ಮೂಕಪ್ರಕಟಿಸೇನೆಂದರೆ ಸುಖ
ಮುಕುತಿಗೆ ಬಾರದು ನಿಶ್ಚಂತ ಸುಖ ಅಲೌಕಿಕ ||
ಮನುಜನರ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಟ್ಟು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ನಾ ಗುಟ್ಟು
ಅನುದಿನ ಮಹಿಪತಿ ಗುಟ್ಟು ಘನಶೈಗೊಟ್ಟು ||**

ಅಥವಾ ಭವದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ಚಿತ್ತಕಾಶದ ಬೆರಗನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆಳಗಾಯಿತು ನೋಡಿ
ಭಳಭಳಸುತ ಮನದೊಳಗೆ
ಹೊಳೆಯುತ ಒಳಹೊರಗೇಕೋ ಮಯದಲ
ರಥಳ ರಥಳಸುತಿಯದು ಜಗದೊಳಗೆ
ಬೆಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನೊಳಗೆ ||

x x x x

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆರಗಾದನು ಮಹಿಪತಿ ಅತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವ ನೋಡಿ

ತೊಳಲಿ ಬಳಲುವ ಭವದ ನಿದ್ರೆಯುಗಳೆದನು ತಾ ಕಾಡ್ಕಾಡಿ
ಬೆಳಗೇ ಬೆಳಗಾಯಿತು ಘನಗೂರುದಯವನದೊಳು ನಿಜ ಒಡಮೂಡಿ
ಬೀಳುವ ತಿಮಿರ ಂಧವ ಭವಪಾಶವ ಕಳೆದನು ಸದ್ಗುರು ಪಾದವ ಕೂಡಿ || *

ಅನುಭವೈಕಗಮ್ಯವಾಗಿರುವ ಇ ಧ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇಂತ ದರೂ ತೆರೆದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ದೇಶಿಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ—ಹೃದಯ ಸಂವಾದ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಅಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಡ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತೆಯೇ ಬೆಡಗಿನ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದೇಶಿಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸಬ್ಬರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಶಿಶುವು ಕಾಯೆ ಮೃದೆ ಬಂದು
ಕೈಯೆಲ್ಲದೆ ಕೊಂಡು ಸೆ ವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದು ಕಂಡು ಪ ಹಿಪತಿಯು
ಕೈಯೆ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ತ್ರಾಹಿಂ ಎಂದು || ೨೭

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾನ ಭವವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳುವಾಗಲೂ ಅವರ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾ ಲೇಸ ಲೇಸಾಯಿತೆನ ಜನುಮ ನೋಡಿ ವಾ ದೇವನೆ ಬಂದು ಕೈಗೊಡಿ ೨೮

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಆಡಲಾರದೆಯ ಬನಿಯನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ದಯವಿರಲಿ ದಯೆ ವಿರಲಿ ದಾಮೋದರ !
ಸಯದಾಗಿ ಬಿಡದೆನ್ನ ಸಾಕೆ ವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ||
ಹೋಗಿರುದೆಯ್ಯ ಹೋದ ಹಾಂಗೆಲ್ಲ
ಸಾಗುವವನ್ನ ನಾನಿನ ಬಿಟ್ಟು |
ತೂಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವುದೆ
ಹ್ಯಾಗೆ ನೀ ನಡೆದಂತೆ ಹಾಗೆ ನಾನೆಡೆಕೊಂಬೆ ||

x x x x
ಬಿನ ಪವ ಕೀಳು ಸ್ವಾಮಿ ಎನ ನೋಬ್ಬನೆ ಅಲ್ಲ
ಎನ ಹೊಂದಿನಡೆವ ಮೃಷ್ಟವರನ |
ಇನ್ನವರಿಗೆ ಬಾಹೋ ದ ಪ ಮಗಳ ಕೆಡಿಸಿ
ಘನಗತಿಗೈದಿಸುವ ಭಕುತಿ ಕೊಡು ಕರುಣದಿ ||

ಎನಗೆ ಅವುದು ಒಳ್ಳೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವೋದರು
 ಕ್ಷಣ ಬಿಡದೆ ನಿನ್ನ ನೋಳ್ಪ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಡೊ |
 ಚಿನ ವ ಯ ಮೂರುತಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲ
 ಘನಕರುಣೆ ಮಧ್ಯಮ ನಿ ಮನಮಂದಿನಿವಾಸ || *

ಅಥವಾ

ಹಾಗೆ ಇತ್ತೇ ಇನ್ನು ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಹೀಗೆ ಇತ್ತೇ ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಇನ್ನು ಎರಡೂ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಆಗುಂಟುವವ್ಯಾರು ಈಗ ಅಳುಕುವವ್ಯಾರು
 ಆಗ ವಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗಲೀಸನು ಯಾರೂ
 ಆಗದಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗುಮಾಡುವವ್ಯಾರು
 ಬ ಗಿದೆ ಏನ ಚರಣಂಗಧಗೆ ನಾನು
 ಹೇಗಾದರೂ ಲೀಸೆ ನೀನಿತ್ಯ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ

ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿ
 ಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಇಂಥ ಅನೇಕ ರಚನೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ
 ಯಾಗಬಲ್ಲವು

ಗೂಢಭಕ್ತನ ವರ್ಣನೆಗೂ ಇದೇ ದೇಸಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಈ ಕಿ ತರ್ತೆಯಲ್ಲಿ
 ಅವರು ಓದಗರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಾಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ನೋಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ನೋಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಬೇಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಬೇಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಓಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಓಡಲಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಅಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಅಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ನೀಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ನೀಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಕೇಡು ಲಾಭಕ್ಕೆ ಮನವ ಕೆಡಿಸದೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ
 ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಉನ್ನತವಂತೆ ತೋರುತ್ತ
 ಗೂಢನಾಗಿ ಹರಿಯ ಗಂಗಳ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ
 ರೂಢಿಲಿ ಈ ಪವುಮನ್ನ ಮಾಡಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನ
 ಪಾಡಿದವರ ಪ್ರಾಣ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ತಾನು
 ನೋಡು ಈ ಪರಿ ಇದ್ದವಗೆ ಮಾಡುವ ಗತಿಗೆ ಹವಣೆ **

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಭಯ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವ ಭಾಷಿಕ ಸಂಕ್ಷರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಈ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನ್ನಡದ ಹರುಕು ಮೂರ ಕು ನ ದಿಗಳಿಗೆ ಅಗಮ್ಯ ಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಲಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಶ್ರುತಿಸ್ವತ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳೇ ಸಾಕಾಗದಿರುವಾಗ ದಾಸ ಪದ ಪೇಳಿದರೆ ಶ್ರೀಶನೈಲಿಯ ವನೆ ? ಎಂದು ಚತುಶ್ಚಾಸ್ತ್ರ ಘನಪಂಡಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ (ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆ) ತೋರಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಾದರೂ ಏನು ? ಹೀಗೆ ಅವರು ಾಡೀ ಹರಿದಾಸವೃಂದವನೆ ? ತೆಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ದೈವಶೀಲೆಯಿಂದ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು ತಾವು ಯಾವ ಗುಂಪನ್ನು ತೆಗಳಿದ್ದರೋ ಅವನ್ನೊಂದ ಕಂಡಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ ಆದರು ! ಇದೆ ಒಂದು ಪವಾಡ ದಂತಿದೆ—ತನು ಬೆಂದಂತೆ ಮನ ನೊಂದಂತೆ ಭಾವ ಮೃದುವಾಯಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದ ಘನಪತ್ಯಗಳು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಗಳು ಸರಳ ಸಂದರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿದುವು ** ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಯ್ದ ದಾಸ ಕನಡದ ಐಲಿಗೆ ವರವೇ ಆಯಿತು ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪಂಡಿತೋಹಂ ಎಂದು ಬಿ ಗುತ್ತಿದ್ದವರು ದಾಸೋಹಂ ಎಂಬ ದೈನಿಕ ಇಳಿದರು ! ಎಂತಹ ಮಾರ್ಪಾಟು ! ಸ್ನಾನ ವಾದ ಮೇಲೆ ವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕನಡ ಮೌತನಾದ ವುದಿರಲಿ ಕೇಳಲೂ ಕೊಡದು ಎಂದಿದ್ದ ಶಾರ್ಕ ಹೋಗಿ ಾತ್ಯಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡನುಡಿಯ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿದು ದೈವದತ್ತವಾದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಈ ಕಡೆಗೆ ತಿರಗಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅಪಾರವಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಕನಡ ವಾಣ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿದರು— ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನೇನು ? ಎನು ವಪ್ಪರ ವಟ್ಟಿಗೆ **

ಅವರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಾನಂದದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿಯುತ್ತಿ ರುವಂಥ ಪಟ್ಟದಿಗಳನ್ನು ಗುರ ತಿಸುವ ದಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಚ್ಚ ಕನಡತನದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನುಗಾಲವೂ ಹೇಗೆ ಹರಿಸ್ವರಣೀಯಕ್ಕೆ ಕಳೆದ ಒಂದುಬದನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪಟ್ಟದಿ ಹೀಗಿದೆ

ಮಕ್ಕಳಾಡಿಸುವಾಗ ವಡಿದಿಯೊ—

ಳಕ್ಕರದ ನರಿವಾಗ ಹಯಪ

ಬ್ಲಕ್ಕಿ ಗಜ ಮೊದಲಾದ ಪಾಹನಗಳೇರಿ ವೆರವಾಗ !

ಒಕ್ಕುವಾಗಾಳಿಸುತ್ತಲಿ ದೇ

ವಕೀತನಯನ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿಹ ನರ

ಸಕ್ಕನು ಯಮದೂತರಿಗೆ ಅವಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು ||

ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಪಟ್ಟದಿ
ಇನ್ನಷ್ಟು ಕನಡಮಯವಾಗಿದೆ

ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು |
ಬಲ್ಲದರಿಗಿಬಲ್ಲದನು ಸರಿ
ಇಲ್ಲ ಇವಗಾವಲ್ಲಿ ನೋಡಲು
ಖುಲ್ಲ ಮಾನವರನೊಲ್ಲವೆ ಪ್ರತಿಮೆಲ್ಲ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ||

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನೂ ಹಿತವಾದ ದೇಸಿಯ ಸಂಗಮವಿರಬಲ್ಲದು
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳಿಗೆ ಆತೀತರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ

ಬಂಧುಜನರು ತನಗೊಂದಿ ನುಡಿಯೊ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನೋ |
ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ನಂದಿಸಿ ನಡಿಯಲು ಕುಂದ ದದ್ದೇನೋ || **

ಎಂಬ ನುಡಿಯಾಗಲೀ

ಕೊಳಲೇನು ಪುಣ್ಯವ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕರವನ್ನೆದಿತೇ *1

ಎಂಬ ಕೊಳಲಿನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನಾಗಲಿ

ಉಂಡು ಉಟ್ಟುದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆನಿ
ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿ ಮೂರ್ಛಾರೇಕೆ
ಪಾಂಡವಪ್ರಿಯನೆ ದೂರೆಯನಿ || **

ಎಂಬ ತತ್ವಸುವಾಲಿಯನ್ನಾಗಲೀ

ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನ್ನಯ್ಯ ಎನರಸ
ಎನ್ನ ಕುಲದೈವ ಸಖಿದೋರೋ ಇಹಪರದಿ
ಎನ್ನ ಒಟ್ಟುಗಲದಿರು ಕಂಡೆ || *2

ಎಂಬ ಬಿನ್ನಹದ ಸುವಾಲಿಯನಾಗಲೀ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ
ಹೇಳಬಹುದು ಆದರೂ ಇತರ ದಾಸರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ದೇಸಿಯ ಪ್ರಾಚುರ್ಯ
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೇ ಎಂದೆ~ಸುತ್ತದೆ ಇತರ ದಾಸರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯ
ವನ್ನೆ ಗಣಿಸಿಯೂ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿದ ಕಳಕಳಿಯ ಕುರು ಹಾಗಿರ ವ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆ ಕನ ದದ ಶಕ್ತಿ ಸಾವ ಥ್ಯಗಳನ್ನು ತರದು ತೋರಿತು ಹೊಸ ಒಯಸಾಮಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು ಭಾಷಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು ಅನುಭಾವದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸಮಾಲಂಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಮಿಡಿದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಹೊಸ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಂಡಿತು ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಅನ ಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಅದು ನೆರವಾಯಿತು ಹೊಸ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಅದು ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಆರೋಹಣಕ್ಕೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೇರ ವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಎತ್ತರ ವ ನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಹರಿದು ಬಂದು ಮೈಮನಗಳಿಗೆ ತಂಪು ರೆದ ಪಾವನಗಂಗೆಯಾಯಿತು ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ನಡುವೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಭಾಷೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಡೆದಿ ನೇರವಾದ ಹೃದಯಸಂವಾದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಾರಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸ ಪತ್ತಾಯಿತು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು ತಾನು ಬೆಳೆದು ನಾಡ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿತು ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಜನಾಂಗದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಘಟಿಸುವ ಭಾಗ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಯಿತು ಇದು ಕಡಿಮೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಧನೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಕನ ದ ಸ ಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳ ಪು ೨೬
- 2 ಶ್ರೀ ಳ ನಾ ಥ ದ ರು ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಕ ಷ ರಾಂ ಪು ೬೬
- 3 E P Rice A History of Kannarese Literature p 78
- 4 ಹರಿದಾಸರ ಸ ಹಿತ್ಯ ಸಂಗಿ ತಗಳ್ಳಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಲದಗುಸ ವಂ ಹುದು ಎಂದಿದಾ ರ ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಕ ಷ ರಾಯರು ನೋಡಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೬೫
- 5 ಶ್ರೀ ಎಚ್ ಜಿ ಬೆಗೇರಿಯವರ ಮೂಲ ಹೇಳಿಕೆ ಇಂತಿದೆ Take away the Dasas from public life the high principles of Vedantha and toiling masses are poles asunder The difficult thoughts of the Upanishads have been analysed into simple and beautiful Kannada and rendered into melodious verses which are sung at the door of every Cottage in the Country What human heart can but grapple with the immense

- joy (The Haridasa Kuta p 30) ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ಪು ೭೫
- 6 ಮೂಲ ಜೀವಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ The gentle message of their songs had
a direct appeal which no heart susceptible to noble
impulse could ever resist (The Journal of the Music
Academy Madras Vol XIV P 48) ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ಪು ೭೫
- 7 ಕೆ ದಂಟರಾಮಪ್ಪನವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ನೋಡಿ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೪
- 8 ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯ್ ಅವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ನೋಡಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥ ಪು ೬೫೫
ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೫೫
- 9 ಅದೇ ಪು ೬೫೬
- 10 ಅಲ್ಲೇ
- 11 ಅಲ್ಲೇ
- 12 ಪಾಳಗನದ ನಿಘಂಟು ಸಂ ಎಸ್ ಬಸವರಾಧ ಪು ೫೭೭ ೫೮
- 13 ಅದೇ ಪು ೫೭
- 14 ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಂ ೧೨
- 15 ಅದೇ ೨೧
- 16 ಪಂಪಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ ಪು ೫
- 17 ಅದೇ ಪು ೬೨
- 18 ನಾಡೋಜ ಪಂಪ ಪು ೨೬೪
- 19 ಕದರಾಜಮಾರ್ಗ
- 20 ಸೂಕ್ತಿ ಸುಧಾರ್ಣವಂ ೧೬೫
- 21 ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೆ ತಿಗಳ ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರ ಜರಾವ ಪು xx xxi
- 22 ಅದೇ ಪು ೪
- 23 ಅದೇ ಪು ೪೨
- 24 ಅದೇ ಪು ೯೪
- 25 ಅದೇ ಪು ೬೭
- 26 ಅದೇ ಪು ೧೧೫
- 27 ಅದೇ ಪು ೧೫೩
- 28 ಅದೇ ಪು ೪೮
- 29 ಅದೇ ಪು ೨೪೬
- 30 ಅದೇ ಪು ೧೭
- 31 ಅದೇ ಪು ೨೦೨
- 32 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೯೦
- 33 ಅಲ್ಲೇ
- 34 ಅದೇ ಪು ೯೦
- 35 ಅದೇ ಪು ೯೦

- 36 ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ೬೨ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ಪು ೨೫೫
- 37 ಅಲ್ಲೇ
- 38 ಅದೇ ಪು ೧೮೦
- 39 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 40 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 41 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 42 ಅದೇ ಪು ೧೯೨೦
- 43 ಅದೇ ಪು ೭೩೪
- 44 ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ (ಭಾಗ ೨) ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಪ್ರಸಾದ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಡುಪಿ ೧೯೩೧ ಪು ೪೭
- 45 ಅದೇ ಪು ೫೫
- 46 ಅದೇ ಪು ೭೪ ೭೫
- 47 ಅದೇ ಪು ೭೦ ೭೧
- 48 ಅದೇ ಪು ೮
- 49 ಅದೇ ಪು ೯೩ ೧೪
- 50 ಅದೇ ಪು ೮೭
- 51 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೯ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯತ
- 52 ಅದೇ ಪು ೧೨೦ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯತ
- 54 ಅಲ್ಲೇ
- 55 ಶ್ರೀ ಮಹಿಮೆ ಕಾಲರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ೬೨ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ಪು ೩೯೩
- 56 ಅದೇ ಪು ೨೨
- 57 ಅದೇ ಪು ೨೬
- 58 ಅದೇ ಪು ೩೩೬
- 59 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ೬೨ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ಪು ೧೦೨
- 60 ಅದೇ ಪು ೧೩೪
- 61 ಅದೇ ಪು ೪೫
- 62 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೭೬
- 63 ಅದೇ ಪು ೧೭೭
- 64 ಅದೇ ಪು ೨೩೯
- 65 ಅದೇ ಪು ೨೩೮
- 66 ಅದೇ ಪು ೩೦೮
- 67 ಅದೇ ಪು ೩೦೯
- 68 ಅದೇ ಪು ೩೧೫
- 69 ಅದೇ ಪು ೩೨೬

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬೆಂದಸ್ಸು

— ಡಾ|| ಕೆ. ಜಿ. ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಭಟ್ಟು. ಶಿವಶರಣರ ನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಲುಕುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಜಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಒಂದಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸ ದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಜಿ ಮೆರೆದವರು ಕೆಂಪು ವಂದಿ ಮಾತ್ರ. ಮಹೇಶ್ವರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲಾಗಿದೆ.

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಇಳಾದಿಗಳು ವತ್ಸನಾಮಗಳು ಹರಿಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹರಡಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಗೇಯತಾ ಪ್ರಧಾನವ ದವು ತಾಳ ತಂಬೂರಿಗಳ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ರಚಿತವಾದವು. ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪರಪತರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಲೋ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೋ ಇವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ಯ ಮ ಖ ಲನೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒದಲಾಗಿ ಸಂಗೀತದ ಭ ದಸ್ಸಿನ ಮೇತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತದ ವ ಟ್ಪುಗಳಿಗೆ ತೆಲಾಗಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಿ ಹ್ರಸ್ವೀಕರಣ ದೀರ್ಘೀಕರಣ ಮು ತಾದ ಭ ದಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಭಂದೋಬಂಧ (ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು) ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕೂಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಹೊಡುಕಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಂದೋಬಂಧವಾಗಲಿ ಅದರ ಛಾಯೆ ಯಾಗಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭ ದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರ ಔಚಿತ್ಯವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳುವುದು ಸಹಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೊ ಇದೆ. ಅದರ

ಬಗ್ಗೆ ಅಥ ಯನ ಮೂಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮೂತ್ರವೃದ್ಧಿ ಲವನು ಹಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದು ಜೊತೆಗೆ ಈಗ ಇಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮೂದರಿಗಳು ದೊರಕಿ ತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಈವರೆಗೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಭಂದೋಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಲಭ್ಯವಾಗದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತದ ಅಭ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮೂಲ ಅಂಶಗಳಾದ ಪ್ರಾಸ ಯತಿ ಮುಂತಾದವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ, ಮಾತ್ರಾಭಂಧವು ಅ ಶಬ್ದದ ಸ್ವರಗಳ ಒಂಧಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರಕೃತದ ಉದ್ದೇಶ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಹಂದಾಸರ ಎಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಅದು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಮೀರುವ ಕೆಲಸ ಪ್ರಕೃತದ ಪರಿಮಿತಿಯಂತೂ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯ ಎಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಪ್ರವ ಬರ ಅನ ಕರೆಯೇ ಇತರರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರ ವುದರಿಂದ ಈ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ ಇದೇ ರೀತಿ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಂಧಸ್ಸಿನ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಗ ರ ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯೂ ಸಾ ಗತ್ಯವೋ ವ ತೊಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂಧ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವುದು ಲನಗತ್ಯ ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ ಹರಿಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಅದರ ಅವು ಹೆಚ್ಚಿನ ವೇಳೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಅದೇ ಮಾದರಿಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ

ಹಳೆಯ ಭಂದೋರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳಿಂದ ಆಳಿಯಬಹುದೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಅಗತ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಟ್ಟಿದಿಯ ಮೂರ ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳ ಅತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಗರು ವನ್ನು ವಂಡಿ ಯೆಂದು ಕರೆಯ ವುದು ಈ ಗರು ಅಗಲೂ ಇತ್ತು ಈಗಲೂ ಇದೆ ಇದನ್ನು ಅಗ ಅಂತ್ಯದ ಗರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಈಗ ಮುಡಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ ಹಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅದರಿಂದ ಪಟ್ಟಿದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಮೂರು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಂಡಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕುಂದೇನೂ ಬರ ವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅದು ತಪ್ಪು ಅಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಈ ಉದ್ದೇಶ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನು ನೇರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬಹುದು

ಭಂಡಸ್ಥಿತಿ ನೂಲ ಅಂಶಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆ ಗೋ ಪಾಗಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆದಿಪ್ರಾಸವು ನಿೂ ತವಾಗಿಯೆ ಪಾಲಿತವಾಗ ತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಮೂರುವುರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಉಗಾಭೋ ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸ ಇಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂತ್ರ ಅದರ ಮೂರುವಿಶಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚು ಆದಿಪ್ರಾಸ ಸಹಿತ ವ ತ್ತು ಆದಿಪ್ರಾಸ ರಹಿತ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಉದ ಹರಣಿಯಾಗಿ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಯತಿಪ್ರಾಸವಿರಬೇಕು ಗತಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು
ರಃಪತಿ ಪಿತನೋಳು ಅತಿಪ್ರೇವ ವಿರಬೇಕು
[ಗ ರುಮಧ್ಯಪತಿವಿರಲ ತಾಳಬೆ ಕು ತಕ್ಕ ಮೆ ಳಬೆ ಕು]

೨ ಒಂದೆರಡರೆದರೆ ಬಹುರ ಚಿಯೆಂಟೆ
ಮೇಲರಡರೆದರೆ ಬಹುಪ ರೆಂಟೆ
ಅದು ಎರಡರೆದರೆ ಅತಿವಾರಂವಿ
[ಪುರಂದರದ ಸರ (?) ವಹವ್ವಾರೇ ವೆ ನಸಿನಕಾಯಿ]

೩ ಪಾಪಾಟವಿಗೆ ದಾಪಾನಲ
ಕಾಮಾನಲ ಕಾಲಾಂಬ ದ
ಮೋಪಾಂಬ ದ ರ್ಕುಂಝಾನಿ
ಕೋಪಾನಿಲ ಭುಜಂಗಮ
ಶಿರಿಕೃಷ್ಣನ ಪದಸೇವೆ ಭವಭ ಜಂಗಗರುಡಾ
[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀದೇವಿ ಸುಳ ದಿ]

ಆದಿಪ್ರಾಸವು ಮೊದಲನೆಯ ದರಲ್ಲಿ ಇದೆ ಆದರೆ ಉಳಿದೆರಡರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒ ದು ವಿಶಿ ಪ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ವಡಿ ಇವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಾಸತ್ವ

೧ ಪರತತ್ವಭಾವವ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು
ಹರಿಪರದೇವತೆಯಧೀನ ಇರಬೇಕು
ವರಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂದದಿ ದಯವಿರಬೇಕು
ಪುರಂದರವಿರಲ ಪಿ ಜ್ಞ ಬೇಕು
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಪಟ್ಟಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣ ಇರಬೇಕು]

- ೨ ಗರುಡಶೇಷಾದಿಗಳು ಬಿಡದೆ ಪೊತ್ತಿಹ ಪಾದೆ
ಧರೆಯ ಈರಡಿಮಾಡಿ ಅಳಿದ ಪಾದ
ಸಿರಿತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒತ್ತುವ ಪಾದ
ವರಣಾಗಿನೇದಗಾದಿಕೆ ತವನ ಪಾದವನು
[ಕನಕದಾಸರು ಭಜಿಸಿ ಬದುಕೆಲೊ ವ ನುಜ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಹರಿಯು]
- ೩ ವೇದಲ್ಲ ವಾದಲ್ಲ ಭೆ ದಮೂಡುವದೆಲ್ಲ
ಸಾಧಕರಿಗೆ ತಾ ಸಿಲುಕದು ಮಾ
ಒದಲ್ಲ ಶೋಧ್ಯ ಗಾದಿಯ ವೂತಲ್ಲ
ಭೇದಿಸಿದರೆ ತಾನು ತಿಳಿವದು ಮಾ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ವಾನಂದ ಮಹಿಮೆಯು]
- ೪ ಜನಕತನುಜೆಯ ಮನದ ಹರ್ಷಿಸಿ
ವನದ ನೀ ಕತ್ತಾಡಿದೆ
ದನುಜರನು ಸದೆದು ಲಂಕೆಯ
ಅನಲಗಾಹುತಿ ಮಾಡಿದೆ
[ವ ದಿರಾಜರು ಅಂಜನೇಯನೆ ಅಮರ ವಂದಿತ]
- ೫ ಕಂಡಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕವ ಲನಾಫನ ಮೂರ್ತಿ
ಉಂಡಂ ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜೆ
ತಂಡತಂಡದ ವಾರ್ತೆ ವಾರಿಜಾಕ್ಷನ ಕೀರ್ತಿ
ಹಿಂಡು ಮೂತುಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ನಾಮ
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾಧನದ ಬಗೆಗಾಣೆನನ್ನಬಹ ದೆ]

ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ
ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೂ
ಒಂದೇ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿದೆ [adaa ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ
ಮೂರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [aa ಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯಾ
೨-೪ ಕ್ಯಾ ಇದೆ [abab ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ೨-೪ ಕ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ
[abcb ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [abac ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ]
ಹೀಗೆಯೇ

- ೧ ನೀಲಾಂಬರವನುಟ್ಟು | ಸೆಳನಳಸುವ ಮಂಚ
ಸಾಲಿಗೆಯರಡುಳ್ಳು | ನೈಜಮಂಚ

ಪಾಪ್ಯಾ ಕಲ್ಪದಿ | ತಪವ ಮಾಡಿದ ಮಂಚ
ತ ಲವ ಸೂಪಾಲವ | ಹಿಡಿದಿಹ ವಂಚ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಒಲರವ್ಯವಾಗಿಹ ದು ಹರಿಯಮಂಚ]

೨ ಹಸಿವಿಗಾರದೆ ಬೆಕ್ಕು | ಹತ್ತಿಯನು ಮದ್ದಂತೆ
ತೃಪ್ತಿವಿಗ ರದೆ ಕೂಪ | ತೊ ಡಿದಂತೆ
ಬಿಲಿಗಾರದೆ ಕೋತಿ | ಬುಡೆ ವೇಲೆ ಕೂತಂತೆ
ಈಕುವಿ ಯ ಹೊಲದೊಳಗೆ | ಇಷ್ಟ ಹೊಕ್ಕಂತೆ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾಷೆಹಿ ನರ ಸಂಗ ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗ]

ಎಂಬಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಡಿಯ ಪಾಪನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಗಮನಿಸಬಹ ದು ಆದರೆ
ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ವಡಿಯಾಗ ಗಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸದಂತೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಪಾಪಿಸ್ಸ
ವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯ ಮತ್ತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯ ತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಯ ತಿಯಂತಿಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ
ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿರ ವಂತೆ ಲಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ

ಲಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಲಯ ವೇ
ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾತ್ರಾಲಯ ಅಂಶಲಯಗಳನು ಕೂಡ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ
ಗುರ ತಿಪಟಹುದು ಮಾದರಿಗೆ

ಅಂಶಲಯ ಸ್ತಂಭದಿ ನರಹರಿ ಎಂಬ ಭಾ ವದಿ ಬಂದು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಕಂಠಿ ಪತಿಪಾಪು ಸಂಭ್ರಮ ಗೊಳ ತಲಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಜ ರಯ್ಯ ದಯಮಾಡಿ ತ್ತರಿತದಿ ಬೇಗ]

ಮಾತ್ರಾಲಯ ಉತ್ಸಾಹ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯ ದಿಂದ ಗರುಡ ೩ ೩ ೩ ೩
ವಹನೆ ನ ಕ್ಷಿ ಭಜಿಸಿ ಅನು ೩ ೩ ೩ ೩
ಗ್ರಹವ ಮಾಡು ಎಂದು ಬೇಡಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ಅಹಿ ಸುವಿವ ಬಯಸು ವವನು ೩ ೩ ೩ ೩
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೆ ಇವನು ನಿ ಚನಲ್ಲವೆ]

ಮಂಜುನಿಲ ಸದ್ಗತಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರುವ ಆತನೆ ಸದ್ಗುರು
ಮೂರ್ತಿದಂ ಮಾ ಳು ಳು ಳು ಳು ಳು ಳು ಮಾ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ದೇಹದ ಒಳಗಿಹ ದೇವರ ತಿಳಿದಿಹ ಆತನ]

ಲಲಿತ ಎಳೆತೋಳಿಸಿ ವನಮಾಲೆ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಘಂ(೩)ನೆ ಹರಿಯವೂ ಜಿಸುತಿರಲು ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಕಳಕಳನೆ ಏಕಮನ ಕರಗುತೀರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ನಳಿನನಾ ಭನಪಾದ ಪೊಗಳುತ್ತೀರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 [ವೃಂದದರದಾಸರು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ಸುಖವ ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಕ ಡ್ಯ]

ಭಾವಿ ನಿ ಒಂದು ಅರಿಯದೆ ಮಂದ ವೆ ತಿನಾ ೩ ೪ ೩ ೪
 ನಿಂದು ನಿಮ್ಮನು ಮಂದಿ ಪೆ ೩ ೪ ೩ ಮು
 ಇಂದಿ ರೇತನ ತಂದು ತೋರಿಸಿ ೩ ೪ ೩ ೪
 ತಂದೆ ಮಾಡಲೊ ಸತ್ಯ ಪೆ ೩ ೪ ೩ ಮು

[ವಿಜಯದಾಸರು ಗುರುವೃಂದದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸಜ ನಂಬಿದೆ]

ಇಂದು ನಾವು ಗಣ ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಗ ರುತಿಸಿ ಪಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯ ಸಂಕುತನಂ
 ಕೂಡ ಹರಿದ ಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಹಿತ ದಂ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧ ಜನನಿ ಜನಕ ರಂತೆ ಜನಾ
 ದನನನು ಸಲಹು ತಿರುಗು ಬಿಟ್ಟು
 ಭನಿಕರಮನೆ ಮನೆಗೆ ಳ್ಲಿ ೩+೩>೪+೨
 ಶುನಕ ನಂತೆ ತಿರುಗು ವವನು
 [ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನ್ಯವೇ ಇವನು ನೀಚನ್ಯವೇ]

೨ ಪಾಲಾ ಹಲವನು ಪಾನವ ಮಾಡಿದ
 ಫಾಲ ಲೋಚನನೆ ಬಿಟ್ಟು ನು ೪+೪>೪+೫
 [ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮ ರಾಮ ಎಂಬರಡಕ್ಷರ]

೩ ನಾರಾ ಯಣಪಾ ಪಾರ ವಿಂದೆ ಯುಗ ೪+೪>೩+೩+೨
 ಲಾರಾ ಧನಯೊಂ ದೇ
 ತ ರಿಸು ವದುಸಂ ಸಾರತರಥಿಯುಗ ೪+೪>೩+೩+೨
 ತೋರ ವ ದೋಮುಂ ದೇ
 [ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಬಯಸದಿರಹಿಕ ಸುಖಗಳ ನಂದಿನ]

೪ ಕೊಂಡಾಡೆ ಶಬ್ದಪ್ರತಿ ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತಿದೆ ಭೂ ೫+೫>೩+೫+೨
 ಮಂಡಲಾ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ]

ಇದೇ ರೀತಿ ವಿಷಮ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

೧ ಶ್ರೀ ಕಳತ್ರನಂಘ್ರಿಕಮಲ
ವೇಶ ಚಿತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಮನೋಃ ೦-
ವಾಕು ಲಗಲ ಬಟ್ಟು ಸುಖೋಃ ೦-
ದ್ರೋಕದಿಂದ ಸ್ತಂಭ ದವನು
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೇ ಇವನು ನೀಚನಲ್ಲವೇ]

೨ ಬೋಧದ ಭಂಗೀ ಅಮೃತದ ಲಂಗೀ ಸಮಾನ ಗುಣೀಯ ನಿಟ್ಟಿ ೦-೦
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದಯೆ ನ್ನ ಭೋರನು ಸದ್ಗುರು]

೩ ತುಳಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಕೂಡಿದ ಪ್ರಭೆಯು ೦-೦
[ವ ಹೀಪತಿರಾಯರು ಶದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸ್ ಸರ್ವರಿಗಿದು ಒಂದೆ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯಂತೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಲನ್ನು
ಮಾತ್ಸ್ಯಾಯಗಳಿಂದರಲ್ಲೂ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು
ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧ ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತುಂಗನಾ [ಸಿರಿ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಸದನನ್ನ ಕರಣಂತ ರಂಗನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
ಮದವೋಹ ತಿಮಿರಪ ತಂಗನಾ [ಹಯ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ವದನನ ಚರಣಾಬ್ಧ ಭೃಂಗನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಆರ್ಮನಾ ಯೋಗ ಭರ್ಮನಾ]

೨ ವಿಜಯ ವಿರಲ ನಾ [ಅಂಘ್ರಿ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಭಜನೆ ಮಾಳ್ವ ರಾ ೩ ೩ ಮು
ಕುಜನ ಭಜ ರಾ [ದಿ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಗ್ವಿಜಯ ರಾಯ ರಾ ೩ ೩ ಮು
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರಿ ಭಜಿಸೋ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಂಘ್ರಿಯಾ

ಪ್ರತ್ಯೇಕರಣ ದೀರ್ಘಕರಣಗಳಂತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ
ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನರಚನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು
ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಹೇಮು ಖಚಿತ ಕಿ ರೀಟ ಕುಂಡಲ ಕಾಮಿ ತಫಲ ದಾಯ ಕ
ಅಮಿತ ಸೌಲಭ್ಯ ಪ್ರಬಲ ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ಧಾಮ ವಿದ್ಯಾ ಶರಣ ಭ
[ವಿಜಯದಾಸರು "ಶರಣು ಗಜಮುಖಿ ಅಖಿವಾಹನ]

ಇಲ್ಲಿ ತಫು ಎಂಬುದನ್ನು ತ(ಃ)ಫು ಎ ದು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಿಯೂ ಸೌಭ್ಯ ಎಂಬುದನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿಸಿಯೂ ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ಭಂದಸ್ತನ ವಿವಿಧ ಮೂಲ ಲಂತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅಂತ ಬ ಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡಬಹುದು

ಅಂತಬಂಧಗಳು ಪಾದದ ಉದ್ದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಅಂತಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಿರಿಯದು [ಎ ಎ ರು ಎಂಬುದು ಅದರ ರಚನಾ ಸೂತ್ರ] ಬಹಳ ಕಿರಿಯದೊಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ಬಂಧ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಅರ್ಥಸಮಚೌಪದಿ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಅಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಿ ರನು ಕಂಡರೆ ಮೂಳ ಗುತಿದೆ [ತನ್ನ ಎ ಎ ರು [ಪ್ರ
ಮೇರಯ ತೋರದೆ ಓಡಾತಿದೆ ಎ ಎ ರು
ಧಾರಣೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಳಿಯುತಿದೆ [ದೊಡ್ಡ ಎ ಎ ರು [ಪ್ರ
ಭೈರವಾ ಕಾರದಿ ಕುಗುತಿದೆ ಎ ಎ ರು
[ಕನಕದಾಸರು ಮಗ ವಿನ ಮರುಳಿದು ಬಿಡದಲ್ಲ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವಿಚಾರ ದೊರೆತು ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವಿಚಾರ ದೊರೆತು ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಏಕತಾನತೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿತವಾಗಿದೆ

ಇದರಲ್ಲೇ ರ ದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಸು (ಃ)ಧೀಂದ್ರ ಕರಕಂಜ ಜಾತ [ಎ ಎ ಎ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಬಂಧನಂಗ ಸತತನ ಪೇತ ಎ ಎ ಬ್ರ
ವಿಧಿವಿ ಗುರುಜಗ ನ್ನಾಥ [ಎರಲ ಎ ಎ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಸಧಿಕನು ದೊರೆದವಿ ಪಾತ ಎ ಎ ಬ್ರ
[ಗುರುಜಗನ್ನಾಥವಿರಲ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ]

ಇದರಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಂಠಾದವರಲ್ಲಿ ಅಂತಹದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಬೆರಳ ಉಂ ಗುರವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿದೆ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಕೊರಳಪ ದಳವೆಲ್ಲ ನೀಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ
ಸರಕೆಲ್ಲ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ [ಆ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ತರುಣಮಂ ಹಿ (g) ಮೆ ಹೀಂ ಗಾಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಏಲ್ವಾಡಿ ಬಂದೋ ನೀ ಹೇಳಯ್ಯಾ]

ಇದೇ ಪರ್ಗತ್ಯ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಚೌಪದಿಯು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅಲಯಂ ದೊಳಗೆ ನೀ ನಾಡದೆ [ಚಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಪಾಂಸ ಕೈರೆಯ ನೀ ನೊಲ್ಲದೆ [ಚಿಕ್ಕ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲೆಯ ರೊಡನೆ ಕೂಡಾಡದೆ [ಮಂದೊ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲಯ್ಯ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮಂ ದಾಡದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಏಲ್ವಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ]

ಹೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನು ತರದೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ರೂಪಿಸಿದ ಸಮಚೌಪದಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಈಸಂ ಪೆ ರಿಯಲನ ಗಿಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಆಶೆಪ್ಪಂ ರಿಸಿದನ ಗಿಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸ್ಕರ ಗಂರುವಾಗಿ ಬಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸಿಪಾ ಲಿಸಿದನ ಗಿಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ನೀನೇ ಎಳಗಾಗಿ ಬಂದು ನೀನೆ ನೀನಾಗಿನಗಿಂದಂ] ಇದು ಕಿರಿಯ ಕೈರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮೀಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಅಂತೆಯೇ ದೊರೆಯಕ್ಕರದ ಆರ್ಥವಷ್ಟು ಇದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಕಿರಿಯಪಾದದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೂಡ ಇದೇ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಪಾದಗಳನ್ನು ಚೋಡಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಇಂತಹದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವಿಜಯದಾಸರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಮಂಜುನಾಥರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅಶ್ರಿತ ಜನಕಲ್ಪ ಪೃಕ್ಷೆ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಅಶ್ರಯ ಸಿದೆ ಬಲಂ ದಕ್ಷೆ [ಗೂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ರಾಶಿವಿ ರಾಗಪ್ರ ತೃಕ್ಷೆ [ವಾಗೆ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ

ದಾಸತ್ವ ಕೊಡುಬಲ ದೀಕ್ಷೆ [ಆಹ ವ ವ ಬ್ರ [ಪ್ರ
 ಏಸು ಜ ಗೃವಲಿಡ್ಡ ಬೋಪವ ಕಳೆದು ಸಂ ವ ವ ವ ವ
 ತೋಪವಾ ಗುವ ಕರ್ಗ ಭೂಪಣ ಕೃಪೆಮಾಡು ವ ವ ವ ವ
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಪವಪಾನ ಮದು ರುವೆ ಪವಮಾನ]

ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ದೇ ಸಮುದ್ರಿಪದಿ ಬರುವಂತಹ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದ
 ರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಿರಂಗಯ ಹಿಡಿಯದಿರೂ [ಕಾಂಚಿ ದಾಮ ವ ರು [ಪ್ರ
 ಕಿರುಗಂಟಿ ಧ್ವನಿಗೈಯ ದೆ ವ ರು
 ಕಿರುದುಟಿ ಗಳ ನೀನು ಸವಿದ ಚ ಪುರಿಸಲು ವ ವ ವ ವ
 ತರವಲ್ಲ ಗಂಡ ಮ ತ್ವರವತಾ ಕುವನಲ್ಲ ವ ವ ವ ವ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಸದ್ವು ಮಾಡಲು ಬೆ ಡವೊ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು
 ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ]

ಈ ಬಂಧದ ಅಂತ್ಯದ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನ ಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವುದೂ ಉಂಟು
 ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ವಿಜಯದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾ
 ದವರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ತೀರ್ಥಕ್ಷೇ ತ್ರಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಮ ಹಿಮಗಳ ವ ವ ವ ವ
 ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜಗದಿಶ ತಾರ್ಥನೆಂ ದನಿಸಿದೆ ವ ವ ವ ವ

[ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ದಾಸರಾಯಾ ಪುರಂದರದಾಸರಾಯ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸವಿದೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ರಗಳೆಯ ಶೋಲಿಕೆಯಿ
 ದ್ದರೂ ಅದರ ಹರಿವು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ನ ಡಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಪ್ಲವಿಯು ಪುನರಾ
 ವರ್ತಿವಾಗುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ಪ್ರಿಪದಿಯ ದ್ವಿತೀಯಪಾದಗಳಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ದಿ ಪದಿಯ ನ್ನು ರೂಪಿಸ
 ಲಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಹಮ್ಮನ ಕೆಡು ಶ್ರೀರಂಗ ವ ರ (ಽ)ನ ವ ಬ್ರ ವ ವ
 ಸುಮ್ಮನ ದಿಂಕೇ ಎಪವ್ಯಾಸ ಮನಿರಾಯ ವ ಬ್ರ ವ ವ
 [ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇದಿರದಾವನು ನಿನಗೀ ಧರೆಯೊಳು]

ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದಿಪ್ರಾಸ ಮಾತ್ರ ಇದೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿಲ್ಲ

ಭಂದೋವತಂಸದ ಅರ್ಧದಷ್ಟಿರುವ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ ಗೆ

ಹರಿಹರಿ ಎಂದುಕೊಂ ಡಾಡುಪ ಬನಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಹರಮಹಿ ಪತಿಗಿರು ತಾಯಿತಂ ದೈನಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹರಿ ಹರಿ ಎನ್ನಿ ಸಿರಿಲೋಲ ಎನ್ನಿ]

ಸಾಲ್ಕಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದ ಮತ್ತು ಭಂದೋವತಂಸದ ಪಾದ ಇವುಗಳ
ಜೆಸೆಗೆಯಿಂದ ವಿಳೆಯನು ಹೋಲ ವ ವಿಷಮದ್ವಿಪದಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸ
ಬಹುದು ಅಂತಹದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ತಂಗವಿ ಹಂಗತು ರಂಗದ ಯಾಪಾಂಗ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ರಂಗವಿ ರಲಭವ ಭಂಗತ ಭಾಂಗ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ಗುಣವೃಂದ]
ಇದರ ಎರಡರಷ್ಟಿರುವ ಜೊಪದಿ ಕೂಡ ಉಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ಭವ ಜನ್ಮ ದಲಿ ಬಂದು ಒಹು ಬಳ ಲಿದೆ ನಾನು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಎೂವಿಧಿ ಬಲೆಯೊಳು ಸಿಲುಕಿ ಜೀ ವನವು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಅ(ಃ)ವಿಧ್ಯ ದಾಟಕೆ ಐವರು ಕೂಡಿತಾ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಜೀವನ ಮಂಕ್ರಿಗಾ ಳಿಸಿಗೊಡ ದಿಹರು ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕರುಣಿಸೊ ಗುರು ತಾರಿಸೊ

ತಂದೆ ಭಂದೋವತಂಸವನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪಿತಮಾತೆ ಸತಿಸುತ ರಗಲಿರ ಬೇಡ ವಿ ವಿ ಎ ಬ್ರ
ಯತಿಯಣಿ ಅ(ಃ)ರಣ್ಯ ಚರಿಸು ಬೇಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ವ್ರತನೇಮ ವ(ಃ)ಮಾಡಿ ದಣಿಯಲು ಬೇಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸತಿಯಿಲ್ಲ ದವಗೆಸ ದತಿಯಿಲ್ಲೊ ಮೂಢ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಸಾಕು ಮಂತ್ರಗೆ]

ಭಂದೋವತಂಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆರೆಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು
ಬರಹ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಕಲಿಕಲ್ಮ ಪವಿತ್ರೂರ ಕುಜನ ಕು ದಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ನಳಿನಾಕ್ಷ ವಿಮಲಶ್ರೀ ತುಳಸಿಯ ಹಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಗಳಸ ಶೋ ಭಿತಕಮಂ ಡಲದಂಡ ಧಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಅಲವದೋ ಧರಮತ ಜಲಧಿವಿ ಹಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಸುಲಲಿತ ಕರುಣಾಂಬು ಧೇಜಗಿ ನ್ನಾಥವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಟ ಲನೊಲು ಮಯ ಪಡೆ ದಿಳಿಯೊಳು ಮೆರೆವೆ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ನಿವೃತ್ತ ರುಚರಣವ ಸಾರಿದೆ]

ಭಂದೋವತಂಸದ ವರ್ಗಕ್ಕೇ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧವನ್ನು ಪುರಂದರ
 ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಜತದಾಗಿ ಕೇಳೊಳು ಸೊಲ್ಲ [ಪರಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
 ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾ ಗಿರುಲೋಪ ಕಲ್ಲ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಪ್ರತಿಮೆಪೂ ಜಿಸಿದರೇ ನಿಲ್ಲ [ಪರೀ ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
 ಕ್ಷಿತನೆಂಬೊ ರಾಯ ಈ ಮಹಿಮೆಯ ಬಲ್ಲ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮನವೇ ಮೆರೆವರೆ ನೊ ಪರಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ಪಟ್ಟದಿಗೆ ಬೇರೆ ರಚನೆಯ ಮೂರು
 ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ನವವದಿಯನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ
 ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಹೆಣ್ಣು ಮಾ ರಿ(೩) ಹೊನ್ನ ಕಟ್ಟಿದ ಮನುಬರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ಕಣ್ಣನೆ ಕಳಚಿಹಿಂ ಗಿನಪ್ಪಡಿ ಯನೆ ತುಂಬಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ಸುಣ್ಣದೊ ಳಗೆ ಹೊಳೆ ಜನ್ಮಕ ಳಿದು ಶಿರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ವಣ್ಣಕ ಳ್ಲನೆ ಆಡಿ ಇನ್ನು ಉ ಕ್ಷಿಪಕಾದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ಎಣ್ಣೆಯ ಸ ರಿದು ನೀ ರನ್ನೆರೆದು ನರವಾಂಸ ವಿ ವಿ ರು ವಿ
 ಉಣ್ಣೆಂದು ತಿರುಸುವರೊ [ತಿತ್ತಿಯನಿಕ್ಕಿ ವಿ ರು [ಪ್ರ
 ಪಣ್ಣಣ್ಣು ಮಾಡುವರೊ [ಅಸಪತ್ರಾ ವಿ ರು [ಪ್ರ
 ರಣ್ಣವ ಹೊಗಿಸುವರೊ [ಕ್ಷುಧೆಯೆನೆ ವಿ ರು [ಪ್ರ
 ವ ಣ್ಣಬಾ ಯ ಲಿ ತುಂಬಿ ಕುಟ್ಟಿಮೆ ಳ್ಲಿಸುವರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಚ್ಚರಿಕೆ ಮನವೆ ಇನ್ನು]

ಐದು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮದನವತಿಯ ಆರ್ಥದಪ್ಪರ
 ಬಂಧವು ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ವಾವ ನೆ ನಮ್ಮನು ಒಲಿದುಕಾ ಯುವನಂತೆ ರಾಮರಾಮ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
 ವಾಮನ ನೆ(೩)ದೆಯೆಂದಿ ಭೂಮೈಕುಂ ರವ ಕಂಡೆ ರಾಮರಾಮ ವಿ ರು ವಿ ವಿ ರು

[ವಿಜಯದಾಸರು ಕಾತಿಯ ಹಾದಿರಿ ಕೇಶವನಿದ್ದಾನೆ ರಾಮರಾಮ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ರುದ್ರವೈ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ದೀರ್ಘಕರಣತತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇದನ್ನು ವೆಂಚಮಾಪ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೂಡ ತಿರುಗಿಸಬಹುದು

ಮದನವತಿಗೆ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ
ಮಂದರ ಧರಮಾ ಧವಶ್ರೀ ಹರಿಮು ಕಂದಬಾರೊ ವಿ ಬ್ರ ಬ್ರ ಬ್ರ ರು
ಸುಂದರ ವದನನೆ ನಂದಯ ಶೋದೆಯ ಕಂದಬ ರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಕಂದರ್ಪ ಕೋಟಿಲಾ ವಗ್ನಿದ ಲೋಪ್ಸವಾ ನಂದಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಮಂದಿತ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಇಂದಿರಾ ಪತಿ ದೀನ ಬಂಧು ಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ದೇವಾಧಿದೇವ ಶ್ರೀದೇವತಿಸಾಮಣಿ ಬಾರೊಬಾರೊ]

[ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳಿಗೆ ಅದೇಶವಾಗಿ ಧ(ಃ)ರಮಾ ಧ(ಃ)ವಶ್ರೀ ಹ(ಃ)ರಿಮಂ ಎಂದು ಎಳೆದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಬಹುದು] ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡರ ದ್ರವೈ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ಎಡೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಮಾಪ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕರಣ ತತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂತಲಯ ಗಣ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿರದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯದ ರುದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅನುದಿನ ಪೊಕ್ಕು ನೀ ಸಾರಿಸು ಸಜ್ಜನ ರೆಡೆಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಮನೆಮನೆ ವಾರ್ತೆಯ ಬಿಟ್ಟುಧ್ಯಾ ನಿಸಿದಡಿ ಗಡಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕನಸಿನೊಳೆ ದರು ಪೊ ಗದಿ ರಥಮರ ಬಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಗುಣನಿಧಿ ಹಯವದ ನನಭಟೆ ಸಿರೊ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ವಾದಿರಾಜರು ಸಾಕು ಸಡಗರವ ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯ ನೆನೆ ಬೇಗ]

ಇದಕ್ಕೇ ಆದಿಗಳಾಗಳನು ಕೊಂಡಿಹಾಕಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಭೇದವನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅಂತಹವನು ವಿಜಯದಾಸರ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಹೀತರೆ ಪುಟ್ಟರೆ ಮೇದಿನಿ ಪಾಲಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಬಂದನೊ ಹೆಚ್ಚಿ ವಿ ಬ್ರ
ಆತುಮ ಮೂರುತಿ ದಶರಥ ನಿಗೆ ಮಗ ನಾದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಲೀಲಾವಿ ನೋದ ವಿ ಬ್ರ

ದೋಷತಿಪ್ಪ ಕಾಶನು ಸಾಕೇತ ಪುರದರಿ ನರಿದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸ್ತುತಿಪರಿ ಗೊರಿದ ವಿ ಬ್ರ

ಭೂತಳ ದೊಳು ಜಾ ನೆಗೆ ನಾ ಥ(ಃ)ನಾಗಿ ಮೆರೆದ ವಿ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕಾಯಿತ ಗರೆದ ವಿ ಬ್ರ

[ವಿಜಯದಾಸರು ರಂಗನ ನೋಡಿದ್ದು ಕರುಣಾಪಾಂಗನ ಪಾಡಿದ್ದು]

ಆರು ಗಣಗಳ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು Xಳ ರಚನೆಯ ಬಂಧವನು ನಮ್ಮ
ಲಾಕ್ಷ್ಮೀಕರು ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಅಂತಹದು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ
ಆದರೆ ಹರಿದಾಸರು ಆದಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಂ ಈ ಬಂಧ
ವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಧಳಧಳ ಸುವಬ್ರಹ್ಮ ರಂಧ್ರವೆ ಸುವಿವೆಂದಂ ಮಲಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಬಲರವಿ ಶತಕೋಟಿ ಶಿಶುವನಾ ರ(ಃ)ದಲ್ಲಿ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಕರಿಯೊಗ ದರಿಹರಿ ನಾಮದ ಅಮೃತವ ನುಂಟವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಸುಲಭದಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲ ರಾಯನ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆ ತಿಳಿದವ]

ಸಾಂಗತ್ಯವು ಏಕಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ
ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ ಎರಡು
ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬರು
ತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ ಅಂತೆಯೇ ಅಂತಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಾದೇಶ [ಎಂದರೆ
ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವ ತ್ತೊಂದು ರಿ ತಿಯ ಗಣ ಬರುವುದು...ಉದಾ
ಹರಣೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೋ ರುದ್ರವೋ ಬರುವುದು] ಸಹಜವೆಂಬ
ದನ್ನು ಕೂಡ ಈ ರಚನಾವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಂ
ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಹೇಶತಿದಾಸರು
ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಸೇವೆಲ್ಲ ಸೂತ್ರಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯನೋ ಟಿತಿ ಅಲ್ಲ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
	ವ ಹಿವತಿ ನಿನ್ನೊಳು ತಿಳಿವದು ಮಾ	ವಿ ವಿ ರು
	ಕೌತುಕ ವನುಕಂಡು ಮಹಗ ರು ಕೃಪೆಯಿಂದ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
	ಸಾಯೋಜ್ಯ ಸದ ತಿ ಪಡೆವದು ಮಾ	ವಿ ವಿ ರು
	[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ಥಾನದ ವಂಹಿಮೆಯು]	

ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಬಂದಿದೆ ರುದ್ರವು ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಳಾಗಿ ಒಡೆದರೆ ಇದೇ ಶಿರಸೀಸವೊಪ್ಪಿತೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

೨	ಪಾತಳ ಗಂಗೆಯ ಸ್ಥಾನವೆ ಮಾಡಲು	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
	ಪಾತಕ ವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವು	ವಿ ಬ್ರ ರು
	ಜ್ಯೋತಿ ಲಿಂಗನ ಧ್ಯಾನವೆ ಮಾಡಲು	ಬ್ರ ಎ ವಿ ವಿ
	ದ್ಯೋತಕ ಇಲ್ಲ ಅನುದಿನವು	ವಿ ಬ್ರ ರು
	[ಪುರಂದರದಾಸರು ನೆನೆವೆನನ್ನರ ಕಾಣೆನು]	

ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಹದಿಮೂರರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವು [ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಿಗಳ್ಳೂ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ] ಏಳು ಹದಿನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ರುದ್ರವು ಬಂದಿದೆ

ಗಣಾದೇಶಸ್ಥಾಂತ್ಯವನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಇಡೀ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣ ಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಿಹುದಾದ ಒಂದು ಸಮಜೌಪದಿಬಂಧವನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಾರದ ತಂಬುರ ರೆಲ್ಲ ಗಾ ಯನದಲಿ ಮಾಡುವ ರಾನಂದ ಘೋಷ	
ಇರುಳು ಹ ಗಲೆ ನಿಮ್ಮ ಹೊರಳುವ ಹಾಸಿತಿ ದೋರುವ ಹರುಷತಾ ಶೇಷ	
ಸುರಮುನಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಚರಣ ಕ ಮಂ(೩)ಲಕೆ ಹಚ್ಚಿಹ ರು(೩)ನಿಜ ಧ್ಯಾನ	
ವರಣಿಸಿ ಅಗಮ ಪರಿಪರಿ ಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಲೋಲ ನೀಸ ವರ್ಣಕ	
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ದಯಾಧಿ]	

ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಎ ಬ್ರ
 ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ ಬ್ರ

ಇಂತಹ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಗಣಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಮಪಾದತ್ವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ತಿರಿಯಕ್ಕರದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕಪಾದಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾದರ ಮೂಲಕ ಪಟ್ಟದಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಕೂಡ ರೂಪಿಸಬಹುದು ಇಂತಹ ಒಂದು ಬಂಧವನು ವಾದಿರಾಜರ ರಚನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ ಅದರ ಒಂದು ನುಡಿ

ಮಂದರ ಗಿರಿಯನು ಬೆನಲಿ ಪೊತ್ತಂಥ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ	
ಇಂದಿರೆ ಯರಸನೆ ಭಾಮೆ [ನಾ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ]
ನಿಂದಿರೆ ಯ ರಸನೆ ಭಾಮೆ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	
ಇಂದು ನಿನ ಗಂತಹ ಭಾರಗಿ ಇಲ್ಲವು	ರು ವಿ ವಿ ವಿ	
ಸಿಂಧ ವಿ ನೋ(೩)ಳುನೀ ಪೋಗೈ[ಕೈಷ್ಣ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ್ರ
ಸಿಂಧುವಿ ನೋ(೩)ಳುನೀ ಪೋಗೈ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	
[ವಾದಿರಾಜರು ನಾಗಶಯನನು ನಾ ನಿನಗಾಗಿ ಬಂದಿತೆ]		

ಇದನ್ನು ವರ್ಧಿತಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು

ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಅಂಶಬಂಧಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕೈಗೆ ಸುಲುವ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಿದೆ ಇದು ಹೇಗೇ ಇದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಶ ಭಂದಸ್ಥನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಾದರೂ ಇದರಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ

ಮಾತ್ರಾ ಬಂಧಗಳು ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಯ ತಯೇ ಮಾತ್ರಾಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹರಿದಾಸರು ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಟ್ಟದಿಗಳು ಕುಸುಮಚೌಪದಿ ದ್ವಿಪದಿ ಇವನು ಬಳಸಿರ ವ್ಯವಂತೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ಇವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವರು ಬಳಸಿದ ಇತರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಬಂಧಗಳ ಒಗ್ಗಿ ಈಗ ನೋಡ ಬಹುದು

ಮಾತ್ರಾಬಂಧದ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಗಣಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಗ ಗ ಮಂ [ಗ=ಗಣ ಮಂ=ಮಂಡಿ] - ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಣಗಳಿರುವುದು ಇವುಗಳ ಮೂಲರಚನೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳ ಕೊಂಡಿ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಚೌಪದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅದರ ರಚನೆ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ

ಗ ಗ ಮಂ	[ಪ್ರ
ಗ ಗ ಮಂ	
ಗ ಗ ಮಂ	[ಪ್ರ
ಗ ಗ ಮಂ	

ಇದರಲ್ಲೇ ವಿವಿಧ ಲಯಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಒಂಗುತ್ತವೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವಂದಾನಿಲ ಮೃತ್ತ ಲರಿತ ಈ ಮೂರು ಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಒಂಧಗಳು ಕಣಿಸುತ್ತವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಫಾಲ ಲೋಕ ನ	[ವಿನುತ	೩ ೩ ಮು	[ಪ್ರ
	ಮೂಲ ರಾಮ ನ		೩ ೩ ಮು	
	ಶೀಲ ಸದ್ಗುಣ	[ನುತಿಪ	೩ ೩ ಪಂ	[ಪ್ರ
	ಮೇಲಾ ಭಕತ ನ		೩ ೩ ಮು	
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು ಪೊಂದಿ ಒದುಕಿರೋ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ]			

೨	ಸಮಚರ ಕಾಂಬುಡ ನ	[ನಿಗಮಾ	೪ ೪ ಮು	[ಪ್ರ
	ಗಮತತಿ ಗೋಚರ ನ		೪ ೪ ಮು	
	ಅಮಿತ ಪ ರಾಶ್ರಮ ನ	[ರಕ್ತಿನಿ	೪ ೪ ಮು	[ಪ್ರ
	ರವಣ ರ ವೀಕ್ಷಣ ನ		೪ ೪ ಮು	
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು ಕಂಡ ಪಂಡರಿರಾಯನ]			

೩	ಪೈರ ಗೃ ಪುಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ	[ಘೋರಸಂ	೫ ೫ ಮು	[ಪ್ರ
	ಸಾರದೊಳು ಮಗ್ಗನಾ ದೆ		೫ ೫ ಮು	
	ಸೂರಿಗಳ ವಧ್ಯದಲ್ಲಿ	[ಬುಧನಂತೆ	೫ ೫ ಮು	[ಪ್ರ
	ತೋರುತಿದೆ ನೋಳ್ಪಜನ ಕೆ		೫ ೫ ಮು	
	[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶೇಷಪರ್ಮಕತಯನ]			

ಭಾವಿನೀಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದು ರಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟು ಆಲಯದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಅದು ಸೃಷ್ಟಿವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ನಿಲಬ್ಯ ಗಣಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು ಅದರ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಇವೆ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದು ಮುಡಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣ ವನು ತಂದೂ, ಮುಂಡಿಗೆ ಬದಲು ಪದ್ಮಗಣವನ್ನು ತಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬದರಿಕಾ ಪ್ರಮತಿ ನೀ ಪೋಗಿ	[ಲಕ್ಷ್ಮೀ	೫ ೫ ಪ	[ಪ್ರ
ಹೃದಯ ವಾ ಸನ ಪದಕೆ ಬಾಗಿ	[ಧಾಪ್ಯ	೫ ೫ ಪ	[ಪ್ರ

ಮುದದಿಂದ ಪೇಳ್ವೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ [ಎನಗೆ ೫ ೫ ಪ [ಪ್ರ
ಅದರ ಭಾ ಪವ ತಿಳಿಸೋ ಯೋಗಿ ೫ ೫ ಪ
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶ್ರೀ ಮಾರುತಾತ್ಮಸಂಭೂತ ಹನುಮ]

ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರುಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಶರಾದಿ ಪಟ್ಟಿ
ಗಳನ್ನು ಜೋಲುವ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆ

ಇಂದುಕುಲ ಪಾವನನ	೫ ೫
ಇಂದು ರವಿ ಲೋಚನನ	೫ ೫
ಇಂದ ನೀ ಕರತಾರೆ ಗಣಿಯೆ	೫ ೫ -
ಇಂದುತೇ ಖರನುತನ	೫ ೫
ಇಂದಿರಾ ರಮಣನ (ಃ)	೫ ೫
ತಂದುಕೋ ರೇ ಮುದ್ದು ಗಣಿಯೇ	೫ ೫ ಪ

[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ ಕಮನಿ ಯ ಮೂರುತಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ರಗಳೆ
ಯದು ರಗಳೆಯ ಪಾದಗಳನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಅಷ್ಟಪದಿ
ಗಳನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

೧ ಕನಲಿದ ಜನಪನ ಅನ ನಯ ದಲಿನಿ ೪ ೪ ೪ ೪
ನ್ನಣುಗನ ಮಾದಿದಿ ಘನಕರ ಚರಿತಾ ೪ ೪ ೪ ೪
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾಜಕ ಗುಣಸಾಂದ್ರ]

೨ ರಾಜ ಸೂಯ ಯಾಗ ದಳ್ಳಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ರಾಜ ರಿರಲು ಧರ್ಮ ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ಸುತನು ಇವನೆ ಸಭಾ ೩ ೩ ೩ ೩
ಪೂಜೆ ಗರ್ಹ ತೆಂದು ಪೊಗಲ್ದ ೩ ೩ ೩ ೩
[ವಾದಿರಾಜರು ಲೋಕಭರಿತನೋ ಕೃಷ್ಣನೇಕಚರಿತನೋ]

೩ ನೂರು ಪರ್ವತ ಪರುಷ ಬಿದದಲೆ ೩ ೪ ೩ ೪
ಚಾರು ಪೃಂದಾ ವನದ ಲೀವಿ ೩ ೪ ೩ ೪
ಸ್ತಾರ ಆರಾ ಧನೆಯು ತೊಲಗದೆ ೩ ೪ ೩ ೪
ವಾರ ವಾರಕೆ ಆಗು ತಿವ್ವುದು ೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರೆ ಕಾರು ಇದಲಿ ಲಕುವಿವಾ ೩ ೪ ೩ ೪

ನಾರ ಯಣಕಾ ಚಕ್ರ ರೂಪದಿ	೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರಿ ದವರಫಿ ಕಳೆದು ಇವರಿಗೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಕೀರು ತಿಯಂತಂ ದಿಪ್ತ ದನುದಿನ	೩ ೪ ೩ ೪
[ವಿಜಯದಾಸರು ನೋಡಿದೆ ಗ ರುಗಳ ನೋಡಿದೆ]	

ಇಂತಹ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಶಾಲ್ಯನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಣವನು ತಂದಂ
ಕೂಡ ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿಗಳನ್ನೂ ರೂಪಿಸಿ ಬಳಸಿರುವುದುಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ದ್ವಿಪದಿ	ಸಾಧನ ಪಡೆವದು ಗುರುದೆಯ ಕರುಣ	೪ ೪ ೪ ಪ
	ಸದಮಲ ಸುಖಸು ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರಣ	೪ ೪ ೪ ಪ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಹರಿಹರಿಹರಿಹರಿ ಹರಿದೆ ಎಂದೆನ್ನಿ]		

ಚೌಪದಿ	ವನಜಾಕ್ಷಿ ಮಗಧವ(೨) ವಸುದೇವ ತನಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಸನಕಾದಿ ವಂನಿವಂದ್ಯ ಸಾಧ ಜನ ಪ್ರಿಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಇನಕೋಟಿ ತತತೇಜ ಮುನಿಶಲ್ಯ ಭೂಜ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಕನಕಾದ್ರಿ ನಿಲಯವೆಂ ಕಟರಾಯ ಜೇಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
[ಕನಕದಾಸರು ಲಾಲಿ ಪಾವನ ಚರಣ ಲಾಲಿ ಅಘಹರಣ]		

ಇದಂ ಮೂನೊದಿ ಚೌಪದದ ಬಂಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಚತುರ್ವರ್ಣತ್ರಾಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು
ಬಳಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಅರ್ಥಸಮ ಚೌಪದಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ
ಮಾದರಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಅಂದದ ತಂದಿಯ ಲಿ ನಮ್ಮೂರು [ಒದು	೪ ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಕಂದವ ರಿಕ್ಕಿವೊ ನಮ್ಮೂರು	೪ ೪ ೪ ಮು
ದಂಡಕಾಣದ (೨) ನಮ್ಮೂರು [ನದು	೪+೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಮಂಡೆ ಸ್ಥಳವೇ ನಮ್ಮೂರು	೪ ೪ ೪ ಮು
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಯಾರೂ ಅರಿಯರೂ ನಮ್ಮೂರು]	

ಈ ಪೂರ್ಣ ಪಾದಗಳ ಸರಣಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಉಪಪಾದವನ್ನು ತರ ವುದನ್ನು
ಗೋವಿನ ಕಥೆಯ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದೇ ಮುಗು ರಚನೆಯ ಆಧಾರದ
ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಚತುರ್ವರ್ಣತ್ರಾಯದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು
ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಹಿಡಿವರೆ ಭ್ರೂತಿಯ ಜಡಿವರೆ ವ ಮತೆಯೆ	೪ ೪ ೪ ೪
ನುಡಿವರೆ ಪುಸಿಯು ಬಿಡುವರೆ ಸತ್ಯವ	೪ ೪ ೪ ೪
ಇಡ ವರೆ ದುರ್ಗುಣ ಸಿಡ ವರೆ ಬೋ ಧರೆ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕೆಡುವರೆ ಪರವಿರಿ ಮಡಿವರೆ ವ್ಯರ್ಥ	೪ ೪ ೪ ಪ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರ ಹೊಂದಿಸುವಿಸು ಹರಿಯ ಪಾದ]

ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಗಳ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳನು ಬಿಂದಂ ಪಾದವಾಗಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದವಾಗಿಯೂ ರೂಪಿಸಿ ಅದೇ ರಚನೆಯ ನ್ನು ಪುರಾವೆತಿಸಿದಾಗ - ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಾಗಿ ಬರೆದಾಗ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಅರ್ಧ ಸಮಚಸುಪ್ಪದಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಇಂತಹವನ್ನೂ ಇವುಗಳ ಎರಡರಷ್ಟಿರುವ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನೂ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇವರು ನೋಡಬಹ ದು

೧ ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ಸ್ಥಾನ ಸಂಧ್ಯೆ	೩ ೩ ೩ ೩
ಮೀನ ಗುರುತು ಅರಿಯೆ ನಾ	೩ ೩ ೩ ಮೂ
ನೂನ ಪೂರ್ಣ ನೋಡ ದೆನ್ನ	೩ ೩ ೩ ೩
ರಕ್ಷೆ ಸೋದ ಯಶಾ ಧೇ	೩ ೩ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಯುಕ್ತಿಯ ದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಲ್ಲನಾ]

೨ ಅಂಚೆರೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಸಾ ರಿದಕಪಿ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕುಂಜರ ರವಿಸುತ ಬಲ್ಲವ ನು	೪ ೪ ೪ ಮು
ಎಂಜಲ ಭಲಗಳ ಹರಿಗ ಪಿಸಿದಾ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕಂಜಲೋಚನೆಯ ಕೀಳೆ ನು	೪+೪ ೪ ಮು

[ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ ಪ್ರೇಮದಿ ಸುಹಿತು

೩ ಏಕ ದಂತನೆ ಲೋಕ ಪ್ಪಾತನ	೩ ೪ ೩ ೪
ಏಕ ವಾಕ್ಯಪ್ರ ವೀಣ ನೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಏಕ ವಿಂತತಿ ಪತ್ರ ಪೂಜಿತ	೩ ೪ ೩ ೪
ನೇಕ ವಿಘ್ನದಿ ನಾಯ ಕ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ವೈರಂದರದಾಸರು ಶರಣು ಶರಣು]

೪ ಅಂತ ರಾತ್ನದ ತಂತು ಎಡಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಗ್ರಂಥ ಪರಣಗ ಳ್ಯತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಕಂತು ಪಿತನಾ ಚೇನೆಯೊ ವರಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪

ತಂತ್ರ ವಂತ್ರಗ ಛಾತ ಕಿ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಸಂಕತ ಚಿಂತಾ ಯ ಕನ ನಿನೆಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ವಂತ್ರ ವೂತಗ ಛಾತ ಕಿ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಪಂಥ ಪರಿಯದೆ ಪರಮ ಯೋಗದ	೩ ೪ ೩ ೪
ನಂತ ಪ್ರತವಿದು ವ್ಯಾತ ಕಿ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತೀರಾಯರು ಆವಿತತ್ವದ ಸಾರ ತಿಳಿಯದೆ ಫಿ ದಾಭಿ ದವಿದ್ಯಾತಕಿ]

[ಮೂರನೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿ ಕೃ ಎಂಟು ಬಾರಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಒತ್ತಕ್ಷರವಿದ್ದರೂ ಲಘುವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು ಪ್ರ ಶಿಥಿಲೋಚ್ಚಾರಕ್ಕೊಳಪಡಬೇಕು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉದಾ ಯ ಐದನೆಯ ಪಾದದ ಆದಿಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಮೂಲಾಗ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೫ ತ್ರೇತೆಯ ಲಿ ರಘುಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ದುವೆ ನಂದಂ	೫ ೫ ೫ ೫
ಐ ತಸುತ ಪನಂವಂತ ನಂದನಿಃ ದ	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪೋತಭಾ ಪದಿತರಣಿ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಫಿಸಿದ	೫ ೫ ೫ ೫
ಈತಗಲಿ ಯಾರು ಮೂ ಲೋಕದೊಳ ಗಿ	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜಯಜಯ ಜಗತ್ತಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸ ತ್ಯಾಣ]

೬ ಸುರಿಸಕ್ತಿ ಪದವಿ ವ ಶ್ರೀಧರಂ ದೆನಲುತಾ	೫ ೫ ೫ ೫
ಹರುಷಗತಿ ನೀವ ಹೃಷಿ ಕೇಶನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಮ ಪಾ ತಕ ದೂರ ಪದ್ಮನಾ ಭಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ೫

ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಭಂಜನಾ ದಾ ಮೋದರನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಸುರಿಸು(೫)ವ ಆಮೃತವ(೫) ಸಂಕ ರುಪ ಣಂದನಲು	೫ ೫ ೫ ೫
ಹೊರವಧರ ಯೋಳು ವಾಸು ದೇವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಿಪರಿಯ ಸಲಹುವ(೫) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ನಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಅರಹುಗತಿ ನೀವ ಅನಿ ರ ದ್ವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಮಹೀಪತೀರಾಯರು ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಮ ರಹರನ ಸ್ಮರಿಸಲಿ ಮನವೆ]

[ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದ ಭಂಜನದಾ ಎಂಟು ಬಾರಿ ದಾ ವನ್ನು ಹ್ರಸ್ವದಂತ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪಂಚಮೂಲಾಗ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು]

ನಾನ್ಯು ಗಣಗಳ ಪೂರ್ಣಪಾದಗಳ ಜೋತೆಗೆ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಉಪಪಾದಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಚೌಪದಿ ಪಂಚಪದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವೆಲ್ಲ [ಎನ್ನೊಳು ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಮಾಯೆ ತುಂಬಿತೆಲ್ಲ ೪+೪ ಮು

ಪ್ರಾಯಮಪದಿಪರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೂಡಾಡಿ ೪+೪ ೪ ೪
ಕಾಯಜ ಜನಕನ ಗಾಯನ ಮಾಡದೆ ೪ ೪ ೪ ೪
[ಪ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ]

[ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪರಿವೃತ್ತಿ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಗಣವನ್ನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಂಶಕ್ಕೆ ಕನ್ನಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು]

೨ ಬಿಲ್ಲು ಹ ಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರು ಪಾ ಕ್ಷಿಯರಿಕ್ಷು ೫ ೫ ೫ ೫
ಬಿಲ್ಲಿನಂ ತ್ತವ ನಿ ನೆ ೫ ೫ ಮು
ಮಿಲ್ಲು ಆ ಕೂರನನಂ ಕಳುಹಿ ಕರೆ ಸಿದರಲ್ಲಿ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
ವ್ವುಭೆಯ ರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ರನುಮರೆವೆ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
[ಪ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮಾನನಿಧಿ ಪ್ರೀತ್ಯಷ್ಟ ಮಧುರಗೈದುವನಂತೆ]

೩ ಸಾರ ವಚನ ಕೇಳಿ ಭಾಮೆ ೩ ೩ ೩ ೩
ಮೋರೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡು ತಿರಲು ೩ ೩ ೩ ೩
ನಾರಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭಾಮೆ ಯ ರನು ೩ ೩ ೩ ೩
ವೀರ ಕರದ ನು [ತಾ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ನೆ ರಿ ಮರೆದ ನು ೩ ೩ ಮು

[ಪ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಂಜನೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ]

[ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾಂಶಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೪ ಧೃತ ಸಮೂ ಹಗಲೇರಿ ನೀ ಪ್ರಕಾ ಶಿಪ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಸತಿಯರಾ ವಣ್ಣಾತಿ ಶಯವನೋ ಡಂವ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ ದಸುರರ ಉ ಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡು ಮಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫

ಸಿ ೩ ೩ ೩ ಮು
 ಸಿ ೩ ಸಿ ೩ ಸಿ ೩ ಮು
 ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಮು
 ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಸಿ ಮು

ಭಾಷಾಪಿ ಪುಸ್ತಕದಿಯ ದೀರ್ಘಪಾದಗಳಿಂದ ಇಂತಹವು ರಚಿತವಾದಂತೆ ತೋರು
 ವುದಿಲ್ಲ ಚತುರ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಮೌಖ್ಯ ಅಂತ್ಯದ ಮುಡಿಗಿ ಬದಲೂ ಪದ್ಯ
 ಗಣ ತಂದಿರುವಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಕೃತ್ಯವೆ ಮಾಡದಿರೆ

ಈ ಪರಿ ಮಾಡಿ ಬಯಲ್ ತೋರಿ ಕರವನಂ ನೆತ್ತಿಯ ಲಿಟ್ಟು
 ಭೂಪ ಪು ರಂದರ ವಿರಲ ರಾಯಗಂ ತಿರಿಗಂ ದಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟು
 [ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಯೆನು ಫಕೀರನು ಸದ್ಗುರು]

ಉ ಉ ಉ ಉ ಉ ಉ
 ಉ ಉ ಉ ಉ ಉ ಉ

ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಯೇ ಬಂದಿರಲ ಪದ್ಯಗಾವೇ ಬಂದಿರಲಿ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ವರ್ಗದ
 ದ್ವಿಪದಿಗಳನಂತೂ ಅಂತರಿಕಪ್ರಾಪ್ತದ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಸಮಾಪದಿ
 ಯಾದಿಯೇ ಒಡೆದಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ

ಐದಂ ಮತ್ತೂ ಏಳು ಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನೂ ಬೆರೆಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದಂ ವಿಶಿಷ್ಟ
 ಚೌಪದಿಯನ್ನೂ ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾಡದಿರೆ

ಅನಘ ನಿನ ನೋಡಿ ಮೋಹಿ ಸಿ [ಅಂತ ರಾತ್ನ ೩ ೩ ೩ ೩ ಮು[ಪ್ರ
 ತನವು ಮನವು ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿ ೩ ೩ ೩ ೩ ಮು

ಜನನ ಮರಣ ದಿಂದ ಜನರು ದೇವ ರೇನೋ
 ಕಾಂತ ನಮ್ಮ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩

ಮನನ ನಂತೆ ಒಲಿದಂ ಸಲಹೋ ಮನನ ನಾಥ
 ವಿಜಯ ವಿರಲ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩

[ವಿಜಯದಾಸರು ನಿನ ಗಲಿ ಪೋಗಲಾರವೋ ನೀರಜಾಕ್ಷ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನೂ ಚತುರ್ವರ್ಗಪಾದದ ಸಮಾಪದಿಯಾಗಿ ಕೂಡ
 ಒಡೆದಿಡಲಹುದು ಅದಿಪ್ರಾಸ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಇಂತಹ ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎಲೆ ತ್ರಿಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಷಟ್ಪದಿಗಳಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹರಿವಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾದ್ವ ಬಂಧಗುಲಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಂತಹ ನೂತನ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿವಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದನು ಎಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ ನಮ್ಮ ಬಂವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ವಿವೇಚಿಸಿದೆ ಇರುವಂತಹ ಬಂದಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ

ಮನದ ಭವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತವೂ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮ. ಭಾಷೆ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ವೈಚಾರಿಕ ಕೊರತೆ ಇದ್ದರೂ ನೇರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ನಾದಮೂಲವಾದ ಸಂಗೀತವು ತಾರಾಗಾಯೀ ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಹಾರ್ಮೋನಿಯದೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಸಾಧ್ಯ. ಈ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ನಡಿಯ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಸಾವನಾನ್ವಯದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಈ ವಿಧಾನ ಸುಲಭ. ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ.

ಭಾರತಿ ಯ ಸಂಗೀತವು ನಾದಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದಿದೆ. ನಾದಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪರಿತತ್ವವನ್ನು ಅರಿತವರು ಹಲವರು. ನಾದಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ನಮ್ಮದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಶುದ್ಧಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಯೋಜನೆಯೇ ಸಾಕು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಸಾಧ್ಯ. ಕೇವಲ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗೀತವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದಂ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಿದಾಗ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ವಸ್ತು ಸುಲಭ. ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನಷ್ಟು ರಮ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಂಗೀತ ತನ್ನ ಅಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಗೀತ ಇತಿಹಾಸ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂತಲೂ ಅನಂತರದ ಪುರಂದರದಾಸರವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಎಂತಲೂ ಪುರಂದರರ ಅನಂತರದ ಇಂದಿನವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಎಂತಲೂ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಮೊದ

ಲಿನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಂ ವ ತ್ತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಆನಂತರದ ಕಾಲ ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು

ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತದ ಕೆರುಹು ಇಂದು "ಮೃಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕೇವಲ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಾಗಗಳ ಸುರು ತಾಳಗಳ ಹೆಸರ ವೈವಿಧ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಮಗಿ ಸೂದಾಹರಣ ವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾರ್ಗಗಳೂ ಸಂಗೀತವು ಲಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾದುದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ರಾಗಗಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿತ್ತು? ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಏನಿದ್ದರೂ ಇವುಗಳ ಗಾಗಿ ನಾವು ವಸ್ತು ಉಪನಿಗಳಿಗೆ ತರಣಾಗ ಕೇಳಾಗುತ್ತದೆ ಉಪನಿಗಳು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಪ್ರಯೋಗವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಮೂಡುತ್ತವೆ ಸಹಜ ವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಲೇಪನವಿದ್ದಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವು ದೇಗತಿ ಮಧ್ಯ ಕಾಲೀನ ಸಂಗೀತದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒದಗಿದೆ ರಾಗ ತಾಳ ನಿರ್ದೇಶಿತವಾದ ಆಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳ ಗಾನ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪರಂಪರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೂ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಆ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಉಪನಿಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಪರಂಪರೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವು ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೇದವೇ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವೇದವೇ ಮೂಲ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅದುದರಿಂದ ಸಂಗೀತದ ಹೆಚ್ಚೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ಅದು ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಗುರುತಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾದಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಂಥದು -ಎಂದು ಸಂಗೀತಗಾರರ, ಸಂಗೀತಾಭಿವಾನ್ವಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ವಾದಿಸುವವರ ಸಂಗೀತಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೋಟ 150 ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಹಿಂದೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸೇದದ ವಿಚಾರ ಆನಂದ ಭೈರವಿ ಸುರುಟಿ ನವರೋಜು ರಘುರಾಜು ಮೊದಲಾದ ರಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಇಂದು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಿಂದೆಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಪರ್ಥನೆ ಏನು? ವೇದ ಮೂಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯ ಕುರಿತು ಹೇಳುವವರೆಲ್ಲರ ಪರಂಪರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅಥವಾ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ದೀಕ್ಷಿತರ ಮತ್ತೂ ಶ್ಯಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅಥವಾ ಅವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿನವರ ಶೈಲಿ, ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕುರಿತಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚೀಕೆ? ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ

ಗಳೆದು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ರಾಗ ತಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡಿ ಹಲ ವೊಮ್ಮೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳ ಆನ ಕರಣೆಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಹಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಪರಂಪರೆ ಎಸೆ ತ್ಯಾರೆ ಧ್ವನಿ ಲೇಖನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯೊಡನೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಪರಂಪರೆಯೂ ಹೀಗೆ ವಾತನ ಗುರುಗಿನ ಲಭವಾ ಶಿಷ್ಟೆಂದರೆ ಆತ ಗುರುವಿನ ಗುರುವಿನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹೋದಂತೆ ಕ ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಹ ಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ಕಿ ಳುವ ಅಥವಾ ಗಿರಿಸುವ ಸಂಗೀತದ್ವಿತಿ ಪೂರ್ಣ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಗುಣ - ಗಿಯೇ ಇದೆ-ಎ ಬ ಮತಿಗೆ ದ್ವಾದಶವೆ ?

ಈ ರೀತಿಯ ಲಘುವಾದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮಾತ್ರ ಹೊಣೆಯಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕಲೆಗೆ ಅದನ್ನು ಹಿಟ್ಟು ಹಾಕಿಸತೆಯೆಸೆ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಪ್ರದರ್ಶಿಸದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಾಂಸೆ ಅವರದ್ದು ಎನೋ ಣ! ಆದರೆ ಸಂಗೀತಗಾರರಲ್ಲದವರು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಸುವುದೂ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಕೇಳಿ ತೋರಿಸಿ

ಸಂಗೀತದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಸಂಗೀತ ಇತರ ಲಲಿತಕಲೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬಹುಕಲೆ ತಿರುಗಲು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗೋಚರ ವಾಗುವಂಥವುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಕಲಾವಿದರು ಗೋಚರವೇ ವೇಲೆ ಅಥವಾ ಶಿಲಾಫಲಕ ಗಳ ವೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಾಲ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗಾಢವಾಗಿದೆ ನವಗೆ ಕಾಲಲು ದೊರೆತಾಗ ಅವುಗಳ ಒಗೆಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಯನ್ನು ಮೂಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆದಿರಿಸಿದುದೂ ಲಭ್ಯ ವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತ ಮಾತ್ರ ಹೀಗಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪ್ರಯೋಗವು ಕವಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವ ಧ್ವನಿವಾಗುವಂತಹದೂ ಕೇಳಿದಂ ದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತಿ ವಿರೂಪಿಸುವ ಆದರಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದನ ಮನೋಧರ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ಮೂಡದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ತ್ಯಾಗರಾಜರಾಸವಾದ ಕಲೆ ನಾಲ್ಕಾರು ತಲೆಮಾರಗಳನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಳೆದು ಕೊಂಡರೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಕಾಣುವ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಸ್ತುತ ರೂಪವು ಪೂರ್ಣ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ-ಎನ್ನು ವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ಈಗ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶತಮಾನದ ಸಂಗೀತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿದ್ದಿತು

ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ ಆದರೆ ಇದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಅತಿಪ್ರಾಚೀನ ಎಂದು ವೇರೋಂದರೆ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ನೂರಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಪದ್ಧತಿ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡುದು ಸುಮಾರು 14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ 1309-1315ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾದ ಹರಪಾಲ ಸಂಗೀತ ಸುಧಾಕರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೊದಲ ಮಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ದೊರೆಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಈ ದೆಹಲಿ ಮೂಡಿತು ಭಾರತದ ಸಂಗೀತದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನ ದೇಶಗಳ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವ-ಎಂದರೆ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅರೇಬಿಯನ್ ಸಂಗೀತಗಳ ಪ್ರಭಾವ-ಬಿಂದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮೇದವು ಮೂಳಿಕೆಗೊಂಡಿತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುವುದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಗೀತವು ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಸಂಗೀತ ಎನಿಸಿತು

ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು ಮುಂದೆ ಕಾಲಾಂತರವು ತಡೆದುಕೊಂಡರೆ-ಎಂದರೆ ಜನದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾದರೆ-ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಜನ ಆದರೇ ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಪಂಡಿತರು ತಂತಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಮೂಹ ಆ ಹೊಸ ವದಂತಿಯನ್ನು ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಅಪಗಣಿಸದೇ ಬೇಕು ಆದರೆ, ಈಗ ನಾವು ಹಾಗೆನು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಈ ಮುಳುಗು ನಾವು ಇಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಈಗ ನಾವು ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಬಗೆಗಳು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮುಂದೆಂದು ದಿನ ಆ ಬಗೆಯೇ ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎನಿಸಬಹುದೆಂದಿಲ್ಲ

ಭಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇವೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ನಾವು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆದುದರಿಂದ ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಅಶ್ವಾಸಯುತಗಳ ಮಧ್ಯೆ ರೇಖೆಯನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಷಯವಾದ ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಪರಿ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆಸುವುದು ಆದರೆ ಕಾಲದೇತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜನಜೀವನದೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹರಿದುಬಂದ ಬಹುಷಃ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆಗೊಂಡು ಬಂದ ರೀತಿ ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅಲ್ಲ

ಹಿಂದೆ 12ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಸಂಗೀತಗ್ರಂಥವಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಯದೇವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಪ್ಪವರಿಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರಲು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಸಂಗೀತಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಕಾರಣ. 13-14ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಆನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದ ಅಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ದಿಶ್ಯ ರೀತಿಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ-ಎಂಬುದು ಗಮನ ಹೆಸ.

ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ

ಧ್ವನಿ ಮೂಲವಾದ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಸಿರುವ ಸಂಗೀತ ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಏಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಗೆ ಗುಡಿಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆತಮೋಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಸಲು ನಾದದಷ್ಟು ಸಫಲವಾದ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ನಾದತತ್ವಯತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮರೆತು ಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಮನಗಂಡ ಸಾಧಕರು ನಾದೋಪಾಸನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಪಂಬಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮಾತು ಮೂಡಿಸಲಾಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಯು ಮೂಡಿಸಿದರೂ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ನುಡಿಗಳ ಜೋಡಣೆ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ತೆರದ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ವೈಚಾರಿಕ ಸೌಭ್ಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಗೊಡಿದ ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಡಗೂಡಿದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇರಿದರೂ ಅದು ಮರದಲ್ಲಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲರಲ್ಲ ಪಂಡಿತ ಹಾಗೂ ಸಂಪದ್ವರ್ಗದವರ ಅಸಕ್ತಿಯ ಕೆಲವೊಂದ ಸಂಗೀತದ ಭವ್ಯವೂ ದೇವಭವ್ಯವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಒಗ್ಗುತ್ತಾ ನಾಡುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಹಾಡು ಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನ ಜಾನ ಪದ ಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತವುಯಲ್ಲಿ ನಾಡುಂಡಿಯ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಾಸ ಪಂಥದ ಉಗಮ

ದಾಸ ಪಂಥದ ಆರಂಭ ಸುಮಾರು 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ವಾಮೀ ಶ್ರೀನಾಥರಾಜರೇ ದಾಸಪಂಥದವರು ಅದ್ವೈತ ಪ್ರವರ್ತಕರು. 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಒಂದು

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಮತವು ಆರಂಭವಾದಕಾಲ ದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ದ್ವೈತಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಮಂಢಾಚಾರ್ಯರೇ ದಾಸ ಪಂಥದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬ ಒಂದು ಅಜ್ಞಾತವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ತದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಾದುದು ವಿರಳ ದೊರೆತ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳ ಕಾಲನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ನಿಶಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ವೀರಶೈವ ಪಂಥದವರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣನವರಕಾಲದಿಂದ—ಕನ ಡನ ದಿನಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರಾಳ ಪ್ರವರ್ಧನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. 15ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದವರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಘಟಪಂಥಗಳವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳೂ ಸಂಗೀತದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ತದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. 1450 ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಗೀತೆಗಳ ಹಾಗೂ ಬಹುಗಾತ್ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಉಪಶೇಷ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾದ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಆ ತನಕ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಿಂಟ ಕೂಡಿದ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಸೇವೆ ನರ್ತನ ಸೇವೆಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುದು ಅವರ ಕಾಲದಿಂದ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಭ್ರಮರಗೀತ ವೇಣುಗೀತ ಗೋಪೀಗೀತ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಲಾಲಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವರ ಫಲಿತ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಅವರ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಹಲವುಕನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಗಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಜರಾಗಲಿ ದಾಸರೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಪಂಥದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆಂದೂ ಬೇರೆಬೇರಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪದೇಶ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಸಂಗೀತ

ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನವರ್ಗವನ್ನು ತತ್ಪೂರ್ವದೇಶ ನೈತಿಕ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿಪಥದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬೀಕು ಎಂಬ ಆಸಕ್ತಿ, ಮೂಡಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದವು ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಮಾಧ್ಯಮ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಅದು ಪಂಡಿತರ ಸೊತ್ತಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದೀತು. ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಒದಗಿಸಿದರೂ ನಾಳೆಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗುವಂತಹ ಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದೀತು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೊಡವೆಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಾವು ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದೂ ತೋರಿಸುವುದನ್ನು ಗೀತವಾಗಿ ಹಾಡಿದರೂ ರಾಗಲಯಬದ್ಧವಾದ ರಚನೆಗಳು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ವಿಸ್ಮಯ ತುಂಬಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥವುಗಳು. ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಪಥದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂಥವುಗಳು. ಅಡಿಗೆಡಿಗೆ ಪುರಾಪರ್ತನೆಯ ಅರ್ಪಣೆ ಪಡೆಯುವಂಥವುಗಳು ಎಂದೂ ತಿಳಿದ ದಾಸರು ತಾವು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಹಾಡಿದರೂ ಅವರ ಗೀತೆಗಳ ಭಾವಭಾವನೆ ತೈಲಿಗಳು ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಕರಣವಲ್ಲ. ಮಾತಿನ ತೆನಿರವಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿ ಮರೆಯುವಂಥವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಪದಲಾಲಿತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಹಾಸ್ಯ ಉಪಮೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೆರಳವಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿಷಯವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಒದಗಿಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಸಗಿದುವು. ಅವರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದವು. ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ

ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾನಿ ಸಂಗೀತ ಮೊಗಲರ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೇಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾಗ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಆ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಾಡನುಡಿಗಳಿಗೆ ಕನಡಕೆ, ಧಾರಳವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡುದು ಪುರಂದರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಮುಂದೆ ದಾಸಪಂಥದವರಿಂದ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಭಾವ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವಂತಾದರೆ ಸಾಕಿ? ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಡವೆ? ಆತನಕ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಂದ ದಾರಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಅರಿವು ಮೂಡಿತೆ? ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದೇಕೆ ಪುರಂದರರಿಗೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬದಲಿಸಿದರು.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕಾದ ದುಸ್ವರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಭ್ಯಾಸಗಳು ಪುರಂದರರ ಕಾವ್ಯದಿಂದಲೂ ಅವು

ಗಲನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ
ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಇನು ಕೆಲವರಿಗೆ
"ತಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ" ಕೆಲವರಿಗೆ "ತಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸ್ವರ
ಜ್ಞಾನ ಕೈಗೊಡದೇ ಹೋಗಬಹುದು"

ಈಗ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸವನು ತೋಡಗುವುದು ಸರಳವರಸಗಳು ಮತ್ತು ಜಂಟಿ
ವರಸಗಳು ಎಂಬ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಜೋಡಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಳ
ಬದ್ಧವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪ್ರರಂಭದ ಈ ಸ್ವಪ್ರದಾಯ ಅರಂಭವಾದುದು
ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ಸ್ವರಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಯಾಸೂತ್ರಗಳಾಗಿ ೩ ಗವನ್ನು
ಉಪಯೋಗಿಸಿದವರೂ ಅವರೆ ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇದೆ ಸಂಗೀತ
ದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಗಳು ಎಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಾರಸ್ವರ ಪಡ್ಡ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ
ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರ ವ ಸ್ವರ ಪಂಚಮ ಇವೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಐದು
ಸ್ವರಗಳಾದ ಏ ಪಛ ಗಾಂಧಾರ ಮಧ್ಯಮ ಧೈವತ ಮತ್ತು ನಪಾದಗಳು ಪ್ರತಿ
ಯೊಂದು ಎರಡೆರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ
ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಸ್ಥಾನಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಯಾಸೂತ್ರಗಳಾಗಿರಾಗ
ಪಡಕ್ಕೆ ಸಮಿ ಪಕ್ಕವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧ ಋಷಭವನ್ನೂ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ
ಸ್ವರ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ "ಮೀಪವಾಗಿರುವ ಅಂತರಗಾಂಧಾರವನ್ನೂ ಶುದ್ಧ
ಮಧ್ಯಮವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
ಪಂಚಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಸ್ಥಿತಿವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧಧೈವತವನ್ನೂ ವೇದನ ತಾರಪಡ್ಡಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ
ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಕಾಕರಿನಿಷಾದವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಈ
ರಾಗದ ದ್ವಿನಿಶ್ರೇಣಿಯ ಸಪ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ
ಎಂದರೆ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಪಂಚಮವೂ ಶುದ್ಧ ಋಷಭಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಧೈವತವೂ ಅಂತರಗಾಂಧಾ
ರಕ್ಕೆ ಕಾಕರಿನಿಷಾದವೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ತರಪಡ್ಡವು ಸಂವಾದಿಗಳು ಆದುದ
ರಿಂದ ಸ್ವರ ಪರಿಚಯವು ಈ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸ
ಲಾರದು ಎಂಬುದು ಪುರಂದರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರು ಆತನಕೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಳ ಒದಾನಗಳನ್ನೂ ಬದಲಿಸಿ
ಸಂಲಭವಾಗಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ತಾಳಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ
ತಂದರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಪ್ತತಾಳಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರು ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು
ಎಂಬ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿದರು

ಇವುತಾಳಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನ ವೃತ್ತ ಜಾನಪದ ಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು
ಜಾನಪದ ತಾಳಗತಿಗಳು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಮತ್ತು ಏಳು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು

ರೀತಿಯ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾಲು ಒಗ್ಗಿ ದಿಫ್ಫಾಗಿಸಿ ಪ್ರತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ತಿಕ್ಕುಗತಿಯನ್ನು ರೂಪಕತೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಚೇತರತ್ತಿಗತಿಯನ್ನು ಏಕತಾಳದಲ್ಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಮಿಡಗತಿಯ ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಕತೆ ಮತ್ತು ವರ್ತುಲಗಳೆಂದೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಮಿಡಗತಿಯ ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತ್ರಿವರ್ತುಲ, ಪಂಚವರ್ತುಲ, ಷಷ್ಠವರ್ತುಲಗಳೆಂದೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಗೀತೆಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಅವ್ಯಸಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಅಥವಾ ಪದ್ಯ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏಕಪದ್ಯ ರೀತಿಯವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಹೆಸರಿದೆ. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ "ರಳವಾದ ಸಲಹೆವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಬಂಧಗಳು ಇವು ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟರವರೆಗಿನ ಸ್ವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಳಿಕ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾವಿ ನೈವನ್ಯ ಇವು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅಭ್ಯಾಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಗಾನಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇವು. ಅಷ್ಟರ ವರೆಗಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದ ಏಕತಾನತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಗೀತೆಗಳ ಗೀತೆಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಅಥವಾ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ. ಆದರೆ ಹಿಂದೆಯೂ ಇದೇ ಪರಿಣಾಮವೇ ? ಎಂಬುದು "ಂತರ್ಯಾದಿ"ದ ಏಕೆಂದರೆ ಜಯದೇವನ ಗೀತೆಗೂ ಮೊದಲಿನ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವಿಗಳನ್ನು ಚರಣಗಳ ಬಳಿಕ ಹಾಡುವುದು ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಂದಿದೆ. ಪುರಂದರರು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಾಡು "ಹಾಡು" ಸಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಗಣೇ ಥ ಸಂಧ್ಯಾರವಣಿ ಕರಣಾ ವರಕರವದನ	ಚರಣ ೧
ಲಂಕೋದರ ಲಲಿತಮಂಜರಿ ಅಮರ ವಿಭೂತ	ಪಲ್ಲವಿ
ಸುಧಾಚರಣ ಗಣೇಶಿತ ಸುಖವಿನಾಯಕ ತೇನ ಮೋಹಮೋ	ಚರಣ ೨
ಸುಖವಿದಾ ದಿವ್ಯಚಿತ್ತ ವೋಹ ಮ ತೇ ನಮೋನಮೋ	ಚರಣ ೩

ಇದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಮೊದಲಗೀತೆ. ಅತಿಯಾವ ಪ್ರಾಂತದವನೇ ಆಗಿರಲಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿರಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿಯೆ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಚರಣ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು ಪಲ್ಲವಿ ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಚರಣಗಳು ಗೀತೆಯನ್ನು ಲರವಿಸುವುದು ಚರಣದಿಂದ ಆ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಕ್ರಮ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಾವರ್ತನಾ ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಎದ್ದು ತಿ

ಪುರಂದರರ ಎರಡನೆಯ ಗೀತೆ ಹೆ ಮಕೂಟ ಸಿಂಹಾಸನಾಥಿ ಶನಾದ ಹಂಬೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸ್ತುತಿ ಮೂರನೆಯ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕರುಣಾದಿಂದ ಲಭ್ಯ ವಾದುದನೆ ಲ್ಲ ಹರಿಗೇ ಸವಂಕುಸಬೇಕೆಂ ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಪರವ ಪಡೆ ದಂತ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗೀತೆ ಪದ್ಮನಾಭನಾದ ಾಷ್ಟ್ಯಸ್ತುತಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಗೀತೆಗಳ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ಗಣೇಶಗೀತೆಗೊಂ ಅಥವಾ ಹಿಕ್ಕಾರಿ ಗೀತೆಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ನಾರಾಯಣ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಭಾಗ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯ ದಿದ್ದರೂ ಈ ಗೀತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರಂದರರು ತೋರಿಸಿದ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ನವ್ಯವರ್ಗ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಯಿತು ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ಅಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಆದಿಗುರುಗಳೆಂದೂ ಎಕಾಮಹರೆಂದೂ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿ ದುದು ತೀರ ಉಚಿತ

ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಆರಂಬಿಕ ಪಾಠಗಳ ದ ಸರಳವರಸೆ ಜಂಟಿ ಪರಸೆ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ತಾಳಲಯ ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು ವುದು ಪದ್ಧತಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಗೀತೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಪುರಂದರರು ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ರೂಪಕತಾಳದ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಚರಣಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ? ಅಂತೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ತ್ರಿಪುಟತಾಳದ ಗೀತೆಗಳು ಎರಡು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತ ವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿನ ಗೀತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಒಳಿಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸ್ವರಗತಿ ಚಯವು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ದೊರೆತ ಬಳಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಸ ಗಮ ವಾಗುತ್ತದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗು ತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸುಲಭವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರಳವಾದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ನಾವುಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಇವು ನಾಡಿನ ಉದ್ವಿಗಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಂದಸ್ಥಾನ

ನಾವು ಇಂದೂ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವರ ನಾವ ಗಳು ಅಥವಾ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎದುರುಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಭಂದಸ್ಥಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಜಡ್ಡುಗಳ ಭಂದಸ್ಥಾನ ನಿಯಮ ಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ್ವಾರದ ಜಡ್ಡುಗಳು ಅಥವಾ ಪೃತ್ವಗಳು ಮಾತೃಗಣ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರಗಣ ಅಂತರಗಳ ಗಳ ನಿಯಮ ಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾತೃಗಣ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತೃಗಣ ಅಥವಾ ಗುಡಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವಾದ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತಾಳಬದ್ಧ ವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆ ಈ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವ ಅಥವಾ ಕುಗ್ಗಿಸುವ ಪ್ರಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿಯೇಕಾರನಿಗೆ ಇದೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಸ್ಥ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ಥಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಹಾಗೆಯೇ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಸ್ಥಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಬದಲಿಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಅರ್ಧ ಅಕ್ಷರ ಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಸಂಗೀತ ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಾಕ್ಷರದ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಹೊರತು ಐ ಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಥವರಿಯದೆ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಭಾಸಕ್ಕೆಡೆಯಾಗುವುದೂ ಉಂಟು

ಅಭಿನವ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಬಲ್ಲೀರೇ ರಾಮನಾಮ

ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 7 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಗಳ ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳದ ನಾಲ್ಕು ಅವರ್ತಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ 28 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ

ಅಭಿನವಪುಃ|| ರಂದರಾ|| ವಿ||ರಾ|| ಭಾ||ವ|| ರಾಮನಾ|| ಮು||

ಎಂದು ಕನ ಡೇತರರೂ ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಭಾಷೆತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ ತಾಳವನ್ನು ಖಂಡಭಾಷೆ ಎಂತಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ

ತಾಳವನು ಮಿಶ್ರಬಾಷ್ಪ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳ $3+3=6$ ಅಥವಾ $2+4=6$ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವಿರುವ ರೂಪಕ ತಾಳದ ಹಾಡುಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಏಕತಾಳ ಅಥವಾ ಆದಿ ತಾಳಗಳ ಹಾಡುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟತಾಳ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಂದ್ಯತಾಳ ಮತ್ತು ರಘುಪತಿ ತಾಳವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ಖಂಡ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೀಳುತ್ತೇವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟತಾಳದ 14 ಅಕ್ಷರಗಳು $7+7$ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಮಂದ್ಯತಾಳದ ಮತ್ತು ರಘುಪತಿ ತಾಳದ 10 ಅಕ್ಷರಗಳು $5+5$ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಕಾರಣ ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಜಾನಪದ ಲಯವಾದ ಛಾಪುತಾಳಗಳಿಂದ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ತೆರದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗ ನಾವು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ತಾಳಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಾಸಘಟಿತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದೆ ದೇವತಾ ಸ್ತುತಿಯೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಮಾವಳಿ ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ಮೂತ್ರ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕನಡೆ ತಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಅಷ್ಟೇ ದೇವಕಿ ನಂದನ ಮೂಕುಂದ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಭಜರೇ ಕನಕಮಂಕಂ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು

ಹಾಡುಗಳ ಪಲ್ಲವಿಗಳು ದೇವತಾಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ತನ ಗುಣಗಾನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನಿರಿಸುವ ಸಾಹಸ ದಂಪುಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯರಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದ ವಿವರಣೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡವು ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು - ವಿವಿಧ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ನಾವು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಅನುದಿನ ಮೂಲ್ಕಿಗೆ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮೂಡೋ ನಿರಂತರ ಎನ್ನಬಿಂಬ ಮೂರು ತಿಯ ಪುಡಿಪನು ನಾನು ; ಹೇಗೆ ಮೇಚ್ಚಿಸಲಿ ಅರ್ಚಿಸಲಿ ಎನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳೂ ಈ ವರ್ಗದವುಗಳಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆ

ನೋಡದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹ ಡುಗಳು ಾರನೆಯ ವರ್ಗದವುಗಳು ಸನ್ಮಾನ್ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರವರ್ತನ ದ ರವ್ಯಾ ಗಳ ದೂವಣಿ ನ್ಯಾಯ ಅನ್ಯಾಯ ಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಶಿಲಸಂವರ್ಧನೆ ಜಗ್ತುನಲ್ಲಿ ಕಾಣು ಒಳಿತು ಕೆಡುಕುಗಳ ಎಮರ್ಜೆ ಲೌಕಿಕ ಇದೆ ಾಡಿಗಳ ವಿಡಂಪನೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜಿ ಮೆದ ಚಿತ್ರಣ ಪರೋಪಕಾರ ಾರ ಜೀವನದ ಸಂಪನ ತೆ ಮೊದಲಾದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ವಿಷಯ ಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆ ರುತ್ತವೆ ಕೊಡುವ ಕರ್ತು ಬೆ ರೆ ಇರಲು ಮೆದಲಿ ಬಿಡು ಬಿಡು ಚಿಂತೆಯುಂ

ಈ ಗ್ರಾ ದಲಿ ವಾ ಇರ ವೈದೇ ಪ್ರಯಾಸ ಮೊಡಂ ದಾನ ಧರ್ಮ ಪರ ಉಪ ಕಾರವ ಅನ್ಯಾಯ ಮೂಕುಗಳಗಾಡದಿರಿ ಾಡದಿರು ಪರಸ್ಪರೆಯರ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆ ರುತ್ತವೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶೈಲಿ

ಸಂಖ್ಯಾಬಾಹ ಲ್ಯದ ದೃಢ ಯಿಂದ ನಮಗಿಂದಂ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಪ್ಪಲ ವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಅವು ಜನಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ಕೆಲವೆಡೆ ನಿರೂಪಗೊಂಡಿರಬಹುದಾದರೂ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದ ದರೂ ಅವು ಹೀಗೆಯೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿ ಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆದರೆ ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಮೂತ್ರ ತೀರ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ ಪರಂಪರಾ ಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಶೈಲಿ ತಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿದ್ದರೆ ಅದು ಗಣೇಶಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುಳ ಹಾಡು ಉದಯರಾಗ ಮಂಗಳ ಗೀತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೇ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ವರ್ಗದ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಘಟಕರು ಹರಿದಾಸರು ದಾಸ ಪಂಥಾವಲಂಬಿಗಳ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿ ಶೈಲಿಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದಂ ಈ ಮೂರುಗಳನ್ನ ನಾವು ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿ ಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ರಾಗತಾಳಗಳ ಲಿಖಿತನಾಮಕ್ಕೂ ನಿರೂಪಣ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ

ಕೃತಿಗಳು

ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೆಂಬ ರಚನೆಗಳು 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದವುಗಳು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದವ ರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ತ್ಯಾಗರಾಜ ದೀಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ

ಕಡವೆ ರಾಗದ ಸೊಬಗು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶಾಸವಾಗುವಂತೆ ರಚನೆಗೆ ಹಾಡುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವರ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿದ ರೀತಿಯೇ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎ ದೈಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಗಲಾ-ಕೃತಿಕಾರನ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಧ್ವನಿವರ್ಧ್ಯವಾದ ಮೂಲ ಸಂಗೀತ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಗಾಯನ ಪೌಡೀನೆಯನ್ನು ಗಾನಾವಶಾತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಲವಿದೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಕೃತಿಗಳ ಕೃತಿಕಾರನ-ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರನ-ಉದ್ದೇಶ ಆದರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಇದ್ದು ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆ ತಾವು ಹೇಳಬಯಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ಮೂತ್ರ ದಾಸರು "ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮೂತ್ರವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಸುವುದೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕೀವಲ ಧಾಟಿ ಮೂತ್ರದ ಎಂದರೆ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯ-ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ತೋರಿರುವ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಹಾಡಿದಾಗ ಒದಗಿರುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ವಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಈ ದೂತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಬೇರೆ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲ ಹಾಡಲು ಬಳಸುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಾಡು ಗಾರಿಕೆಗೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದು ಕೀವಲ ತಾಳ ನಿಬದ್ಧ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿಯೇ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕೀರ್ತನೆ ಕೃತಿ

ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನಾವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಹುದೇ ? ಅದು ಸಮಂಜಸವೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿದೆ ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವೇದ ಪಠನವನ್ನೂ ಆಧಾರಿತ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುವಷ್ಟು ! ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಕೂಡ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತ

ಇಂದಂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ ವಾದ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯೇ? ಎನಾ ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ರೀತಿಗಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮೂರ್ತದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ದ ಗಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಳವಾದ ಸುಲಭವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸಂಚಾರಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಇಂದು ನಾವು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಆಧುನಿಕ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ - ಎಂದರೆ ದಾಸರುಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಒಂದೇ ಹಾಡನ್ನು ಹತ್ತು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹತ್ತು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಹಳೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಹೊಸ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೃತಿಗಳೇ ಮೂಲಾಂಗವಾಗಿ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಸಂಗೀತ ಕಛೇರಿಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರ್ಭವ್ಯವೆಂದು ಸಾಧ್ಯ. ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಸಂದೊರೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಕನಡ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆ. ಕನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಯ ಅವಶ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಕನಡ ಕೃತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅದ್ಭುತ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕನಡ ಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಿಗೆ ಕನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರಚಿಸಿ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿಯ ಸಂಶೋಧನೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶೈಲಿ ಇದ್ದಿತ್ತು. ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಅದೂ ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ಹೇಳುವ ರೀತಿಗಿಂತಲೂ ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವು ಕೇವಲ ನಿರೂಪಣಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನಸ್ಥಳವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಚನೆಗಳಿರಬೇಕು ಹೊರತು ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ

ಸಂಚಾರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾದರೂ ಸಲಭವಾದ ನೆರವಾದ ರಂಜಕವಾದ ಕೀಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹಾಡಲು ಬೆಪು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯ ಸ್ವರಂಯೋಜನೆಗಳಿರಬೇಕು ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಾವನಾಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವು ನೀಡಬೇಕು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಲ್ಲದೆ ಹೇಳುವ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಬಹುಚರಣ ಸ್ತುತಿ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ಚರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹಾಡುವ ಅಥವಾ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಂತೆಯೇ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಡುವ ರೂಢಿ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ ಲಲಿತವಾದ ನಡೆಗಳ ವಕ್ರಗತಿಗಳಿಂದ ಲಯಗತಿಯೂ ತಾಳದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೊಗುವ ತಾಳಾಂಗ ವಿಭಜನೆಗಳ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತೊಡಕಾಗದಂತೆ ಹೇಳುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಸ್ತಾಸಕ್ರಮ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇವುಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾಗುವ ವಾದ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸಲಾರವು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿನಾಮ ಸಂಕಿತನೆ ಎಂಬ ವರ್ಗದವುಗಳು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೊಲುತ್ತವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದೇ ಪ್ರಧಾನಾಂಗ ಬಹುಚರಣಸ್ತುತಿ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಶ್ರುತಿ ಪುನರಾವರ್ತನ ವಿಚಾರ ಪುನರಾವರ್ತನ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸರಳತೆ ಎಲ್ಲವೂ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದಂಥವುಗಳು ಈ ದ್ವಿನಾಮ ಸಂಕಿತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸುಲಭವಾದ ರಂಜಕವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸುವ ರೀತಿ - ನಮಗೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ದೊರೆತಿದೆ ಈ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ಅವಶ್ಯಕ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಾಯಕರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಮೂಹಿಕವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸಮಂಡಲಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಂಗೀತ ವಿಭಾಗಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗೀತ ಅಕಾಡೆಮಿ ಗಾಂಧಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಹೀಗೆ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಾಸಕ್ತರ ರಸಿಕರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯೋಗದ ಒರಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ಅವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಮುಂದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಡಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ ಪರಹೇಳಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಯ ಮವನ್ನು ಗಾಯಕರು ತವಗೆ ತಾವೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಅಪರ ಪ್ರಬಂಧರಾಶಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಸಂಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಪರಂಪರಾಗತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿ

ಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತವಾದೀತು ಜನಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದೀತು

ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯವಾಗಿರುವ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ರಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇಡವೆ ? ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕನ ೬ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯ ನಾಡಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮಹತ್ವ ಇತರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬರಲಾರದು ನಿಜ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬೇರೆಯೇ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಬೇಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸರಿವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ-ಎಂದರೆ ಇಂದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕು ಹೊರತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರು ಅವರ ಮತ್ತು ಇತರ ೧೨ ಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದೆಕೊಂಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿಗಳ ಪಡಿಯ ಚೈನ್ಯ ಇರಿಸಿ ಏರೂಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪರಿಂಪರಗೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ

ಗೀತೆಂ ವಾದ್ಯಂ ಚ ಸೃತ್ಯಂ ಚ ತ್ರಯಂ ಸ ಗೀತಮುಚ್ಯತೇ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸೃಷ್ಟಿವನ್ನೂ ಸಂಗೀತದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಕಂಡರು ಎಂದರೆ ಗೀತಗಾನದಿಂದ ಮೂಡಿದ ಭಾವ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿವ ಮೂಲಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಮುಂದೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಗೀತ ವೆಂದೂ ಅಭಿನಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸೃಷ್ಟಿವೆಂದೂ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಸೃಷ್ಟಿಗಳು ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದವು ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿರಹಿತವಾಗಿ ಸಂಗೀತವು ಬೆಳೆದರೂ ಸಂಗೀತ ವಿರಹಿತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೃತಿ

ಗಲಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವ ಪ್ರಬಂಧ ಹೀಗೆ ಐದು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಪದಗತಿ ಚಲನಾ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ನೃತ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಕ್ಕೆ - ಎಂದರೆ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವುಳ್ಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ನಾಟ್ಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ದೊರೆತು ಅದು ನೃತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ

ಪದ ಕೀರ್ತನೆ

ಸಾವಗಾನವಾಗಿ ಪದ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹಾಡು ಕೀರ್ತನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ- ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಶ್ರೇವೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರ ಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನು ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬಂತು ಆದರೆ ಪದ ಎಂಬುದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಚನೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಇದು ನೃತ್ಯ ಜಿ ಬಂಧವೂ ಹೌದು ಪದಗಳು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭವಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ

ಶೃಂಗಾರ ಭಾವವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ಶೃಂಗಾರ ರಸಪೊಂದರಲ್ಲೇ ನವರಸಗಳೂ ಪ್ರತಿಭರಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದಂತೆಯೇ ಪದರಸಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶೃಂಗಾರದ ಬಹುಮುಖಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನಿ ಡೆಡು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಗರಿಷ್ಠ ಪದಗಳು ಅದೇ ಗುರಿಯ ನು ಪ್ರೀತಿ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರ ಭಾವದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸುತ್ತವೆ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರ ಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದ ಆತ್ಮವು ರೀನವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದು ಪ್ರೇಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮ ಪೂಜನ ಪ್ರೇಮಚಿಂತನ ಪ್ರೇಮಕಾರಾಧನ ಪ್ರೇಮವಿಲನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಪದಗಳ ಮುಖ್ಯ ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆ ಪಡೆಯುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ತಿಳಿದ ಪಂಥದವರಿಂದ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಪದಗಳ ಪರಂಪರೆ ಜಯದೇವನಿಂದ ಆರಂಭವಾದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರೇಚ್ಛ ಸಾರಾಯಣತಿ ಥಳ ವೊದಲಾದವರು ಪದ ರಚನೆಗೈದು ನಾಯಕಿ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವರು

ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ

ದಾಸ ಪಂಥದವರ ಮಾರ್ಗವೂ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಈಶ್ವರನ ವಿಷಯ ಕವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭಾವನೆಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ತಳಹದಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೂ ಪ್ರೇಮ ಪರಿಚಯ ಇದ್ದದ್ದೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಾಡಿ ನಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಕಾಣುವ ಭಾವ ಆತನನ್ನು ಸೇರಿತೆ ನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಭಾವ ತಂದೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗೌರವಾದರಗಳಿಂದ ಕಾಣುವ ಭಾವ ತನ್ನ ಸ್ವ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುರುಷನಾಗಿ ಯೂ ಭಾವಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇಮ ದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವ ಭಾವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ಈ ಭಾವಗ ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೆಗೆದ ಕೊಂಡು ದಾಸರು ಅಸಂಖ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪದಗಳಿಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಹಲವೊಂದು ಭಾಗ ಗಳಲ್ಲಿ ಎಕೆ ಪವಾದ ಸಾಮ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ

ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬ ದ್ವಿಗಮ್ಯನೆಂದು ದಾಸರು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರು ಅನುಭಾವದ ಮಾರ್ಗವನೆ ಒಡಿದರು ಆತನ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಹ ದಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ವಿಶ್ವವು ನಾದಲಯ ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿ ದಲೇ ಆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಪೂರಿಸಿದ ಅವರ ಮಾತುಗಳೂ ರಾಗ ಲಯ ಬದ್ಧವಾದ ಸ ಂದರ ಸಂಗಿ ತವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದರೆ ಆತ್ಮಯ ಫವಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವವು ಲಲಿತ ಪದ ಪುಂಜಗಳ ರೂಪ ತಾಳಿತು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೊಡಗೂಡಿ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು

ನೈತೃತ್ವೋದಗಮನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅನ ಪವ ವಾಗಿದ ಒಮ್ಮೆ ಒವರು ದಾಸ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಾವು ಗೈದ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಗ ದೊಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ ದೈವವೆಂದು ದೀನರಾಗಿ ಆಶ್ರಯ ಸಿದ್ಧಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗೆಳೆಯ ನೆಂದೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಡೆಯ ನೆಂದು ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ ಗ ರುವೆಂದು ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ಸೇವಕ ನೀನು ಯಜಮಾನ ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯ ನೀನ ದು ಎಂದು ದೇವರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ನ್ನು

ನೆನಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತರಕ್ಷಕನೆಂದೂ ಒರದು ಹೊತ್ತು ನಿನಗೆ ನನನ್ನ ಕಾಪಾಡಲಂ ಸಾಧ್ಯವಿವೆ ? ಎಂದು ರೇಗಿದ್ದಾರೆ ನೀನು ಮನೆಯಲ್ಲದವನು ನೆಲೆಯಲ್ಲದವನು ಹಾವಿನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿದವನು! ತಿರಿದು ಉಣ್ಣುವವನು! ಪಾಪ! ನನಗೇನು ನೀಡ ಬಲ್ಲೆ ? ಎಂದು ಹಂಗಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಲಿ ? ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೊರಗಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ ನನಗಿಂತ ಧನ್ಯರು ಬೇರಾರು ಈ ಧರೆಯೊಳಗೆ ? ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಮಾತುಗಳಷ್ಟೆ ಆಗಿ ದಾಸರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಿಲ್ಲ ಕೃತಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ ಅವು ಭಾವದ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥ ಸ್ವರ ಒಲ ಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನದಿಂದ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹರಿದಿವೆ

ಪಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ವಧುರಭಾವ, ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಾಡಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆ ಗೋಪಬಾಲರೊಡನೆ ಆತನ ಆಟ ಗೋಪಿಯ ರೊಡನೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ ಯೆ ಶೋಧೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣರ ಮಧುರ ಸಲ್ಲಾಪ ರಾಧೆಯೊಡನೆ ಪ್ರೆ ಮಾಲಾಪ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ಮೈಕುಂಠವೈಭವ ದರ್ಶನ ಭವ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಹಾಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ರಿತಿ ನಿತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಢಢವಂಚಿಕೆಗಳನ್ನೂ ವಿಡಂಬನಾತ ಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಿಡಿದ್ದಾರೆ

ಆದಿವನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಎಂದಪ್ಪಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಗೋಪಿ ಹರಸಿದಳು ಕೊಳಳನೂದುವ ಚದರನ್ನಾರೆ ! ಎಲ್ಲಾಡಿ ಓಡಿ ಬಂದೆ ರಂಗಯ್ಯ ? ಪೋಗದಿರಲೋ ರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ನಂಬಿಸಿ ಪೊದ ರಂಗಯ್ಯ ನಿನ್ನ ನಗಲಿ ಪೋಗಲ ರವು ಸದ್ದು ಮಾಡಬೇಡ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದಂತಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾ ನೀ ಬೇಗನೆ ಬಾರೋ ಧನ್ಯನಾದೆ ಎರನು ಕಂಡು ಪರದೆ ತಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು ನಾ ನಿನ ಧ್ಯಾನದೊಳಿರು ಮಿಕ್ಕ ಮಾನವರೇನ ಮಾಡುವರೋ ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುದೇತಕೋ ? ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ಇತರ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ನೃತ್ಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಭಗವನ್ನಾದು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ವಂದನೆ ಆರ ಧನೆ ಆದರೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಭ ವಪರವತರ ಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಮರೆತು ಕುಣಿದರು

ಆದ ದರಿಂದ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಹಾಡ ಗಳ ಲಯ ತಾಳಗಳು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ವಿಷಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸು ವುದರ ಬದಲು ನಾಟ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದಲ್ಲಿ ಚಾಕ್ಷುಷವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮನಗಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾಟ್ಯದವರು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸೃತ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರು ಆಗ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಾವ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು ಪರಿಣಾಮ ಆದೋಷವಾಯಿತು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಸೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡವು ಹಾಗಾಗಿ ಈಗ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ನಾಟ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪಡಿಸಲಾರದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಅಂಗವೂ ಆಗಿವೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸೃತ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಅಪೂರ್ವ ಕೊಡ ಗೆಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಧಾ

ಕೃಷ್ಣದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ವರೆಗಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭದಿಂದ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ 10ರಿಂದ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಅನಂತರದ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಚೈವ ಹಾಗೂ ವೃಕ್ಷವ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಅರಂಭದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮದ್ವೈಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಕವೂ ಪ್ರೇರಕವೂ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು.

ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳು ರಡು ಸಾವಾರು ಕ್ರಿ. ಶ 850 ರ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ 920 ರ ವಡಾ ರಾಧನೆ ಕವಿರ ಒಮಾರ್ಗ ಕಾವ್ಯ ಹತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹುದಾದರೆ ವಡಾ ರಾಧನೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನವಾದ ಕ್ರಿ. ಶ 450 ರ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ನಂತರದ ಎಾದಾವಿ ಶಾಸನ (ಕಪ್ಪೆ ಅಣಬಟ್ಟು) ಸಿರಿಗೊಂಡದ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ. ಶ 700ರ ಶ್ರೀಗಣೇಶಗೊಳ ಶಾಸನ-27 ಸೊದಲಾದ ಶಾಸನಗಳ ಉದ್ದೇಶವೂ ಧರ್ಮವನ ನಿರ್ಮಿಸುವುದೇ.

ಕ್ರಿ. ಶ 940ರಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಪಂಪ ಕನ್ನಡದ ಅದಿಕವಿ ಪಂಪ ಹಾಗೂ ಅವನ ನಂತರದ 1150ರವರೆಗಿನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೈನಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು. ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಯ ಹೇವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಚಂಪೂಯ ಹೇವೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಳ ಕೃತಿಗಳು. ಅಂದರೆ ಮಧುನಿಪ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಥ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಭೆಗಾಗಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಬೆಂಕಟ್ಟಿ ನೋಳಗೇ ಕವಿ ಏನಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೆರೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಮೊಟಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಪನ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಪಂಪ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವನು ಏರಿದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಅದಿಪುರಾಣ

ದಲ್ಲಿ ವಿರಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದ ಎಲ ಸ ಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಈ ಮಾತು ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಯೋಗದ ಶೈಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಕೃತಕ ಎನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದವಾದ ಅಷ್ಟೇ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಆಯಿತು. ಇು 1150 ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯನಾಯಿತ. ಈ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಿಕ ಹಾಗೂ ಭವದ್ವ್ಯನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉದಯಿಸಿದ್ದು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅದುವರೆಗೆ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದಾಂತ ಕೀಳು ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ತೊಲಗಿಸಿ ಸರ್ವೋದಯದ ತತ್ತ್ವವನು ಪಾಲಿಸಿತು. ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಚಂಪೂಶೈಲಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯರಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಹ ವಚನ ರಗಳೆ ಪಟ್ಟದಿಗಳನ್ನೂ ಮೊದಲನೆಯವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯ ಪ ಫ್ರಿಡ್ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸರಳಕನ ಡಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಮಾರ್ಗೀಶೈಲಿಗೆ ಬದಲು ದೇಸೀ ಶೈಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಮಸ್ತು ನಿಷ ತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ ತೆಗೆ ಪ್ರಾದಾನ್ಯ ದೊರಕಿತು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಂಡಲಿಯ ಸ್ವತ್ವಾದ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನೂ ತಲುಪುವಂತಾಯಿತು. ಲಿಂಗಾನುಭವಿಗಳ ಸಂಗದಿಂದಾನೂ ಕಣ್ಣಿರೆದನು. ಎಂದೂ ಪ್ರಭುದೇವ ಎನಗೆ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವರ ನೆನಪ ಚಿಂತೆ ಎನು ವ ಬಸವಣ್ಣ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಕ್ಕೆ ಸದೂ ಎನ ಮನ ಎಂದ ಮಹಾ ದೇವಿಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲ. ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಶಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವಚನದ ರೂಪದಲರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈಶ್ವರಂಗಿಯೆ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಮಕಾರಿದಂ ಎಂದ ರಗಳೆಯ ಕವಿ ಹರಿಹರ ಹಂಪಿಯೆರಗನ ಹೊಗಳುವ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಆನಂದೈವವ ಭವಿಗಳಂ ಕೀರ್ತಿಸಿದನಾದೊಡೆ ಮನಸಿ ಜಾರಿಯಂ ಏಕೈನಲ್ಲಿ ಎಂದ ಪಟ್ಟದಿ ಜನಕ ರ ಭವಾಂಶ ಈ ಕಾಲದ ಮಹತ್ವರ ಕವಿಗಳು ಮುಂದೆ 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಯಾವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರೋ ಆ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವದಾಸರ ಈ ದೀತಾ (ಪಾಡುಗಳು) ಪ್ರಕಾರವು ಮೂಲವೂ ಮೊದಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದವು.¹

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಉಗಮ

ಮಹಾಬಾರ್ತರ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಆದೂ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂ ವೇಶಗಳೇ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣ ಮಧ್ಯ ಮತವೂ ಕೂಡ ಈ

ದಿಶೆಯಲ್ಲೇ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದು ಬೌದ್ಧ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರವಾಹದೊಂದು ವ ದಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹ ಟ್ಟ ಬಂದವು ಮಾದ್ವ ಹ ಗೂ ರಾಮಾನ ಜ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವಂದೆ ಅವೇ ಬೆಳೆದು ಒಂದು ಪಂಥವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ದ ಹೆಸ ರನ್ನೂ ಪಡೆದವು ರಾಮಾನ ಜರು ನ ರ ಯ ಳನೇ ಸರೋತ್ತಮನೆಂದೂ ನಿಂಬಾರ್ಕನು ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆಯೆಂದೂ ಆನಂದತಿ ಧ್ವರು ವಿಷ್ಣುವೇ-ಹರಿಯೇ ಪರತರ ವಸ್ತುವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಸೆಲೆಯೊಡೆದು ದೇಶದ ನಾನಾ ಮೂಲೆ ಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪೂಜೆ-ಉಪಾಸನೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು * ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂದದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಸುಮಾರು 15 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸ ಸ ಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಚನ ಸ ಹಿತ್ಯ ಗಳ ನಡವೆ ಕೆಲವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿದ್ದರೂ ಮೂೂ ಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧರ್ಮ ಸಮಾಜ ಮೂಢಕುಂಭಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಜನರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇಮರ್ಥ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ ಅದರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಧ್ವತತ್ತ್ವ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೇಲು ವರ್ಗದ ಜನರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಗಷ್ಟೇ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿದೆ (ಕನಕದಾಸರೊಬ್ಬರನು ಬಿಟ್ಟು) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಆಗಿ ಹೋದವರಾದರೂ ಅವರ ತತ್ತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿದ್ದು 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 13-14 ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಳೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಖಂಡನೆ ಮಂಡನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದವು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆಯು ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೃತಿಯ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರ ಗಳೂ ಮಹತ್ವಾ ಗೋಚರಿಸಿರಬೇಕು ಹಾಗಾಗಿ ಒವರು ಜ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿರಬೇಕು

ಹೀಗೆ ರಸನೆಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳೆಂಬ ಶೆಸರು ಬಂತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಥವಾ ಪದ ಎಂಬ ದೆ ನೂ ಹೊಸ ದಲ್ಲ ಜಿ ದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಅದು ಬಂದದ್ದೆಂಬುದು ದೂರದ ಮಾತು ಕನ ಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಡು ಮೆಲ್ಲಾಡು ಬಾಜನೆಗಟ್ಟುಗಳಿದ್ದವು ಆಮೇಲೆ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಅದೇ ಹರಿದಾಸರ ಬ ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಂದರೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಪರವ ದ ಹ ಡಾಯಿತು ಸುಗಿ ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಿತು *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ

ದೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣವೆಂದು ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ ರಚನೆಯಾದವಲ್ಲ ಅವ್ವೇ ದೈನಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅಶು ಕವಿತೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಹಿತ ಕನಡೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿದರೆ ಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಸೃಷ್ಟಿರೂ ಭಾವುಕರೂ ವಿಚಾರಿಗಳೂ ಆದ ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಚೋದನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಒದಗಿತು. ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಲಲಿತ ಮಂದಾನಿಲ ಉತ್ಸಾಹ ಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದಿವ್ಯಾಸದ ಶೈಥಿಲ್ಯವಿದ್ದರೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಸಾಮಾನ್ಯ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಕೂಡ ಆಡತನದಿಗೆ ಸವಿವೇವವಾದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಮುಖ್ಯರೂಪಗಳಲ್ಲಿವೆ ವಿಷಯಾನುಗುಣವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆದಂ ಭಾವಗೀತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾದ ಏಕವೇದ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದಲೂ ಭಾವಗೀತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿದೆ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ತಾಳ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ನಡಿಗಳ ಯೋಜನೆಯ ರುತ್ನದ ಕೊನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸನ ಅಂಕಿತ ವಿರುತ್ತದೆ ಮಾತೃಗಿಂತ ಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಎರಡೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹರಿಯೇ ಆರ ಧ್ಯದೈವವೆಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮ ವ ಹತ್ವ ಹರಿದಾಸರ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗೆ ದಾಸರು ಹರಿಯನ್ನು ಹಾಡಿಹೋಗಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಂಡಿತ್ಯ ವಗಲೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪರಿಯ ಸೊಡಗಾವ ದೇವರಲಿ ನಾ ಕಾಣೆ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸ ವ ಶಾಂತ, ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನ್ನಗೂ ಆಣೆ ಎಂದು ಸವಾಸವಾಗಿ ಕಣ ವ ಸಖ್ಯೆ ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೊ ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಭೇದುವ ದಾಸ್ಯ ಎತ್ತ ಪೋದನೆ ಗಳತಿ ಚಿತ್ತ ಬೋರ ಬೆಲುವರಸ ಎನ್ನುವ ಮಧುರ ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣ ಬ ರೊ ರಂಗ ಎನ್ನುವಂತಹ ಯಶೋದ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಇವೇ ಆ ಪಂಚಭಾವಗಳು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನೂರ ರು ಜನ ಹರಿದಾಸರು ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿರ ಕೃತಿಗಳೂ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಈಗ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವಿರುವ ದಾಸ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾತೀಧಿಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಆತ ಕೂಡ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂರು ಪುರ ಪರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ 13ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂತು ವರ ಛಾದೆ ನಾನಂತು ಮರುಛಾದೆ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರದೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತವದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ¹ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ರಘು ಪತಿ ಎಂದೂ ಎರಡನೇ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ನರಹರಿ ಎಂದೂ ಅಂಕಿತವಿದೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆ ತಿಳಿಕೋವಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನೆ ವರ ಕೆ ಹಾಗೂ ಎದುರಾರೋ ಗರ ವೆ ಸಮರಾರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಅವರದೇ ಎಂಬುದು ದಿ ಗೊರಬಾಳು ಹನುಮಂತರಾಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯ ರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಪುರುಷರೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ² ಅವಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಕಾರಣಗಳು

1 ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಿರ ವುದರಿಂದ ಇದು ನರಹರಿ-ತೀರ್ಥರದಲ್ಲ ಕಾರಣ ಅದು ವರಗಿನ ಕನ್ನಡ ತೆಲ ಗುಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳಿನ ತೇವಾರಂ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನ ಗೀತಗೋವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನ ತಾಲ್ಲಪಾಕಂ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಇತರರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

2 ಯಾವ ಹರಿದಾಸರೂ ಪೂರ್ವ ಘಾಟಾಯಾರನು ಸ್ಮರಿಸುವಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಲ್ಲ ನಂತರದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ

3 ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರೊಬ್ಬರು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿದ್ದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆಯೇ ಎನಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ

4 ನರಪರಿ ತೀರ್ಥರೇ ಆದ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ವರೆಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಏಕೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆದ ವೀಯದಾಗರು ಕೆಲವರನ್ನು ಆದ್ಯರೆಂದು ಹೆರಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲಿನರೆ ಆಗಿರಬಹುದು ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಅವರು ಆದ್ಯರು ಆಜ್ಞೆ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯ ಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರನ್ನು ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರ ಪರ ದುತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು — ಸು ಕ್ರಿ. ಶ 1450

ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸುಪರಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ರಾಜವರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮಾಧ್ವ ಪುರಾಣದ ಯತಿಗಳ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯ ನಿತಿಬೋಧೆ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. ಅವರು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗೋಪೀ ಗೀತೆ ಪೇಣುಗೀತೆ ಭ್ರಮರಗೀತೆಗಳನ್ನೂ (ಭ್ರಮರ ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಯವಿದೆ) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಮದ್ದನಾಮ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೀರ್ತನೆ ದಂಡಕ ಸಳಾದಿ ಮೃತ್ಯು ನಾಮ ಇವು ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ವಲಗಿಸಿ ಹಾಡುವ ದೇವತೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಾಲಿ ಪದಪೂ ಅವರದೇ.

ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕಿ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದ ಎಂದು ಹರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರಾಯರ ಭೂಪಾಣಿ ಭೂಷಣ ಇದಂ ಭೂಪಾಣಿ ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದಿಂದ ನಾಲಿಗೆ, ಹರಿಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಕಿವಿ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಅಂಗಗಳು ನಾಮ ರೂಪ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಭಕ್ತರ ಬಗೆಗೂ ಅಪ್ಪೇ ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗಾಗಿ ಉತ್ಸುಕರ ಸಂಗ ಎನ್ನಿಗಿತ್ತು. ಸಲಹೆ ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ವಾಸ ದೇವ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಸಲಿ ಎಂದು ಹರಿಗೇ ಸಮಾಲಿಸೆಯವ ಅವರು ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೊ ರಂಗ ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೊ ಎಂದು ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾಗಿ ಹರಿ ಪಡೆದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ದೇವನ ಪರಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದು ನಿನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ಪೋಪು ಪೋಗೋಣ ಬಾರೊ ವಂದನೆ ಗೋವಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಶೋದ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕಾಣದೆ ನಿಲಲಾರೆ ಕಮನೀಯ ಮೂರುತಿ ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನೊಡುತ್ತ ನಂಬಿಸಿ ಪೋದನೆ

ಯವ್ವಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ ಧುರ ಭಾವ ಬೆಸಾ ಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಧ ರೆಗೆ ಹೋದ ವಿರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಉದ್ಭವ ನನ್ನು ಅಕ್ಕೂರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ನಿಜವನ್ನು ಅರಿತು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾ ಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಬಿಯೊಂದು ಬರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಗೋಪಿಕೆಯರು ತಮ್ಮ ವಿರಹ ನೊ ವುಗಳನ್ನು ತೊ ಡೊಳ್ಳುವ ಗಿ ತೆ

ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟಿಕೆಡಬೇಡ ಕಾಳ ಬೆ ದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ ಕಷ್ಟ ಮುಂತಾದ ಗಿ ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯನ್ನು ಹೆ ಳ್ದ್ದರೂ ಬದುಕನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಲ್ಲಗಳಿದವರಲ್ಲ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ಎಂದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಯ ತ್ತ ಮುಖವಾಡಿ ಮಾತೂ ಮನಸೂ ಒಂದಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅವರ ಹ ಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣ ಭಾವ ನಿರ್ಭರತೆ ಸರಳತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಭಾವಸ್ಪಂದನ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯವ ಯತೆ ಅದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಹಾಗೂ ಕನಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ ವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾ ವು ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಹಿಮೆಯ ಅಚ್ಚ ಮೂಡಿದೆಯಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಅವು ಹಿಂದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು * ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ರು ಭಜನೆಯ ಸಲ ವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದು ಕಾರಣವಿರ ಬಹುದು ಅದರೂ ಪೂಜಾ ಕಾಂಕ್ಷೆ ಕನ್ನಡ ದೇವರಾಮ ಹಾಡ ವುದನ್ನು ಬಳಿಗೆ ತಂದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು — 1500

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಪುಧ್ವಮತದ ಸಾರವನು ತಿಳಿದು ಮರಸ್ತರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸ ವುದರ ಮೂಲಕ ಮಹ ತ್ವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದರು ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕರ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವೈತ್ಯನಾಮ ವನ್ನು ಸರಳವ ದಭಾಷೆ ಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಂತೆಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅಂತರಂಗದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವನೇ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡನೊ ¹⁰ ಎಂದು ಬಾಹ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಬೆ ರೇನನ್ನೋ ಈಡ್ಲಿಸಿ ಆಲಿಸಿ ಫ್ರಾಂಕಿಸಿ ಸ್ವಾದಿಸಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತವೆಂದು ಅವು ಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಬೇಡುವ ಅವರು ಸಂಸಾರಮೆಂದೆಂಬ

ಮಾರಿಗೆ ಸಿಲ ಶಿದೆ ಕಂಸಾರಿ ಕರುಣಾದಿಂದೆನ್ನ ನೋಡಯ್ಯ ಎಂದು ಆರ್ತರಾಗಿ ಕೇಳು ವಲ್ಲಿ ದಾಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯ ಪ್ಪೇ ಅಭಿಮಾನ ಹರಿದಾಸರ ಬಗೆಗೂ ಹಾಗಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗತ ಎಣೆಯಂಟೆ ಎನಿಂದ ನಿನ ದಾಸರ ಮಿಗಿಲೂ ಎಂದು ದಾಸರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿರುವುದು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಭಕ್ತನ ದೈನ್ಯ ವೆ ರಾಗ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸುನಸಗ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಪ್ರವೇಯ ಬದ್ಧ ಹರಿಪೂಜಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದೀಕ್ಷೆ ಶಿವಗಣ ಶಾದಿಗಳ ಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಶಂಸೆ 11 ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಾವು ಬರೆದಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂಥವರ ಸೃಜನ ಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅವರ ಮಹತ್ವರ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ

ಪುರಂದರ ದಾಸರು —1484-1564

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನಿ ಪಡೆದ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ

ಗುರುವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪದೇಶಗೊಂಡೆ | ಎರಡೆರಡು ಲಕ್ಷದವ್ವತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಪರನಾಚಾರವಳಿ ಮಾಡಿ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ ||

ಎಂದು ವಿಷಯದಾಸರು ಹಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚವಿಖಿಯವರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ 12 ಆದರೆ ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅಂದರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ಒಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೊಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ

ಸುತ್ತಣ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಈ ಎರಡು ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಹೊರಡುವ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿದೆ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ¹³

ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಹವ ಸ್ಥಾನ ಸ್ಪಷ್ಟವೆ ಆಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ವೈತದಿಂದಲಿ ¹⁴ ಆಡಿ ದಳಿತೋದ ಹರಿ ಕುಣಿದ ಮೊದಲಾದ ವೃ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಾದರೆ ಗುವೈನ ಕರೆಯ ದಿರೆ ಪೊ ಗದಿರಲೊ ರಂಗ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೊ ಗೊ ಎಂದ ಆಡ ಹೋದಷ್ಟೆ ಮಕ್ಕಳು ಗೀತೆಗಳು ತ ಯ ಮಗುವಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತವೆ ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೋ ಕಂಡು ಕಂಡು ನೀಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವರೆ ತೇಲಿಸೊ ಇಲ್ಲ ಮ ಳುಗಿಸೊ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯನು ಆತ್ಮತೆಯಿಂದ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೀನ್ನಾಕೊ ನಿನ್ನ ಹಂಗಾಕೊ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನ್ನಗೂ ಆಣೆ ಎಂದೇ ಸವಾಲೆಸೆಯತ್ತಾರೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ ಅಚ್ಚ ತನ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿಂತಿದೆ ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ ದಾಯಕ ರೂಪವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂಸಾರದ ನಿಸ್ಸಾರತೆ ಏಹಿಕ ಭೊ ಗದ ನೆತ್ತರತೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಸಾಕಷ್ಟುಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆರು ಹಿತವರು ಎನಗೆ ಆರೇನು ಮಾಡುವರು ಸಾಕು ಸಾಕಿನು ಸಂಸಾರ ಸುವಿವು ಅನುಗಾಲವು ಚಿಂತೆ ಯಾರ ಹಾರೈಸಿದರೇನುಂಟು ಎಂದು ಹೆ ಲಿದ್ದರೂ ಬದುಕಿಗೆ ವಿಮುಖರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ದವರಲ್ಲ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಅದನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡಬೆ ಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ನರಜನ್ಮ ಬಂದಾಗ ನಾರಿಗೆ ಇರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಬದುಕ ಬೇಕು ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಎಂದು ಬೋಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅಂತಹ ದೂತರಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತು ದಯವಿಲ್ಲ ದ್ದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಯಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿರದೆ ಬಂದವೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯವೊಂದಿರಲಿ ಎಂದು ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಮಾರ್ಗದ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದವರು ಪುರಂದರದಾಸರು

ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದೇತಕೂ ಏನು ಮಾಡಿದರೇನು ಭವ ಹಿಂಗದೂ ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯ್ಲುವಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಗಳನ್ನು ವೆ ಚೈನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ ಇಂತಹ ಅತ್ಮ ನಿವೆ ದನೆಯ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ಕೆಂದ-ಹೊಯ್ಸಾಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತ ಡಿತ ಇದು ವಿಷಾದ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ

ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಡಾಂಭಿಕತೆಯನ್ನೂ ಟೀಕಿಸುವ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿಡು ನಗದಿ ಬರುತ್ತಿದೆ ಇಕ್ಕಲಾರದ ಕೈ ಎಂಜಲು ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊನ್ನೆ ಬರ್ಮಾ ಕೈ ಕೈ ಬಾರದೀಕಾಲ ಸತ್ಯವಂತರಿಗಿಡು ಕಾಲವಲ್ಲ ಡೊಂಕು ಬಾಯಿನ ನಾಯಕರ ರಮಣಿಯಲ್ಲದ ನಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳ ವೈರಾಗ್ಯ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ್ದು ಲೋಕದ ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿವ್ವಲು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮುಖ್ಯನ ಗಂಡನ ಒಲ್ಲೆನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು ವೈದಿಕ ಕಂಡನ ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅನುಕಂಪ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂತ್ಯಮುತ್ಸಲಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗ ತ್ತದೆ.

ಹೊಲೆತನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅವರು ಒಂದು ಕಿ ತರ್ತೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಉಗಾ ಭೋಗ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೊಲೆಯ ಹೊಲಗಿಹನೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ

ಹೊಲೆಯ ಬಂದನೆಂದು ಒಳಗೆ ದೇವರ ಮಾಡಿ
ಗಣಗಣ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವರಯ್ಯ
ತನುವಿನ ಕೋಪವು ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?
ಪರಧನ ಪರಸತಿ ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?
ಹೊಲಗಿದ್ದ ಹೊಲೆಯನ ಒಳಗೆ ಬಟ್ಟಿಟ್ಟರೆ
ಇದಕೇನು ಮದ್ದೋ ಪುರಂದರ ವಿರಲಿ||

ಎಂಬ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಡೆ ನುಡಿಯಿಂದ ಹೊಲೆತನ ಬರು ವಂತಹದೇ ವಿನಾ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಿದವರಲ್ಲ ಯಾರೂ ಹೊಲೆಯ ಎಂಬ ಕಡೆ ಅವರ ಗಮನವಿರಲೇ ವಿನಾ ಹೊಲೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಸಮಾಜದ ಹೊಲಸನ್ನು ತೊಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನೈತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರದು.

ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣಿರೇನೆ ಎನ್ನುವ ಕೃಷ್ಣನ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿರೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಹುಡುಗಾಟ ಲಾಲಿಸಿದಳು ಮಗನ ಯಶೋದೆ ಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಭಾವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸು ತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದಿ ಕನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡುದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲ ಕೀಳುಗನ ಅನುಭವದ ಪದರವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಯೂ ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ನಾ ಡೊಂಕಾದರೆ ಅಮ್ಮ ಗಂಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಹರಿಕುಣಿದ ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಪ್ರತಿಮಾನಿಪತೆ ಚಿತ್ರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಈ ಒಂದೊಂದೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳು ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ಗೀತೆ ಗಿಳಿ ಹಾಗೂ ನಿವೇದಕನ ಅತ್ತೀಯ ಸಂಬಂಧವನು ಗಿಳಿಯ ಅಗ್ರವಿಶೇಷವೆಂದ ಅವನಿಗಿಂತಾದ ನೋವನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತ ತನ ಅರ್ಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ತನ್ನ ಭಾವವಿಡಿತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಢ ವಾದದ್ದು ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯ ಕವನವಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ವಾಚ್ಯತೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಂಡದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಯಕರ ಅಸೆಬ ರುಕತನ ಭೋಗಸಕ್ತಿ ಒಬ್ಬತನ ತಿಚ್ಚತೆ ಹೆಡಿತನ ವೈರ್ಭ ಬದುಕನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಆನ ಕಂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಒಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬೆರೆ ಹಾಡು ದ ಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಣತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ

ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಹಣ್ಣು ಬಂದಿದೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ವಾಚ್ಯವಾಗ ವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಳ್ಳಿಗಾಣುತ್ತದೆ

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಗುರು ವಿನಿಂದಲೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಂಗೀತ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಜನಪ್ರಸವವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನವಾಣಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮರತ್ವ ವನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ಹಿರಿಯ ರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀದ್ವಾಸರಾಯರ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿದು ಆತ್ಮಾನುಭವವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ವೈಭವವನ್ನೂ ವಿಶದಪಡಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಜನ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವ ತಂಬ ಆಸದೃಶವಾದದ್ದು ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಮಾಧುರ್ಯವೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವೂ ಸರಿಸವ ವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯ ವಾದವು¹⁰ ಅವರ ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ ಪುರಂದರದಾಸರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರು ಗಾಯನ ನರ್ತನಗಳ ಮೋಹಕ ಗಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಗಿರಾಧಿಸಿದರು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಗಂಪನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕನಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಲ್ಲ ಒಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಯ ವ್ಯಾಧ್ಯ ಕುಂದು ಕೊರತೆ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು

ಕಟಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ ತಿಳಿಹೇಳಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ನೈತಿಕ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು 17

ಕನಕದಾಸರು 1500

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಷ್ಟೇ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರೇ ಆಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವರು. ಕನಕದಾಸರು ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕವಿಯೂ ಆಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಆಗಿದ್ದವರು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ ವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ ವಾದ ಕೃತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದಂ. ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಂ. ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿ ಕೀಶವ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದವರು.

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಯ ಧ್ವನಿ ರಾಮನಕತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕಥೆ ಒಟ್ಟುಬಾಳಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತದ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವೈಷಮ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಳಿ ಇದೆ. ಆತ ವಾಳರು ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರನ ವಾದ ರಾಗಿಯನ್ನೂ ಜರಿದರೆ ಬೇಡ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತು ನೀನೆಂದು ರಾಗಿ ಭತ್ತದ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಾಮ ತೆಲೆದೋರಿದಾಗ ಮನುಕುಲ ಬದುಕಲು ತಾನೇ ನೀಕೆಂಬಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಸ್ವಂತ ನೋವಿನ ತುಮಲದ ಆನ ಭವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ದೊರಕಿದೆ. ದೇವನಾದ ರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಮೇಲೂ ಕೀಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೋದಯದ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಮಹಿಳೆ ಈ ಕಥೆಯ ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ವೈಭವದಿಂದಿದ್ದ ನಳದೇವಿ ದುರ್ದಿವಾಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ರಾಜ್ಯ ಮಡದಿ ಮಕಳನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡು ಅನ್ಯರ ಮನೆಯ ಸೇವಕನಾಗಿ ಹರಿಯ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವರಳಿ ಪಡೆಯುವುದಂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು. ವಿಧಿ ವಿರಾಸದೆದುರು ಮನುಷ್ಯ ಎಷ್ಟರವನು ದೈವಾನುಗ್ರಹ ಸಂತ್ಯಜ್ಞ ಬದುಕಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಧ್ವನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಹರಿಯ ನೆಲೆಗೊಡಿದನಂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷವೆನಿಸಿದ ಸರ. ಸಿರುಹ ಭವತಾ ಶಿರವ ಹೋಗಾಡಿದನಂ ಪೂರ್ವದಲಿ || ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾಡೇನಂ ಎಂದು ವಿಧಿಯವಿರಾಸದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನೋಡುವನೆ ತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಕಾರರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇದು ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆ ಕೇಳಿದ್ದಿಗಿದು ತನಿ ಬೆಲ್ಲದಚ್ಚು ಎಂದು ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಣನೆಗಳ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುತ್ತದೆ ಕಾಮದ ಹನ ಉಪಾ ಅರ ದೈರ ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗ ಹರಿಹರಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕೃತಿ ನಳದಮಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ತಾಗ ಮೂಲ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಾನವರು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ದೈವೀ ಪುರುಷರು ಮಾನವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಕಥಾನಕ ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವತೆಯ ಗಾಢ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲ ಸಾಂಗತ್ಯರಚನೆ ವರ್ಣನೆ ತೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮೇರ್ಮೆ ತೋರಿದೆ ¹⁸

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವು ಭಾವಿನಿಯ 110 ಪದ್ಯಗಳ ಹರಿಪಾಮಸ್ತವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಇದು ಕವಿಯ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯ ಕೃತಿ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಸರಳತೆ ಆದ್ರ್ವತೆಗಳು ಈ ಕೃತಿಯ ಜೀವಾಳ

ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂದವರು ಕ-ಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಮಶೃಙ್ಗಿಯಾಗಬಲ್ಲವು ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ¹⁹ ಕನಕದಾಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಭಕ್ತಿಪಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಕಾವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ²⁰

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಎಂಬುದ ವರ್ಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಸಿದ್ಧಿ-ಸಾಧನೆಗಳು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಜೀವಂತಿಕೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ವಿಡಂಬನೆ ಖಾರವೂ ತೀವ್ರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ

ತ್ಸುಣಸದಿರು ಕಂಡ್ಕ ತಾಳು ಮನವೆ ²¹ ಗೀತೆಯ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆ ತನು ನಿನ್ನ ದು ಜೀವನ ನಿನ್ನದು ಗೀತೆಯ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವ ಬಾಗಿ-ನು ತೆರದು ಸೇವೆಯ ನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಹಾಡಿನ ಭಗವಂತನ ಮೊರೆ ಇಲೆ ಲ್ಲ ಅವರ ಸರ್ವಾರ್ಪಣಭಾವ ದೈವಶ್ರದ್ಧೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ ಸಂಸಾರದ

ನಿಸ್ಸಾರತೆಯನ್ನು ಕೆರೆದು ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಸಂಸಾರಿ ದಿಂಬ ದೊಳಿರುವ ಪ್ರಾಣ ಕಂಬ ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಹಾಡುಗಳ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ ಕಣೆಯ ಹಳೆ ಬಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಕಲ್ಲನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಹಾಲೆರೆವರು ಕುಳುಕುವೆನು ತಿಹರು ಮಂತ್ರಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಪೊಳು ನಂಬಿಕೆ ಕಂದಾಚಾರ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತನ್ನು ಕಟಿ ವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಿಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ತೀರ್ಥವನು ಪಿಡಿದವರೆಲ್ಲ ತಿರುನಾಮಧಾರಿಗಳಿ ಧಾಂಬಕತೆಯನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ಪದ್ಯ

ಕುಲಕುಲವೆನು ತಿಹರು

ಕೆಲವಾವುದೂ ಸತ್ಯ ಸೆ ಜನರಿಗೆ ?

ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲದೆ ದು ಸಾಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಮೊದಲು ತಾವರೆ ಹಾಲು ಮೂಂತಾದ ವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ನಂತರ ಪರಾಶರ ವಸಿಷ್ಠ ನಾರದರನ್ನು ಉದಹರಿಸಿ ಜಾತಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸವರ್ಣಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿಕ್ಷಿತವನೊಲಿದ ಭಕ್ತಿರಿಗೆ ಕುಲ ವಾವುದು ಕನಕದಾಸರು ಕೂಡ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿ ಸಿದವರಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಎಂಥವನು ಹೊಲೆಯ ಎನ್ನುವುದರ ಕಡೆಗಿದ್ದರೆ ಕನಕದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಡೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿ ಅವರವರು ನಂಬದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣವಾಗಿರ ಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರ ಕೆತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ದಾಸರ ವನೆಯ ದಾಸಿಯ ಮಗ ನಾನು ಎನ್ನುವಂತಹ ದೀನ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳು ಅಪರೂಪ ನೋಡು ನೋಡು ಗೋಪಿ ನಿನ ಮಗನ ಲುಟಿಯ ರೀತಿಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯೇ ಆದರೆ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿವೆ ಬೊಂಬೆಯಾಟವನಾಡಿಸಿದೆ 'ಮುಟ್ಟಬಿಡೆ ಮುಟ್ಟಬಿಡೆ ಮೆ ರಹರನ ಭಕ್ತುತರನು ಇಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು

ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ತೀರ್ಥನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ರೂಪಕ ಭಾಷೆ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಂದಂತಹವು ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬೀಜವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ರೂಪಕವಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ್ವಾವರು ಬಂದರು ಬನಿರೆ' ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಿದ್ದು ಅದರ ಚಿತ್ರಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗೀತೆಯಾಗಿದೆ ಕನಕ ದಾಸರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ಕಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಭಾವದ ತುಂಬು ಮೋರೆ

ಯಿಂದ ಕೆಲವು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಉಪಮಾನಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೇ ಒಂದು ಒಟ್ಟಾದ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಾದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗಿಳಿಯಂ ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ಹರಿ ಕೂದ ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಕದವಮು ಚೈದಳದಕ್ಕೋ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಮಾ ನಿಷ ತೆಯಿಂದ ಅರ್ಥವಾದವನ್ನು ಆಕಾರಗೊಡದಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನು ಪಡೆಯದೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ "

ಕನಕದಾಸರು ಕನಕನ ಮುಂದಿಗೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಸುವುದೂ ಕಷ್ಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ

ವಾದಿರಾಜರು 1480

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ವಾದಿರಾಜರು ವ ರಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ವ ದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 16 ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ ಸ್ವಪ್ನಪದ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಹಯವದನೆ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಥೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ 113 ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತ್ವವನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ತತ್ತ್ವಪದಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ವ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡಕ್ಕಿಯ ಬ ವರ್ಣ ಬಾದ್ಯ ಜೈನ ಆದ್ವೈತ ಮೀಮಾಂಸಕರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವ ಧ್ವ ತತ್ತ್ವವೇ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು ಪುರ ಪಾರ್ಥವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾವಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಪನಪದ ಹರಿಪಾರಮ್ಯಗಳನ್ನು, ಮಧ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ 388 ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣಗಳ ತಾತ್ಪ್ರಿಕ ಸಾರವನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಕೃತಿ ಕನಕದಿಯೊಳಿಷ್ಟಂತ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಮತದಾನ ತ ತತ್ತ್ವಸಾರವನು ಕನಕದಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಸಿರಿ ವಾದರಾಜವನಿಯ ಬಿನ್ನವನೆಲ್ಲರು ಎಂದು ಉಪೋದ್ಯಾತದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ತಾತ್ಪ್ರಿಕತೆಯ ಕಡೆಗೇ ಮುಖಮಾಡಿದವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂದೈಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಡವಂತೆ ಸರಳವಾದ ಪ್ರೌಢ ಕನಕನೊಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಒರಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನು ಪಡೆದ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸ ಹಿತವೆನ್ನಬಹುದು "

ಏ ವನ ಮಾಡುವುದು ನಾಮಾನು ತರಸ * ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ನಾಮ ಎಂಬ ರಸ ಹಣ್ಣು ಕೆನೆವಾಲುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ್ದು ಜೀನ ತುಸ್ಮದಂತ ಸವಿಯಾದ್ದು ಎಂದು ನಾಮದ ಸವಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಲೋಕ ಭರಿತನೋ ರಂಗ ಅನೆ ಕ ಬರಿತನೋ ಸೆ ವಕತನೋ ನಾನು ನಿನ್ನಯ ಪಾದಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು ಗೀತೆಗಳು ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ಭಕ್ತನ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಬಿಟ್ಟು ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನ ಗ್ರಹ ಪಡೆದಾಗಿನ ಅವರ ಧನ್ಯಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಅವರ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಏನು ಸುಸ್ಮೃತವ ಮಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ ಯಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಗೀತೆಗಳೂ ವೇಣಿ ಮಾಧವನ ತೋರಿಸಿ ರಂಗ ನ್ಯಾಕೆ ಬಾರ ತಂಗಿ ಯಂತಹ ಗೋಪಿಯರ ಎರಹ ಗೀತೆಗಳೂ ಎರಳವ ಗಿ ಇವೆ ವಿಷಯಾಸೆ ಬಡಲೊಲ್ಲದೋ ದೇವ | ಪಸ ದೆ ವ ಸ ತ ನಿನ ವಶವಾಗೋ ತನಕ | ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ವಂದುಲ ಎನು ವಂತಹ ಕೆಂಪು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗಿ ತೆಗಳೂ ಇವೆ ಈ ಹ ದಿನಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುಕಿವೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಹದಗೊಳ್ಳಿ ಒಂದಕಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗ ಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸೆಯ್ಯು ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವ ಗಿ ಮರ್ಗಸಲಾಗಿದೆ ಹಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಎಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕಸತ್ಯ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪ್ಪು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥದು ಇಲ್ಲಿ ತ ಳ್ಳಿ ಒಂದು ತಪ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನುಷ್ಯ ತಾಳ್ಮೆಗಡಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಗಿಲ್ಲ ತಾಳ್ಮೆ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುವುದರಿಂದ ಇದೂ ಜನಸ ಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವ ಕೆಲವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ

ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ದಾಸಪರಂಪರೆ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷ ತಟ್ಟುತ್ತವಾಗಿತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕಾಶದೊಂದಿಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಪುನರ ಜ್ಞೇವನ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ರಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ * ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಒಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳ ತಿರಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಭಕ್ತಪ್ರಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಜೀವನಳಿಕೆಯಂತೆ ಇದ್ದರು ** ಈ ಎರಡೂ ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಆಗಿ ಹೋದವರು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರು ತಟ್ಟುತ್ತಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನೆದಂತೆ ಕ ಣ ವುದಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು 17 ನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿ ಹೋದವರು. ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರ ಪರೆಯ ಪುರಂದರಾದಿ ದಾಸರಂತೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಹರೀಲಿಲೆ ಸುಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಬೋಗಳನ್ನು ಕೋಲಾಟದಪದ ಸ ವಿಸ್ತೃತದ ಶೋಭಾನ ಪದ ಜೋ ಜೋ ಕೋರವಂಜಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಮ ಸ ಜೀವನವು ಗ ರು ನಿಮ್ಮ ನಾಮ : ಎಂದು ಹರಿಸಾಮವನ್ನು ನೆನೆದು ಪರಮ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಅಜವಿಳ ದೌಪದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಸುಧಾಮ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ನೆನದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಹ ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ನಾನ ಗಂಗ ತುಂಗ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಗ ರುಪಾದ ಪದ್ಯ ನೋಡ ವ ಈತನೀಗ ಕೃಷ್ಣನಾಥನು ಈ ವ ಹಿಮೆಗೆ ಏನೇನು ಹುದು ಎಂಬ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಪರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಅಲದಲೆಯಮ್ಮಾಲಿ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೂಪವನು ದಶಾವ ತಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೋ ಅನಂದದೊಟವ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೋ ನೀಟ ಅನುಭವದೊಟ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಯ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಅನಂದವನು ಗಳಿಸಿದನು ಗಳಿಸಿದನು ಫಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ಗುರುವಿನಧ್ವನಿ ಧಾರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಯಂಜ್ಯ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತ್ತದೆ ಏನು ಸಾಧಿಸುವುದೇನೆಂದು ಹಾಡು ವ ನೆಷ್ಯ ವಿಡೈ ಜ್ಞಾನ ಹಣ ಸಖ ಲಧಿ ಕಾರ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳನು ಸ ಲಭವಾಗಿ ಗಳಿಸಬಲ್ಲ ಆದರೆ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಒಡೆಯ ನ ಕೃತಿ ಪಡೆಯುವುದೇ ದರ್ಲಭ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿ ಬೇಕೆಂದು ನುಡಿದವರಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಅರ್ತರಿಯದ್ದಾಂಗೆ ಾರಬೇಕು ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದಿರಿರಬೇಕು ಸುಸಾರ ಸುಖ ದಲ್ಲಿಗೆ ಪದ್ಮ ಪತ್ರವು ಜಲದೊಳಗಿದ್ದಾಂಗೆ ಎಂದು ಉಪಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಏನಗಳಿಸಿದ್ಯೂ ಪ್ರಾಣಿ ! ಜ್ಞಾನತ ಮಾಡಿ ನೀ ಹಾನಿ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದು ಅಹಮತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದನಕೆ ಏನು ವಂತಹ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೀತೆಗಳ ವ ಲಲಿತ ತಮ್ಮನೇ ತಾವು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಎಂಥ ಮಗನೆ ನಿಮ್ಮ ಗೋಪಮ್ಮ ಇವ ನೊಡಮ್ಮ ನವನೀತತೋರ ಎಂದು ಗೋಪಿಯ ರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೂರ ವಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವೈಕ ವಾಗವೆ ಇನು ಕೆಲವು ಗೀತೆಗಳನು ನೋಡಿದಾಗ ಪುರ ದರ ಹಾಗೂ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗ ಢವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಉದಾ : ಜೀವ ನಿನ್ನ ದೋ ಗುರುಭಾವ ನಿನ್ನದೋ ಎನ ಪರ ಭವೇನು ನಿನ್ನ ಸೂತ್ರಾಡಿಸಿದ್ದಾಂಗೆ ಆಡುವೆ ಸಕಲವೆನೆಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಬಾರೋ ಬಾರೋ ರಂಗ ಬಾರೋ ಕೃಪೆ

ಮುಂತಾದುವು ಈಕನದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆ ಮಂಡಿಗೆಯನೂ ರಚಿಸಿದವರು ಮಹಿಮೆದಾಸರೂಬ್ಬರೇ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸ ವುದು ಕಷ್ಟ

ವಿಜಯದಾಸರು

18 ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರು ವರೆಗೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರು ಅವರು ತಾವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲ ದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವರ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿ ಕಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ನಂತರ ಅಷ್ಟೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಜನರ ನಾಲಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ನಲಿದದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉದಾ ಕೈರಾಸವಾಸಗೌರೀಶ ಈಶ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡು ಶ್ರೀಹರಿ ಮುಂತಾದವು

ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಮೊಡೋ ಸರ್ವೇಶಾ *7 ದುರಿತ ರಾಶಿಯ ಬಿಡಿಸು ದುಸ್ಸಂಗವನು ಕಿಡಿಸು ಎನು ವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದ ದಾಸರು ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ವಸವೇ ಎನಗಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ದರುಶನಕೆ ಒಂದವನಲ್ಲವೊ ಭಕುತ ಜಗ ವಂದೆ ನೀನವರ ಹಿಂದೆ ಎನ್ನುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗಿಂತ ಹರಿಯು ಭಕ್ತರೆ ಶ್ರೀಪ ಎಂದು ಹರಿಭಕ್ತರ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮನ ನಲಿಸ ವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಜೀವ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಪಾಪವೆಂಬುದು ಹೊರಗಿಹುದೆ ತನ್ನ ಕೋಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೊಸತಾಗಿ ಒಂದು ಇವೆಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕ ರಿತಂತೆ ಅವರ ಒಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಗ ರು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಸರೂಪ ನಂಬಿದೆ ಎಂದೂ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಗಾಢವಾಗಿ ಆಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿರುವ ದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂಬ ಹಾಡು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೋಪಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಹಾಡನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರ ತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅದು ಪುರಂದರದಾಸರನೇ ಕುರಿತ ಹಾಡಾಗಿದ್ದುದ ರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ ಹೊಲೆಯ ನಾವನೊ ಈ ಕಲಿಯುಗದೊಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಲತಿಯ ನ್ನು ಕುರಿತ ಸ ಾದಿ ಈ ಎರಡೂ ಪುರಂದರ ದಾ ರ ಹೊಲೆಯ ಊರೊಳಗಿಹನೆ ಎಂಬ ಗೀತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ನ್ನೇ ಹೊಂದಿರು ವಂಥವು ಆ ಗೀತೆಯಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನು ಪ್ರಶಿಸಿದೆ ಹೊಲೆಯ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಎಂಬ ಕಡೆಗೇ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಹೊಲೆತನ ಜಾತಿಯಿಂದ ಬರು ವಂತಹದಲ್ಲ ನಡತೆಯಿಂದ ಬರ ವಂತಹ ದು ಎಂದೇ ಮ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮದ್ದಮತ ಪೊಂದದವನ ಭಕ್ತುತಿಯಾತೆ ಉದ್ಧೃತ ಪುಂಡ್ರ ತಿದ್ದದವನ ಕರ್ಮ ವ್ಯಾತೆ ಎನು ಮತಹ ಮತ ಭಿಮಾನದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕೆಲವು ಇವೆ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೆ ಆದಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಶುದ್ಧ ಕನಡ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿದ್ದರೂ ವಿಷಯದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಿಗಿಯ ರುತ್ನದೆ ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳ ಉಚಿತ ಬೋಧನೆ ಆದಿ ಆಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳ ನಿಯತತೆ ಉಚಿತ ಉಪಮೆಗಳ ಸಾಲಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಇಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಾಸರಿಗಿದೆ **

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ವಿಜಯದಾಸರದು ದಾಸ ಸ ಹಿತ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹತ್ವರ ಸ್ಥಾನವುಂಟು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯ ಭೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಯೋವುದೊಂದು ನಿ ತಿ ಬೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಭಗವತ ಸ್ತೋತ್ರಪರವಾದ ಹೀಗೆ ಯಾವ ವಿಚರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಅದರ ಕೂಲಂಕಷ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಸುಲಲಿತ ತಿಳಿಗನಡ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಬಹುತತ್ತ್ವ ಬೋಧಕವಾಗಿವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಸ ಕರಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸುವ ಇವರ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ * ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ವಸ್ತು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸುಭಗತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲ ದಾಸರು—1750

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲವಿರಂ ಅಂಕಿತ ದೊಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಕಡೆ ವಾಲಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಪರವಾದ ಗೀತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಗರಂವಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿದ್ದು ಹಾಗಾಗಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮುಧುರ ಸಖ್ಯ ಭಾವಗಳಿಗಿಂತ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಭಾವಗಳದೇ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲೂ ನೀನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ** ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಎನಗೆ ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಗಳಯ್ಯ ಬರುವುದಲ್ಲಿ ಬರಲಿ ಶ್ರೀಪರಿಯ ಕರಣ ಇರಲಿ ಬೋಗ ತೀರಿಸಿ ದಾಸನಾಗ ವಣಡೋ ಮೊದಲಾದ ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಗಾಢತೆಯಿದೆ ಮಡಿ ಮಾಡ ಬೇಕು ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆ ಕಲಿಯಬೇಕು ಎನು ವಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ನುಡಿ ಯೇ

ವಡಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎದು ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ? ದುವ ಅವರು ಚ್ಯುತ ರಹಿತ ವಾದಂಥ ಗತಿಯೂ ಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಅತ ಪ್ರನಾಗದೆ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಪತಿತ ಪಾವನ ಗೋಪಾಂ ವಿರೂಪದ್ವಿ ರತಿ ಉಕ್ಕುವನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಜಂಜಾಲವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತನನು ಪಾರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುವ ರಚನೆಗಳೂ ಹಲವಿವೆ ಎಸ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬೆಡದಂದಲಿ ಪಾರು ಮಾಡು ಸಾಕು ಸಾಕು ದುರ್ವಿಪದ ಕೈರಗಿಸದೆ ಅವರೊಗ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ಈ ಪರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಲ್ಲೆ ನಾನು ಮುಂತಾದವು ವಿಶ್ವತೋ ವಂಖಿ ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋ ಚಕ್ಷು ನೀನೆ ಎನು ಮಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ನೇರ ವಾಗಿ ಅನ ವಾದಗೊಂಡಂತಹವು ಸಪ್ತಾವರಣ ಶರೀರಕೆ ದಶಸಪ್ತದ್ವಿಸಹಸ್ರ ನಾಡಿಯಲಿ ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ ವಾದವುಗಳು ಇತರ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಜಟಿಲತೆ ತಾತ್ಪ್ರಿಕತೆ ಹೆಚ್ಚು ನಡೆದು ಬರಯ್ಯ ನೀನು ಮಂಕುರಾಯ ಎನು ಮಂತಹ ಸರಳ ಕನಡದ ರಚನೆ ಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇವೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1750ರ ನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ರತುನ ದೊರಕೆಲ್ಲ ಎಂದಿರುವ ಶಿಷ್ಯರು ಮೊದಲು 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಗಿ ವರ್ಣ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತ ರಾಗಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರ ವುದ ಗಿ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತತ್ತ್ವ ಸುವಾಲಿಗಳನ್ನು ದೆ ೩ ಭಂದಸ್ಸಾದ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ಫಾಷ್ಯ ಭಾಗವತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತಾತ್ಪರ್ಯ ೯ ನಿರ್ಣಯ ತಿರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧ ವಾವನ ಗರುಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕ ಪುರಾಣ ಗಳು ಯಂತ್ರವಲ್ಲಿಕಾ ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ ಸತ್ಯತ್ವರತ ಮಾಲೆ ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹರಿವಂಶ ಮೊದಲ ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವ ಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸ ರವನ್ನು ಸರಳ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸುವ ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ೨1 ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಮರಣೆ ೦೦ಮನೆ ಪುಷ್ಕರಣೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವ ಹಿಮೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ ಕೃಷ್ಣನ ೨೨ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸಾಂಪ್ರದ ಯಿತ ರೂಪವನ್ನು ವಾರಿಜಾನನು ಇವನ್ನಾರು ಹೇಳಮ್ಮ ಗಿ ತಯಲ್ಲಿ

ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ದಾಸರು ಪಾಹಿ ಮಂಕೇರುಹೇಕ್ಷಣ ಸರ್ವ ಕಾಮದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗತಿಯಾಪ್ತದೇನೆಗೆ ಶ್ರೀಪತಿಯೆ ಪೇಳೊ ಎನು ವಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಕಾಯ ದಿರೆ ನಾನೊ ಈ ಖುಕಿ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹಾಳಾಗಿ ವೆ ಎಂದಂ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ಮಂಕಟಾಚಲ ನಿವಾಸಾ ನಿನ ಸೇವಾನುಸೇವಕರ ದಾಸ ಎಂದೂ ದೀನವಾಗಿ ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಮೈವಿಧ್ಯ ಕಡಿಮೆ

ಹರಿಕಥಾವ್ಯುತ ಸಾರ 32 ಸಂಧಿಗಳ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಭಾವಾನೀ ಪಟ್ಟದಿಯ ಪದ್ಯವುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಮಧ್ಯಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಮ ಭಗವದ್ವಾಸ ರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೂ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಡುಸಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ಪದ್ಯ ಇದೂ

ಮಲಗಿ ಪರಮಾದರದಿಪಾಡಲು

ಕುಳಿತು ಕೇಳುವ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು

ನಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವ ನಿಮಗೆಂಬ ||

ಎಲ್ಲರೊಳು ತಾನಿಪ್ಪ ತನ್ನೊಳ್ಗೆಲ್ಲರನು ಧರಿಸಿಹನು ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ದಾಸರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೇ ಅಂತಹ ದೈವವನ್ನು ನೆನೆದವರಿಗೆ ಈ ಭವದ ದೋಖವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಅವಕುಲದವನಾದಡೇ ನಿ

ನಾ ವ ದೇಶದೊಳಿದ್ದರೇ ನಿ

ನಾ ವ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಲೇನಿನ್ನಾವ ಕಾಲದಲಿ ||

ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವತ್ರರಲಿ ಸಂ

ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿಪ

ಶೋವಿದರಿಗುಂಟೇನು ಭವದೋಪಾದಿ ದೋಷಗಳು || (೧೩, ೪)

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಅರಿಯದವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ತಟ್ಟು ಸಂಯೋಜನೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಕವಿತಾ ರಚನೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ವಿಷಯ ತಟ್ಟನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಬೋಧಿಸಿ ವನ ತಿರುಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರ ವ ಕೃತಿಗಳೂ ಇವೆ ೩

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

17ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾಗಿ-ಕೋಟೆಯವರು ಅವರು ಆರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಲವು ಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಮಸ್ತ ನಾಮ ವರ್ಣಿಣ ಪಟ್ ಚರಣ ಪದ್ಯ ಮಾಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಂತಹ 71 ನುಡಿಗಳ ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ವೇಷತಾಳ್ವ ಚರಿತ್ರೆ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಣಿ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ 29 ನುಡಿಗಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅವನ ಭಾವ ಯರಿಗೂ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಅವನ ಭಾವಯಾರ ಸವತಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ ಗೋಪುಲರು ಉದ್ಭವನೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭ್ರವ ರಗೀತೆ ಭಾಗವತದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ ದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ 40 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಭಾಗವತ ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಆಯ್ದ ಭಾಗ

ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆರೆದ ವೆಂಕಟ ದಾಸರು ಸಖ್ಯವಿರಬೆ ಕು ಹರಿಭಕ್ತಜನಕೆ ಪಾರ್ಥಸಖಿನ ತಾರಾಬ್ಬದಲಿ ಎಂದು ದೇವನನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಈಗ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಬಾಲನ ಮೆಲೆ ನಿನ ಮೋಹವಮ್ಮಾ ಆರಬಾಲಕನೆ ಜಾರನಿವ ಗೀತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಮರೆಯದಿರು ಮನವೆ ವಾಧವನಾ ಚಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚಿತ ರನಾಗು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನಕ್ಕೆ ಬೋಧನೆ ನೀಡುತ್ತ ಮನಸಿನ ಜಾಂಚಲವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಏನು ಗತಿಯೋ ರಂಗಾ ನಿನ ವ ನಾನಾಗಿ ಜ್ಞಾನದಂತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಿಣ್ಯವಿಲ್ಲ ಕರ್ಕಶವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ದಾಸರ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಿರಿದಾದ ವತ್ತು ನಯವಾದ ನುಡಿ ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತುಂಬ ಮಾತನಾಡುವ ಮೃದು ಭಾಷೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ *

ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೆಲ ರಚಿಸಿದ ಪೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳೆ ಆಕೆ 18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ

ಬದುಕಿದ್ದವಳು ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿ ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ತನನ್ನೆ ವರಿಸಿ ಬೇಕೆಂದಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಕಣೆ ಹೇಳುವ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವಕಿಗೆ ಒ್ರಹ್ಮ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಶಕ ನ ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಎರಡೂ ಪೌರಾಣಿಕ ಅವರಣಾವಿರುವ ಕಥೆಗಳು ಲವ ಕುಶರ ಕಾಳಗ ದಲ್ಲಿ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೊರವಂಜಿ ಯಾಗಿ ಬಂದು ಸೀತೆಯಿಂದ ರಾವಣನ ಪಟ ಬರೆಸಿ ಅವಳ ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುವ ನದೀನ ತಂತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೀತಾ ರಾಮರ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ರಾಮನ ಅಪಕಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಮನ ಅವಕಾರವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವಿನಮ್ರತೆಗಳಿವೆ. ಕ ವ ನ ಗರ್ವವನ್ನು ಶಂಕರನು ಭಂಗಿಸಿದ್ದು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಹಾಡು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಂಕರನ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಕವಿಯು ಜೈಮಿನಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವಾಲ್ಮುಕಿ ಸಂಧಿಯ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಕಾವ ಕೊಲ್ಲುವ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂ ಪಲಯದೊಳು ಬೇರುಂಟಿ ಎಂಬುದು ಕೃತಿಯ ಆಶಯ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳ ಕಥೆಗಳಿವೆ ಆಕೆಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆಂದು ಹಲ ವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ಶ್ರೀರಂಗಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹಾಡುಗಳೂ ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವಂಥವು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರು ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರು ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭಿ ಮವ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಜನ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಕೊರಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಅವರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ೩೦೩ ದಾಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶುಷ್ಕವಾದ ಮತೀಯ ವಾಚ್ಛಯ ವೆಂದು ದೂರವಿಡು ವಂತಿಲ್ಲ. ಮತವನ್ನು ಮೀರಿದ ತತ್ತ್ವ ಸರ್ವಜನ ಹೃದಯಾನಂದಕರವಾದ ಕಾವ್ಯ ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸರ್ವಕಾಲಿ ಕ ಸರ್ವದೇಶಿಕ ತತ್ತ್ವ ನೀತಿ ಧರ್ಮ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನರಿತ ದಾಸರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವ ಒಂದು ಮತದ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿಸುವ

ಕಾವ್ಯ ಭಂಡಾರ ೨೨ ಈ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಅರಿತ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಚಾರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದರಿಂದಲೇ ದಾಸವಾಚ್ಯಯವನು ನೋಡಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಗುಣಗಳು ಕಂಡ ಬರುವವು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭವದ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಸರಳ ಭಾವೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವ ಗಳನ್ನು ಸಹಜ ಮತ್ತು ಮನೋಹರ ರಿ ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡ ವ ದಾಸರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸ ವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಚಮತ್ಕೃತಿ ರೂಪಕ ಉತ್ಕೇಷಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳನು ಉಪಯೋಗಿಸು ವಾಗ ದಾಸರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಕಲ್ಪಕತೆ ಕೃತಿಗಿಂಪಾಗುವಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಶಬ್ದ ರಚನೆ ಈ ವಂಶದ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕುರ ಹುಗಳು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ೨೨

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಅವುಗಳ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ—ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಒದ್ದೆಯ ನೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಈ ವರೆಗೆ ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಎಮರ್ಸನ್ ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮನ್ನಣೆಯ ರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ದಾಸರೂ ತದ್ವಸ್ತು ಕವಿಗಳೆಂದು ಸ್ತೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಾಗಿದುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಅದ ರಿಂದಾಗಿ ಅಂತಹ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಾರ್ಯ ವಿಫಲವಾಗಿ ನಡೆದ ಜೊರತು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಎರ ಬಸವರಾಜು—ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಟ ೬೬
- 2 ಆರ್ ಎಸ್ ರಾಮರಾವ್—ಭ ರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದರ್ಶನ ಸಂ ಅ ನ ಕೃ ಪುಟ 287
- 3 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳಿ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1871)
- 4 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂತಿ—ಕೀರ್ತನಕಾರರು (1975) ಪುಟ 21
- 5 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳಿ—ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1971) ಪುಟ 278
- 6 ಬೇಲೂರ ಕೀಶವದಾಸರು—ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ
- 7 ಬಿ ವರದರಾಜರಾವ್—ಶ್ರೀಪಾದರಾಜು ಕ ತಿಗಳು ಪೀಠಿಕೆ ಪಂಡಿತ ಅಪ್ಪತ್ತಿ
- 8 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಬಿ ವರದರಾಜರಾವ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕ ತಿಗಳು ಆಧಾರ
- 9 ರಂ ಶ್ರೀ ಮು ಗ ಳಿ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1911) ಪುಟ 261

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

—ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ

ಈ ಜೀವದ ಮತ್ತು ಇರುವಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕ ಹೊರಟಾಗ ಜೀವನ ವೆಂದರೇನು ಮತ್ತು ಈ ವಿಶ್ವದ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದಹುದು ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದು ವೆ ಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಹಂತವೇ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದಯ.

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ತತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳು ಬಾರತದಿಂದಲೇ ಶುರುವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವೈದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಈಶ್ವರನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಬದಲಿಗೆ ಒಡುಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳತ್ತ ಬೆರಳು ಮೂಡಿದರೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂವಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ಸ್ತೂತಿಗಳ ಧರ್ಮ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ವಿಚಾರಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ತತ್ವಜ್ಞಾನವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಯಿತು. ಪರರ ದಾಳಿಯಿಂದ ನಶಿಸುವ ಹಂತ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದ ಗ್ಗೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಬಂತು. ಇನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಸಮಷ್ಟಿ ರೂಪದ್ದು. ಈ ಧರ್ಮದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರಂಗದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಬಾಹ್ಯರೂಪ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ.

ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಳಕ್ಕಿಳಿಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅಂಥಾ ಕಾಲದ ವಾಚ್ಛಯ ಎಮರ್ತ್ಯಾಗಿ ಅದು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳೂ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ.

ದಾಸ ವಾಚ್ಛಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆ — ಜನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 16 17 18ರ ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಛಂಡಾರವನ್ನೇ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ವೈಶ್ಣವ ಅದ್ವೈತದೊಂದಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂತರಿಕ ಬಾಹ್ಯ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಸಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈಗಾಗಲೇ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಶಾಸನಗಳ ನಾಣ್ಯಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಹಾಗೂ ವಾಚ್ಯದ ದಶೋ ಧನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ.

ವೈದಿಕ ದರ್ಮದ ನೆಲೆಯಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿ ಪರಿಚಯದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಪರಿಭಾಷೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಥಗಳು ನಾನಾ ಮುಖವಾಗಿರಬಹುದು ಅಂತೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಹೊಸದಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮಕ್ಕಾದರೂ ಈ ಭಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ತಂಬ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಮಠ ರದ್ದಲ್ಲದೆ ನಂದಿ ಬಂದದ್ದು ತಿವಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಅವನಿಗೊಂದು ಮಾರ್ಗವೇ ಕಾಣಬೇಕು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು ವೇದಕಾಲೀನ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಕೆಲವು ಕಾಲಾವ ಸೂರ್ಯ ಅಗ್ನಿ ಭೂಮಿ ಮಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಅಂಶ ಬೆಳಗೊಂಡದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಹರಪ್ಪಾ - ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಉತ್ಖನನದಿಂದಲೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಆಧಾರಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಕ್ರಿ ಪೂ 3ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಾಥಿಗುಂಫ ಶಾಸನವೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ೮- ರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ ಪೂ 4ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮೌರ್ಯನೀನಿಂದಲೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ ಶ 5ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕ್ರೈಸ್ತರೂ ಆರಸ ನಾದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ ವತ್ಸು ಕೆಲವು ಗುಹ್ಯರಾಜರು ಭಾಗವತಪಂಥದವರಾಗಿದ್ದರು ವಲಭೀ ರಾಜರು ವೈಷ್ಣವರು ಕೆಂಬ ಗಂಗೆ ಜಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜರ ಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು.

ಈ ಧರ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಘರ್ಷ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಅಂತರಿಕ ವಿಭೇದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಈ ಭೇದ ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂಬ ಸುಳಿವು ವೇದಸಂಹಿತೆ ಹಾಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಧರ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ ಕ್ರಿ ಶ ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ದರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪರ್ಕವಾಗಿ ಕ್ರಿ ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಕಧರ್ಮಗಳ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಸ ವರ್ಚನ ನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿತು. ಈ ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ದರ್ಮವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗು ತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನ್ಯದರ್ಮ ದಾಳಿ ಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸೋಪಂ ಸದ್ಧಾಂತವನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ತ ದ ರಾಮಾನುಜರ ಸೇವೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾದೆನಲ್ಲ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದವರು ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು. ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಶುದ್ಧ ರೂಪದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು.

ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟೊಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಮಹತ್ತಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಜನಾದರಣೆಯನ್ನೊಳಿಸಲು ಪರೋಕ್ಷ ವಾಗಿ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ ಮತಗಳೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬೇಕು. ಈ ಮತಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಗಳು ಹಲವು ಹತ್ತು ಬಗೆಯವು. ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ಪ್ರಚಲಿತ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವನು ಮಾಡಿದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಪಲ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರ ಎರಡು ಅನ್ಯಮತ ಖಂಡನೆ. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಮತ ಅನು ಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ ಯಾವ ಮತವೂ ಉಳಿಯದೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯರೇ ಮತ ಪೋಷಕರು. ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಆ ಮತದ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲು ಪಾಮರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಬೇಕು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಅಂದಿನ ಜನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಬಿಡುಕಿಕೊಂಡು ಸಂಲವವಾಗಿ ಮತಾಂತರವಾಗುವ ಗಂಡಾಂತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ನೆಲೆಸಿತ್ತು.

ಶೈವ ವೈಷ್ಣವರ ಒಳಜಗಳಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪ ಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ತಾನು ತಳ ಊರುವ ಆಪಾಯವನ್ನೂ ಗೂರುತಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಜನ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದವರೂ ಆಚಾರ್ಯ ತ್ರಯರು. ಬೌದ್ಧರ ಪಾಳೆ ಜೈನರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಚಾರ ಮಹಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು

ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ವೈದಿಕ ಬಾಣಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕವಾದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವುದು ಅವಿವಾಚ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾವಾಜನರ ಅಡಂಬಾಣಿಯಾಗಿ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜನ ಕಾಲದಲಿಯೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರ ಶಾಸನಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಾಣೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಜನಿತವಾದ ದೇಶ ಭಾಷೆ—ಕನ್ನಡ ಈ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಜೈನರಂತೆ ನಾವು ಯಾಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೊದಲು ಹೊಳೆದಿದ್ದು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಪಾನಕ್ಕೆ ತಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೊಸ ಪದವಾದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಹೊಸ ಧರ್ಮ ವೈದಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನೆ—ಕಳಚಿ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತಗಳು ಏನು ಮಾಡಿದವೋ ಹಾಗೇ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಶೀಲಗಳಷ್ಟನ್ನೇ ಮುಖವಾಟು ಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆಳೆಯಿತು. ವೈದಿಕ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ್ದ ಕಾಲದಿದು.

ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬೌದ್ಧ—ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಜನರನ್ನು ಕೈ ಮಾಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ವೀರಶೈವ ಮತವೂ ಕೈ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸದನ್ನು ಕಾಣುವ ಅತುರದಲ್ಲಿ ಜನ ಈ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಲ್ಲ ಮತದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ಅಗತ್ಯವೆಂದೂ ಕಂಡು ಬಂತು. ಆ ಪ್ರಚಾರ ದೇಶ ಭಾಷೆ ಆದರೂ ಜನ ಸಾವಾಜನರ ಭಾಷೆಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ರಹಸ್ಯ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇ ಆದರೂ ಸಾಲದು. ಇದೇ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಗಹನ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿ ಆದರೆ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಾರ ಅರ್ಥವಾಗುವ ತಿಳಿ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಜನರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಅದು ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾದರೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಸುಲಭ. ಎಂತಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿಸಿತು. ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈ ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಕ್ರಾಂತಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆವರಿಸಿತು.

ಮತ—ಧರ್ಮಗಳು ಒನೆಪದದ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುವಂತಾದ ಈ ಕಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಜನ ಜೀವನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಅದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದು ಬಂದೋವರ್ಗವೂ ಬದಲಾಗಿ ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದ ರಾಗಗಳ ಬಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ರಚನೆಯಾಗತೊಡಗಿದ್ದುವು.

ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ರಗಳೆ ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದು ರೂಪದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರೆ (ಇವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು) ಹರಿದಾಸ ಪಂಥ ಮತ್ತೊಂದಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಜನರ ಕಿವಿಗೆ ಒಂಪಾಗಿ ಉಗಾ ಬೋಗಗಳಂಥ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಹೊಸ ಮುಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಹರಿದಾಸರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಠ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಠ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳಲ್ಲೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಗಳೇ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆ. ದಾಸ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಾಧಾರವೂ ಇದೇ.

ವರದತ್ತವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆ ಆಗುವೆವವನ್ನು ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ವದ್ಯ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿ ದಾಸರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಎನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ "ಮನ್ಯಯಾಧಿಕರಣದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರ್ವೋತ್ತಮರೂಪಾದ ಮಹಿಮಾದನೆಯ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಹಾ ಶಾಸ್ತ್ರಯ್ಯವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದ್ದು, ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ದಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಸಾಧಾರಣ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ತೋರುವ ಧರ್ಮದ ಮೂಲಾಧಾರ ಈ ತತ್ತ್ವ. ರಹಸ್ಯವನ್ನು ದಾಸರ ಮೂಲ ಕೃತಿಗಾಗಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಬಾರದಂತೆ ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವ ವೈವಿಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾದರು.

ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿ ಪ ಕಟವಾಗಲು ಆರಾಧಿಗಳು ಮುಂದೆ ವಿಗ್ರಹ ಇರಬೇಕು ಪೂಜಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಪ್ರಧಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಅಜ್ಞಾನಿ ವಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದೆಂತು ?

ಸುಗ್ವೇದದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ದೇವತೆಯೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂದನಾ ಅರ್ಚನಾ ಭಜನೆಗಳು ಭಕ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ದಾಸರು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ

ರೀತಿ ಗ್ರಾಸರಿಗಾಗಲೀ ದಾಸರಿಗಾಗಲೀ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗಾಗಲೀ ಹೇಳು ಹಿತ ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತೂ ಸ್ವ ದಾಸರು ತನ್ನ ಅತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಡ ಕೊಂಡ ಭಕ್ತಿಯು ಈ ವಿಧಿ ಗಾಮನಾನನ ಅತ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಇಂಬು ಕೊಟ್ಟಿತು

ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ ಪುರೂಷನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅನಾದಿಕ ಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ ವಿಷ್ಣು ನಾರಾಯಣ ಪಾಂಡೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯು ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೇ ಬಹುಶಃ ಮಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೂ ದೇವರು ಪುರೋಹಿತಜಾಹಿಯನ ಬಿಟ್ಟು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿರಬೇಕು ಪುರಾಣ ಒಡರುಗಳೂ ಜ್ವರಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಾಗಿದ ವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವ ರೆಲ್ಲ ಪಾತಂಜಲಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರಾದರು

ಅವತಾರಗಳ ಕೃಷ್ಣ ನೂ ವ ಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣ ಗೂ ಒಬ್ಬನೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಎಂಬ ಒಂದು ವಾದವಿದೆ ವಾದ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪೂರೊ ಹಿತರಿಗಷ್ಟೇ (ಕಾಣದಿದ್ದರೂ) ಇದ್ದಾನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ದೇವರನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ—ಧರ್ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಯುಗ ಯುಗಗಳಿಲ್ಲೂ ಅವತರಿಸ ವ ಮಹಾಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣ ಜ್ವರ ಮಧ್ಯೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ನಾಯ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾಗಿದ್ದಾನೆ ದ್ವಾಪರದ ಜನಸಮ ದಾಯದ ವ ನ್ಯನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮೂಡಿಸಿ ಬಿಂಬವಾಗಿ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಉತ್ತಮಾಣಿ ಸನಿಕೊಂದು ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನವೀಯ ಬೇವನಕ್ಕೆ ಭೀತಿಯ ಲ ಅಗಿದ್ದಾನೆ

ಕ್ರಿ ಶ 5ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 6ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಅವನ ಅವತಾರ ಭೂಮಿಯಾದ ವ ಥುರಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಗುಜರಾತ್ ಗಾಹಿ ಸಾಂ ಘಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲೂ ಮಹಾ ಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣನ ನೆರಳೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೆ ಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದ

ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಶಿವಾ ಮತ್ತು ಶಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಷ್ಣು ಗಾಢ ದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರುವ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ ಮೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾದ ಭಗವನ್ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಗೂ ವ ಲರ್ತಿಪೂಜೆಗಳೇ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವ ಗಡಲ ಕ ರಣವಾದ ಅಚರಣೆಗಳ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಿಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವೆ ಟ್ಟಿಲ ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಕೆದಂಬ ಮತ್ತು

ಗಂಗರಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು-ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಒಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ೩ ಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯೂ ರಾಜಭೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿತು

ಮೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋವಿಗಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೂ ಇದೇ ಕಾರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಶೈವ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮತಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆಯಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ ಮತ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅದುವರೆವಿಗೂ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಏಕತೆಯು ಒಡೆದು ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳ ಸಾವ್ಯದಿಂದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು

ಕ್ರಿ ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿಿದ್ದ ಶೈವ ಸಂಘಗಳೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು ಈಗ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ವರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅನ್ಯ ದರ್ಮೋಯರ ದಾಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬೇಕಾಯಿತು ಈ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಲೇ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಉಪಾಸನೆಯ ಭಕ್ತಿ ಈಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಂಡುಮಾಡಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಂಟ ದ್ವ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದು ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೊಟ್ಟವರು

ಕ್ರಿ ಶ 8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣೋಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಂದ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ ವಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು

ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಆಘಾತರೂ ಅನಂತರ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾರಣರಾದರು

ಜೈನ ಮತ್ತು ಶೈವ ಮತಗಳ ಮೃಗುಲ ವಿರೋಧದ ವ ದ್ವೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥ ತನ್ನ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ವಿಷು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿತು

ಆದರೆ ವಿಷ್ಣು ಭ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ತನ್ನ ತುದ್ಧ ರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನ

ದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಈ ಮತ ಗುಂದೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಯಾವ ಅಡೆ-ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಕಗೊಟ-ದಾಸಕೂಟಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತತ್ತ್ವ ದರ್ಶನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂತು

ಶಾಕವಾಹನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿದ ಮೇಲಂತೂ ಬೌದ್ಧಮತದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಡಿವೆ ಯಾಗುತ್ತ ಒಂತು ಕೆದಂಬ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೂ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವೂ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ 13 ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುವ ಗಟ್ಟಿತನ ಯಾವ ದರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಈಗ ಮೊದಲನೇ ಇಲ ಗಳಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಮಂಢಾಚಾರ್ಯರು

ಮೇಲಿಂದ ವೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮೇಲೆಯ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾವಾನ್ಯ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಬೌದ್ಧರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ತ್ರೈನರು ಬೌದ್ಧ ಮತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ನಾವಾಚಾರ್ಯರೇ ಖೋಳಿಸಿದರು ನಂತರ ಜೈನಮತವೂ ಶ್ರಮೇಣ ತನ ಜನಾದರಣೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು ಆದರೂ ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ಜೈನಮತ ವೈಷ್ಣವ ವ ತ್ತು ಶೈವ ಮತಗಳಿಗಾಗಿದ್ದ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ನಿಂತು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಂ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾವಣಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ರಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಆಳ್ವಾರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ರಿ ಶ 11ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯಾಮನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು ದಕ್ಷಿಣದ ಭಾವನಾ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಒಳ್ಳಾರ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಉತ್ತರದ ತ ದ್ವೈತ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಿ ಪ್ರಧಾನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಪ್ರೇಮೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಜನಮೆಚ್ಚು ವಂತಾಯಿತು

ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರೂ ೨ ಮನ ಜಾತಿ ಯರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮ ಈಗ ಶೈವ ವ ತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು

ದ್ರಾವಿಡರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೈನಧರ್ಮ ತನ ಇಳಿಗಾಂ ಎಂದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಸೆರಿತು ಮುಂದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಹೋಯಿತು 16 17ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಬಂದಾಗಿ ತನ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಜೈನಧರ್ಮದ ನಿರ್ಗಮದಿಂದ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಳಿದದ್ದು ಶೈವ ಮುಂದು ಮೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳಿರಲೇ ಇರದರಲ್ಲೇ ಈಗ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇವರೂ ಏತಗಳಲ್ಲೊಂದು ಅಂತರಿಕ ಪ್ರಬೇದವಿದೆ ಉತ್ತರದಿಂದ ಬಂದ ಶೈವ ಪಂಥ ಕಳಚುಯೆರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 12 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಬಸವೇ ಶ್ವರರ ಜೊಸ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟಿತು ಎಲ್ಲ ಶೈವ ಮತಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಗೊಡಿಸಿದ ದೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಬಸವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಲಹೆ ವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸರಳಗನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ದೇಶದ ಜನ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಣೆ ಹೋದರು ಮತತತ್ವಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ವಾಗತೊಡಗಿದವು ಅದೇ ಪ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸ್ವಲ್ಪಯೋಗ ತೊಡಗಿದ

ಎಂಟು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಾರಂಗಳು ಹೇಗೆ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಬಸವಾಚಾರ್ಯರು ಮುಟ್ಟಿದ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಹಾಗೆ ಈಗ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಎರ ಶೈವ ದವರಾದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಳಗನ್ನಡವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದರು ತಮಿಳು ಗಾಡಿನಲ್ಲೂ ಶೈವ ಮತವಿತ್ತು ಒಲ್ಲಿಯ ಶಿವಭಕ್ತರೂ ಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುತ್ತ ಶೈವ ಮತ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು

ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತೂ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರೂ ಶೈವ ಮತವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಒಂಡಿಸಿದರು ಅಲ್ಪಾರಂಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸರಳೀಕೃತಗೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರನ್ನು ಬೇಗ ಮುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂತಾದ ಶೈವ ಮೈಷ್ಣವ ಮತ ಪ್ರಚಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈವಮತ ಪ್ರಚಾರ ವಾಯಿತು

ಮನೇ ಆದರೂ ಶೈವಮತ ಜನಾದರಣೆಗಳಿಸಲು ಅಥವಾ ಶಾಶ್ವತ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಸಾಮಾನ್ಯನ ಒಲವು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮಿಳಿನಾಡಿನ ಶೈವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶರಣಾತ್ಮ ನೀತಿ ಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವಾಗುತ್ತ ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳಾದ ಶೈವರು ಶಿವೋಪಾಸಕರು

ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಜನರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಯಾ ಮತಪ್ರಕಾರ ಒನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಭಕ್ತರು

ವರಿಣ ವ ಕ ರಿಯಾಗಿ ಗಾಡದಿದ್ದ ಮತಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿ ಯುಟ್ಟುಕೊಂಡ ವಾಡು ಎಂದರೆ ಶು ಇಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದವರು ದಾಸಕೂಟದ ದಾಸರುಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಎಣೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಬರೆ ವಂಥ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಗಾಡಿದ್ದು ದಾಸಕೂಟದ ಶ್ರೋತೃಯೊಂದೇ ಎ ದು ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ದೇವತಾ—ಅಕ ರ ಕು ನೆಯ ವೈದ್ಯಿಯ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಾದಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಭಾರ ತೀಯ ತತ್ವದರ್ಶನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಸರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೂಢಾರ್ಥಗಳಡಗಿವೆ ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಪುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸರಣ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರಾ ವುದು ದಾಸರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು

ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ದೇವತಾಯೋಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವರು ವೈದಿಕ ಬಂಧು ಗಳು ಅದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದೆ ನು? ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡ ವ ಶರಣಾಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಭಕ್ತಿ — ಶರಣಾಗತ ನಾದ ಈ ಭಕ್ತನ ಬಕ್ತಿಯ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಮುಂದೆ ಅವನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ದೇವಾ ಲಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮೂಡಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಬಕ್ತಿಯು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ಮೊದ ಮೊದಲು ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಪರಂಪರಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಧರ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ

ಶ ಶ್ಲ ಪಾಶುಪತ ಮತಗಳ ಬೇರೆ ವೀರಿದ ಹರಯೋಗದ ಪ್ರಭಾವವು ಪಾಮಾಚರಣೆಗೆ ತಿರುಗಿದ್ದರಿಂದ ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧ್ಯಾಬಾಗದಲ್ಲಿ ಶೈವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಒಂದು ಹೊಸ ಪಂಥ ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವ ಮತವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇಂಥ ಅವೈದಿಕ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವೈದಿಕ ವ ತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪೆ ಗೊಳಿಸಿದ್ದು ದಾಸರಿಗೆ ದ್ವೈತವ ತ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾತಾವರಣವ ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅಬಾಧಿತವಾದ ವೈದಿಕ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ

ಯೆನೂ ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಯ ವೆತ್ತು ಶಾಶ್ವತ ಮೆಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ

ಪಂಡರಪುರ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಬಾಗವತ ಧರ್ಮದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿ ಉತ್ತರ ಒರತದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ದೊರಕಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾದಾಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಶೈವ ಧರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವೂ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು

ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ ನಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರೂಯ ಹುಟ್ಟು ತೀರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಇವುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಕ್ರಮಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದು ಅವಾರ್ತೇನ ಸಂತೂ ದನೆಯನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ನಿಜ

12 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಂತ್ರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಶ ರರ ಜಾಗೂ ಶ್ರೀ ಸುವಾಸನ ಭಾವೆ ಹುಳು ಆಗಿತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತನಾರ ಶ್ರೀಸುವಾಸನ ನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನದೇ ಬಾಯೆಯಾದ ಹುಳುವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತತ್ಪೋಷದೇಶಗಳನ್ನು ಹುಳುವಾಯೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದರೂ ಅನ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದಾಸಕೂಟ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಸರಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪರ ಮನಗೊಟ್ಟುದಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು

ಅನಂತರ ಬಂದ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರ ಸೇವೆಯೊಳಗಿಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾಯರೂ ಗುರು ಪ್ರಾಣೇಶರಾಯರೂ ಕದರ ಮಂಡಲಿಗೆ ದಾಸರಂಗನು ಇತ್ಯಾದಿ ದಾಸಕೂಟವೆಲ್ಲ ವರಾಡಿದ ಸೇವೆ ಕಡಿಮೆಯ ದಲ್ಲ ಭಜ ದಾತಂವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಜ ಎಂದರೆ ಅಶ್ರಯಿಸಂ ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತವ ದ ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೂಟಕ್ಕೆ ದಾಸಕೂಟವೇ ವಿಂದು ಈಜಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವರೂಪ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನೂ ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾವವೇ ಭಕ್ತಿ ಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗು ತ್ತದೆ ಪ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ನಿಲುವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಕಂಡವರು ತೀರ ವಿರಳ ಕಾರಣ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಅವಶ್ಯ. ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಬೇವು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮ. ರಜಸ್ವರೂಪಿಗಳಾದ ವಿಸರ್ಜನೆ ಆದ ಹೊರತು ಇತರ ಗುಣವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಹೊರತು ಬಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾತ್ವಿಕ ಬೇವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯಗುಣ ವಿರಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಬಕ್ತಿಯ ಒಂದೆತ್ತು ವಿಧಗಳೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನೆ, ಸ್ಮರಣ ಪದ ಸೇವೆ ಆರ್ಚನ ವಂದನ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮತ್ತು ನಿವೇದನ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇವರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಬಿಂಬ ಅವನೇ ಈ ಸಮ ಜಗನ್ ನಿರಯಮಕ. ಈ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯ ಅಸಾರ ಎಂದೆಲ್ಲ ಸಾವಾನ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ದಾಸರು ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ಬಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ವಿರಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟದು ಇದಲ್ಲದರ ಸ್ವಯಂವಿವರಣೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯುಂಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರಿನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾರಯ್ಯ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಷ್ಠವ ಮೂದಲಿಂದ ಸಂಟ್ಟು

ಎಂದೆಲ್ಲ ಮೂಡಿದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ಮನಂಜ್ಞನಾದರೇನು ? ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾಗಲಾರನೇ ? ಇತಿಹಾಸ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಒಂದೆಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೂ ವೇದಕಾಲೀನ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದನ್ನೇ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

ಸಂಘ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಸ್ತುಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಿ. ಪೂ 3250 ಅಂದರೆ 5000 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾತನ ವಸ್ತುಗಳ ಭೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ. ಪೂ 45 ನೇ ಶತಮಾನದ ಈಚಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಆಯಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಬತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ವೇದ ಕಾಲೀನ ವಾಚ್ಯತೆಯ ಬೀರಿದ ಗ ಧವಾದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆ ಕೃತಿಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅಪೊರೋಪದೇಶವಾದ ಈ ವೇದ ವಾಚ್ಯತೆ ವಸ್ತು ತ್ವಿತ ತಾಜಾನ್ಯಾರೂಪಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣ ತೇವೆ ವೇದ ವ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರವಣೀಕರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಮತಧರ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಂಚಿಸಲು ತತ್ಪೂರ್ವದೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಗುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕ ಮತದ ಕಟ್ಟು ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುವ ಆದೇ ಜನ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತತ್ವಗಳ ಸರಳೀಕೃತ ರೂಪಗಳನ್ನು ತುಂಬು ಹೃದಯ ದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಈ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವಗಳ ಬಿಗಿ ಬಂಧವನ್ನು ಕಳಚಿ ಹೊರಬಂದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಮತಗಳೂ ಮಾಡಿದ್ದು ಇದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ವೈದಿಕ ವ ತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ವೈದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ವಾಮರರಿಗೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾನುಚರಣೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಹ್ಯಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೋಧನೆಯೇ ಇದ್ದೇಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ಜನರಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಒಳಸಬೇಕಾಯಿತು. ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಹೊರತು ಯಾವ ಕ ತಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಮಂಚಿಸಲಾರದೆಂಬ ಸತ್ಯ ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಚನಕಾರರೂ ಮತ್ತೂ ದಾಸಕೂಟದವರೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ರಚನೆಗಾಗಿ ಹೊಸ ಭಂದಸ್ತು ತಾಳಿ ಮಟ್ಟು ರಾಗಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದೂ ಕೂಡ.

13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿದಕ್ತ ಭಾವ ತಾಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರವಧಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಿರಾಸಮಕವಾದ ಆ ಪರ

ಮಾನ್ಯತೆ ಪೂಜಾ ರೂಪವೆಂದು ಬಗೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಕರ್ಮ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾದ ಈ ಉಪದೇಶದಿಂದಾಗಿ ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜನರ ವ ನೆಸನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು ಯತಿಗಳು ದಾಸರು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತೂ ಕೃಷ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಂಥದ ಪ್ರಚಾರಕರಾಗಿ ಪಂಡರಾಪುರ ತಿರುಪತಿ ಕಂಭಕೋಣ ಮತ್ತು ಶ್ರಿ ರಂಗಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಆದ್ವೈತದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂತರು ಭಕ್ತ ಪಂಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಆಳ್ವಾರರು ಇದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರೂ ನಿಜವಾದ ವೈದಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇರುವ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಬೇತನ ತಂದವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾಂಕ ರೊಬ್ಬರೇ

ಶ್ರಿ ಮದ್ವಾಚಾಂಕರು ತಮ್ಮ ತತ್ವ ವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಣಾ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೂ ಪ್ರವಣಾಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಇವುಗಳಿಂದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಾದ ದಿಗ್ವರ್ತನ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಸೈವಧ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಸ ಕೊಟದಿಂದ ತಿಳಿದ ದಾ ಕೊಟಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಪದಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಈ ತಿರುಳನ್ನೇ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಐ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇಬ್ಬೊಂದೂ ಸರಳ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಗಹವಾಗಿರೂ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾನ್ಯತೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೌಢ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾಗವತ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ವೇದಾಂತಸಾರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮೇಯಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಒಲವೆ ಈಶ್ವರ ಮೋಕ್ಷ ಅದರ ಸಾಧನೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒರೋಗ್ಯಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅತ್ಮನಿಗೆ ತನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಧೈಯವುಳ್ಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯೇ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೊಟಗಳ ಗುರಿ

ಭಾರತೀಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದದ್ದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಅರವಿಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ದರ್ಶನದ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಭೂತಿಕ ಸತ್ಯಗಳ

ವಿಶಾಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗಂಭೀರ ಕಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲೀ ಒಬ್ಬ ಪೂರ್ಣ ವರ್ಣನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನತೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಂಶ ವೆಟಲದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಮೂರ್ತಿಕಾರ್ತವ್ಯ ರೀತಿಕಾರ್ತವ್ಯ ಭಗವಂತ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾರ್ವಭೌಮ ತತ್ವಗಳು ಏಕಾಂತ ಪ್ರಯತ್ನಾದ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಮರದೊಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕಾರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಕುಟೀರವಾಸಿಯಾದ ಸಂತ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ವನುಷ್ಯನಿಗೂ ಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿಗೂ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದವು ಎನು ವ ಮೂತಿನ ಮಥಿತಾರ್ಥವೇ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲೂ ಆಡಗಿರುವ ನಿತ್ಯಸತ್ಯವನು ಮನಗಾಣಬಹುದು ಇದೇ ದಾಸರು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವದರ್ಶನದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ

ಉಪನಿಷದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞ ಪುರಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಏಕದೇವತಾ ಮತ್ತು ಬಹುದೇವತಾ ವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಚೀನ ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ಆದಿವಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆ ಆಜ್ಞಾನಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಹ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ವಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣ ಬಲದಿಂದಾಗಿ ಬೇರಡೆಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರಿಗಿಂತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಗಣ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಸಹ ಅಂತರಿಕ ಸತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸವಿನಾಪ ವಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಪರಿವಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ದೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಲೌಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ತಿಳಿವಡೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಮಂತಾಯಿತು ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೂ ಇದೆ ಇವರು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಇವರು ದಾಸಕೂಟ ಮೂಲ ಪುರಾಣರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾಗಿದ್ದಾರೆ ತತ್ತ್ವಚಿಂತನೆ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯಕಗಳ ಪಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನಾಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದೇ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷದ್ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅರಣ್ಯಕಗಳ ರಚನೆಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯದವ ಯೋಗಿಗಳು ನಗರವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಿನೂ ಜ್ಞಾನರಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಡಾ|| ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದರ್ಶನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಎರಡು ಅವೈದಿಕ ಮೂಲವುಳ್ಳ ಅಂತಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಗಾಢ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದು ನಿಜ

ಶ್ರೀ ಪೂ ಸುವತಾರು ಒಂದನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧರೆ ಹತ್ತಿರದ ಮೋರಾಶಿಲಾ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋ ವೃಷ್ಟೋ ಪಜ್ಞಾ ವೀರಾಣಾಂ ಪ್ರತಿಮಾ ಎಂದಿದೆ

ಬಗವಾನ ವೈಷ್ಣವ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೆತ್ತು ಐದು ವೀರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರತಿಯೆ ಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಶ್ರೀ ಶ ದ ಮೊದಲ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವೈಷ್ಣವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚವೇದಿಖಿಟ್ಟ ನಂತ ಭವ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಶ್ರೀ ಶ ದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಜಿಲ್ಲೆಯ ಚೀನ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ನಮೋ ಬಗವತ ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ವಾಸು ದೇವನನ್ನೂ ಭಗವಂತನೆಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ ಕೆಲವು ಗುಪ್ತ ರಾಜರೂ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ

ಮೊಹಂಜೊದಾರೋ ಮೆತ್ತು ಹರಪ್ಪ ಅವಶೇಷಗಳಲ್ಲೂ ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ಬಯಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯವಹಾರ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದ್ಧತಿಯು ಇಕಾಸವನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ

ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲ ಕೈರ ಮಂಶ ಮರ್ಘನೆಯಲ್ಲಿ ಬಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಾಸಾದಿತ ಭಗವಾನ ರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದ ಬಾಗವತ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಅಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಫಕ್ತರೇ ಭಾಗವತರೆಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ

ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಾನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಂಡರಾವುರದ ವಿರಲ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಪಭ್ರಂಶ ರೂಪಗಳೇ ವಿರ ಲನಾಗಿರಂ ವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸರಗಳೆಲ್ಲ ವಿರ ಲನನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದ್ದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತಗಳೇ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರ ಮಂತ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿರ ಲ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಅದ್ವೈತ ಮತದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಭಂಗ ಒರುವುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ವನ್ನೂ ಶುದ್ಧ ದ್ವೈತವಾಗಿಸುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ತತ್ವ ಒಂತನೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಹುದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಉಪನಿಷತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ಮಂಧಾಟಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ವಗಳಲ್ಲೇ ಸಕಲ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಾಗವತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿ

ಆತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನೂ ಉಪನಿಷತ್ತಗಳೆ ಸಾರಿದವು ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಮತ್ತೂ ಆತ್ಮದ ಅನ್ನೇಷಣೆಯ ಅದ್ವೈತ ತತ್ವವೇ ದ್ವೈತ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಸತ್ಯ ಉಪನಿಷದ್ ಉಪಾಸನೆಗೆ ತಿಳಿಯತು ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಈ ವಿಶ್ವ ವಿಷಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೂಢವ ದ ತತ್ವವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ

ಅಜಾತಶತ್ರುವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಇವು ತತ್ವದ ಅಧಿದೈವರೂಪಗಳು ಅಂತರ ತತ್ವದ ಆದ್ಯಾತ್ಮ ರೂಪಗಳಾದ ಬಾಯಿ ಪ್ರಾಣಿಯ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ

ಈ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವದಿಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೊಂದಕ್ಕೂ ಬಾಧಕ ಬಾರದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಅಸಾ ಪ್ರದಾಯ ಕ ದರ್ಶನದ ಬದಲಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹೋ ಸಾಂಪ್ರದಾಯ ಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ದಾಸರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ದಾಸಕೂಟದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾರಣವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಎರಲನನ್ನು ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ಕರಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ದಾಸವರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎರಲನ ಭಕ್ತರ - ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಡಗಿತು

ತತ್ತ್ವಜಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಾದವು ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ಯಜ್ಞಾಂಶ ತಯ ವಿಚಾರವು ಹೊಸ ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 14ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲದೊಂದರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ತತ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳ ಉನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟದ ಕಾಲ ವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೂ ವಕ್ತೃಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ತಳಕ ಹಾಕಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದವರೊಂದರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮರ್ಶಕಾಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದಿರುವುದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವೇ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವೇದದ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೇ ಜ್ಞಾನವರ್ಣದ ಉಪದೇಶದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ ಮಹಾಭಾರತವೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅದ್ವೈತವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ಅದೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕೃಷ್ಣನು ಮುಂದೆ ದ್ವೈತ ಪಂಥಿಯರ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದಾನೆ ದೇವರು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬ ದ್ವೈತ ಭಾವದ ಬೀಜ ಬಿದ್ದು ಸಸಿಕುಟ್ಟಿ ವೃಕ್ಷವಾಗಲು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು

ವೇದ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಆರಾದಿಸುವ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ ಯೋಗಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಏಕದೇವತಾ ಭಾವನೆಯೇ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗಿದವೇಳು ಸಾಂಖ್ಯದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷಾತ್ಮಕ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಗ್ರಂಥ

ಗಳಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿದು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಆ ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು ತತ್ವವೇತ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದಿರುವ ವಾಕ್ಯವೂ ವಾಚನಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ತೋಚಿದೆ ಯ

ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ವಿಷ್ವತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲೆಂದೇ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖಂಧವಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನ ಸ ಕಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಆದ್ವೈತಾತ್ಮಕವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಆತ್ಮ ತತ್ವ ಅಮೂರ್ತ ಇದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣ ಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮ ವಾಚನಿಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮುಂಡಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದೊಡನೆಯೇ ಹೃದಯ ಗ್ರಂಥಿ ನಾಶವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಕಯಗಳೂ ದೂರವಾಗಿ ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗೆ ಈ ಲೇಕದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸೂತ್ರ ದೂಷಿಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹೊಂದಬೇಕಾದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತ್ಯಕರಣ ನಿಯಮಿತವಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಲಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲಾ ಉಪನೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಆತ್ಮ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ವಡೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಂದ್ರ ಕಾಮ ನೆಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಂಢಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಎಲ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಸಾರಿದರು

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಅನ್ಯಮತಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿನ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಅದೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಎಂಬ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು

ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದದ ಸೋಪಂ ಅನ್ನು ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಗೊಳಿಸಿ ದಾಸೋಪಂ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ದ್ವಾದಶ ಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಶಕ್ತಿಯಾದರು

ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದವನಿಗೆ ದ್ವೈತಾದಿ ಕ್ರೀಡೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥವನ್ನು ಲೇಕಿಕ ವೈದಿಕಾದಿ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ ಈ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ವಂತ ಭೇದವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ಗ್ರಾಫ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ವ ತ್ತು ಅವರ ನಂತರದ ವ್ಯಾಸ ಕೂಟದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೆಲ್ಲ ಈ ತತ್ವವನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರುಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಜಾತಿಯವರಾದರೂ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಒಂದೆ ಕರ್ಮ ಕಾಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಅಂತ ಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹಂಚಿಸಿದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅತ್ಮತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ.

ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವೇ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಯೋಗ ಪುರಂಷನು ಕರೀರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ಶತ್ರುಗಳು ವಿಕೀರ್ಣ ಅಂದರೆ ನಿಷಾಶಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೋ ಉಪಾಯಶಾಂತರ ದಿಂದ ಶಿಥಿಲನಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ಐತರೇಯಗೀತೆ ನಿಷಕ್ರಿಯ ಮಂತ್ರವನ ನುಸರಿಸಿಯೂ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪದ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಧ್ಯರಗಳೆಲ್ಲ ಬಂದೋ ರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಂವರ್ಣಮೆಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತುತಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯ 7 ಖಂಡ 4 ನಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದಾಸರುಗಳೂ ತಾವು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಗುರು ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅನೇಕ ಪತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಅನ್ವೇಷಣವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಲಕ್ಷಣವು ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದೂ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ದೇವತಾ ತತ್ತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ ದೇವತಾ ತತ್ತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದೂ ಅದ್ವೈತವಾದಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾದ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಂಶವಾಗಿರುವುದೂ ಸಹ ತತ್ತ್ವಾನ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ ಸೋಪಾನವನು ಒಟುವಹಾಡುವುದಾಗಿದೆ ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇನೂ ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಆದರೆ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾರಿಗರ್ಥವಾಗಬೇಕು? ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅರ್ಥ

ಸುತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತ ಬಂದರು ಹೀಗೆ ಬರೆದ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರೊಳಗಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಬರುಹಿಧರರು ಬರೆದ ಟೀಕೆಗಳಿಂದಲೇ ದ್ವೈತ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಾಯಿತು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಯತೀರ್ಥರು ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆಯದೇ ಹೊರತು ದ್ವೈತ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಯೆಂದು ದ್ವೈತಿಯಿಂದ ಅಪಾರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೊಳಗಿದ್ದು ವ ತತ್ವ ಪುರಂದರದಾಸಾದಿ ದಾಸರ ಗಳು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರವೇಶಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟಿಲ್ಲದೇ ಆದಂ ನ ದಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಒಟುಮಾಡುವುದು ಆಗ ತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಂಕ್ರಾಂತಿ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೂ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪದಂತಾಯಿತು ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳ ಸಿಗದಾಯಿತು

ಆರದಿಂದರೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಬಂದ್ವನ ಮಹೋನ ತವಾದ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾದ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಬೋಧನೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲು ಬೇರೆಲಿ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ತುಕಾರಾಮನ ರಾಮ ಪ್ರಸಾದನ ಸುಖ ಗುರುಗಳ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಉಚ್ಛಲ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣವಷ್ಟೇ ಆದ್ದರೂ ಈ ಗವನವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತಮಿಳು ಅಲ್ಲಾರಗಳ ಗೀತೆಗಳೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತವಿಹೊಟ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಬೇರೆಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಈ ಪ್ರಬಲ ವ್ಯಾಪನೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಿಕಟ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ ಮಹೋನ ತತ್ವ ತತ್ವಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಜನಮನದ ಈ ಸಿದ್ಧತೆಯೇನಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಡೆದ ಒಂದೆ ವಾಸ್ತವವಾದ ಹಾಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಪರಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆ ಸಲ್ವಾವರ ವಿಧ್ವಂಸಕೃತ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೆಳೆದು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾರ್ಯ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶರೀರವಷ್ಟೇ ದ್ವೈತ ಮಂದ್ರಿಯ ಮತೀಯ ಕೊಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅತ್ಮ ಮೂತ್ರ ವಿಶ್ವಮಾನವನದಂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೂಣಿ ಜಾಗತಿಕ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ದರ್ಶನ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಭಾರತಿ ಯ ಧರ್ಮ ನೆಲ ಗಟ್ಟಿನ ವೇಲೇ ನಿಂತಿದೆ

ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆರಣ್ಯಕ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತು ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಪರಿವಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದದಿದ್ದರೂ ನಷ್ಟದ್ವಿಧ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಸಾಕು ಈ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಜ್ಞಾನ

ವ್ಯುಚಾರಗುತ್ತದೆ ತತ್ತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ರಚಿಸಿದ್ದನೆ ಎ ದಾಸ ಕೂಟ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ವ ಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರದ ಮೂಲ್ಕವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವುದೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚು.

ವಿವೇಕಾನಂದರ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅನಂತ ವೈವಿಧ್ಯವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖವನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಒಂದೇ ಆ ಸ್ಥಾನವನು ಒಂಬಬಲ್ಲದು.

ಅರವಿಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನ ದಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗಾದರೂ ಅವು ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಭೀಕರವಾದ ರಕ್ತಕಲುಷಿತವಾದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಮೆತ್ತಿವೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನ ಷು ಉಚ್ಚವಾದ ಇನ ಷು ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬುದ್ಧಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ ದ ಷು ಸದಾ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನವನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಬುದ್ಧಿ ಕಾಕರ್ಷಣೆಗಳು ಅಪಾರ ವೈವಿಧ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅನಂತ ಚೇತನ ಗಾಢಾತ್ಮಾರಯತ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಯೂಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮವು ಎದಾ ಛಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೇ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಶೈವ ಮತಗಳ ನಡುವಯ ಎ ನಡೆದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಶ್ರೈಷ್ಟ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ಅಡಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಂಕರ್ಯಗಳ ವ ದೈಯೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಂತ ಒಂದು ಸ ಕೀರ್ಣ ಧರ್ಮ ಶತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಉಳಿದು ಬಂದೇಕಾದರೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮತಾಚಾರ್ಯರ ಗಳ ಅವತಾರವೇ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಸದಾಸಕೂಟಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಚೇಮಂತವಾದ ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವಾದ ವರಂಪರೆಯೇ ಭಾರತದ ಅಂತರಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಂತಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವಿಕಾಸ ಅದರ ಸಂತ ಪುರುಷ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಗುರುವಂಶರ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವ ಚೈತನ್ಯ — ಪಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆದ ಮುನಾರ್ಕ ವಿಕಾಸ ಎನು ವ ಅರವಿಂದರ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯವೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತೆಯ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯ.

ಶ್ರೀಮಾದರಾಯರ

ಇತ್ತ ಜಾರಿಂತೆಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಂದು

ತುತ್ತು ಕೊಡ ವರ ಕ ನೆನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣ

ಇದು ಮನ ಕುಲದ ದೈವಕ್ಕೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಬಡತನದ ಹಸಿವೆಯ ಹಾಡು ಯಾವ ಜನ ರಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ? ಯಾವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ? ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ?

ಸಂಸಾರ ಬದುಕಿನು ಪರಿಪೂರ್ಣಕ್ಕೋಯ್ಯಾವ ನೈಜ ಬಂ ಅದರೆ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಉರಿ ಪರ್ವತ ಗರಳವ ಡು ಶೂಲ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಹಗ್ಗ ಗರಗಸ ಗಳಿಲ್ಲವೂ ಆಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ನ ಅನುಭವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಗೂ ಇದೆ ಅದರೆ ಈ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಾರಿಕಾಣ ಅದನೆ ದಾಸರು ತೋರಿತುತ್ತಾರೆ ಬೇಸ ರದ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಿ ಕು ಆ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ

ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ
ಸಾರ ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಓದದೆ ಎಂದೂ
ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನ ಪುಟ್ಟದಂತೆ

ಇಲ್ಲಿ ವ ಧೈ ಶಬ್ದ ವೊಂದನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಿಂಬವನು ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಾಗ ಹೇಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಈ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣ ವ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಭೂಮಿಯನು ಚಿನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಾಡಿ
ಸೋಮಂ ಗೂರ್ಯರೆಂಬ ಕಲಶ ಹೂಡಿ
ನೇಮದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿ ಮಾಡಿ
ಜ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ
ಸರ್ವಜೋದ್ಯವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ

ಯಜ್ಞಾಗಿ ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ ಬರುತ್ತದೆ ಯಾವ ಒಗ್ಗಿರುವ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿತೋ ಈಗ ದಾಸರಿಗೆ ಅದೇ ಜಗತ್ತು ಟಿ ತನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ಸಂತೋಷ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿಮಿತದ ಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಾಗ ಮೂತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಸ ದಾಸ ಕೂಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹು ವಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ಕಡೆ
ಶ್ರುತಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂದಿದ್ದು ಇದ್ದು ದು
ಮೂತಿ ದುಷ್ಪಚರಿತೆಗೆ ಎಳೆಯುವಿದೆ ಎನ .

ಎಂತು ಪ್ರವಣೀಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮೂತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸತ್ಯವನು ಕಾಣಬೇಕು

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಯಾರು ಬರುವರಂ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ
ಬಾರೆಂದಂ ಯೆ ಮಂಭಟರು ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಂತನತೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಸತ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವ ಮಾನವ-ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಇದನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಹಾಡಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ

ಈ ದೇಹ ಬಿಟ್ಟು ಬಳಿಕ ನಿನ್ನವರಂ
ಬೀದಿಯಲಿ ಂತು ಬೊಟ್ಟಿ ಹಾಕುವರು
ಬಾದೆಗೋಸ್ಕರ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿ ಸುಡುವರು
ಬೂದಿಯ ನೀರೊಳು ಬೆರಸಿ ಬೆಳ್ಳಿಂಪರು

ಜೀವನ ನಶ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಆ ಜೀವನವನ್ನೇಕೆ ಅಪ್ಪಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಾಮೋಹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವಿಯನ್ನೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂನವ ಜನಾಂಗವನ್ನೇ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶನಾಗಬೇಕು. ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಸಂತನೂ ಮಾಡದೆ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಡಿದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂದ ಮಾಡಿದೆ.

ಸಂಸಾರಿಗೆ ಪಾತ್ರ ವೀರಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟುಬಲ್ಲದು. ಸಂಸಾರಿಕ ದುಃಖ ದರ್ಶನವೇ ಬೇಡವೆಂದು ದಾಸರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಡೆಯತನಕ ಅವರಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ವೃಥಾ ಜೀವನ ಹಾಳುಗಡವ ವೇಡ. ಸಂಸಾರವೊಂದು ದುಃಖಾಗರ ಹೆದರಿ ದೂರನಿಲ್ಲಬೇಡ. ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ೮೪ ಬಿಟ್ಟು ಧುಮುಕು. ಈಜಾಡು ಈಜಿದಡೆ ಸೇರು. ಭವದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಡ ಸೇರಿದಾಗ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡು.

ಮನವ ನಿರಿಸುವುದು ಒಹಂ ಕಷ್ಟ. ಹರಿದಾಡುವಂಥ ಆ ನಿಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯು ನೀನು ಗಳಿಸಿದೆಯಾದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ನೀನು ಧನ್ಯ.

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರು ಜನನಿ ಜನಕರ ಪುಣ್ಯವು ಫಲ್ಲಕ್ಕೇ ಇದಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದದ ಮೇಲೆ ಎಂಡವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಳುಗಿಸಿದರೆ ಹೋಗುವುದು. ಋಷಿಗಳ ಪುಣ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಪ್ರವಚನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ದೇವತಾ ಪುಣ್ಯವು ಯಜ್ಞಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾರಿ ಹೋಗುವುದು. ಅನುಬಂಧಿಗಳ ಪುಣ್ಯವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿ ಬೋಜನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಪರವಿಶ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಪುಣ್ಯವು ಯಾತರಿಂದಲೂ

ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಾಸ ದಂತೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬಾರದು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ವರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇತರರ ಮುಂದೆ ಕೈಚಾಚಬೇಡ ಎನ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂವಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಪೂಣಶ್ವನ ಕೊಂಡ ನಾಗಿ ಇದ್ದು ದುಡಿಯಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಬಿಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಸೂಖವು ದೂಖ ವರ್ವತದಷ್ಟು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧ ಎಂದೆಂದು ಸರಿಯರಸ ವಿಜಯ ವಿರಲನಂತ್ರ ಕುಂದದೆ ಹೃದಯದೊಳು ನೆನೆಕಂಡ ಮನವೆ ಎಂದೂ ಸೂಖವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಾಭಿವ್ಯಾಸ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಚ್ಚೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಅ ದೇವತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು

ಎನಾದರೇನು ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ವೇದ ಹಿಂದಿರೇನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನೋಡಿದ ರೇನು ಕಾದಿ ಕಾದಾಡಿ ಗೆದ್ದರೇನು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಾನ್ನುವ ವಿಜಯದಾಸರು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸೂಚಕವೆಂದು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಮಾನವ ಪರತಂತ್ರ ಯಾವುದೂ ಅವನ ಅದೀನವಲ್ಲ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಸಂವಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ

ಹರಿಯೇ ನನ್ನಾಧೀನ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧಿ ಸಂಪದವೂತಾತ್ಮಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಮನಚಿತ್ತಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಸಕಲ ಚೇತನವು
ದೈವವೇ ಕುಣಿಸಿದರೆ ಕುಣಿವೆ ನಗಿಸಿದರೆ ನಗುವೆ
ಮಣಿಸಿದರೆ ಮಣಿವೆ ಅಳಿಸಿದರೆ ಅಳುವೆ

ಎನ್ನುವ ಸರ್ವ ಶರಣು ಭಾವದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತದಯ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ ?

ನಂತರ ಬರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪೌಢವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತತ್ವೋಪದೇಶಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತ ಭಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಅದಿ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರಮೇಯಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಾಂಗಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಾಳಲಿ ? ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಬಿಡಾರವು ಬೀಳತೊಡಗಿದೆ ಕಿಟ್ಟುಗಳು ಸಡಿಲಿದವು ಒಳಿ ಮೊಳಿ ಕದಲಿದವು ನೆಟ್ಟ ಕಂಬಗಳು ಕುಸಿದವು

ತೊಟ್ಟ ಪದಸಾಲೆಗಳು ಬಟ್ಟ ಬಯಲಾದವು ಕೆಟ್ಟಹೊದ್ದಿಸಲಾರೇನೋ ಸ್ವಾಮಿ
ಎಂದು ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನನಾ ಗಿ ಮೋಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾಗಾದಿ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ದುಷ್ಪ್ರಭೋಗಗಳಿಗೊಳವಾದವೋ |
ಸಾಗಿ ಬಾರವೋ ಹಿಂದಕ್ಕೆ—ಸರ್ವ ಶ ಯೋಗಗಳ ಒಡೆಯ ಕಾಯ |
ಅವಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಾವೊಂದು ಸುಖ ಕಾಣೆನೋ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆಳಲ ಸೇರಿದ ಅಬಾವಿನ ತೆರನಾದೆನೋ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬದ ಕುವ ಇಲಿಯಂತೆ ಈ ಸಂಸಾರ
ಯಾವ ನೆಟ್ಟ ?

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗ ಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಆಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು
ತಾಮಸ ಗುಣಯುತರ ಆಧಿಭೌತಿಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವನೆ
ಯೊಂದರಲ್ಲೇ ಹಂ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು ಹಾಗಾಗಿ ವಿರಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ
ಹುಟ್ಟಿದರೇನೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ
ಪೂಜೆ ! ಅರಿಯದವ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತರ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮಿತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು
ಸಾವಾನ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಉಪಶಲ
ಸಾಧ್ಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹೊಸ
ಚೈತನ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ತಂದಿದರೂ ಪರಾಪರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಮನ ಒಲಿಸಿದರು ತತ್ವಜ್ಞಾನ—ಉಪಾಸನೆಗಳ ಹೃದಯ ಂಗವೆ
ವಾದ ಎಂಗವುನನ್ನೊಳು ಮಾಡಿದರು

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನ ವಿಸಂಗತವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಇವರಡೂ
ಒಂದೇ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೇಯಸ್ಕೃ ಹರಿದಾಸರದು

ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

- 1 The Foundations of Indian Culture and the Renaissance in India by Aurobindo
- 2 ತತ್ವಸಾಕ್ಷಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ—ಡಾ|| ಎನ್ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್
- 3 ಹರಿದಾಸ ಎಹತ್ಯ—ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂಪುಟ 33-34

ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ಡಾ॥ ಅರಿಯೇಸ

ಗಾನರಸ ಶಿಶುವನು ಪತುವನು ಫಣಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ರಂಜಿಸುವಂತಹದು ಹೃದಯಾನಂದದಾಯಕವಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲಸತ್ತ್ವವೆನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಸುಮಧುರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವಾಹಿಗಿ ಕನ ಡ ನಾಡಿನ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಚಿರಸ್ಥರಣಿ ಯವಾದುದು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಜನಮನಗಳನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ತಿರುವ ವರ್ಗಾ ಮತ್ತು ದೇಶಿ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿರುಚಿಗಳಿಗೆ ಮನ ಲೆಕ್ಕೊಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸಗೊಂಡಿದೆ

ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಭವೆಯ ಎಲ್ಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೃದಯವನ್ನು ಆದ್ರಗೊಳಿಸ ಬ್ಬ ಸಂಗೀತ ಬಾಷಾಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅತಿ ತವ ಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವ ತ್ತ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತವಾದುದು ಅದರೂ ಅದರ ಸಂಗೀತ ಮಾದ್ಯಮ ಎಲ್ಲ ರಸಿಕರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೆನ್ನದಗಿಸಿತು ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಯಾಯಿತು ಕೆಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಬೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಹೃದಯ ಸಾವಣೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯೊಳ್ಳ ವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಇತರರ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಜನ ಕಲಾನ್ವೇಷಣಾವನು ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಅಪಹನೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರನಿಂದೆ ಮೂಲಭೂತಗುಣಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯೊತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಹನೀಯಗುಣಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವು

ದಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು ವ ತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ನಡೆವಿನ ಕೊಳ ಕೊಡಂಗಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ

೧೩-೧೪ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ನರಹರಿಕೀರ್ತನ ಕನ ಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ಭು ಕೃತಿಕಾರರೆನ ಲಾಗಿದೆ ೧೨-೧೩ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೃಷ್ಣವಣಚಾರ್ಯ ತೆಲುಗಿನ ಮೊದಲ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ರಾಗಯಂತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡತಕ್ಕ ವಚನಗಳು ರಗಳೆಗಳು ಹಾಡುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣವಣಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಸ್ತು ಆಧಾರಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕ ರಕ್ಕೆ ಸ್ವರತಯನ್ನೂ ಪೈಪ್ಪಿಯನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಅಂಧ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನೇ (15ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕನ ಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನೂ ಅಜ್ಜಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ದೇಶಿ ರಾಗಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಗ್ಗೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಸಂಕ್ರಮಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಮ್ಮ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗಳು ಒಗ್ಗೂಡಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಮರಬಹುದಾದ ಪ್ರೇರಣೆಯನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ

ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಗೀತಗೋವಿಂದಪವರಿಗೆ

ವೇದಕಾಲದ ಸಾಮಗಾನ ದಾಖಲೆಯಕಾದ ಮೊದಲ ಸಂಗೀತಯೋಗವೆನ ಬಹುದು ವೇದಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಗಾಥಾ ಸಾಮ ವಂಶಂತಾದವು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ವೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು ಭರತ ಮುನಿ ಯಂತಹವರು ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನು ಸ್ವರಬದ್ಧಮಾಡಿದ ಕಾಲವನು ಗಾಂಧರ್ವ ಯೋಗವೆನ ಬಹುದು ರಾವಣಾಯೋಗ ಮಹಾಬಾರತಾದಿ ಆಖ್ಯಾನಗಳು ರಚಿತ ವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನು ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗಾನಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಾನ ಮಾಡುವ ಕುಶೀಲವರಿದ್ದರು ದೇಶಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಗೀತ ರೀತಿಗಳನು ಲಕ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಿ ರಾಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ಮಂತಗನಂಬ ಮಹಾಶಯನ ಬೃಹದ್ದೇಶಿ ತಂಬ ಉಪಯುಕ್ತಗ್ರಂಥ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ದೇಶಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳನು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಧ್ರುವಾ

ಗಾನವೆಂಬ ಹೆ್ರು ಡಲಾಯಿತು ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏರಾಪ್ರಬಂಧ ಕರಣ ಪ್ರಬಂಧ ವರ್ಣಪ್ರಬಂಧ ಅರ್ಯಾಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಂಧ ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣ ವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ತನ ಅಭಿನವ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ರ ಗ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಗಮಕ ಶರೆಯನು ಹೋಲುವಂತಹದೂ ಗೀತಗೋವಿಂದಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಿತ್ತಿ ಶೃಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಹಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಾಯಿತು ಜಯದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಟಾಳಂಕೈ ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಚಿಸಿದ ಅಭಿಲಾಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿರಬೇಕು

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದವರು ಯಾರೂ ದೇಶೀಯ ರೀತಿಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಪ್ರಕಾಶನ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ಮತ್ತಿತರ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಪ್ರೇರಣೆ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಗೀತೆಗಳು ರಚಿತ ವಾದುವು ಕವಿರಾಜಮೂರ್ತಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಟ್ಟುಗಳ ರಚನೆ ನಡೆಯಿತು ಬೆಂದೆ ಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಶೃಂಗಾರಾದಿ ರಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತೀ ಕರಣಕ್ಕೆ ಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾಡನ್ನೂ ಶಿವಶರಣರು ಬಳಸಿ ದರು ಶರಣರ ಅನುಭಾವ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂಜಾದಿ ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಜ ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳು ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಅನುವಾಗಿದೆ ಸಕಲೇಶ ವನಾದರಸರ ತಂಗಾಳಿಗಲಿರು ಮರನೆ ಎನ್ನಂಗದೊಳಿರ್ಪ ಶಿವರಿಂಗವ ಮರನೆ ಎಂಬ ಶಂಕರಾಭರಣರಾಗದ ಕೃತಿ ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ವದ್ದೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಸುದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಆ ಕೃತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು (ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ 1975 4) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಸಿದ್ಧರಾಘ ಲಕ್ಕವೆಂಹಾದೇವಿ ಮುಂತಾದವರೂ ಭಕ್ತಿಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ದರು ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ತಮಿಳು ನ ಯನ್ನಾರರ ತೇವಾರಂ ಗೀತಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಪರಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀಶೃಂಗದೇವರಾಯ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಕಾಯಿಯಾಗಿದ್ದು ಮೈಷ್ಣವ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಿಬಗರುಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕರ್ತನೆಗಳು ಹೊರಬರಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿರಬಹುದು. ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ವಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವಾದಶಸೂತ್ರದ ಮೂಲಪ್ರೇರಣೆ ಇದು ಎಂದು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತ ಮುಕ್ತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸವಣಜದ ಹಿತವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹರಿದಾಸರು ಛಾರತದ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ತ್ತಾರೆ.

ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನ ಪರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದು. ಅನಂತರದ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರನ್ನೂ ಅದು ಪೋಗಿ ರೂಪಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ತೆಲುಗಿನ ಆದಿಶಿವಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ನನಯಂ (11 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅನಿಬದ್ಧ ರೀತಿಯ ದೇಶ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆ ಇತ್ತೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ದ್ವಿಪದಿ ತರುಣೋಜ ವಂಧ್ಯಾಕೃರ ರಗಳೆ ಮುಂತಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ನನ್ನಯನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ತಾಸನ್ನೂ ಆಧಾರಗಳಿವೆ ನನ್ನೆಚೋಡ (12ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಉಯ್ಯಾಲೆಯ ಹಾಡು ಗೌಡು ಗೀತೆಗಳು ವಂತಾಡುವನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸಿದಾಸ ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೂ ಮಂಥ (13 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಪರ್ವತ ಪದ ಅನಂದ ಪದ ಶಂಕರಪದ ನಿವಾಳಪದ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ ಪದ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನ ಯಂಗ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾಕತೀಯ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕಾಲದವನೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈತ ಬರೆದ ವಚನಗಳು ಕನಡ ವಚನಗಳಂತೆಯೇ ರಾಗಯಾತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡ ತಕ್ಕಂತವವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ರಾಮ ನ ಮಗಳು ನೈಸಿಂಹ ನಾಮಗಳ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಈ ರಚನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಿನವಾಗುತ್ತವೆ.

ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾಳಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಹೋಬಲ ಮುಕ್ತ ಸಿಂಹಾಚಲ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ 13-14 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ದೇವರಸಾವುಗಳನೂ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಾಧಾರವಿದೆ ಎಂಟು ಎಂಬವರು ಸುವಾರು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಏಳು ಪದ ಮತ್ತು ವಚನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು

ಹರಿಹರಸರ-ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ನರಹರಿಕೀರ್ತನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕನ್ನಡಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪರಂಪರೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತ್ವಾಗರಾಜರವರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಸಂಗೀತಗಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲಾಗಿದೆ ಈ ಎರಡು ಪರಂಪರೆಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ ಪರವಾಗಿ ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಲು ಇದೊಂದು ಪೀಠಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಲ್ಲಿ ಪದಕವಿತಾ ಪಿತಾಮಹ ನೆಂಬ ಬಿರುದು ತಾಳುವಾಕ ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ ಇವರು ಕನಕದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಮತ್ತು ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿರುವುದು ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಪರಂಪರೆ ಕನಕದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು

ನರಹರಿಕೀರ್ತರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನಕದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತರೇ ಮೊದಲಿಗರು ಇವರ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರವರೆಗೂ ಇವರ ಪ್ರಭಾವ ಹಬ್ಬಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಯಾವ ಆಧಾರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ನಿಷಾ ವಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ನರಹರಿಕೀರ್ತರ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರೆತಿರುವುದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿದೀಪಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಿರುವುದು ಅವರ ಸ್ತೂತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಗೀತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೊಟ್ಟಿರ

ಬಹುದೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂಪರ್ಕ ತುಂಗು ಸಂಗೀತಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಗೋಪಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೂ ಆಪಾತಮಧುರವಾದ ತುಂಗು ಕವಿ ಪೋತನನ ಅಂಧ್ರವಂಶಾಭಾಗವತ ವನ್ನು ಕೇಳಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಮತ್ತೆ ವೃತ್ತ ನಾಮ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಡಿದರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕರಣವಾದ ಹರಿ ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಬೋಧೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಬಿಂಬಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟ ಗಳ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೆನಿಸಿ ಕನಡೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತೀಂದ್ರರಾದುದರಿಂದ ಶೌಕಿಂಕರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟು ಭವ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ವಿಜಯ ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಖ್ಯಾತರಾದರು ಇವರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಒಡೆದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮಕಾಲೀನ ತುಂಗು ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನ ತುಂಗು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು

ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉಗಮವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರ ಗೀತಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ನಿಜಗುಣರನ್ನು ಪ್ರಭಾವವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಇವರದು ಜ್ಞಾನವರ್ಗಾ ಎರತ್ತಿಯೇ ನಿಜಗುಣರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಯಿತು ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾದ ನಿಜಗುಣರ ಪಾಠಗಳು ತತ್ತ್ವದ ಬದಗಳಿಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಪರಮ ತ ಖಂಡನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡದೆ ತಾತ್ವಿಕ ಅನುಭಾವ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ನಿಜಗುಣರು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ತಾತ್ಪರ್ಯಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಾಲಲೀಲಾ ಮಹಾಂತ ಶಿವಯೋಗಿ ಘನ ಮರಾರ್ಯರು ಮಂಪ್ಪಿನ ಪಕ್ಷಪ್ಪರಿ ಮೈಲಾರ ಬಸವಲಿಂಗ ಶರಣರು ಶಿಶುನಾಳ ಶರಣರು ಮುಂತಾದವರಿದ್ದಾರೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ

ಸೇರಿದ ೮ನ ವ ಯ್ಯ ಅನೇಕ ಾಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಲಂಗು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರ ರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು 15 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 16 ಶ ದ ಆರಂಭದ ದಶಾಬ್ದಿಯವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಅನ ವಯ್ಯ ಸಾಹರಾರು ಸಂ ರ್ತನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ತಾಳ್ಮೆಪಾಕ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅನ್ನ ಮಯ್ಯ ಅನಂಕರ ಕ ಲದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೆಷ್ಠ' ಧರ್ಮ ಸ್ತೀಕಾರದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ರಚನೆಯಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶ್ಲೀಶ್ರಕ್ತಿ ಅನನ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು ಇವರು ಸ ಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಎರಡ ಸಂಕರ್ಷನ ಲಕ್ಷಣ ವೆಂಬ ಸ್ತಂತ್ರ ಈಗ ಅಲಬ್ಬೆ ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಅರ ಮಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ ಬಿಕ್ಕ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯನು ತಲಂಗಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಈ ಕತಿಯಿಂದ ಗೂಲ ಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಮತ್ತು ನಿಜಗ ಣರಿಂದ 'ಪ್ರೀರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ಬಹುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ ಮೂಲಾಭೂತವಾಗಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಪೋಷಾಹವನಾ ಗಲ ಬಯಸಿದವರಲ್ಲ ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕ ಟೀಶ್ವರನ ಸೇವೆಗೆ ವಿಸರಿಸಿದ ವಂಶಾಭಕ್ತ ಇವರೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಾವಿರ ರು ಶ್ಲಂಗಾರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ಮೈರಾಗ್ಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವೆಂಕಟೀಶನನ್ನು ಅಭ್ಯಾರರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಗಿನ್ನುಗ ಣವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಎಖ್ಯಾತಪಡಿಸಿದವರು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಅನಂತರ ಬೇದಂತ ದೇಶಿಕರು ಶರಣೋಪಯುಕ್ತಿ ಅನ ಮಾಚ ರ್ಯರು ಮಂಕಟೇಶ್ವರನ ಮೈಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರ ದರು ಶ್ರೀಮಹ್ಯವಿನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ ಕೌಘವೇ ಶರಣೋಪಯುಕ್ತಿ ಆಯಿತೆಂದೂ ವಂಕಟೇಶ್ವರ ಗಂಡಿಯ ಗಂಟೆ ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೂ ರಮಣನ ಕ್ಷಿಯ ನಂದಕಾಂಶದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಜನಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತೆಲ್ಲ ಅವ್ಯುತಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಎ ಡಿದ ಹಾಡೆಲ್ಲ ಪರಮಗಾನವಾಯಿತು 16ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಂ ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಸ ಮಾರು 70 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸ ಹಿತ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ ಈ ನಡುವೆ ಸಾಳ ವ ಸರಸಿಂಹರಾಯನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗಾದ ವಿರ ಗದ ಪ್ರಸಂಗ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೆಂದೆ ಪರಸಿಂಹರಾಯ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಕೀರ್ತನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ ನಂತೆ ಸರಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವ ನಾಲಗೆ ವರರ ನುತಿಸದೂ ಮೂರವರನ ಪದಗಳಿ ಗೆರಗಿದ ತಿರ ಪರರ ವಂದಿಸದೂ ಎಂದೂ ಅನ ವಯ್ಯ ಹೇಳಿದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂಡ ಸರಸಿಂಹರಾಯ ಕವಿಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರರು 32 000 ಸಂಕಿ ತರ್ತನೆಗಳನ ರೆತಿಸಿದರೆಂದು ತೇಳ
ರಾಗಿದೆ ಇದುವರೆಗೆ 14 000 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ ಇವು ಅನ್ನಮಯ್ಯನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ ವಟಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಭಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿರ ವುದು ವಿಶೇಷ
ಅನ ಮೂಚಾರ್ಯರೊಕ್ಕಮಂ ಎಂಬ ತಾಳ ಪಾಕ ಚಿನ ನ ನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅನ್ನವ ಯ್ಯನ
ಜೀವನದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ

ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಅನವ ಯ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ
ದೊರೆತಿದೆ ಎಂಬುದು ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಳು ನರಸಿಂಹ
ರಾಯನೆಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದುದು ಒಹಾಸದ ವಿಷಯ ಅದರೇ ಈ ಸಮಕಾಲೀನ
ವಾಗ್ಗೆ ಯಕಾರರು ಫೆ ಟವಾಗಿದ್ದರೇ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ
ಬಹುಪಾಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶ್ರೀರಂಗಪಾಠನನಂ ಕುರಿತಂತಿವೆ ಅನವ ಯ್ಯನ ಇಷ್ಟ
ದೈವ ತಿರ ಪತಿ ಎಂಟರಮಣ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಅನವ ಯ್ಯ ಕೆಲವು
ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೆಯೇ ನರಂಹನ ಬಗ್ಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳನ್ನು ಎರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅನವ ಯ್ಯನ ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿರುವು
ದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಇಬ್ಬರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ ಆದರೂ ಅನವ ಯ್ಯ
ಮೊದಲು ಸ್ವಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಿಯಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರು
ಮೊದಲು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ರ ಮೌಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪರಿ
ವಂತ ಮುಂತಾದ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ನೆರವನು ಪಡೆದರು

ವಾಕ್ಯಲ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಗೂ
ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಿಯರು ಬಂದು ವಿಧ
ವಿಧವಾಗಿ ದೂರ ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದ
ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು
ಅಟಿ ಅಡಿಸಲು ನಾನೇನಾದರೂ ದೊಡ್ಡವನೇ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೂಸಲ್ಲವೇ ?
ಎಂದು ಅಳ ತ್ತಾ—

ಗೊಲ್ಲಕಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಎನ್ನ ಮೇಲೆ
ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿ ಪತ್ತಿಸಿ
ಕಳುಸೆಂದು ದೂರುತಾರೆ ಎನ್ನ
ಕೊಲ್ಲವೇಕೆಂಬ ಬಗೆಯ ಎಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ಅನ್ನಮೂಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ರುಕ್ಕಿಣಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಇಂತಹ ಸಂವಾದ ಅನವಯ್ಯನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ದೇಶಪ್ರವಾಸದ ಯಾರ ಭವ್ಯರ ಗೀತೆ ಕೂಡ ಇಂಬು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದಂತೂ ಅನವಯ್ಯನರೂ ಪ್ರಮುಖರ ಗೀತೆಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತವನು ಅನವಯ್ಯನ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮತ್ತು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳ ವಿಭಾಗ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಯವಾದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ನಾವು ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಬ್ಬರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ಕೀರ್ತನಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಅಂಥ ಪದಕವಿವಾ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದರೂ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡವರು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಜನ್ಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿತ್ತು. ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ದಲ್ಲಿ ಚನ್ನನ್ನ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಮಹನೀಯರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾದ ಎಪ್ಪೆಯವನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ "ನನ್ನ ಬರೆದ ಈ ವಿಷಯ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಂದು ನಂಬಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹೊಗಳಿದರೆಂದೂ ಅನವಯ್ಯನ ಕನ್ನಡ ಸಂಕೀರ್ತನಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಅವತಾರವೆಂದು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವರು. ಅನವಯ್ಯನು ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನವರಿರಬೇಕು.

ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಂದ ಕಾಂತದಿಂದ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು.

ಒಬ್ಬಯನಗರದರಸರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಬೆಳ್ತೆರ ಗಿಮ್ಮದರಿಂದ ಕನ ದಿಗರಲ್ಲೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯೆಂದಿಗೆ ಅಮುಖಂಧೇರ್ಪಟ್ಟಿತು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನಿಗೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಉಂಟಾದ ಸಂಬಂಧವನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಂಧೇಹವಿಲ್ಲ ಅನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಭಾವದಲ್ಲಿ ಎದವ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ರಚನಾವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು (ಕೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಪುರ್ಣ 1982 42) 1 ಮತ ಸಾಧ್ಯತ್ಯಗಳು 2 ವರ್ಣನಾ ಸಾಧ್ಯತ್ಯಗಳು 3 ರಚನಾ ಸಾಧ್ಯತ್ಯಗಳು ಈ ಇಬ್ಬರೂ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರೂ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದವರೇ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊಸದರಲ್ಲ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪುರುಷೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಲೇಖಿ ನೋಡಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಒಟ್ಟಿನೆಂದು ದುರ್ಜನರೂ ಹೇಳುವರ ಬ್ರಹ್ಮ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದನು, ಶಿವನು ತಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ದರಿಸಿದನು ಎಂದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೂಡ ಮಾಯಾವಾದಿ ಮತಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದೂ ಸ್ಮರಿಸದ ಜನರ ಸಂಗಟೇಡ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪದ್ಧತಿ ಬಿಡಬೇಡ ಬಿಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಎಂಬ ಘೋಷಿಸಿದರು

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಭಕ್ತನೆಂಬುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲಭಕ್ತರೆಂಬುದು ಗರ್ವಜನವೇದ ವಾದುದು ಅನ್ನಮಯ್ಯವಿರಲ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ವಿರಲನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಸ್ವರೂಪವನು ನೋಡಿದರು

ಶರಣ ನಿನ್ನೆಗೆ ಶರಣೆಂಬರು ವಿರಲ
ಕರಣವಾರಿಧಿ ಎನ್ನ ಕಾಯೋ ವಿರಲ
ಕಂಡೆ ನಾ ನಿನ್ನ ವೆಂಕಟನೆಂಬ ವಿರಲ

ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ವೈಷ್ಣವ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಅನಂತರ ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವೆಂಬ

ಭಾವನೆ ಹಲವೆಡೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು (ಕನ ಡಾನುವಾದ)

ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಆಚಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದೇ ಬುದ್ಧಿ
ಗುರುವಿರುವವನಿಗೆ ಕೊರತೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ
ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೇ ತೊರೆದರು
ಆಕಡೆಯ ಜನ್ಮಗಳ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನ ಮಯ್ಯಂತೆ ಗುರ ಭಕ್ತಿಯನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುವಿನ ಗುಣಾವನ ಗುವ ತನಕ ದೊರೆಯದನ್ನ ಮುಕುತಿ
ಗುರುದೈವವರಿಯದ ಹಿರಿಯನಾದರೇನು
ರಾವನಾವುವ ನುಡಿ ನುಡಿ ಗುರುಗಳ ಚರಣವ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ವೈಷ್ಣವೀಶ ಮಾರ್ಗವೈಷ್ಣವೀಶ
ಜನಪದಗೀತ ಅನುಕರಣೆ ಮುಂತಾದವು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನೂ ಕಾಣುವ ದು
ಅನ್ಮಮಯ್ಯನನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನುಕರಿಸಿದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಕೆಳಗಿನದು
ಮಾಳವಿರಾಗ ಶರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರ ಸನು ತ ಶರಣು ಶ್ರೀ ಸತಿವಲ್ಲಭಾ

ಶರಣು ರಾಕ್ಷಸಗರ್ವ ಸಂಹರ ಶರಣು ವೆಂಕಟ ನಾಯಕಾ
ಇದು ಅನ್ಮಮಾಚಾರ್ಯನ ಸ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪಲ್ಲವಿ

ಮಾಳವಿರಾಗ ಶರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರವಂದಿತ ಶರಣು ಶ್ರೀಪತಿ ಸೇವಿತ
ಶರಣು ಪಾರ್ವತೀತನಯ ಮೂರ ತಿ ಶರಣು ಸಿದ್ಧಿ ವಿಜಾಯಕ

ಇದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಲ್ಲವಿ (ರಜಗೀತಾಂತರಾವು, ಅಂಧ್ರವಾಗ್ಗೀಯಕಾರ
ಚರಿತ್ರಮು ಪು 114)

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀಸರಾದ ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ
ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದದ್ದೇ ಶ್ರೀರಂಗ ತಿರುಪತಿ ಉಡುಪಿ ಮುಂತಾದ
ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರ ದೈವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಡು
ಗಳನ್ನೂ ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ
ಕಂಡು ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಕೆಲವರು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮೀಪದವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ಅನ್ಮಮಯ್ಯನ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಮನೋಭಾವ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸು
ತ್ತದೆ ಉಪದ ಧಾಪೆಯನ್ನು ಧಾಪೆಯನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ಮಮಯ್ಯ
ನಿಗೆ ಇವರನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮತ್ತು ವಾದಿರಾಜರ ಅಂತರ ಅಜ್ಞಾತಪರ್ವ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ವರೆಗೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕತ್ತರೆಯಾಗ ಎನ್ನಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಉತ್ತಮ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು

ಕಂಚೇರಲ್ಲಿ ಗೋಪೆನ್ನು (ಬದ್ರಾಚಲ ರಾಮದಾಸ) ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಣಾಚಾರ್ಯರು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು 15 16 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತಾಳ್ಮಪಾಕಯುಗವೇ ಬಹುದು 1620 ರಿಂದ 1680 ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ರಾಮದಾಸ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಚಾರ ಅನನ್ಯವಾದುದು ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅಂಭದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಸುತ್ತವೆ ರಾವ ದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹರಿಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ಮೂಲಕ ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಹೊಂದಿದೆ ರಾಮದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಅನಂದ ಭೈರವಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಬಳಸಿದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಇವರೇ ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ಘೇದಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಮದಾಸರ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅನಂದ ಭೈರವಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ

ಪುನಕೆ ಬಂಗಾರಮಾಯೆನೆ ಕೋದಂಡಪಾಣಿ

ರಾಮನಾಮಮೇ ಟಿ ನನಮು

ರಾಮನಿವಾರಮು ಮೂಕೇಮಿ ವಿಚಾರಮು

ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಬಹುದು

ಇದ್ದುದೇ ಆಹಿರಿ ಭ್ಯಾಸಿ ನಾದನಾಪ್ರಯ ಶ ಕರಾಘರಣ ಮುಖಾರಿ, ಸಾವೇರಿ ನಿಲಾಂಬರಿ ನವರೋಜ್ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉತ್ತರದ ರಾಗಗಳಾದ ಕಾಂ ಕಮಾಸು ದರ್ಬಾರು ಬೇಗಡ ಕಾನಡ ಯಮುನಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ರಾಮದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಕ್ತಿ ಘಾವನೆ ಹೆಚ್ಚು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಾರೆ

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಇದೇ ಕಾಲದವರಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಕರ್ವಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಅನ ಮಣಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳು ತ್ವಂಗಾರ ಮತ್ತು ಮೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಪದವೆಂಬ

ಹೆಸರಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಂಗಾರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪದವೆಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕಶಬ್ದ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ಅಬನಯಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ತೊಗಟೆ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿರವನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಬಂದ ಹೆಸರು. 'ಕೊವ್ವ ಪರದಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ರೈತರನ್ನಾಗಿಟ್ಟ ಪರದಯ್ಯ ಭೀಷರನ ದಕ್ಷಿಣಯ್ಯನಾಗಿ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅನೇಕ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶೃಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಅನಂತರ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಭವಾನಿಗೆ ಇವಾದ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸ ರಾಗಸ್ವರೂಪವನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವರಸಿಂಹಾಸನ ಪಣಜಿವ ಮಾತುಗಳ ಜೋಡಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆನ ಮಾತಾರ್ಯರು ಒಳಗಿನ ಅಹಿರಿ ಕಾಂಭೋಜಿ ಕೇದಾರಗೌಳ, ದನ್ಯಾಸಿ ಭೈರವಿ ಮಧ್ಯಮಾಪತಿ ಮುಖಾರಿ ಮಂಕುಮೂಳಿ ಶಂಕರಾಧರಣ ಸ ವೇರಿ ಮುಂತಾದವನು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನವರೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಸಾವಿರಾರು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಕೆಲವು ನೂರು ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಪ್ಪಾರಾಧ ಅಪರಂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 334 ಪದಗಳು 39 ರಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಂಭೋಜಿರಾಗವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖಾರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಭೈರವಿ ಎಂಬ ರಾಗಗಳು ಅನಂತರದ ಸ್ಥಾನಪಡೆದಿವೆ. ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಎಂದೂ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದೂ ರಚನೀಕಾಂಕರಾವು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಚರಿತ್ರಮಂ ಪು 210-232). ಆದರೆ ರಾಳ ಪಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಪೃಥುರೂಪ ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಮುಗುಡಿಸಿಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಬಳಸಿದ ರಾಗತಳಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುರಂದರದಾಸಾದಿ ಪ್ರಾಚೀನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಇವನ್ನು ಹಾಡಬಹುದು. ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಶ್ರೀ ಬಿಡಾರಂ ಕೃಷ್ಣ ಪೈನವರು ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಹಾಡಿದಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯಾದಿಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತಿ ಶೃಂಗಾರ ರೂಪ ಭವ ಭೇದ ಪೊಂದನು ಒಟ್ಟು ಹಾಡಿನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇತರ ದಾಸರಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅನ್ಯಮಯ್ಯನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ಇದೆ. (ಪರಿಚಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪು 14). ಇದರಿಂದ ಆನ ಮಾತಾರ್ಯ ಮತ್ತೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ "ರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಮ್ಯನವರೂ ವಂದುವರಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಇಜಯದಾಸರು ಮತ್ತು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಜಗನಾ ದಾಸ ಗೋಪಾ ದಾಸ "ಕೋಹನದಾ" ಮೊದಲಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಗರುಗಳಾಗಿ ವತ್ಸ ದಾಸ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂಲ ವರಿಯಲಾ ಕಾರಣರಾದವರು ಮಿಯದಾ ರು ಪುರಂದರದಾಸರನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಮ ಗುರುಗಳೆಂದೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಏಜಯದಾಸರು ಪದಗಳನು ಸುಳಿದಿಗಳನ್ನು ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯು ನೀಡಿದರು ವಿಜಯದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನಾಥದಾಸರ ತಿರಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ತಿರಂಪತಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡು ಮದುರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಹೋಲುವ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಜಗನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿವೆ

ತಾಳಗರಾಜರು (1767-1847) ಕರ್ಣಾಟ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾಯಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೋಸುರು ತಾಳಗರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣ ಬಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕುರಿತ ಅತಲ್ಪ ಪರಿಷಯವರ ವರ್ಣಗೂ ತಾಳಗರಾಜರ ಹೆಸರು ಚಿರಪರಿಚಿತವೇ ಆಗಿ ತಾಳಗರಾಜ ತಾಮ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಮಂತ್ಯಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರನು ಸಂಗೀತಪ್ರಮೋದಿಸಿಗಳೆಂದೂ ರತ್ನತ್ರಯವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಏನುವರೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರವಾಡೂರಿಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಯಣವೆಂದಿದೆ ಕೀರ್ತಿಗಳು ರಚಿಸಿದವರಿವರು

ಅಪೂರ್ವಧಾತು ಕಲಿಸಾ ತಾತ ರತ್ನಕ್ಕೆ ತಾಳಗರಾಜರು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರು ತಂಜಾವೂರನು ಆಳಿಸ ತೆಲುಗು ರಜರು ಮುಕ್ತಾ ಹಾರಾಪುರಾಜರು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹುಮಟ್ಟು ಪ್ರೇರಣೆ ಪೂರೈಸಿಗಳಿನ್ನುತ್ತರು ಧಾತು ವಾಣಿಗಳ ಸಮಾನ ಪಾಠ ನ್ಯೂನದಿಂದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಮ್ಯನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದೆ ವರಿಯತು ಶಹಜೀ ಗಿರಿದಾಸರವಿ ಎರಡೂರು ವೀರ ಭದ್ರಯ್ಯ ಕ ಶಿವಾಥಯ್ಯ ಪಲ್ಲವಿ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ರ ಮುಸ್ತಾಫಾ ದೀಕ್ಷಿತರು ಮಂತಾದವರು ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು ಶಹಜೀ ಅಸ್ಥಾನ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರನಾದ ಗಿರಿದಾಸರವರು ದೊಮ್ಮಗೆ ತಾಳಗರಾಜರು ತಾಳಗರಾಜರು ಎನಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದೂ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿದಾಸ ಸಂತ ತನಯಾ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ತಾತನವರನ್ನು

ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಹಾಯ ಸೀತಮ್ಮ ತಂದೆ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮಮಠ ~ ತಾ ರಾಮರನ್ನು ತ ಯಿತಂದೆಯಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಲುಗರಿಗೆ ಸಾಕಾರಾಂತರೇ ಹಾಯಿತಂದೆಯನ್ನುವಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹಂಚಿದ್ದಾರೆ ಸೀತಮ್ಮ ವಸಾಯಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮೇಗೌ ವರಾಣತಂದ್ರಿ (ಸೀತಮ್ಮ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮ ನಂ ನಮ್ಮ ತಂದೆ) ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ತಲ ಗರ ಬ್ಲರೂ ಮೆಚಿದ್ದು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಇಷ್ಟದೈವ ಶ್ರೀರಾಮ ಮನೆಯ ಪೂಜಾಮಂದಿರದಲ್ಲೇ ಇವರು ಮೊದಲ ಸಂಗೀತ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು ಹಾಯ ಸೀ ತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಒಯದೇವನ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನು ಪುರಂದರದಾಸರ ದೇವರ ನಾವ ಗಳನು ಅನ್ನಮಾ ಚಾರ್ಯರ ಕರ್ತನೆಗಳನು ರಾಮದಾಸರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಕಲಿಸಿದರಂತೆ ಅನಂತರ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ತುಂಗಾ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಬಳಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವೇನೋನೇತ್ರದಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಬಾಲಕನ ಕಮಯಾಚೀಲ ಸ ಜನಪರಿಪಾಲ ಘನಾಘನನೀಲ ನವಮಾಲಿಕಾ ಭರಣ ರಾಜೀವ ನೆ ತ್ರ ಜಲಧಿಗಂಭೀರ ಅತಿರಾವಣ್ಯ ಯೋಗಿಂದ್ರ ಸುಖದ್ವಾವಿತ ಎಂದು ಮಧುರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಯಾಗಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಂತ್ರ ಮೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರಬಲದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಸಂಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಿಯ ರಾಮದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಜನಕೀರ್ತನ ಯಾಯಿತು ಅನಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಮಾರ್ಥವನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕಾವಕ್ಕೆ ಅದು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಉನ ದೆ ಸಿದಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಕ ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ವೈದು ರೂಢಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಲೂಕಿದ ಅತಂತ್ಯ ಮಧುರ ವಾದ ಫಲವೆಂದರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ರಾಮನನು ಕುರಿತಂದಹವು ಇವರು 72 ವೇಳಕರ್ತ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತ ಲಕ್ಷಣಕ ರರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಅನೇಕ ಅಭೂರ್ವ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಕೈರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲ ವನು ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರಬಹುದು ಇವೆಲ್ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ಏರ್ಪಡಿಸಿದವು

ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ರಾಮ ದಾಸರನ್ನು ಅನುರಂಜಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಅವರ ಕೃತಿರಚನೆ ಪ್ರತಿಭಾವ್ಯತ್ಯೆತ್ತಿಗಳ ಫಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತ ಮಾಡಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳ ದಿನ ತ್ರ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪಂಥವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಎಂದಂತಹದೂ ವಾದವಿಲ್ಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಬಂದ ಅಂಕಿತವಾಗುವಂತೆ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರರು ಆದರೂ ಧರ್ಮದ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ದೀಕ್ಷೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಪರಿವಿತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶೃಂಗಾರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯೂ ಶೃಂಗಾರ ರಸಭರಿತವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ರಸ ಕೆಲ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರದೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯ ಮತಪ್ರಚಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿನೀತಿಗಳ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುವ ಹಂಪಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರದೂ ಇದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಳುಕೊಡುಗಳಿಗೆ ವಂತ ದೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಡ ರಗಳು ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯವಂತಿಕೆ ಮುಖ್ಯ ವೆಂಬ ಆದರ್ಶವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿದರು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ ದ್ವೈತದ ತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದಾಸಪಂಥದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತರಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿರಲನ ಅವತಾರ ಎಂದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಸೌಜನ್ಯ ದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದರು ಎತ್ತರದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ವಿನಯವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಿಂದ ಇವು ಕೆಲವುಬೇಕಾದ ಪಾಠ ಇದೂ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಅನಮಯ್ಯ ಪ್ರೀತಾದರಾಯಲು ಅನಮಯ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರು (ತೆಲುಗು) — ಡಾ. ಕೆ. ಸರೋಜಮ್ಮನವರು ಪ್ರಕಟರೂಪ 1982
- 2 ಅಂಪು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ (ತೆಲುಗು) — ಬಿ. ರಾಮಕಾಂತರಾವು ವಿಶಾಲಾಂಧ್ರ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ 2ನೆಯ ವೇದ್ಯ 1975
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ — ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
- 4 ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಎಚ್ ಎಸ್ ಬೆಂಕಟೇಶಮಠಿ — ಇಮಾನ್ಯನಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1975
- 5 ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದಸಾಹಿತ್ಯಂ (ತೆಲುಗು) — ಡಾ. ಎಂ. ಗಂಗಪ್ಪ ಶಶಿ ಪ್ರಕಟರೂಪ 1974
- 6 ತೆಲುಗು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ — ಡಾ. ಅರಿಯಾ ಸೇಂದರಂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1982
- 7 ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯಮಯೋ ದೇಶಿಕವಿತೆ (ತೆಲುಗು) — ಅರಿಯಾ ಸೇಂದರಂ ಮಾನ್ಯ ಸರೋವರ ಪ್ರಕಟರೂಪ 1970
- 8 ರಾಜ ಪಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಲು (ತೆಲುಗು) — ರಾಜಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಸ್ವಾಮಿ ರಾಜಪಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ 1972

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಶ್ರೀ|| ಎಂ ಜಿ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ತತ್ವದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ವಡತುಹೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಭಜನೇವಾಯಗಾಂ ಎಂಬ ದಾತು ಪಾರದರ್ಶಿನ ಭಜ ದಾತುವಿಗೆ ಕ್ರಿ.ವ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿ ಭಕ್ತಿ ಪದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಆನನ್ಯತ್ವ ಅಹೇತುಕತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣ ಭಾವವೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಯಲಕ್ಷಣ ನಿಷ್ಕಾಮವೂ ಆನನ್ಯವೂ ಆಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಎರಡಿತಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ.

ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತ ಈ ಭಕ್ತಿ ಬೀಜವು ಕೀರ್ತನ (ಸ್ತುತಿ) ಮೊದಲಾದ ವಾಚಕ ಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಸ್ಮರಣ (ನೆನೆವುದು) ಮುಂತಾದ ಮೂನಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪು ತಳೆದು ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಆತ್ಮ ನಿವೇದನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಉಗಮ

ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಆದರೂ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವೇದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಓಂ ತ್ವಂ ಹಿ ನಃ ಪಿತಾ ಮಹೋ ತ್ವಂ ಮತಾ ಶತಕ್ರತೋ

(ಋ ೮ ೯೮-೧೧)

ಸಹೋತ ಇಂದ್ರ (ಋ ೧ ೧೧ ೨) ಮುಂತಾದ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆಯೂ ತಾಯಿಯಂತೆಯೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಅಶ್ವೇಷಾ ಸೋ ಅಕನಿಷಾ ಸಃ (ಋ ೫ ೬೦ ೫) ದೈರ್ಘ್ಯ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ (ಋ ೧-೧೬೪-೩೩) ನಿಖಿಲ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಪುಕ್ಕತಿ (ಶ್ವ) ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ (ರದ್ರ)ರ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಅನಾದಿತಾಯ ತಂದೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ವೇದಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಕಾಂಡಗಳಿಗಿರುವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ.

ಅರ್ಜುನ ವೇದಗಳು ಕರ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ತೈಗುಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮವರ್ಗದ ಅಡಗಿನ ಜ್ಞಾನವೂ ವಸ್ತು ಹಿಡಿದು ಎಂದರೆ ವೇದದ ಅಂತ್ಯವೆನಿಸಿರುವ (ವೇದಾಂತ) ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜ್ಞಾನವೂ ವಸ್ತು ಅಪಲಂಬಿಸು ಎಂಬ ಅದೇಶ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈಶಾದಿ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಂದಿಗಿರುವ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಭಕ್ತಿಪದವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಯಸ್ಯದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತಿಯಾಪಾದೇವೇ ತಥಾಗರಾ|| (ಶ್ವೇ ೬.೨೭) ಗುರು ಮತ್ತು ದೈವಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಎಡಬೇಕು ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಧ್ಯಾನ ಯೋಗಾದವೇಹಿ (ಕೈವಲ್ಯ ೧.೨) ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿವೆ. ವೇದಾಂತದ ಸಾರವೆನಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯೋಗವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಯಾರೂ ತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತರಲ್ಲವೂ ಅಂಥವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನೇ ಮಾಡಬಾರದು (೧೮-೬೬) ಎನ ಲಾಗಿದೆ. ಆದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುಹ್ಯ ತಮ (ಅಧ್ಯಾಯ ೯) ರಾಜಗುಹ್ಯ ಮುಂತಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರ ತಮ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆ (ನಂಬಿಕೆ)ಯೇ ತಳಹದಿ. ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನನ್ನದು (೯.೨೨). ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದು ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಾಕು (೯-೨೬). ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನೀನು ಸೇವಿಸುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸು (೯.೨೭) ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕವು.

ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಗತ್ಯ. ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಅದಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಫಲತಾಗ್ಯರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಗಳು ಕಾರಣ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಿರತಾಂತಿ ಎಂದೂ ಗೀತೆ ನಿರ್ವಚಿಸಿದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾರದ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮುಖಿಗಳ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಿರುವ ಪರಾನುರಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲ ಆಗಮಗಳು

ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಿಶೇಷತಃ ಬೆಕ್ಕಿಯು ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ ವೇದಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನದೆನಿಸಿರುವ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿತ್ತೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ

ಮೊಹಂಜೊ ದಾರೊ ಕಣವೆಯ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ವೇದಪೂರ್ವದವರೆನಿಸಿರುವ ಭಾರತನಿವಾಸಿಗಳು ಶಿವಾರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರು ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತರ ದಾ ಸಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದ ರುದ್ರನಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಲ್ಲು ತೃತೀಯ ನೇತ್ರ ಸಂಕೇತವಾದವ್ಯುತ್ಕಂಠಯವ್ವ ಸಿದ್ಧಿ ಗಾಗಿ ತಪೋಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರತೀಕಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮೊದಮೊದಲು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯ ಉಪಾಸಕರಾದ ಆರ್ಯರು ಭಕ್ತಿಗೆ ವಹತ್ವಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪಶುಹಿಂಸೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆರ್ಯ-ದ್ರಾವಿಡ ಕದನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ವೇದಯುಕ್ತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ಸಹಸ್ರಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಡೆತ ಈ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ಆರ್ಯರು ದ್ರಾವಿಡರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಯಜುರ್ವೇದ ತೃತ್ತೀಯಂಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ-ರುದ್ರೋಪಾಸನೆ ಬೆಳೆದು ಶ್ವೇತಾಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕೈವರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಂದಿ ರಚಿತವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಗಮಗಳ ನೂರಾರು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸವಣವೇಶವಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನ

ವೈದಿಕ ಮತಗಳ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರರೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೂರಿಗಳು ಪರಮಾನಂದ

ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೇ ಭಕ್ತಿ. ೧ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೆ ಗಿ ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಲೇನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬೆರಸಾಟು ತತ್ತ್ವವು ಭಕ್ತಿ. ಯಿಲ್ಲದೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲೇ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದರೆ ಉಪಾಸ್ಯನಾದ ಭಗವಂತ ಉಪಾಸಕನು ನಿರಂತರವೂ (ಮುಕ್ತಿದೇಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕವಳಗಳಂತಿರುವ ಶೈವ ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಪಾಂಚ ರಾತ್ರ ವೈಖಾನಸ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಸಾರ ಆಗಮಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಅದಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿವೆ ವಿಶೇಷತಃ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ ಪರಶಿವತತ್ತ್ವಯೇ ಆಗಿದೆ ಅದು ಭಕ್ತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸು ಶ್ರದ್ಧೆ ನಿಷೆ ಅವದಾನ ಅನುಭವ ಅನಂದ ಮತ್ತು ಸಮರಸ ಎಂಬ ಆರಂ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಪರಶಿವ ಸಾಮರಸ್ಯ ರೂಪ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವತ್ರ ಭಕ್ತೀರೇಕೈವ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧನಂ (ಪಾರ ೧೯-೬೧)

ಭಕ್ತ್ಯಾಸಂತಾರಯೇತ್ಯರ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ ಪಶಮಾತ್ಮನಃ |

ಭಿಕ್ಷಾಚರಾಚರಂ ವಿಶ್ವಂ ಶಿವೋಭೂತ್ವಾ ಸುಖೀಭವೇತ್ ||

(ಪಾರ ೧೯-೬೪)

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನೂ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ದಡಗಾಣಿಸಬಹುದು ಅತ್ಮವನ್ನು ಪಶಮಿಸಿಕೊಂಡು ಚರಾಚರ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ವಿವರಣೆ ಆಗಿ ಪರಮಾನಂದ ವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಯಾವುದು ?

ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಭಗವಂತನ ವರ್ಣನವನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಸ್ತೂತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ನೆನೆವುದು ಪಾದಸೇವ ಪೂಜೆ, ವಂದನ ದಾಸ್ಯ ಗೀತನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅವ ನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (ಸರ್ವಾರ್ಪಣ) ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರು ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯೂ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ ವೆನಿಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೀಜಾಂತರ ಸಂಬಂಧವುಂಟು ಎಂಬುದು ಭಕ್ತನ ಮನವಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಏಕಶಿವಪಯ ವಾಗಿ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ

- 1 ನಿರಂತರವಾದದ್ದುಯಾವುದುಪ್ರಯೋಜನ ಸಕಲೇತರ ವೈತತ್ಯವತ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ :
- 2 ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನ ಶಂಭೋಗ : ೨ ರಾಗ ಪಾದಸೇವನಂ ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || (೨ ತಿ ಮಣಿ ಪ ೯)

ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನದೇ ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವು ಅವ ಗೆ ಅಳವಡ್ತಿರುತ್ತದೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎನ್ನ ನಾಮಕ್ಷೇಮ ಮೃದಯ್ಯಾ
ಎನ್ನ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿ ನಿಮ್ಮ ದಯ್ಯಾ
ಎನ್ನ ಮಾನಾಪವಣಾನ ನಿಮ್ಮ ದಯ್ಯಾ
ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಯಿ ದಿಮ್ಮಿತ್ತೆ ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ

ಎನ್ನತಕ್ಕರೆ ಅವರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ-

ತಂದೆ ನೀನು ತಾಯಿ ನೀನು ಬಂಧು ನೀನು ಬಳಿಗೆ ನೀನು
ನೀನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ ! ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ ಹಾಬಲ್ಲದ್ದು
ನಿರಲ್ಲದ್ದು !

ಎಂಬ ಭಾವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಳವಡ್ತಿವೆ ಲೆ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನಾತರ ಭಯ ! ಹರಿದಾಸರ ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ವಚನ ವಾಣ್ಯಯ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವಿದೆ ಇವರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಗುರಿ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಬಲಿಸಿದ ವಿಷಯ ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿ ರಶೈವ ಶಿವಾಗಮ ಮೂಲದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಆಗವ ಗಳು ಪರಮ ಪ್ರವಣಾ ವೇದವು ಗೌಣ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ವೈದಿಕ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ವೀರಶೈವದ ಮುಖ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ ಶಿವನಕ್ಕುವೆ (ಶಕ್ತಿಪಾತ)ಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣದವರಾಗಲಿ ಆಶ್ರಮದವರಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಬಹುದು ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಅಪಲಂಬಿಸಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತಗಳ ಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆಘಾತವಾಯಿತು ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯನ್ನೂ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅವರು ಶರಣ ಧರ್ಮ ವನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮತ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಾಧಕರೂ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಸೇರಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರಗೂ ಹೀ ಗಳನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಸವ ಚೆನ್ನ ಬಸವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮುಂತಾದ ಶರಣರು ಮತ್ತು ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ ಮಹಾದೇವಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಶಿವಶರಣೆಯರು ಉಪನಿಷತ್ಯಾ ಲದ ಗಾರ್ಗೀ ಮೈತ್ರೆಯ ಮುಂತಾದ ಮಹಿಮೆ ಯಿರಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ

ಪರೀಕ್ಷಿತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ವೈದಿಕ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳು ಸಹ ವರ್ಣ ದರ್ವೆ ದ ಬೇಲಯನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕೆಡವಿ ಆಕಡೆ ಆಕಾಶತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗಾಗಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆತಂಕವೆ ಪೆಟ್ಟುತ್ತು ಅನೇಕ ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಆಕರವಾಗಿದ್ದ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಢ್ಯ ಉಚ್ಚ ನೀಚಭಾವ ಅವನಂತ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಡಂಫಾಚಾರಗಳನು ಕಂಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವರನು ತಿರಸ್ಕಾರದ ಕ್ಷಯಿಂದ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದರು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ನೆಚ್ಚಿನವನ್ನಂಟುಮಾಡ ವ ಆಚಾರ್ಯ ವೈರುಷನೊಬ್ಬನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಇಂಥ ಪರ್ವತ ಎದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಜನ್ಮದಾರಣಮಾಡಿದರು

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪು ಹತ್ತಿರದ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬದ್ದು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೌಕಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ ವರ್ತಿಸ್ತಿಯಾದ ಈ ಬಾಲಕ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಸಂಸ್ಥಾಸಾಪ್ತವೆನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಹಾವಂ ಧಾವಿಯಾದ ಈತ ಆಗ್ನಿ ಪ್ರಸೂಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆತನ ಯಂತ್ರಿಯಂಶ್ರವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಷಂಡಿತರು ಸಂಸ್ಥಾಸಿಗಳು ಆತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ದಿಗ್ವಂಶಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಗೆದ್ದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸುರದವನು ಹೀಗೆ ನಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸತ್ಯ ಜೀವರು ತತ್ತ್ವತಃ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಹರಿಯು ಅನುಚರರು ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವಗಳಂಟು ನೈಜ ಸಂಖಾನುಭವದೇ ಮುಕ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳು

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಎದುರಿಸುವ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಬಹು ಬೇಗ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿತು ಭಗವಂತನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರೇ ಮಧ್ಯರಲ್ಲಿನ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೂಲವೆನಿಸಿತು ಈ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ವತ್ ಗೋಷಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ

ವೆನಿಸಿತು ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜೀವನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಇವರು ಮುಖ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿ ದಿ ವೆತ್ತು ಉಗಾಭೋಗವೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಇವರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಶಯವೆಂದರೆ ಅನಂದಕೀರ್ತನ ಪರಾನಂದವರದ ಎಂಬ ಅಂಶದಿಂದ ಕನ ದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡಲು ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಅಚಲಾನಂದಪಾಣಿ (೧೫೫೭-೧೬೦೦) ಎಂಬವರು ಅಚಲಾನಂದವಿಠಲ ಅಂಕಿತದ್ವಿತ್ವ ದಾಸವಾಚ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕೀರ್ತನೆ-ಸುಳಾದಿ ಮತ್ತೆ ಉಗಾಭೋಗ ಸ್ವರೂಪಗಳು

ರಾಗ-ತಾಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿ ಅನುವಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ನುಡಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅಂಗಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾ ನಿಯಮಾಂತರವೂ ಲಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡತ ಈ ಬಗೆಯ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಬವಾದಿ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದವು.¹

ಸುಳಾದಿಗಳು ಮೂಲಕೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸುಳಾದಿ ಎಂಬುದು ಸೂಡಾರಿ ಎಂಬುದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ. ಧ್ರುವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟ ತಾಳಗಳಿಗೆ ಸೂಡಾದಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿ ನರ್ತನ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಉಗಾಭೋಗವು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮತ್ತು ಅಭೋಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳ ಕೂಡು ನುಡಿ - ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮೇಲಾವರೆ ಧ್ರುವ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಅಭೋಗ ಎಂಬವುಗಳು ಉಗಾಭೋಗದ ಐದು (ಧಾತು) ಪಂಕ್ತಿಗಳು. ಒಂದು ರಾಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಧ್ರುವಗೊಳಿಸಿ ಸಮೀಪ ರಾಗಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿಸಿ ರಾಗ ಸಮಾಪನವೂ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದರೆ ಉಗಾ ಭೋಗ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ.

1 ಜನಪ್ರಿಯ ಕನ ದ "ಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (ಪುಟ ೪೦) ೧೯೭೪ ಶ್ರೀಗಣದ ಶ ಸಂ ಶುಭರಾಯ ಮತ್ತು ಮೇ ರಾಜೇಶ್ವರಯ್ಯ ಎರಡು.

2 ಶಿವದಾ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಈ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕನೀಯ-ಸಂ ಎಲ್ ಬಸವರಾಜು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ೧೯೭೩.

ಹಿಂದಾಸವಾಚ್ಛಯ ಮತ್ತು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ಇರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೈತತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮುಖ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಸು ಕಟ್ಟು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಪಾರಮ್ಯ ವಿರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಿಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ ಎರಡೂ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಸೂಫನ ಮಾರ್ಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕೆಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆನಿಸುವ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನ ಲೂ ಕಾರುಣ್ಯ ನಿವೃತ್ತಲಾಂಕಿಕರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸೋಣ.

ದಾಸಕೂಟವು ಶ್ರೀರಂಗ ಮಠಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ರಹರತೀರ್ಥ ಈತನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯದ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಒರಿಸಾ ದ ಗಜಪತಿ ರಾಜ (ಕ್ರಿ. ಶ 1280) ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಯಾಗಿದ್ದ.

ಮಠಾಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈತನಿಗೆ ರಹರತೀರ್ಥ ಎಂಬ ನಾಮ ಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಈತ ರಚಿಸಿದ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ರಹರತೀರ್ಥನು ಕ್ರಿ. ಶ 1333 ರಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ ಅನಂತರ ಸು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಸುಳಿವು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕ್ರಿ. ಶ 1450 ಕಾಲದಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು.

ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಈತ ರಾಜನಂತೆ ವೈಭವ ಜೀವನ ನಡೆಯಿಸಿದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಶೇಷಗಿರಿ-ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಎಂಬವರು ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಈತನ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಸರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದನಗಾಹಿಯಾಗಿದ್ದ ಈತ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವರ್ಣ ವರ್ಣತೀರ್ಥರಂಬ ಮಹಾತ್ಮರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಪುನೀತನಾದ ಚಿನ್ನವಟ್ಟಣ (ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ) ಸಮೀಪದ ಅಬ್ಬೂರು ಈತನ ಹೆಚ್ಚೂರು.

ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಆಶೀರ್ವದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವವಹಿಸಿ ಮಾತು ಪುತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗುರಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಬಾಂ ಸಂನ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥನ ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನ ತರಣನು ವಾದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತ

೦ ದಿ ವ ರದ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥಕೀರ್ತನರು ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ನೆಂದು ಅಭಿಧ ನ ವಿತ್ತರಂ ಮುಂದೆ ಈತ ಸಂಘಟನೆ ಗಿಲಿನ ಪದ್ಮನಾಭಕೀರ್ತನ ಮರಾಠಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಮಹಿಮೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಪೂರೈದ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿಜಯ ನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನಿಂದ ಕನಕಾಭಿಷೇಕವನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರಂಗವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಆನೆ ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದನು 1486 ರಲ್ಲಿ ಈತ ಮಂಳ ಬಾಗಿಲಿನ ವ ರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ

ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಅಪರಾಧ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವನು ಪೂಜಾರಿಗಳ ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆತನ ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಕುರುಹು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಮತ್ತು ಗೋಪೀ ಗೀತೆ ಗಳಿಗೆ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯತೆ ಒಂದೆ ದಾಸ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಪರಿಸರಿಸುತ್ತದೆ ಕೇವಲ ಕೀರ್ತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನರ್ತನವೂ ಸಹ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಭಾಗವತದ (೧೦ ಸ್ಕಂಧ) ಶ್ರೀಶೃಷ್ಣನ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಂಗಳಿಲು ಮುಟ್ಟಿದ

ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ಸರ್ವ

ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮಂ ದ ಮಂಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವೆಗೆ ||ಪ||

ಎಂದಂ ಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗಣವಂತನಾದ ಮಗ ಮತಿವಂತಿಕೆ ಜಪದ ಜಾಣ್ಮೆ ತಪದ ನೇಮ ಸ ಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದ ಮಹನೀವ ದುಸ್ಸಂಗವನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದಂ ಕಳ ಕಳೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದ್ದಾನೆ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆಯ ಛಂ—

ಭೃಂಗಾ ನಿವ ಟ್ವಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಮಧೂರಲಿ ನಿಂದಂ
ಅಂಗಜಲುಬ್ಬಿ ಕ ಪೂಗೋಲಿಂಗಳ ತಡೆಯಂಕಿ
ಅಂಗನೇರಂಬೋ ಹುಟ್ಟಿವೈರಾಗ್ಯಂಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯೊಬ್ಬ
ಹಿಂಗಿಸುತ್ತೆಧಾನೆ ಅಸುವ ಹೇಕಿತವ |

||ಪ||

ಸಂವಾರಂ ಒಂಬತ್ತು ನಂದಿಗಳ ಈ ಗೀತೆ ತುಂಬು ಮಂದಾದ್ದಾಗಿದೆ

ಉತ್ತಲ ಶ್ಯಾಮಲ ಮಂದವೆತ್ತ ಭಾವನ್ನವದೀಡಿ
ಅತ್ಯಮಲ ಪೊನ್ನಂಬರ ಸುತ್ತಿದ
ಮತ್ತನೂಪುರ ರಘುನಾಥಾರದಿ ಮಂಟಿಯೊಮ್ಮ
ಚಿತ್ತಶಿಖಿಗೆ ಪೀಯೂಷೋಕ್ತಿ ಮೇಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನು

ಯನ್ನು ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಅಪ್ಪಬಂಧು ಗೋತ್ರಗತಿನೇ ನಮ್ಮ
ಚಿತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ತನ ಹತ್ತಿಲಿ ಸಾರಿದವರ
ಒತ್ತಿತಾಂ ರಥವನೇರಿ ಸತ್ತರ ಬರುವೆನೆಂದು
ಮತ್ತಕ್ಕೂರನೊಡವೈದಿದ ಹೇ ಕಿತವಾ !

ಎಂಬ ನಡಿಯಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಬಂಧುರತೆ ಸಹೃದಯರ ಚಿತ್ತಚಂಬಕವಾಗಿದೆ
ಅಕ್ಕಿಕ್ಕಿ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿಕೆಡಬೇಡ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ ರಂಗಯ್ಯ
ನಿ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕ್ಕೋ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ನೋಡದ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ
ಪಾದರಾಜನ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಅವೇಶವನ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂತೆ ಭಕ್ತಿರಸಾವೇಶದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಓರೆದ ಶಿವಶರಣ
ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬ ಪ ಪಡಕ್ಷರಿ (ಸುಂ ೧೭೫೦) ವಿಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಕೀಳಗೆ ಕಂಡ
ಪದ್ಯವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ—

ಎನಗೆ ಬೋಗಭಾಗ್ಯಬೇಡ । ಎನಗೆ ಜಪವು ತಪವು ಬೇಡ ।
ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಲ್ವೆ ॥ಪ॥
ಎನ ಕಂದಿಸುತ್ತ ಬಹಳ । ಎನ ಬಾಧಿಸುತ್ತ ಬಿಡದ ।
ಎನ ನೊಂದು ನವಗಳಿಂದ ಕಾಡಿದವರಿಗೆ ॥
ಎನ್ನ ಕೊಂದುಡವರಿಲ್ಲ । ಎನ ಎ ಪುಣೆಫಲಗಳಿಲ್ಲ ।
ಉನ್ನತದೊಳಗವರಿಗಾಗಿ ಸುಖದಿಬಾಳಲಿ ॥೨॥

ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಬೈದವರು ಮುಂದೆ ಬೈಯುವವರು ಸಖಿಗಳಲ್ಲಿ
ಹೀಯಕ್ಕೂಳಿದವರು ಇಂದೂಧರನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅಂದಣವನ್ನೂ ಬಿರುವ ಪದವಿ
ಅವರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಂತೆ । ಇಷ್ಟು ಆದಮೇಲೆ ತನಗೆ ಶಿವನ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ
ಲೆಂದು ಬೇಡುವ ಮೈಂ ಗ್ಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು

ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರಗಳನು । ಬೇಡಿ ಎಳಲಲೇಕೆ ಮನವೆ ।
ರೂಢಿಗೀತನೆವಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರೆ ॥ಪ॥

ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಶಿವಯೋಗಿ ಮೃಡಪೂಜೆಗೆ ಮಡುವಿನ ಅಗ್ನಿವಾಣಿಯಂಟು
ಕಾಡಪತ್ತ ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಂಟು ಎನು ತ್ತಾನೆ ದುಡಿದರೆ ಒಡಲಿಗೆ ಅನ್ನ
ವುಂಟು ಶಯನಕ್ಕಿ ಗುಡಿಗಳು ಒಡೆಯರಂಗಳಂ ಬಿಸುಟು ಅರಿವೆಗಳಂ ಶೀತಕ್ಕಿ
ವುಂಟಂತೆ ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಿಗಿಲು ಮನೆಗಳೇಕೆ ನಮಗೆ ? ಎಂದೂ ಕೇಳುವ ಈ
ಪಡಕ್ಷರಿಯೋಗಿಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಿಸತಕ್ಕವಾಗಿವೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ಶಿವಶರಣರ ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಜನರ ಹಿತದೊಂದಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಗ ವಲ್ಲಭತೀರ್ಥನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ವರದ್ಭಾವದಿಂದ ಕಂಡು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ವಾಸರಾಯರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೇ ವಾಸರಾಯರು. ಇವರು ಮೈಸೂರು ಸಮೀಪದ ಬಸೂರಿನವರು. ಬಾಣ (ಬೆಲ್ಲಣ್ಣ) ಮತ್ತು ಸುಮತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ ಇವರಿಗೆ ಯತಿರಾಜ ನೆಂದೇ ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಎಳೆಗೊತ್ತನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದು ದೇವರ ಒಬ್ಬಳೇಕೆದ ಹಾಲಿನಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದಂತೆ ! ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ಉಪನಯನ-ಸಂನ್ಯಾಸ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು ವಾಸರಾಯ ನೆಂಬ ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು.

ಇವರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಪ್ರಗಲ್ಭ ಪಾಂಡಿತ ವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ ವಾಸರಾಯರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತ ರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಮರದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದರು.

ಒಳಯಗರದ ಸುಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಂಡವ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದಿಗೂ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ನೂರಾರು ಕೆನಡೇ ತರ್ಕನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ಅಂಕಿತ ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಎಂದು.

ವಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಕೀಳಲನೊಡುವ ಚದುರನ ರೆ ಹೇಳಿವೊಯ್ಯೆ !

ತಳಂದದಿ ತಾ ಪೊಳೆವ ಕರದಿ ಹಿಡಿದು

||ಪ||

ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವವು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಬೇರೆ ದಿ ಸ ರಂತೆ ಇವರೂ ಸಹ ಸಂಸಾರದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಹರಿಕೃಪೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೆದ್ದಾರಿಯೆಂಬ ಅತ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಿಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರಿಯೆಂಬ ಮರಗೆ ಸುಂಕದ ಸಂಸಾರಿ ಕರಣದಿಂದನ್ನ ನೋಡೆಯ್ಯೆ ! ಎನ್ನು ತ್ತಾರೆ. ಕೀಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ ! ಮಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವತಾಪ ! ಕಳೆಯ ತಿಳಿದಿನೆಳೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗೆನ್ನ ಮನದೊಳು ||

ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪ ರಾಗಲು ಭಗವಂತನ ಕೈವಿಡಿ ಕು ಭಗವಂತ ಭಕ್ತಾದಿ ೨ ಅಂಥ ಬೆಕ್ಕರ ಸಂಗವಿದ್ದವೇ ಲೆ ಫಕ್ತವಾಗಿ ಯಾರ ಘಯ ?

ಕರಿಯ ಭಯವುಂಟೆ ಕೀರಿಯ ಇಕ್ಕಿಯೊಳಿದ್ದವಗೆ? ದೂರಿತದ ಭಯವುಂಟೆ ಶ್ರೀಕೃಪ ನದಾಸರ ಸಂಗವಿರ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಾರೆ ಇದೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಮುಖ್ಯನ ಪಡಕ್ಷರ ಶಿ ರೂಪಿಗಳವರ

“ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರಂಗಳನು ಬೇಡಿ ಬಳಲಲೇಕೆ ಮನವೆ |

ರೂರಗೀತ ನಮಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಆಶ್ರಯವಿವನನ್ನು ಕೂರಿತು ಸುರಧೇನುವಿರಲಾಗಿ ಶ್ವಾನನ ಪಾಂ ಕರೆದು ಕುಡಿಯಬೇಡವೋ ! ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುಲನಾಭನ ಹಾಡಿ ಪೊಗಳದ ಸಂಗೀತ ಗಾರ್ವಭರೂದನ ವಂತೆ!

ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವ ತ್ತ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ಸಂದಿದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವು ಒತ್ತರಣಾರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಂಡಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರವು ಹರಿದಾಸರಿಂದ ತುಂಬಿ ಬೆಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗವಾಗೊಡುತಿ ತ್ತು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಮುಂದಾಳಿ ತ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ನೈಕುಂದದಾಸ ವಾದಿರಾಜ ಮಂತಾದವರು ಪರಿಕಥಾಮೃತ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಹನಿ ವನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ಪ್ಯಾರಾಒರನು ಗುರ ಶ್ರಿ ಪಾದರಾಜರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ಜಿಹ್ವೆಯೆ ಆದಿಶೇಷ ಶೇಷಾವೇಶಸಿಹ್ಯಾದನವತಾರ ಎಂದು ಹೂಳಿದ್ದಾರೆ ಸಮಾರು 90 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ದಿಕ್ಕಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಜೈತನ್ಯ ಕೆಲೀರ ಮತ್ತು ತುಳಸೀನಾಸರುತೆ ಧರ್ಮದಾಗ ತಿಗ್ಗಿದ ಮಹಾಭಾವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಪುರಂದರದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1484 1564)

ಶಿವಶರಣಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗಿದೆ ಅವರ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹೆ ಳಿರುವಂತೆ ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರೆಯ್ಯೆ! ಎಂದ ಮಾತು ಎಚ್ ! ಅವರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹರಿದ ಸರ ಭಾವನೆ ಧರ್ಮಬೋಧೆಯೆ , ಅವರಿಬ್ಬರ ಕಾಯಕ

ಎಸವಣಿ - ವರ ಜಿ ವರವು ಹೇಗೆ ಆನೇಕ ಈ ನಾವಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರ ಜಿ ವರವು ೧೮೨೩ ಕ್ಕೆ ವಿಜಯವು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಕೆಲಸವು ಜನನದ ಸಮಯ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರು ಅಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನಿದ್ದು ಜ್ಞಾನೋದಯ ವಾದೋದನೆಯೇ ಅದ್ವೈತವನ ತ್ಯಾದಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಜನತೆಯ ಅಜ್ಞಾನವನು ಕಳೆಯಲು ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ಧರ್ಮೋದಧಿ ಮಾಡಿ ಹಡಿ ಸತೆಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ ಅರ್ಪ ಕೊಂಡರು

ತಂದೆ ವರದಪ್ಪನಾರ ಕೆ ಕೋಟ್ಯಾಧಿ ಪ ಹುಟ್ಟು ಹೇರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಲೋಕ ಧಾರ್ಮಿಕಗಳಿರದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊತಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ವಸರು ಸರಸ್ವತಿ

ಕಾಯಕ ರತ ಪಡಿವ್ಯಾಪಾರ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಣ ದಾಸೆಯೂ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿತ್ತು ಎಂಜಲು ಕೈಲಿ ಕ ಗಯನೂ ಹೊಡೆಯದಿರು ವಷ್ಟು ಒಪ್ಪುಣಾಗ್ರೇಸರ ಆಶ್ರವರ್ತಿ !

ಕ ವಿಂಗಾವಿವಾಡು ಮೋಕ್ಷಗಾಝಗಾಡು ಎಂಬ ವೇಮನ ರಾಧ್ಯರ ಉಕ್ತಿ ಯಂತೆ ಲೋಭಿಯಾದವರು ಮಹಾದಾನಿಯಾಗಲಾರ ತ್ಯಾಗಿಯೂ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕನೇ ತಕ್ಕ ನಿದರ್ಶನ

ಒಮ್ಮೆ ಬದಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ವ ಗೆ ಉಪಾಯನಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೆಳ ಬಂದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಲೆದರೂ ನಾಯ ಕನಿಂದ ಒಂದು ಒಡಿಕಾಸೂ ಆನಿಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಅದರೂ ಆತ ಜಿಗಣೆಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಡತೊಡಗಿದ ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ನಾಯಕ ಅವನಿಗೊಂದು ಸವ ಕೂ ನಾಣ್ಯವಿತ್ತು ಆತ ಅದನ್ನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೊಯ್ದು ಮತ್ತೆ ಹಣ ಯಾಚಿದ ಅದರ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಣವೆಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು ! ಅದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದೈನ್ಯದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತ ತನ ರವರೂ ಮನೆಯವರಿತ್ತು ವ ಗಗ ತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಅದನ್ನು ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೇ ದಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ವ ಗಗತಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೈಪ್ಯಾರ್ಪಣ ಎಂದು ಆ ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅದನ್ನು ನಾಯ ಕನ ಬಳಿಗೊಯ್ದು ವ ಗಗತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒದಲಾಗಿ ಹಣ ಕೊಡು ಎಂದ ನಾಯಕನು ಎಗಗತಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಗುರ್ತಿಸಿ ಅದನ್ನು ವೆಟಗಿಯಲ್ಲೊಟ್ಟು ಭ್ರಷ್ಟರಡಿಸಿ ವ ಗೆಗೆ ಬಂದೂ ವ ಗಗತಿ ಎಲ್ಲ ? ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದಳು ! ದಿಕ್ಕು ತಿಳಿದ

ಅವಳು ಅದು ಒಳಗಿದೆ ! ಎಂದಳು ತೆರಲು ಆಚ್ಚೆ ಮಾಡಿದ ನಾಯಕ ! ಕೂಡಲೇ ಅವಳು ವಿಷಕುಡಿದಂ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದಾಗ ಆದರಲ್ಲಿ ಮುಗುತಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಸೋಜಿಗೊಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮೂಗುತಿ ತಂದಂ ಗಂಡನ ಕೈಗಿತ್ತುಳು ! ಕೂಡಲೇ ನಾಯಕ ಅಂಗಡಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಎಂದು ಮೊಡಿದಾಗ ಭದ್ರ ಪಡಿಸಿದ್ದ ಮೂಗುತಿ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹುಡುಕಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ !

ನಾಯಕ ಬೆಚ್ಚಿದ ! ಮನೆಗೆ ಬಂದಂ ನಡೆದಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಪೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂತು ! ನಜದ ಅರಿವಾಯಿತು ! ತನ್ನೆಲ್ಲ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ದಿನ ಪಲಿತರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಹೆಂಡತಿ ವಂತ್ಯಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಗೆ ಬಂದ

ಆದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳತೇ ಆಯಿತು ! ಮೌಢವನ್ಮಯಂ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ||ಪ||

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ ಹಿಡಿದು ಎವುದಕ್ಕೆ ! ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ !

ಹೆಂಡತಿ ಕಂತಿ ಕಾವಿರವಾಗಲಿ ! ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ ||೧||

ಮಂತ್ರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದ ನಾಯಕ ಈತನ ಪರಿಪಕ್ವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಗತಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ನಾಯಕನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ಹರಸಿದರೂ ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ ಪುರಂದರದಾಸ ರೊಂಬೆ ಹೆಸರಾಂತು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಮೂವಿದಿಂದ ಕವಿತಾ ಝರಿ ಬಗ್ಗಿ ಯೋಡದು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯ ತೊಡಗಿತು ಜನ ಹರಿ ಕಥಾಮೃತ ಮೆಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮಂಳಾಗಿ ಭವ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಣಿಯಿತು !

ಸಾಲ ಮೂಡಬೇಡ ಸಾಲದೆನಬೇಡ ನ ಳಗಿಡಬೇಡ ಎಂಬ ಆತರ ಪದವು
ದೆ ವರದಾಸಿಮಾಯಾರ್ ಇಂದಿಗೆಂತು ನಾಳೆಗಂತೆಂತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ?
ತಂದಿಕ್ಕುವ ಶಿವಂಗೆ ಬಡೆನವೆ—ರಾಮನಾಥ !

ಎಂಬ ವಚನವು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢವಿತ್ತಾದವಳ್ಳು ಭಕ್ತನ ನಿರ್ಧಾರವನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನು ಕಂಡು ಅಕ್ಕೂಯೆ ಪಡುವವರೂ ಅಂದೂ ಇದರು ಅವರ ಪದಗಳನ್ನು ಹೀಗೆಳೆವವರೂ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಅರಿತ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಅವರ ಪದಗಳನು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂದಂ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಅವರು ತಪ್ಪಾಗಾದರೂ !

ಅರಂದರದಾಸರ ಕಿ ರೆನೇಳ್ಳು ಒಂಟಿ ಟಿ ಕೆ ದಂಬಾಟಾರಗಳೆನು ಎಡಂಬಿನ
ಲಾಗಿದೆ

ಉದರವೈರಾಗ್ಯವಿದು | ಪದುವಾಗುಭನಲ್ಲಿ ಲೇಶ ಭೇತಿ ಇಲ್ಲ ||೫||
ಉದಯಕ ಂದಲೆದ್ದು ಗಡಗಡ ಗಡಗುತೆ |
ನದಿಯೊಳು ಂದಲೆವೆಂದಂ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಲಿ |
ಮದಮತ್ತರ ಕೋರಧ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡಂ |
ಬದಿಯಲಿದ್ದ ಪರಿಗಾತ್ಮರ್ಯತೋರುಪ ||೬||

ಎಂಬ ಪದವು ಒಸವಣ್ಣ ನವರ

ತೋರೆಯ ವಿಶವಣ್ಣಗಳರಾ ತೋರೆಯ ವಿಶವ ಸ್ವಾಮಿಗಳರಾ |
ತೋರೆಯಂ ಭೋ ತೋರೆಯಂ ಭೋ |
ಪರಪಾರಿಯ ಸಂಗವ ತೋರೆಯಂ ಭೋ |
ಪರಧನದಾಮಿಷವ ತೋರೆಯಂ ಭೋ |
ಇವ ತೋರೆಯ ದೆ ಹೋಗಿ ತೋರೆಯಂ ಎಂದರೆ
ಒರು ತೋರೆ ಹೋಹುದು ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ |

ಎಂಬ ಪಚೆನಾಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ

ಅಂಥ ಒಂಟಾಟಿಕೆಯನು ನೋಡಿ ಪರಿದಾಸರು ತೆಗೆಯಂ ಬರುತ್ತಿದೆ
ಎನೆಗೆ ನಗೆಯು ಎರ ತಿದೆ | ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಾತಿ ಸೂತಕದ ಬಗೆಗೆ ವಚನಕಾರರ ಮತ್ತು ಪರಿದಾಸರ ಧೋರಣೆ ಒಂದೇ
ಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಉಕ್ತಿಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನವ ಗಿವೆ

ಪಾಸವನ ಶ್ರೀ ಪತಿ ಜುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಅದಂ ಅವನವನ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಂದ
ಎಂಬ ಬಗೆ ಹೊಲೆಯ ಊರಹೊರಗಿಹನೆ ಊರೊಳಗಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ
ದ ಸರು ಹೊಲೆತನದ ಗುರ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸಕಿವಶನಾಗಿ ಜನನಿ
ಜನಕಿಗೆ | ಅತಿನಿಷಾರ ನಂದಿವವ ಹೊಲೆಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಮುಮೂಕ್ಷುಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿ ಹೊಲಿಸಾದ ತ- ದೇಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಸೂತಕದ ಮಧ್ಯೆ
ನಿಂತಿರುವಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಕಾಪೇರಿಲಿ ಎಂದರೆ? ಮೈಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ
ಚರ್ಮವ ತೊಲೆದರೆ ಕವ ಫವು ಹೊ ದೀತೆ ? ಮುಂತಾದ ವಚನಗಳು ಎಷ್ಟು
ಮರ್ಮ ವೇದಕವಾಗಿವೆ |

ವೇದಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲವರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅಸಾರ ನಿಸ್ಸಾರ
ಮುಂತಾಗಿ ಹಿ ಗಳೆಯಂತ್ತಾರೆ ವಚನವ ಜನ್ಮವನ್ನೂ ಅನ್ಯಗಳೆಯುವುದನ್ನೂ ದಾಸರು
ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ

ಈಸೇರೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸೇರೇಕು
ಹೇಸಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒತಲೇಶನಾದದ್ದಾಗಿ

ಎಂಬ ಅವರ ಪದವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾವಾದವನ್ನೂ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ ಮಾನವ
ಕರಣವಾದ ಭವತೋರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಾಗಿದೇಕು ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ !
ಕಂಸಾರಿ ನೆನವೆಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ಎನ್ನಿಸುಂ ! ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು ಇದು !
ಜಾನಿಮಾದಲಿಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳರಾ !

ಎಂದು ದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಎಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನಗಯ
ವೊಂದಿರಲಿ ! ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮಾರ್ಗಿಕ
ವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲದ ಕರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ! ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ
ಮರೆದರೆ ಮಾನವ ! ಅಂತರ ಶರಣ ಎಂಬ ಮಾತು ದಾಸರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವೆ !

ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯಿ ಲವಯ್ಯ ! ಆನಂತ ಅಪರಾಧ ಗನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ !
ಮಾನವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿರಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗಿಂತ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ದೊಡ್ಡದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಎಂಥ ಪಾಪವೂ ಪುನೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ
ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಪಾಪಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಬಹುತ್ವವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆನ್ನೆಲವೋ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮ ಓಡ ವುವು
ಸರ್ವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೋನ್ನ ಪರ್ವತಗಳೈದುವು
ಒರ್ಮಿಗೆ ಶರಣೆನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೂ ೦ಂ ದೇವರಿಗೆ !

ಪುರಂದರದಾಸರು ಚಾತ್ಯಾತೀತ ಮನಃಪೋತ್ತಮ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು
ಅವರಿಗೆ ಹರಿ ಹರ ಭೇದವಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಲಿಂಗವಂತರ ಅಂತರವಾಗಲಿ ಓಡಿಸು
ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯವುಂಟು ! ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾರತಯಾತ್ರೆ
ಯನು ಮುಗಿಸಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಲಿಂಗವಂತರ ಕೂಪ
ನಡೆದಿತ್ತು ದಾಸರು ಜಂಗಮರು ನಾವು ಜಗದೊಳು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ
ಹಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕೂಪವು ಉಪಶಮನವಾಯಿತಂತೆ ! ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ನೆಂದು ಸಾರುವುದೇ ಶೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ ! ಮಾರ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರ ದ್ರದೇವರು
ಹರಿಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಐವನೆಯವನು ವಿ ರಶ್ಮಿವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಿ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪು

ಲಿಂಗವು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಮಯ ಪೀಠೀಯೇ ಶ್ರುತ ಅದು ವಿಷ್ಣುರೂಪ ವಿಷ್ಣುಮಾಯ ! ಮೋಹೋತ್ಪನ್ನವು ವಿಷ್ಣುವಿದಲ್ಲವೆ ? ಮೋಹೋ (ಕೇಶವ) ಶಿವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲ್ಲವೆ ಕಾಲ್ಪಜ್ಯರಹೋತ್ಪತ್ತಿ ?* ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಲ್ಲವೆ ? ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಾಯನಮಃ ಪಂದೇ ವೇದಕಂದ ಪ್ರಿಯಂ ಹರಿಹರ ಶಂಕರ-ನಾರಾಯಣ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನವನು ಭಕ್ತನು ಮಾಡಿದ ಗಯಾಕರು ಹೆಚ್ಚು ? ಅವ್ವು ದೊಡ್ಡವಳೂ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನೂ ? ಎಂಬ ವಚನಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿ ಹರವ ದ ಸೋಪಗವನಿಸಂತ ದೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೀಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ವಿಮರ್ಶೆ ವಿಡಂಬನೆ ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಉಕ್ತಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಧುರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮುಂತಾದ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳ ರಸಾವೇಶವನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉಪದೇಶಗಳು ಜನಮನವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ಕವ್ಯದ ಕಳೆಯನು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸಿ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಜೀವಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಹಾಡುವುದು ಕೀಳು ಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿ ತಾವು ಕೆತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತೋಡಗಿದರೆಯಾದನು ಕೀಳಿದರೆ ಎಂಥ ಕನ್ನಡಿಗನೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆಯದಿರಲಾರೀತೆ !

ಕನಕದಾಸರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೫೦೯-೧೬೦೭)

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಪುರಂದರರು ಹರಿದಾಸರಾದರೆ ಕನಕರು ಉತ್ತಮ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು ಇವರೂ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ಸಳಚರಿತ್ರೆ ಪರಿಭಕ್ತಸಾರ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿದ್ದರು

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಡ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟೂರು ಬಿರಪ್ಪ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮೈವು ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕೆಲವೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರು

ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪುಟ್ಟ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಬೀರ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದ ತಂದೆಯ ತರುಮಾಯ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ಒಮ್ಮೆ ಈತನಿಗೆ ಅಪಾರ ದನ ಸಿಕ್ಕಿತು ಜನ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು

1 ಶಿವಕೇಶವ ಸಂಭಾಷಣ ಕಲಯೇ ಕಾಲ್ಪಜ್ಯರವಂ !

ಎಂದ ರೈಂಗಕೂರ್ಮಪುರಾಣ (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೩೭೪)

ತೊಡಗಿದರು ಮುಂದೆ ಅದು ಅಂಕಿತ ನಾವುದೂ ಆಯಿತು ಆದರಿಂದ ಆತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದಿಕೇಶವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಯಶವನ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಗಳು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದವು

ಪತಿ ೬ ಏಯೋಗದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಗುಪ್ಪೆಹಂಚಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂದಂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಮನಸ್ಸು ಕೊಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ದಾಹಗೊಟಿ ಸೆರಿದ ಕನಕನ ದೃಢ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಕನಕನಿಗೆ ತ್ತರು ಕನಕ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಒಪ್ಪಾಭಾಗವನ್ನು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ದಿವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅಲಿ ಅಸುನೀಗಿದನು

ಕನಕದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಪಂಡಿತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳು ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅವರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸ್ವವಂತಿ ಸಮಯೋಚಿತ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸ್ವಯಂ ಮಂಜಾನಂಭಾವರು ಹಂಚಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನು ಉಚ್ಚನೀಚತೆಯನು ಅವರು ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದರು ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು | ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು

ಕನಕ ಅಷ್ಟು ದ್ವಿಜರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕನಕರ "ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ದ್ವಿಜರ ಶ್ರಮರ ಪಂಡಿತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನು ಬಯಲಿಗಳೆಂಬಲು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು

೧ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಸಭೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಗುರುಗಳು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಾರು ಅರ್ಹರು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು ಪಂಡಿತರು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಕನಕನ ಸರಿದು ಬಂತು ಆತ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೊ ದೇನು | ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ಕಿರಕಿದರು ಏನು ಅವಕಾಶ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿದ್ದು ಶೂದ್ರ, ಕನಕನು ಮೊ ಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನು ? ಮುಂತಾಗಿ ಗದ್ದಲವೆಬ್ಬಿಸಿದರು ಕನಕ ಶ್ರುತಾಂತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನಾನು ಎಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಅಹಂಕಾರ ಮವ ಕಾರವಳಿದವರು ಅದು ಯಾರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಲ್ಲರು ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ತಣ್ಣಗಾದರು

೨. ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ತರಕಾರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಿಂದು ಬನ್ನಿ ಎಂದರು ಎಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಿಂದು ಬಂದರು ಕನಕ ಗೂತ್ರ ಹಣ್ಣು ತಿನ ದೆಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ಕೆಳಗೆ ಕೈ ಆತ ಉತ್ತರಿಸಿದ—ಎಲ್ಲರೂ ದೇವರು ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರ ಸದ್ವಚನ.

೩. ಕನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋದ ಅರ್ಚಕರು ಶೂದ್ರ, ಕನಕನಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಕನಕ ಗುಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಎಗ್ಗು ಹಿಮ್ಮುಖವಾಯಿತು ಹಿಂದಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿ ಬಿತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕನಕನಕಂಡಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಗೋಪನಕರಂಗೀಶ ೨೭೦೦ ಸಾಂಗತ್ಯ ವಂದಿಸ್ಸಿನ ಬೃಹತ ಕಾವ್ಯ ಉಳಿದುವು ಭಾಷಣ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿವೆ ಕನಕದಾಸರ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ರಾಗಿ ಭತ್ತ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಮಂಡಕಾವ್ಯ

ಕನಕದಾಸರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಮಂದಗಳಲ್ಲ ಕುಲಮಂದವೂ ಒಂದು ಜಾತಿಯತೆ ಎಂಬುದು ಇದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು ಜಾತಿ ಸೂತಕವನ್ನು ಕುರಿತು

ವ್ಯಾಸ ಬೋಯತಿಯ ಮಗ ಮಹಾಕುಂಡೆಯ ಮಹಾಕುಂಗಿಯ ಮಗ
ಕುಲವನರಸದಿರಿ ಭೋ ಶ್ವಪೇಶೋಕಿಯಾದರೇನು ?
ಶಿವಭಕ್ತನೇ ಕುಲಜನು

ಮುಂತಾದ ಬಿಟ್ಟು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವವನೇ ಮಾದಿಗ ಹೊಲಸು ತುಂಬು ವನೇ ಹೊಲೆಯ ಮುಂತಾದ ಬಿಟ್ಟು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಜವನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ

ಕುಲ ಕುಲ ಕುಲವೆನು ತಿಹರು | ಕುಲ ಯಾವುದು
ಸುಖವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ || ||ವ||

ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ತಾವರೆ ಹಸುವಿನ ಮುಂಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಾಲು ಮೃಗದ ಮೃಯ ಕೊಳೆ ಕಸ್ತೂರಿ ಮುಂತಾದಂತನ್ನೆಲ್ಲ ದ್ವಿಜರಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಅತ್ಯ ಯಾವ

ಕುಲ ? ಜೀವ ಯಾವ ಕುಲ ? ತತ್ತ್ವೋಂದ್ರಿಯಿಗಳ ಕೆಲ ಬೇಳಿರಯ್ಯಾ ? ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಕುಲಮಂದಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸವನು ಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವನದ ತ್ವಣುವೆಲ್ಲಿ ಯದು ! ಎಂಬುದನು ಕನಕದಾಸರ ಉಕ್ತಿಂ ದಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಬೇಕು

ತ್ವಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ ತುಳು ವೆನ 3 !

ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಇವರಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ || ಪ||

ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ವಪ್ನಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿರೇದವರು ಯಾರು ?
ಅಡವಿಯಲ್ಲಾದುವ ಪೃಗಪಕ್ಷಿಗಳಿಲ್ಲ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಆಹಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?
ಕಲ್ಲೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಕೂಗುವ ಕವೈಗಳಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗಾಹಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?

ಎಂಬ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲಿದನಾದ ಅದಿಕೇಶವರಾಯನು ಎಲ್ಲರನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತ್ವಣುವೆಂಬುದುಂಟು ದೀತೆ ?

ಕನಕದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತ ಮೈತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ ಸತ್ತ್ವಂ ವಶಾನವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳುವಾಗ -

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡೆ ಅಧಿಕ ಸೇಹಕ್ಕೊಂತ

ಸಂಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡೆ ಜಗಳ ತೀಸೆ !

ಎಂಬ ಅವರ ವಾಚಿನ ಮೋಡಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು
ಡಾಂಭಿಕಾಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು -

ಬಿಡು ಬಾಹ್ಯದೊಳು ಡಂಫವೆ ! ವಶಾನಸದೊಳ

ಗೆಡಬಿಡದಿರು ಶಂಭುವೆ

ಒಡಲೊಳು ಪಂಚು ಹೊರಗೆ ನೀ ಕೀರ್ತಿಯು

ಪಡೆದರೆ ಶಿವನಿಗೊಲಿವನೆ ಮರುಳೆ || ಪ||

ಜನವೆಂಚ್ಚೆ ನಡೆಕೊಂಡರೇನಂಟು ಲೋಕದಿ

ವನವೆಂಚ್ಚೆ ನಡೆಕೊಂಡುವುದೆ ಚಂದವು

ಜನರೇನು ಬಲ್ಲರು ಒಳಗಾಗೊ ಕೃತ್ಯವೆ

ಮನವರಿಯದ ಕಳೆ ತನವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! || ಪ||

ಽನವೆಂಚ್ಚೆದರೆ ಅವರು ನಿನ್ನ ಕ್ಷುಣ್ಣಿರಾಸಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲರೆ ಅನರು ಮೆಚ್ಚಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ನೆ ಶಿವನು ಬಿಟ್ಟಾನೆ ! ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ನಿನ್ನನ್ನು ದೊಡ್ಡ ವನೆಂದ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಿನ್ನಯ ಶಿವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿಯದೆ ?

ವ ಒಂತಾಗಿ ಡಾಂಭಿಕ ವರ್ತನೆಯನ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಾಸರು -

ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಜಂಗಮ ಜೋಗಿ ಜಟಿ, ಮೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೇಷಗಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಎಂದೂ ಬಿಚ್ಚಿ ವೂತಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಂರ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡಾರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳು ಸೇರಿವೆ ಇವು ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದಿನ ಮುಂಡಿಗೆ ಪಟನ ಗಳನ್ನೂ ಹೋಲುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನು ಕನಕನ ಮುಂಡಿಗೆ ಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ ಅವು ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಅವು ಅಸಂಬದ್ಧವೆನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆದಾಗ ಅವುಗಳ ರಮ್ಯತೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ನಾಳವು ಚಂದ್ರಾವು

ತ ಒಬ್ಬನಾಳ ತುದಿ ತಂಬ ಭಾನುಪ್ರಭೆ ಚಂದಮಾಮು

ಕಾಂಕ್ಷಿದವನು ಆ ವರ ಹತ್ತಿದ ಕೈಯಿಲ್ಲದವನು ಆ ಹಣ್ಣನು ಕೊಯ್ಯನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಅದಿಕೇಶವ ಬಲ್ಲ! ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವರೂಪಿಗಳ ಕಿ ರ್ವನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬರವಿಲ್ಲ

ಬೀಜವೊಂದನು ಹಿಡಿದು ಬೆಳೆದಂವು ಮೂರ್ ಮೊಳಕೆಗಳು

ಬೀಜಕ್ಕೆ ನೆಲವಿಲ್ಲ ಬಿಡಿದಾತನೆ ಬಲ್ಲ ||೫||

ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಅಮೋಘವಾದದ್ದು ಜೀವಿಯು ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟ ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ ತಳೆದಿರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ -

ಹಲವು ಒನುಮದಿ ತಾಯಿ ಎನಗತ್ತ ಮೊಲೆ ಹಾಲು

ನೆಲಿದಂಬಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದದೂ ಕೂಡಿ

ಅಲೆಯ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗೆ ಇಮ್ಮಿಗಿಲು |

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಬಿಂಬಿಸುವ ವಿಜಗುಣ ಶಿವರೂಪಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ - ಇಡಿಯ ಪೃಥ್ವಿಯಿಲ್ಲವನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಅಣುಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟುಗುಬಹುದೋ ಅಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಈ ಜೀವನು ಕಡೆಗೆ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯು ತ್ತಾನೆ! ಎಂಬ

ಅಥವಾ ಪದವನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಅಪರೋಕ್ಷಾಭಾವಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕತಾಯು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಇದೆ ಛಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆವರಿದ ದಾಸರು - ಮಗುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಅದ್ವೈತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಲವಣ "ಮುದ್ರದ ಮೂರರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಅದೇ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ದೇಹಗಳ ಉಪಗ್ರಹವು ರಾಶಿ ಮಾಡಿದರೆ ವೇದನ ಪರ್ವತದ ಸ್ವಲ್ಪ ರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಏನು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಕೃತದಾಸರದು ! ರೂಪಕಗಳೂ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಬಣ್ಣವು" ಆ ಛಾಟಿಯಲ್ಲಿನ ಅವರದು

ಪಂಚೀಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮಂಚಗೆಯ ಹಾಕರಯ್ಯ
 ಸಿಂಚಲದಂಟು "ವ್ಯಯನ್ನೂ ಓಡಿಸಿರಯ್ಯ
 ಉದಯಾಸ್ತಮಾನವೆಂಬ ಗರಡಂ ಕೊಳಗುವ ಮಾಡಿ
 ಆಯಂಜ್ವಲ ರಾಶಿಯನು ಆಳಿಯಿರಯ್ಯ !

ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ಸೊಡರಂ ಸಂಸಾರ ಹೇರೊಪ್ಪಿಸಿದ ವೇದ ಸುಂಕವೇ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಾನ ಭವಗಳನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ವಿಮರ್ಶಕ ಮೂಕನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ವಾದಿರಾಜ

ವಾದಿರಾಜರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದವರ ! ಅವರದು ದಶ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೂವಿನಕೆರೆ ದೇವರಾಮಭಟ್ಟಿ-ಗೌರೀದೇವಿಯರ ಸತ್ಪುತ್ರ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಉಡುಪಿ ಅಷ್ಟಮರಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಸ್ವಾದಿವರದ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂನಾಸ್ಯ ದೀಕ್ಷೆ ವಾದಿರಾಜನೆಂದೂ ನಾಮಕರಣ ಈತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥರಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತಿದ್ದನಂತೆ ! ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ತನ ಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಪ್ನಗದ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶೋಭಾನೆ ಭಾರತ ಹಾತ್ಯರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ ಟೀಕೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜರು ಹಯವದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಆನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಾದಿರಾಜರು ತಮ ಭಾವಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿದರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಕನ್ನಡ ವಾದಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ

ಹೇವೆ ನನ ರೂ ಗುಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ
 ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯ ಕೀರ್ತನೆ ವಾದಿರಾಜರದು ಒಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೇರೆಯಾಗದವರನ್ನು ಬೇರೆಮಾಡಿಸುವ ಕುಲಗಿಟ್ಟವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಲಕಿ ಸೇರಿಸಿ ವ ಹೊಲೆಯನಾದರು ತಂದು ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಮಂಗಳನೆಂದರು ಅಂಗಂಗ ಸುವ ಕಂಗಳಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿ ಸುವ ಅರಿಯದ ಶಂಕನೆ ಅರಿತವನೆನಿಸುವ ಹೌದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮೊಳಕಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ಪದ ಜನಪ್ರಿಯತೆ |

ವಾದಿರಾಜರು ಸ ಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪರಿಶ್ರಮಕಿಂತ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಸ ಧಾರಣೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡಾರೂರತ ವವನು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾಡಿದ ಸುಧಾರಣೆ ವಾದಿರಾಜರದು

ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕದಿರೆಯಿಂದ ತಂದು ಸ್ವಾಮೀ ದಿವ್ಯ ವಾದಿರಾಜರದು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಜೀವಿಸಿ ಬದು ಪರ್ವಾಯೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ ೪೬೯ ಇವರದು

ಮೈಕುಂಠದಾಸ

ಈತನು ವಾದಿರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನ ಬೇಲೂರು ಜನ್ಮಕೀಶವ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತ ಅಂಕಿತ ಮೈಕುಂಠಕೀಶವ ಎಂಬುದು ಅತ ಒಮ್ಮೆ ದೇವರಾರ್ಥನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗುಡಿಯ ಒಗ್ಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಎಂದು ಹುಯ ಲಿಟ್ಟಾಗ ದೇವಾಲಯದ ಕದ ತೆರೆಯಿತಂತೆ |

ಮೈಕುಂಠ ದಾಸರ ತರುವಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತು ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಅಪರೂಪಾನುಭಾವಿ ಗಳು ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಲ್ಲರು ಮಕ್ಕಳೂ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರಕೀರ್ತರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸು 1680)

ಸಂಧೀಂದ್ರಕೀರ್ತರ ಶಿಷ್ಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಕುಂಭಕೋಣದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬವರಿಗೆ ವೆಂಕಟೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಇವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತರ್ಕ-ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿಸಿದರು ಸುಧಾ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಇವರು ಪರಿವಳ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದರು

ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಸ್ಥ ರಾಗಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು ಸಂಧೀಂದ್ರರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಂತ್ರಾಲಯ ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಂಕಿತ

ಎಂಬ ಒಪ್ಪಿಯವಾಗಿರುವ - ಇಂದು ಎಸಗೆ ಗೋವಿಂದ
ಎನ್ನಯ ಪಾದಾರವಿಂದವ ತೋ ರೋ ಮುಕುಂದನೆ

||ಪ||

ಮಂದರೋದ್ಧಾರನ ನಂದ ಗೋಪನಕಂದ |
ಇಂದಿರಾಮಣಿ ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಾನಂದ

||ಅ ಎ ||

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅವನ್ಯ ಸಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರ ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಎಂಬ ಸಹಜವ ಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರಭಗವತ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ ಅವರು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಎಂಬುದ
ಕ್ಕಿಂತ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ವಂತ್ರಾಳಿಂದರಾಯರೆಂದರೆ ಶ್ರೀ
ರಾಘವೇಂದ್ರರೇ | ಅವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾತ | ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಂವಿ ಹರಿ
ದಾಸರು ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಿದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ವಿಜಯ
ದಾಸ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ
ಮಂತಾದವರು

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ 15-16 ನೆ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಆರಂಭ
ವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮೊದಲ ಪುಟ್ಟವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪುಟ್ಟ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಕೀರ್ತರ
ಪರಂಪರೆಯದೊ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ಈತನದು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ
ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾ ಪಿತ್ಯವಿಯೋಗ ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಟ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋದ ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ
ಮೂಡಿ ಬಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂತರದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ
ರಚಿಸಿದ

ಅರಿಗಳೇ ಸಖರಕ್ಕು ಅತಿವಿಷಾಂವೃತವಕ್ಕು ಉರಗಪೂಮನೆಯ ಕೃ
ಶರಣಾತ ಬೆಂಡಕ್ಕು ನರಹರಿಯ ನಾಮವನು ನಂಬಿ ಭಜಿಸರಿಗೆ||

ಈತನು ಬಾಗವತದ 10 ನೇ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಹಾಡು ದ್ವಿಪದಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಗಳಾಗಿ
ಕನ ಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನ ಮಾಲ ಭಾಷೆ ಹೃದ್ಯ |

ಯಶೋದಯಮ್ಮನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ ಅಮ್ಮ | ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು
ಬಂದನೆ ನಾ

ರಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ (ನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ) ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು=ಹೊಟ್ಟೆ ಬಲು ಹಸು

ಬಂದೀನೆ=ಬಂದಿದ್ದೀನಿ ಎಂಬ ಮೊದ್ಲು ಮಾತುಗಳಲ್ಲ ಬಕ್ತಿ ರಸವು ಸ್ವೋತೃಗಿ ಹರಿದಿದೆ

೨೫ಯ ದಾಸರು—ಇವರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಮಾಜ ವೀನರು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದ ಹಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ-ಕೂಪಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮಂಕನಂತಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಉದಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಅವನು ಹಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಹಾಡಾಯಿತು ಇವನ ಅಂಕಿತ ಹಯವದನವಿರಲ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲಿ ವಾಸವಾಡೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದೂ ಅರಂಬೂ ೨೨ ನಾನು ಬಿಡುವೆಲ್ಲ ಎನ್ನ ನಿನಗೆ ಎಡಲು ಸೆಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹಾಡನು ಮೂಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಸುಳಾದಿ ರಚನೆಯಲ್ಲ ಈತ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೧೬೮೧)

ಬಿಜ ಪುರ ಬೆಲ್ಲಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದವರು ರಕ್ತೀಣಿ ಪಂಡಿತರು ಸುಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರಖೇಡದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಇವರನ್ನು ಅವರವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನು ಸೂಚಿಸುವ ಅನ್ವದ-ಕವಾದ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರವ ಮಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೋಗಿ ಚೋಗಿ ಯೋಗಿ ಬೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತ್ಯಾಗಿ ಎಂಬುದು ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರ ತಜ್ಞಂದಿರು ರಂಗಭಟ್ಟರು ಆರು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ಮಗ ಕೋನೇರಿರಾಯರು ಅವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಗುರುರಾಯ ಮತ್ತು ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಎಂದು ಇವರಿಗೆ ಉಪನಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಮಹೀಪತಿಯ ಜಾತಕ ನೋಡಿ ಈತ ರಾಜಮನ್ಯನಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಯೋಗಿಯಣಗವನೆಂದೂ ಬವಿಷ್ಯ ನುಡಿದರು

ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯರ ಭವಿಷ್ಯ ಸುಳ್ಳಾಗಲಿಲ್ಲ ತಂದೆ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದರು ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲಿ ಷಾನ ದಿವಾನನವರೆಗೆ ಮಂಚುತು ನವಾಬನ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಣಕನಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸಿ ದಿವಾನ್ ಪದವಿಗೇರಿದ

ಅವೇಳಿಗೆ ಮಹೀಪತಿಯ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ತಂದೆಕಿ ತಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಅವಧೂತರ

ದರ್ಶನವನು ಆಗಾಗ ಪಡೆದಂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಶಹಾಬಂಗ ಎಂಬ ದಿವ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ವೆ ಹೀಪತಿಯೆನಂ ಕೆರೆದಂ ನೀನು ಈ ತೆ ದೆದಾರಿಯ ಲ್ಲೀಕೆ ಇದಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆ! ಎಂದನು ಮಹೀಪತಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರಿಂದ ಯೋಗ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತರು ತಮಗೆ ಆದ ಸ್ವಾನಂದ ಸುಖವನು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು

ಮುಂದೆ ಅವರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರವು ತತ್ತಿ ಪತವಾಗುವುದೆಂದು ಅರಿತು ಶಹಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಖಂಡಿಗೆ ಬಂದಂ ನೆಟಿಸಿದರು ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ದೇವರಾಯ ಕರ್ನೂರ್ಗಿ ದೇಸಾಯರು ಸಿ ರಿದ ಬಿದಿರಿಯ ನವಾಬ ಅವನಿಗೊಂದು ಜಹಗೀರಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಎರಡನೇ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆಯ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಹಾಬಂಗ ರು ಮಹೀಪತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಂ ಅವನಂದಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ಮಹೀಪತಿಯರು ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಸಿ ರಿ ಅಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತರಾದರು

ಗುರುಅನುಗ್ರಹ

ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಗುರು ಅನುಗ್ರಹವಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಭಕ್ತಿಪರವಶ ರಾದರು ಅವರ ಅಭಯ ಹಸ್ತ ಮುಕ್ತಕದ ಮೆಲೆ ಇಡುವುದೇ ತಡ ಅವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಸದ್ವ್ಯಸ್ಥವಿನ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಇದನ್ನು

ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾವನವಾಯಿತು |

ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಗುರು ನಿಮ್ಮ ಚರಣದರಂಶನದಿ || (ಕೀ ೮೮)

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಪಥಗಳಿಂದ ತಪ್ಪನೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ಎಂದಂ ದೆ ವರಿಗೆ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಗುರು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಂ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಮಹೀಪತಿ ಅಂಕಿತದಿಂದಲೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿತನಾಗಿ ಮಹೀಪತಿನಂದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಮಹೀಪತಿದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಸಂ ೬೮೯ ಕೃತಿ ಗಳ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದೆ ಡಾ ಬಿ ವಂದರಾಜರಾಯರೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಬರೆದಂ ವಿಚಾರ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಅಂಶ ಗಳನ್ನೂ ಓದುಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಗುರುದರ್ಶನ ಅಂಕಿತಪ್ರಯೋಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದ್ವೈತಿ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೂಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಹರಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು (೨ ಶ ೧೭೨೧)

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಉರು ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಸರಕ್ಕು ಮುರಾರಿರಾಯ-ವೆಂಕಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಭಾಗಣ್ಣ ಸ್ವಾಮಿರು ತಮ್ಮಂದಿರು ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸುಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು

ಸುಂಕಾಪುರದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಗಂಡವ್ವನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿಸಿದರು ಭಾಗಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿತ್ತು ಭಾಗಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಆಗ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಬೇಡಿಕೆಯುಂಟಾಗಿ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯವೂ ಮಿಲಾಯಿಸಿತು

ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ಭೂಪಾಲಿ ಭಾಗಣ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಭೂಮಿಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದ ಭಾಗಣ್ಣ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರು ಭಾಗಣ್ಣನನ್ನು ಅನಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಭಾಗಣ್ಣ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪತ್ರರಾದರ

ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು ಹಂಪಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಪಂಡರಾಪುರ ಅಹೋಬಿಲ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ ತಿರುಪತಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ೪೮ ಸಂಚರಿಸಿ ಚಿತ್ರಭಾಗು ಸಂ ದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಕೃಷ್ಣಾ ಪುಷ್ಪಮಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವಾಧೀನರಾದರು

ಕೃತಿರಚನೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುವು ೧೭೨ ಅವು ಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೮೭ ಸುಖಾದಿ ೭೧ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ೨೦ ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಡಾ|| ಟಿ|| ಎನ್|| ನಾಗರತ್ನ ಅವರ ಸಂಪಾದಿತ ದಶತ್ತದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ (೧೯೭೭)

ಹೀರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ, ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪದನೆ ಉಪದೇಶವಾಣಿ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನುತ್ತ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸಂಪಾದರು ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು. ಹೇವಳಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನೂ ಈ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರು.

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗಗಟ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪುಟ್ಟಮ್ಮರು ನರಸಪ್ಪ ಮತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂಬವರ ವರದೇ-ತಾಯಿಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನರಸಪ್ಪನು ನರಸಿಂಹವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಹರಿದಾಸನಾದ ಈ ಹರಿದಾಸನ ಮಗನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಇವನ ಶಿಕ್ಷಣ ತಂದೆಯಿಂದ ಈತ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಂಡಿತನಾದ ದೈವದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಕವಿಶಕ್ತಿ, ವಂಶಾಲಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇವನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಒಂದಿತ್ತರು. ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ವಿದ್ಯಾವದದಿಂದ ಕೆಲೈರೊಂದು ವಾದಕ್ಕಿಳಿದು ಬಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಾರ್ಯ ಒಮ್ಮೆ ವಿಜಯದ ಸರನು ಸಂಧಿಸಿ ಅವರನು ಕೂಡ ಮಗದಾಸನವೆ ಪಡೆದ ಜನನಿಗೆ ಮೊಗ ಮಾಡುವವ ಎಂದು ನಂದಿಸಿದ ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಕೈಯರೋಗ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಆತ ವಿವಿಧ ದಾಸರಿಗೆ ಶರಣಾದ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಅವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಹೋದ ಕೊನೆಯನು ಮಂತ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟರಾದರೂ ನೇವನೆಯಿಂದ ಕೆಯಿರೋ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಭವ ರೋಗವು ತೊಲಗಿತ್ತು. ದಾಸರ ವದಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತ ಪದವಾಗಲೆಂದ ನಂದಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ತಾನೂ ಹರಿದಾಸನಾಗ ಎ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ಅಂಕಿತ ವನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕೆಳದಿ ಅವರು ವಿರಲನೇನೆಗೆ ಅಂಗ್ರ ಸಂಪದನಿದರು. ಪುಂಡರಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಂಪ್ರನಾಗ ನಂದಿಸಿ ನ್ನಿ ಸ್ಥಾನಮಾಡುವಾಗ ಒಗಟು ಥರಲ ಎಂದು ಕೆತ್ತಿ ಕಲ್ಲು ದೊರೆದು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನ ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ಆತನ ೩೨ ಸಂಧಿಗಳ ೧೦೦೦ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಬಂಧ. ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅದೊಂದು ದ್ವೈತವಂತತ್ವದ ವಿಶ್ವಕೋಶವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

ಭಗವಂತನು ಕರಣ ಮಯನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಪದ ತುಂಬಾ ಜನಾಧರಣೆ ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಂಗಳಿ ಪರಮಾದರದಿ ಪಾಡುಂ | ಕುಳಿತು ಕೆಳುವೆ ಕುಳಿತಂ ಪಾಡಲಂ
ಗಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವೆ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವೆ ನಿಮಗಿಂಬ

ಸುಲಭನೋ ಹರಿ ತನ ವರನರೆ ! ಘಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಗಲನೋ ರಮಾಧವ
ನೋರಿಸಲರಿಯದೆ ಬಳಲುವರಂ ಪಾ' ರಂ ಭವದೊಳಗೆ ||

ಎಂಬ ಬಾವವು ಅದೇನು ರಮ್ಯ ! ಬೆಗವಂತನನು ನೆನೆಯಲು ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳ
ನಿಯವ ವಿಲ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ನೆನಪು ಎಡಬಿಡದಿರಬೇಕು
ಎಂಬುದನ್ನು ವಶವಿಂಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸರ್ವವಶನತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ
ಈ ಪದ್ಯವು ಗಮನಿಸಬೇಕು—

ಆವಳುಲದವನಾದೊಡೇನಿ ! ನಾ ವದೇಶದೊಳಿದ್ದೊಡೇನಿ !

ನ್ಯಾವಕರ್ಮವ ವಶದೋ ನಿನಾ ವ ಕಾಲದರಿ

ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವತ್ರದಲಿ ಸಂ ! ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿವ

ಕೋವಿದರಿಗುಂಟೇನೊ ಭವದುಃಖಾದಿ ದೋಷಗಳು ||

ಮುಂದೆಂದರೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸರ್ವದೇಶವು ಪುಣ್ಯದೇಶವು ! ಸರ್ವಕಾಲವು ಪುಣ್ಯಕಾಲವು

ಸರ್ವಜನರು ದಾಸಪಾತ್ರರು ಮೂರಲೋಕದೊಳು !

ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ! ಸರ್ವಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು

ಸರ್ವವಂದ್ಯನವನುಲಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನವುಳ್ಳವಗೆ ||

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾರ ಉದಾರದೃಷ್ಟಿ ವಿಶಲಮನೋಭಾವಗಳು ಮಡು
ಗಟ್ಟಿನಂತಿವೆ ನೆನಪೊಂದೆ ಹೊಲಗೇರಿ ಶಿವಲಯಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಶರಣರ ವಾಗಿಗೆ
ಸರ್ವದೇಶವು ಪುಣ್ಯದೇಶವು ಎಂಬ ದ ಮ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಕಾಲವು
ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಎಂಬ ಸುಡಿಗೆ ಶರಣರ ನಿಮ್ಮವರಂ ಬೆಗೊಂಡರೆ ಶುಭಲಗ್ನವೆನಿ
ರಯ್ಯ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿತಿ ಕೆಯಂತಿದೆ ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ಸರ್ವಕೆಲಸ
ಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯ ರಂಕರರ ಸ್ತೋತ್ರಾಡಿಕೆ ಸರ್ವಾಗಿರ
ಯದ್ದು, ಸರ್ವ ಕರೋವಿ ತರ ದಖಿಲಂ ಶಂಭೋ ತಮಾರಾಧನಂ ಎಂದಂತಿದೆ
ಯಲ್ಲದೆ ?

ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತಾನೇ ತಾನು ಗಿದ್ದಾನೆ—

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಡಲಿ ಕೇಳಿದ ! ರಲ್ಲಿ ಬೆ ಡಿದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ

ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿ ಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು

ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಖ ನ ಪಡಕ್ಷರಗಳ

ಸಕಲಕೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ನೀನೆ ! ಅಕಳಂಕ ಗುರ ವೆಂದು !

ನಿಖಿಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಪೇಳುತಿರಲರಿದನು

||ಪ||

ಮುಂದೆಂದೆಂದೂ ಪಡಕ್ಷರಯೋಗಿಗಳ

ಅವರವರ ದರುಶನಕೆ | ಅವರವರ ವೇಷದಲಿ |

ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ಗ ರ ನೀನೊಬ್ಬನೆ

ಅವರವರ ಭಾವಕ್ಕೆ | ಅವರವರ ಪೂಜೆಗಂ |

ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ದೇವ ನೀನೊಬ್ಬನೆ ||

ಹೋರಾಟವಿಕ್ಕಿಸಲು | ಬೇರಾದೆಯಲ್ಲದೆ |

ಬೇರುಂಟಿ ಎಗದೊಳಗೆ ಎಲೆ ದೇವನೆ ||

ಆರಂ ಆರಿಯರು ನೀನು | ಬೇರ ದ ಪರಿಗಳನು |

ಮೂರಾರಿ ಶಿವಪಡಕ್ಕರ ಲಿಂಗವೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿದಾಗ ಶಿವಪರಣ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಿರುಕಿದೆ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ | ಅವರವರ ಎಂಬಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಪೂಜೆಗೆ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೇನು ? ಹರಿ ಹರರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದೇವ ರಾಗಲಿ ಬೇದವೇನುಲಾದೀತೆ |

ಜನರಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟವಿಕ್ಕಿಸುವುದೂ ಅವನ ಗ ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಬೇಕು ? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ ಹೆ ಗೇ ಆದರೂ ವಚನಕಾರರ ಹ ಗೂ ಹರಿದಾಸರ ಈ ಪುಣ್ಯನಿಧಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವುದು ನಾಡಿನ ಘಾಗ್ಗ |

ವೇದೋಪನಿಷದ್ವೈವಾದ ಶಿವಾಗಮಾನ ಗೃಹಿತವಾದ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವವನ್ನು ಈ ಅನ ಭಾವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸ ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತ ನನ್ನ ತಮ್ಮೊಡನಾಗಿರಬೇಕಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗೆಳೆಯನಂತೆ ನೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮನೆಗಳು ಗೀತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಹಿಂದೂ ಮುಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕರಣದ ಸ ಫಲವೆಲ್ಲ ಮಹಾನುಭಾವಿ ಗಳಾದ ಅವರು ಮಂತ್ರದ್ರವ್ಯಾರಂ ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶೋದ ಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಭೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಹಾನು ಭಾವರ ನುಡಿಗಳು ಅವರೇ ಹೇಳಿರ ವಂತೆ ಅವರ ಮಹತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರ ಗಳು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಅನುದಿನವೂ ಐ ರಾಯಣಮಾಡಿ ಆನ ಪ್ಪಾನಮಾಡಿ ನಾಡುನಲಿಯಲಿ | ಪುನೀತವಾಗಲಿ | ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಲೋಲೀಬಾವವನ್ನ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ |

ಆಳ್ವಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಸಾಲ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಹರಿದುಸಂದಿರುವ ಭಕ್ತಿಯ ನಂ ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಇದಂ ಎಷ್ಟು ಸನಿಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಆರಾಧನಾಪ್ರೇಮೆ ಅನಂಶ ಗರ್ವಾಂತ ಆರಾಧನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡಬಹುದು. ನರಳುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಇದಂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಎಂದೂ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ವೈಷ್ಣವಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ - ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ - ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನೂ ಯೋಗಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಅಂತರಿಕ ಅನುಭವ. ಇದರ ಉಗಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವವೋ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣ ಸವಿತ್ಯ ಉಷಸ್ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ವ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನಂ ಕ ಣಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮವಿಷಯ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಿಮುಚ್ಛ್ರಯಂ ರತನಾಮಿವಾ
ಯಥಾವಂ ತೇ ವರುಣ ಖಾವ್ಯುತಸ್ಯ
ಮಾತಸ್ತುಚ್ಛೇದಿ ವಯತೋ ಧಿಯಂ ವೇ
ಮಾವಣತ್ಯಾ ಪಾರ್ವಿಪಸಃ ಪುರಯತೋಃ

(ಎಲೈ ವರುಣೇ ನನ್ನನು ಈ ಪಾಪ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸು. ನಿನ್ನ ಮಾತವನು ನಾನು ಪಡೆಯ ಮಂತಾಗಲಿ ನಾನು ನೇಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ ನೂರು ಹರಿದು ದಿಲಿ ನಿಗದಿಗೂ ಮುಂಚೆಯೇ ಕರ್ಮ ಸಾಧನವಾದ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಡ)

ಮಿತ್ರೋ ಅಂಹೋಶ್ಚಿದಾದುರು
ಕ್ಷಯಣಯ ಗಾತಂ ವನತೇ
ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಹಿ ಪ್ರತೂರ್ವತಃ
ಸುಮತಿರ್ದಿವಿಧತಃ

(ಪ್ರತ್ಯಾತ್ತಾಪದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು" ಪಾಪಿಗೂ ಸಹ ನಿಶ್ಚಯ ದಿ ಘಟ
ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವಾದ ಹೇವಣ್ಣಾರ್ಥವನ್ನು ಕರಣಿ ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ದರೆ ಮಿತ್ರನ ದಯೆ ಪಾಪಿಯ ಮೇಲೂ ಇರುತ್ತದೆ)

ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ ಅರಿವು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ನಿವರ್ತನೆಯಿಂದ
ಗಲಿ ಪ್ರವಚನದಿಂದಾಗಲಿ ಬಾರದಂ ಆದರೆ ಯಾರೂ ಒದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಂಬಲಿಸುವರೋ ಲಂತಕವರಿಗೆ ಅದರ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ
ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ

ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ತು ದೇವಯಾ ನ ಬಹು ನಾ ಶ್ರುತೇನ |
ಯವೇವೈವ ವ್ಯಾಪ್ತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ವಿದ್ವಾಂಸತೇ ತನಂ ಸ್ವಾಮಃ ||

ದೇವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದಂತಹ ದರ್ಶನಗಳು ಧರ್ಮಗಳಂ
ಒಕ್ಕೊರಲಿಂದ ಸುರುತ್ತವೆ ತರ್ಕ ವಾದಗಳ ವ್ಯಾಕ್ತಿಗೆ ಅತ ಎಟಕಲರ
ಶುದ್ಧಾಂತಕರಣದ ತುಂಬು ಹೃದಯದ ಅನುರಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳಿಂದವೋ ಆ ನನು
ಅರಿಯಬಹುದು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ದೈವದತ್ತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಲಾಗಿ
ದೈವಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೈವಶಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮುನಿ ದೇವತೆ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ದೇವರಲ್ಲಿ
ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಅನುರಾಗ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಒಕೆಯ ನೂ ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ
ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಲೌಕಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ
ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರಿಸುವುದು ಒಂದು ವಿಧ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನಿಂದ
ಬೋಧಿಸುತ್ತ ತೆರಳಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಎರಡನೆಯ
ಹಂತ ದೈವಾನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ
ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನಿ ತೋರಿಸುವ ಭಕ್ತಿ ಪರಮೋಪಾಯವೆಂದು ಇದು ಪರಮ ಭಕ್ತಿ
ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ
ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ ಗದ ಕಾಂಕ್ಷಾ ವಾಂಛಾ ಮಂಸಸಾ ಅಹಂಕಾರ
ಗುರಿಯಾಗಿ ವೈದೋರವ ಭಕ್ತಿ ಇಂತಹುದು ಅತ್ತೀಯ ರಸನೂ ಒಂದುವರ್ಗ
ದವರನೂ ಸಹ ನಾವು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಲವು ಅನುರಾಗಗಳಿವೆ
ಭಕ್ತಿಯೂ ಅಂತಹುದೇ ಎನ್ನಬಹುದಾದರೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಒಲವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕ
ನಶ್ವರ ಪರಿವಿತ ದೈವವತ್ತಿಯ ಗುರಿ ಶಾಶ್ವತ ಒದಿಸಿತು ಅನಂತ

ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೆನಿಸಿದ ಪ್ರಜ್ಞಾದಾನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿರಬಹುದು

ಯಾ ಪ್ರೀತಿರವಿವೇಶಾನಾಂ ವಿಷಯೋಸ್ತಸಮಾಯೋನೀ |

ತಾಮನುಸ್ಸುರತ ಸ ಮೇ ಹೃದಯಾತ್ ಮೂಪಸರ್ಪತು ||

ವಿವೇಚನಾಶೂನ್ಯರು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವಂತಹ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ

ವಾದ ಒಲವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಆತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಮೂಲನಾದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನೀಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಸಮರ್ಪಣಾಭಾವ. ಚಿಂತನೆ, ವೇದನೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ದೈವಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ಮಕದ ಹೆಜ್ಜೆಯಂತೆಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೊಡಿದ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಚಿಂತನವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವೇದನೆ ಭಗವದನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಬೆಳೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮುಂದಿನದು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ. ಇದು ಕೇವಲ ವಿಧಿಯಲ್ಲ. ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೈವಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ಮಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನೋಭಾವ. ನಾವು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ದೇವರಿಗೆ ಆರ್ಪಿತ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ —

ಯತ್ಕರೋಮಿ ಯದಶ್ನಾಪಿ ಯಜ್ಞಪೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್
ಯತ್ಪ್ರಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್

ಎಂಬಂತಹ ಕ್ರಿಯೆ ಇದು ಭಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷು ಇದನ್ನೂ ಸಾಧನವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಇದನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದು ಅತ್ಮ ನಿವೇದನೆ, ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯೇ ಅನುಭಾವ ಎಂಬುದು. ಇದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಸಂಧಾನ. ಭಗವಂತನ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದೋದ್ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಭಕ್ತಿಯು ಹಾತೊರೆಯುವಿಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ಮಕದ ಹರ್ಷೋನ್ಮಾದವು ಅನುಭಾವ. ಅದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಡುವಣ ಕೃತಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತದೆ. ದೈವದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ದೈವಾನುಭವವೊಂದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷ್ಯಿಗೆ (ತರ್ಕದೃಷ್ಟಿಗೆ) ಎಟುಕುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಭಾವಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನ. ಆದರೆ ದೈವದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಲಭಿಸುವುದು ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಷ್ಯನಿಂದ. ದೈವ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯಾವುದೇ ತರ್ಕ. ಅಥವಾ ಭಾವೆಯಿಂದ ಆದರೆ ಅಳಿವನ್ನು ಅಳಿಯಲಾಗದು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದು ಮೀರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವಾನುಭವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆಯೇ

ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಈ ದಿವಾ ನುಬವನ್ನು ಸವಿದು ತಮ್ಮ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಅಸ್ವಾರೂಢ ಅರ್ಚಾರ್ ಎಂದರೆ ಭಗವದನುಬವ ದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಮುಳುಗಿದವರು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಆ ಅನುಭವಾನಂದವನ್ನು ಅವರು ಗೀತರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಸಿದರು. ಈ ಗೀತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಇವು ನಾಲು ಸಾವಿರ - ನಾಲಾಯಿರವು - ವೇದ ಗಳಿಗೆ ಮಾನವೆಂದು ಇವುಗಳೆನ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ದ್ರವಿಡ ವೇದ - ದ್ರವಿಡೋಪನಿಷತ್ತು - ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಂತೆ ಈ ಆಳ್ವಾರ್‌ಗಳ ಕಾಲ ಕರಿಯಂಗಾರಂಭ - ೨೨ ಪೂ 4203 ರಿಂದ ೨೨ ಪೂ 2706 ರ ವರೆಗೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾದುದಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಪ 7 ರಿಂದ 9 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆವಿಗೆ ಎಂಬುದು ಬಹುಪಾಸ್ವವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇವರು ಹನೆ ರಡು ಮಂದಿ. ಇವರನ್ನು ಭಾಗವತರೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಭಕ್ತಿ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರಸ್ತ. ಬಗವಂತನು ಕ ಪಾಮಯ ಶ್ರೀಮಮಯ ಯಾವ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಲಿಯುವವನು ಎಂಬುದು ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ನಂಬುಗೆ. ಸ್ವತಃ ಆಳ್ವಾರರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಬೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಾತ್ರ - ಪಂಥ ರಹಿತ ಪರಿಯಾಳ್ವಾರ ವ ತ್ತಾ ತೊಂಡರದಿಪ್ಪೊಡಿ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಬ್ಬರೇ ಅಂಡಾಳ್ - ಸ್ತೋತ್ರ, ಒಬ್ಬರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅರಸರು ಕುಲಶೇಖರರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿರು ಮಂಗೈ ಚತುರ್ದ ವರ್ಣದವರು. ಇಮ್ಮಾಲ್ವಾರರು ವೆಳ್ಳಾಳರು ತಿರುಪ್ಪಾಣರು ಪಂಚಮರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ನಾಲ್ವರ ಬಗೆಗೆ ಎನೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರೆನ್ನಿಸಿದವರಿಗಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚರೆಂದ ಪೂಜಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ದರ್ಶನದ ವಿವರಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಭಗವಂತನ ದಯೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿವರ್ಗ ಉತ್ತಮ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಭಿಮತ. ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಕುಲಹೀನನಿಗೆ ಕುಲವನ್ನು ಬಡವನಿಗೆ ಸುರಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಇವರು ಬೋಧಿಸಿದ ತತ್ವ.

ಪೊಯ್ಕ್ಕು ಪೂದತ್ತ ಮತ್ತಾ ಪೇಯ್ ಇವರುಗಳು ಮೊದಲ ಮೂವರು ಇವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವ ವಿವರಗಳೂ ತಿಳಿಯದು. ಮೂವರೂ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಾಂಚೀಪುರದ ಯೋಗೇಶ್ವರಾರೀ ದೇವಾಲಯದ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಕಮಲ ದಲ್ಲಿ ಪೊಯ್ಕ್ಕು ಆಳ್ವಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಸಾರಯೋಗಿ ಎಂಬುದು ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿನಾಸ. ಮಹಾಬಲಿಪುರದ ವೂಧವೀಪ್ಪು (ಕುರುಕ್ಕತ್ತಿ) ದಲ್ಲಿ ಪೂದತ್ತರ

ಜನನ ಜೆ ಯೊಳ್ವಾರರು ಮೈಲಾವ್ವರದ ಕೊಳದ ಕೆಂದಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇವರ ಪಾತ ರ ಬಿಡಿಪದ ಗಳಿಂದ ಇವರ ಜ್ಞಾನ್ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಯ ಪರಿಚಯ ನವ ಗಾಗುತ್ತದೆ ಒಟ್ಟೊಬ್ಬರೂ ನೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳೆಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಎದ್ದದ ಅಂತಿಮ ಅಕ್ಷರ ಉಚ್ಚಾರ ಅಥವಾ ಪದ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಶೈಲಿಗೆ ಅಂತಾದಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇವು ವೆಣ್ಣಾ ಭಂಡಸ್ಸಿನಲ್ಲಿವೆ ಮೂವರು ಮೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಕ್ಕೋಯಿಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮೂತ್ರ ಮಲಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂರು ಕುಳಿತ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಇಲ್ಲವೇ ಮೂವರು ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಕೊರಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಬಂದಂ ನಿಂತ ಇವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯವರೊಬ್ಬರು ಆಗೋಚರರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮನು ಒತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಈತನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬ ಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿತ್ತು ತಬ್ಬ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಪರಮ ಜ್ಞಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಆತನನ್ನ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಕಂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡರು ಷೆಯ್ಯ ಅಳ್ವಾರರು ಹಾಡಿದ ಮೊದಲ ಪಾತರ ಹೀಗಿದೆ

ಮೈಯಂ ತಗಲೆಯಾವಾರ್ ಕಡಲೇ ನೆಯ್ಯಾಗ್
ವಯ್ಯ ಕದಿರೊ ನ್ ವಿಳಕ್ಕಾಗ್ ಶೆಯ್ಯ
ಕುಂಡರಾಣಿಯಾನಡಕ್ಕೀ ತೊಟ್ಟಿನೇನ್ ತೊನ್ಮಾಲ್ಯ
ಇಡರಾಣಿ ನೀಬ್ಬಾವೇ ಯೆನಂ

ಇದನ್ನು ಮಸ್ಕಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯಂಗಾರ್ವರು (ಶ್ರೀನಿವಾಸ) ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನೆಲವೇ ಹಣತೆಯಾಗಿ ಹರಹಿದ ಕಡಲು ನೆಯ್ಯಾಗಿ
ಬಿಸುಗದಿದ ಸೂರ್ಯನೇ ಸೊಡರ ಕುಡಿಯಾಗಿರಲು
ಎಡರ ಕಡಲಾದ ಸಂಸಾರ ಅಳಿಯಲಿ ಎಂದಂ
ಸೊಡರಂತೆ ಚಿತ್ರವನು ಹಿಡಿದವನ ಕನ್ನಡಿಗ
ನುಡಿಮಾಲೆಯಿಂದನಂ ತೊಡಿಸಿದನು

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೋಚರ ಎಷಯದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ವಿಶ್ವವೇ ಒಂದಂ ಹಣತೆ ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಿಂತ ತುಪ್ಪವೆಂಬ ಕಡಲು ಬತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರ ಈ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಪಚ್ಚುವಾತ ಆ ಹಣತೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಭೆ ಅತೀತನಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಇದು ಬಹಿರ್ಗೋಚರ ಆದರೆ ಪೂಜ್ಯಾಳ್ವಾರರು ಅಂತಸ್ತತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾತುರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ (ಇರಂಡಾಮ್) ತಿರುವಂದಾದಿಯ ಮೊದಲ ಪಾತರ ಹೀಗಿದೆ

ಅನ್ವೈ ತಗಲಯಣ ಆರ್ದಮೇ ನೆಯಹ್ಯಾಗ
ಇನ್ನರ ಗಿ ಶೆನ್ನೆಯಿಡು ತಿರಿಯಾ ನನ್ನರ ಗಿ
ಜ್ಞಾನಚ್ಚುಡರ್ ವಿಳಕೆ ತ್ತಿನೇನ್ ನಾರಣಬ್ಬಾ
ಜ್ಞಾನತ್ತಮಿಂಟ್ ಪುರಿನ್ದ ನ ನ

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಭಕ್ತಿಯೇ ಹಣತೆ ಮನದಾಸೆಯೇ ನೆಯಹ್ಯಾಗಿ
ಅನಂದ ಅರಣಿ ಭಾವವೆ ಪರ್ವಿಯಾಗಿರಲು
ಬೆಳಗಿ ಹಚ್ಚಿದನರಿವನೊಡರ ಆತಮಕರಗಿ
ತಿಳವೀವ ತಮಿಳರಿತ ನಾನು ನಾರಾಯಣಿಗಿ

ಇಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಹಣತೆಯನು ಆಳ್ವಾರರು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ ತನ್ನೂಲಕ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪ
ವನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ

ಪೇಯಕಾಳ್ವಾರರು ದಿವ ದೃಷ್ಟ ದಿವ್ಯಾನ ಭೂತಿ ಭಾವ ಅವರ ಕೈತಿಯಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಮೂದಿದೆ

ತಿರುಕ ಕ್ಕೇನ್ ಪೊನ್ ಮೇನಿ ಕ್ಕೇನ್ ತಿಗಟುಮ್
ಅರುಕ್ಕುವಣಿಪವಂಂ ಕ್ಕೇನ್ ಶೆರುಕ್ಕುಳರುಮ್
ಪೊನಾ ಟ ಕ್ಕೇನ್ ಪುರಿಶ್ಚುಬ್ಬು ಕ್ಕೇನ್
ಎನ್ನಾಟವಲ್ಲನ ಪಾಲಿನ್ಬು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಸುರಿಯನು ಕಂಡನು ಹೊನ್ನೊಡಲ ಕಂಡನು
ತೊಳೆವ ಸೂರ್ಯನ ತೆರೆದ ಚಿಲ ಹೊಗರ ಕಂಡನು
ಕಣದೆ ಹೊಳೆಯುವ ಹೊನ ಚಕ್ರ ಮೂರಿಶಂಖನು
ಕಡಲ ಬಣ್ಣದ ನನ ಪರಿಯ ಬಳಿ ಕಂಡನು

ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ
ವಾಗಿರುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ದೇವರನು ಮಾನವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೈವತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಇದೆ

ಮೊದಲ ಮೂವರು ಆಳ್ವಾರರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಅನ್ಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲೂ
ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದವರೂ ಆದ ತಿರುವಳಿಶೈ ಆಳ್ವಾರರು ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ತಿರು
ಮಳಿಸೈ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಪಡೆದವರಾದರೂ ಬಕ್ತಿಸಾರಮಂಜುನು ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು
ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ಹೆಸರು ಗುರು ಪರಂಪರಾ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜನನದ ವಿವರ

ಗಳಿವೆಯಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಎಂಬುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ. ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಕನಕಾಂಗಿ ಎಂಬ ಅಷ್ಟರಗೆ ಜನಿಸಿದ ಇವರನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದಾತ ತಿರುವಾಳನ್ ಎಂಬ ಬೇಡ ಮತ್ತು ಆತನ ಪತ್ನಿ ಪಂಗಯಚ್ಚಲ್ಲಿಯಣರ್. ಆಕೆಯ ಗರ್ಭಸಂಜಾತ ಕಣಿಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯ-ಸಖಿ. ಮೊದಲು ಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿ, ಶಿವಮಾಕ್ತಿಯಾರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಈತ ಕ್ರಮೇಣ ಪೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಟ್ಟಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ. ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದೆ ಪರದೈವವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿದ ಈತ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮಿಸಿದ. ಈತನ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹಲವಾರು ಕತೆ ಗಳಿವೆ. ರಸತಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪರಿಣತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಅವುಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಬಲರ್ಹವಾದುವುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು.

ನಾನ್‌ಮೂಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿ ಮತ್ತು ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತಹೆ ಎಂದೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ 96 ಮತ್ತು 120 ಪಾಶುರಗಳ ಎರಡೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಈತನಿಂದ ಹಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಾನ್‌ಮೂಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಬೇಡ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದೊಂದಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇದರ ಕೊನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನೇ ಪರದೈವವೆಂಬಂ ದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವರು ಆತನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬುದವನ್ನೂ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ.

ಇನಿಯಿಣ್ಣೀನ್ ಈಶಚ್ಚುಂ ನಾನ್ನು ಗಟ್ಟುಂ ದೆಯ್ಯಮ್
ಇನಿಯಿಣ್ಣೀನ್ ಎಮ್ಮೆರುಮಾನ್ ಉನ್ನೈ ಇನಿಯಿಣ್ಣೀನ್
ಕಾರಣ್ಣೀ ಕತ್ತವೈನೀ ಕಟ್ಟವೈನೀ ನಲ್ಲಿರಿತ್ತೈ
ನಾರಣ್ಣೀನನ್ನಿಣ್ಣೀನ್ ನಾನ್

ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು (ನಾರಾಯಣನನ್ನು) ಶಿವನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ದೇವಾಧಿದೇವನೆಂದು, ಜಗತ್ಪುರಣಭೂತನೆಂದು, ನನಗಿರುವರೆವಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುವೆಂದೂ ಈಗ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅತಿಮಾನುಷ ಚೇಷ್ಟಿತನಾದ ಸರ್ವಸಾತ್ತ್ವರನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ನೆಂದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಈತ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಂ ದೈವಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಈತ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ. ಆಳ್ವಾರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಆಳ್ವಾರರೂ ಆದರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭೆಗಳನ್ನು ಅವತಾರಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಗಳ, ವಿಷ್ಣು

ಪುರಾಣ ಸುಂತಾದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ದರ್ಶನಗಳ ಗಾಢ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕರುಣ್ಯದ ವಿರುತ್ತಮ ಇವರೇ ಹಾಡಿದ ತಿರ ಮಂದಾದಿಗಂತಲೂ ತಾತ್ಪರಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಗದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆಸಿರುವುದೊಂದಂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತದ ಮೊದಲ ವದ್ಯವೇ ಹೀಗಿದೆ

ಪೊನಿಲಾಯವೆ ನ್ನೊ ಮಾರಯ ಪುನಕ್ಕುಣೆನ್ನನಾನ್ಮವಣಯ್
ತಿನಿಲಾಯ ಮೂನ್ಮವಣಯ್ ಚೆನ್ನ ಕಾಲಿರಣ್ಣ ಮಾರಯ್
ಮಿನಿಲಾಯದೊನ್ಮಮಾರಯ್ ಮೆಯ್ಯನೋಡಂ ಪೊಯ್ಯಮಾರಯ್
ಊಣಿಡೋತ್ಯಯಣಯವೈನ್ಮಮ್ ಆಯವಯಮಾರಯನೇ

(ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಐದಾಗಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾಗಿ ಆಗಿಯರಿ ಮೂರಾಗಿ ಬಲವಾದ ಮಯವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡಾಗಿ ಮೇಲೆ (ಆಕಾಶದ್ರವದಲ್ಲಿ) ಒಂದಾಗಿ ಅವರೂ ಇಬ್ಬವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ ವಾದ ನಿನ ನು ಯಾರೂ ತಾನೇ ಅರಿಯಬಲ್ಲರು?)

ಇಲ್ಲಿರುವ ತತ್ವ ವಿಚಾರಪೂರಿತವಾಗಿದೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಗುಣಗಳು ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಇದು ಜಲ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಂಧವಿಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ರಸಗಳಿಲ್ಲ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆರಡೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಶಬ್ದವಷ್ಟೇ ಇಬ್ಬವುಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ದು ದೈವವೊಂದೇ

ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೆಗವಂತನಲ್ಲೇ ಉದಿಸಿ ಎಗವಂತನಲ್ಲೇ ಮೂಳುಗುವುವು

ತನು ಲೆ ತಿರೈತ್ತೇಱುಮ್ ತರಒ ವೆಣ್ಣಡಒ ಡರ್
ತನ್ನಲೆ ತಿರೈತ್ತೇಱುನ್ದು ಅಡಣ್ಣ ಹಿನ್ನತೆನ್ನೈಪೋರ್
ನಿನ್ನಲೇ ಎಣ್ಣಿಱುನ್ದು ನಿಟ್ಟವೈಮ್ ತಿರಿವುವೈಮ್
ನಿನ್ನಲೇಯಡಂಬ್ಕು ಓನಣ್ಣ ನೀರೈನಿನ್ನಣೆನಣ್ಣದೇ

(ತನ್ನಲ್ಲೇ ಎದ್ದು ಹರಡಿ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವ ಅಲೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಬಿಳಿನೋರೆಯ ಕಡಲಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಉಳಿದ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವುವು)

ಇವರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ

ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪೊಡಿ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರಮಂಡಾಂಗುಡಿ ಗ್ರಾಮದ ವಿಪ್ರಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ

ಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಸೈತಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವರು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಒಂದ
ವುಷ್ಟ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಶ್ರೀರಂಗ ದೇವಾಲಯದ
ತೋಟದಲ್ಲಿ ತಳಸೀಗಿಡಗಳನ್ನು ಇತರ ಸುಂಗಭ ನಯನಮನೋಹರ ವುಷ್ಟ
ಗಳನ್ನೂ ಪೊಷಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇವರದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲೀನ
ರಾದಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲನ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ದೇವಾದೇವಿ ಮೋಹಿಸಿದಳು
ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿರುವ ನೋಡದಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಆಕೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಳು ದೇವ
ದಾಸನಾದ ತೊಂಡ ಈಗ ದೇವಾದೇವಿಯ ದಾಸನಾದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನಲ್ಲ
ಮರದ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಆತನನ್ನು ಸುಲಿದ ನಂತರ
ದೇವ ದೇವ ಅವನನ್ನು ಮಗ್ನಿಯಿಂದ ತೊಟ್ಟದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದಳು ಇಂತಹ
ದ ರಾಣಿ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೇವನಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನೂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಆತನ
ಮೇಲೆ ಕುರಣಿ ತೋರಿದರು ನೌಕರನಂತೆ ವೇಷಧಾರಿ ದೇವರು ದೇವಾಲಯದ
ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಸದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಕಳೆದುಹೋದರೆಂದು
ಹೇಳಿ ದೇವಾದೇವಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರೂ ನೀಡಿದ್ದ
ದೂರನು ಆಧರಿಸಿ ದೇವಾಲಯದ ಮನೆಯನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ದೇವರ ಚನದ
ಬಟ್ಟಲು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮೂಲಕ ಲಭಿಸಿತೆಂದು ಆತಿಯ ಹೇಳಿಕೆಯ ಆಧಾರದ
ಮೇಲೆ ಸ್ತುತಿಯ ನಾಯಕನು ತಿರ್ಪನ್ನು ನೀಡುವ ಮೊದಲ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಡು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮನಸ್ಸು ಮೆತ್ತೊಮ್ಮೆ
ತನ್ನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ತಾನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬುದನ್ನರಿತ
ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣರೂ ದೇವರ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಧಾಸಲಾಗಿರಿಸಲು
ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ದೇವರ ಭಕ್ತರ ಪಾದಮೂಲಯನ್ನು ತಾನು ವರಿಸಬೇಕು, ಭಕ್ತರ
ಭಕ್ತರಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈತನ ಬಯಕೆಯಾಯಿತು ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪೊಡಿ ಎಂಬ
ಹಸರನ ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪ ಭಕ್ತಾಂಪ್ರೀಣ ದೈವ ಕೃಪ ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗ ಉಂಟು
ಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದು ಹೇಳಲಾಗದ ನಿರ್ದರಿಸಲಾಗದ ಅಂಶ ಮನುಷ್ಯನನು ರಕ್ಷಿಸು
ವುದು ಅದೊಂದೇ ಅಂಶ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ವಿಮೋಚನೆ ನೀಡುವಂತ
ಹುದು ಭಗವದನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಅದರಿಂದಂಟಾದ
ಪ್ರೇಮಾನುಭವವು ತಿರುವಣಲ್ಯೆ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಎಳುಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುವಣಲ್ಯೆ 45 ಪಾಶಂರಗಳ ಹಾಡು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನ
ಮಹಿಮೆ ರಿನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ ರಂಗನೇ ದೈವ ಎಂದು ಬಗೆದು ಆತನನ್ನ
ಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ದೇವರನ್ನು ಈತ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಹೃದಯವನ್ನು
ಕಲಕುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ವೇದಾಂತದ ಸೊಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭ
ವಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ಅಳ್ವಾರರು ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ದೇವನ ನೆರವನ್ನೂ ಒತ್ತಾಸೆಯನ್ನೂ

ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಂ ಪಾಠಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭರ್ವಚ್ಚದ್ದರೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕವಟಗಳಿಗೆ ತಾನು ಒಂದು ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡುದನೆ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ತಾನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದುದು ಹೊರಗಿವರನ್ನಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲದಾಗಿದ್ದ ವನನ್ನೇ ಆತ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಎನ್ನು ಅನೋಚನೆಗಳನ್ನೂ ಅರಿತಿದ್ದ ಅಂತಹವನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅದೆಷ್ಟು ಮೂರ್ಖತನ ತನ ಈ ಕವಟತನವನು ಕಂಡು ತಾನೇ ಇತ್ತು ಈತ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ

ಉಳ್ಳತ್ತೇಯಂ ಉಳ್ಳೆಯಮು ಮಲೈ ಉಳ್ಳುವಾರ್ ಉಣರ್ಪೊಲ್ಲಾ
ಉಳ್ಳತ್ತೇನಿ ನಾನು ತೋರ್ಪಾಯ್ ತೋರ್ಪುಕ್ಕೇ ಕೊ ಪಲವರ ಪೂಣ್ರು
ಉಳ್ಳುವಾರ ಉಳ್ಳೆಯಮ್ ಉಡನಿರುನ್ನು ಆರಿದಿಯನು
ಮೆಳೆಹಿಪ್ಪೋಯ್ ಎನ್ನುಳ್ಳೇನಾನ್ ಎಲವಱುಚ್ಚಿಱುತಿಟ್ಟೇನೇ

(ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ನಾನು ಲೋಕದ ಜನರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದು ನಟಿಸುತ್ತಾ ಎನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಭಗವಂತನ ದಾಸನೆನಿಸಲು ಬೇಕಾದ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೂಡಲೇ ನನ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿಯುತ್ತಿರುವ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಪನೂ ಈಗ ನಾನೇ ಲಜ್ಜಾವೃತ್ತನಾಗಿ ನನ ನ ಕಂಡ ಇತರರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಾಟಕಿಯಲ್ಲದೆ ನಟ್ಯವಿಟ್ಟಿ)

ಭಕ್ತನಾದವನು ನೀಚವೆನಿಸಿದ ಯಾವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪಾದ ಸೇವೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಯಾವ ಭೇದಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ದೈವವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಅಡಿಮೈಯೇಲ್ ಕುಡಿಮೈಯಲ್ಲಾ ಆಯಲ್ ಶುದುಪ್ಪೇದಿ ಮೂರಿಲ್
ಮುಡಿಮೈಯಲ್ ಕಡಕ್ಕು ಪಟ್ಟ ಕಕ್ಕರಿ ಲ ಪಿಱ್ಪುರೈಲಾಮೆ
ಮುಡಿಯಿನಲ್ ತುಳುವಮ್ ಮೈತ್ತಾಯ ಮೊಯ್ಯಳಿಱನ್ನುಶೆಯ್ಯಮೆ
ಅಡಿಯರೇ ಉಪತ್ತಿಪೋಲಮ್ ಅರಂಗಮಾನಪರುಳಾನೇ

(ಶಿರದಲ್ಲಿ ತುಳುಕಿ ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಾ ! ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪುರೋಹಿತವೆಂಬುದನ್ನರಿಯದವರಿಗಿಂತಲೂ ಪಂಚಮ ಕಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸರೇ ಮೇಲಲ್ಲವೇ ? ಅಂತಹ ನಿನ ದಾಸರು ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ?) ಇಲ್ಲಿ ಕಲಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಮನೋಭಾವ ಮುಖ್ಯ ದೇವರ ಮುಂದೆ ತಾರತಮ್ಯ ಸಲ್ಲದು

ಅಮರವೊ ರಟ್ಟಿ ಮೂಟುಮ ವೇದಮೋರ್ ವಾನ್ಸುಮೋದಿ
ತಮರ್ಹಳಲ್ ತಲ್ವಿವರಾಯ ತಾದಿಯಂದಣರ್ಹಳೇಲ ವ *
ನುಮರ್ಹಳೈವ್ವ ಒಪ್ಪುರಾಹಿಲ ನೋಡಿಪ್ಪರೂ ರಳವಿಲ್ ಅಚ್ಚಿ
ಅವರ್ಹಳ ತಮ ಪುಲ್ವಿಯರ ಪೋಲುಮ್ ಅರಣ್ಣ ಮೂನಹರುಳಾನೇ

(ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನು ಸಾಮಾಕಾಶವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ ಅಂತಹವರು ನಿಷರಾದ ನಿನ್ನ ಬತ್ತರ ಕುಲಹೀನತೆಯನು ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ ತಾವೇ ಚಂಡಾಲರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಓ ರಂಗನಾಥಾ ?)

ಇವರ ತಿರುಪ್ಪಳು ಎಂಟೈಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 10 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಶಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರಾತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುವ ಸಂಪ್ರಭಾತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವು ಸಂಸಾರದ ಅಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಮೂನವ ಕುಲವನ್ನು ಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದರಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ದೈವವನ್ನು ಸಂಪ್ರಭಾತ ಹಾಡಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವೈದು ಮುಕುಷ್ಠತ್ವಾರೋಪಣೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿದೆ ಬತ್ತರ ಸೇವೆಯನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಗೊಳ್ಳು ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪಡಿಯಾದ ನಾನು ತುಳಸಿ ವಣಲೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ತು ಅಲಂಕರಿಸಲು ಕಾತುರಣಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ಕೋಯಿ ಪ ಶಂಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಕಡಿಮಲರ್ ಕೃಪೆ ಲಬ್ಧಿ ಮಲರ್ಗನವಿವೈಯೋ
ಕದಿರವನ್ ಕನ್ನಿಕಡಲ ಮುಳ್ಳಿತ್ತನನಿವನೋ
ತುಡಿಯಿಡೈಯಾರ ತುರಿಕುಟಲ ಪೀಠೆನ್ನದರಿ
ಕುಟುಂಡಿತ್ತೇಠೆನರ ತೂ ಪುನಲರಣ್ಣ
ತೊಡೈಯೊತ್ತ ತಳುಮುವೆರ್ ಕೂಡೈಯವಂ ಪೊಲಿನ್ನು
ತೋನಿಣಯ ತೋಳ್ ತೋಣ್ಣರಡಿಪ್ಪಡಿಯೆನು ಮ್
ಅಡಿಯನೆ ತ ಅಳಿಯನೆನಿಣರಳಿ ಉನ್ನಡಿಯಾಕ್ಕು
ಅಳ್ ಪಡುತಾಯ್ ಪಳ್ಳಿಯುಲುನ್ನರುಳಾಯೇ

(ಸಂಗಂಧ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿವೆ ಪೂರ್ವದ ಭೂ ಗರ್ಭಿಯವ ಕಡಲಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೇರಿದ್ದಾನೆ ಕೃತನಡುವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದೂ ನನೆದ ಕೂದಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹರಹಿ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನದೀ ತೀರದಿಂದಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪಡಿಯಾಗಿ ತುಳಸಿವಣಲೆಯನ್ನು ಕರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ

ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಯೂ ಗೃಹೇಂದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾ ಕೂಡಲಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಶ್ರೀರಂಗ ನಾಥನೇ ಎದ್ದೀಳಂ ಬೆತ್ತರನ್ನು ಅಶೀರ್ವದಿಸು)

ಈ ಹತ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಶೈಷ್ಯವ ವೇವ ಲುಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಭಾತ ಮಾಗಿ ಈಗಲೂ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ೫ ಲಾಘವ ಭಕ್ತನ ಸಮರ್ಪಣಾ ವ ಿಭಾವ ತಿರುಮಾಲ್ಯ ಅರುಶೀರ್ ಅತೀಯ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಎಳುಚ್ಚಿರುವಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೀರ್ ಅತೀಯ ವೃತ್ತವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂತರದವರು ಕೆಲಶೇಖರರು ಇವರು ಕೂಲಿಕ್ಕಾವಲ (ಕೊಲಿಯ ಅರಸ) ಕೂಡಲಿ ನಾಯಕನ್ (ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕ) ಕೊಲಿಕ್ಕೋನ (ಉರೈಯೂರಿ ಅಧೀಶ್ವರ) ಎಂಬೆಲ್ಲಾ ಕರದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕೀರಳ ಪಾಂಡ್ಯ ಚೋಳದೇ ಶ ೨೪ (ಭಾಗಗಳ) ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಕೆಡದಿದ್ದ ಅರಸರವರು ಮುಂಬರಿನ ತಿರುಮಾಳ್ ಕೊಳವು ಇವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆನಲು ಆಧಾರಗಳಾದ ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಿರಬಲ್ಲೆಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಇವರ ಮೇರುಕೃತಿಗಳು ಪರಿವಾಳ್ ತಿರುಮೋಟಿ (ತಮಿಳು) ಮತ್ತು ಮಂಕಂಡಮಾಲಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ) ಪರಿಮಾಳ್ ತಿರುಮೋಟಿಯ 105 ಪಾಶುರಗಳೂ ಆರು ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿವೆ ಕುಲಶೇಖರರು ದೇವರೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ನಿಜೆಯಿಂದ ಕೊಡಿದ್ದು ಶಾಶ್ವತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾದವುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಕೊರಿದ್ದಾರೆ ತಾಯಿಗೆ ಮಗುವಿನಂತೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪತಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಂತೆ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ತಾಯಿ ತನ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೂ ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹಗನೆ ಕೋರುವ ಆಳುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿನಂತೆ—

ಅರಶಿತ್ತಾಲ್ ಈನ್ನತಾಯ್ ಅಹತ್ತಿಡಿನುಮ್ ಮತ್ತವಳ್ ತನ್
ಅರುಳ್ ನೀನ್ಯೆನ್ನೇ ಅಲುಮ್ ಕುಟುಂಬುದುವೇ ಪೋನ್ನಿರುನ್ನೇನೇ—

ಇತ್ಯುಲದ್ವ್ಯ ಜನಿಸಿದ ತರಂಜಿಯೂ ಇತರ ಪುರುಷರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬೇರೋಬ್ಬಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯದೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಾನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೂ ಇವು ಆನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ನಾನು ಎನ್ನನು ಕುರಿತು ಹಾಡುತ್ತೇನೆ ಅವರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳು ಮೂತ್ರ ರಾಜನ ದಂಡವನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ—

ತನೋಕ್ಕಾದು ಎತ್ತುಯರಮ್ ಶೆಯ್ವಿಡಿನುಮ್ ತಾರ್ವೇನ್ನನ್
ಕೋಲನ್ಮೋಕ್ಕಿ ವಾಲುಮ್ ಕುಡಿಪೊನ್ನಿರುನ್ನೇನೇ—

ವೈದ್ಯನೊಬ್ಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಸೊಬೆಯಂತೆ ಚುಚ್ಚಿದರೂ ರೋಗಿಯು
ನಂಬುಗೆ ಇಡದೆ ವಂತೆ ಗ್ರೇಫಿಕಾಲಗೆ ವಾಯುವು ದ ಗತ ದ ವಿವರವು ಶುದ್ಧವು
ದರೂ ನಿನ ದಿವ್ಯಾಳಾದ ನಾನ ನಿ ಕೈಂಠಿಯಾಕಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದು ನಿ ಕ ಪಿಗಾಗಿ
ಪಾತಕಾರಿಯೆಂಬಿರುವನು—

ಪಾಪಾಲಯಿತು ಚುಚ್ಚಿದನಿವರ ವಂರುತ್ತವೆ ಪಾಲ
ವಿಳಾಸದ ಕಾದಲೆ ನೋಯಳೆ ಪೋಲೆ ವನಿಯುತ್ತಾ
ವಿಶಾಸಾತ್ಮಯರ್ ತನಿವರ ವಿಶ್ವದಕ್ಕೊಟ್ಟಿಮ್ಮ ನಿ
ಆಳಾವನದರಳಿ ಪಾರ್ಥಿಯೆ ನೇ—

ಎಂದೆನ್ನಾ ಪಾಡಿದಾ ರೆ

ಕುಲಶೇಖರರಿಗೆ ಅನಂತದ ಅರಿವು ತನ ನಿಯತ ಬೇವಕ್ಕೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕ
ವೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು ಶ್ರೂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದು ಪರಿಗಣಿತ
ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಾಲ ನಿಂತ ಅನಂತ ದೈವವೇ ಆರಾಧನೀಯ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು
ಅನಂದಗಳೆನು ನೀಡಬಲ್ಲದಂ ಎಂಬ ದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಯೆಂಬ ಕ್ಲೇಶ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ದೂರ ಒಯ್ಯಬಯಸಬಂದ ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನೂ ಆ
ದೈವದ ಸೋಂಕು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಪಾರನಂಬುಗೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ
ಅವಶ್ಯವಾದ ಅನುಕೂಲಸ್ಥಿತಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಕೂಲಸ್ಥಿತಿಗಳ ನ ರಕ್ಷೆಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸ
ಗೋಪ್ಯವಾದರೂ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷಿಪ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಅವಶ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬಿರು
ವಾಳೆ ತಿರುವೋಯ ಮೊದಲಾದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ
ಭ್ರಮೆ ಪೂರ್ವನಿಯರ ಸ ಗದಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಅಶನಾಚ್ಯಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆ — ಇಂತಹ
ಗಣಗಳುಳ್ಳವರ ಸಂಗ ಎನಗೆ ಯೇಡ ಸರ್ವರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನು
ರಾಗವುಳ್ಳವರನ್ನು ನಾನು ಪಂಚರೇಂದ್ರ ಕಾಣತೇನೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಉನ್ನಾದಿ

ವೇದ ರೇ ಎಕ್ಕು ಯಾವದಾರ್ಥ ಯಾವ ಮೋಲೆ
ವೇಯನೇ ಎವರ್ಯಾರ್ಥ ಇದು ವೇದವಿವರ
ಅಯನೇ ಅರಣ್ಯ ಎನ್ನಣ್ಣಿಕ್ಕಿನ್ನೇನು
ವೇಯನಾಯೋಪ್ಪೇನು ಎವ್ವಿರಾರ್ ಕೇ—ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅರಣ್ಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಕವು ನಾಣ್ಯಕದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗೆ ಕಾಕುರ
ದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ವ ಯೋಗ—ನಾಯಕ ಭಾವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಅದ
ಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಗಲಾದ ದು ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ—ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ
ಪ್ರಲಾಪಗಳು ಮುಂತಾದವಳಾದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಆದರೆ ವರು

ಮಾಳು ತಿರುಮೋಱಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ ಇಲ್ಲಿ ದೇವರಂ ಮಗ್ಗುಲಾಗಿವೆ

ಏಳು-ಎಂಟನೆಯ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ ರಾಮಕದಾ ಎರೂಪಣೆಯ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡುಗಳೇ ದೇವಗಿಂತಲೂ ಕೌಸಲ್ಯ ಅದ್ವೈತಕಾರಿ ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಗನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಬಾಲ್ಯದ ಮೆದ್ದು ಮಾತುಗಳ ಬಾಂಲೀಲೆಗಳ ಅನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿದವಳು ಆದರೆ ಆಕೆ ಜೋಗುಳದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯ ಎಷ್ಟದು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ರಾಮನ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾದನೆಗಳೂ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಇದ್ದರೂ ಆತನು ರಾಜ್ಯ ತೊರೆದು ದೂರವಿದಾ ಗಿ ಆತನೊಡನೆ ತಾನೂ ಇರಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವೇದನೆಯ ವಾಯೆಯನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ತ್ತೇವೆ

ಮೆನ್ನ ಪುಹುಟ್ ಕ್ಯಾಸಲ್ವದನ್ ಮಣಿಯುಂಟವಾಯ್ ತ್ತವನೇ
ತೆನ್ನಿಲಿಂಟೈಕ್ಕೋನ್ನುದಿಹಳ್ ಶಿನ್ದುವಿತ್ತಾಯ್ ತೆವ್ವಾನ್ ಶೇರ
ಕನ್ನಿನನ್ಮಾಮದಿಲ್ ಪುಡೈತೂಟ್ ಕಣಪುರತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯೆ
ಎನ್ನೊಡೈಯೆ ಇನ ಮುದೇ ಇರಾಘವನೆ ತಾಲೇಲೋ

x x x x

ಮಲೈಯದನಾಲಕ್ಕೈಕಟ್ಟಿ ಮದಿಳಿಲಿಂಟೈಯೆಲ್ ತ್ತವನೇ
ಅಲೈಕ್ಕಡಲೈಕ್ಕಡೈನ್ದು ಅವರಣ್ ಅಮಂದರಂಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದವನೇ
ಕುಲೆ ಮುವರ್ ತಾಮ್ ಪ ಒಮ್ ಕಣಪುರತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯೆ
ತಿಲೈವಲವಾ ಶೇವಹನೇ ಶೀರಾವಣಾ ತಾಲೇಲೋ

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ಪುತ್ರರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾನೇ ದಶರಥನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಮರಳಾಗಿ ಮಗನನ್ನು ತಾನೇ ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದುದನು ನೆನೆಯ ದುಃಖವಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಮಗವಾದರೂ ಗಂಜಹವನು ! ಒಂದಂ ಕ್ಷಣವೂ ವನಃ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳದೆ ರಾಜದಂಕಲಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತಿ ಮತ್ತು ಅನುಜರೋಡಗೂಡಿ ಹಿಂದಿರಗದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನಲ್ಲ ! ನಿಂಗಾಗಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ! ವನುಕುಲವ ಶೋಕ ಇದು ಪಾಪದ ಪ್ರಶ್ನೆ ದಶರಥನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ ಮಾರ್ಪಡಿ ಸಲಾಗದೆ ದೈವಸಂಕಲ್ಪದ ಮುಂದೆ ಮಾನವದ ಬಳಿ ಸತ್ಯಹೀನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸಹಾಯಕ ವೆನೋಭಾವ-ತೊಂದರಿತ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ-ಇಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ತಾನು ಪಾಪಿ ಕೈಕೇಯಿ ತಗಲಂತಲೂ ಬಾ ! ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನು ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿವಾತ ಇವೈಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ತನಗಿನ್ನು ಈ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯ

ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ದಶರಥ ಸಾವನ್ನೂ ಅಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

ವನ್ ತಾಳ್ಳಿಣೈವಣ್ಣು ವಳನಪರಮ್ ತೋಟುದೇತ್ತ ಮನ್ನನಾವಾನ್
ನಿರ್ಮಾಯೈ ಅರಿಯಾಕ್ಕೆ ಮೇಲಿರಂನ್ನಾಯೈ ನೆಡುಣ್ಣನಮ್

ಪಡರಪ್ಪೋಡಂ

ಎನ್ನಾಳ್ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾವೋ ಉನ್ನೈಪ್ಪಯನ್ದ ಕೈಕೇಶಿ ದನ್ ಶೋಹೈಟ್ರು
ನನ್ನಾಹ ನಾನಿಲ್ಲತ್ತೈಯಾಳ್ಳಿತ್ತೇನ್ ಉನ್ನೈ ನಾನೇ
ಪೆವ್ವಾಯೆನ್ ವೆವ್ವುರೈಕ್ಕೇಟ್ರು ಇರುನಿಲತ್ತೈ ವೇಣ್ಣಾದೇ ವಿಂರೈನ್ದುವೆನ್ನಿ
ಮೈವಾಯ ಕಳಹಿಚ್ಚಿನ್ದ ತೇರೋಟಿ ನ್ನು ಮಾವೋಟಿನ್ದ ನನಮೇ ಮೇವಿ
ನೆಯ್ ವಾಯಮೇಲ್ ನಡುಣ್ಣಾ ನೇರಿಟೈಯುಮ್ ಇಳಿಣ್ಣೋದಮ್
ಏನ್ನರಪ್ಪೋಹ
ಏವ್ವಾಣಿ ನಡನ್ದನೈ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾವೋ ಎವ್ವೈರುಮಾನ್ ಎಚ್ ಶೆಯ್
ಹೇನೇ

ಪೋರಂನಾರ್ ಕೈವೇಲ್ ನುದಿಪೋಲ್ ಪರಲ್ ಪಾಯ ವೆಲ್ಲಡಿಕ್ಕಳ್ ಕುರುದಿ
ತೋರ
ವಿರುವಣ್ಣಾದಕಾದ ಕಾನ್ ವಿರುಮ್ಪಿ ಮೆಯಲಂಟೈಪ್ಪ ವೆಮ್ಪುತಿ ನೋಯ್
ಕೋರ ಇನ್ನು
ಬೆರುವಣ್ಣಾವಿಯೇನ್ ಮಹನೇ ಪೋಹಿನ್ ರಾಯ್ ಕೇಕಯರ್ ಕೋನ್
ಮಹಳಾಯ್ ಪೈತ್ತ
ಅರುವಣ್ಣಾವಿ ತೋಹೈಟ್ರು ಆದುವಿನೈಯೇನ್ ಎಚ್ ಶೆಯಹೇನ್
ಅನೋಯಕನೇ

ತೇನಕುವಾಮಕ್ಕೂನ್ದಲ್ ಕಾಸಲೈಯುಮ್ ಸಮಿತ್ತೈಯುಮ್ ಶಿನ್ದೈ
ನೋವ
ಕೊನುರುವಿನ್ ಕೊಡುನೈಟ್ಟು ತೋಹೈಟ್ರು ಕೂಡಿಯವಳ್ ತನ್
ತೋಹೈಟ್ರು ಇನ್ನು
ಕಾನಹಮೇ ವಿಮಿರುಮ್ಪಿ ನೀ ತುಣ್ಣ ವಳನಪರೈತ್ತುಟನ್ನು ನಾನುಮ್
ವಾಸಹಮೇ ವಿಹಮಿದುಮ್ಪಿ ಪೋಹಿನ್ ನೈ ಮನುಕುಲತ್ತಾರ್ ತಣ್ಣಳ್
ಕೋವೇ

ವೆಂಕಟಾಚಲಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಇವರ ದೈವಪ್ರೇಮ ಅಪೂರ್ವವಾದ

ರೂಪವನು ತಾಳದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪವಳಕುಟಿಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು ತಾನು ಜಡವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ 'ಪ್ರಪ್ತವೃಕ್ಷವಿಾನು ಪೊದೆ ನದಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಪರಿಶ್ರಮದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆತಲಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂಬ ಛಾಪನೆ ಆತನು 'ಪಾಶುರಗಲ್ಲ' ಸ್ವರಿಸಿದೆ

ಶಿಡಿಯಲಾಯಿ ವಲ್ಲಿನೈಹು ಆರ್ಕ್ಕುಮು ತಿರುಮಾಲೇ
ನೆಡಿಯಲಾನೇ ವೇಳ್ಪುಡವಾ ನನ್ ಕೋಯಲಿನ್ವಾತಲ್
ಅಡಿಯಾರುಮ್ ಪಾನವರುಮ್ ಅರವ್ವೈಯ ರುಮ್ ಕಿಡವ್ವಿ
ಯೆಂಬುವಾ

ಶಿಡಿಯಲಾಯ್ ಕಿಡವ್ವಿ ಉನ್ 'ಪವಳವ ಯ್ ಕ ನೈನೆ

ಇವರ ಮುಕುಂದವಸಾಲಾದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕ ಪ್ಪನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ

ತಿರುಚಿನಾಪಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪದ ಉರೈಯೂರ್ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಾದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿಗಳು ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥನ ಫಲಿತರು ದೈವದತ್ತವಾದ ಮಂದರದ್ವನಿಯಿಂದ ಆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡಿ ಇನ್ನೂಲಕ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆದರೆ ಪಂಚಮ ಕುಂದವರುಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೇವರ ಅರ್ಚನಾ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣ ವ ಭಿ ಗ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಕಾರ್ತೇರಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭಿಮಖುವಾಗಿ ಗುಡಿಸಿಲೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ದೇವಗಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತಪರವಶವಾದ ಆತರ ಸಂಗೀತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು ದೇವಾಲಯದ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಲ್ಲಾಬ್ಬರಾದ ಲೋಕಸಾರಂಗ ಮುನಿಗಳು ದಾರಿಗಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತು ಸಂಗಿ ತಡಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿದ್ದ ತಿರುಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಯುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಕಲ್ಲೂದಕ್ಕೂ ಎಸೆದರು ನೋವಿನಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿ ಅವಚಾರವಾಯಿತೆಂದು ದೂರ ಸರಿದರೂ ಮುನಿಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗ ರಂಗನಾಥನ ಹೊಯ ಗಾಯವನ್ನು ಕಂಡರು ತಾಂ ತಿರ ಪ್ಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿ ದುಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು ಆ ಪೆಟ್ಟು ದೇವರ ಹಣೆಗೇ ತಾಕಿತ್ತು ' ತನ್ನಿಂದಾದ ಅವಚ ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಆ ಬೆಕ್ಕನನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತನ ಸವಿ ಧಿಗೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ದೇವರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ರಂಗನಾಥನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿ ಲಿಡಲು ಶಾಪ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವೆಂದು ಆತ ವಾಹಿಸಿದಾಗ ಮುನಿಗಳು ಆತನನ್ನು ಹಿಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ರಂಗನಾಥನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಹೀಗೆ ಆತ ವಂದನಾಹಾರವೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಿದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆದ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡದ್ದು ರಂಗನಾಥನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಎನ್ನುವಂತೆ ಆ ದೇವದೇವನ ಪಾದಾದಿಕೀರವರ್ಯಂತೆ ಪತ್ಮ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಆಳ್ವಾರರು ಹಾಡಿ ಆ ದೇವನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾದರು ಒವರ ಪಾಶುರಗಳು ಅಮಲನಾದಿಬರಾನ್

ಎಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಹೆಸರು ಆತರು ಹಾಡಿದ ಹತ್ತು ವಾತುರ
ಗಳ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಈ ದೈವವನು ಕಂಡ ಕೂ ಇಳು ಅವ್ಯ ದೈವಗಳನು
ಕಾಣುವು

ಕೋಣ್ಣಲ್ ವಣ್ಣನೈ ಕೋವಲಾಯ ವಣ್ಣೈ
ಯುಣ್ಣವಾಯರ್ ಎರುಳ್ಳಮ ಕವಣ್ಣಾರ್ ವಣ್ಣೈ
ಅಣ್ಣಾರ್ ಕೋಣ ಅಣೆಯರಬ ನ್ ಎನ ಮುದಿನೇ
ಕಣ್ಣ ಕಣ್ಗಳ ಮತ್ತೊನ್ನಿ ನೈಕ್ಕಾಣಾವೇ

ಈದೇವ ಅವುಲ ಅದಿವರಾನ ವಿಮಲ ನಿಮಲ ನಿವಲ ನೀತಿವಾನ್
ಏಂದೂ ಮೊದಲ ಪಾತ ರದ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ದೆ ವನ ಪಾದಕಮುಗಳು ಈತನ ಕಣ್ಣ
ನೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕವು ದೆ ವರು ನಿಷ್ಕಾರ್ಥ ನನ ನು ನನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವನು ತನಗೆ
ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕಿಕೊಂಡ ದೆ ತನ್ನ ದಾಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಆಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ನನ್ನನು
ಗುರುತಿಸಿದ ವಿವಲ ಆತ ಆತ ತಿರುವೇಂಗಡದ ಅಧಿಪತಿಯೂ ಹೌದು ಅಲ್ಲಿನ
ತೋಪುಗಳು ಸ ಗಂಧಪೂರಿತವಾದವುಗಳು ಆತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ—ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರಿಗೂ—
ಸುಲಬ ಲಭ್ಯ ಈ ಮೊದಲ ಪಾತುರ ಹೀಗಿದೆ

ಅಮೃತಾದಿ ಪಿರಾನ್ ಅಡಿಯಾರ್ಕ್ಕಿನೆ || ಅಷ್ಟಿಡುತ್ತು
ವಿಮಲನ ವಿಣ್ಣವರ್ ಕೊ ನ್ ವಿರೈಯಾರ್ ಪೊಲ ಎ ವೇಣ ಡವನ್
ನಿಮನಲ ನಿಮ್ಮಲಿನ ನೀಡಿವಾನವ್ ನೀಣ್ಣದಿಳ್ ಅರಬ್ಬಿತಮ್ಮಾನ್ ತಿರು
ಕ್ಕವ ಲ ಪಾದಮ ವನ್ನ ಎನ ಕಣ್ಣಿನ ಳ ಪೊಕ್ಕಿನ ದೇ

ಅನುಭಾವಿಗಳಾದ ಅಳ್ವಾರರುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಾವನಾಶೀಲನಾದವನು ರಂಜಕ
ನಾದವನು ತಿರುವ ಗೈ ಈತ ನ್ ತನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾದ ಪಾಯಾತ್ಮ ಕಳ್ಳರ ಕುಲದ
ಈತನು ವೈತ್ತಿಶಃ ದರೋಡೆಕಾರ ತನ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸೇನಾಸಾಯಿಕೆನ್ನಿಸಿದ
ಈತನಿಗೆ ನಂತರ ಪರಕ ಲ ಕಲಿದ್ದಂನ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಬಂದುವು ಕುಮಂದ
ವಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಆಕೆ ಜಾತಿದ ನಿಯಮದಂತೆ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ
ಪ್ರತಿದಿನ 10008 ರಂತೆ ಒ ದು ಸೆಷ್-ಕಾಲ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಪಾರದಾನ ಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟು
ಪಾಡಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡಂ ನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸ
ದಾದ ಸರಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯೊಂದನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು
ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳೆಂದು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬಂಧವಂಕ್ತನಾದರೂ ತನ್ನ ನಿಯಮದ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ
ದರೋಡೆಗೆ ಇಳಿ ಇವನನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಭಗವಂತ
ಸ್ವತಃ ಮದಂಬೊ ದಿಬ್ಬಣವೊಂದರ ನೇತಾರನಾಗಿ ಇವನು ದ ದರೋ ಡೆಗೊಳಪಟ್ಟು
ತನ್ನ ನಿಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಈತನಿಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೊರುವು

ದಂತಿರಲಿ ಅಲಂಕಾರವಾದೊ ಅವನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ ಆ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಮಂತ್ರವಾದಿ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಅವನು ಹಾಕಿರಬಹುದಾದ ಮಂತ್ರವು ತನಗೂ ಹೇಳಿಕೊಡ ಬೇಕೆಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ತಿರುಮಂಗೈನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದೂ ತಲೆ ಬಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ತಲೆಬಾಗಲು ತಿರಸ್ಕರಿದ ಕಳ್ಳ ಕತ್ತಿ ಹಿರಿದ ಆಗ ಮದುವೆಗಿನ ರೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವನೇ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಆ ಕೂಡಲೇ ಗಂಟು ಹಗರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತ ನಾರಾಯಣನು ಗರುಡವಾಹನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು ಆಗ ಅವನಲ್ಲಾದ ಅನುಭವದ ಸಂಭವ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಭೋಗಗಳಂ ತ್ಯಜ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದವು ಬಕಿ ಪಾರವತ್ಯದಿಂದ ಈ ಅಲ್ಪಾರ್ ಹಾಡ ತೊಡಗಿದ

ಈತನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಆರಂ ಪರಿಯ ತಿರುಮಲ ತಿರುಕ್ಕೊಣ್ಣಾಂಡಗಮ್ ತಿರುನೆಡುನ್ಯಾಂಡಗಮ್ ತಿರುನೇಲಕ್ಕೊಟ್ಟುರಂಕ್ಕೈ ತಿರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮತ್ತು ಪರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮಂಡಲ್ ಎಂಬುದು ತಮಿಳಿನ ಅಕಮ್ ಪದ್ಯದ ಒಂದು ವಂಶಿ—ಪ್ರೇಮಗೀತೆ ಎನಿಸುವಂತಹದು ಉನ್ನತ್ತನಾದ ಪ್ರೇಮಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಿ ಸಿ ಒಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮುಂದೆ ತನ ಪ್ರೇಮವನು ಸಾರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಂಡಲ್ ಎಂದು ಹೆಸರು ತಾಳಿ ಎಲೆಯ ಗರಿಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಯಾಕಾರವೊಂದನ್ನು ಹೆಣೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರೇಮಿ ಕೂತಿದ್ದು ಇವನನ್ನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಥದಂತೆ ಎಳೆಯ ಎತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಹರಿತ ವಾದ ಗರಿಗಳು ಈತನನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತ ವೆ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಈತನ ಬಗೆಗೆ ಬಿಗುಪ್ಪೆ ಅಥವಾ ಅನುಕಂಪದ ಭಾವ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಆದಂವರೆವಿಗೂ ಇವನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಂದಿಸದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಈಗ ಈತನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯ ಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಿದರೆ ಆತ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಎರಾಕರಿಸಿದರೆ ಸ ಯಾತ್ಮಾನೆ ಒಟ್ಟಿನ ಅಂತರಂಗಿಕ ವೈಶ್ವಗೋಳಸಲಾಗದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವೆನ ಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಏಕಮುಖಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳೂ ಇದೆ ಪ್ರೇಮ ಹೇಗೂ ಕುರುಡು ಆಗರಲ್ಲಿ ತರ್ಕವಾಗಲೀ ಸಭ್ಯತೆ ಯಾಗಲೀ ಔಚಿತ್ಯವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಮಂಡಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವುದು ಬೆದರಿಕೆಯ ಎಂದರೆ ಹೌದು ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ವಿಷಯಾತಿ ತ ಸಾವಿತ್ರಾಜ್ಞದಿಂದ ಬಕ್ಷನು ಆರ್ಪಿಸುವ ಕಾಮಪುಷ್ಪವನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸಂವಾದಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ತಿರುಮಂಗೈ ಅಲ್ಪಾರರು ಕುಮಾರವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದರು ಅದು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭವದನಂತರ ಆ ಪ್ರೇಮ ದೇವರತ್ತ ತಿರ ಗಿತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮಂಡಲ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಪ್ರೇಮಿ ರೂಪ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಯಸಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ತಿರುಮಂಗೈ ಆಳ್ವಾರರ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣನು ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇದನ್ನು ಶರಣಾಗತಿ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಲಿಸಬಹುದು

ತಿರಿಯ (ಚಿಕ್ಕ) ತಿರುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ 155 ಸಾಲಗಳ ಪದ್ಯವಿದ್ದರೆ ತಿರಿಯ (ದೊಡ್ಡ) ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ 297 ಸಾಲುಗಳ ಪದ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ವೇದಗಳು ಸಾರುವ ನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ದೇಹ ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಂತರ ಸಿಗುತ್ತದೆಂದು ಹ್ವಾರ ಈ ಮೀಡಂ ಪಡೆದವನು ಯಾರು ಹೇಗೆ ಪಡೆದರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೆಂಬ ಕಿರಾಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋದವರಾದರೂ ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಕುರಿತ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಧರ್ಮ ಎಂಬದು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಆದರೆ ಬಾಳಿಕೆ ಬಾರದ ಸುಖಗಳು! ಅವಗಳು ಲಭಿಸುವುದು ಸಹ ಪ್ರಾಣಿಲಿಗಳಿಂದಲೇ ಅದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೌರವಿದೆ ಹಾಗೆ ಗಳಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ವ್ಯಯಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ನಾಸ್ತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥವಂತೂ ಅಶಾಶ್ವತ ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ ಅದುದರಿಂದ ಕಾಮವೇ ವಂಶ ಪುತ್ರಯುತ ದ ಗುರಿಯಾಗುವೆಕು ತಾನು ಬಯಸಿದುದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತಿ ಸಂವದದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಇಂಗೆ ಶರಗದವರು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಬಲಿಗುಟ್ಟಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ನೆನೆಯದವರು ಭೌತವಾದಿಗಳು ಪುಸ್ತಕಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸಹೂಗಳನ್ನು ಮಂಡಿದು ಮಲಗಿದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಮಯಾತನೆಗೊಳಗಾಗದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯರಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇಮಿಸಬಲ್ಲವರಲ್ಲ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಲಕ್ಷಣ ಅದ ಮಂಡಲ ಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣ್ಯ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ನಾವು ಈಗ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ ಎ ಬಿವು ಈ ತಿರುಮಂಡಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ತಿರುಕು ಉಪ್ಪಾಂಡಗವ್ ಮತ್ತೂ ನೆಂಡನ್ನಾಂಡಗಮ್ಗಳು ದಂಡಕಗಳು ದಂಡ ಎಂದರೆ ಊರುಗೋಲು ಮಂಡಲ ಹಾಡಿದ ಆಳ್ವಾರರು ಈಗ ದೈವಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಊರುಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ "ವರ್ಗಾತ್ಮಪುನಾ" ದೇವರು ಅಲಂಬಿಸಬಹುದಾದ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಊರುಗೋಲಿನಂತೆ ಪ್ರೇಮ ಪಕ್ವರಾದಾಗ ದೇವನನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ ದೇವರ ದಾಸನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ ಈಗ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನನ್ನು ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆ ಹವಳದ ಕಂಭದಂತೆ ಅವನೊಂದಂ ನಿದ್ರೆ ಆತನನ್ನು ನೆನೆಯುವವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಧಿತವಾಗಬಹುದಾದ ಗುರಿ ಕಂಸನು ಕೊಂದ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೇ ಅರಸ ತನ ಭಕ್ತರನೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ

ಆತ ನನ ಬತ್ತ ಅಪಂಕಾರ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಆತನನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನ ಮೇಲಿ೦ ಪೀಠಿಯಿಂದ ನನನ್ನು ಆವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಬೇರಾವುದೂ ಇನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ನಿದಿಯನ್ನೆಪ್ಪ ಮಳತ್ತೂಣ್ಣ ನೆಣಿಮೆಯಾಲ್ ನಿಯವಲ್ಲಾರ್
ಕದಿಯನ್ನೆ ಕೆಚ್ಚುಮಳಕ್ಕೊಣ್ಣ ಮುನ್ ಆಣ್ಣ ಮಣ್ಣು ಮು
ಮದಿಯನ್ನೆ ಮಾಲೆ ವಾಬತ್ತಿ ಮಣ್ಣು ಎರ್ ಮನತ್ತುವನ್ನ
ವಿದಿಯನ್ನೆ ಕಣ್ಣು ಕೊಣ್ಣ ತೊಣ್ಣ ನೇನ್ ವಿದಿಹಿಲೇನೇ

ತಿರುವಳುಕ್ಕೊಣ್ಣ ರಂಕ್ಕೊಣ್ಣ ಕುಂಬಕ್ಕೋಣದ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿ ಪದ್ಯ 47
ಸಾಲುಗಳು ಅತಿಯಂಪ್ಪಾವೃತ್ತದಲನ ರಥಬಂಧವೆನಿಸಿದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಶಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದ್ದು ತತ್ವ ಹಿತ ಹಾಗೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನವಿದೆ

ಈ ಅಲ್ಪಾರಂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಕೈಕೊಂಡು ಹಲವಾರು ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ 108 ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 86 ಇವರ ವರ್ಣನೆಗೆ ಎಟುಕಿವೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಉತ್ತರದ ಬದರೀನಾಥದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ತಿರುಕ್ಕುರಂಗದಿಯಿಂದ ಪರವಿಗೂ ಹರಡಿವೆ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನಂತೂ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕುಂಭಕ್ಕೋಣದ ಸಮಾಪದ ನಾಡ್ವಿಯಾರ್ ಕೋವಿಲಿನ ಹಾಗೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಕ್ಕೊಣ್ಣಪುರಮ ನ ವರ್ಣನೆಗೆ ನೂರು ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ವಿಶಾಸಾಗುವೆ ಬೆರಿಯ ತಿರುವೊಳೆಯ ಈ ಪಾಶರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಜೈನರಿಂದ ನಾನು ಉದ್ಧಾರವಾದೆ ಅದುವರೆವಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಸುಖವನೇ ಅಶಿಸಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಹಿಡಿದೆ ಅದರಿಂದ ಬಾಡಿ ಮನಸ್ಸು ರುಗಿದೆ ಎಂಬ ಶೂ ಕಪೂರಿತ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ ನಾನು ಕಳ್ಳ ಕೆಡುಕು ಮಾಡಿದ್ದೆನೆ ಅದರ ಈಗ ನನಗೆ ಅರಿವುಂಟಾಗಿದೆ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರ ನಿತ್ಯಾನುಸಂಧಾನದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು ಸೇರಿವೆ

ವಾಡಿನೇನ್ ವಾಡಿವರುನ್ನಿನೇನ್ ಮನತ್ತಾಲ್
ತಿರುವುಯಿರಿದುಮೈಯಿಲ್ ಪಿಣ್ಣು
ಕೊಡಿನೇನ್ ಕೊಡಿಯಿಳ್ಳೆಯವರ್ ತಮ್ಮೋಡು
ಅವರ ತರುಮ್ ಕಲವಿಯೇ ಕರಿದಿ

ಓಡಿನೇನ ಓಡಿ ಉಯ್ಯದೋರ್ ವೊರುಳಾಲ್
 ಉರ್ವೇಮ್ ಮ್ ಶೆರುಮ್ಬದಮ್ ತಿರಿಮ್ಬ
 ನಾಡಿನೆ ವ ನಾಡಿ ನಾನ್ ಕಣಿ ಕೊಣ್ಣೇನ್
 ನಾರಾಯಣಾನ್ಮಮ ನಾಮಮ್

ಕಳ್ಳನೆ ನಾನೇನ್ ಪಡಿಟಿ ಶೆಯ್ದಿರಂವ್ವೆ ನ್
 ಕಣ್ಣವಾ ತಿರಿತನ್ನೇನೇಲಮ್
 ತಳ್ಳಿಯೇ ನಾನೇನ್ ಶಲ್ ಗತಿಶ್ಯಮೈನ್ನೇನ್
 ತಿಶ್ಶಿನ ತ್ತಿರಂವರಂಳ್ ವೆಣ್ಣೇನ್
 ಉಳ್ಳಿಲಾಮಂರಂಹಿ ಕ್ಕುರಲ್ ತಟಂತೊಟುನೇನ್
 ಉಡಮೈಲ್ಲಾಮ್ ಕಣ್ಣನಿ ರ ತೋರ
 ನಳ್ಳಿರುಳಳವುಮ್ ಪಹರಮ್ ನಾನ ಅಯ್ಯಪ್ಪೇನ್
 ನಾರ ಯಣಾವನು ವ ನಾಮಮ್

ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುಕ್ಕೂರು ರಾಮನಾಥಪುರಮ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಇಲ್ಲಿನ ವಟ
 ಪತ್ರ ಶಾಯಿ ದೇವಾಲಯದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ತಂಳಸಿಯನ್ನು ಮಣಲೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ
 ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಂಶರ್ಯ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತ
 ನದಂ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದ ಈತನಿಗೆ ದೇವರನು ಕಂಡಾಗಲಿಲ್ಲ
 ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಣುವಂತಹ ಮಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ಈತ ಜ್ಞಾನಿ
 ಯಲ್ಲ ಭಕ್ತ ಸಮಾಜೀನ ಪಾಂಡ್ಯರ ದೊರೆ ದೇವರಂಗಳ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿಸಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಗದ್ದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣತೊಂಬಿದ ಗಂಟನು ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ನೀಡುವುದಾಗಿ
 ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ವಿಜೇತನಾಗಿ ಅರಸನಿಂದ
 ಭಟ್ಟರ್ ಕುರಾನ್ (ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನು ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ
 ಲಭಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶುವೇ ಮುಂದೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಒಲಿದು ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಆ
 ದೇವರಿಗೇ ಶ್ರುತ ರನಾದ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇವನದಂ ವ ಗಂಟಿನ ಮೇಲಿನ
 ಮೊ ಹದಂತೆ ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಹಿರಿಯರು ವರಿಯ ಅಳ್ವಾರರು ಈ ಜೆಸರಂ
 ಬರಲು ವೈಷ್ಣವಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿ
 ನವರಾಗಲೀ ಇವರ ನಂರ ಒಂದವರಾಗಲೀ ಯಾರೂ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ
 ಹಾಡಿಲ್ಲ ದೇವರ ಸಾವರಾಜ್ಯ ಪ್ರಥಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮರಾಂ ಪರ್ವಗಳು ಬಾಳಲಿ
 ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಒಯಸಂವ ಅಶೀರ್ವಚನದಂತಹ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ
 ಹಾಡುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಅನ್ಯರರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜರು ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತರ
 ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು

ಅನೆಯ ಮ ಲೆ ಕೊಳ್ಳಿರಿ ವೈಭವದ ಮಧುರೆಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರವನೆಗೆ ಮಾಡಿ
ಸಿದರು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಂದ ಈ ಗೌರವವನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಾಣಲು ವಿಷ್ಣು
ಗರುಡಾಸೀನನಾಗಿ ಬಂದು ವಿಷ್ಣು ಬಕ್ತನಿಗೆ ದರ್ಶನವೀಡಿದ ತನ್ನ ಸ್ವಾವಿಯ ಈ
ತೀದಾರ್ಥ ಪಾರವತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತ ಅತನಿಗೆ ದ ಪ್ಪಿ (ಕಣ್ಣೆಚ್ಚಿಲ್) ತಾಗ
ಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಅತನಿಗೆ ಒಳಕಾಗಲಿ ಎಂದು ಮಂಗಳಾಶಾಸನ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಲದೆ
ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನಿಗೆ ಅಂಡಾಳ್ ಮೂಡಿದ ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುವುದೂ ಸಣ್ಣ
ವಿಷಯವಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ಇವರು ಮಹತ್ತರರಾದರ — ಪೆರಿಯಾಳ್ವಾರ್ ಎನ್ನಿ
ದರು

ಇವರು ಹಾಡಿದ ತಿರುಮೋಟಿಯ ಮೊದಲ ಭಾಗ ಈ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಂ
ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ತಿರುವಗಲ ಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಭಿನ ವೈಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 462
ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ರಕ್ಷಕನನೇ ರಕ್ಷಕನಿಗೆ ಅರ್ಪನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಹಾಡಿದ ತಿರುಪ್ಪ
ಲ್ಲಾಂಡಿನಲ್ಲಿ 12 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ತಿರುಮೂಲೆಯ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣು
ವುದು ಯಶೋದೆಯ ರೂಪದಲಿನ ಆಳ್ವಾರರು ದಿವ್ಯಬಾಲಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ
ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಭಾವೋದ್ರೇಕಗೊಂಡ ಯಶೋದೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಪೌರಾಣಿಕ
ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರು
ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೊ ಮುಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚೋಗಂಕ
ಹ ಡಿದ್ದಾರೆ ದಯಾಮಯನಾದ ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಸಮಂದ್ರ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮೃದುವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನಗೂ ಕೆಲ
ನಿಂತು ತನ ನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ದ್ದಾನೆ

ಪನಿಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಳ್ಳಿಕೋಳ್ಳಿ ಪಟಪವಿಟ್ಟು ಓಡಿವನ್ನೇನ್
ಮಕ್ಕಡಿಲಿಲ್ ವಾಟವಲ್ಲ ಮೂಯಂಪಣಾಳನವಿಟ್ಟು
ತನಿಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಟ್ಟುಡರೇ ತನಿಯಲಹೇಯೆನ್ನನ್ನೂ
ಉನಕ್ಕಿಡಮೂಯಂಕ್ಕು ಎನ್ನೈ ಉನಕ್ಕು ಉರಿತ್ತಾಕ್ಕುನೈಯೇ

ತಾನು ಭಂಜಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸ ಉಪವಾಸದ ದಿವಸವಲ್ಲ ಏಂಕ್ ಯೆಒಸ ಸಾಮವೇದ
ಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸಗಳು ಪಚ್ಚಿನಿಯ
(ಉಪವಾಸ) ದಿನಗಳು

ಕಣ್ಣಾ ನಾನ್ಮಹನೇ ಪ್ಪಡೈತ್ತಾನೇ ಕಾರಣಾ ಕರಿಯಾಯ್ ಅಡಿಯೇನ್

ನಾನ್

ಉಣ್ಣಾನಾಳ್ ಪಶಿಯೂವರೊನ್ನಿಲ್ಲೈ ಓ ಮಾದೇನಲೋ ನಾರಣಾವೆನ್ನೂ

ಎಣ್ಣಾನಾಳಂವು ಇರುತ್ತೆ ಶ್ವಾಪ ವೇದ ನಾಣ್ಣೂರ್ ಕೊಂಡು ಉನ್
ಪಾದವಾ

ನಣ್ಣಾನಾಳಾ ಅದ್ವೈತತುಣುಮಗುಲಿ ಅನ್ನೆ ನಕ್ಕವ್ಯ ಪಟ್ಟಿನಿನಾರೇ

ದೇವರ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳರು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರಾಗಿಡಿ ಆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ
ಕರೆಯುವಾಗ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ
ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕಾಶುಮ್ ಕಣ್ಣಿಯುಡೈಕ್ಕೊಣ್ಣುಮ್ ಅಣ್ಣೋರ ಕಣ್ಣು ಕುಮ್
ಅಶೈಯಿನಾಲ್ ಅಣ್ಣ ವತ್ಸಪ್ಪೇರಿಡುಮ್ ಅದರ್ಹಾಳ್
ಕೇಶವ್ ಪೇರಿಟ್ಟು ನೀಣ್ಳು ತೇನಿತ್ತಿರುಮಿನೋ
ನಾಯಕನ್ ನಾರಾಣನ ತಮ್ಮನೆ ನರಕಮ್ ಪುಹಾಳ್

x x x x x x x x

ನಮ್ಮಿಪಿಮ್ಮಿ ಎನ್ನು ನಾಟ್ಟು ವಣನಿಡಪ್ಪೇರಿಟ್ಟಾಲ್
ನಮ್ಮುಮ್ ಪಿಮ್ಮುಮಲ್ಲಾಮು ನಾಲಿನಾಳಲಿಟುಪ್ಪೋಮ್
ಶೆಮ್ಮರುನ್ನಾವ ರೈಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಪೇರಿಟ್ಟುಲೈತ್ತಕಾಲ
ನಮ್ಮಿಹಾಳ್ ನಾರಣನ್ ನರಕಮ್ ಪುಹಾಳ್

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನಲ್ಲಿ ಈತನದೊಂದೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅಂತ್ಯ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ ನು ಕ ರಿತು ಮಾತಾಡಲಂ ನೆನೆಯಲೂ ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರ
ದೇನೋ, ಅದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನನ ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದೂ ಇಗೋ
ಈಗಲೇ ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಿಸುತ್ತಿದೆ ನೆ ಎಂಬ
ಭಾವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಶಿರ್ಗಾಲ್ ಪಣಿಪ್ಪೈರಾಳಾಹಿ ನಿನ್ನ ದೇವರ್ಹಳ್ ನಾಯಕನೇ
ಎದಕ್ಕಾನೇ
ಎಳ್ಳಾಲಿನೂ ಡೈ ಇನು ಮಂದೇ ಎಣ್ಣುಕುಮುಡೈಯಾಯ್ ಎನ ಪ್ರಾ
ವಳ್ಳು ಪುರುವಿನ್ ನಮನ್ ತಮರ್ಹಳ್ ವಲಿನ್ಮು ನಲಿನ್ನೆನ್ನೈ ಪ್ಪುಟ್ಟುಮ್
ಪೋದು
ಅಳ್ಳುಲವೆನ್ನು ಎನ ಕಾಕ್ಕವೀಣ್ಣುಮ್ ಅರಣ್ಣತ್ತರವಣ್ಣುಪ್ಪಳೈಯನೇ

ಮಂಗಳ ಶಾಸನದ ಪಾಠರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ದೇವರಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಹಾಡಿರಿ ಎನ್ನುವಾಗ ಕೆಲವು ಪರತ್ತಗಳನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸುಖಾನುರೂಪವಾದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸುರುವು

ಜಾದರೆ ತಡವೂಡದೆ ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಅಂಕರಾರ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಹೊರುವ ಕೈಂಕರ್ಯವನು ಅನಂತರದ ಕಲ್ಯಾಣೋತ ವಗಳ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಿರಿ ಕೂಳಿಗೆ ಅಡಿಯಣಾಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವವರನ್ನು ಇವತ್ತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತೆ (ಏಕೆಂದರೆ) ನಾವು ಹಿಂದೆ ಏಳು ಈಗ ಏಳು ಮುಂದೆ ಏಳು ಎಂಬ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದವ ರಾಗಿದ್ದೇವೆ (ನಾವು) ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಂಕಿಯು ಜನರನ್ನಿಂದಂತೆ ಹಾಳಾಗುವ ಹಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧವೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವವರಲ್ಲವೇ ! (ಹೀಗೆ ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ ಭಾಷಾಂತರ)

ವಾಳಾಳ್ ಪಟ್ಟಿನಿನ್ರೀರ್ ಉಳ್ಳೀರೇಲ್ ವಂದು ವ ನ್ಣೆಂ ಮಣಮುಂ
ಕೋಣ್ಣಿನ
ಕೂಳ್ ಆಳ್ವಟ್ಟು ನಿನ್ರೀರ್ಪಳ್ಳೆ ಎಂಗಳ ಕ ಳುವಿನಿ್ ಪುಹಾದಲೊಟ್ಟೋಂ
ಎಳಾಟ್ಟಾಲಂ ಪಳಿಟ್ಟಿಲೋಂ ನಾಂಗಳ ಇರಾಕ್ಕದರ್ ವಾಳ್ ಇಲಂಗೈ
ತಾಲಾಳಾಹಪ್ಪಡೈ ಬೆರುದಾನುಕ್ಕುಪ್ಪಲಾಂಡಂ ಕುರುದುಮೇ

ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುದನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವ ದಾಸರು ನಾವು ನೀನು ನಡೆವಿನಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟು ಕಳೆದ ಪಿ ತಾಂಬರವನ್ನೂ ಉಡುವ ನೀನು ಉಂಡಂ ಮಿಕ್ಕು ದನು ಉಣ್ಣುವ ನಿನಗೆ ವಂಡಿಸಿ ಕಳೆದ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನು ಧರಿಸುವ ದಾಸ ರಾದ ನಾವು ನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕವಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ ವಿಶಾಲವಾದ ನಾಗಪರ್ಯಂತದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ತಪ್ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ

ಉಡುತ್ತ ಕಳೆ ನ್ನ ನಿನ್ ಪೀತಗವಾಡೈ ಯಂಡುತ್ತ ಕಲತ್ತದುಣ್ಣು
ತೊಡುತ್ತ ತುಲಾಯ್ ಮಲರ್ ತೂಡಕ್ಕೈನ್ನಿನ ತೂಡುಮಿತ್ತೂಣ್ಣು ರ ಗ
ಮಿಡತ್ತದಿಕ್ಕೈರುಮವ್ವಿರುತಿ ತ್ತಿರುವೋಣತ್ತಿರುವಿಲವಿಲ್
ಪಡುತ್ತಪ್ಪನ್ನಾಗಕ್ಕೈಪ್ಪಳಿಕೊಣ್ಣಾನ ಕ್ಕುಪ್ಪಲ್ಲಾಣ್ಣು ಕೂಡಂಡಮೇ
ಕೊ ಮ್

ಮಂಗಳಾಶಾಸನದ ನಂತರದ ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದೆ ಇದು ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಒಂದೊಂದೂ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿ ರುವಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗೋಪಿ ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಕೃಷ್ಣಾ ವತಾರವನ್ನು ಕಾಣಲು

ಓಡುವಾರ್ ವಿಟುವಾರಂಕನ್ನಾಲಿಪ್ಪಾರ
ನಾಡ ವಾರ ನಮ್ಮರಾನೆಬ್ಬಾತಾನೆಬ್ಬಾರ್
ಪಾಡಂವಾರ್ ಕಳುವ ಪಲ ಪೆಟ್ಟಿಕ್ಕೊಟ್ಟಿನಪ್ರಾಣಿ
ಅಡುವಾರ್ ಕಳುಮಾರ್ ತಾಯ್ ಪಾಡಿಯ

ಈ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಓಡುತ್ತಾರೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹುಡುಗುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಲ್ಲಿದ್ದವ ನೆಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ಒಹ ವಿದವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಯಶೋದೆ "ಗುರುವಿನ ಕೈಕಾಲಗಳನು ನಿ ಎ ಕಡಾರದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಲಿಗೆಯು ತುದ್ದುಗೊಳ್" ಎಂದು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳನೆ ಕಂಡಳು

ಶೈಯಮ್ ಕಾಲುವ * ನಿವಿ ತ್ವಾಕೃತಾರನೀರ
ಪೈಯವ ಚೈಪ್ಪತುವರ್ ಶಿಣುವ ಇಲ್ಲಾಳಾರ್
ಐಯನಾವ ತ್ವಾಕೃತೃಬ್ಬಾನ್ನಿಡ
ಮೈಯವೇ ಲು ಮ ಕಣ್ಣಾಳ್ ಪಿಳ್ಳಿವಾಯಿ ಕೇ

ಈ ಕೃಷ್ಣ ಪುಟ್ಟಿದಾಗಲಿಂದ ಒ ಶೋದೆ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ದವಳೇ ಅಲ್ಲ ಮಿಗಿಲಾದ ಪೇವುವುಳ್ಳ ತಾಯಿ ಆತನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಂದು ಲೋಕ ದೂಷಿಸಿದರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಕೊಡ ಅದ್ವೈತ ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನೇ ಇನ್ನವನಾಡಲು ಬಾ ಎಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳು ಸಹ ಅವನಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾತು ಸೂಚಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಕಣ್ಣನಣ್ಣುಲ ನ್ನಯಿರ ಮ ಕಡೈನ್ನರಿವೇಲ್ ಪೈತ್ತವಣ್ಣಯ
ಎಣ್ಣುರುವೇ ಮೊದಲಾಗವೆಟ್ಟು ಯೇ ನಮ್ಮರಾನೇ
ಶಿಣ್ಣನುಲಯಲರ್ ತ್ತಾಣ್ಣುಮೆನ್ನದನಾಲ ಶಿರರ್ ಮೊನ್ನೇ
ಮಣ್ಣು ಮಣ್ಣೆಯೊಡಮೊಟ್ಟೇನ ಮಣ್ಣು ಮೊಡ ನೀವಾರಾಯ

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟು ಅಟವಾಡುವಾಗ ಭೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಿನ್ನ ಶರೀರ ವನ್ನು ನೋಡಲು ನನಗೇನೋ ಆಸೆಯೇ ಆದರೆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೇ ನಕ್ಕುನೈದೇವಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವುದಿಲ್ಲದೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೇ ಮಣಿಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಾರಯ್ಯ

ಪೂಣೆತ್ತೊಬ್ಬನಿನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿದೆಯಲ್ಲೆನ್ನ ಪೋನ ಮೇನಿ
ಕಾಣಪ್ಪಿರಿದಂ ಮಂಗಳಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಉಮ್ ಕಣ್ಣಾರ್ ಕೊ ಪ್ಪುರ್
ನಾಣೆತ್ತನ್ನೆಯನಿಂಬಿರಾದಾಯ್ ನಪ್ಪಿನ್ನೆ ಕಾಣೆಟ್ಟಿರಿಕ್ಕುಮ್
ಮಣಾಣಕ್ಕಮೇ ಎನ್ ಮಣೆಯೇ ಎನ್ನಾನಮಾಡವನೀವಾರಾಯ

ಜೋಗಂಗಳದ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳ ಮೂನೆ ಇದೆ ಅವುಗಳನು
ಬ್ರಹ್ಮ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮುಂದಾದವರು ಕೈಂಕರ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾ
ರೆಂದಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಪ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಮಧುವಿಂದ
ಕೂಡಿದ ತುಳಸಿದಳುಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮಣಲೆಗಳನ್ನೂ
ತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ (ಕುಡನ್ನೈ) ಪವಡಿ
ರೂಪ ದೇವರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಇದೆ

ಕಾನಾಣ್ಕನಣುನ್ನು ಬಾಯ್ ಕೈಶೆಯ್ ಕಣ್ಣೆಯ ಮನ್
ವಾನ ಹೆತ್ತಿಂಬುಣ್ಣೋಲ್ಕೈಕ್ಕುಣ್ಣುಕತ್ತಿನ್ ಪಾತಿಕ್ಕೈಯಿಮನ್
ತೇನಾಣ್ ಮಲರೈಲ್ ತಿರುಮಜ್ಜಿ ಪೋತ್ತನ್ನಾಳ್
ಕೋನೇಯಂಬೇಲಬಿಲ್ ತಾಲೇಲೋ ಕುಡನ್ನೈಕ್ಕುಡನ್ನೇನೇ ತಾಲೇಲೋ

ಶಿವಿಯೇಬ್ಬ ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಸೂರನಾಲ್ಕನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂಪು ಸ್ವಭಾವದ
ಕ್ಷಿರಾಬ್ಧಿ ಶಂಕನವನು ತೃತೀಯ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಮದ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವಲ್ಲಭನೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಹರಮಂಪದ ಮುಂತಾದ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ
ಸ್ಥಳಗಳಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನೀನು ವಾಸ
ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದಂ ದೈವ ಕೃಪೆ

ಪನಿಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಳಕ್ಕೋಳ್ಳೆಪ್ಪಲಗವಿಟ್ಟೋಡಿವನ್ನೇನ್
ಮನಕ್ಕಡಲಿಲ್ ವಾಟ ಮ್ಲಮೂಯಮಣಾಳನವಿಟ್ಟು
ತನಿಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಟ್ಟು ಡರೇ ತನಿಯಿಹಲಗೇ ಯೆನ್ನನ್ನು
ಉನಕ್ಕಡಮೂಯಿರುಕ್ಕವೆನ್ನೈ ಯುನಕ್ಕುರಿತ್ತಾಕ್ಕಿನೈಯೇ

ಈ ಅಲ್ಲಾರರ ಸಾಕು ಪುತ್ರಿ ಗೋದಾದೇವಿ ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುತ್ತೂರಿನ ದೇವರಿಗೆ ನನ್ನ
ತಂದೆ ಬೆಳೆಸಿದ ತೋಟದಿಂದ ತಂದ ಹೂಮಾಲೆಯನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ
ವನು ಕಂಡವಳು ಆ ಮಹಿಮೆ ಶಾಯಿಗೆ ಮನಸೋತು ಆತನನ್ನೇ ಪರಿಸುವ
ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಆ ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ಆರ್ಪಿಸುವ ಮೂನ ಆದೂ ತನ್ನ ಇನಿಯನಿಗೆ
ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲೂ ಆದನ್ನು ತಾನೇ ಮುಡಿದು
ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಮ್ಮೆ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಪರಿಯಣ್ಣಾರರು ಕುಪಿತರಾಗಿ ಆದಕ್ಕೆ

ತಡೆಯೊಡ್ಡಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಾಲೆಯ ನೂ ದೇವನಿಗುಂಟಾದರೂ ಅದರ ಆತನೂ ಗೋದಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮ ಯೇ ಇದು ಬೇಡ ಗೋದೆಮೂಡಿದ ಮಾಲೆಯೇ ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದ ಹೀಗೆ ಗೋದೆ ಅಂದಿನಿಂದ ತೂಡಿಕೊಂಡು ನಾಚ್ಚಿಯಾರ್ ಎನಿಸಿದಳು ರಂಗನನೇ ಒಲಿದಳು

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಈಕೆಗೆ ರಂಗನಾಥನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಈಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಗರ್ಭಗೃಹಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಅಂತರ್ದಾಸಳಾದಳು ಇದು ಈಕೆಯ ಕತೆ ಈಕೆ ಹಾಡಿದುದು ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಮತ್ತು ನಾಚ್ಚಿಯಾರ ತಿರುಮೋಹ ಎರಡೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಮುದುರ ಭಾವದ ಜಾಣವದವೆನಿಸಬಹುದಾದ ಗೀತೆಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಒಂದರ್ಥದಂತೆ ದೈವಿಕ ಸ್ತ್ರೀ ಈ ಮಾತು ಗೋ ದೆಯ ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನು ವ ದುವೆಯಾದ ಈಕೆ ಅಂತಾಳ ರ ನೆ ಯಜಮಾನಿ ಸ್ವಾಮಿನಿ ಎನಿಸಿದಳು ಐ ವೈ ಎಂದರೆ ಪ್ರತ ತಿರುಪ್ಪಾವೈಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆಚರಿ ಸುವ ಪ್ರತವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ ಇದು ಮಾರ್ಗತೀರ ಮಾರ್ಗಲ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರತ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಗೋಮ ಪ್ರೇಮ ಅ ಮಾಯವನ್ ತನ ಮೋಹಿತ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳುಮಾಡಿದ ಗೋದೆ ಗೋಮ ಯಾಗಿ ತನ ಸಖಿಯ ರೊಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ನಿದ್ರಾ ಸೌಂದರನನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆ ಎಂತಹದು ?

ಶಿಶುತಿರುಕ್ಕಾಲೇವನ್ದನೆ ಪೈಚ್ಚೇವಿವ್ವು ಉನ್
ಪೊತ್ತಿವುರೈಯಂಡಿಯೇ ಪೋತ್ತೊಂ ಪೊರಂಕ ಕೀಳಾಯ್
ಪೆತ್ತಂ ಮೇಯ್ಪುಣ್ಣಂ ಕುಲತ್ತಿಲ್ ಶಿರನ್ನೂ ನೀ
ಕುತ್ತೇವಲಿಂಗಳೈ ಕೊಳ್ಳಾವೆಲ ಪೋಣಾದಂ
ಇತ್ತೈಪರೈ ಕೊಳ್ಳಾವನುಕಾಣ್ ಗೋವಿಂದಾ
ವಿತ್ತೈಕುಮೇಳೇಳ್ ಶಿರವಿಕ್ಕುಂ ಉನ್ನೆನ್ನೋ
ಡುತ್ತೋಮೇಯಕಾಪೋಮ್ ಉನ್ನೆನ್ನಾವೊಟ್ಟಿಯೋಮ್
ಮತ್ತೈನಂಕಾಮಂಗಳ್ ಮತ್ತೈಲೋರೆಂಬಾವಾಯ್

ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಾದರೂ ಏಕೆ ? ಗೊಲ್ಲರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದ ಹೋಗಕೂಡದು ಇದು ಈ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೀವಿತವಲ್ಲ ಏಳೇಳು ತಲೆಮಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನೊಡನಿದ್ದು ನಿನ್ನೇ ದಾಸರಾಗಿರುವೆವು ನಮ್ಮ ಇತರ ಒಯಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸು

ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಸಲ್ಲವೆಂದು ಗೋಬೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಷ್ಟು? ಗೊಲ್ಲವಾದಿಯ ಎಲ್ಲ ತರುಣರುರನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸ ತ್ತಾಳೆ ಆ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪರೈ - ಎಂದರೆ ಆತನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಪ್ರೇಮದ ಗಂಕಿತವಾದ ಪರೆ ಎಂಬ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ ವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗೋಪಿಯ ರ ನಿಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಬೆ ಒಳಸಿರುವ ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರಣಗಳು ರೂಪಕಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಕೃಷ್ಣ ನಂದ ಗೊ ಪನ ಕುವರನ್ ವಿರಾರ್ಥ ಕಣ್ಣಿ ಯ ಶೂ ದೈ ಇಳಂ ಸಿಂಗಂ ನಂದಗೋಪನ ಮಗ ಚೆಲುವು ತ ಂಬಿದ ಕಣ್ಣಿನ ಯಶೋ ದೆಯು ಸಿಂಹದ ಮರಿ! ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಒಂದಿದೆ ಓಗಿ ಉಲಕಳನ್ನ ಉತ್ತವ ನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಡಿ ಇಮ್ಮ ಪ್ರತಕ್ಕಾಗಿ ಗೀರಾಟವಾದಿದರೆ ನಾಡಿನಲೆಲ್ಲಾ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ವಳಿ ಹೊಂ ಬ್ಬ ಸಿರಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮರ್ಣನೆಯೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ ಭಾರದ್ವಾಂ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೀಚ್ ಕಿ ಚಿ ಎಂದು ಮಾಡಿದ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ? ಕಡೆಗೋಲಿನಿಂದ ಕಡೆದ ಗೋಸರಿನ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಸಂಪ್ರಭಾತವಾಯಿತೆಂದು ಎಮ್ಮೆಗಳು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಲು ಹೊರಟವು (ಎರಮ್ಮ ಶಿರ ವೀಡು ವೇ ಯೋನ್ ಪವನ್ನನಹಾಣ್) ಎಳೆಕರಂಗಳು ಆರಚಿದ ಗ ಮರುಗಿದ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಸಡಿಲಬಟ್ಟ ಮೊಲೆಹಾಲು ಸೋರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾ -ರಡಿ ಕಿಸರಾಗಿದೆ (ಕನ್ನೆತ್ತಿಳಂಕತ್ತೆರುಮ್ಮೆಕನ್ನುಕಿರುಂಗಿ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಮುಲೈವಳೆಯೇ ನಿನ್ನವಾಲ ಶೋರ ನನ್ನೆತ್ತೆಲ್ಲಾಂ ತೇರಾಕ್ಕುಂ) ಇವೆಲ್ಲಾ ಸುಗ್ರಭಾತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯ ಬಹಿರಂಗ ನೋಟಗಳವು ಸ್ಥಿರವಾದ ಕ ರಣ ಆಕೆಯ ಅನುಭವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸೀಮಿತ ಆದರೆ ಆಕೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಸ್ವಾದ ಓಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೊಬಗು ವ ಚ್ಚುವಂತಹುದು

ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ ಇನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಿಯಾರ್ ಕಿರುಮೊಟ ಬದು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 143 ಪಾತುರಗಳ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ದೆ ವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಐಕ್ಯವಾಗುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾವೋದ್ರೇಕವನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿ ದ್ದಾಳೆ ತನ್ನ ಪ್ರ ಮ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಮನ್ನಧನ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಳು

ಕೈಯಿರಂ ತಿಣ್ಣ ಕುಮ್ ತಣ್ಣಿವಿಳಕ್ಕಿತ್ತೂಮಣ್ಣಲಮಿಟ್ಟು ವಣ್ಣವಿವಂನಾಳ್
ಐಯ್ಯನಣ ಮಣ್ಣಿಕ್ಕೊಣ್ಣ ತೆರುವಣ್ಣೆನ್ನು ಅಣ್ಣನಣ್ಣ ಅಲಬ್ಬರಿತ್ತನಣ್ಣ
ದೇವಾ
ಉಯ್ಯವುಮ್ ಅಣ್ಣ ಲೋನಣ್ಣ ತೊಲ್ಲಿ ಉನ್ನೆಯಮ್ ಉಮ್ಮಿಯ್ಯ
ಯುಮ್ತೊಲುಂದೇನ್

ವಯ್ಯದೋರ್ ತಣ್ಣಲಮಿಟ್ ಶತ್ಕರಕ್ಕಿ ಮೇಣ್ಣ ಡವಣ್ಣು ಎನ್ನೆವಿದಿಕ್ಕಿತ್ತಿಯೇ

ತಾನೂ ಮಾಡಬಹುದಾದ ತನ್ನ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ದೇವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ ತನ್ನ ವಿವಾಹದ ಸ್ವಪ್ನವು ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ವೇದ ಭೂ ಹಗಳಿಂದ ದರ್ಭೆಯ ನು ಅಗಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಕು ಸು ತ್ತಿನಿಂದ ಹೇ ಮ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೆಗಜದಂತೆ ಮಲಾಲಿಯಾದ ಕಷ್ಟನು ನನ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೊ ಮಕುಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸ್ವಪ ಕಂಡ ದ ಗಿ ತನ ಸವಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ

ವಾರ್ಯನಲ್ಲಾರ ನ್ನಮುಖ್ಯಯೋದಿ ಮನ್ನರತ್ತಾರ್
ಪಾಶೀನಾಣಪ್ಪಡುತ್ತಪ್ಪರಿದಿ ಸ್ವತ್ತ
ಕಾರ್ಯನಿವಮಾಕಳಿಣನ್ನಾನ ಕೈಪುಣ್ಣ
ತ್ತೇವಲ್ಯ ಯ್ಯಕ್ಕ ನಾಕ್ಕೋನ ತೊ ಬಿ ನಾ

ಆದರೆ ಇದು ಸ್ವಪ ದೃಷ್ಟಿ, ಹತಾಶಳಾದ ಆಕೆ ವ ಥಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಅವಳ ಯತ ಗಳು ಫಲಿಸದಿದ್ದಾಗ ಪ್ರೇಮಿಯನು ಹಿ ಯಾಳಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆತ ಸಂಕುಲಗಾರ ಧವ ಫವನ ರಿಯದ ಕುಟೋದ್ಯಗಾರ

ತರಮು ಮುಖ್ಯಯಾ ಕ ಉಮ್ಪನ್ನೈ ತ್ತ್ ಕೈ ಚ್ಚಾಚ್ಚಮದುಮೇಪೋಲ್
ಪುರುವವಟ್ಟುವುಹಿಯ ಪೊರುತ್ತವಿ ಲಿಯೈಕ್ಕೋರೇ

ಹೊರಗೆ ತೋರುವಂತೆಯೇ ಒಳಗೂ ಕರಿಯ ಪ್ತಾಮಲವೂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಟಂಗ ತನದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನ —

ಪೊರುತ್ತಮುಚ್ಚೆಯಂ ನಮ್ಮಿಯೈಪ್ಪುಣಮ್ ಪೋಲುಳ್ಳಮ ಕರಿಯಾಳ್
ಕರುತ್ತೈಪ್ಪುಣೈತ್ತ ಎನ್ನ ಅಕ್ಕರುಮಾಕುಹಿಲ್ಯೈಕ್ಕೋರೇ —

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಜರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಒಂದು ಮೊದಲ ಯನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇನ್ನಿ ಫುರು ಅಲ್ಲಾರರು ಮಧುರಕವಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಅಲ್ಲಾರರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಮಹಿ ಮಾನ್ಯತರೂ ಆದವರು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರು ಮಾರನ್ ಎಂಬುದು ಹೆತ್ತವರು ಕೊಟ್ಟ ಹೆಸರಾದರೆ ಶಂಗೋಪನ್ ಗುರು ನೀಡಿದ ಹೆಸರು ತಿರುನೆಲ್ವೇಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಗ ಅಲ್ಲಾರ್ ತಿರುನೆಗರಿ ಎನ್ನಿಸಿ ಕುರುಗೂರು ಇವರ ಜ್ಞಾಪ್ತಿಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದಲೇ ಯೋಗಿಗಳು ಮನೆ ತ್ಯಜಿ ಹೂಸೇವ ರವೊಂದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದರು ಮಧುರಕವಿ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರ ಕೋಲೂರು

ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶೀರ್ಷಯಾತ್ಮಗೊಂದು ಅಯೋದ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಒಂದು ದಿವ ಬೋಧಿತಿ ಇವರನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಿಸಿತು ಅದರ ರೂಪಾಂತರ ಕುರುಗೊರಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಪ್ರಭೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರಿಂದ ಬೋವ ವೃತ್ತಿದ್ದು ದನು ಕಂಡರೂ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ತಿ ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಎಚ್ ರಿಸಲು ಯಶ್ವಿಸಿ ಸಫಲರಾಗಿ ಅವರು ಕಣ್ಣೆರದಾಗ ಅಚೇತನ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬೇತನವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಏನನ್ನು ತಿಂದಂ ಎಲ್ಲಿರುವುದು ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದರು ಅದೇ ತಿಂದಂ ಇಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಉತ್ತರ ಇದರ ತತ್ವೇನೇ ಇರಲಿ ಅಂದಿನಿಂದ ವಂಧರಕವಿಗಳು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಂದರಕವಿ ಎಂಬುದೊಂದು ಬಿರುದಾಗಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಹೆಸರಾಗಿರಲಾರದು ಅವರು ಹಲವಾರು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದಲ್ಲ 11 ಪಾಶಂರಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದು ಕಣ್ಣೆನ್ನ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾಂಬು ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಆ ಪ್ರಬಂಧದ ಹೆಸರಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಸ್ತುತಿ ಇವಿಷ್ಟೇ ಅವರ ಕೃತಿ ಎಂದರೂ ಇವು ಅವರ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಗೊರುವಿನ ಗುಲಾಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಗುರುವಿಗೆ ವರಣಾದರು ಅವರಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡರೂ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ ಇದು ಅನನ್ಯ ಗುರುಭಕ್ತಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆ ಮೊಸರು ಕಡೆಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಾಯಿ ನೋಡಿದಳು ಮೊಸರು ಕಡೆಯುವ ಗಂಟುಗಂಟಾದ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಹಗ್ಗದಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು ಆ ಕೃಷ್ಣನೇನೋ ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಆದರೆ ಆ ಸರ್ವೋತ್ತರನಿಗಿಂತಲೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಕುರುಗೊರಿಗೆ ನಿರ್ವಾಹಕ (ನಂಬಿ) ನಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ನಾಮಸ್ತುರಣಿಯೇ ನನಗೆ ಅಮೃತಪ್ರಾಯ ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿ ಊರೂತ್ತಿರುತ್ತದೆ

ಕಣ್ಣೆನಣ್ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾದ್ವಿನಾಲ್

ಕಟ್ಟುಣ್ಣ ಪುಣ್ಣಯಂ ಪೆರುಗುನಾಯ್ ಎನ ಪ್ರವಿನ್

ನಣ್ಣೆತ್ತೆನ್ನ ರುಗೂರ್ ನಮ್ಮಿಯೆನಣ ಕ್ಯಾಲ್

ಅಣ್ಣೆಕ್ಕುಮ ಮೊದೊಣಂಎನಾ ವುಕ್ಕೇ

ಹಾಗೆ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವಾಗಿದೆ ಆ ಆಳ್ವಾರರ ಶ್ರೀಪಾದ ಗುನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ ಅದರನ್ನು ತಪ್ಪಿದರೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಅರಿವಿಲ್ಲ ಅವರು ಹಾಡಿದ ಪಾಶಂರಗಳನ್ನು (ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿಯನ್ನು) ವಂಧರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಅಲೆಯುತ್ತೇನೆ

ಪಾವಿನಾಲ್ ಸವಿತ್ತು ಇನ್ನಮೇಯ್ವಿನೇನ
ಮೇವಿನೇನ ಅವನ್ನೊರೆ ದಿಮಯ್ವೊಯೇ
ತೇವ್ವಮಂಟ ರಿಯೆ ನ್ ಕುರುಗೂರ್‌ನಂಬಿ
ಪಾವಿನಿನಿ ಶೈ ಪಾಡಿ ತಿರಿವಿನೇ

ಇದುವರೆವಿಗೂ ವಿವಿಧವಾದ ಆತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ನನ ದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೆ. ಇತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಪರಶ್ವೇಯರೂ ನಂಬಿದ್ದೆ. ಈಗ ತಿರುನಗರಿಯಲ್ಲೂ ಈ ಕುರುಗೂರಂ ಸಮ್ಪ್ರಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ವೆ ದಗಳ ಸಾರವಣಿ ಲ್ಲಾ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಹಾಡಿ ನನ್ನ ಮಗ್ನನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ್ರಯೋಜಕನಾದ ಅನುಕೂಲರಹಿತನಾದ ನನ ನ್ನು ಬಿನ್ನಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತಾಚಾರ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಗಂನಿರೇನ್‌ಪಿಱರ್‌ ಗಮ್ಬೊರುಳ್‌ ತನ್ನೆಯ ಮ್
ಸಂರೇಗೇನ್‌ ಮುಡವಾರೈಯಂಬು ನ್ನಲಾ ಮ್
ಶಿಂಬೊನ್ನಾಡತ್ತಿರುಕ್ಕುರುಗೂರ ಸಮ್ಪ್ರ
ಕೈನ್ನನಾರ್‌ ಅಡಿಯೇನ್‌ ಶದಿರೇವಿನೇ

x x x x x x

ಮಿಕ್ಕವೇದಿಯ ರ್‌ ವೇದತ್ತಿನುಟೊರುಳ್‌
ನಿಟ್ಟಪ್ಪಾಡಿ ಯೆನೆ ಇ್ವಳ್‌ ನಿಟ್ಟತ್ತಿನಾನ್‌

x x x x x x

ಪಯನನ್ನಾಗಿ ಉಮ್‌ ಪಾಣ್ಣುರಾಗಿ ಉಮ್‌
ಶಿಯಂಬ ನನ್ನಾಗತ್ತಿರುತ್ತಿವ್ವಣಿಕೊಳ್ವಾನ್‌

ಈ 11 ಪಾಶಂರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನೂ ಇವರು ಬರೆಯ ಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಬರೆಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಇವರ ಗ ರು ಶರಗೋಪರದಂ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ವಿಗಲಾದ ಕಾಣಿಕೆ ತಿರುವಿರುತ್ತಮ್‌ ತಿರುಮಾಶಿರಿಯಮ್‌ ತಿರುವಾಯ್ಮೊಱಿ ಇತ್ತು. ಪರಿಯ ತಿರುವಂದಾದಿ ಇವರ ಕೈತಿಗಳು ಇವು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಸಮವೆಂದೂ ಭಾವಿಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕೇವಲ ಸಂಖ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಷ್ಟೆ.

ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಪಡೆದ ಅಳ್ವಾರರು ತಿರ ವಿರುತ್ತಮು ಮೂಲಕ ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವನ್ನು ಸಾರ ವ ಮನೋಭಾವ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್‌ವಾದರೂ ನಾಯ ಕಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವ ಧರಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೈವದ ಪರಮಾರ್ಥಿಕ ಸ್ವಭಾವ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆತನತ್ತ ಸೆಳೆಯು

ತ್ವವೆ ಬೇರಾವ ಸಹವಾಸವೂ ಆಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವುದಿಂ ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ ಭಕ್ತನನು ಸೆಳೆದು ಕರಗು ತನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ವವೆ ಅವತಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಧರಣಿಳಿದು ಬಂದ ದೈವವನ್ನೂ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡ ಆತ್ಮ ತನ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಅಕತಕಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ದೈವವನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ತ್ವದೆ

ಎನ್ನಿಸಿ ಯೋನಿಯಮಾಯ್ ಎರಂದಾಯ್ ಇವೈಯೋರ್ ತಲ್ಲೆ
ವಾಮೆಯ್
ನಿನ್ನು ಕೇಟ್ಟರ ಕಾಯ್ ಅಡಿಯೇನ ಶಿಯ್ಯಂವಿಣ್ಣವ್ವಮೇ

ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ನಾಯಕಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಈ ಯಾತನೆ ತಿ ಪ್ರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದರ ನಾಯಕಿಗೆ ನಾಯಕನ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳಿ ನಿರೂಪ ಧಿಕವಾದ ದಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ ಕೊನೆ ಗೊಮ್ಮೆ ಈ ವೆ ದನೆ ನಾಯ ಕ ನಾಯಕಿಯರ ಸಮಾಗಮವೆಂದಿ ಪೂರ್ಣವಾಗ ತ್ವದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ

ತಿರುವಾಶಿರಿಯವ ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಏಳು ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ನಾವು ಬಯಸುವುದು ದಾಸತ್ವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಸನ್ನಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡ ವ ಪ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳಂತಹ ಅಲೆ ಗಳನ್ನೆಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವನು ಮಥಿಸಿದ ಗರ್ವೇಶ್ವರನ ದಾಸರಾದ ಶ್ರೀ ಪೈಞ್ಣವರಿಗೆ ನಾವು ದಾಸರಾಗುವ ಸಂಬವವಿದೆಯೇ ಎಂದು ಒಂದು ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕುರುಕ್ಕುಲಕ್ಕೊಂಡು ನೆರಿಪ್ಪಡ ಉಲಹಂ
ಮೂನ್ನುಡರ್ ವಣಂಗು ತೋನ್ನುಪ್ಪುಹಟ್ ಆಣ್ಣ
ಯ್ ಪೆರನಡಾಯ ತೆಯ್ವಮ ಮೂವರಿ
ಮೊದ್ವುನಾಂ ಶುಡರ್ ವಿಳುಗು ಆಽಽತ್ತು
ವರೈಪ್ಪರೈ ತಿರೈಪೊರು ಪೆರುವರೈವೆರುವುರ
ಉರಮುರಲ್ ಒಲಿಮಲಿನೂರ ಕಡಲ್ ಪೆಡಂ ಆರವು
ಆರಶು ಉಡಲ್ ತಡವರೈ ಶೂಽತ್ತಿಯ ತನಿವಾ
ತೈಯ್ವತ್ತಡಿಯವರ್ಕ್ಕು ಇನಿ ನಾಽರ್ ಆಽಽಹವೇ
ಇಶೈಯಂಗೊಲ್ ಉಽಽತೋರೂಽಽ ಓವಾದೇ

87 ಪಾಶುರಗಳ ಪರಿಯ ತಿರುವನ್ನಾದಿಯಲಿ ದೇವರ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದೇವರ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನೂ ಅರಿಯುವುದರ

ಮೂಲಕ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ತಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಾಸನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಷಯ ದೈವದ ಆಶಂಕತ್ವವನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮೆಚ್ಚುವ ಅನುಭವಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಶಕ್ತಿಯೂಪಾಸನಾವದ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮಾರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ದಿವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯ ನಿರಂತರ ಸುಖವು ಒವಸಾಧ್ಯ ಹೂವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ದೇವರ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಇವು ಇಂತಹವು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಯಗಳು ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆ ಇವರ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ಇದನ್ನೂ ಭಗವದ್ವಿಷಯವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ 1102 ಪಾಶುರಗಳ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೈವಸ್ವಾತ್ಮಾರದ ಅನುಭವದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ದೇವರೊಬ್ಬನೇ ಅದು ಇದು ನಡುವಿನದು ಅವನು ಇವನು ನಡುವಿನವನು ಅವಳು ಇವಳು ನಡುವಿನವಳು ಇಂದು ನಿನೆ ನಾಳೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೇ

ನಾವೆ * ಅವನಿವನುವನ ವಿಳವಳಂವಳೆವಳೆ
ತಾವು ಅವರಿವರಂವರದಂವಿದಂವುದುವೆದು
ವೀವು ಅವೈಯೆವೈಯುವೈಯವೈನಲನ್ನೀಚಿ ವೈ
ಅಮವೈಯಾಯಾವೈಯಾಯಾನ್ನಿವವರೇ

ಸಕಲ ವಿಷಯ ಸಂಗಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನಾಥನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ವಿ ಡುವಿನ್ ಮುಣ್ಣುವುಮ್ ವೀಡುಶೆಯ್ಯಾ ಉಮಯಾರ್
ವೀಡುಡೈಯಾರುಡೈ ವಿ ಡು ಶಯ್ಯನೇ

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವುಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಆತ್ಮರನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮನಾ ರಾಯಣನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಶ್ರೀ ಪಾದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ

ಎಣ್ಣೆರುಕ್ಕನ ಲತ್ತು ಒಣ್ಣೊರುಳೇಟ ಲ
ವಣ್ಣುಗಲೆನಾರಣನ್ ಸಿಣ್ಣುಲಲ್ ಶೀರೇ

ಇವಿಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಒಂದುದೂ ಆಳ್ವಾರರು ಆಗಿಹೋದ ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳಂತರ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಉಪದೇಶ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಕ್ತರಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರವ ಪ್ರೀತಿ ಆಗಿದೆಎಂಬುದು

ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯ ಅದರೆ ದೇಶ ಭಾವೆಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಭಾವೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಹರಿದಾಸರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು ಇವುಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದೂ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ

ಮೊದಲ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಸಹ ದೇವರನ್ನು ಅಂತ ಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕಣ್ಣೆನೊಳಗೆ ನೋಡೋ ಹರಿಯಂ ಒಳಗಣ್ಣೆನೊಳಗೆ ನೋಡೋ
ಹಂಸ ನಿನ ಲಿ ನೀ ನೋಡೋ ಭವ ಪಾಶವಂಕ್ತನಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನೂ
ಕೂಡೋ

ಇದನೆ ೯ ವಿಜಯದಾಸರೂ

ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತು ಇನ್ನು ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳಗಿನ
ವಿಜಯವಿರ ಲಸ ಕಂಡೆ ಎಂದಂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುವೆಂಕಳಶೈ ಅಲ್ಲಾರರ ತಿರುಚ್ಚನ್ನವಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಸಿ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ ವೆ ವಾಯಂದೇವನ ಅವ ತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪದಾಸರ ಈ ಹಾಡು ನೋಡಿ

ಐದನೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೈಸಿದೆ ಐದಂವರಂಪದವನು ಮುಂದಾಹ
ಶುಭಚರಿತೆ ಆ

ಐದರೊಳಗೊಂದರ ತನಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಂ ಐದರೊಳಗೊಂದಂ ವರ್ಣಾ
ವನೆ ಪಿಡಿದಂ

ಐದರೊಳಗೊಂದಂ ರಾತಿಯ ಹಾರಿ ರಕ್ಕಸರ ಐದರಡು ವರಂಪಗಳ
ಮ್ಯಾನ ಮಾಡಿದನೆಂದಂ

ಐದೇಬಾಣನ ಗೆಲಿದ ಆಶ್ರಮವಕ್ಕಿಕೊಂಡಂ ಐದೊಂದಂ ಅರಿಗಳನು
ಮೂಂದಂವೆಂಟೈ

ಐದಂ ಪ್ರಾಣರಿಗೆ ಗುರಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲನ ಐದರಡು ನಾವಂಗಳಿಂದ
ಭಜಿಸುವೆನಂ

ತೊಂಡರಡಿವೈದಿಗಳು ತಾನು ದೈವಭಕ್ತನೆಂಬ ಗೋಳು ಹಾಕಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ದೈವಕ್ಕೇ ಮೋಸಮಾಡಲಂ ಯತಿ ಸಿ ವಿಘಲರಾಗಿ ನನಗೆ ನಾನೇ ನಕ್ಕಿ ಎಂದಂ

ಹಾಡಿದವರಲ್ಲವೇ? ಪುರಂದರದಾಸರ ಇಂತಹಂದೇ ಹೀಯಾಳಿಕೆಯ ಧಾಟಿ ಅವರ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ

ನಗೆಯಂ ಬರುತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯಂ ಬರುತಿದೆ
ಪರರಪೂತಿಯೊಲಂಮೆಗೊಲಿದು ಹರಂಪದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರದು
ಹರಿವನೀರಿನೊಳಗೆ ಮಂಳುಗಿ ಬೆರಳನೆಣೆಸುವವರ ಕಂಡಂ

ತಿರುಪ್ಪಾಣಾಳಾರರು ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥನ ಪಾದಾದಿಕೇಶವರ್ಯಂತದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದರು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲೂ ಪಾದಾದಿ ಅವಯವಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವರ್ಣನಾ ವೈಖರಿ ಹೀ ಗಿದೆ

ಇಕ್ಕೋ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕ ಪಾದವ
ಸಿಕ್ಕತೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ದಿವ್ಯ ಪಾದವ
ಲಂನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂಕದಿ ನಲಿಯುವ ಪಾದವ
ಜಲಜಾಸಕ್ತಫೀಷ್ಯವೆಲ್ಲವಲಿಂವ ಪಾದವ
ಮಲ್ಲರಗೆಲಿದು ಕಂಸಾಸುರನಕೊಂದ ಪಾದವ
ಬಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಪ ದವ

ಜಗನಾ ಥದಾಸರು

ವಾರಿಜಾಪನೆ ಇವನಾರು ಪೇಳಮ್ಮ
ವಶಾರಜನಕ ಮುರಾರಿ ಕಾಣಮ್ಮ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸರು ಕಂಡಂತೆ ದಾಸರು ವಿವಿಧಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗಂ ತಾಂಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿದಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ಶಿಶು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ ತೆರನಂತೆ
ಕಂಗೆಟ್ಟು ಸೊರಗಿದನಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ವಿಘಾತ ಸಖ
ಅದಿಕೇಶವನೇ ಉಡುಂಬಯವಾಸ
ಸಾಕಿಸಲಹೈ ಎನ್ನ ಕೃಷ್ಣಾ

ಯತೋದೆ ಬಾಂಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಾದಿರಾಜರು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ಸುಕೃತವ ಮಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ
 ಶ್ರೀ ನಿಧಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಕರದತ್ತಿ ಮಂದ್ರಿಪಳಂತೆ
 x x x x
 ಜಗವನೆತ್ತಿದವನ ಮಗುವೆಂದೆತ್ತುವಳಂತೆ
 ನಿಗಪ ಗೋಚರನ ಅಕ್ಷಿಸುವಳಂತೆ
 ಅಗಣಿತಸದ್ಗುಣನ ಹಗ್ಗದಿ ಕಟ್ಟುವಳಂತೆ
 ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಗೆ ಪಾಲನ್ನರವಳಂತೆ

ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಬಾಲಕನನ್ನು ತೋಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ತಗುವುದು ಭಕ್ತಿ ಪಾರವಶ್ಯದ ಉನ್ನತಹಂತ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯೇರು ಹಾಡಿರುವ ಜೋಗಂಗಳ

ಭೂಮಿಯನೆ ಚಿನ್ನದ ತೋಟ್ಟಿಲವಾಡಿ
 ಸೋಮಸೂರ್ಯರೊಂಬ ಕಳಶವಹಾಡಿ
 ನೇವಂದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿಯೆ ವಾಡಿ
 ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ
 ಸರಸೋದ್ಭವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ
 ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರರಿಪರಸತಿಯರು
 ಸ ರರು ಕಿನ್ನರರು ಕಿಂವುರುಷನಾರದರು
 ಪರಿಪರಿ ಗೀತೆ ನುತಿಸಿ ಹಾಡಿದರು

ದೀನನಾದ ಭಕ್ತ ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ದೈವ ದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಗೆ ಇದೆ ಆತ ಕೈ ಒಡಲ ರನೆಂಬ ಭರವಸೆ ಇದೆ ಕನಕದಾಸರು ಹಾಡಿದಂತೆ

ತಲ್ಲಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ಕ ಹಾಳು ಮನವೇ
 ಎಲ್ಲರನೂ ಸಲಹುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ಈ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಲೇಖನ ನೀಡಿದವರು

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ ದಾರ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕಿ ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತೆರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಎಸ್ ರಮಾನುಜ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಎವ್ಮತ್ತ ಕನ ಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಸುದರ್ಶನ
12ನೆಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆ ಜಯನಗರ ಮೈಸೂರು-೧೪

ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕುಂಡಿ ಎವ್ಮತ್ತ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ
ಬೆಂಗಳೂರು-೨೧

ಬಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾಲಿ ಜಂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಎಂ ಜಯಂತಿ ದಾಯಿ ಸಹಾಯಕ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರು ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು
ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ವೈ ಸಿ ಭಾನುವಂತಿ ಸಹಾಯಕ ಸಂಶೋಧಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಕೃಷ್ಣ ವೇಣಿ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಜಯಂತ ಕೆ ವೆಂಕಟರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ ವಿಧ್ವಾನ್ ಸಂರತ್ನಲ್ಲಿ ೨೬೪ ೭೫೮
ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು -೬

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸಿ ಪಿ ಕೆ ಡಾ|| ಸಿ ಪಿ ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಕನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಬಿ ಎಸ್ ಸೆಣ್ಣಯ್ಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಆರ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುಬತ್ತ ರೀಡರ್ ಭಾಷಾಂತರ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಕೆ ಜಿ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹೈದರಾಬಾದ್ ೫೦೦ ೦೦೬

ಪ್ರೀತಿವಾಸ ಉಡುಪಿ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾನ್ ಲತಾಕಂಠ ಕೊಂಚಾಡಿ ಸೇಂಟ್
ಮೇರಿ ಹಿಲ್ ಮಂಗಳೂರು-೮

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಪಾ ಲೇಖಕಿ ಉದಯಗಿರಿ ಮೈಸೂರು

ಜಿ ಜಿ ಸತ್ಯನೂರ್ತಿ ಲೇಖಕಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ನಿಲಯ ೫೦/೬೮ ಮಾದರಿ
ಮನೆ ರಸ್ತೆ ಬಸವನಗುಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು-೪

ಡಾ|| ಆರ್.ಎಸ್. ಡಾ|| ಆರ್ ವಿ ಎಸ್ ಸಂದರಂ ತೆಲಂಗಾ ಅಧ್ಯಾಪಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಪ್ರೊ ಎಂ ಜಿ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ ಮೈಸೂರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ್ ರೀಡರ್ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ದಾಖೆ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಎಚ್.ಸಿ. ಆವರ ಪುರ್ಣಾ ಹೆಸರು ಎಚ್ ಎಸ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂ ಎ ಒ ಕಾಂ ಹೆದಮಿ ಧರರು ಒರಣ ಗಾಂರಾಗಿ ಸೆ ಮಾರು ನೆಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವ ವಿಮರ್ಶೆ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಬಂಧ ಹರಟೆ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ರಚನಾ ಗಳ ರಚನೆ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಬಹುವಾರ್ಷಿಕ ಪಡೆದಿವೆ ಕಾಲೇಜು ಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿವೆ

1980 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬಹುಮಾನ ವಿಜೇತರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಮಾಸವಿಕ ಸಂಪಾದಕ ರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಮೆಟ್ರಿಂ-ವಿಧೇಯತೆಗಳ ಸಾಕಾರ ರೂಪಿ ನಿಗದಿ ಇವರ ಈ ಶುದ್ಧಾಂಶಕರಣಕ್ಕೆ ಮೂರು ಹೊಣೆಯೇ ಶಿಷ್ಯರೂ ಮಿತ್ರರೂ ಸೇರಿ ಆರವತ್ತು ತುಂಬಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಬೋಧಕರಾಗಿ ಆಯ್ದ ಬರಹಗಳ ಸಂಕಲನ ವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

—ಪ್ರಕಾಶಕರು